

Tesi doctoral:

Valencia Semanal (1977-1980).

D'altaveu valencianista contra el postfranquisme a centre de les pugnes internes del PSPV-PSOE

Programa de Doctorat:

“Noves Perspectives en Història Contemporània” dotat de la Menció de Qualitat concedida per la Direcció General d'Universitats del Ministeri d'Educació i Ciència en el curs 2004-05.

Curs:

2005-2009

Autor:

Carles Xavier Senso i Vila

Directors:

Francesc A. Martínez Gallego (Professor Titular del Departament de Periodisme de la Universitat de València)

i

Teresa Carnero Arbat (Catedràtica del Departament d'Història Contemporània de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de València)

VALENCIA SEMANAL (1977-1980).

D'altaveu valencianista contra el postfranquisme a centre de les
pugnes internes del PSPV-PSOE

«La objetividad, en los negocios humanos,
es patrimonio de los muertos.
La verdad son los hechos mismos y lo que
pueda haber tras ellos. En este terreno,
nos conformamos con palabras menores:
honestidad e independencia.
Estas son nuestras cartas. Honestidad para
buscar, cada semana, los hechos tales
cuales son. Independencia para presentarlos,
para llamar a las cosas por su nombre».

Valencia Semanal, núm. 1, pg. 3

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ.....	6
1.1. APUNTS INICIALS: D'UN TEMPS, D'UN PAÍS, D'UNES HIPÒTESIS	6
1.2. LA PREMSA VALENCIANA: DEL FRANQUISME A LA TRANSICIÓ.....	16
1.3. L'OBJECTIU DE L'ESTUDI	36
1.4. EL MÈTODE DE TREBALL I LES FONTS.....	37
2. L'APARICIÓ DE VALENCIA SEMANAL EN EL CARAMULL DE LA TRANSICIÓ	41
2.1. CONTEXT POLÍTIC	41
2.2. ELS PARTITS POLÍTICS VINCULATS A LA REVISTA.....	63
2.2.1. <i>UDPV</i>	63
2.2.2. <i>PSPV</i>	70
3. ASPECTES FORMALS DE VALENCIA SEMANAL.....	73
3.1. LA DESCRIPCIÓ	73
3.1.1. <i>Identificació</i>	73
3.1.2. <i>Catalogació formal</i>	74
3.1.3. <i>Finançament</i>	76
3.1.4. <i>Distribució</i>	81
3.2. L'ANÀLISI.....	82
4. INFLUÈNCIES I CONFRONTACIONS.....	85
4.1. <i>CAMBIO 16</i>	91
4.2. <i>CUADERNOS PARA EL DIÁLOGO</i>	93
4.3. <i>TRIUNFO</i>	94
4.4. <i>DESTINO</i>	96
4.5. <i>VSD (FRANÇA)</i>	99
4.6. <i>IL MERIDIANO DI TRIESTE (ITÀLIA)</i>	99
4.7. <i>INTERVIÚ</i>	100
4.8. <i>ACCIÓ</i>	100
4.9. <i>DOS Y DOS</i>	101
4.10. <i>CAL DIR</i>	103
4.11. <i>DIARIO DE VALENCIA</i>	105
4.12. <i>LAS PROVINCIAS</i>	106
5. ELS ARTÍFEXS DE VALENCIA SEMANAL	108
5.1. LA MANXETA.....	108
5.1.1. <i>Els editors</i>	111
5.1.2. <i>Al voltant de la redacció</i>	115
5.1.3. <i>Els artistes gràfics</i>	188
5.1.4. <i>Els corresponents i els col·laboradors més importants</i>	195
5.1.5. <i>Articles anònims i utilització de pseudònims</i>	224
5.2. PROSOPOGRAFIA.....	250
5.3. SUBSCRIPTORS.....	255
6. 1979-1980: LA VENDA DE VALENCIA SEMANAL I LES PUGNES INTERNES AL PSPV-PSOE	258
6.1. <i>VALENCIA SEMANAL CANVIA DE MANS</i>	258
6.2. <i>ALBIÑANA I LERMA: UN PARTIT AMB DUES ÀNIMES I UNA REVISTA</i>	275

7. EL DISCURS D'UN SETMANARI VALENCIANISTA	306
7.1. ELS EDITORIALS DE <i>VALENCIA SEMANAL</i>	312
7.2. L'HUMOR.....	413
7.3. LES POLÈMIQUES INFORMATIVES DE VS	423
7.3.1. <i>Las Provincias</i>	424
7.3.2. <i>Valencia Fruits</i>	431
7.3.3. A braç partit: <i>Murta versus Valencia Semanal</i>	432
7.4. LA VIOLÈNCIA VISTA A TRAVÉS DE VS	440
7.5. ELS PARTITS POLÍTIQS SEGONS VS.....	467
7.6. LES AUTORITATS POLÍTIQUES BAIX LA MIRADA DE VS	495
7.7. LA CONSTRUCCIÓ DEL VALENCIANISME POLÍTIQ EN VS.....	518
8. CONCLUSIONS.....	535
9. APÈNDIX.....	551
9.1. SUBSCRIPTOS DE VS, UN A UN	551
9.2. OPINIÓ DE VS SOBRE ELS DEBATS MÉS CANDENTS	579
9.3. LA SEGONA EXPERIÈNCIA DE <i>VALENCIA SEMANAL</i>	601
9.4. ARTÍFEXS AMB MENYS PES A VS	605
9.5. LES IMATGES DE VS	646
9.6. REFERÈNCIES A LA PREMSA DEL MOMENT.....	651
10. BIBLIOGRAFIA I FONTS	660

1. Introducció

1.1. Apunts inicials: d'un temps, d'un país, d'unes hipòtesis

El nostre objecte d'estudi és una revista que aparegué als quioscs de la ciutat de València entre desembre de 1977 i juliol de 1980. *Valencia Semanal*. Aquell setmanari venia al món en un moment crític, és a dir, de canvi, de transició entre dos voreres regimentals, quan el passat no acabava de passar i el present, aquell present retolat democràtic, no acabava d'arribar o ho feia a espentes.

Valencia Semanal anava a convertir-se en actor periodístic i polític¹ de la Transició del franquisme a la monarquia parlamentària, en la seua peculiar versió valenciana. No era un temps fàcil per al periodisme. La gent no llegia premsa. Les comparacions respecte a quaranta anys enrere resultaven decebedores: durant la República hi havia sis diaris a la ciutat i tiraven prop de 100.000 exemplars per dia; a la dècada dels setanta hi havia tres diaris a la ciutat i la tirada conjunta no sobrepassava els 80.000 exemplar. Només el 16,7% dels valencians llegia diaris o revistes cada dia. Cal dir, però, que el revisterisme setmanal podia fer concebre alguna esperança de remuntar eixes xifres: *Interviú*, *Pronto*, *Hola*, *Diez Minutos*, *Lecturas*, *Semana* –tots ells, això sí, setmanaris fets a Madrid- superaven els 200.000 exemplars venuts a terres valencianes, molt per damunt de la premsa diària².

El creixement del camp de les revistes polítiques i la multiplicació dels debats intel·lectuals seria causa i efecte de la deslegitimació precipitada del franquisme i de la seua conseqüent desaparició, escriu Pecourt³. Es podria afegir que no només de les revistes polítiques (*Triunfo*, *La Calle*, *Argumentos*, *Sistema*, *Serra d'Or*, *Taula de Canvi*, *Ajoblanco*, *Ozono*, *El Viejo Topo*, *Vindicación Feminista*, *Zona Abierta*, *Leviatán*, etc.), sinó també d'eixe altre revisterisme que aspirava a fer periodisme deslligat de les mordasses i els entrebancs que la dictadura havia imposat. El periodisme havia canviat, i molt, al món, mentre el País Valencià vivia, com la resta de l'Estat, una

¹ BORRAT, Héctor (1898): *El periódico, actor político*. Barcelona. Gustavo Gili.

² LAGUNA, A. (2006): "La comunicació: mitjans, empreses privades i corporació pública", en PIQUERAS, J.A.: *Història del País Valencià. Vol. VI. Transició, democràcia i autonomia*. Barcelona. Edicions 62, pgs. 357 i 359.

³ PECOURT, J. (2008): *Los intelectuales y la transición política. Un estudio del campo de las revistas políticas en España*. Madrid. Centro de Investigaciones Sociológicas, pg. 219. Sobre qüestions concomitants, vegeu també RENAUDET, I. (2003): *Un parlement de papier. La presse d'opposition au franquisme durant la dernière décennie de la dictature et la transition démocratique*. Madrid. Casa Valázquez.

letàrgia prolongada⁴. Les noves generacions de periodistes, que despertaven a la vida professional en eixos anys transformadors, volien reconnectar-se a l'esdevenir d'un ofici en marxa.

Els periodistes de *Valencia Semanal*, joves, volen fer *un altre* periodisme i construir un referent polític. Amadeu Fabregat, l'home que lidera la redacció, ha treballat en els inicis de *Cambio 16*, setmanari nascut en 1971, i l'agafa com a model. No pretenia ser la revista dels intel·lectuals brillants, sinó un setmanari de periodistes que sabien informar sense renunciar a la bona factura estilística, que sabien escriure el titular cridaner i que eren conscients que no hi podia haver cosa més atractiva que contar la realitat en moments canviants. *Cambio 16* havia sabut guanyar-se el mercat⁵: per què no anava a emular-la *Valencia Semanal*? *Cambio 16* tenia en 1976 prop de 400.000 lectors: majoritàriament eren homes, joves d'entre 19 i 35 anys, d'allò que els sociòlegs anomenaven classe mitja-mitja, amb estudis, consumidors de cultura per damunt la mitjana i lectors de periòdics liberals. Eixe sector (*target*) de la població valenciana li degué semblar orfe d'una bona revista als promotors de *Valencia Semanal* que, a més a més, volien donar-li a la publicació un to molt particular: el del valencianisme fusterià.

Joan Fuster era un intel·lectual de Sueca que, des de la dècada de 1950, venia construint un discurs nacionalista diferenciat de l'anterior valencianisme polític⁶. En 1976 Fuster va publicar *Un país sense política* on insistia en l'absència d'una burgesia valenciana amb capacitat (com havia succeït a Catalunya o el País Basc) per liderar un projecte nacionalista, en la necessitat de triar el fet nacional al qual el País Valencià devia adscriure's (espanyol o català com a opcions úniques i excloents), en la identificació entre llengua i nacionalitat (el català occidental es parla a 21 de les 33 comarques valencianes) i la orientació popular que qualsevol aspiració nacionalista devia procurar-se. D'açò últim, la *captura* de voluntats populars, podia dir-ne molt un setmanari valencianista amb voluntat de difondre les idees fusterianes i de construir un discurs cultural al voltant d'elles: *Valencia Semanal*.

⁴ GÓMEZ MOMPART, José Luis i MARÍN OTTO, Enric (eds.) (1999): *Història del Periodisme Universal*. Madrid. Editorial Síntesis S.A.

⁵ FONTES, I. I MENÉNDEZ, M.A. (2004): *El Parlamento de Papel. Las revistas españolas en la transición democrática*. Madrid. Asociación de la Prensa de Madrid. Vol. 1., pgs. 137-255. El treball de Fontes i Menéndez no fa esment de *Valencia Semanal* ni tan sols a l'apèndix de publicacions de la transició, tot i que sí ho fa d'algunes publicacions valencianes com *Gorg* o *Valencia Fruits*.

⁶ ARCHILÉS, Ferran (2012): *Una singularitat amarga. Joan Fuster i el relat de la identitat valenciana*. Catarroja-València. Afers.

* * *

Diversos veïns de la ciutat de València ixen del bar l'Aplec (situat antany en el carrer Sant Tomàs, número 13) i enfilen el carrer després d'una vesprada-nit d'agitat debat amb els seus altres col·legues. Han estat *fent país* –entenent-ho ells com construint, redreçant, el País Valencià– davant d'una barra de bar i al costat d'insignes representants de la intel·lectualitat local. Són temps en els quals la política ha descendit al carrer i la Transició s'escriu des de cada tertúlia ciutadana, en les que també participen homes de diferents partits que després traslladen el parer veïnal a les cúpules. Són temps també en els quals la València subterrània que lluita per la configuració del País i l'adquisició de la major autonomia com a símbol últim de la llibertat democràtica es veu atenuada per la pressió de l'aparell post-franquista. I és que en els carrers del Cap i Casal es respira en aquells dies la Batalla de València, aquella confrontació artificiosa creada entorn dels símbols identitaris per a transvasar el poder polític de l'esquerra a la dreta.

Els veïns abans esmentats dialoguen satisfets en la seua tornada a casa. Han escoltat i debatut les visions de País d'homenots com Joan Fuster, Vicent Ventura o Vicent Andrés Estellés. No obstant açò, avui no estan tranquils. Han observat diversos individus que els segueixen d'a prop, amb les seues cares amanides de mirades felines que escupen desconfiança i nerviosisme. Parlen a murmuris i acceleren els seus passos fins a quasi córrer. No són suficientment veloços i, després, els minuts passen de pressa però els segons són eterns. Pràcticament no poden defensar-se gens ni mica, vençuts sense remissió pels bats de beisbol i les cadenes.

El part mèdic registra un cap amb diversos punts de sutura i un braç dislocat que precisa de ferros per a afermar la seua estabilitat futura. Les múltiples blaures fruit de punyades i puntades no s'incorporen a l'examen. Són ferides i marques menors. Danys nimis en una pallissa la víctima última de la qual era la democràcia valenciana, els fonaments de la qual tremolen des de llavors en estar confeccionats sobre excessives cessions ciutadanes.

No obstant això, creixents eren les il·lusions nacionals d'un País Valencià subterrani allunyat dels titulars dels mitjans de comunicació malgrat teixir des de l'anonimat el vestit de la política pròpia⁷. Les decisions electorals són llavors fetes callar

⁷ Segons el Centre d'Investigacions Sociològiques, en 1984 el 17% dels valencians se sentien només espanyols; el 18% més espanyols que valencians; el 53% tan espanyols com valencians; el 9% més

pels interessos partidistes, sobretot d'una UCD trufada d'homes que no han nascut per a estar lluny del poder. Alguns polítics consulten al poble (a eixos joves valencianistes i antifranquistes dels barris que volen sentir-se poble), baixen el Consell als carrers, a les tavernes.

Les tertúlies del Cafè de la Seu, creat en 1977 per Toni Peix, van arribar a comptar amb la presència del President del Consell Pre-autonòmic, Josep Lluís Albiñana, o de l'alcalde de la ciutat de València, Ricard Pérez Casado. Més encara, tals màxims representants eren allí rebutats amb força i les seues gestions tremolaven per les discrepàncies de diversos valencians de gran bagatge intel·lectual que revocaven els seus moviments polítics i els oferien la seua opinió de per on havia de caminar el País en potència. En aquelles taules tertulianes s'asseien joves intrèpids de coneixements inacabables i utopia en sang com Amadeu Fabregat, José Antonio Guardiola, Francesc de Paula Burguera, Pilar López o Ciprià Ciscar.

Era allí mateix, com en altres bars de la capital com de la resta del País, on, amb les cançons de Raimon sonant repetitivament de fons, es teixia la política de les esquerres valencianes, així com també el món cultural i associatiu d'un territori que cercava les seues arrels després de segles de dissolució de la nació cultural intensificat en les, llavors, últimes dècades pels designis de la dictadura militar franquista. Un silenci trencat en part en els anys seixanta per un intel·lectual de Sueca que va saber ballar amb la censura per a oferir a les generacions esdevenidores l'eix del seu imaginari col·lectiu. En el Cafè de la Seu, el Cafè Lisboa, el Cafè-Llibreria Cavallers de Neu o el Cafè Malvarrosa es va fer i desfer el País gràcies a tertúlies informals sense hora de tancament. Va ser allí on també es van escriure desenes d'editorials, es locutaren centenars de programes de ràdio clandestins i es van establir les bases de milers d'associacions ciutadanes que cobrien el paper d'una Generalitat Valenciana tantes vegades inexistent.

Les eleccions de 1977 facilitaren l'aparició de *Valencia Semanal* després de la desfeta en les urnes de les opcions nacionalistes valencianes i la canalització d'alguns dels seus membres al món del periodisme. Però també iniciaren (o més bé, despertaren) un moviment força conservador basat en proclames populistes i considerable interès polític –el blaverisme– que ajudà a derrocar els pilars de la publicació valencianista al

valencians que espanyols; 1% només valencians; i el 2% no sabien o no contestaven. Vegeu PIQUERAS, J.A. (2006): "La cultura" en PIQUERAS, J.A.: *Història del País Valencià. Vol. VI. Transició, democràcia i autonomia*. Barcelona. Edicions 62, pgs. 323-354.

crear un clima de tensió pseudo-bel·licista en la societat valenciana assetjada pel suposat imperialisme del nord –el catalanisme– i que impossibilità el finançament adequat d'una publicació que arrastrava l'estigma de ser afí al nacionalisme i el catalanisme.

No enderrocà, tanmateix, el que ha sigut per a la història una experiència inigualable d'uns quant joves periodistes valencians que posseïen la sòlida voluntat de superar tots els obstacles que s'interposaven en els seus camins per bastir una informació independent i avantguardista que ajudés en la configuració del País en el que creien de forma dogmàtica. Nosaltres volem aprofundir en eixa història, entendre-la, entendre'ls.

Aparegué així a *Valencia Semanal*, un mena de diàleg deontològic de la societat valenciana que comptava amb el compromís i la responsabilitat professional de diversos periodistes amb els temps històrics; periodistes que s'afanaren en consolidar en molt poc de temps un concepte periodístic d'informació degudament jerarquitzada i analítica fins aleshores desconeguda al País Valencià i que permeté crear una opinió crítica conscient i formada per interpretar degudament els anys dictatorials que llavors es lluitava per tancar i afrontar els reptes d'una democràcia encara desconeguda.

Sobre el Café-Llibreria Cavallers de Neu, el seu propietari, Uberto Stabile, recorda que allí *vaig amar i somniar, vaig desfer somnis i vaig conspirar contra l'amor, vengué llibres, recità poemes, vaig fundar revistes i posà milers de copes a joves i no tant joves que somniaven amb canviar el món o com a mínim de llit i vaig veure com el món els canviava i els llençols se'ls tragaven. Els que van viure aquells anys bojós en aquella ciutat promiscua i noctàmbula saben que mai serà la mateixa. Duc vint anys fora i cada vegada que torne ho faig a un temps que ja no existeix, sent que jo sóc el mateix en una ciutat que ha canviat*⁸.

També el Cafè de la Seu, on assistien els periodistes de *Valencia Semanal* Amadeu Fabregat i Pilar López, va viure moments difícils. Com aquella vegada que va irrompre una rajada de Guerrillers de Cristo Rey amb pistola en mà i a cadenes van destrossar el local i les il·lusions d'alguns presents. Era el fruit de la crispació creada des de “dalt” per polítics irresponsables que van patrocinar la violència amb les seues proclames i després van oferir immunitat als seus salvatges protagonistes. Allò va ser la

⁸ Extret del blog personal d'Uberto Stabile: <http://ubertostabile.blogspot.com/es/>

Batalla de València i malgrat allò es va crear un país subterrani al que *Valencia Semanal* va oferir un altaveu, convertint-se en una tertúlia de bar multitudinària.

Els primers indicis de l'anomenada *Batalla de València* començaven aleshores, encara que el consens historiogràfic ha situat el principi oficial en els esdeveniments que suposaren la cremada de la bandera quadribarrada del balcó de l'Ajuntament de València en 1979. Era la conseqüència de la derrota de la dreta en les primeres eleccions generals democràtiques de 1977. El País Valencià i la resta de l'Estat espanyol es trobaven en el clímax de la transició a la democràcia després de l'hivern franquista i, en l'apartat periodístic, la llei de Manuel Fraga de 1966 servia per controlar més mansament uns mitjans de comunicació que es manifestaven en silenci però amb força per la llibertat d'opinió i impremta. La Constitució, que suposaria un abans i un després en el procés democratitzador, començava a albirar-se.

És en aquest delicat context en el que aparegué per primera vegada als quioscos el 10 de desembre de 1977 la revista *Valencia Semanal* de la mà principal dels seus impulsors: el director de publicacions, Amadeu Fabregat; l'ex membre de Unió Democràtica del País Valencià (UDPV) i posterior director de l'Institut Català de les Finances en el govern de Convergència i Unió, Ernest Sena; l'administrador de la publicació, José Luís Guardiola Gilabert; i Francisco Carrasco, que ocupà el càrrec inicial de director-gerent fins la venda de la publicació en maig de 1979. *Valencia Semanal* (d'ara en endavant VS), segons s'ha assegurat sempre –per escrit i de paraula–, des dels seus inicis havia estat sustentada econòmicament en els primers moments per UDPV i després pel PSPV-PSOE.

Aquest estudi pretendrà negar en part aquestes afirmacions i demostrar –és la nostra hipòtesi de treball– que inclús financerament fou un projecte plural desvinculat de les sigles polítiques, fins que en maig de 1979, al voltat d'un any abans de desaparèixer, fou venuda al PSOE. L'escassa documentació existent encara avui –ens mans d'alguns dels protagonistes principalment– ens ajudarà a desmitificar aquestes afirmacions, imbricant-ho amb una anàlisi del discurs des d'un prisma multidisciplinar que conjumine l'estudi històric i periodístic. *És cert que u quan es fa responsable d'una determinada empresa la seua obligació és donar confiança als treballadors i dir-los "ací no passa res" i per tant quan hi havia manca de mitjans econòmics i jo els donava ànims i els deia que no faltaria de res endavant, la gent reflexionava sobre el que jo tenia darrere. Però no hi havia res, sols un voluntarisme desorbitant i una determinada xifra econòmica que s'acabà ràpidament perquè el projecte pretén fer les*

*coses ben fetes i per això, la primera premissa és pagar bé als treballadors*⁹. Són paraules del màxim propulsor de la publicació, el ex militant de la UDPV Ernest Sena. La seua presència a l'equip de direcció féu assenyalar directament aquest partit democristià com l'artífex del projecte periodístic setmanal. Tanmateix, VS pretengué situar-se com un òrgan plural de discussió social i polític allunyat de les sigles partidistes en el qual es pogués crear opinió pública dins una ciutat com València, dominada per dos rotatius com *Las Provincias* i *Levante*, controlats per forces distants, però sobretot, en una societat valenciana fortament dependent de la creació d'opinió arribada des de Madrid.

La revista va ser fruit de la convicció d'un grup d'idealistes valencians que van creure en una iniciativa periodística amb més voluntarisme que mitjans econòmics o professionals, en un intent per combatre pretensions de les elits polítiques i els poders fàctics hereus del franquisme. VS es va oposar a entendre la Transició com una operació política dissenyada per aquests hereus i va mostrar el seu suport mediàtic als moviments socials que van provocar la crisi del franquisme des dels anys seixanta. Va suposar una configuració d'un govern valencià paral·lel (en la idea dels parlaments de paper) amb una clara convicció de pedagogia democràtica, visualitzant en tot moment el desencís que l'esdevenir de la Transició estava provocant en amplis sectors de la ciutadania.

VS fou centre docent de periodistes i prompte es convertí en un punt de referència dins els mitjans de comunicació valencians i dins l'opinió pública pels seus "atrevits" articles. Així, malgrat el suport econòmic demòcrata-cristià personificat en Joaquín Maldonado i Vicente Ruíz Monrabal (que van avalar tants i tants projectes periodístics en favor de la democràcia i no tingueren una participació especialment destacada a VS), la nòmina de periodistes i col·laboradors que formaren part de la redacció de la revista, pràcticament tots amb la carrera periodística per davant, procedí de diferents opcions ideològiques.

Amb el pas dels anys, molts d'aquests periodistes i escriptors que participaren en el projecte de *Valencia Semanal* han nodrit amb la seua qualitat periodística molts dels mitjans de comunicació valencians. Josep Vicent Marqués, Rosa Solbes, José Luís Torró, Rafael Ventura, Lluís Sirera, Carmen Raneda, Ferran Belda, Javier Valenzuela, Miguel Ángel Villena, Jesús Sanz, Salvador Barber, Enrique Cerdán Tato, Ernest Lluch, Toni Mestre, Josep Piera, Pilar López, José Manuel Gironés, Pere Miquel Campos... La

⁹ Entrevista personal amb Ernest Sena. Sitges. 13 de juny de 2009.

llista pot continuar. Joves periodistes i també intel·lectuals que realitzaven la seua primera experiència professional i que amb posterioritat han ocupat llocs de rellevància en mitjans de comunicació nacionals i estatals.

VS es va desenvolupar en un país inestable i limitat per la por a una reculada democràtica que s'avisava i avivava des de diferents instàncies, també des de mitjans de comunicació obertament franquistes que seguien en peu, llançant dia a dia proclames antidemocràtiques properes al colp d'estat. En aquestes circumstàncies, l'Estat espanyol es desenvolupava subterrani i res (o més aviat poc) era el que semblava, amb centenars de milers de milions de moviments realitzats lluny de la llum que emetien els mitjans d'informació, la majoria encara controlats pels aparells franquistes o postfranquistes o per grups empresarials que temien perdre la seua capacitat de generar recursos econòmics per culpa dels canvis incontrolats que semblaven lligats als nous temps.

En aquesta confrontació se situa el setmanari valencianista, emmarcant-se entre un poble que exigia mirar cap a avant amb totes les seues conseqüències i una elit retardatària (política, econòmica, eclesiàstica, cultural, etcètera), originària del règim que es superava, que cercava controlar els canvis perquè es perdera qualsevol besllum de procés de trencament. Els responsables i els diferents artífexs de VS no van dubtar en temps de dubtes. Es posicionaren del costat de la democràcia real i es van oposar amb fermesa a les transaccions, les picades d'ullet i la impunitat mostrada amb els hereus del règim franquista. Van *idear* un País Valencià en el qual el record del passat democràtic (desenvolupat en la Segona República) s'erigia com a fonament de la nova etapa plural, en la qual el poble, exigia la revista reiteradament, devia exercir el poder. En aquest marc, els generadors de l'opinió que emanava de VS van entendre el sentit del patriotisme valencià (i espanyol, doncs llavors no suposava contraposat) com la defensa dels interessos de la majoria dels ciutadans, com el rescat de la seua sobirania.

Cert és que, fins i tot amb una tendència en creixement amb el pas de les setmanes als quioscos, VS va formar part del conflicte identitari valencià (amb la confrontació pels símbols que representaven al poble i la llengua pròpia), caient en ocasions en un joc (plantejat amb certa trivialitat pels sectors de la dreta) de difícil solució victoriosa pel suport institucional del govern central al sector conservador. No obstant açò, la redacció de VS no va oblidar en cap moment les claus democràtiques que sobrevolaven aquesta conflictivitat, assumint la batalla identitària però sempre englobant-la en un discurs més ampli en el qual també es pugnava pel model d'Estat, les noves llibertats o la justícia social. Per açò, va anar desenvolupant una ideologia

progressista amb la qual criticava (des de la *docència*) la reproducció en democràcia dels privilegis de les antigues castes (franquistes) i de les noves classes polítiques que es van assentar en el sistema (PSOE i PC) a canvi de fer callar les reivindicacions del carrer.

En VS es va entendre que la ciència social tenia (i té) l'obligació de ser objectiva, però no tenia menys obligació de saber que mai és neutral i, per això, va formar part del conflicte en post d'una societat més igualitària i justa. A l'estil de Hobsbawm que concentrava el segle XX entre els esdeveniments ocorreguts entre 1914 (inici de la guerra mundial) i 1991 (col·lapse del bloc comunista soviètic), VS també condensa en els seus dos anys i mig d'existència una vivència enorme, un resum excel·lent sobre el País Valencià de la segona etapa de la dècada dels setanta i la societat que inicià els anys huitanta. No hi ha rebuig a VS, no hi ha puntada sense fil.

La línia editorial crítica, oberta i directa, que no dubtà en colpejar amb força a aquelles instàncies que veieren culpables de qualsevol fet o política en contra de la ciutadania, costà més d'un maldecap als seus dirigents i periodistes. Hi han comptabilitzades vuitanta-sis demandes judicials contra els periodistes del setmanari, totes elles desestimades amb el temps. La resolució, però, no eximeix de les pors dels acossaments judicials o d'altra mena. En la història contemporània del País Valencià - des de la mort de Franco a l'actualitat-, pocs temes han generat més debat intel·lectual (i historiogràfic) que l'anàlisi de la identitat pròpia. Si abans de la Guerra Civil i la dictadura ja aparegueren propostes comunicacionals que ajudaren a la definició dels valencians (en clau identitària), després de l'aparició del 'terratrèmol' que suposà Joan Fuster, es llançaren els estudis vinculats al món de la universitat. VS aparegué en un moment clau d'aquest debat, situant-se com un espai de comunicació clau en la difusió de la reflexió identitària.

La dreta violenta i extremista actuà de forma intolerant en reiterades ocasions contra la redacció de la revista (amb continuats avisos de bomba i la col·locació d'artefactes a la porta de la redacció) o contra els seus treballadors amb agressions que arribaren a ser físiques. La revista valencianista emmarca els seus anys als quioscos en el darrer lustre de la dècada dels setanta, quan la violència estatal, parapolicial i de la ultradreta provoca més de cent morts, sobretot entre activistes sindicals, estudiants i individus que participaven a manifestacions pacífiques. Ho fa, a més, amb total impunitat judicial i, sovint, amb la complicitat de l'aparell de l'Estat hereu del franquisme. La violència creix al país en aquesta època en comparació als darrers anys

de la vida de Franco, constatant que la Transició està lluny de ser un procés pacífic i modèlic allunyat de pressions que intentaren dirigir-lo o obstruir vies més rupturistes. Els responsables de VS enfilaren el seu treball periodístic amb una valentia d'enorme consideració, com l'havien fet anteriorment altres publicacions compromeses amb el canvi social profund darrere d'una densitat democràtica que es va anar perdent amb la consolidació de la Transició i la introducció de la vella classe política franquista en el nou model d'Estat. Els passos polítics (així com els informatius) es van produir sobre una amenaça constant, amb la por a la reculada (per l'actuació dels militars) com a eix de la gran majoria de les accions. Sense el 'factor por' no es pot entendre completament l'època, però van ser mitjans de comunicació com VS els que van ajudar a superar el constrenyiment democràtic a través d'informació audaç que va colpejar amb contundència els estaments establerts. Gran part de la societat, davant la por, es va conformar amb un procés viciat, sempre amb l'objectiu últim de no tornar a la nit franquista. VS, en contraposició, es va avançar al seu temps i va exigir avanços sense tornada, una democràcia representativa i un canvi social ferm que assegurara la justícia i el respecte a tots els seus representants. VS comptà amb la presència omnipresent de Joan Fuster i altres intel·lectuals valencians de referència (cas d'Ernest Lluch, Alfons Cucó o Josep Vicent Marqués), desenvolupant treballs periodístics de gran calat a la societat autòctona que suposaren inclús assajos i estudis introspectius que ajudaren la població valenciana a conèixer-se. La inexistència d'altres mitjans de comunicació que es situaren al costat de VS en la lluita contra el blaverisme (traduït com espanyolisme aleshores) durant l'anomenada Batalla de València, féu que l'espai dels Fabregat, Sena o Carrasco acabés radicalitzant-se i assumint posicions esquerranes i nacionalistes, sempre vinculat a ideologies de resistència.

Valencia Semanal va desaparèixer per problemes econòmics, com tantes altres publicacions de la Transició, a principis de juny de 1980. Deixà de publicar-se amb una línia identificada amb les tesis del PSPV-PSOE, entitat que l'havia socorreguda davant la crisi financera que patia la revista. Més exactament, en la defensa dels interessos del posteriorment president de la Generalitat Valenciana Joan Lerma. Les vendes de VS, pel fa al nombre de subscriptors, foren relativament humils, ja que no era fàcil, a finals de la dècada dels setanta, fer-se un espai en el panorama comunicacional valencià. Altres projectes com *Serra d'Or* aconseguí entre 1962 i 1965 144 subscriptors, mentre *Gorg* (en la que participà un jove Amadeu Fabregat, junt a altres insignes escriptors i periodistes valencians) llançà les seues vendes mitjançant els inscrits a quatre mil

persones. VS tingué, durant tota la seua història als comerços, poc més de mil tres-cents subscriptors. Els canvis en la procedència del pressupost per costejar la publicació i el viratge de la línia editorial; la confrontació sobretot amb *Las Provincias* pels símbols identitaris; els continguts directes i la crítica continuada a totes les esferes de la societat o la política valenciana; les lluites de poder internes al cim del PSPV-PSOE per fer-se amb la direcció de la revista i controlar la creació d'opinió; la qualitat dels articles de les millors plomes del panorama periodístic autòcton o la visió de la realitat nacional a través de les pàgines de la revista seran alguns dels objectius que perseguirà explicar aquest estudi.

1.2. La premsa valenciana: del franquisme a la Transició

L'aparició de *Valencia Semanal* es produeix encara amb la democràcia iniciant els seu procés de consolidació i amb una gran quantitat d'estructures franquistes vigents. Més enllà de les superestructures organitzatives, la cultura participativa de la ciutadania seguia recuperant-se, construint-se. És el cas d'alguns dels paràmetres amb els quals es controlaven els mitjans de comunicació. Aquesta conjuntura no fa més que potenciar el valor de la publicació valencianista i els seus periodistes, amb una revista de completa convicció democràtica que sovint carregà contra els personatges que, des del règim dictatorial, acabaren introduint-se en el panorama polític democràtic.

És a partir de la mort del dictador quan comencen a aparèixer les condicions òptimes per a que la premsa espanyola es convertisca en autèntic canal de les reivindicacions del poble. Un element canalitzador, a més, que preparés i difongués les tesis i idees que consolidaren la mentalitat democràtica entre la població. És l'inici dels mitjans de comunicació com un veritable actor polític de naturalesa col·lectiva. Tanmateix, la premsa comença a canviar a partir de la promulgació de la llei Fraga l'any 1966. Aquesta llei, que ve a substituir la llei de premsa del 1938, dóna uns marges no tan atapeïts al món del periodisme i dels mitjans de comunicació. Com explica Carlos Barrera, des de la posada en marxa de la Llei de Premsa i Impremta la primavera de 1966, les pàgines d'alguns dels mitjans de comunicació escrits es van constituir en una espècie de parlament paral·lel, de fòrum d'intercanvi d'idees polítiques més atrevit que el d'unes Corts, els límits de les quals es quedaven en les disputes sobre la possibilitat d'un associacionisme polític més aviat descafeïnat i controlat pels estaments que havien

protagonitzat i format part del Movimiento franquista¹⁰.

Els periòdics no sols recolliran l'opinió de líders polítics i socials partidaris d'una o altra opció sinó que també, a través dels seus editorials, intentaran influir entre els seus lectors en una direcció o altra del procés democràtic. Gràcies a la llibertat de premsa que, en la pràctica més viva, començarà a desenvolupar-se a partir de la mort de dictador, els periòdics podran posicionar-se, segons la seva ideologia, al costat d'una o altra de les tres vies en les que es divideix la Transició (rupturistes, reformistes i immobilitistes). I és que la premsa no es limita a fer d'espectadora o cronista de la realitat sinó que es disposa a intervenir, participar i, en certa mesura, influir en aquest canvi que s'està donant aleshores. El periodista Juan Luís Cebrían afegeix en aquest sentit que *la nova situació (democràtica) ha servit, no obstant això, per a posar en relleu, una vegada més, que els mitjans de comunicació no només són un mirall de la realitat que els circumda, sinó que també operen com motors, voluntaris o no, d'aquesta mateixa realitat*¹¹.

La normativa que regia la vida periodística era la Llei de Premsa i Impremta 14/1966 del 18 de març de 1966, coneguda popularment com la Llei de Fraga, que va tenir, des de la seua aplicació, unes conseqüències decisives en la transformació política, social i periodística de l'Estat espanyol. Malgrat tractar-se d'una llei encara franquista, la Llei de Fraga posà fi a una etapa de la premsa, iniciada amb la Guerra Civil, caracteritzada per la rigidesa de les normes excessives de la censura governamental. Els esborranys inicials del projecte hagueren de passar la crivella d'un dictador encara contrari a les reformes (coneixedor del poder dels mitjans de comunicació moderns en la construcció de l'imaginari social). El resultat va ser una llei de Fraga amb majors cauteles. Tanmateix, tot semblava llum en l'obscuritat. Es considerava com delictes tot aquella informació que atemptés, no sols contra el cap de l'Estat, sinó també contra els principis del Moviment o la moralitat social.

¹⁰ BARRERA, Carlos (1995): "Factores de cambio en el periodismo de la Transición". Dins TUSELL, J. i SOTO, Á.: *Historia de la transición y consolidación democrática en España*. Madrid. UNDE i UAM, Vol. 2. Vegeu també BARRERA, C. (1997): "Poder político, empresa periodística y profesionales de los medios en la Transición Española", *Comunicación y Sociedad*, X (2), pgs. 7-46; CASTRO TORRES, C. (2010): *La prensa en la Transición Española, 1966-1978*. Madrid. Alianza Editorial; IMBERT, G. (1990): *Los discursos del cambio. Imágenes e imaginarios sociales en la España de la Transición (1976-1982)*. Madrid. Akal; REIG CRUAÑES, J. (1999): *Opinión pública y comunicación política en la transición democrática*. Alacant. Universitat d'Alacant. Tesi doctoral; REIG CRUAÑES, J. (2014): "La prensa en la transición democrática: ni 'motor del cambio' ni 'parlamento de papel'", en GUILLAMET, J. I SALGADO, F. (eds.) (2014): *El periodismo en las transiciones políticas. De la Revolución Portuguesa y la Transición Española a la Primavera Árabe*. Madrid. Biblioteca Nueva.

¹¹ CEBRIÁN, Juan Luis (1996): "El País, un intelectual colectivo de la transición" en PRIETO, J., JULIÁ, S. i PRADERA, J. (coords.): *Memoria de la Transición*. Madrid. Taurus, pgs. 134-137.

Era l'Estat l'encarregat de controlar la difusió de notícies cap a l'estranger a través de l'Agència EFE, podent segrestar preventivament una publicació o recórrer a les sancions administratives. La llibertat d'expressió restava encotillada baix la invocació de la veritat (la qüestionada veritat del règim feixista), la moralitat o el respecte a les persones i les institucions. A més d'aquestes limitacions, la posterior modificació del Codi Penal i la Llei de Secrets Oficials de 1968 restringí encara més la possibilitat d'una lliure expressió d'idees. Segons Josep M. Huertas Claveria *no es tractava només de la Llei de premsa. El telèfon del Govern Civil era utilitzat com a arma dissuasiva envers els directors. Se'ls avisava que tal notícia era millor no donar-la o limitar-la a la nota oficial que seria tramesa des de les seves dependències. A més, hi havia els petits poders locals, alcaldes i delegats de sindicats i ministeris, presidents de Diputació i autoritats diverses, que toleraven malament qualsevol crítica. Les seues pressions també retallaven la capacitat crítica del periodista*¹².

El quid de la qüestió –el major avenç– estigué en l'eliminació de la censura prèvia. El govern podia també modificar la titularitat i l'orientació editorial d'un mitjà de comunicació mitjançant un simple procediment de modificar la inscripció en el registre pertinent. Així ocorregué amb *El Alcázar* i amb el periòdic *Madrid*, que veié com eren clausurades les seues portes i, inclòs, volat l'edifici de redacció. L'article 2 s'erigí com un autèntic martell d'heretges durant anys. Tanmateix, l'article tercer de la llei establia que l'administració no podia dictar la censura prèvia ni exigir la consulta obligatòria, sols en els estats d'excepció i de guerra expressament previstos en les lleis.

La llei suposava un més que destacat avenç respecte la normativa vigent ja que aquesta última censurava les informació de forma prèvia a la seua aparició impresa, obligava a la publicació de pàgines amb editorials o articles arribats des de governació i s'encarregava del nomenament dels directors. Les modificacions de 1966 possibilitaren que els directors dels mitjans de comunicació foren designats lliurement per les empreses, sols establint el requisit que foren de nacionalitat espanyola i que estigueren en ple exercici dels seus drets civils i polítics, a més de residir en el lloc on s'edités la publicació, no haver sigut condemnat per delictes greus o sancionat més de tres vegades per la via judicial o administrativa per infraccions en matèria de premsa i ser posseïdor de la llicenciatura de periodisme.

¹² HUERTAS CLAVERIA, Josep Maria (2004): "La transició periodística", en ARACIL, R., MAYAYO, A. i SEGURA, A. (eds.): *Memòria de la Transició a Espanya i Catalunya. Els mitjans de comunicació*. Barcelona. Publicacions de la Universitat de Barcelona, pgs. 11-35.

Aquest entramat de normatives conduí a una multiplicació dels expedients seguits de sancions, molts d'ells, entre 1968 i 1969. Tanmateix, la Llei de Fraga propicià indirectament la multiplicació del nombre de publicacions (animades per l'eliminació de la censura prèvia) i la proliferació de xocs entre la premsa i el govern franquista, discutit per la seua conducta sancionadora. *Cuadernos para el Diálogo, Índice, Destino, Posible, Gadiana, Discusión y Convivencia, Cambio 16* o *Triunfo*, són algun exemple de capçaleres que aparegueren aleshores, així com també d'altres de caire humorístic com foren *La Codorniz, Hermano Lobo* o *Por Favor*. Publicacions que foren després referents ineludibles per als editors de *Valencia Semanal* que veieren en elles el reflex dels nous temps i els mecanismes del nou periodisme. Són altres les influències periodístiques directes del setmanari nacionalista valencià (sobretot altres més modernes i estèticament més avantguardistes en la maquetació) però és innegable el camí sense tornada traçat per les revistes nomenades. Eludir la seua influència i rellevància seria caure en un error de fàcil rebatiment.

És clar que les intencions del govern franquista per aprovar aquesta llei no era aconseguir un règim d'independència autèntic de premsa però la llibertat vigilada ja suposà un avenç considerable que fou utilitzat pels mitjans de comunicació, sobretot per la premsa escrita, com una excusa per seguir amb el seu camí cap a la democràcia, arrelat i desitjat en una societat que vivia a anys llum de les directrius i les exigències del règim franquista. La Llei de Fraga es perllongaria, molt diluïda, durant un grapat d'anys després de la mort del dictador, incrustant-se en la vida democràtica, patint sols la derogació parcial del seu contingut. La reforma política i legislativa que s'emprengué amb l'arribada al poder del ucedista Adolfo Suárez, després de jurar com a President de Govern el 5 de juliol de 1976, no afectà la llei fraguista. Tanmateix, es produïren notables canvis a la comunicació doncs, per exemple, els mitjans radiofònics pogueren començar a emetre serveis informatius o tertúlies de debats propis, abans subjectes a la informació oficial dictada per Ràdio Nacional d'Espanya (RNE). Si més no, convé recordar que el principal obstacle establert per la *Llei Fraga* per a l'exercici de la llibertat d'expressió es trobava al seu article segon; article derogat l'1 d'abril de 1977. Alguna premsa però, abans la derogació i, més encara a continuació, anava sovint per davant dels marcs legals que la constrenyien i, com diu Montabes, cobria buits o completava espais que en un sistema democràtic consolidat li correspondrien a altres

institucions i organismes. Esdevingué *parlament de paper*¹³. La cultura –i amb ella, els mitjans de comunicació– suposa l'espai on es disputa l'hegemonia (a l'estil gramscian) d'una societat. Més encara en un moment transicional en el qual s'accelera la difusió de coneixement i es creen valors i símbols identitaris dels quals depèn la dominació política. El control dels hàbits, idees o comportaments de la ciutadania està en joc, oferint-se un paper als mitjans de comunicació que disgrega i reparteix la capacitat de conduir el procés.

Com es podrà observar amb posterioritat a l'estudi, l'aparició de *Valencia Semanal* es produeix en un context molt particular. El desastre electoral de les forces nacionalistes valencianes en les primeres eleccions democràtiques (les de 1977) provocà en una sèrie d'intel·lectuals i polítics valencians una reacció orientada a pensar que era massa extensa la dependència de les forces polítiques i dels mitjans de comunicació respecte Madrid, respecte el centre de l'Estat. És aquesta la idea inicial de creació del setmanari valencianista: crear un mitjà de comunicació d'específica obediència autòctona.

Els mitjans de comunicació juguen un paper essencial en el que s'ha estudiat com la *cultura política*, que alguns autors exposen com l'anàlisi de la relació entre el nivell macro i micro de la política, és a dir, dels aspectes que estudien el comportament de les estructures, institucions o polítiques públiques mesclat amb les preocupacions i motivacions dels individus. La cultura política s'introduiria entre aquests dos camps per estudiar la seua relació. Segons Almond y Verba¹⁴, si la cultura política connecta els dos nivells de la política (macro i micro), aleshores aquesta pot ser entesa com el resultat, per un costat, de la història col·lectiva dels sistema polític i, per altra, de les experiències personals dels propis individus.

Resulta essencial així analitzar les relacions que estableixen els individus amb els seus grups de referència. La teoria diu que la cultura política estaria composta per una sèrie de concepcions subjectives que prevalen en la societat, amb components cognitius, afectius i avaluadors i que seria fruit de la socialització política. El debat entorn a la definició de cultura política ha sigut extens i enormement diversificat. El mesonivell (que es situaria entre la macro i la micro política) és per a alguns estudiosos

¹³ MONTABES, Juan (1994): "Los parlamentos de papel en el caso español", en FILGUEIRA, C.H. i NOHLEN, D. (comp.): *Prensa y transición democrática. Experiencias recientes en Europa y América Latina*. Vervuert-Iberoamericana: Frankfurt-Madrid.

¹⁴ ALMOND, G. A. i VERBA, S. (1963): "The Civic Culture", capítol 1 dins *An Approach to Political Culture*. Princeton University Press. També en el llibre dels dos autors *The civic culture, política attitudes and democracy in five nations. An analytic study*. Boston. Little Brow. 1965.

com Lane o Wildavsky¹⁵ el conjunt de creences compartides que tenen conseqüències o que legitimen determinades pràctiques polítiques. I en aquest aspecte, els mitjans de comunicació jugarien un paper vital en la configuració d'aquestes creences o visions (més en el cas d'un setmanari com VS, emmarcat en anys de configuració de la democràcia i de les pràctiques de relació democràtiques valencianes i espanyoles). Amb el temps, els estudis han caminat cap a la diferenciació de diverses cultures polítiques.

VS no només respón a l'opinió pública i injecta, a més, trets configuratius en ella. És també un producte periodístic en temps de descentralització de l'estat. La pràctica totalitat de l'oposició antifranquista apostava per fórmules descentralitzadores engarçades en les experiències autonomistes de la Segona República, la catalana, la basca, la gallega, que arribaren a ser sancionades legalment, però també la valenciana o l'andalusa, que no arribaren a ser-ho¹⁶. Les reivindicacions d'autogovern en Catalunya i el País Basc ocuparen un lloc destacat en la tensió continuisme/reforma/ruptura que caracteritzà els primers mesos després la mort de Franco. Però altres territoris i altres organismes polítics, com ara la Taula de Forces Polítiques i Sindicals del País Valencià, apuntaven en la mateixa direcció: l'autogovern¹⁷.

Les eleccions de 15 de juny de 1977, on els partits nacionalistes aconseguiren bons resultats en Catalunya i el País Basc, i les manifestacions autonomistes en altres territoris, obligaren el govern a buscar solucions per contenir les reivindicacions d'autogovern. S'autoritzà, al llarg de 1978, l'aparició d'organismes preautonòmics, tot i que no hi havia encara una definició normativa del model d'estat envers el qual es caminava. Si més no, la descentralització era imparable; tot i que el terreny de joc dels diferents actors polítics i cívics restava mal definit i el resultat del procés obert era una incògnita.

Els ponents de la Constitució que es redactava a partir de 1977 i que s'aprovaria en 1978, assumiren el principi descentralitzador. El títol VIII de la Constitució va establir la possibilitat de crear Comunitats Autònomes amb Estatut normatiu propi. El text, però, fixava dues modalitats per accedir a l'autonomia: l'article 151 permetia institucions de major rang i màximes competències; l'article 143 contemplava

¹⁵ LANE, Ruth: "Political Culture: Residual category or general theory?". *Comparative Political Studies*. 1992. Número 25. Pàgines 362-387. També en WILDAVSKY, Aaron (1987): "Choosing preferences by constructing institutions: A cultural theory of preference formation". *American Political Science Review*. número 81. Pàgines 3-21.

¹⁶ CUCÓ, Alfons (1971): *El valenciansime polític: 1874-1936*. València: Tres i Quatre.

¹⁷ YSÀS, Pere (1994): "Democracia y autonomía en la transición española". *Ayer*. Número 15. Pp. 77-108.

institucions de menor rang i menors competències, almenys en els primers cinc anys d'existència de l'autonomia.

El País Valencià –i VS jugarà en eixa partida– acabarà construint la seua autonomia a través de l'article 143: però després d'un llarg debat social i polític que és, ell també, una de les cares de la Batalla de València. L'Autonomia de perfil baix que s'aconseguí amb la crispació del període transicional valencià, junt a l'anèmia cultural que caracteritzà els mitjans d'aquesta època (els existents pel seu caire i els inexistents per la seua absència) es traduí en la introducció de la premsa de Madrid. Una penetració que s'aguditzà després amb la progressiva absorció dels periòdics autonòmics a mans dels grans grups multimèdia espanyols. *Levante-EMV* i *Información* passaren a formar part del grup *Prensa Ibérica*; *Las Provincias* i *La Verdad* s'emmarquen en el que ara és *Vocento*; i *Mediterráneo* i *Ciudad de Alcoy* caigueren en mans de *Zeta*.

Les investigacions de Salvador Cardús i de Lluís Tolosa han analitzat l'evolució de la difusió de la premsa diària en relació a la vertebració política dels territoris de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià amb el conjunt de l'estat espanyol, des del principi de la transició a la democràcia en 1976¹⁸. No contradeien les tesis que aleshores, immersos en la Transició, formularen els anomenats ideòlegs de la publicació valencianista VS. L'estudi Cardús i Tolosa ajuda, a més, a explicar i comprendre un dels fets més representatius dels mitjans de comunicació valencians del període postfranquista: el gir editorial escomès pel periòdic degà *Las Provincias* en un intent de no perdre el sector del mercat que li havia sigut fidel en el tardofranquisme i en representació dels sectors més retardataris dels procés democràtic i modernitzador dut a cap pel País Valencià a la Transició. Les principals conclusions de Cardús i Tortosa apunten a un increment de la vertebració estatal d'aquests territoris, especialment quant a la seua dependència informativa provocada per l'increment molt significatiu de la premsa central de penetració quant a vendes totals, taxes de difusió i ocupació del mercat. L'estat de les Autonomies es revela, doncs, no com un factor de major autonomia informativa territorial, sinó d'integració i homogeneïtzació. Uns lectors fidels pel seu tarannà progressista i reivindicatiu, de sobte, començaven a veure's identificats per la premsa madrilenya com *El País* clarament contraris al continuisme i defensors de la democràcia en totes les seues paraules. L'ambigüitat havia sigut superada i *Las*

¹⁸ CARDÚS, Salvador (2008): "Baròmetre dels consums dels mitjans de comunicació en els territoris de parla catalana". Dins CARDÚS, Salvador, GONZÁLEZ, Isaac i ALBAIGÉS, Bernat: *El Baròmetre i les necessitats estadístiques del sector de la comunicació*. Generalitat de Catalunya.

Provincias perdia el seu sector mercantil. Sols restava una opció. Els interessos econòmics s'uniren als polítics (també a la fi, econòmics) per endur-se'n per davant a la cultura. Aquesta fou venuda, tal vegada per interessos de mercat.

L'èxit de les edicions d'*El País* a Catalunya o al País Valencià, féu que un periòdic d'àmbit espanyol pogués arribar a ser un diari influent en la política local. *El País-Comunitat Valenciana* es va convertir en l'únic instrument de vertebració d'abastament autonòmic. I ho féu en un moment en que les taxes de lectura passaren al País Valencià del 51,0 al 85,6 exemplars per 1.000 habitants. Els hàbits de lectura augmentaren amb la penetració de les opinions des de Madrid. L'intercanvi de premsa en l'àmbit territorial dels països de parla catalana fou irrellevant. Els fluxos només foren, en conjunt, de 2,3 per cent del total de premsa difosa en tot el territori i es limità al moviment de premsa barcelonina regional d'informació general (un 0,5 per cent) i esportiva (1,8 per cent) en les Illes Balears i al País Valencià. La resta d'intercanvis foren (i segueixen sent) tan menuts que ni es poden amidar. Aquesta situació es va mantenir estable, en els darrers anys de la primera dècades dels anys dos mil, en la difusió de premsa d'informació general (sempre al voltant del 0,5 per cent), i s'ha doblat en l'esportiva (de 0,7 a 1,8 per cent), especialment al País Valencià, segons els mateixos autors.

La dada més significativa, per tant, és que la premsa de penetració, bàsicament d'àmbit estatal amb centre a Madrid, es va implantar de forma extraordinària en els tres territoris de parla catalana des de la Transició. Respecte al País Valencià, el punt de partida de la premsa de penetració, en 1976, ja era més alt que la resta dels països de parla catalana i, d'altra banda, la premsa pròpia ha crescut notablement. Per tant, el creixement per al període anterior va ser menor, d'un 258 per cent, passant de 37.934 a 135.672 exemplars diaris. En termes de quota de mercat, representà passar del 22,1 al 39,8 per cent. En el cas valencià, destacà el paper de la premsa esportiva, que creix 4,8 vegades en aquest període. Cardús¹⁹ assenyala que si la dependència política d'un territori i, en conseqüència, la seua vertebració territorial en una unitat superior queda reflectida (encara que siga de forma parcial) per la seua dependència informativa, es podria afirmar que l'Espanya de les Autonomies no ha independitzat més els respectius territoris informatius, sinó tot el contrari: s'ha mostrat com un model efectiu d'integració territorial i política. En vint anys, per dir-ho de manera esquemàtica i en

¹⁹ CARDÚS, Salvador (1998): *La premsa diària a les Illes Balears, el País Valencià i Catalunya (1976-1996)*. Fundació Jaume Bofia.

termes informatius, les Illes Balears són tres vegades més dependents; el País Valencià, dues vegades més; i Catalunya, quasi quatre. És a dir, s'estaria a mig camí d'un procés creixent d'homogeneïtzació de les respectives dependències, que en l'actualitat ja serien d'una tercera part del mercat balear, un 40 per cent del valencià i un 17,5 del català. Siga com siga, malgrat el notable increment de premsa central de penetració, tots els territoris de parla catalans es mantenen per sota de la mitjana espanyola de difusió relativa de premsa central, que és del 42,2 per cent del total de premsa difosa. Una opinió molt subjectiva que, tanmateix, pot resultar útil per conèixer la situació informativa del territori valencià.

En el cas del País Valencià, en democràcia, cada província té la seua pròpia premsa. *Las Provincias* i *Levante* difonen el 90% de la seua edició dins la mateixa província de València, mentre que a Castelló, *Mediterraneo* reparteix allí el 94%, i *Informació* d'Alacant, un 99% en la pròpia província. Per tant, no es pot parlar tampoc al País Valencià d'una premsa regional pròpia de referència. Així, l'única premsa que té funció vertebradora regional, paradoxalment, és la de Madrid amb una edició valenciana no provincial: *El País*. Un vegada més, aquest periòdic és el que més s'ajusta, en la seua implantació territorial, al model autonòmic espanyol, vertebrant l'autonomia i, ahora, vinculant la regió a tot l'espai nacional espanyol.

La vertebració interna de cadascun dels tres territoris catalanoparlants no sols no avança (com és el cas del País Valencià i de les Illes Balears) sinó que, fins i tot, retrocedeix allí on era més sòlid, com és el cas de Catalunya, doncs en els dos primers territoris, no ha estat possible crear un espai regional periodístic i, en el tercer, el paper de la premsa regional ha estat recessiu. Situació competencial que afectava, en el anys de la Transició a la democràcia, a tots els mitjans de comunicació en lluita per guanyar sectors de consumidors cada cop més especialitzats. Els interessos comercials obligaren a les modificacions en redacció i als girs editorials.

Romandre quiets era morir en una època de constants canvis i redreçaments econòmics. I açò, sembla que ho observaren a la perfecció des de la direcció de *Las Provincias*. El gir editorial i el fet d'erigir-se com el diari altaveu del moviment *blaver* li reportà enormes beneficis durant quasi vint anys. I en aquest gir editorial, en post d'unes tesis anticientífiques i crispadores, no podien estar destacats membres universitaris que formaren part de l'etapa anterior i que abandonaren de forma gradual la redacció del diari degà a mesura que la ideologia *blavera* fou guanyant posicions al rotatiu. Sols l'esgotament de la Batalla de València i el fet d'adonar-se'n de que els

rèdits econòmics començaven a ser negatius amb l'exploració d'aquest monotema, féu abandonar la seua empresa. Encara que ja era ben entrada la dècada dels noranta.

Al País Valencià, el paisatge informatiu a la Transició era força gris, amb l'existència de dos periòdics matinals, *Las Provincias* i *Levante*, i el vesperí *Jornada*. Els dos últims, propietat de la Prensa del Movimiento, i que durant la Transició esdevingueren Medios de Comunicación Social del Estado. *Jornada* desaparegué durant la Transició i *Las Provincias* passà a representar els interessos de la dreta poc inclinada als nous canvis, deixant un espai al centre-esquerra que ocupà *Levante* (que inicià la dècada de 1990 amb el agregat d'*El Mercantil Valenciano*) quan es lluirà del control franquista. Entre les publicacions de periodicitat no diària sols la cartellera *Túria*, autèntica mescla d'informació cultural i opinió política i social, perdurà amb els temps i fins l'actualitat com una illa d'informació compromesa. Al igual que a la resta del territori espanyol, la majoria dels mitjans de comunicació i de les agències d'informació estaven controlades per l'Estat o en mans de l'església o el Opus Dei –tant si es parla de la premsa, com de les emissores de ràdio i també de les dos úniques cadenes de televisió existents.

A més, com ja em comentat, algunes de les normes aplicades es basaven en les lleis de 1938 i 1966, un sistema comunicacional que es mantingué quiet amb les reformes d'abril de 1977 quan el decret sobre la llibertat d'expressió qüestionà la legislació dictatorial. En octubre del mateix any es lliurà les ràdios del control estatal en allò referent a les emissions dels informatius però hi hagué que superar el període constitucional i esperar fins maig de 1984 per a que, amb la privatització dels mitjans de comunicació de l'Estat (l'antiga Cadena del Movimiento) s'acabés amb els darrers controls franquistes de la informació.

Un anàlisi mínimament exhaustiva a la situació informativa del País Valencià franquista o immediatament posterior a la mort del dictador és ineludible que aprofundisca en el viratge fet pel periòdic *Las Provincias*. Fou aquest mitjà el que canalitzà un dels trets més significatius de la Transició valenciana, la Batalla de València. El diari degà passà de representar les tesis de la lluita antifranquista a la defensa de la ideologia *blavera* personificada per la dreta postfranquista que es sentia còmoda amb la informació quartejada que ofería el règim feixista. La política d'incitació realitzada des de la redacció del periòdic es complementà en el carrer amb la participació de grups ultres que amplificaren les acusacions fins utilitzar-les com a pretext d'insults i agressions físiques. *Eixe procedir amagava aleshores un pànic a la*

*modernització i al canvi*²⁰. Amagava, a més, un intent per reflotar la caiguda de les vendes que s'havien reduït des dels 45.361 exemplars al dia de 1975 als 41.000 de 1978.

Els principals estudiosos del tema han identificat el blaverisme com una reacció del bloc de poder tardofranquista per adaptar-se a la nova democràcia i conservar, així, importants parcel·les de poder. Les tesis lingüístiques secessionistes calaren entre l'important món faller i el anomenat franquisme sociològic, classes mitjanes urbanes tradicionals secundades per alguns dirigents del franquisme local, membres de l'alta burgesia i alguns conservadors i catòlics conservadors. Corrent ideològica que en un principi triomfà a la ciutat de València i a la comarca de l'Horta i que, amb el temps, arribà a pràcticament tot el País Valencià. Si ens fixem en el paradigma de *Las Provincias* observem un tret significatiu dels mitjans de comunicació franquistes i amb ells del sistema de poder dictatorial. Com afirma Josep Lluís Gómez Mompарт *la Transició no anava a ser fàcil perquè bona part del sistema comunicatiu de la Dictadura es mantingué i perquè els projectes i intents alternatius d'esquivar les lleis, el tarannà i la prepotència postfranquista topà amb l'entestament d'un entramat mediàtic que es resistia a perdre privilegis. I, per suposat, l'Estat no estava disposat a que se li escapés de les mans la reforma i els límits d'aquesta. L'oposició democràtica en el seu conjunt qüestionà poc i no combatí suficientment l'immens poder fàctic que representà l'ecosistema de comunicació a la mort del dictador*²¹.

Segons Rafael Xambó el conflicte esclatà el 20 de maig de 1977 amb el programa televisiu *Hora 15* sobre la unitat de la llengua i els posteriors articles de María Consuelo Reyna a *Las Provincias* que despertaren un sector de la societat valenciana, nostàlgics del franquisme que observaven amb preocupació el calat de les tesis nacionalistes dins la població valenciana. Primer, els articles s'enfocaren en les pressions al president Albiñana perquè es manifestés sobre el tema. Després les seues paraules foren tergiversades i manipulades. Xambó explica: *El foc que havia encès el diari feia que la ciutat de València apareguera plena de pamflets anònims, d'extrema*

²⁰ GÓMEZ MOMPART, Josep Lluís (2000): "De la prensa provincial al control audiovisual". Dins el volum 10 de *La gran historia de la Comunitat Valenciana. La democràcia reconquistada*. València. Prensa Valenciana S.A. Pgs. 154-238.

²¹ GÓMEZ MOMPART, Josep Lluís: *Op. Cit.* Pg. 157.

*dreta, parlant de la traïció del Plenari de Parlamentaris i convidant a la revolta el dia que el Consell es reunia al Puig*²².

La campanya de crispació política de *Las Provincias* a partir de temes científics irrefutables (en la mesura que no ha sigut demostrat de forma creïble que valencià i català no formen part del mateix sistema lingüístic) continuà amb transformacions semàntiques sobre els principals símbols identificadors dels valencians i els conseqüents efectes pragmàtics en una societat que seguia pensat que la veritat responia a tot allò que aparegués imprès. La polèmica creada i alimentada s'incrementà a mesura que s'acostà cada comici electoral. Bandera, llengua, territori o himne ompliren pàgines i pàgines en una campanya sense precedents i amb la complicitat governativa espanyola, que veia en la separació dels "cosins-germans" el seu finançament com a nació en moments de dubtes lògics pels temps de canvis ràpids. Una estratègica contra la cultura dirigida a la victòria d'una determinada corrent ideològica defensada per grups hereus del franquisme. Manipulació informativa, persecució dels defensors d'aquestes idees culturals ara tergiversades, victòria dels defensors de les tesis contràries i pujada al poder, beneficis econòmics facilitats per la trama. La cultura era venuda i dels beneficis sols gaudien un grapat de personatges allunyats del País Valencià.

Las Provincias sempre observà durant la Transició i la Batalla de València la seua pròpia realitat. Els conflictes facilitats pels seus articles incendiàries foren contestats amb propostes de pactes dreta-esquerra que superaren un conflicte latent cada cop més preocupant. Les agressions no ocuparen espai al diari. La UCD es presentà a si mateixa i a Manuel Broseta com els únics capaços de resoldre el conflicte. Fàcil d'entendre si es considera que també ells eren els iniciadors i potenciadors de la xacra que consumia el potencial polític, social i econòmic del País Valencià d'aleshores. Mentides i silencis que dugueren al diari degà a no introduir a les seues pàgines demandes tan importants com les que dugueren al noranta cinc per cent dels pobles valencians a demanar el referèndum autonòmic en la mateixa data que el celebrat a Andalusia. Mentre les artificials trivialitats omplien planes i reflexions dels seguidors de les tesis conspiradores anticatalanistes, allò important, històric i transcendental, restava fora de la informació necessària en qualsevol societat que treballés per ser democràtica. La dreta modelava la societat que volia trobar-se i res millor que des dels mitjans de comunicació per crear el que era realitat o no. *La dreta valenciana no participà en el*

²² XAMBÓ i OLMOS, Rafael (2001): *Comunicació, política i societat. El cas valencià*. València. Edicions 3i4. Pg. 610.

*procés de reconstrucció del país, com, en general, no participà de la cultura d'avantguarda o, fins i tot, de qualsevol cultura. Els escassos elements cultes d'aquest grup són nobles deixalles d'èpoques passades, car la nova dreta valenciana, producte d'eixa Tijuana econòmica que produí el franquisme, tenia ja prou i massa amb les magres produccions culturals del règim, les quals, és clar, sols veien com a nació una – una sola- Espanya, entre castissa i transcendent*²³. Les campanyes reivindicatives que caracteritzaren el País Valencià de la dècada dels seixanta i setanta serviren per oferir un paper fortament transcendental al periòdic *Las Provincias* en el darrer franquisme i la primera democràcia.

Un espai d'opinió i un protagonisme mediàtic amb una influència destacada que es desplaçà amb posterioritat cap al conflicte identitari i nacionalista valencià on la posició bel·ligerant del rotatiu i de María Consuelo Reyna amb la posterior direcció del mitjà assolí nivells desconeguts fins el moment. La primera etapa després de la mort de Franco, es va caracteritzar en el mitjà de comunicació conservador, segons l'autor Alexandre Crespo²⁴, per la defensa de la postura reial i de les reformes en post de la democràcia, de les reivindicacions autonomistes capitanejades per les forces de l'oposició i per la neutralitat inicial referent al tema de l'anticatalanisme dirigit en aquest moment, pels sectors del franquisme local.

Amb posterioritat, no tant sols va fer de l'anticatalanisme una implacable croada en la qual s'oblidaren deliberadament les mínimes regles de l'ètica periodística o la moral política, sinó que l'ampliaren a la persecució de personatges públics, actuacions o fets, en funció no sempre d'objectius purament ideològics. Segons Crespo, una València catalanitzada, envilida pel centralisme roig, assetjada per les mans negres de la Barcelona envejosa, sempre venuda als interessos forans, bastardejada per l'esquerra i els intel·lectuals i traïda per la Universitat. *Las Provincias* qüestionà greument davant amplis sectors de la societat el paper de la Universitat amb el seu obstinat linxament; desacredità i criminalitzà les esquerres prevalent un model de democràcia tutelada des d'una dreta autoritària; mantingué l'existència interessada d'una extrema dreta violentament gelosa de qualsevol projecte de transformació cap a la modernitat; motivà la por de les institucions a la presa de posicions de consens; encalçà la cultura fins a

²³ HOPKIN, Jonathan (2000): *El partido de la transición. Ascenso y caída de la UCD*. Madrid. Acento. Pàg. 127.

²⁴ CRESPO, Alexandre (2004): "La utilización de la historia como arma política: la Transición valenciana (1975-1983)". En FORCADELL, C. et al. (coords.): *Usos públicos de la Historia*. Zaragoza: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Zaragoza.

límits feixistoides; frenà parcialment el procés de normalització lingüística i perseguí persones i actituds com difícilment s'ha vist a altre país democràtic.

En 1991, amb motiu de l'edició especial pel 125 aniversari del naixement del diari, Manuel Broseta escrivia:

(...) A finales de la década de los setenta era indispensable resaltar e identificar los símbolos representativos de los rasgos esenciales de la personalidad valenciana, para que fueran reconocidos y asumidos por nuestro pueblo y, finalmente, para introducirlos en nuestro "Estatuto de Autonomía". Y se enfrentaron dos posiciones, las de quienes afirmaban, nada menos, que nuestra Señera debía ser idéntica a la cuatribarrada catalana; nuestra lengua calificada de catalana; y nuestra denominación la de País Valencià, porque, para algunos de ellos, no para todos, todo ello nos entroncaba, de una u otra manera, con los Países Catalanes, o reforzaban nuestros lazos con Cataluña, y frente a ello, cada vez más sustentado en un fuerte movimiento popular de reacción contra todo lo anterior, estábamos quienes postulábamos la Señera con banda azul: nuestra lengua valenciana; y nuestra denominación de Reino de Valencia o, como quedó al final, de Comunidad Valenciana. Esta posición prevaleció al final, después de ser calificados de "fascistas" y de "traidores" quienes la defendíamos, naturalmente por parte de quienes defendieron la posición contraria. Pues bien, en esa dialéctica, en esa lucha, la posición de Las Provincias fue esencial. ¿Pueden imaginarse lo que hubiera sido de Valencia y las reacciones populares que se hubieran desatado, si hubieran prevalecido las posiciones de los primeros? La total paz de hoy entorno a los símbolos se debe al resultado de la "batalla". ¿Quiénes pueden dudar hoy de qué lado estaba la razón? ¿Será posible mantener esa posición del "Estatut", si no fueran los queridos por el pueblo valenciano? En gran parte a Las Provincias se lo debemos, y en Las Provincias podemos reconstruirlo²⁵.

Broseta i Reyna passaren de donar suport als Premis Octubre -organitzats per Acció Cultural del País Valencià, una entitat fusteriana- en els anys setanta a construir i armar l'anticatalanisme en benefici de l'estratègia de la UCD per arribar al poder. Un punt d'inflexió important suposà l'article de Broseta publicat el 28 de juliol de 1978 i que s'anomenà "La Paella d'Els Països Catalans" i que rebé una important rèplica des de VS, on Amadeu Fabregat li dedica diversos articles i editorials de gran amplitud. En aquest article, el polític ucedista denunciava l'exhibició de la paella valenciana com a pròpia de Catalunya durant la Setmana Cultural Catalana de Berlín amb un to d'irritació que contrastava notablement amb els seus articles (de no feia ni un any enrere) en els que es mostrava partidari de la terminologia de País Valencià, del diàleg, de la lluita contra les tergiversacions interessades i de la defensa de les qüestions sobre la llengua des de postulacions estrictament filològiques. A l'article sobre la paella el seguiren un

²⁵ BROSETA, Manuel: *Las Provincias*. Edició especial pel 125 aniversari del diari degà. València. 1991.

fum més i el diumenge 10 de setembre de 1978 es publicà en portada el clar “El País Valenciano dice no a los Países Catalanes y es partidario de la bandera con franja azul”. Aproximadament en el mateix any, *Valencia Semanal* publicava una enquesta feta sobre unes mil cinc-centes persones i que obtenia com a resultats, per exemple, que al voltant d'un 50% de la població valenciana es manifestava a favor del terme País Valencià, que un 49% deien que el valencià era un dialecte del català o el mateix i que un 45% donava suport a la bandera quatripartida amb el distintiu del Consell.

Un dels principals fets particulars de l'obra de Cucó és el que ell anomena *els elements de maduració*²⁶. Aquests es referirien a la conducta adoptada per la dreta regionalista que intentava acabar amb el nacionalisme valencià catalanista. En aquest sentit fou de transcendència clara l'arribada a València del vicepresident del partit governant a l'Estat espanyol (la Unió de Centre Democràtic)²⁷. Fernando Abril Martorell arribà amb l'objectiu prioritari de clarificar les ambigüitats que sobre la qüestió nacional havia mantingut el partit de dretes i indirectament, intentar influir en una població valenciana caracteritzada històricament per la poca estima d'allò autòcton que la feia diferent.

L'estratègia de tensió *abrilista* o els elements de maduració, fornits no sols des de partits polítics, sinó també des de mitjans de comunicació interessats, com *Las Provincias* (òrgan mediàtic per excel·lència de la UCD) o *Diario 16*, transformaren la societat valenciana, crispant-la fins límits aleshores desconeguts. La mirada al nord de la dreta es convertí en odi a tot allò que fera referència a Catalunya. La crispació arribà a convertir-se en agressions físiques i en atemptats contra personatges públics com les propiciades en Quart de Poblet a Josep Lluís Albiñana, president del Consell del País Valencià, contra Manuel Girona, president de la Diputació de València o contra Joan Fuster, amb dues bombes a la seua casa de Sueca.

Agressions fàcils d'entendre pel clima de crispació polític induït tant per la UCD com per la seua influent cobertura mediàtica creada per periodistes com María Consuelo Reyna, que explicava el conflicte valencià com una conseqüència del naixement del catalanisme impulsat, clar està, des del Principat, segons ella amb l'intent de despersonalitzar el País Valencià per facilitar la seua absorció per Catalunya, per poder parlar així de tu a tu a l'Estat espanyol i, amb el temps, reclamar la independència. Amb

²⁶ CUCÓ, Alfons (2002): *Roig i blau. La transició democràtica valenciana*. València: Tandem.

²⁷ Ho estudia amb profunditat GASCÓ ESCUDERO, Patricia (2009): *UCD-Valencia. Estrategias y grupos de poder*. València. PUV.

aquesta situació *imaginada*, que dura amb èxit per a la dreta fins l'actualitat (en la que la població catalana es prepara a les terres de l'Ebre, capitanejats pels Mossos d'Esquadra, per entrar al País Valencià i *furtar-nos* el Micalet) és fàcil entendre la crispació de part de la població amb menys preparació acadèmica que s'ho creia de soca-rel.

El centralisme i la por a l'autogovern de les nacionalitats (encobert en regionalisme valencià, descendent directe d'aquell renaixentista que afirmava “*reginalismo prudente, dentro del españolismo entusiasta*”) situava en Catalunya un perill fictici que li donà molt vots, a canvi de dividir la població valenciana i crispar-la. Des del present és difícil saber que els interessava més: si els vots o la divisió socio-cultural. Francesc de Paula Burguera, antic membre de la UCD i posterior secretari general del Partit Nacionalista del País Valencià, reflectia aleshores que l'únic que importava a alguns era que els valencians continuaren una confrontació, tant física com dialectal, per dividir-los i així controlar-los. L'historiador Ferran Argilés, argumenta, de forma convincent, que l'interés de la UCD consistia en frenar l'avenç electoral de l'esquerra, per la qual cosa va instrumentalitzar el nacionalisme valencianista, el fusterianisme²⁸.

En aquest àmbit de persecució a la conformació d'una autonomia que reconeixés certes vinculacions culturals, les reivindicacions de l'esquerra, basades en l'essencialisme que propiciava l'existència del català, quedaven fortament atacades. Les esquerres que lluitaven per l'adopció d'una autonomia plena i per la denominació i el reconeixement de la condició de nacionalitat històrica (al igual que Catalunya, el País Basc i Galícia) eren titllats de catalanistes – que no era pejoratiu en un inici fins que començà a relacionar-se amb antivalencianisme. Defensar la unitat de la llengua i de la cultura, sentir música en català, lluitar per la nacionalitat històrica, per l'autonomia plena, per la bandera de les quatre barres sense blau, amb la Muixeranga d'Algemesí com a himne, per la denominació de País Valencià, per la llibertat, tot era igualat a antivalencianisme. Aquest paper el jugaren els *elements de maduració* que anomena Cucó. Les paraules de Bram podrien explicar els objectius d'aquesta dreta espanyolista. Referent a la pèrdua del nom de País Valencià i a l'adquisició definitiva d'un terme tan ambigu i sense contingut històric ni sentimental, Cucó utilitza la cita de Bram en la qual afirma: *Negar-li el nom a una minoria nacional és una tècnica administrativa*

²⁸ ARCHILÉS, Ferran (1997): «“...o no será”»: 20 anys de nacionalisme polític al País Valencià», L'Avenç, 214. Pg. 26-31

*d'eficàcia provada quan es busca l'eventual desaparició de la seua identitat*²⁹. Com posa de rellevància Alfons Cucó, els processos de maduració ucedistes acabaren per minvar granment el moviment nacionalista valencià fins reduir-lo a una escassa població. Dins els partits polítics com el PSPV perderen posicions i en l'electorat mai aconseguiren resultats remarcables. Les victòries de la dreta amb estratègies agressives donaven força resultats.

Els temors que posàvem abans de referència, es complien després. El País Valencià passava a denominar-se Comunitat Valenciana (Regne de València era un nom que ja hagueren volgut, passat el temps, molts representants de la cultura valenciana), les quatre barres tradicionals de la bandera restaven emmascarades per la franja blava del Cap i Casal. La llengua valenciana deixava de tenir vinculacions amb la catalana i les diputacions eixiren reforçades davant el Consell –oblidant definitivament la demarcació comarcal, proposada com alternativa a les províncies. El sostre de competències de la comunitat autònoma, a més, era notablement baix. Era doncs, l'autonomia dels no autonomistes. Tot i les cessions de l'esquerra, el trencament dels pactes inicials i la posterior batalla dels símbols tancà tota possibilitat d'assolir un Estatut assumit àmpliament. A la fi, un Estatut aigualit en el que el País Valencià restava configurat per tres províncies que ajudaren a dividir el territori més que a unir-lo. El sentiment de País quedava lluny d'aconseguir-se.

Per a la dreta, la cessió de competències a Madrid i a l'Estat espanyol eren vistes de forma positiva. María Consuelo Reyna afirmava *se acabaron las dependencias*³⁰. La frase pot llegir-se al revés. El pacte constituí, en síntesi, acceptar totes i cadascuna de les tesis i les reivindicacions de la dreta representada per la UCD. Es perdé tot a canvi de més res; bé, a canvi de la pau civil i de la construcció d'un estat autonòmic en un país que mai en la història havia tingut autogovern basat en la sobirania popular. Els intel·lectuals nacionalistes quedaren força insatsfets, frustrats. Un d'ells, Alfons Cucó, comenta al seu *Estat i País: Durant molts anys, els valencians han anat fent la seua vida col·lectiva sense realitzar cap exercici d'introspecció, sense interrogar-se amb aquella pregunta que, ben intencionadament, recull Pierre Vilar del personatge de La Belle Hélène: Au fait, qu'est-ce que je suis. (...) era un senyal –un senyal més- d'un estat de*

²⁹ CUCÓ, Alfons (1989): *Estat i País. La qüestió valenciana*. València. Edicions 3i4, pg. 77.

³⁰ REYNA, María Consuelo: "Acción y no reacción". *Las Provincias*, 5 de febrer de 1977.

clara anormalitat, d'una situació cívica que implicava una greu malaltia que, de fet, amenaçava la pròpia supervivència dels valencians com a col·lectivitat diferenciada³¹.

El tarannà de María Consuelo Reyna es posava de manifest constantment a les pàgines del rotatiu degà amb article tan significatiu com el que hem gosat a reproduir literalment:

Los pretendidos intelectuales y gurús del catalanismo montaraz se llenan la boca hablando de que la pretendida unidad de la lengua es una cuestión filológica y científica.

Mentira.

No es una cuestión científica.

No es una cuestión filológica.

Y bien claro lo dijo Jordi Pujol: "Para nosotros la unidad de la lengua es una prioridad política".

¿Cuestión filológica o científica? Con esa cantinela sólo siguen los modosos sumisos de aquí. Los catalanes saben de sobra que es una cuestión política y creen a pies juntillas en lo de "dadme una lengua y construiré un imperio".

Y es una cuestión política desde hace muchísimos años, desde que se dieron cuenta que ni tenían pasado cultural glorioso, ni económicamente iban solos a ninguna parte por tener una economía de lo más proteccionista... Fue cuando pensaron que, partiendo de la unidad de la lengua valenciana y el catalán, podían empezar a construir su imperio catalán.

Quede claro para los que lo dudan que lo del imperialismo catalán no es un invento de los valencianos como reacción. El copyright lo tiene Prat de la Riba, el padre del fundamentalismo pancatalanista. Prat de la Riba creía a pies juntillas lo que decía Napoleón: "Ninguna cosa más eficaz para introducir las costumbres de un pueblo en otro extranjero que acreditar allí su lengua".

Lo que pasa es que, son tan torpes que, en lugar de fomentar las buenas relaciones, las han tensado con sus agresiones hasta extremos inconcebibles... Podíamos haber sido comunidades hermanas, tan hermanas como lo somos con Aragón. Pero han pretendido que fuéramos primos. Que nos sometiéramos a sus dicitos. Que dejáramos de ser nosotros para ser un pueblo borroso.

Y por ahí sí que no pasamos.

[...] Sin unidad de las dos lenguas, no hay palanca que valga para construir el tan anhelado imperio.

Lo grave del caso es que sean precisamente los políticos del PSOE-IU de la Comunidad Valenciana quienes estén siendo utilizados como instrumento de la derecha más derecha que hay en España: la derecha económica catalana³².

Segons les enquestes de *Las Provincias*, sols un 39'9% eren partidaris de la senyera sense blau, enfront d'un 60'7 que la preferien amb blau. El rotatiu va eludir nomenar el 39% d'indecisos. Era una de les moltes manipulacions informatives que els

³¹ CUCÓ, Alfons: *Estat i País. La qüestió valenciana. Op. Cit.*, pg 8.

³² REYNA, María Consuelo: "De cuestión filológica y científica, nada". *Las Provincias*, 26 de maig de 1997.

sociòlegs Josep Vicent Marqués, Damià Mollà, Josep Picó o Salvador Salcedo trobaren, a més de l'omissió de dades d'estratificació, nombre global de la mostra i percentatges d'error.

En febrer de 1979 les enquestes de *Las Provincias* afirmaven que un 18% de la població valenciana considerava que valencià i català eren la mateixa llengua, un 31% opinava que la primera era dialecte de la segona i un 35% deia que eren diferents. L'estudi desvetllava que, a major preparació, major convenciment de la relació de les llengües i que els sectors secessionistes es relacionaven amb la dreta o l'extrema dreta. El diari degà igual publicava enquestes manipulades que opinions deliberadament perilloses per la integritat de persones públiques com Glòria Marcos, diputada aleshores d'Esquerra Unida a la que titllava, a través d'una secció denominada El Cabinista (en el que es podien i es poden publicar opinions de forma anònima), de gorda i impresentable, aconsellant-li que es dediqués a les seues labors com a ama de casa i que deixés la política abans de que els que normalment la insultaven, donaren un pas més i li trencaren la cara. Frenar el projecte nacionalista significava restar força a l'esquerra que l'encapçalava i aquesta obstinació es va consagrar amb afany de la UCD valenciana, instrumentant una tremenda cerimònia de confusió en estreta col·laboració amb personatges de l'antic règim i grups feixistes als quals es va donar motiu perquè recompongueren un valencianisme buit i subcultural.

Si els grups de la dreta i una part del centre trobaven l'eco de les seues postures en *Las Provincias*, l'esquerra es va sentir representada en mitjans de comunicació com *El País*, que va destinar una part de les seues pàgines per a la informació del País Valencià o en setmanaris com *Valencia Semanal*, que van donar la rèplica habitualment, situant-se com una autèntica illa informativa en la major part del que es denominà la Batalla de València, el procés de consolidació dels símbols identitaris dels valencians i el camí cap a l'Estatut d'Autonomia. A partir de 1978, *Las Provincias* es posiciona clarament en el conflicte lingüístic-polític en el moment que s'està definint el marc autònom valencià, i *Levante* -controlat per la Unió de Centre Democràtic, el mateix partit que està avivant el conflicte- és incapaç d'ocupar una posició definida en ell, fent que els lectors perden possibilitats d'identificació.

A la fi de 1980 es produeixen relleus en la direcció de *Levante*, doncs José Manuel Gironés es proposa relançar un diari que té com a principal desafiament una competència que s'ha multiplicat en la ciutat de València. Ha de plantar cara no sols a *Las Provincias*, clarament posicionat a la dreta, sinó a altres dos diaris amb forta

presència entre els lectors de centre i d'esquerra. D'una banda està *El País*, que es converteix en el símbol de la democràcia al País Valencià, mentre l'altre referent de la competència es constituirà amb l'aparició al desembre de 1980 de la tercera alternativa diària de l'oferta periodística en la capital: *Diari de València*. Un projecte, dirigit per Juan José Pérez Benlloch, que recuperava una històrica capçalera i adoptava plantejaments nous al decantar-se en favor de tesis nacionalistes i d'esquerres, sota l'objectiu de captar a un públic que no s'identificava amb els dos diaris existents.

A l'actualitat –han passat trenta-quatre anys des de la desaparició de VS–, i segons ens explica el professor Francesc A. Martínez³³, els governs del Partit Popular en la Generalitat Valenciana han construït un lideratge de tendència neopopulista sota pautes de control, manipulació o ingerència del públic en el privat. Molts de les anàlisis de Martínez tenen una directa translació a l'esdevingut en els mitjans de comunicació que es van vertebrar durant la transició espanyola com a nous ens informatius, sobretot amb el seu paper quant a la configuració de la identitat valenciana durant la trucada Batalla de València. El neopopulisme que analitza el professor valencià es fonamenta en tres elements: la simplicitat simbòlica, l'aspiració de mantenir la desil·lusió dels públics i la construcció d'una identitat política sustentada en emocions amb elements culturals comuns i símbols compartits que es presenten com amenaçats per la incursió de l'"altre". El primer element s'aconsegueix mitjançant la definició d'un enemic comú que durant l'etapa de Rodríguez Zapatero va representar el govern central i en altres moments de la història han suposat els catalans.

El PP s'ha configurat com el defensor del valencià. Avuí s'ha popularitzat el terme "berlusconització" per definir la invisibilitat de l'oponent polític a través de la possessió exclusiva dels mitjans de comunicació social i d'un influx compulsiu sobre els periodistes. De diversa naturalesa, clientelar unes vegades, tutelar unes altres, proper a la legislació censora en altres més. El professor de la Universitat de València agrega: *Els governs valencians del PP han apostat per la "berlusconització" – amb la diferència que quan Berlusconi va arribar al poder, ja era un magnat dels mitjans de comunicació, mentre que el PPCV ha intentat, des del poder, crear el seu propi empori mediàtic; al marge de l'homòleg en tots dos casos: la governamentalització dels mitjans*

³³ MARTÍNEZ GALLEGU, Francesc A (2011): "Neopopulismo: el partidismo de los medios de comunicación", en PIQUERAS, J.A., MARTÍNEZ, F.A., LAGUNA, A., ALAMINOS, A. (2011): *El secuestro de la democracia. Corrupción y dominación política en la España actual*. Madrid, Akal, PGS. 121-172.

*públics audiovisuals-, amb la intenció de convertir-se en una màquina de guanyar eleccions malgrat els resultats reals de la gestió política*³⁴.

És la demostració que aquella batalla de València transicional va tenir –segueix tenint– el seus corolaris. Va servir per erosionar electoralment l'esquerra; per desprestigiar intel·lectualment el nacionalisme; per enfortir els element populistes de la dreta. No és poca cosa. I segueix servint a tals efectes.

1.3. L'objectiu de l'estudi

El propòsit d'aquest estudi es contribuir a farcir, en la mesura de les nostres possibilitats, part del buit que existeix en la historiografia, particularment, sobre les publicacions no diàries de la transició a la democràcia valenciana i, més genèricament, sobre els mitjans de comunicació d'aquest període. Un buit que ens impossibilita una completa comprensió d'aquells convulsos anys i que ens cega d'un ull per entendre un present construït, en una part força significativa, en aquells anys de ràpids canvis i confrontacions patents. Aquest focus d'investigació com és, *a priori*, una revista com *Valencia Semanal* ens possibilitarà realitzar una visió microhistòrica dels primers anys de la democràcia valenciana, no dubtant en ampliar el camp de visió per contextualitzar en tot moment la informació.

La revista VS és encara avui, ben entrat el segle vint-i-un, un camp verge sense explorar, amb múltiples possibilitats i reflex d'uns esdeveniments i d'una època que marcaran l'esdevenir del poble valencià per sempre. És en la Transició, més que en qualsevol altra època de la història, on es configurarà el País Valencià que avui coneguem. *Valencia Semanal*, en aquest sentit, com a mitjà de comunicació que intentà concentrar tots els problemes de la societat valenciana en les seues pàgines i com a escola de part de la futura representació del món intel·lectual autòcton, pot jugar un paper crucial per entendre per què avui som qui som i estem on estem.

Aquest estudi permet, per primera vegada, tractar el vertader *quid* de la qüestió de la revista VS: la línia editorial i, per tant, la ideologia dels seus artífexs i la seua configuració com a ens doctrinal, a més de les batalles al poder valencià per controlar la construcció de l'opinió.

³⁴ *Op. Cit.*, pg. 128.

1.4. El mètode de treball i les fonts

El present estudi es troba emmarcat dins del programa de doctorat “Noves Perspectives en Història Contemporània”, dotat de la Menció de Qualitat concedida per la Direcció General d’Universitats del Ministeri d’Educació i Ciència en el curs 2004-05, del Departament d’Història Contemporània de la Facultat d’Història de la Universitat de València i intenta ser una mena d’anàlisi descriptiva i interpretativa de la revista que, sota el nom de *Valencia Semanal*, aparegué el 10 de desembre de 1977. Un estudi que ha pretès desentramar els secrets d’una publicació que marcà un abans i un després en el periodisme valencià i que suposà un punt de partida de molts dels escriptors que hui omplien els mitjans de comunicació del País Valencià. El treball vol aportar una visió detallada de quins foren els continguts de la publicació a través dels temes tractats a l’editorial, quins els seus redactors fixes i els col·laboradors i com s’estructurà la revista, a més de contextualitzar la informació i cercar els inicis de la idea que es transformà en VS.

Valencia Semanal (1977-1980). D’altaveu valencianista contra el postfranquisme a centre de les pugnes internes del PSPV-PSOE espera ser un estudi útil per a futurs investigadors. Amb aquest disseny hem vist convenient adjuntar al nostre treball, amb el seu permís, els índexs sobre els articles dels principals artífexs confeccionats per Lola Miñarro i Alfonso Moreira per a l’edició digital publicada recentment per Faximil Edicions. Amb el propòsit de ser una guia pràctica i útil per a futurs estudiants o investigadors hem elaborat tota una sèrie de relacions sumàries que els serviran d’orientació.

Des d’una vessant marcadament interpretativa, el present treball d’investigació pretén abordar amb profunditat *l’anàlisi del discurs* utilitzat en la publicació: anem a la recerca de *l’imaginari* construït per VS a cop de ploma. Amb la convicció de que sols així seria possible analitzar la vertadera rellevància del contingut de *Valencia Semanal* hem aprofundit en l’orientació del discurs per veure les modificacions internes que esdevingueren amb els pas dels anys (tres escassos anys però d’una intensitat històrica) i l’emmarcament d’aquest discurs dins un corrent molt més ampli que precedeix i sobrepassa la revista valenciana en temps i lloc. Estudiar el discurs de VS és analitzar el pensament dels seus màxims propulsors, cas d’Ernest Sena, Paco Carrasco, Pilar López, José Luis Torró i, sobre tots, Amadeu Fabregat. Aquest intel·lectual valencià fou el vertader *alma mater* de la publicació a nivell periodístic, protagonitzant, a partir més o

menys del número 25, totes i cadascuna de les editorials en els tres anys de vida de la revista.

Si entenem l'editorial com l'espai periodístic on es concentra l'orientació ideològica del mitjà i el tractament utilitzat en la resta dels continguts de l'ens comunicatiu (l'editorial entés com a l'essència del *media*), Amadeu Fabregat fou el vertader difusor de VS, doncs monopolitzà quasi exclusivament el discurs del setmanari. Tanmateix, l'anàlisi s'introdueix també en l'entramat que dugué a la venda de la publicació a mans dels socialistes valencians, per després situar-se, amb l'ascens polític del nou secretari general del PSPV-PSOE, com altaveu de les teories pròximes a Joan Lerma.

Amb aquest propòsit –el de conèixer l'orientació ideològica del mitjà o la seua declaració de principis- s'analitzen a l'estudi tots i cadascun dels editorials d'Amadeu Fabregat (units als primers que s'escriuen baix la ploma d'Ernest Sena) amb l'objectiu d'analitzar amplament la visió de l'ens periodístic sobre determinants temes que afectaven l'actualitat del País Valencià en la transició a la democràcia.

En l'inici de l'estudi decidírem fer el nostre treball plenament en valencià i, per aquesta raó, hem traduït molts dels textos de la publicació que estan originalment en castellà. Sobretot parlem dels primers editorials, dels quals hem analitzat el contingut per extraure la línia ideològica utilitzada en VS. Els primers, aproximadament, vint-i-cinc editorials es troben en castellà però nosaltres, en els extractes que hem utilitzat per clarificar les nostres explicacions i perquè el lector observara de primera mà les paraules del setmanari, les hem traduït al català. Tanmateix, hem decidit respectar la llengua d'altres editorials per observar la posició de VS en el tractament d'alguns temes. També aquest fet (el d'utilitzar una o altra llengua) és objecte d'estudi en el nostre treball doncs la posició de la revista canviarà amb el pas del temps.

Les fonts principals del treball han sigut les entrevistes amb els principals protagonistes (més de vint amb els periodistes, administradors o polítics més importants que es relacionaren amb VS) i la mateixa revista, que s'ha estudiat des del primer al darrer número, aprofundint en major intensitat en les editorials –principalment d'Amadeu Fabregat- i en les informacions que podien desvelar la línia ideològica del mitjà. A més, els personatges entrevistats han anat facilitant-nos documentació addicional (majoritàriament encara inèdita) que ha possibilitat l'estudi, per exemple, dels subscriptors de VS (per observar i analitzar la tipologia del lector i lectora del setmanari) o el procés de venda (amb les investigacions financeres realitzades amb

anterioritat pels responsables del PSPV-PSOE o les condicions de la transacció). S'ha volgut emprendre una anàlisi del discurs des d'un prisma multidisciplinari amb el que es pogués exprimir al màxim quines foren les motivacions dels artífexs, de quines corrents ideològiques xuclaren i com modificaren (malgrat la breu experiència comunicacional) el debat i discurs emprès a la política valenciana. Amb tot, s'ha realitzat una mena d'història oral de VS a partir dels protagonistes, sempre afermant i contrastant la informació amb les dades que la revista i els documents suplementaris escopien de primera mà.

L'estudi amb més profunditat dels editorials -primer anònims (obra d'Ernest Sena) i després d'Amadeu Fabregat- respon a la pretensió d'observar la línia ideològica del mitjà, seguint ben a prop els seus possibles girs segons virava la propietat del setmanari. Amb aquest disseny també s'han realitzat estudis del tractament que el mitjà li ofereix als principals partits i polítics de l'època, tant a nivell valencià com espanyol, així com s'utilitza el recurs de l'humor per introduir línia editorial i fer de la revista un espai diferent i més accessible a tot tipus de població.

Amb els subscriptors es treballa per mitjà d'una prosopografia que suposa una mena de bibliografia col·lectiva que pretén delimitar el tipus de lector i lectora que consumia VS, amb l'objectiu d'analitzar el calat del setmanari i observar el possible retorn del públic a la redacció, és a dir, la construcció de la informació amb aquest tipus de clientela com a causa i conseqüència. La prosopografia suposa una detallada ordenació dels lectors més fidels, tant pel que respecta a la seua procedència o com el sexe. Un treball que també es realitza amb els diferents artífexs i responsables d'edificar el projecte VS.

SIGLES UTILITZADES

AEPV Agrupament d'Esquerra del País Valencià

AP Aliança Popular

AV Alternativa Valenciana

BNV Bloc Nacionalista Valencià

CAIC Candidatura Independent de Centre

CD: Coalición Democrática

CDS Centre Democràtic i Social

CiU Convergència i Unió

CP Coalició Popular

CSPV: Convergència Socialista del País Valencià

DRV: Derecha Regional Valenciana

GARS: Grups d'Acció i Reflexió Socialista

GAV Grup d'Acció Valencianista

EE Euskadiko Ezkerra

ETA Euskadi Ta Askatasuna

EUPV Esquerra Unida del País Valencià

IPCV Iniciativa de Progrés de la Comunitat Valenciana

LCR Lliga Comunista Revolucionària

MCPV Moviment Comunista del País Valencià

OCE Organització Comunista Espanyola

ORT Organització Revolucionària dels Treballadors

PAD Partit d'Acció Democràtica

PC Partit Carlí

PCE Partit Comunista d'Espanya

PCE-ML Partit Comunista d'Espanya, Marxista-Leninista

PCE-PCPV PCE-Partit Comunista del País Valencià

PDLPV Partit Demòcrata Liberal del País Valencià

PDP Partit Popular

PP Partit Popular

PPCV Partit Popular de la Comunitat Valenciana

PPRV Partit Popular Regional Valencià

PNPV Partit Nacionalista del País Valencià

PSA Partit Socialista d'Andalusia

PSAN Partit Socialista d'Alliberament Nacional

PSC Partit Socialista de Catalunya

PSC-PSOE Partit dels Socialistes Catalans-PSOE

PSP Partit Socialista Popular

PSP-PV PSP-País Valencià

PSOE Partit Socialista Obrer Espanyol

PSOE-PV PSOE-País Valencià

PSPV Partit Socialista del País Valencià

PSPV-PSOE Partit Socialista del País Valencià-PSOE

PSUC Partit Socialista Unificat de Catalunya

PSV Partit Socialista Valencià

PTE Partit del Treball d'Espanya

PVN Partit Valencià Nacionalista

TFPSPV: Taula de Forces Polítiques i Sindicals del País Valencià

UCD Unió de Centre Democràtic

UCE Unificació Comunista d'Espanya

UDPV Unió Democràtica del País Valencià

UEPV Unitat d'Esquerra del País Valencià

UL Unió Liberal

UMD Unió Militar Democràtica

UPV Unitat del Poble Valencià

URV Unió Regionalista Valenciana

USO Unió Sindical Obrera

USPV Unitat Socialista del País Valencià

UV Unió Valenciana

VS Valencia Semanal

2. L'aparició de *Valencia Semanal* en el caramull de la Transició

Amb el disseny d'emmarcar l'experiència vital de *Valencia Semanal* dins un context més ampli s'ha considerat convenient tractar, amb un mínim obligatori de profunditat, la situació del context polític, econòmic i periodístic en els anys previs a 1977 quan es produeix la publicació del primer número de la revista. VS naix fruit del desencís d'un grup d'intel·lectuals, tant de la dreta com de l'esquerra, en les primeres eleccions democràtiques de 1977. El resultat els duu a observar (sobretot a Ernest Sena) que la dependència informativa respecte Madrid és, com a mínim, excessiva. D'aquesta idea naix la publicació valencianista. A més, s'ha observat oportú parlar-ne del que hem anomenat «La situació blavera» i que entenem per tots aquells esdeveniments que naixeren a partir del desenvolupament de la ideologia anticatalanista portada a terme per la dreta i l'extrema-dreta del País Valencià. La Batalla de València creada aleshores serà un dels pilars mares dels continguts que *Valencia Semanal* desenvoluparà al llarg dels seus tres anys de vida. Per aquesta, raó s'ha vist idoni introduir el lector en els eixos principals que ajuden a entendre aquest fenomen exclusiu del País Valencià.

2.1. Context polític

La perspectiva històrica que permeten quasi quaranta anys de ciments democràtics han fet que molts intel·lectuals d'arreu de l'Estat espanyol qüestionen el *modus operandi* amb el que es construí el famós procés autonòmic de la Transició. Més enllà, el mateix pas a la democràcia (amb la signatura de la Constitució de 1978) queda en entredit per les àmplies mancances. La societat que, a l'actualitat, segueix negant-se a la investigació del franquisme, a l'obertura de fosses comunes de la Guerra Civil, a la reforma constitucional o a la nova onada de reformes estatutàries, és fruit d'aquell ambigu procés autonòmic incomplet. El pas de la dictadura feixistalitzada -com diria Ismael Saz³⁵- a la democràcia parlamentària no va ser un camí tan idíl·lic que volgué vendre's. Molts dels participants o de la ciutadania que observà els moviments entén el procés com el millor que es pogué dur a cap. Al contrari, les noves generacions, criades plenament en democràcia, poden observar l'immobilisme existent al voltant dels pactes

³⁵ SAZ, Ismael (2004): *Fascismo y franquismo*. València: Universitat de València.

de la Transició com un símbol de temps antics. Tanmateix, el presentisme pot afectar la visió de la Transició. Afirmar que va ser tancada en fals és construir la història amb les circumstàncies polítiques i socials que es viuen avui, exigir als dirigents i als ciutadans dels anys setanta que actuaren segons els avenços que es gaudeixen al segle vint-i-un. Cada moment de la història és fruit de la seua època, de les circumstàncies, del pensament, de les persones. No és errònia la revisió però cal respectar el treball realitzat en un període crispat i inestable en el que el record de les agressions i assassinats franquistes encara estava molt viu.

Sobre aquest debat és interessant l'aportació realitzada per Santos Juliá³⁶, sobretot per oferir una visió especialment particular en la defensa de la història, considerant que no es pot substituir un relat per altre i que en la Transició sí existí una feina per reconstruir la memòria del país. Cert és que l'Estat espanyol va viure una anomalia dins els paràmetres europeus, doncs les noves democràcies es van crear en el Vell Continent sobre l'antifeixisme, mentre alguns franquistes van ser els creadors del nou model parlamentari d'Espanya perquè, després de la mort del dictador Francisco Franco, no es va cercar una connexió directa amb l'última experiència democràtica que va viure el país, és a dir, la Segona República espanyola, una de les primeres experiència plurals a nivell mundial, acceptant els vicis (molts invisibles, uns altres no tant) que els antics polítics franquistes van traslladar a la al nou sistema de partits.

La Transició espanyola va afrontar la construcció de la nova democràcia amb una sort adanista que va ocultar moltes de les pretensions democratitzadores del país, amb una infinitat de lluitadors per la llibertat contra el règim autoritari encara enterrats en les cunetes. Quan el dirigent sindical (i comunista) Marcelino Camacho va expressar en 1977 que ells, com a comunistes tantes vegades agredits *hemos enterrado nuestros muertos y nuestros rencores*, el discurs de l'acceptació sota paràmetres inacceptables es va fer visible. A França, a dia d'avui, segueixen sonant les campanes els primers diumenges de cada mes per a recordar els bombardejos nazis. *La memòria d'una democràcia no pot ser una altra cosa que la memòria de la construcció de la democràcia*³⁷, considera el professor de la Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia de la Universitat Complutense de Madrid Juan Carlos Monedero.

³⁶ JULIÁ, Santos (2011): *Elogio de historia en tiempos de memoria*. Madrid: Marcial Pons Historia - Fundación Alberto Martín Escudero.

³⁷ MONEDERO, Juan Carlos (2013, segona edició revisada): *La Transición contada a nuestros padres. Nocturno de la democracia española*. Madrid. Catarata, pg 39.

Com defensa un nou corrent de pensadors en l'Estat espanyol, no hi havia pissarres en les quals s'establira l'esdevenir de la Transició (contradient les veus que defensen que el camí a la democràcia va ser obra de quatre polítics il·luminats i el rei, Juan Carlos). Aquests processos s'han demostrat, al llarg del món i durant tota la història, com a espontanis, com la suma d'esdeveniments més aviat de caràcter atzarós. Molt al contrari, sí van aparèixer clars propòsits pels quals es va treballar amb duresa perquè es veren complits. Un dels propòsits va portar a modificar la dialèctica discursiva per a oferir una confrontació entre els reformistes i els immobilitistes, deixant de costat un debat més real entre els franquistes (i, amb açò, antidemocràtics) i els antifranquistes. Es va començar a crear, així, un debat coix que va vendre els avanços democràtics com a assoliments del consens de les elits i no com a exigències de la societat civil. En aquests propòsits, estudis que vindran (que han de venir) han d'estudiar la influència dels Estats Units d'Amèrica (EUA) en la Transició, després dels successos de Xile en 1973 i Portugal en 1974. Un govern que va vetar en les Nacions Unides la condemna dels últims assassinats del règim franquista. Cercava l'imperi nord-americà seguir comptant amb les bases militars en territori espanyol, frenant la influència comunista (sense pes a Espanya més enllà dels lluitadors antifranquistes) en el sud d'Europa i afermant els interessos econòmics (i amb ells, estratègics) de l'imperi capitalista.

El secretari d'Estat nord-americà va manifestar a l'ambaixador espanyol en 1975, Wells Stabler, (pocs dies abans de la mort de Franco i per telegrama) que l'objectiu dels EUA a Espanya era seguir enfortint el conjunt de relacions polítiques i de seguretat, analitzant com a negativa l'entrada de formacions comunistes en el govern. El seu país, deia Kissinger, *exercirà un paper estabilitzador i de suport, i aconsellarà en contra de qualsevol esforç per impulsar canvis més ràpids, que pogueren forçar el procés més enllà dels límits realistes, amb el risc de provocar reaccions greus*³⁸. Vázquez Montalbán va denominar correlació de febleses a aquella fragilitat entre el vell que semblava eixir i el nou que semblava arribar. Va ser, en aquesta indefinició, quan el paper del poder (econòmic, financer, intel·lectual, estratègic o imperialista) va ser clau en la definició del procés, amb l'objectiu que els nous temps no s'edificaren sobre transformacions sense control. Eloqüents van ser les paraules d'Arias Navarro (polític procedent de la dictadura) quan va afirmar allò que *o hacemos el cambio nosotros o nos*

³⁸ Cit. a MONEDERO, J.C.: *La Transición, Op. Cit.*, pgs. 78-79.

*lo hacen*³⁹, perseguint el compliment de les afirmacions de Marx (evidentment sense saber-ho) que defensava que els valors dominants són els valors de les classes dominants. Amb el temps, la dreta es va reformular i l'esquerra (representada parlamentàriament per PSOE i PC) va desmobilitzar el carrer, cercant dirigir el procés des de les cúpules. Com han visualitzat en els seus estudis, entre altres, Alfredo Grimaldos o Mariano Sánchez⁴⁰, la repressió va seguir tenint un fort paper, amb la violència de l'extrema dreta sense repercussions judicials (un fet que es va constatar en la seua major intensitat al País Valencià). Sánchez va comptabilitzar en les seues anàlisis que, entre 1975 i 1983, van morir 591 persones per violència política, entre els quals es comptaven 188 morts per actes de les forces de seguretat o repressió. En les comissaries o en les presons van morir vuit detinguts. El fet que la policia carregara sobre els manifestants es va fer una pràctica habitual i rara era la concentració reivindicativa en la qual no es comptabilitzaren detinguts i ferits de diferent gravetat. A més, diferents partits de cort clarament republicà no van poder, directament, concórrer als comicis electorals, cas d'Esquerra Republicana de Catalunya o el partit de Manuel Azaña, Izquierda Republicana. Amb açò, Monedero defensa que la Transició es va construir sobre l'acord entre l'exèrcit i els principals sectors econòmics del país per a assegurar els privilegis obtinguts durant els quaranta anys de dictadura; la voluntat continuadora de la dreta, la incoherència ideològica del PSOE i l'excessiva cessió del PC; les exigències externes per a mantenir a l'Estat espanyol en el bloc occidental; el segon exili (aquesta vegada intern) dels intel·lectuals i la feblesa de la societat, amb poca capacitat de resposta després de la dictadura i sotmesa a la por d'una nova intervenció militar.

L'etapa intensa de la Transició, pel que a la política abraça des dels mesos anteriors als comicis electorals generals de 1977 fins el "frustrat" cop d'Estat del coronel Tejero en febrer de 1981. VS s'emmarca totalment dins aquesta època, apareixent poc després i desapareixent poc abans d'aquests esdeveniments situats als pols. Les eleccions generals celebrades l'any 1977 foren guanyades per les formacions polítiques d'esquerra al País Valencià (PSOE-PV, PCE-PCPV i PSP-PV) per davant de la dreta representada per la Unió de Centre Democràtic, Aliança Popular i la Candidatura Independent de Castelló (CAIC). El País Valencià sorgia d'aquestes

³⁹ *Op. Cit.*, pg. 77.

⁴⁰ SÁNCHEZ, Mariano (2010): *La Transición sangrienta: Una historia violenta del proceso democrático en España (1975-1983)*. Barcelona. Península.

eleccions com una nació clarament d'esquerres però amb un missatge que obrí molts ulls cecs d'utopia, entre ells a alguns dels artífexs de la revista que centra aquest estudi. Les dues formacions nacionalistes (Partit Socialista del País Valencià-PSPV, socialista, i Unió Democràtica del País Valencià-UDPV, democratacristiana) van ser apartades a un segon plànol de l'esfera política valenciana, obtenint uns resultats prou decebedors.

Segons Alexandre Crespo: *Malauradament per a les aspiracions nacionalistes, les eleccions de 1977 representaren la creació d'un sistema de partits polítics valencians diferent al model de la clandestinitat, model basat en les forces d'obediència estatal, més o menys valencianitzades, i que deixà fora del parlament les organitzacions d'estricta obediència valenciana*⁴¹. Sanz i Nadal havien dit abans: *Mai tants van saber explicar tan malament l'estima pel seu país i la passió per la seua terra, i van aconseguir tan poc com a col·lectiu*⁴². Amb el temps s'ha conegut que aquella decebedora derrota de UDPV i PSPV -decebedora per a la intel·lectualitat nacionalista- facilità l'aparició de *Valencia Semanal*.

QUADRE 1: RESULTAT DE LES ELECCIONS GENERALS DE 1977 AL PAÍS VALENCIÀ

PARTIT	% VOTS	DIPUTATS OBTESOS
PSOE	36,33	13
UCD	32,98	11
PCE	9,14	2
AP	5,93	1
PSP	4,64	1
CAIC	1,60	1

Font: Ministeri de l'Interior

Així, la celebració de les eleccions i la victòria de l'esquerra va repercutir decisivament en la mobilització ciutadana i política a favor de l'autonomia, que va tenir tres dates que destacaren en aquells moments: la constitució del Plenari de

⁴¹ CRESPO i DURÀ, Alexandre (2003): *La primavera de Las Provincias 1975-1977*. Valencia. UV. Tesi doctoral dirigida pel professor Ismael Saz Campos. 2003, pg. 6.

⁴² SANZ, Benito i NADAL, Miquel (1996): *Tradició i modernitat en el valencianisme*. València. Edicions 3i4, pg. 246.

Parlamentaris del País Valencià amb tots els diputats i senadors valencians l'agost de 1977; la multitudinària i històrica manifestació del 9 d'Octubre de 1977 i la constitució del Consell del País Valencià -govern preautonòmic- el març de 1978.

La dreta valenciana de la UCD (el partit construït ràpidament entorn Adolfo Suárez i que guanyà les eleccions a l'Estat espanyol) reorientà la derrota a les eleccions al País Valencià cap una estratègia política cada vegada més radicalitzada en la que començà a prendre força la ideologia *blavera*. La UCD utilitzà el conflicte blaver per capgirar l'hegemonia que l'esquerra havia aconseguit al País Valencià. A les pàgines de *Valencia Semanal* Ramir Reig deia sobre el blaverisme que era una mescla de *primitivisme indigenista (que arriba a inventar-se una llengua en base a les incorreccions de la parla popular), exaltació de les tradicions aldeanes i municipals elevant-les a la categoria d'ontològiques d'essència del valencià, reducció de la història a anècdotes magnífiques de sabor foral i tot això adobat amb un difús ressentiment de marginats malgrat ser els millors*⁴³.

La dreta, després de l'anàlisi dels primers resultats electorals, inicià una estratègia coordinada des de Madrid amb la qual s'intentava capgirar el sentit del vot dels valencians per tombar l'hegemonia de les forces d'esquerres, sobretot del PSOE. L'anomenat blaverisme pretengué instal·lar a la societat valenciana un debat fictici per posicionar les diferents forces polítiques en un tema polític basat en la simbologia més trivial, fins aleshores molt allunyat de la societat i que introduïa elements de caire emocional, ben distants de la llavors dominant opció electoral segons la divisió de classes. La historiografia ha estudiat aquestes estratègies de conducta dels partits, anomenant-la *cleavage* política, un concepte que s'utilitza per dividir en blocs la societat analitzant la tendència dels seus vots. La hipòtesi preliminar és que els votants no vénen en grups predefinits de pros i contres a favor o en contra d'un determinat tema.

Hi ha moltes divisions en la societat com a membres diversos, però Seymour Martin Lipset i Stein Rokkan⁴⁴ van definir quatre *cleavages* bàsiques de la civilització occidental després de la Revolució Industrial. D'acord amb Lipset i Rokkan, aquestes divisions determinen l'aparició i el contingut de tots els partits europeus. Aquestes són les dicotomies entre:

⁴³ REIG, Ramiro: "Las franjas son indiferentes pero no inocentes". *Valencia Semanal*. Número 108. Publicat entre el 17 i el 23 de febrer de 1980, p. 30.

⁴⁴ MARTIN, Seymour i ROKKAN, Stein (1967): "Cleavage Structures, Party Systems and Voter Alignments: An Introduction", en *Party Systems and Vote Alignments: Cross National Perspectives*. New York. Free Press.

1 - Propietari-Obrer - Una divisió de classes, causant la formació de partits d'esquerra i partits de la dreta. De vegades s'argumenta que aquesta divisió representa un conflicte entre rics i pobres. Diversos partits han pretès representar els interessos, encara que açò pogués o no pot ser genuí.

2 - Centre-Perifèria - La divisió entre les elits en les zones urbanes i els de les zones més allunyades. Açò en general s'expressa en termes de nacionalisme perifèrics. Per exemple, al marc estatal espanyol suposaria l'aparició dels partits nacionalistes que situen en el centre del seu debat l'oposició al nacionalisme espanyol i arriben a demanar l'autodeterminació mitjançant el dret de decisió que reconeixen els organismes legals de caire internacional. Aquesta divisió és, segons Lipset i Rokkan, causada per la creació d'estats-nació moderns, més fàcil d'assimilar en alguns estats que en altres per l'existència de cultures diferenciades a la desenvolupada per la nació majoritària o vigent, cimentades, sovint, en idiomes diferents.

3 - Land-Indústria - L'oposició tradicional entre el propietari i el treballador (capital i treball) es diferencien més entre els qui tenen treball/són empleables i els qui no ho són. A més, el sexe es converteix en una altra divisió, especialment pel que fa a l'obtenció i el manteniment d'una posició de treball remunerada.

4 - Estat-Església - Una divisió entre els votants religiosos i seculars. Als Països Baixos fins 1970 va haver-hi cinc grans partits: el Partit Popular Catòlic (KVP), els protestants Partit Revolucionari (ARP) i Christian Historic Union (CHU), el socialdemòcrata holandès Partit del Treball (PvdA), i el liberal Partit per la Llibertat i la Democràcia (VVD), els dos últims seculars.

Al cas valencià, l'estratègia anticatalanista instal·lada sobretot a partir del segon lustre de la dècada dels setanta aconseguirà (com així estava previst) desviar l'atenció de l'electorat per "ordenar-lo" segons la seua opinió del valencianisme, de la seua concepció de la identitat pròpia. El debat, fins aleshores, havia estat allunyat de l'àmplia majoria dels votants, limitant-se al seu desenvolupament entre les elits intel·lectuals pròximes a la Universitat de València. Les forces polítiques d'esquerra (encara que de vegades amb certa ambigüitat) hagueren de posicionar-se en favor de les tesis intel·lectuals i per tant apostaren (principalment) per les teories desenvolupades per Joan Fuster als seus estudis dels anys seixanta, mentre que la dreta assimilà un anticatalanisme amb escassa tradició al territori valencià per erigir-se com l'autèntica defensora dels interessos ja no nacionals, sinó més bé sols autonòmics i clarament regionals dins el marc espanyol.

Luis Amador Iranzo ha exposat recentment que *l'explicació és més senzilla, o més prosaica, si es vol. Tot es redueix a una confluència d'interessos: els d'un partit, UCD, per trobar un discurs amb ganxo per al seu electorat; una figura de prestigi, Manuel Broseta, per trobar un projecte amb el qual llançar la seua carrera política; i un periòdic, Las Provincias, per recuperar el seu paper tradicional com a portaveu de la burgesia valenciana. L'equació es resol amb l'ingrés de Broseta en UCD i l'ús del discurs anticatalanista basat en els símbols —encoratjat inicialment per l'aparell franquista— tant per aqueix partit com pel diari degà. Cal precisar que no hi ha una conspiració o una confabulació entre els actors citats, ni tampoc fermes conviccions ideològiques o identitàries darrere. Més aviat es tracta d'una confluència progressiva d'interessos —els de Broseta i Las Provincias, d'una banda; i els d'UCD, per un altre— en els quals les decisions es van prenent sobre la marxa, en funció dels esdeveniments i amb el clàssic procediment de prova-error. Solament així s'expliquen els continus vaivens en el discurs de Las Provincias i que un polític com Emilio Attard passés d'una conscient ambigüïtat en les albors de la Transició —calia veure per on venien els tirs— a lliurar-se en braços del blaverisme confiat en el benefici electoral que l'operació li podia reportar i, finalment, i una vegada arraconat en UCD pel trio Abril-Broseta-Manglano, a denunciar la mateixa tàctica que ell havia emprat en el partit. Pura coherència. La conseqüència d'aquella confluència d'interessos va ser un conflicte, sí, però induït, creat artificialment. Si el fusterianisme va ser el boc expiatori, el poble valencià va assumir el paper de víctima⁴⁵.*

Si en la resta de l'Estat espanyol fou una pràctica usual, al País Valencià els rumors de conspiracions i la violència generalitzada estigué més present del que es va informar als mitjans de comunicació, fins institucionalitzar-ho per restar poder a les forces d'esquerra. Per a tal fi s'utilitzaren grupuscles neofeixistes i veïns i veïnes amb propensió a l'histerisme. El president del Consell, Josep Lluís Albiñana, estigué en dos ocasions assetjat, els representants polítics eren agredits, increpats i insultats durant els actes oficials, es col·locaren artefactes explosius en llibreries i en dependències personals d'intel·lectuals. El clima pro bèl·lic es transformà, a nivell electoral, en un possibilisme reformista que dominà pràcticament tot l'espectre sociològic i es manifestà en el repartiment de vots entre la UCD i el PSOE, en detriment de formacions

⁴⁵ IRANZO MONTÉS, Luis Amador (2011): *El papel de la prensa diaria durante la transición a la democracia en Valencia (1976-1982)*. Valencia. UV. Tesi doctoral dirigida per Francesc Andreu Martínez Gallego i Xavier Giró Martí, pgs. 690.

nacionalistes que desapareixerien després de les primeres eleccions, cas de la UDPV i el PSPV. També a costa del PCPV, que obtingué un escàs deu per cent dels vots després d'haver canalitzat la lluita antifrancista.

Les tendències de vot europeu s'imposaren en una societat moderna i les formacions d'esquerra abandonaren els seus plantejaments inicials per arrimar-se a latituds més pròximes al reformisme moderat. Els enfrontaments partidistes tingueren com a víctima de luxe al procés autonòmic valencià, al que es plantejaren continus obstacles sobretot com a fruit de la manca d'interès en la negociació de la UCD, en la que les transaccions de l'Estat a les Autonomies xocaren amb els seus rèdits electorals. El fet és que abans de la mort de Franco, valencianistes es denominava a aquells que lligaven les reivindicacions democràtiques a la recuperació de la cultura i la llengua i al dret de recuperació del poder autòcton dins l'Estat espanyol. Es vinculava així les proclames polítiques amb les culturals. A partir de 1975, amb l'inici dels processos autonòmics iniciats arreu de l'Estat, aquesta situació es traduí en unes forces d'esquerra que representaren els nous temps per la seua alineació amb la democràcia i la vinculació amb el valencianisme. Contra això, es planteja una ofensiva de la dreta conservadora hereva del franquisme que utilitzà el catalanisme per deslegitimitzar l'arrel social de l'esquerra. El blaverisme suposà la consolidació d'un valencianisme buit i acientífic venut al poder.

Historiadors com Jesús Sanz, Alfons Cucó, Josep Picó o Ramir Reig atribueixen a la UCD valenciana i, en concret, al seu màxim mandatari, Abril Martorell, la responsabilitat de l'estratagema suposadament valencianista amb un fort caràcter visceral i agressiu i que utilitzà classes baixes de la societat per llançar-les contra els representants del moviment intel·lectualista vinculat a l'esquerra. L'objectiu, com s'ha dit, no era altre que el desgast d'aquesta darrera tendència política, l'atac al nacionalisme valencià d'arrel fusteriana era l'ofensiva contra l'esquerra, fins aleshores hegemònica electoralment. La instrumentalització de les qüestions identitàries i simbòliques del País Valencià permeté, a la llarga, el capgirament electoral però molt abans la modulació d'un Estatut d'Autonomia descafeïnat i sotmès a les tesis dretanes. El règim (encara en bona part franquista) dissenyà un *cleavage* polític per promoure un regionalisme edulcorat que frenés les aspiracions nacionalistes, potencials fonts de "problemes" per a la nació espanyola. La històrica identitat regional és ara autonòmica per l'entesa entre les forces conservadores de l'esquerra i la dreta. Una identitat valenciana emmarcada en una inexorable acceptació del patriotisme constitucional, del

nacionalisme espanyol nascut amb la Carta Magna de 1978. Una identitat regional transformada en autonòmica que ha servit –ha sigut compatible– amb el procés de modernització econòmic del País. L'autonomia reacomodà el regionalisme per fer fort el sentiment nacionalista espanyol.

La participació de la Comunitat Valenciana en el procés de transició a la democràcia –explica el professor Reig Cruaïnes– *fou peculiar en, al menys, tres aspectes: en primer lloc, l'aparició d'una 'qüestió valenciana', que contribuï decisivament a la conformació final del denominat Estat de les Autonomies. En segon lloc, l'emergència d'aquesta reivindicació autonòmica no es degué tant a la potència, més bé escassa del nacionalisme històric, encara que tingué en ell el seu origen, com una sort de contagi o valencianització dels partits estatals de major pes. I en tercer lloc, la reacció d'aquesta valencianització. Reacció orquestrada des dels centres de poder franquista que, amb el suport d'organismes de l'entramat civil (festes, esports, etc.) i instrumentalitzant emocions i símbols molt arrelats, saberen mobilitzar importants sectors populars en el que després es denominà la Batalla de València. Amb ella, aconseguí condicionar la recuperació de les institucions d'autogovern, encara que fracassà en el propòsit de desarticlar les majories polítiques d'esquerra en la Comunitat*⁴⁶.

L'estratègia *valencianera* (així identificava el setmanari *Valencia Semanal* el moviment blaver), acabà proporcionant a alguns sectors un fruit de llarg durada. Als seguidors d'aquest moviment, amb costum, se'ls ha identificat pel seu fort component xenòfob, per la radicalitat del seu nacionalisme espanyol o pel seu antiintel·lectualisme. Fou el mateix Amadeu Fabregat, l'autor de bona part dels articles de *Valencia Semanal*, el que encunyà el terme “bunker-barraqueta” en *Quatre*, un suplement inclòs en la revista *Dos y Dos* (publicada el 16 de maig de 1976): *El nostre “bunker”, homologable amb la resta dels “bunkers”, menysprea la cultura. Com els nazis que cremaven llibres a “La caduta degli Dei”, els amos i senyors de la barraqueta, els caps-grossos de la pinteta enverinada i assassina, no s'estan de res: els va la vida i ho saben. Per això badallen i es foten rots davant el parer de la Universitat i l'opinió dels acadèmics de la Llengua i de la Història sobre el tema de la llengua dels valencians, per això s'atribueixen la representació del poble protestant grosserament per la celebració d'un*

⁴⁶ REIG, José (2008): “Movilización y pacto en la Transición valenciana”, en MARTÍNEZ, F.A. i LAGUNA, A. (dirs.): *La gran historia de la Comunitat Valenciana. Vol. 10. La democràcia reconquistada*. València. Editorial Prensa Valenciana S.A., pg 10.

*congrés de cultura catalana, per això es fan el sord davant l'èxit apoteòsic d'una contra-exposició motivada per l'autoritarisme sense disfressa d'un dels ajuntaments més franquistes i antidemocràtics de tot l'Estat espanyol*⁴⁷.

Al voltant de les dates del naixement de la revista *Valencia Semanal* que centra l'estudi, és a dir, inicis de 1978, i fins la desaparició del partit dretà després de les eleccions generals de 1982, els eixos fonamentals de la estratègia política de la UCD valenciana no es van alterar en els trets essencials: un important foment de l'anticatalanisme, intent de fre del procés autonòmic valencià i afirmació del victimisme provincialista. Si en un principi, les tesis blaveres s'havien recolzat en l'aparell de poder franquista (i, com aquest, estava destinat a desaparèixer), el gir polític de la UCD capitanejat per Abril Martorell féu revifar aquest moviment populista.

Com defensava Alfons Cucó al seu estudi sobre la Transició valenciana: *Als darrers anys setanta, per reeixir en la tasca projectada, a l'equip dirigent d'UCD no li calia sinó potenciar i ampliar els àmbits d'actuació d'un anticatalanisme parafeixista, i d'un populisme primari i antiintel·lectual que s'havia covat en ple franquisme, clarament estimulat pel règim, als moments aurorals dels primers textos ideològics fusterians. Amb la connivència dels Governos civils; amb la col·laboració de Fuerza Nueva, del GAV i d'altres «partides de la porra»; amb la cobertura i l'estímul d'un elevadíssim percentatge del conjunt dels mitjans de comunicació (dels quals el diari Las Provincias fou sempre nau capitana), es va crear una «cultura del no»: una barreja d'inanitat intel·lectual, de «regionalismo (sovint de provincialismo) bien entendido», i d'histèria col·lectiva localista, que probablement constitueix un dels fenòmens de masses més espectaculars i tòxics de tota la història valenciana del segle XX*⁴⁸. Així, per una part, la dreta més reaccionària es posicionà amb el suport de Madrid i fou encapçalada directament pel vicepresident del govern, Abril Martorell, i tot el suport econòmic i mediàtic valencià de grup configurat al voltant de *Las Provincias*. D'altra, es situà una esquerra eminentment jove i dèbil, organitzada, quan ho estava, al voltant de la universitat, els sindicats i alguns partits polítics en creació.

El blaverisme aconseguí, amb el pas dels anys, un fort arrelament, sobretot entre les velles classes mitjanes valencianes conformades per petits comerciants i artesans de l'àrea metropolitana de València i els agricultors petitburgesos enriquits amb el comerç

⁴⁷ FABREGAT, Amadeu: "El bunker-barraqueta i la Santa Inquisició". *Dos y Dos*. Número 1 aparegut als quioscs el 16 de maig de 1976. Pàgina 22.

⁴⁸ CUCÓ, Alfons (2002): *Roig i blau. La transició democràtica valenciana*. València. Tàndem, pg. 360.

de la taronja, fonamentalment a les comarques centrals valencianes: des del sud litoral de la província de Castelló, el litoral de la província de València i algunes localitat del nord de la província d'Alacant. El 1977, només el partit d'extrema dreta Aliança Popular incloïa elements anticatalanistes al seu programa electoral, però a partir de 1978, ja la UCD i els mitjans de comunicació més pròxims a aquest partit el convertiran en el seu element unificador intern i en el de desgast de l'esquerra del País. Segons cita Alexandre Crespo a la seua tesi doctoral *la divisió no estigué, des del punt de vista sociològic, en la dialèctica esquerra-dreta, sinó, més aviat, en funció del orígens social i de la tradició política-cultural de cadascú dels individus. El nou nacionalisme fusterià arrelà, predominantment, entre les noves generacions d'universitaris progressistes procedents de zones rurals valencianoparlants, de bona posició social i familiarment d'adscripció ideològica conservadora. Pel que fa a l'anticatalanisme, aquest tingué un component de populisme interclassista i es manifestà, majoritàriament, entre sectors socials de mitjà o baix índex intel·lectual de la ciutat i l'Horta de València*⁴⁹.

Aquest moviment blaver jugà sovint amb la manca de coneixements sobre el tema dels símbols de bona part de l'electorat valencià. Baix unes tesis victimistes en les que apareixia una pretensió manifesta per part dels catalans de sostroure el patrimoni cultural i la identitat de les valencians es construí una ideologia xenòfoba en la que es negà qualsevol vinculació amb els antics membres de la Corona d'Aragó. La llengua, diferent; les similituds culturals, coincidències. Tot, ocultant el darrer objectiu de dividir l'esquerra i construir un missatge espanyolista i antimodernitzador que posés en qüestió el poder de les elits franquistes que calà a la perfecció en la València de *les noves glòries a Espanya*.

El cas és que el blaverisme modern va ser, si més no en els seus inicis, la contestació dels sectors polítics i civils adscrits a l'antic règim franquista a la nova política de la democràcia, una nova cultura que incloïa també reivindicacions de caire nacionalista i identitari. El blaverisme, en tant que moviment social i polític, va ser i és l'instrument més eficaç del nacionalisme espanyol a terres valencianes, una de les avantguardes més eficaces al conjunt de l'Estat en la defensa del principi de la radical unitat d'Espanya lligada a un uniformisme cultural intransigent. Aquesta dreta tingué i té en el discurs de l'anticatalanisme la seua principal arma per combatre l'esquerra. I així, una societat democràticament feble i amb una premsa que mantenia uns lligams de

⁴⁹ CRESPO i DURÀ, Alexandre: *Op. Cit*, pg. 34.

dependència econòmica amb l'administració totalitària fou l'àmbit perfecte per a l'arrelament de concepcions retardatàries i demagògiques com la que ens ocupa i que, al capdavall, només cercaven (i cerquen) mantenir la preeminència d'uns interessos polítics, socials i econòmics a costa de la desinformació i manipulació dels sentiments més primaris de la societat. La influència heterogènia política i ideològica del blaverisme reflexa la diferent implantació de l'anticatalanisme i manifesta l'enorme complexitat d'un poble territorialment, culturalment i políticament.

Personatges com Abril Martorell, Manuel Broseta, Emilio Attard, o María Consuelo Reyna (pel que fa als mitjans de comunicació) escrigueren la guia de ruta dels valencians i les valencianes des de les esferes de poder. Aquests aconseguiren el seu principal altaveu en la difusió de les pàgines de *Las Provincias*. Què duu en tant sols quatre anys a un mitjà de comunicació punter en la lluita antifranquista com fou durant un temps *Las Provincias* a situar-se, més que cap altre en el mercat, al costat de les tesis ultradretanes residuals de l'anterior règim? Amb quins interessos un mitjà de comunicació líder orquestra una campanya de crispació que duu, en les seues expressions màximes, al terrorisme contra intel·lectuals? És el País Valencià una illa de l'Estat espanyol on tot val i res resta denunciat ni dins (sols marginalment) ni fora de les fronteres?

En 1962 Martí Domínguez, que fou director del diari degà, podia pronunciar al seu periòdic sense problemes (destacant la normalitat de la unitat de la llengua) que el valencià era un preciós català de València, com l'andalús era el castellà d'Andalusia. A més afegia que, afortunadament, llavors principis de la dècada dels seixanta, s'havien superat les puerilitats i els bizantinismes en torn al nom de la llengua i la seua procedència. Es digués valencià o català, el que restava clar és que era una sola, deia Domínguez. El fet de que aquesta situació ara siga impossible és conseqüència directa de la Transició i del clima de crispació en ella creada. Ho anticipaven les pàgines de VS:

Este es, pues, el panorama que se les ofrece a los valencianos. De un lado, las fuerzas mayoritarias que han hecho posible esta pre-autonomía de ahora, y entre las que encontrará el elector todo un abanico ideológico cuyos vacíos más lamentables habría que buscar por la parte de la derecha. Y de otro, y sin que pretendamos ni por un momento caer en la trampa de las comparaciones absurdas, los nuevos y presuntos "valencianistas". Grupos cuya composición hemos anotado ya, y cuya única etiqueta posible, mientras los hechos no demuestren lo contrario, sería la que oscila entre las derechas franquistas y el regionalismo folklórico. No existe, pues, por más que interesadamente se diga, un valencianismo partido en dos por una sincera

polémica sobre los signos de nuestra identidad. No. Porque sólo hay un valencianismo político posible e históricamente comprometido en la "lliberació autonòmica de la nostra terra". Y este valencianismo es el que asumen, a través de sus propias ideologías, los socialistas, las derechas liberales, los comunistas, los demócratacristianos, etc., que hoy militan en los partidos que el pueblo votara masivamente en las pasadas elecciones. O que trabajan —sin olvidar a los independientes— en otras opciones políticas que sin haber conseguido llegar al Parlamento, sienten también esta gran esperanza de un País Valenciano, gobernado por sus gentes y para sus gentes. Y el resto es, cuando no violencia fascista, puro y simple "regionalismo" que surge, muy significativamente, con el crepúsculo de la Dictadura, cuando los últimos beneficiarios del régimen anterior se ven en la necesidad de reagrupar sus filas para mejor defender sus privilegios ante la avalancha democrática que se les venía encima. El "pretexto" de este nuevo y presunto "valencianismo" puede muy bien reducirse a la polémica sobre una franja azul que ni pincha ni corta, ni turba ni preocupa, más allá del camino de tránsitos. Pero no se trata en el fondo de una cuestión de Senyeras, o del nombre de una lengua, porque aun en el supuesto de que el valencianismo activo llegara a transigir en estas cuestiones de los símbolos, saltarían al ruedo los auténticos caballos de batalla: el enfrentamiento entre un valencianismo dinámico y presentable en el concierto de las diversas autonomías del Estado, y un regionalismo provinciano y recién llegado sin ningún tipo de credencial democrática a sus espaldas. Todo lo cual, por supuesto, no exime de la presencia, en esa caravana, de hombres y mujeres perfectamente respetables, aunque cegados en parte por el bombardeo mental que estos grupos vienen desencadenando sobre la población con la ayuda de órganos de difusión como Las Provincias. Como no quita tampoco, evidentemente, que la gran mayoría de nuestra sociedad —y digo la que va de Vinaròs a Orihuela— se mantenga aún en la indiferencia que tanto les enseñaron o en el "meninfotisme" que caracteriza tradicionalmente algunas zonas del País. Y es hacia esa mayoría aún borrosa, pero que demostró sus ganas de cambio en las urnas del 5-J, hacia la que debe de aproximarse el Consell con las cuatro verdades que tanto sudor y tanta sangre ha costado poner a flote. No intente, pues, el organismo pre-autonómico, conciliar lo irreconciliable, ni jugar tampoco al ratón y al gato con unos grupos que, por su misma naturaleza, son incompatibles con el proyecto democrático que el Consell representa. Y si bien somos nosotros los primeros interesados en defender la libertad de expresión, y el que cada cual pueda defender sus teorías por más absurdas que éstas nos parezcan, también hay que decir que han sido estos nuevos y presuntos "valencianistas" quienes al valerse casi exclusivamente del ataque insultante y de la violencia han demostrado su escaso interés por incorporarse al juego democrático de ahora. Porque a base de agresiones a demócratas prestigiosos, de comandos "incontrolados", de negar simplemente el trabajo de los demás sin aportar nada a cambio, es imposible construir un País. Ni siquiera es posible hacer, con estos métodos, "Reino de Valencia", que el nombre, al final, es lo de menos⁵⁰.

⁵⁰ ANÒNIM: "El nuevo y presunto valencianismo. Para juzgar, hay que conocer". *Valencia Semanal*, número 28 publicada entre el 18 i el 25 de juny de 1978, pg. 14.

Aquesta situació creà una desencís generalitzat en amplis sectors de l'esquerra política i civil, així com del nacionalisme intel·lectual. La constitució del Plenari de Parlamentaris del País Valencià, el 4 d'agost de 1977, rebé un suport enorme amb la històrica manifestació d'octubre d'eixe mateix any, amb més de cinc-centes mil persones pel carrer de la capital —o això es diu— exigint el restabliment dels drets dels valencians com a poble. La multitudinària manifestació de 1977 representà el punt més àlgid de les reivindicacions valencianistes però també ajudà a despertar la dreta. La consciència valencianista creixia a un ritme desconegut, animada pels nous temps de llibertats.

Mig milió de persones demanant l'Autonomia i un Estatut digne pels valencians era massa gent per a una dreta que començà a moure la seua maquinària al voltant d'una ideologia-moviment capitanejat per grups retardataris, nostàlgics i ultradretans que veien agressions en el procés de democratització del país. L'anticatalanisme es féu fort a les diputacions provincials i als ajuntaments de les capitals de província, a partits postfranquistes com Aliança Popular i, posteriorment, ja amb la derrota electoral minant els seus peus, a la UCD, un partit fins aleshores dividit que s'unificà al voltant del conflicte fictici contra el moviment cultural valencianista (per a ells, catalanista) personificat a la política pels partits d'esquerra.

És aleshores quan es fan forts personatges com Abril Martorell, Emilio Attard o Manuel Broseta. Mesos després, en abril ja de 1978, es constitueix el Consell Preautonòmic com a òrgan de govern provisional. Un ens consensuat i amb la representació repartida segons el percentatge de vots obtinguts a les primeres eleccions. La presidència recaigué en el socialista Josep Lluís Albiñana. Les intencions teòriques manifestades per tots els partits polítics a través del consens autonòmic (obtenir la màxima autonomia per als valencians i per la via més ràpida) queden en un no-res en la pràctica, doncs les diputacions controlades pels poders conservadors afins al règim anterior es negaren a transferir funcions al Consell i obstaculitzaren els seus treballs mitjançant el bloqueig econòmic. Quan es solucionà la problemàtica amb la celebració d'eleccions locals, la situació era ja ben diferent, sotmesa a paràmetres polítics i socials irreversibles. És llavors quan s'allunyen totalment les decisions electorals de la ciutadania i la conformació del govern valencià.

Malgrat tot, l'hegemonia de les forces polítiques d'esquerra seguí vigent com a resultat de les primeres eleccions generals i municipals celebrades en 1979. PSOE-PSPV i PCE sumaren entre ambdues formacions 15 escons (13, la primera i 2 la segona

entitat), mentre que la UCD (amb tota l'ofensiva espanyolista al darrere) sols pogué igualar els resultats socialistes. Tanmateix, la formació de centre-dreta aconseguí adjudicar-se l'important control sobre les Diputacions d'Alacant i Castelló, que acabarien reportant-li un poder clau en els següents mesos, bloquejant políticament el Consell del País Valencià, en impeding-li desenvolupar les seues escasses competències. El funcionament del Consell estigué durant diversos mesos en situació de bloqueig per diferents aspectes de la vida política i social, tant valenciana com espanyola. El govern central no transferí les competències pactades a l'ens autonòmic fins juny de 1979, quasi un any després d'allò previst, rebent matèries com turisme, agricultura o urbanisme. Tanmateix els recursos del Consell, a nivell econòmic, eren molt limitats. Un exemple significatiu és que les diputacions provincials contaven amb més de set mil milions de pressupost anual, mentre que el Consell no superava els cent-dotze milions. També hagué de recórrer aquest últim a la legislació per obligar a les diputacions a fer la transferència de competències. Tot això dins un ambient polític enormement crispat amb una forta pressió ciutadana d'un sector radical que no dubtà en exercir la força, moltes vegades dialectal i en ocasions física.

QUADRE 2: RESULTAT DE LES ELECCIONS GENERALS DE 1979 AL PAÍS VALENCIÀ

PARTIT	% VOTS	DIPUTATS OBTESOS
PSOE-PSPV	37,42	13
UCD	36,59	13
PCE-PSPV	12,03	2

Font: Ministeri de l'Interior

La modificació de la llei sobre la composició de l'ens autonòmic permet que la majoria d'esquerres votada a les eleccions acabe convertint-se en un Consell de dretes pel poder de les diputacions, paralitzant per complet l'executiu autonòmic i forçant l'eixida del president Albiñana qui, abans, protagonitzà pràcticament en solitari la denominada "iniciativa autonòmica" per aconseguir el suport de tots els pobles valencians al procés per la consecució de l'Estatut. El PSPV-PSOE, per la seua part, caminava en direcció contrària, amb la intenció dels lermistes de negociar en secret amb la UCD i evitar els conflictes al carrer. Malgrat l'èxit de la campanya d'Albiñana, el govern cancel·là el procés per la via del 151 (màximes competències autonòmiques) al

considerar que a la voluntat manifestada pel poble no s'especificava la via a seguir. La reacció per part del PSPV-PSOE fou l'eixida del Consell i l'obligació a Albiñana de presentar la dimissió contra la seua voluntat. A partir d'ahí, amb presidència d'UCD baix Enrique Monsonís, el procés autonòmic quedà paralitzat (demostrant-se les pretensions de la dreta escenificades de forma subterrània des de feia mesos) fins el sobresalt de l'intent de cop d'Estat de 1981, quan totes les forces polítiques decidiren alinear-se i arribar a un acord consensuat. *En els anys setanta, el País Valencià agafa el tren de la història. No es feia res sense contar amb els valencians. Fins que la Batalla de València, amb una estratègia d'Estat, aconseguí evitar que el "problema català" s'estengués fins Alacant. I eixirem molt desfets de la Batalla de València i de l'Estatut d'Autonomia que pactaren Alfons Guerra (PSOE) i Abril Martorell (UCD) a Madrid sense cap força valenciana present. La Unió Democràtica del País Valencià s'havia dissolt i el PSPV quedà integrat al PSOE. Ahí es va consumir el brutal retrocés del País Valencià i naixé el blaverisme i Unió Valenciana. Aleshores es perderen energies amb coses evidents com que el valencià i el català són la mateixa llengua. I tot es tingué que tornar a reconstruir*⁵¹.

El País Valencià va viure una de les transicions a la democràcia més particulars de tot l'Estat espanyol. I és que en ella es veieren reflectits molts del conflictes que dividiren la societat espanyola en aquests durs moments de canvis diaris en els que el poble veié com es produïa un continuat procés de transformació d'un Estat fortament centralitzat en un autonòmic on les diferents regions cridaren ben fort pel seu reconeixement nacional. Com posa de rellevància Alfredo Grimaldos en el seu estudi sobre els elements franquistes que es perllongaren durant la democràcia: *Les Forces de l'Ordre Públic, representades per la policia i per la Guàrdia Civil, i l'extrema dreta violenta provocaren, entre 1976 i 1980, més de cent morts encobertes en intervencions repressives institucionals o en agressions de caràcter ultra*⁵². La major part de les víctimes es produeixen a conseqüència d'intervencions desproporcionades de les forces de seguretat contra manifestants o vaguistes però no mancaren, i el País Valencià és macabre protagonista d'aquestes, criminals agressions i atemptats protagonitzats per bandes feixistes nervioses pels ràpids canvis. El resultat de tan crispada transició fou un accés a una Autonomia que reduí les competències valencianes al mínim, distanciant el

⁵¹ Entrevista a Eliseu Climent publicada a *Levante-EMV* el diumenge 11 de novembre de 2012 i realitzada per Paco Cerdà; pgs. 14 i 15.

⁵² GRIMALDOS, Alfredo (2004): *La sombra de Franco en la Transición*. Madrid. Editorial Oberon. Grupo Anaya SA.,pg.. 27.

poble valencià de les considerades nacions històriques (Catalunya, Euskadi i Galícia), que aconseguiren, per mitjà de l'article 151, una autonomia ràpida i trufada de competències. Així, malgrat les declaracions polítiques conjuntes i les manifestacions ciutadanes unitàries i massives, el fenomen autonòmic valencià no disposà en cap moment d'un consens social i polític desdenyable. L'espectre polític compromès amb les reivindicacions valencianistes es limitaren a l'esquerra, mentre la dreta es mostrà poc inclinada a ampliar les competències ens mans dels valencians al considerar que aquest moviment de poder podia restar-li influència política. Amb un missatge forà i centralista (capitanejat des de Madrid) aconseguí, a la llarga, la divisió dels valencians i la consecució d'una autonomia política relativament limitada per al País Valencià, enfortint la tendència subalterna tradicional de la societat valenciana dins l'àmbit espanyol (aquell *regionalismo bien entendido* que ha caracteritzat històricament el territori), i mantenint la dependència de les elits governants dels centres de decisió espanyols principals.

El trencament democràtic -diu Antoni Furió- imaginat i exigít per les forces de l'oposició es veurà molt prompte substituït per la realitat d'una reforma política impulsada des del mateix govern. De fet, la influència de l'oposició no deixava de ser molt relativa, com posaria cruament de relleu el fet que, malgrat les seues crides a l'abstenció, el 85% dels valencians, participassen en el referèndum convocat pel govern, el desembre de 1976, en suport del projecte de reforma política. La necessitat de pactar la transició obligarà finalment l'oposició a fer importants concessions, començant per la forma mateixa de l'estat i l'acceptació del successor de Franco, i no tardarà a provocar el desencís del militants de l'esquerra⁵³. Abans dels comicis electorals, l'ofensiva popular de l'esquerra contra el règim franquista no tenia precedents similars. Les contínues accions del moviment en forma de vagues, protestes o assembles foren ràpidament secundades per les reivindicacions sociopolítiques demanant majors llibertats i drets, posant de manifest que la societat no permetia de cap mena de forma la continuïtat del franquisme. El nomenament de Suárez, la Llei per a la Reforma Política i el referèndum acceleraren el procés en favor de la via reformista.

A l'igual que havien fet altres comunitats autonòmiques "no històriques" per accedir a la via ràpida de l'autonomia, –com s'ha dit- al País Valencià també s'inicià el procés d'adhesions de les administracions locals. El 88% dels ajuntaments alacantins, el

⁵³ FURIÓ, A. (1995): *Història del País Valencià*. València. Edicions Alfons el Magnànim, pg. 631.

93% dels castellonencs i el 99% dels valencians mostraran el seu suport a la iniciativa del Consell presidit per Josep Lluís Albiñana. Com s'aprovà al Consell del País Valencià del 25 d'abril de 1979 es cercava aconseguir l'autonomia més elevada per als valencians i valencianes. Signaren ràpidament la proposta les ciutats grans governades per l'esquerra, mentre les ciutats mitjanes i els municipis menys poblats amb administracions governades per les forces de dreta es mostraren poc proclius i sols s'incorporaren a la iniciativa quan ja es trobava força avançada.

El procediment va finalitzar al mes d'octubre de 1979, dins del termini legalment fixat d'una manera semblant a com havia ocorregut també a Andalusia i Canàries. Albiñana presentà els documents per accedir a la Autonomia per l'article 151 el 17 de desembre en el Ministeri de l'Interior però la UCD argumentà que no s'especificava la via d'accés i cancel·là el procediment proposat. La conseqüència primera fou la dimissió del president del Consell i la retirada dels socialistes d'aquest organisme. La por monopolitzà un camí autonòmic que acabà en les mans de Madrid, finalitzant el *café per tothom* per donar pas a una via lenta que afectà el País Valencià. La manca de consideració de "comunitat històrica" enrellentia els passos.

De nou els esdeveniments dictaven el "ser o no ser" dels valencians. L'esclat de la Guerra Civil aturà la consecució de l'Estatut als anys trenta mentre a la Transició fou un altre tipus de guerra més difuminada la que alertà les autoritats i les féu recular, acabant amb moltes de les esperances dels valencians. Després de l'eixida de Albiñana pel desencís a Madrid (en una situació que queda reflectida a la perfecció en *Valencia Semanal* pel cop de mà de Joan Lerma en la direcció de la publicació), Enrique Monsonís, de la UCD, ocupà el càrrec en funcions el 29 de desembre de 1979 i de forma efectiva el 14 de setembre de 1981 (fins el novembre de l'any següent). També Andalusia i Canàries patiren el fre madrileny i veieren aturats l'aprovació dels seus estatuts d'autonomia. Al gener de 1980 es signà la Llei de Diverses Modalitats de Referèndum. La traducció d'aquesta nova trava en la societat valenciana fou una major divisió, l'ampliació de l'anticatalanisme i la definitiva paralització d'un procés autonòmic que ja avançava amb peus de plom, quedant aturat durant més d'un any. Després, ja tot fou diferent.

Els partits d'esquerra (no tots, és clar) entengueren que més valia perdre que més perdre. El 4 de novembre de 1980, la UCD de Monsonís i el ja PSOE-PSPV de Joan Lerma arribaren a un acord per acceptar la via 143. Després, la política valenciana en particular, i l'espanyola en general, es van veure afectades greument per l'intent de colp

d'Estat del 23 de febrer de 1981 dirigit pel militar Tejero i que a València suposà l'ocupació dels carrers amb tancs de combat, baix la direcció de Jaime Milans del Bosch. El colp d'Estat inicialment no triomfà en les seues màximes exigències (la més important, el procés involucionista i retrògrad per posar fi a la democràcia) però ajudà a canviar una societat que veia com el sistema parlamentari no gaudia, ni molt menys, de la solidesa desitjada.

Amb perspectiva -i després d'analitzar les conseqüències que tingué aquest intent en el procés autonòmic dels valencians- és complicat afirmar amb rotunditat que el colp d'Estat no triomfà. Alguns dels objectius dels colpistes sí que van calar a la societat, desmobilitant una mica més la ciutadania i paralitzant les pretensions autonòmiques. Quan es recuperà la normalitat democràtica, els ucedistes, socialistes i comunistes aprovaren per consens, el 30 de març, el projecte d'Estatut d'Autonomia del País Valencià en Benicàssim. La reacció immediata dels dos principals partits valencians (PSPV i UCD) sols uns dies després de l'ocupació militar del congrés dels diputats va conduir al reinici dels contactes per tal d'impulsar l'aprovació d'un Estatut d'Autonomia baix les condicions que foren necessàries, fent bo aquell refrany de “més val pardal en mà que cent volant”. El colp d'Estat del 23F, derrotat i tot, va tenir efectes sobre la política que ben bé podrien haver estat entre els seus objectius, no ja solament a nivell valencià (amb el bloqueig del procés autonòmic i la solució consensuada que va acceptar les propostes de la dreta), sinó també a nivell espanyol. El rei Juan Carlos va eixir novament legitimat a pesar que mai va jurar la Constitució (pel fet que ja anteriorment havia jurat els principis del Movimiento), els partits es van disciplinar per la por a la reculada democràtica i els processos autonòmics es van paralitzar. El colp d'estat va ser un toc d'atenció als polítics rupturistes i a la ciutadania descontenta. Amb la seua posició distant, l'executiu nord-americà confirmava el possible desemparament dels espanyols si anaven massa lluny. “Un assumpte intern d'Espanya”, va dir el secretari d'Estat nord-americà, Alexander Haigh, oferint la versió oficial del seu país sobre el colp d'Estat. Gregorio Peces-Barba, anys després, manifestaria allò que la intentona colpista *fue sin duda una vacuna contra el malestar*. Tot aquest entramat (de mala sort pels valencians; una mala sort ja patida en el procés autonòmic durant la Segona República doncs l'autonomia no es féu efectiva per alguns dies per culpa de l'inici de la guerra civil) possibilità que quan es reprengué la discussió del debat estatutari, l'única opció possible per arribar a l'Autonomia fora la via de l'article 143 de la Constitució. Una normativa que veié modificades algunes parts amb una cessió de

competències per part de l'Estat mitjançant l'aplicació de l'article 150.2 que permeté a la Generalitat Valenciana poder incrementar les competències sense esperar cinc anys com marcava la llei. El membres del plenari signaren el nou estatut el 12 de juny.

Els eixos centrals de l'acord consensuat entre els partits valencians amb representació llavors a les Corts Generals suposà l'aprovació d'un nombre alt de competències com a compensació per haver renunciat a la via del 151. A la fi, algunes competències importants com la possibilitat de dissoldre les Corts per part del president de la Generalitat o la barrera del tres per cent de representació per accedir a les Corts Valencianes restaren excloses de l'Estatut valencià. A més, s'acceptà la bandera de la ciutat de València com a representativa de tota la comunitat autònoma en detriment de la històrica quadribarrada i el nom de la llengua passà a ser específicament la de valencià (sense vincles escrits amb la resta dels territoris de parla catalana).

El consens valencià viatjà cap al Congrés dels Diputats de Madrid que debatí l'aprovació en el primers mesos de l'any 1982. Fou aleshores quan la dreta tornà a fer una hàbil jugada i, després de donar el seu vist-i-plau a terres valencianes, en el moment d'aprovar l'Estatut al ple de la cambra, el 19 de març, els diputats d'UCD i AP, amb els vots en contra del PAD i les abstencions de diputats centristes, en van votar en contra, al·legant la seua oposició a la terminologia de País Valencià. Les negociacions posteriors van acabar amb el canvi d'aquesta denominació per la de Comunitat Valenciana, i que demostrà que, a la llarga i malgrat no ser el principal grup a les urnes, la iniciativa estatutària valenciana estigué en mans d'una dreta disposada a bloquejar qualsevol procés que no respectés els seus interessos electorals.

Segons adduí Ruiz Monrabal, membre aleshores de la UCD i diputats a Corts: *Jo no tenia pes en la UCD. Jo era com un intrús, encara que em respectaven molt. En la comissió constitucional on jo vaig defensar la bandera amb franja blava, es va aprovar la denominació d'Estatut del Regne de València, que havia de debatre's en el ple de les Corts. Jo vaig viatjar en l'avió amb una traca i vaig demanar permís per a disparar-la quan s'aprovara l'estatut. Però, en la votació de la denominació de Regne de València, els socialdemòcrates de Francisco Fernández Ordoñez van votar en contra d'aquell article, i van posar en ridícul a Fernando Abril Martorell, a Emilio Attard i a tots nosaltres. Jo me'n vaig tornar amb la traca a València, molt cabrejat, i l'Estatut va tornar a la comissió constitucional. Finalment, es va aprovar la denominació de*

*Comunitat Valenciana, que a ningú li agrada*⁵⁴. L'Estatut d'Autonomia de “tots els valencians” es féu públic el 10 de juliol de 1982 al *Butlletí Oficial de l'Estat*. El resultat del convuls procés autonòmic valencià ha possibilitat que malgrat l'alt volum de competències i de gestió (similar al de les autonomies convencionalment considerades *històriques* i a Andalusia) en la realitat el pes polític del País Valencià dins l'Estat espanyol és considerablement baix, no ja respecte aquestes nacions sinó, fins i tot, respecte altres zones amb menor pes demogràfic, econòmic o històric.

Com explica Vicente L. Navarro de Luján *un temps aquell sens dubte ple de tensions i de sotsobres, però també d'esperances davant l'adveniment d'una nova etapa política que posava fi a quaranta anys d'excepcionalitat. Una època també –per què no dir-ho?- plena d'utopies, que després quedaren reduïdes amb el transcurs dels anys a simples miratges*⁵⁵. Una transició marcada pel procés feixistoide d'una dreta que sols pretenia conservar el poder institucional i, amb aquest disseny, treballà per destruir el discurs intel·lectual d'una imatge unitària del país mitjançant el secessionisme lingüístic i el provincianisme en contra de les històriques comarques. Debilitar les propostes de l'esquerra en contra del país donava vots i poder. En l'imaginari col·lectiu espanyol i valencià es van edificar termes que han impossibilitat, durant molts anys, una visió crítica del procés de transició a la democràcia, així com també del franquisme i l'època democràtica republicana.

El consens va ocultar una transfusió directa de representants del franquisme (fins i tot de membres de la repressió franquista) a la democràcia, sota un pacte en el qual la por (als cops militars i a la reculada democràtica) va ser clau. Amb tot açò, molts autors defensen avui que és necessari diferenciar entre les democràcies plenament consolidades i les delegatives, afectant a les últimes cert nivell de particularisme (en contra de l'universalisme) amb incompliment real de normes per part d'alguns privilegiats (i la degradant translació que açò produeix en la societat), la confusió entre allò públic i el privat que fa aparèixer el clientelisme i la corrupció i el desenvolupament de lideratges caudillistes, amb fortes dosis de populisme i certa impunitat del poder.

⁵⁴ Entrevista a Vicente Ruiz Monrabal del diari *Levante-EMV* realitzada per Mónica Ros el 24 de gener de 2010. Al periòdic apareix en castellà i les cites de Ruiz Monrabal han sigut traduïdes

⁵⁵ NAVARRO DE LUJÁN, V.: *Valencia Semanal. La revista del País Valencià. Notas a la edición digital*. València. Prefaci de l'edició faximil de *Valencia Semanal*, pg 1.

2.2. Els partits polítics vinculats a la revista

Indubtablement, al fer una anàlisi més exhaustiu de la revista *Valencia Semanal* cal aproximar-se als partits polítics dels quals procedien els principals artífexs de la publicació, principalment, és sabut, la Unió Democràtica del País Valencià. És cert, que la redacció va saber nodrir-se d'un espectre de periodistes arribats de camps ideològics diversos del món polític valencià però els màxims promotors de la publicació van sorgir de la desaparició de la UDPV i la integració d'uns altres dels seus membres en la Unió de Centro Democrático després dels desoladors resultats de les primeres eleccions. En aquest apartat, a més, també s'analitza la trajectòria del Partit Socialista del País Valencià i la seua posterior unió amb el Partido Socialista Obrero Español en un intent d'endinsar-se en les raons que van explicar la posterior compra de *Valencia Semanal* en l'última etapa de publicació de la revista, així com en les arrels de la desaparició definitiva posterior ja en els anys vuitanta.

2.2.1. UDPV

Malgrat els resultats sorgits de les primeres eleccions democràtiques, la UDPV va ser un dels partits més importants de l'etapa situada entre l'últim franquisme i el principi de la democràcia. La sentència de les urnes però sobretot la important despesa contraeta pels membres del partit per a pagar una enormement cara campanya electoral (donades les bones previsions prèvies) van fer que després del pas pels comicis i el desencantament electoral la proposta de la més clara defensora de la democràcia cristiana a nivell valencià quedara en seriosos destrets, dissolent-se pocs mesos després de no saber canalitzar una alternativa sòlida a l'emergent UCD d'Adolfo Suárez. La Universitat de València funcionà allà per l'any 1965 com un espai de socialització clau per coordinar a les persones que (sobretot provinents de l'antiga Acció Nacionalista Valenciana) decidiren crear el 2 de juny la UDPV, originalment, segons consta en el document fundacional, Unió Democràtica del Poble Valencià⁵⁶.

Entre d'alguns dels personatges que estigueren en els primers passos del nou partit democristià es trobaven Vicent Miquel, Màrius Viadel, Rosa Serrano, Robert

⁵⁶ *UDPV: Declaració de principis de la Unió Democràtica del Poble València*, Xàtiva, juny de 1965. Cinc fulls mecanografiats que malgrat estar signats a Xàtiva foren elaborats a l'Ateneu Mercantil de València. Es situà a la capital de la Costera per ser aquesta ciutat un enclavament important dins la història del País Valencià (per la seua lluita contra els exercits borbons) i per despistar a les forces de repressió franquista en cas de iniciar una investigació.

Moròder, Joan Josep Senent, Ernest Sena, Joan Tortajada, R. Lluís Ninyoles o Antoni Senent i Micó. L'objectiu no era altre que, amb el marcat vincle d'unió del nacionalisme valencià, oferir al hipotètic (llavors) electorat una alternativa als partits d'esquerres que començaven a eixir com a oposició al franquisme, cas del Partit Socialista Valencià. El fet és que, segons recopila Lluís Bernat Prats Mahiques al seu estudi sobre el partit valencià⁵⁷, fou Eliseu Climent el que ajudà Vicent Miquel a posar-se en contacte amb els membres de la Unió Democràtica de Catalunya (UDC) per canalitzar la creació de la nova formació a terres valencianes. Sense que existís en un principi cap vinculació escrita de les dos formacions, el ben cert és que poc després aparegué oficialment la UDPV. *En aquests anys, la UDPV era un partit molt minoritari, format pràcticament per universitaris i circumscrit a la ciutat de València; la major part de la seua militància eren amic o companys d'universitat de Vicent Miquel. Durant el primer congrés foren elegits com a màxims dirigent Vicent Miquel, Ernest Sena i Màrius Viadel. El seu compendi ideològic s'expressarà a través del seu document fundacional i estarà marcat principalment per tres factors: la concreció ideològica de Vicent Miquel i Diego; els seus militants, immersos en un valencianisme emergent; i la Unió Democràtica de Catalunya. UDPV es definirà com un partit democràtic, no confessional, inspirat en l'humanisme cristià i valencianista⁵⁸, expressa Prats i Mahiques.*

En aquest sentit, serà de vital importància l'estudi per part del membres del partit dels volums de Joan Fuster, especialment del "Nosaltres, els valencians" però també el consum de les formulacions fetes sobre el personalisme i arribades des de França. A partir dels anys cinquanta comencen a sonar de nou les idees formulades sobretot per Emmanuel Mounier a *Esprit*. Personatges vinculats al valencianisme com el canonge Josep Espasa o el periodista i posterior polític Vicent Ventura donaren a conèixer en diferents àmbits el personalisme, auxiliats també per l'Institut Social Obrer i alguns moviments d'Acció Catòlica.

En paraules de Vicent Miquel, artífex del partit democristià, i segons recullen Agustín Colomer i August Monzó: *És a partir dels anys 62-63 quan es pot parlar de la introducció del pensament de Mounier i del personalisme. Inicialment es va fer a través de llibres i publicacions, com ara les d'Edicions 62, la revista "Qüestions de vida*

⁵⁷ PRATS MAHIQUES, Lluís Bernat (2010): "La UDPV entre els anys 1974 i 1978", en ARCHILÉS, F. (coord.): *Transició política i qüestió nacional al País Valencià*, Afers, fulls de recerca i pensament. Catarroja, pg. 619.

⁵⁸ *Op. Cit.* Pg. 620.

cristiana”, l’obra “Marxismo, existencialismo y personalismo” de Jean Lacroix i sobretot per les perspectives que desperta el Concili Vaticà II. Més avant el pensament personalista es coneixerà a través de l’editorial ZYX, l’abast al públic de les publicacions de Presses Universitaires de France i el coneixement directe de la revista “Esprit” que es venia al quiosc Dávila. En tot aquest procés de difusió de personalisme va tenir un paper important Vicent Ventura (una persona humanament molt rica a la qual limiten quan s’entesten a classificar-la), potser per la influència de la seua dona Marina, la qual sembla que havia estat secretària de Jean Marie Domenach, el tercer director de la revista “Esprit”⁵⁹.

Des del primer congrés fundacional, la Unió Democràtica del Poble Valencià es defineix com un partit no confessional inspirat en l’humanisme cristià, personaliste i comunitari, sostenint que tota ordenació social, política i econòmica ha d’encaminar-se al respecte i salvaguarda més estrictes dels drets de la Persona Humana i de les entitats intermèdies, així com a la seua promoció en el pla cultural, polític i econòmic. *El plantejaments socials d’UDPV són bastants radicals, parlen de reduir les diferències de classe fins a aconseguir la seua desaparició. Els nacionalismes aposten decididament per l’economia social, promovent el cooperativisme en les empreses mitjanes i petites i en l’àmbit agrari. Parlen també, en alguns casos, de socialitzar les gran empreses. I reclamen la cogestió i la participació de la propietat i beneficis de les empreses privades*⁶⁰, explica Agustí Colomer al seu anàlisi sobre l’arrel personalista del partit polític valencià.

Encara que s’estableix un pacte per mantenir i respectar la independència de les formacions democristianes al País Valencià i Catalunya, el ben cert és que existiren continus contactes i inclús s’elegiren òrgans per fer-los efectius. A 1967 es signà un acord de col·laboració i es consolidà la intenció de crear un partit homòleg a les Illes Balears. Tanmateix, la concepció nacional queda marcada des de la fundació. A la declaració de principis es diu que el poble valencià *juntament amb el de les Illes Balears, Catalunya i el Roselló forma una unitat humana, social, cultural i política amb personalitat pròpia, que constitueix una comunitat nacional*, deixant clar amb posterioritat que: *El món necessita un cos institucional polític adaptat a les seues*

⁵⁹ COLOMER, Agustín y MONZÓN, Agustí (2001): “Trajectòries personalistes al País Valencià. Vicent Miquel (UDPV)”, en *Emmanuel Mounier i la tradició personalista*. València. Publicacions de la Universitat de València (PUV).

⁶⁰ COLOMER, Agustín (2008): “El nacionalisme valencià d’arrel personalista”, en LANUSSE, M., MARTÍNEZ, J.A., MONZÓN, A. (eds): *Vida amunt i nacions amunt. Pensar el País Valencià en temps de globalització*. València. PUV, pg.328.

*característiques, emanació i garantia de la seua sobirania*⁶¹. Malgrat les similituds amb els plantejaments fusterians, en cap lloc de les declaracions inicials del partit democristià es fa referència als Països Catalans, sí com a idea politicocultural però mai definit per aquest terme.

Sobre les relacions amb la resta de l'Estat espanyol es diu tenir la convicció en una confederació ibèrica de pobles sobre la base i el respecte de la independència política, la interdependència econòmica i la fraternitat espiritual per superar, segons s'afirma al text original, els segles d'incomprensió que tant de mal ha fet a la comunitat de pobles hispànics. Europa es veu, a més, com el primer esglaió per una posterior integració internacional que supere les barreres creades. Amb el pas del mesos s'introdueixen altres grups com per exemple els procedents de la Joventut Agrícola i Rural Catòlica (JARC) i de la Unió Democràtica Valenciana (UDV) que dirigeix Vicent Ruiz Monrabal (amb moviments especialitzats d'Acció Catòlica i pròxims a la democràcia cristiana xilena, segons defensa Lluís Bernat Prats Mahiques) o els de l'antiga Dreta Regional Valenciana que encapçala Joaquín Maldonado.

Les noves adquisicions diversifiquen el partit i el fan virar en les seues expressions públiques. Així, en el segon congrés que té lloc allà per 1974 es confirma l'arrel cristiana, personalista i valenciana del partit però es corregeixen diverses referències al marc nacional que a 1965 el vinculava a la resta de països de parla catalana. Així es diu, literalment, que la UDPV *parteix d'una realitat ben concreta: el poble valencià. Els valencians constituïm, com a poble, una realitat ben diferenciada, amb la nostra personalitat social, cultural, econòmica i històrica pròpia. Això és un fet que assumim i que, com a tal, no és negociable. Podrà ser negociable, en tot cas, l'eixida política que se li done –federalisme, autonomisme, etc.–, però no el fet polític diferencial ni el seu reconeixement. Aquesta constatació no és altra cosa que l'afirmació d'un dret fonamental de tots el pobles: el principi d'autodeterminació reconegut a la carta de les Nacions Unides*⁶².

La reacció de part de la UDPV arriba per la concepció de que la idea de País Valencià no podia limitar-se a l'existencialisme que marcava la llengua segons Joan Fuster i els seus plantejaments i que la praxi bilingüe del territori devia imposar-se per arribar, a més, a tot l'electorat. El partit inaugura després una seu al carrer Ciril Amorós de València (número 82) amb el nom de Universal de Dictámenes y Publicacions

⁶¹ Cita de la Declaració de Principis de la UDPV mencionada anteriorment.

⁶² Cita de l'opuscle *Unió Democràtica del País Valencià/UDPV*.

Valencianas SA, una empresa tapadora amb les inicials del seu nom iguals que les del partit. *Aquesta va ser una de les principals diferències entre la UDPV i la UCD. Els demòcrates clandestins volíem la màxima autonomia possible, en el menor temps possible. Aquest era el lema. Igual que Catalunya, igual que el País Basc. Va ser el que va tractar de fer Albiñana, però l'home anava amb la quadribarrada per a demanar el vot del poble, i els espantava. La UCD, després de l'experiència d'Andalusia, va optar per la via lenta per a la resta d'estatuts. Els valencians aconseguim transferir les competències més ràpid, mitjançant una llei orgànica, votada el mateix dia que l'estatut. Va ser un regal de l'Estat*⁶³, dirà Ruiz Monrabal.

El partit visqué la seua època d'esplendor després del segon congrés i fou en eixe moment quan l'equip de direcció decidí començar els contactes per entrar de ple dret en l'Equipo Democristiano del Estado Español (EDCEE), que s'aconseguí en març de 1975. Aquesta unió de formacions polítiques de tot el territori estatal començà a treballar un parell d'anys abans amb la presència de la Unió Democràtica de Catalunya, Izquierda Democrática, el Partido Nacionalista Vasco y Democracia Social Cristiana. Quan molts dels partits de l'espectre polític valencià encara estaven definint les seues estratègies fundacionals o buscaven un espai al panorama nacional, la UDPV s'emmarcava dins una organització que li possibilitava adquirir representació a nivell espanyol i la validació de les formacions democristianes internacionals. Al tercer congrés celebrat a maig de 1976 la UDPV reconeixia de nou els vincles comunitaris que per llengua, cultura i història unien al País Valencià amb Catalunya i Balears però també es mostrava de nou disposta a actuar amb fraternal solidaritat amb la resta dels pobles de l'Estat espanyol.

La UDPV reconeix la singularitat pròpia del poble valencià i defensa el seu dret a l'autodeterminació però no de forma aïllacionista, doncs en cap moment tanca la possibilitat de contacte amb la resta dels pobles espanyols i sempre planteja fórmules de convivència. La reelecció de Vicent Ruiz Monrabal com a secretari general i de Joaquín Maldonado com a president demostraren el seu suport al dins del partit i la marginació de l'antic i fundacional grup d'universitaris. Malgrat tot, les relacions continuaren sent bones amb el partit homòleg a Catalunya i així, en un comunicat fet públic per la UDPV a *Dos y Dos* es deia: *UDPV i UCD promotors i membres de les instàncies unitàries als seus respectius països, afirmen que els restabliments a Catalunya i l'establiment al País*

⁶³ Entrevista a Vicente Ruiz Monrabal en el diari *Levante-EMV* citada anteriorment.

*Valencià d'organismes de poder autonòmic des del mateix moment del trencament democràtic a tot l'Estat Espanyol, constitueixen condicions indispensables per a considerar una situació de normalització democràtica als nostres respectius països i el pas previ per a arribar a una configuració federal de l'Estat... reiteren una vegada més els estrets vincles que els dos partits mantenen, sense discriminació de la seua independència, al servei dels especials lligams que uneixen als seus respectius pobles*⁶⁴.

Un mes abans de que el partit fos legalitzat definitivament (a febrer de 1977, exactament el dia 21), es creà el Partido Demócrata Cristiano (PDC) com a fruit de la unió del Partido Popular Demócrata Cristiano i la Unión Demócrata Española. Una posterior integració es traduí en la creació del Centro Democrático restant protagonisme al centre polític de la UDPV. Malgrat aquest contratemps, la campanya electoral s'emprengué amb un profund optimisme en la formació política valenciana. Les amples expectatives existents feren que els integrants es bolcaren en el període electoral, augmentant considerablement els costos de la campanya, en la qual s'editaren llibres, es difongué nombrós material publicitari i inclús es gravà un disc amb l'himne del partit. *L'arriscada aposta durant la campanya no s'explica sense el pes econòmic d'alguns dels seus integrants, els diners provinents de la democràcia cristiana europea i la confiança del partit a treure representació*⁶⁵, opina Prats Mahiques al seu estudi.

Cert és que les enquestes prèvies donaven bons resultats a les urnes de la UDPV i inclús una setmana abans dels comicis afirmaven les estimacions que el partit valencianista obtindria dos diputats. L'entusiasme féu que la UDPV fos el primer partit a lliurar les llistes davant la junta electoral. Presentaren per València a Joaquín Maldonado i Lluís Font de Mora, per Alacant a Rafael Terol Aznar i per Castelló a Enric Escribano. El conegut desastre electoral dels partits nacionalistes valencians (la UDPV va aconseguir 48.463 vots, menys del tres per cent de l'escrutini) obrí un període de reflexió en la formació democristiana i ja en el quart congrés alguns militants proposaren la integració en la UCD.

Durant el mes d'octubre Ruiz Monrabal renuncià a l'elecció com a secretari general, càrrec que fou adquirit per Francesc Fayos. Més que la desfeta electoral, el futur de la UDPV quedava aleshores hipotecat pel fort endeutament (pròxim als vint milions de pessetes) contret durant la campanya electoral i que hagué de ser liquidat per

⁶⁴ ANÒNIM: "Comunicat de la UDPV". *Dos y Dos*, números 13 i 14, publicats el 8 i el 15 d'agost de 1976 a la pàgina 2.

⁶⁵ PRATS MAHIQUES, Lluís Bernat: *Op. cit.*

alguns dels dirigents com Joaquín Maldonado, mentre que a 1979 es creà un grup de trenta-un membres que assumiren el deute. Finalitzat el congrés, molts dels militants anaren deixant la formació de forma gradual mentre la resta convocà un quint en el que l'únic punt a tractar era l'entrada en la UCD. No ho feren tots però sí alguns dels quadres del partit com Lluís Sanchis, Francesc Fayos, Vicent Ruiz Monrabal, Serafí Rios Mingarro o Bernat Cebolla. *El resultat electoral* –diu Ruiz Monrabal– *va ser una lliçó per a la democràcia cristiana. Va ocórrer en tota Espanya. Només es va salvar el PNB, però perquè és un partit més nacionalista que demòcrata-cristià. Després de les eleccions vam fer una assemblea. Havíem d'engolir-nos la nostra puresa ideològica. I pensàrem que si volíem influir en la política d'Espanya, havíem d'incorporar-nos a un dels dos partits vencedors. Vaig encapçalar un col·lectiu gran que va optar per la UCD. Al març vaig eixir diputat. Però, en el Congrés, haguera votat més de quaranta vegades a Felipe González. Només vaig trencar la disciplina de vot una vegada, quan el PSOE va proposar a Ruiz-Giménez com a Defensor del Poble⁶⁶. Els militants que intentaren continuar amb l'activitat de la UDPV sols pogueren participar de forma testimonial a diferents actes o signaren algun manifest en defensa de la identitat valenciana, fins desaparèixer definitivament poc després.*

La continuïtat de molts dels integrants de la UDPV en la UCD es féu quasi que impossible per les seues conviccions valencianistes. Durant els anys precedents a la desfeta electoral, el partit democristià valencià participà activament en els moviments que anaven apareixent per defensar l'autonomia i la llibertat del País Valencià. Així, estigué present, en 1973, a la fundació de la Taula, el primer intent d'unir a l'oposició franquista i en la que participaren el Partit Comunista, el Partit Carlí i els Grups d'Acció i Reflexió Socialista (GARS), a més de la UDPV. Després es sumarien l'Organització Comunista Bandera Roja, el Partit del Treball d'Espanya (PTE) i el Partit Socialista Popular (PSP). La Taula Democràtica va ser una organització testimonial però d'obligat punt de referència per a tots els antifranquistes. Els dirigents del PCE Antonio Palomares i Isidoro (Doro) Balaguer del PCE; Dionisio Vacas i Antonio Montalbán de CCOO; els socialistes Vicent Ventura Beltrán i Juan José Pérez Benlloch; Joaquín Muñoz Peirats i Francesc de Paula Burguera, de la burgesia liberal valenciana; Vicent Miquel Diego, Ernest Sena i Vicente Ruiz Monrabal, d'UDPV, i carlistes com Laura Pastor, entre uns altres, foren alguns dels primers líders d'aquella Taula. Malgrat la

⁶⁶ Entrevista a Vicente Ruiz Monrabal en el diari *Levante-EMV* citada anteriorment.

situació, els dirigents aprovaren un programa de mínims entre el que s'inclouïen les llibertats democràtiques, amnistia i l'estatut d'autonomia per al País Valencià, la llibertat sindical i la convocatòria de corts constituents triades per sufragi universal. A finals de 1975, la UDPV també estigué a la creació del Consell Democràtic, que unia els partits clarament autonomistes més el PSOE. Finalment, a 1976, es creà la Taula de Forces Polítiques i Sindicals del País Valencià que unia el Consell i la Junta i en la que restaren fora organitzacions com Alianza Popular, la Unión del Pueblo Español, el Partido Popular Regional Valenciano y el Partit Demòcrata Liberal del País Valencià, aquest dos integrants després de la UCD en la qual es negaren a introduir-se molts militants de la UDPV com Ernest Sena o Francisco Carrasco.

Després de la desaparició del partit, la immensa majoria dels seus integrants (poc inclinats a la integració en la UCD) continuaren el seu compromís personalista de caire valencianista en altres instàncies de la societat, ja fora a nivell associatiu o en els mitjans de comunicació, com el cas de *Valencia Semanal*.

2.2.2. PSPV

Encara que en menor mesura del que ocorre amb la Unió Democràtica del País Valencià també és força interessant fer una mirada a la trajectòria existencial del Partit Socialista del País Valencià⁶⁷. No sols perquè la revista acabà sent venuda a la posterior coalició d'esquerres de la que el PSPV començà a formar part després de les eleccions autonòmiques, el PSPV-PSOE, sinó perquè moltes de les persones vinculades a *Valencia Semanal* provenien de les files socialistes o havien declarat afinitat amb la corrent ideològica que representava el PSPV. En l'anàlisi que es realitza amb posterioritat sobre la venda de la publicació apareixen moltes de les claus de les pugnes internes pel poder al cim dels socialistes valencians, sobretot per l'ascens al partit de Joan Lerma i la defenestració, amb els seus partidaris, primer de Joan Pastor (anterior secretari general) i després de Josep Lluís Albiñana (president del Consell), representants de les posicions crítiques o barreres de la carrera política de Lerma. El més detallat estudi posterior propicia que a aquest apartat sols aparega una visió somera del naixement del partit, els diferents resultats electorals i la integració en el PSOE.

⁶⁷ Per a aquesta breu reconstrucció hem fet servir SANZ, Benito (1988): *Los socialistas en el País Valenciano (1939-1978)*. València: Edicions Alfons el Magnànim i SANZ, Benito (1990): *Sociología y política del socialismo valenciano, 1939-1989*. València: Edicions Alfons el Magnànim.

Procedents de la lluita antifranquista durant tot l'hivern dictatorial, molts dels membres que capitanejaren el socialisme valencià en els anys setanta procedien del Partit Socialista Valencià que es creà encara en la dècada de 1960 de forma totalment clandestina. Personatges de la importància política de Vicent Ventura, Ricard Pérez Casado o Alfons Cucó foren alguns dels màxims artífexs d'un Partit Socialista del País Valencià que es fundà en 1974. El primer procedia dels Grups d'Acció i Reflexió Socialista, mentre els altres dos havien realitzat treballs a Convergència Socialista del País Valencià, formació que s'incorporà en 1976 al PSPV.

Els ciments ideològics del partit es refermaren i quedaren definitivament establerts en el primer congrés (el constituent) celebrat entre febrer i abril de 1977. El manifest resultant de la reunió establia la defensa nacional del marc valencià, la vinculació cultural i lingüística en els demés territoris de parla catalana i la pretensió de treballar per l'elaboració i aprovació d'un Estatut d'Autonomia que recuperés la Generalitat Valenciana. Al comunicat també es marca el rumb ideològic mitjançant la defensa del marxisme i del sistema republicà. A més, des dels primers moments apareixen vinculacions i contactes amb els partits de caire socialista de Catalunya i les Illes Balears, en una demostració de la defensa de les tesis fusterianes de fort arrelament aleshores. Encara que el rumb de la política valenciana el dugué a incorporar-se amb el temps a la secció autonòmica del PSOE, en els primers passos del PSPV aparegué un important enfrontament de les dues formacions, cercant cada una d'elles l'espai electoral que s'albirava.

En 1976 es va integrar en la Federació de Partits Socialistes, però es va dividir en dos sectors en 1977 de cara a les eleccions. La decisió de presentar-se en llistes independents als comicis autonòmics provocà l'escissió d'alguns importants representants socialistes. Per exemple, Vicent Garcés i Joan Enric crearen la Unitat Socialista del País Valencià, formant part de la Federació de Partits Socialistes, mentre Alfons Cucó (amb el suport d'Ernest Lluch) encapçalà una coalició amb el Partit Carlista del País Valencià i el Moviment Comunista del País Valencià. Els resultats són ben coneguts. La desfeta electoral (USPV va obtenir el 4,6% dels vots, un diputat per València i un senador per Alacant, mentre que l'altra plataforma de Cucó només aconseguí l'1,6% dels vots i cap representant) accelerà després la integració en el PSOE per la visibilitat de la manca de suport a les formacions nacionalistes valencianes i la canalització d'alguns dels seus representants cap a espais socials i culturals com els mitjans de comunicació. El resultat polític fou el Partit Socialista del País Valencià-

Partido Socialista Obrero Español (PSPV-PSOE), formació inicialment capitanejada pel secretari general Joan Pastor i amb Josep Lluís Albiñana com a president del Consell pre-autonòmic. Les disputes internes que propicien l'ascens del lermisme i la sortida dels sectors crítics s'analitzaran en profunditat en l'apartat sobre els interessos polítics perseguits amb la venda de VS al PSPV-PSOE.

3. Aspectes formals de *Valencia Semanal*

3.1. La descripció

Aquest apartat no té altra intenció que la de suposar una anàlisi de les principals característiques formals de *Valencia Semanal*, visualitzant la seua estructura i organització interna i la seua conformació com a mitjà de comunicació. Amb aquest objectiu, és el moment d'assenyalar, a mode de descripció, els aspectes visuals i identificadors de la revista, la distribució dels continguts, la compaginació i les seccions.

3.1.1. Identificació

Títol: *VALENCIA SEMANAL*. A partir del número 90, publicat en la setmana de la Diada del País Valencià de 1979 (del 7 al 14 d'octubre) la capçalera agrega al títol en gran un afegit menut que diu "La revista del País Valencià" que es situa a la part dreta superior sobre el títol original.

Redacció i administració: Als primers números, la manxeta amb els responsables de VS se situa a la part interior de la revista, junt a l'editorial que apareix al voltant de la pàgina deu. Més endavant es produeix una modificació de la seua ubicació per ocupar les primeres planes de la revista (pàgines 3-4) junt a les cartes al director o el sumari. En la primera etapa apareix com a columna a tota pàgina mentre en la darrera fase surt com un quadre de 2x3 mòduls en la part inferior esquerra.

La redacció i l'administració es situen en el carrer Sorní, número 31, porta 6 de la ciutat de València durant tota l'existència de la revista. *Per la redacció passava molta gent i sempre hi havia un ambient exquisit. Si La Trinca venia a València passava per la redacció de VS, com també l'Ovidi Montllor. A part de ser una redacció ben plena de gent important i de periodistes de renom, era un lloc de trobada del món intel·lectual valencià. És per això que malgrat la tirada, que no era molt alta, Valencia Semanal es convertí en un centre d'influència molt rellevant. D'allí eixiren no sols excel·lent periodistes, sino també fotògrafs, il·lustradors...*⁶⁸. En les entrevistes realitzades amb l'expresident del Consell, Josep Lluís Albiñana, relata que, després de la venda de la

⁶⁸ Entrevista personal amb Toni Paricio del 8 de desembre de 2012. València.

publicació al PSPV-PSOE, es produeix un canvi en la ubicació física de la redacció, encara que en la manxeta informativa existent a tots els números de la revista apareix sempre la ubicació al carrer Sorní.

Inici i fi de la publicació: *Valencia Semanal* apareix en la setmana del 10 al 17 de desembre de 1977, per desaparèixer dels quioscos en la setmana del 25 de maig a l'1 de juny de 1980. L'arribada de la publicació als quioscos fou quasi totalment continuada i sols existiren absències amb les vacances de l'estiu (normalment alineades a la segona quinzena d'agost) i els números que degueren eixir entre l'1 i el 8 d'abril de 1979, entre el 23 i el 30 de maig i entre el 30 i el 6 d'abril d'aquest mateix any, sense que en els darrers dos casos s'alterés la numeració de VS. Dos números com foren el 71 i 72 arribaren tard als serveis de distribució i, per tant, als quioscos, per una vaga de treballadors.

Números editats: 120

Tipografia: La revista *Valencia Semanal* ja utilitza una tipografia establerta que demostra la professionalitat de la seua configuració. La publicació compta amb els treballs d'una casa de foto-composició que dissenya les seues planes (la companyia Foco-Berthe situada en el carrer Costa i Borràs número 13 de València). A més, amb el temps, agrega un servei de selecció de color a càrrec de l'empresa Rep. Gráfica Arheco que desenvolupava els seus treballs aleshores al carrer Los Centelles, número 43, porta, 3 de València. En el número 89 (30 de setembre de 1979) apareix el color a la revista més enllà de la portada, amb cintes verdes per visualitzar les diferents seccions, amb una pràctica que no té continuïtat. Per la seua part, en el número 95 (que sortí al carrer l'11 de novembre del mateix any) la qualitat del paper d'impressió és menor, més fi, i en el darrer número (el 120 de maig de 1980) de major qualitat.

3.1.2. Catalogació formal

Format: La dimensió és normalment regular a tots els números publicats, encara que algunes setmanes apareixen alteracions en quan a la llargària, oscil·lant en un o dos centímetres com, per exemple, als números 88 i 89 apareguts en setembre de 1979.

Assíduament: Format A4: 29,7 per 21 centímetres.

Nombre de planes: Es modifica segons el número i depèn més del que tenien que informar que d'un criteri establert *a priori*, a més de la publicació de diferents extres adjunts que fan créixer el nombre de pàgines. La disponibilitat de publicitat també marcarà el nombre de pàgines.

Del número 1 al 10: 44 planes

Del número 11 al 34: 52 planes

Número 35 (6 d'agost de 1978): 60 planes

Del número 36 al 48: 52 planes

Número 49 (3 de desembre de 1978): 68 planes

Del número 50 al 53: 52 planes

Número 54 (7 de gener de 1979): 59 planes

Del número 55 al 60: 52 planes

Número 61: 50 planes

Del número 62 al 88: 52 planes

Del número 89 al 100: 60 planes

Número 101: 64 planes

Número 102: 55 planes

Del número 103 al 120: 60 planes

Nombres de columna per plana: 2-3 columnes

Fotografies i portada: És un apartat de força importància a *Valencia Semanal*. Compten amb un fotògraf titular des del primer número. Pràcticament totes les planes tenen fotografia o vinyeta còmica. A més, la portada fou un dels punts forts de la publicació i estigué a càrrec de l'artista valencià Artur Heras. Les portades d'aquest es feren famoses per inaugurar, junt a les de Miguel Calatayud per a la *Cartelera Turia*, el disseny i la il·lustració editorial valenciana contemporània. Fidel a les constants de la seua obra pictòrica (on principalment s'utilitzaven les tècniques gràfiques, el *collage* i l'objectualisme) en les portades d'Artur Heras per a *Valencia Semanal* es poden observar dues etapes: la primera, més pictòrica i propera al pop art, i una segona, en la que la fotografia aporta un sentit més conceptual i objectual. Segons explica el mateix Artur Heras, *el meu model de portada era el Der Spigel on potenciaven l'impacte d'imatges elaborades a la manera de portades de llibre o cartells. La tipologia dels*

caràcters també pretenien estar d'acord amb aqueixa idea, allunyant-me de la tipografia més arcaica utilitzant “letraset” per a ajustar els interespais de lletres i línies a la meua conveniència, ordenant-los com a blocs compactes per a augmentar el seu impacte visual. Les imatges fotogràfiques en forma de fotomuntatge o les portades amb text tractat com a imatge van ser constants. Referent a açò, la proposta de capçalera que es va triar, amb el nom sencer enfront d'una altra en la qual s'utilitzaven solament les inicials V.S. funcionava bé en un primer moment mentre no hi haguera llargs i múltiples titulars, però des del punt de vista de l'economia de l'espai suposava una pèrdua d'un percentatge important de la coberta. A la vista de l'evolució de la informàtica resulten sorprenents les tècniques artesanals utilitzades en aquell moment, però crec que, tant les portades com a molts dels articles, segueixen sent vàlids al dia d'avui⁶⁹.

Encarregat de fotografia:

- Entre el número 1 i el 20: José Luís Forteza.
- Entre el número 21 i el 26: José Luís Forteza, Monzó i Narváez.
- Entre el número 27 i el 83: José Luís Forteza, Josep V. Rodríguez, Monzó i Narváez.
- Entre el número 84 i el 102: Coordinació Departament de Fotografia: Josep V. Rodríguez. Fotògrafs: José Monzó, Francesc Jarque i Sara Montalbo.
- Entre el número 103 i el 120: Coordinació Departament de Fotografia: Josep V. Rodríguez.

3.1.3. Finançament

Entre la publicitat comercial que apareixia al setmanari es poden trobar empreses com agències de viatge, tendes de roba, autoescoles, bancs, centres d'espectacles, restaurants o llibreries, entre d'altres, és a dir, una representació ampla i variada d'empreses com a fruit dels treballs de captació realitzats per les agències del sector al qual s'havia delegat la competència de la cerca de publicitat. Els responsables de VS han declarat de forma continuada que no era, ni de lluny, suficient com per fer front a

⁶⁹ Entrevista personal amb Artur Heras realitzada per correu electrònic a finals de novembre de 2013.

les despeses i que la publicitat institucional (una de les fonts d'ingressos més importants en els mitjans de comunicació dels sistemes democràtics consolidats) pràcticament no existí durant tota la vida independent de la publicació. Sí és cert que durant els processos electorals augmentava la publicitat política de les diferents opcions ideològiques i tenien un important espai a VS cartells publicitaris de partits com el Partit Socialista del País Valencià, el Partit Comunista del País Valencià, el Partit Nacionalista del País Valencià o el Partit Comunista d'Espanya.

Ernest Sena explica que *Soler fou, en l'origen, en la constitució de la societat, un dels accionistes de major aportació de capital, sinó el primer o tant com el primer. No va intervenir per a res ni en la definició del "producte" ni en la gestió de la societat i de la revista. Molt majoritàriament, es tractava de petites aportacions. Com a destacades, a més de Soler, n'hi havia la meua, i diria que també Carrasco, els Senent... La publicitat, ja es veu a les pàgines de la revista, era ben poca i amb això no es podia mantenir, tot i un nivell de vendes acceptable, en aquell moment i en aquella ciutat. Les aportacions personals van ser fetes per alguns socis inicials i també per algun patrici local (cas d'Álvaro Noguera, per exemple, ACS i poca cosa més). Quan això ja no va donar per a més, cercles propers a la presidència de la Generalitat (tant de València com de Madrid) van facilitar el darrer suport. Però remarque: xifra de capital petita, distribuïda majoritàriament entre petites aportacions*⁷⁰.

Per la seua banda, Paco Carrasco diu que *el finançament inicial correu a càrrec de les aportacions voluntàries que realitzaren part dels familiars, amics i coneguts dels promotors de la publicació. Aquesta labor inicial estigué promoguda per Ernest Sena i jo. El capital procedia d'un grup d'amics i gent nacionalista que veníem "rebotats" de diferents opcions polítiques, fonamentalment del PSPV, PCPV i UDPV. Aquest grup de gent invertírem els nostres estalvis en la publicació. El màxim inversor era Pedro Soler, com a president de la revista. Era empresari del sector naval i familiar meu. El movia la seua relació familiar, que tenia molts diners i, influenciat per nosaltres, volia una nova relació de forces polítiques i econòmiques. El seu paper a la publicació passava per presidir el Consell i trobar-se amb gent jove amb idees de canvi. Era, el que se diu, un bon ciutadà i un bon home. També invertírem els nostres diners, sobretot, Ernest Sena i jo*⁷¹.

⁷⁰ Entrevista personal amb Ernest Sena. 17 de novembre de 2012. Via correu electrònic.

⁷¹ Entrevista personal amb Paco Carrasco realitzada via correu electrònic en novembre de 2012.

Sobre les suspicàcies repetides des de la creació de que VS estava finançada per UDPV a mode de revista de partit, Ernest Sena –independent d'aquesta formació des d'uns mesos abans, fruit de la desfeta electoral de 1977- afirma: *La UDPV no està mai darrere de Valencia Semanal. Jo vaig tindre especial interès en que a l'hora de constituir la Societat Anònima i buscar gent perquè foren accionistes de l'entitat, no participaren membres de la UDPV. I no van participar. Ho vaig tindre clar com també que, des del punt de vista periodístic, fora una opció plural. En temes de País es coincideix amb el que pensava la UDPV però no en altres molts temes. Amb el temps, quan es reconeix la feblesa econòmica del projecte, gent UDPV participa en el projecte però de forma voluntària. No hi cap vinculació més enllà del que és estrictament la meua persona*⁷². A més, agrega: *En les fotografies que apareixen de la presentació en el número 2 de Valencia Semanal s'observa que tots són companys de curs, familiars i amics. Hi ha una gran aportació que és la de l'empresari Pedro Soler (que pogué arribar a finançar un terç del projecte inicial) que després figurarà com a president del consell d'administració. Després les altres aportacions foren de similar quantitat econòmica*⁷³.

Hi existeix una segona peculiaritat en el finançament com és que tot el capital recollit és d'origen valencià. Sena pretén allunyar-se del capital català per no vincular el projecte amb el corrent catalanista que hagués marcat de prejudicis la publicació abans d'arribar als quioscs. *Se'ns han atribuït –deia un editorial de VS-, d'altra banda, els patrocinis econòmics i ideològics més dispars. De vegades, els mateixos que ens col·locaven sota l'advocació de tal o qual grup o partit ens canviaven la sigla al cap d'unes poques setmanes en funció de tal o qual article, de tal o qual informació. I més encara. Perquè mentre determinats sectors del comunisme valencià, posem per cas, ens acusaven d'estar venuts al centre, el centre ens tirava en cara un pro-socialisme inexistent. Sense oblidar, evidentment, les invocacions a l'"oro catalán" que d'altres practiquen en sentir parlar d'aquesta revista. O siga que n'hi ha hagut per a tots els gustos. Nosaltres, però, anàrem fent camí, més o menys encertadament, i amb una manca de precedents vàlids per al moment actual que ha dificultat també la nostra tasca*⁷⁴.

⁷² Entrevista personal amb Ernest Sena. 13 de juny de 2009. Sitges.

⁷³ Entrevista personal amb Ernest Sena. Sitges. *Op. Cit.*

⁷⁴ FABREGAT, Amadeu: Editorial: "Mig any de vida de *Valencia Semanal*". Número 25. 28 de maig de 1978. Pàgina 9.

Com s'analitza de forma més exhaustiva amb posterioritat a aquest estudi, la revista, en la darrera època (al voltant d'un any abans de ser clausurades les portes) passà a dependre econòmicament del PSOE. Els problemes financers feien inviable un manteniment altruista dels voluntaris. El primer fracàs fou no aconseguir els ingressos per publicitat que estaven previstos. *Pensàvem que la piscina aniria omplint-se d'aigua a poc a poc però després no fou així*⁷⁵, afirma Sena. No fallen les vendes (que arriben a 14.000 exemplars), però els diners de publicitat no arriben mai, el que, unit a la manca de subvencions governamentals i la publicitat institucional, condemnà la revista. Amb la venda al PSOE, segons Ernest Sena, *VS es converteix en una revista de partit. Nosaltres la vàrem vendre pels problemes econòmics que teníem, que ja no podíem aguantar-ho més ni nosaltres ni la gent que havia donat suport. L'única opció que quedava era el PSOE. S'havien fet les eleccions del 79 i per tant, el PSOE ja era el que gaudiria del poder als anys vuitanta (poder per antonomàsia no sols al País Valencià sinó també arreu de l'Estat espanyol). La revista la venem a Madrid, amb negociacions a la capital perquè ja aleshores ens diuen que a València no tenen capacitat de decisió. Paco Carrasco i jo anem a Madrid i allí formalitzàrem la venda*⁷⁶.

Com s'observarà amb posterioritat en l'apartat més ampli dedicat a la venda de la revista al PSPV-PSOE i el canvi en la línia editorial, aquestes afirmacions sobre les transaccions fetes a Madrid són matisades per l'expresident del Consell Josep Lluís Albiñana, qui, a més, aportà documentació oficial escrita que reafirma les seues correccions. VS fou adquirida per un grup de polítics valencians alineats entorn a les figures del mateix Albiñana i de Joan Lerma i amb fons personals canalitzats mitjançant un crèdit bancari conjunt pel que responien de forma individual, encara que després, quan la fallida de la revista es fa efectiva i com a conseqüència de les discrepàncies existents en la família socialista, no tots fan efectiu el pagament i és el partit el que assumeix la despesa.

El setmanari, a més, hagué de sobreviure a pressions externes produïdes per l'etapa de crispació que vivia el País Valencià. La llibertat d'expressió encara suposava aleshores un fi lluny d'aconseguir. Defensada per la llei, en la pràctica, els mecanismes de manipulació i coacció apareixien a diari en les redaccions dels mitjans de comunicació com a fruit del treball de pressió quasi institucionalitzat en mans de la dreta. A VS l'afectaren les innumerables denúncies que féu acudir els dirigents quasi un

⁷⁵ Entrevista personal amb Ernest Sena Sitges. *Op. Cit.*

⁷⁶ Entrevista personal amb Ernest Sena. *Op. Cit.*

centenar de vegades als jutjats i que suposaren despeses extraordinàries. Cap de les acusacions tingué després responsabilitats penals. A aquesta es sumaren les continuades agressions verbals i inclús físiques que afectaren els treballadors i, més enllà, la pressió que s'implantà contra els inversors privats de la revista (empreses publicitàries) per dificultar el finançament (l'escàs finançament) del setmanari. Sense capital institucional (ajuntament, diputacions o Generalitat) i amb les empreses privades amenaçades és fàcil entendre el baix nivell d'ingressos per publicitat que rebia VS. Malgrat que en cap moment durant l'existència de la publicació fou suficient, cert és que la publicitat va anar creixent a VS, gaudint d'un ressò que molts mitjans de comunicació de l'època no van tenir. Per exemple, VS va poder ocupar sempre la seua contraportada, amb anuncis de companyies com Famosa, Mantas Mora, Banco Industrial de Catalunya, Cerámicas Valls, Banco de Valencia o Teatre Principal. A més, en el darrer any va aparèixer la publicitat institucional tan anhelada, amb anuncis a plana sencera i a doble pàgina de la Diputació de València, cas dels números 81, 94 o 101. Precisament a partir de juliol de 1979, quan ja la venda al PSPV-PSOE era un fet.

La revista va dur una guerra oberta al feixisme, destapant tot tipus d'accions i corrupteles. Aquest tipus de denúncia ens portà vuitanta sis vegades al jutjat. Afortunadament, no ens condemnaren en cap d'elles⁷⁷, afirmà la segona directora del setmanari, Pilar López. VS va ser una illa en un món d'informació molt segada i falsa. Es va convertir en un referent de la llibertat d'expressió, de la lluita per la democràcia en uns moments molts difícils. Va ser una publicació valenta, molt amenaçada i cercada per l'extrema dreta (denúncies, amenaces a les empreses que li donaven suport amb publicitat, coaccions personals...) Com anècdota puc dir que un militant de Fuerza Nueva em tragué una vegada una pistola⁷⁸, declara la periodista. Pressió judicial, agressions físiques i verbals i extorsió sobre els inversors privats i les empreses que participaven al setmanari. L'aparell de brutalitat i constrenyiment franquista seguia en forma a finals de la dècada dels setanta i principis dels vuitanta.

Preu de venda als quioscs:

- Del número 1 al 47 el preu fou de 50 pessetes (a excepció del número 35 del 6 d'agost de 1978 que adjunta un extra i costava 65 pessetes).

⁷⁷ Entrevista amb Pilar López per correu electrònic en diferents dates. La cita és del 28 de gener de 2010.

⁷⁸ Entrevista amb Pilar López. *Op. Cit.*

- Del número 48 al 88 ascendí a 60 pessetes, coincidint pràcticament l'augment del preu en el compliment d'un any de publicacions.
- Del número 89 al 120 el preu es situa en 70 pessetes. L'augment de les planes i de les seccions en el número 89, que coincidí amb la celebració de la festivitat del 9 d'octubre de 1979, possibilità el definitiu ascens del preu. *Valencia Semanal* passava a tenir 60 planes i un major nombre de seccions. El preu era lògic que augmentés. Des de la revista es diu: *A partir d'este número Valencia Semanal augmenta el número de pàgines. Este augment, i la constant pujada dels costos de producció, ens obliguen a sumar-li deu pessetes més al preu, fins ara habitual, de la nostra revista. Esperem que els lectors segueixquen dispensant-nos la seua atenció*⁷⁹. La pujada definitiva del preu es donà ja en època de control socialista de la publicació.

VS donava la possibilitat de subscriure's a la publicació, per rebre-la tant a l'àmbit de l'Estat espanyol com a l'estranger, com va succeir en diversos casos ja que el setmanari es va difondre en països com Bèlgica, Alemanya, França o Anglaterra. En el número 20, publicat a maig de 1978, apareix una publicitat en la que s'informava als lectors que el preu de subscripció per a un any als territoris de l'Estat espanyol era de 2.600 pessetes, mentre per rebre les revistes durant un semestre es pagava la meitat. A més, una promoció feia que entre els mil primers subscriptors es sortegés un viatge a Amsterdam. El cost de la subscripció per a l'estranger era de 3.120 pessetes, la meitat en el cas de sis mesos. Per la seua part, en el número 115 publicat a abril de 1980 (un parell de mesos abans de desaparèixer oficialment) VS proposa la subscripció per 3.500 pessetes a l'any a l'interior de l'Estat espanyol i 5.500 pessetes a l'estranger, la meitat en el dos casos en la modalitat semestral. Al llarg de la publicació hi hagueren exactament 1.346 subscripcions, entre persones i institucions, venent-se més d'un vuitanta per cent d'aquestes inscripcions al País Valencià.

3.1.4. Distribució

La distribució comercial de la revista corregué a càrrec de diferents empreses segons la zona:

⁷⁹ ANÒNIM: *Valencia Semanal*. Número 89 (30 setembre – 7 octubre 1979). Pàgina 5.

En València: Disvesa

En Alacant: Costa Blanca

En Castelló: Soldi

En Gandia: Viuda de Rico

Espai de difusió: *València Semanal* aconseguí una difusió limitada i el seu marc d'acció se centrà principalment en la ciutat de València i la seua àrea metropolitana, on pràcticament concentrà totes les seues vendes. De mitjana, quan realitza l'informe de compra de la revista el PSPV-PSOE, VS ven 5.500 exemplar a la província de València, 728 a Alacant i 324 a Castelló. Tanmateix, l'equip de redacció i la direcció del setmanari no es resignà a conquerir nous espai per a la difusió. Així, a partir del número 50 de la revista s'anuncià que la publicació ja es podia comprar a Barcelona, a, més o menys, una vintena de quioscos situats principalment a les Rambles i el Passeig de Gràcia, així com també en les antigues (abans de la modificació de la retolació) avingudes Generalísimo y José Antonio. Aquest fet denota una certa intenció de l'equip de redacció per traspasar les fronteres valencianes i acollir també temes de caire català que pogueren interessar els lectors de nord, cercant també, com és notori, majors ingressos per fer viable econòmicament la publicació. En la mateixa publicitat es deia també que els pròxims números podrien aconseguir-se, a més, a Madrid. Ernest Sena considera que la distribució a Barcelona, *si es va arribar a fer, seria més testimonial i màrqueting que una altra cosa. A Madrid, dubte molt que s'arribés a fer mai. Potser s'anunciava per a compensar i no excitar més encara el personal blaver*⁸⁰. Tanmateix, com opina Paco Carrasco: *La proposta no va funcionar a Madrid, i a Barcelona va anar molt malament les cinc o sis setmanes, no recorde exactament. Sense cap tipus de publicitat, no podíem connectar amb els valencians que residien a Madrid o Barcelona*⁸¹.

3.2. L'anàlisi

L'anàlisi de l'estructura formal de la publicació ens duu a observar diferents característiques que ajuden a entendre la idea de creació de *València Semanal*. Molts

⁸⁰ Entrevista personal amb Ernest Sena realitzada via correu electrònic en diferents dates entre novembre i desembre de 2012.

⁸¹ Entrevista personal amb Paco Carrasco realitzada via correu electrònic en diferents dates entre novembre i desembre de 2012.

dels participants en la publicació valencianista no la concebien com un ens econòmic i realitzaven allí les seues primeres experiències com una forma altruista de propagar la seua veu sobre diferents temes. VS fou una publicació marcada per l'idealisme dels seues treballadors i per això, durant els tres anys de la publicació, costà un important desemborsament als artífexs, inclús després als polítics del PSPV-PSOE que assumiren la gestió. Segons comenta el que fou director en la primera etapa, Josep Lluís Torró: *Era un mitjà forçament idealista però cal tenir en compte el context en el que es mou. Estem parlant de l'any 77. No s'havia produït l'eclosió de la ràdio i en els mitjans escrits sols estaven Levante-EMV i Las Provincias. Els periòdics que arribaven de Madrid, o no arribaven o ho feien tard, a mitjan matí. Els diaris valencians, que són molt conservadors, es troben de sobte amb un setmanari molt innovador, transgressor, inclús en les formes. Causà un impacte. La presència institucional era mínima. Ajuntaments, diputacions o Consell no feien publicitat. Com no anava a ser un projecte idealista...*⁸².

L'àmbit de recepció de la revista va ser bastant reduït pel que respecta al nombre de compradors, augmentant els lectors que accedien a VS per diferents vies i sent més significativa la repercussió intel·lectual, que, tot siga dit, era allò que més interessava entre la redacció i l'equip gestor de la publicació, per damunt de la seua viabilitat econòmica. *Entre 20.000 i 30.000 exemplars. En qualsevol cas, el que em sembla significatiu és que el nivell de vendes i de difusió s'adaptava a les previsions empresarials i era coherent amb el que es podia esperar d'aquell mercat. És a dir, el problema de la continuïtat no va vindre per acti*⁸³. *Valencia Semanal* registrava unes xifres d'entre els 10.000 i 15.000 exemplars setmanals, encara que depenia de cada edició. A més, tenia uns 400 subscriptors⁸⁴. Segons els informes del PSPV-PSOE previs a la compra, VS arriba a tenir 700 subscriptors i ven (en abril de 1979) al voltant de 6.500 exemplars.

Segons publicà Jaime Millás en el periòdic *El País*⁸⁵ el dia següent de la presentació de la revista, la tirada inicial va ser propera als vint mil exemplars, encara que després les oscil·lacions es situaren (segons els artífexs consultats) entre els 5.000 i els 15.000 exemplars setmanalment. Tanmateix, sempre s'ha afirmat que VS aconseguí més ressò polític que tirada periodística. Així, els sectors de dretes sempre tingueren en

⁸² Entrevista personal amb Josep Lluís Torró. *Op. Cit.*

⁸³ Entrevista personal amb Ernest Sena. 17 de novembre de 2012. Via correu electrònic.

⁸⁴ Entrevista personal amb Paco Carrasco realitzada via correu electrònic en novembre de 2012.

⁸⁵ MILLÁS, Jaime: "Presentada la revista *Valencia Semanal*". *El País*, 8 de desembre de 1977.

compte les informacions publicades pel setmanari de Fabregat i companyia i, sovint, els mitjans afins als sectors conservadors treballaren notícies o articles d'opinió en contestació a les informacions de la revista valencianista. Grau recollia en un article de març de 1979 que, just abans de les importants eleccions de març de 1979, Emilio Attard es dirigí a Abril Martorell en els següents termes: *Tiran solo dos mil ejemplares, Fernando, es un papel de provincias que no va a ninguna parte*⁸⁶; mentre Manuel Broseta considerava que si ell hagués volgut, hagués tancat la revista molts mesos abans d'aquella data; *pero déjales, no vale la pena*, escrivia Grau parafrasejant el polític valencià.

Sobre la variació de les relacions segons la propietat, Rosa Solbes afirma: *Estàvem tan embolicats en la possibilitat d'informar que la veritat és que la redacció no tenia interessos en les opinions. Jo només notava els canvis de la propietat, tant de partit a partit com els problemes familiars intrapartit, a través dels editorials d'Amadeu, els quals eren claríssims i, a més, els firmava. I segons com interpretava ell els fets de la realitat de la marxa de l'UCD, de les famílies d'UCD, del PSOE, intuïa jo per on anava la propietat. La redacció no tenia relacions amb la propietat i no discutia les línies a seguir. Quan fèiem els consells de redacció, totes les setmanes, era una cosa molt puntual per decidir els temes informatius. I en això, jo personalment, podria ser ingenuïtat o entusiasme del moment, perquè estàvem encantats de poder fer aquella revista, el cas es que no entràvem a tractar les grans línies editorials i jo no vaig notar cap censura, és a dir, no hi havia ninguna prohibició o era molt intel·ligent i molt subtil*⁸⁷. Carrasco defensa que la publicació *va néixer massa aviat en relació amb el mercat de la publicitat institucional. Nosaltres pensàvem que això maduraria més ràpidament i no va ser així, per el que el capital de funcionament i la enginyeria financera és van acurtar i no poguérem portar el projecte a terme, com nosaltres pensàrem*⁸⁸.

⁸⁶ GRAU, G.: "Sonó la alma en la Caja y en UCD: No les hagás caso, Fernando". *Valencia Semanal*, referent a la setmana del 4 a l'11 de març de 1979. Número 62, pàgina 10.

⁸⁷ XAMBÓ i OLMOS, R. (1995): *Dies de premsa*. València. L'Eixam, pg. 240; entrevista amb Rosa Solbes en març de 1993.

⁸⁸ Entrevista personal amb Paco Carrasco realitzada via correu electrònic en novembre de 2012.

4. Influències i confrontacions

Les revistes d'informació periòdica, és sabut, són publicacions que dediquen als seus treballs un tractament diferenciat de la premsa diària, normalment aprofundint en reportatges de dimensions molt més amples dels que disposa un periodista subjecte a un espai temporal i dimensional força reduït. És al final del franquisme i el principi de la democràcia, poc abans de l'aparició de *Valencia Semanal*, quan es produeix un augment força significatiu entre les publicacions setmanals o mensuals al País Valencià i a la resta de l'Estat espanyol. Sobretot com a contestació subalterna al franquisme, ajudant a crear una opinió social procliu a l'establiment de la democràcia fins acabar erigint-se com el que es denominà com *Parlament de paper*. El professor de la Universidad de Castilla-La Mancha Pepe Reig defensa que no fa falta *compartir las lecturas autoflagelantes de la transición como traición a la democracia, que tanto empiezan a estilarse, para darse cuenta de que en una democracia que se pretende madura no son ya aceptables relatos tan desmemoriados y desequilibrados sobre la transición como el que se ha tenido por oficial en nuestro país durante los últimos treinta años*⁸⁹. Reig addueix que tant si es centra l'anàlisi en les característiques dels propietaris dels mitjans (la seua identitat i ideologia, les seues connexions empresarials i de poder o fins i tot les seues relacions amb la política informativa del Govern), com si es concentra en el discurs informatiu-editorial (anàlisi quantitativa/qualitativa de primeres pàgines, editorials, etc.), l'evidència diu que pràcticament no hi ha més que un món empresarial, penetrat de lleialtats institucionals i amb un discurs integrat, el franquista. Al seu costat subsisteixen alguns satèl·lits independents, empresarialment febles i políticament crítics. *Y luego las revistas, de las que unas pocas (Triunfo, Cuadernos para el Diálogo, Cartelera Turia, Cambio 16, Destino, Sábado Gráfico y alguna más) forzaron los límites de “lo decible” y sufrieron por ello las consecuencias. Ya se ha dicho que en el tardofranquismo sólo estos últimos desarrollaron un discurso independiente de contenidos clara y explícitamente democráticos. Estas revistas tuvieron luego su continuación en el diario El País, periódico aparecido tan tarde como mayo de 1976, después de esperar durante años una autorización que el régimen le negaba*⁹⁰.

⁸⁹ REIG CRUAÑES, Pepe: La prensa en la transición democrática: ni “motor del cambio” ni “parlamento de papel”, dins GUILLAMET, J. i SALGADO, F. (eds.) (2014): *El periodismo en las transiciones políticas. De la Revolución Portuguesa y la Transición Española a la Primavera Árabe*. Madrid. Biblioteca Nueva. Article situat entre les pàgines 165 i 185.

⁹⁰ REIG: *Op. Cit.*

L'investigador de Castella-La Manxa considera que apareixen tres etapes en el comportament de la premsa espanyola en l'època, amb un primer oficialisme aperturista (1973-1975), un posterior desconcert (novembre de 1975 i juliol de 1976) i un darrer nou oficialisme (aleshores reformista, entre juliol de 1976 i les eleccions de juny de 1977). *Así, pues, la prensa española saltó del oficialismo al oficialismo, pasando por el desconcierto, en una trayectoria que ayudó a la democratización más como efecto que como causa eficiente. De modo que sí, la prensa tuvo un papel destacado en la transición, aunque nunca fue el motor de la misma. Su contribución fue ensanchar los márgenes de lo “decible”, el espacio de la libertad de expresión, y de lo “visible”, la sociedad civil emergente que el franquismo no quería ver. Pero ni fue un mérito general, sólo unos pocos periódicos y periodistas se jugaron vida y hacienda en el intento, ni fue estrictamente un mérito propio, ya que, si bien la prensa fue generalmente por delante de los políticos del régimen, estuvo siempre por detrás de la propia sociedad a la que pretendía reflejar y fue, en realidad, la abrumadora evidencia de que ésta se movía y protestaba la que obligó a la prensa a incorporarla en su discurso*⁹¹.

Molts autors defensen que una de les principals víctimes de la nova democràcia va ser el treball professional periodístic i els mitjans de comunicació, donada la complicitat de molts espais amb el nou sistema, permetent silencis pactats, inexactituds intencionades i faltes d'anàlisis palpables davant la necessitat de vendre un nou règim i negar que havia eixit de les entranyes de l'anterior. Les omissions hemerogràfiques van representar un intent de legitimar els “nous” artífexs del sistema democràtic, amb un model pluralista que ràpidament es va polaritzar. És per això que molts investigadors, cas de Reig, defensen que els avanços democratitzadors es van produir malgrat els mitjans de comunicació i no gràcies a ells, sempre exceptuant altres espais valents que sí van acabar convertint-se en Parlament de Paper. I ho van acabar pagant. Alguns mitjans, sobretot escrits, s'autocensuraren i es van situar com a còmplices en la creació del nou discurs del règim, visualitzant-se clarament en el respecte –llavat d'imatge- que ràpidament es va aplicar sobre la principal figura de la monarquia malgrat representar una herència del franquisme. En la creació de la nova cultura política democràtica es van haver d'inserir matisacions, en el que Rodríguez Ibáñez va definir en el seu moment

⁹¹ REIG: *Op. Cit.*

com *autoritarisme residual*⁹². Es va treballar en aquesta direcció des de multitud de mitjans, que adquiriren o simularen, a més, el discurs capitalitzat per l'agència *EFE*, oficiosa i estatal fins a ben entrada la democràcia i amb innumbrables beneficis i privilegis sobre la seua principal competidora, *Europa Press*, empresa que sí es va atrevir, com analitzen Carlos Barrera y José Apezarena⁹³, a proporcionar informacions que la companyia de Luis María Ansón no oferia pels seus lligams polítics, creant amb açò un relat de la Transició diferent.

Aquestes revistes valentes de les que parla Reig seran les encarregades de crear nous espais plurals de pensament, convertint-se, amb el pas dels anys, en la primera línia d'oposició al règim franquista. Són vertaderes plataformes de debat que viuran baix l'atenta mirada del Ministeri d'Informació. Amb la liquidació de la dictadura, tanmateix, la premsa crítica veié com es desplaçà la seua influència cap a les Corts, on es desenvoluparen, a partir de la mort de Franco, les confrontacions polítiques. Com afirma Javier Muñoz Soro en el seu estudi sobre la revista *Cuadernos para el Diálogo: Al perder la seua funció socio-política, aquestes revistes van tenir que canviar la seua fórmula de redacció per sobreviure i conservar una porció de mercat, transvasant una part de les seues funcions a les revistes especialitzades, els suplementos de la premsa diària i altres mitjans de comunicació, en especial la ràdio i la televisió amb els seus programes d'actualitat. En una lògica de mercat no hi havia lloc per a tots, així que en cinc anys de fallida de la dictadura i transició a la democràcia desaparegueren més de vint títols de publicacions setmanals*⁹⁴.

Una desaparició de revistes polítiques a l'Estat espanyol emmarcat dins una crisi de publicacions político-culturals a nivell europeu propiciat a partir dels anys setanta, després del fracàs de l'esperit del 68, quan molta gent s'adonà que havia participat al que es denominà com una *revolució imaginada*⁹⁵. Sols les publicacions setmanals amb una sòlida tradició sobrevisqueren a l'àmbit occidental encara que a canvi de veure reduïdes substancialment les seues vendes i baix l'esforç d'haver de modificar part dels

⁹² RODRÍGUEZ IBÁÑEZ, J. E. (1987): *Después de una dictadura: cultura autoritaria y transición política en España*. Madrid, Centro de Estudios Constitucionales.

⁹³ BARRERA, Carlos y APEZARENA, José: La Transición democrática en las agencias de información españolas. El caso de Europa Press. Dins de GUILLAMET, Jaume i SALGADO, Francesc (Editors) (2014): *El periodismo en las transiciones políticas. De la Revolución Portuguesa y la Transición Española a la Primavera Árabe*. Madrid. Biblioteca Nueva.

⁹⁴ MUÑOZ SORO, Javier (2005): *Cuadernos para el Diálogo (1963-1976) Una historia cultural del segundo franquismo*. Madrid. Marcial Pons. Especialment al que respecta al capítol 6 "España en la encrucijada", pg. 363.

⁹⁵ HARO TECLEN, Eduardo (1988): *El 68: las revoluciones imaginarias*. Madrid. El País-Aguila.

continguts i adaptar-se als nous temps socials i periodístics (textos més lleugers i menys compromesos). En aquesta tessitura, l'Estat espanyol passà de representar el país europeu amb major nombre de revistes polítiques a que, en a penes uns anys, sols en resistiren d'algunes. Però, com hem anomenat, el cas espanyol no fou extraordinari i sols destacà la rapidesa i la intensitat del fenomen, amb una corba, tant ascendent com descendent, molt marcada.

Valencia Semanal, apareguda ja en la segona part de la transició a la democràcia, és el resultat de múltiples influències anteriors de publicacions que ja començaven a ser víctimes dels nous temps i de les noves exigències. VS, com les altres revistes anteriors, patí els mateixos efectes i desaparegué sols tres anys després de la publicació del seu primer exemplar. Tanmateix, i com s'accepta des de l'equip de direcció del setmanari valencianista, l'intent de fer un periodisme nou, d'un consum més distès i dinàmic que el posat en pràctica fins llavors per les publicacions existents féu que les influències directes de VS superaren les fronteres estatals i es situaren a França (amb la revista *VSD*) i a Itàlia (amb *Il Meridiano di Trieste*). També a l'Estat espanyol es fixaren en les tàctiques de maquetació de la recentment apareguda aleshores *Interviú*, sobretot en allò referent a l'espai dedicat a les col·laboracions. *El projecte de Puvasa, en un principi, volia copiar el model de Cambio 16, pensàvem en editar en un futur un diari i altres publicacions relacionades amb el País Valencià*⁹⁶. Independentment del seu èxit comercial ben limitat, VS va suposar la continuïtat d'una proposta que va intentar canalitzar un projecte periodístic en valencià que oferira el prisma autòcton per a interpretar l'actualitat. En aquesta voluntat va ser digna hereva d'altres capçaleres històriques anteriors a la guerra com *Acció Valenciana*, relleu d'iniciàtiques *Dos i Dos* i *Cal Dir* i avantsala d'*El Temps*, un setmanari escrit completament en català, amb un marc d'acció a tot el territori de parla catalana i que subsisteix fins al present.

Segons Torró: *La clau valencianista és essencial en el setmanari. La defensa dels interessos dels valencians és la peça que ens uneix a tots. Seguïem la línia del que havia sigut Oriflama a Catalunya. Tractàvem d'aprofundir en els temes que no apareixien en els mitjans escrits diaris. La revista no aconseguí eixir dels cercles reduïts. Prop del 80% de Valencia Semanal es venia a la capital de València. Però més que el nombre d'exemplars venuts és l'impacte que va tenir. Si repassem la nòmina de periodistes que per allí va passar ens podem adonar que allò suposà l'autèntica escola*

⁹⁶ Entrevista personal amb Paco Carrasco realitzada via correu electrònic al novembre de 2012.

de periodisme a València. En el moment que naix VS no existeix Escola de Periodisme a València (la que depenia de l'església havia tancat l'any 74) i eixe paper el juga Valencia Semanal⁹⁷.

A més, el final del setmanari nacionalista valencià no respon a les mateixes causes que les revistes que provenien de la lluita antifranquista i que dedicaren moltes de les seues pàgines a demanar sense fer-ho l'arribada de la democràcia. Aquestes publicacions compliren el seu paper i restaren pràcticament sense marge de maniobra amb la mort del dictador. Desapareixeran, sobretot, per l'aparició i proliferació dels periòdics que feren de la informació una necessitat diària. En canvi, *Valencia Semanal* deixà de publicar-se, principalment, pel desencís de part de la seua direcció, superats per la realitat d'un país amb unes característiques força especials (l'antiga dualitat llavors duta a la seua màxima expressió) que començaren a dirigir-se en un sentit que xocà de front amb el País que havien imaginat els idealistes postfrusterians. Una realitat del país que s'uní indefugiblement a una situació econòmica aclaparador. Sols el suport del PSPV-PSOE en la darrera època possibilità que la revista es mantingués viva durant al voltant d'un any més (segona part de 1979 i principis dels vuitanta). Malauradament, ja tot semblava dit aleshores.

Resulta interessant, tanmateix, analitzar les principals revistes d'àmbit estatal, sobretot aquelles que realitzaven un periodisme informatiu i d'opinió eminentment crític i compromès per comprendre en quin marc comunicacional es creà VS. Ja a partir dels anys de la dècada dels cinquanta s'observen revistes d'informació general i d'opinió que inicien un cert distanciament sobre el clima dominant. En aquest sentit, es troben revistes com *Escorial*, fundada i dirigida per Dionisio Ridruejo en 1940 amb la col·laboració de Pedro Laín Entralgo, que inicià un camí de retrobament de la cultura espanyola, incloent aspectes del bàndol dels vençuts a la Guerra Civil. Com *Escorial*, que abandonà, a poc a poc, el fervor nacionalista i obri les seues pàgines a la tradició liberal, altra publicació com *El Ciervo* també jugarà un paper semblant al renovar el pensament catòlic espanyol amb les aportacions de Mounier⁹⁸.

Però serà a partir dels anys seixanta quan el panorama de les publicacions setmanals i mensuals espanyoles viu un canvi radical amb la reaparició de *Revista de Occidente* baix la direcció de José Ortega Spottorno, fill de José Ortega y Gasset, i el

⁹⁷ Entrevista personal amb Josep Lluís Torró, ja citada.

⁹⁸ SÁNCHEZ ARANDA, José Javier y BARRERA del BARRIO, Carlos: (1992): *Historia del periodismo español. Desde sus orígenes hasta 1975*. Pamplona. Eunsa.

naixement de *Cuadernos para el Diálogo* dirigida per Joaquín Ruíz-Giménez. Una dècada després, les aportacions fetes per *Triunfo* i la nova línia editorial de *Destino* ajudaran a completar l'eix vertebrador de les publicacions que influiran més destacadament en la mentalitat de les noves generacions prodemocràtiques i predemocràtiques. Com hem citat en altres epígrafs anteriors, fou el desenvolupament de la Llei Fraga de 1966, amb l'eliminació de la censura prèvia, la que facilità una nova vitalitat al panorama cultural espanyol. El Ministre d'Informació i Turisme autoritzà l'edició de revistes que no simpatitzaven amb el règim baix l'amenaça de sotmetre-les a una forta revisió de continguts. Els nous temps de "llibertats", fets reals a partir de la mort del dictador, facilitaran també l'aparició de noves capçaleres (noves revistes i, sobretot, dels periòdics diaris) que competiran per l'espai de mercat, trencant amb el "monopoli" anterior però també provocant la desaparició d'alguna d'elles. Si el nombre total de revistes de contingut polític descendirà per la manca d'un referent contra el què lluitar i per la competència interna, la quantitat de publicacions genèriques registra un augment espectacular que apareix de forma progressiva a partir de 1954, any de l'obertura exterior del règim. En el quadre següent extret de l'Anuari de la Premsa espanyola i Butlletins d'Informació Estadística es pot observar aquesta dada.

QUADRE 3: NOMBRE DE PUBLICACIONS ESPANYOLES NO DIÀRIES DE CONTINGUT GENÈRIC ENTRE 1944 I 1975.⁹⁹

Any	Publicacions
1944	987
1954	1618
1968	2669
1971	4307
1975	5623

En els citats anys, el nombre de publicacions diàries suposa en 1968 sols un 5% sobre el total de publicacions i un 3% en 1975. A més, destaquen les revistes mensuals que sumen un 37% en 1968 i quasi un 40% en 1975. Els setmanaris representen un 13%

⁹⁹ A partir d'*Anuario de la Prensa Española* i *Boletín de Información Estadística*; cit. en SÁNCHEZ, J. J. i BARRERA, C. (1992): *Op. Cit.*

de les publicacions no diàries mentre les revistes bimestrals suposen el 12% en 1968 i el 14% en 1975. Les publicacions diàries es veieren més afectades per la pressió governamental facilitant la feina de mostrar-se combatiu i bel·ligerant en el plànol ideològic. En paraules de Alejandro Pizarroso: *El criteri per aplicar la llei variava segons els tipus de publicació, així la premsa diària estava en realitat més controlada que les publicacions setmanals o d'altra periodicitat*¹⁰⁰.

Dins les publicacions que s'erigiran com a una autèntica trilogia contra el franquisme i que, tant per influència com per difusió, arribaran a una importància sense antecedents dins el camp de les revistes que elaboren un periodisme crític i d'oposició al règim de Franco destaquen *Cuadernos para el Diálogo*, *Triunfo* i *Destino*. A més, també s'analitzen *Cambio 16* i les revistes d'influència directa a *Valencia Semanal* (*VSD*, *Il Meridiano di Trieste* i *Interviú*). En el cas italià, i malgrat els contactes amb la redacció actual de la publicació, ha sigut impossible ampliar la informació sobre la revista que es podia comprar a mitjans de la dècada dels setanta. També s'observa les iniciatives *Dos y Dos*, *Acció* i *Cal Dir*, tres publicacions de caire ideològic similar i que serviren de formació per a molts dels periodistes que després s'introduïren a VS. S'analitza, a més, el *Diario de Valencia*, mitjà de comunicació que acaparà la corrent ideològica de VS després de la desaparició del setmanari dels Fabregat o Sena. Per últim, s'exposa de forma molt succinta el paper de *Las Provincias* en la Transició com a representant més exemplar de defensa de les tesis diametralment oposades a VS, mentre en un altre apartat s'ampliarà la informació d'aquest periòdic –i d'altres mitjans com *Valencia Fruits* i *Murta*- amb les confrontacions que tingueren lloc entre els diferents espais de comunicació.

4.1. *Cambio 16*

Nascuda amb format setmanal el 22 de setembre de 1971, *Cambio 16* està considerada la revista degana de la informació general espanyola i fou clau en la configuració posterior de VS, doncs Amadeu Fabregat participà en la primera i la utilitzà per dissenyar el setmanari valencianista. El seu paper fou essencial en la

¹⁰⁰ PIZARROSO, Alejandro (1992): *De la Gazeta Nueva a Canal Plus. Breve historia de los medios de comunicación en España*. Madrid. Editorial Complutense, pg. 191.

transició política a la democràcia i encara que començà com un setmanari econòmic (les autoritats li prohibiren tractar la política en un inici) abraçà amb el temps tot tipus d'informació. Segons explica l'autor del llibre "Cambio 16", José María Díaz Dorronsoro: *Cambio 16 fue la gran revista de la Transición española. Y la revista es un fiel reflejo de lo que fueron aquellos años tan intensos. Quienes impulsaban y hacían el semanario eran muy conscientes de lo delicado de la situación. Transformar una dictadura en una democracia no es una empresa sencilla y que había que llevar a cabo esta tarea con sumo cuidado. Por eso apostaron, sin renunciar a su evidente enfoque progresista, por el sentido común, huyendo de las posturas radicales. Esta postura, si bien no fue exclusiva de Cambio 16, permitió que los acontecimientos políticos que se siguieron a la muerte de Franco fueran bien digeridos por la opinión pública y, a pesar de las dificultades, que la Transición transcurriera de la manera más pacífica posible*¹⁰¹. Formà part del mateix grup editorial que la històrica *Cuadernos para el diálogo*. El seu primer director, que desenvolupà el càrrec des del naixement fins 1976, fou Juan José de Salas, al que succeïren José Oneto, Ricardo Utrilla o Enrique Badía. Per la redacció de *Cambio 16* han passat periodistes de renom nacional que han possibilitat l'obtenció de premis internacionals. El compromís democràtic de la publicació facilità que diversos dels números de la revista foren segrestats per les autoritats franquistes que mantenien les seues cotes de poder mort Franco. Díaz Dorronsoro agrega a la mateixa entrevista citada anteriorment: *Nació como una revista de Economía y Sociedad porque no tuvieron permiso para hablar de Política. Para no ser golpeados por la censura, tuvieron que desarrollar ese estilo tan característico de la revista que se basaba en el humor, los juegos de palabras, las expresiones directas y sencillas, de tal manera que cuando alguien leyera una crítica hacia él no se enfadara demasiado sino que, incluso, se sonriera. Cambio 16 se convirtió, entonces, en una revista crítica pero simpática que en vez de ir de frente a criticar agriamente una cuestión, prefería ir de soslayo, de manera más sutil y, a la larga, más eficaz. Eso no quita que no sufrieran secuestros, que tuvieran que censurar algunos contenidos, ni que cada semana esperaran con el corazón en un puño si se les daban o no luz verde para salir a la calle. Pero la revista se hizo tan popular, incluso entre personas de la propia administración franquista, que pudo hacer su tarea sin dramáticos sobresaltos. Quizá*

¹⁰¹ Entrevista concedida per José María Díaz Dorronsoro a la pàgina digital Prperiodismo, amb la periodista Gema Martín. Es pot veure l'entrevista completa (publicada l'11 de març de 2014) a l'enllaç: <http://www.prnoticias.com/index.php/periodismo/46-entrevistas/20114112-el-declive-de-cambio-16-comenzo-cuando-los-diarios-y-las-radios-pudieron-dar-libremente-informacion-politica>

el peor momento lo vivieron en 1976 cuando, con motivo del viaje del Rey a Estados Unidos, a sugerencia de José Luis Gutiérrez prepararon y publicaron una caricatura del Rey bailando como Fred Astaire frente a los rascacielos de Nueva York. El suceso casi les cuesta la suspensión, de no ser por la mediación de la editora del Washington Post, que pidió a Kissinger que hablara con las autoridades españolas para calmar los ánimos. El setmanari, que a terres catalanes canvià la seua capçalera per la de Canvi Setze i al País Basc eixí com Aldaketa Hamasei, continua publicant-se a l'actualitat baix la direcció digital de Manuel Domínguez Moreno.

4.2. Cuadernos para el Diálogo

Poc després de que comencés a publicar-se *Valencia Semanal*, en octubre de 1978, desapareixia dels comerços una revista clàssica de la lluita per la implantació de la democràcia com era *Cuadernos para el diálogo*, una publicació valenta patrocinada pel democratacristià Joaquín Ruiz-Giménez. La revista primer fou de periodicitat mensual per passar després a ser setmanal. Fou símbol i referència dominant de la cultura progressista durant la darrera dècada de la dictadura. Com afirma Javier Muñoz Soro en la contraportada del seu estudi sobre la revista: *Cuadernos para el Diálogo fou, en primer lloc, l'expressió del projecte polític de Joaquín Ruiz-Giménez, que representà, potser com cap altre, la secularització política com factor clau en la història recent d'Espanya. Però també fou molt més: la publicació on es precipità bona part de la cultura política del segon franquisme, com un lloc de sociabilitat intel·lectual que reuní a gents de diverses generacions i ideologies, als joves universitaris que més tard formaren part de l'élite dirigent de la democràcia espanyola. Des de les seues pàgines, Cuadernos para el Diálogo contribuí a la deslegitimació del règim franquista, a la reconstrucció de la raó democràtica i a l'alliberament cultural d'espais públics que precediren i feren possible el canvi polític a Espanya*¹⁰². Nascuda en 1963 *Cuadernos para el Diálogo* es perllongà fins 1978 convertint-se, possiblement, en la publicació, primer mensual i després setmanal, més important del darrer franquisme i el principi de la democràcia. Segons cita Francisco Javier Davara Torrego: *Els homes i les dones de Cuadernos para el Diálogo emprengueren una aventura informativa, plena de*

¹⁰² MUÑOZ SORO, Javier (2006): *Cuadernos para el Diálogo (1963-1976). Una historia cultural del segundo franquismo. Op.Cit.*

*reptes i de riscos. L'objectiu de les seues informacions i comentaris era el de formar a la societat de la seua època en un pensament democràtic i dur Espanya a un sistema polític pluralista, en un escenari propi d'un Estat de llibertats i de drets, com el que hui dia coneguem. (...) Si des de sempre la missió dels professionals de la informació és la de tenir un tarannà inconformista, dissident, desmitificador i denunciador de les estructures vicioses, està comprovat que els periodistes i col·laboradors de la revista compliren amb escriure amb la seua comesa¹⁰³. Entre los años 1966 y 1977 de vigencia de la Ley Fraga ni uno solo de los diarios nacionales más emblemáticos (ABC, Ya, Arriba, Pueblo, La Vanguardia, etc.) fue sancionado en virtud del artículo 2 (que prohíbe la crítica a los fundamentos y protagonistas del régimen) mientras que las revistas políticas o culturales más destacadas (Triunfo, Cuadernos para el Diálogo, Destino) tenían que vérselas frecuentemente con sanciones y cierres. Algunos periódicos de menor envergadura, como el alicantino Primera Página, sí que hubieron de afrontar sanciones, en algunos casos imposibles de remontar. (...) En una prensa mayoritariamente dominada por el "patos" oficialista, como se ha visto a lo largo de las etapas de la transición, el pluralismo resulta menor que el de la propia sociedad civil, por lo que mal pudo ejercer como parlamento de papel y representar las tendencias naturales del público ni anticipar los debates que la realidad política exigía en ausencia de instituciones parlamentarias¹⁰⁴. En aquest context s'entén el paper de mitjans de comunicació com *Cuadernos para el Diálogo*, una de les revistes que realment crearen el que es coneixé com *Parlament de Paper*.*

4.3. Triunfo

Per la seua part, la revista *Triunfo* va treure el seu darrer número al mes de juliol de 1982, just dos anys després que desapareguera també *Destino*. *Triunfo* fou una publicació amb una enorme semblança amb *Cuadernos para el Diálogo* donat que aquestes es situaven dins el món cultural del franquisme però com a illes de saber alternatiu en les que els intel·lectuals més prodemocràtics començaven a realitzar els seus primers treballs. Fou per aquesta inicial idea de publicació, per les posteriors dificultats de manteniment i per el paral·lelisme en el final de la revista per les que

¹⁰³ DAVARA TORREGO, Francisco Javier (2001): *Cuadernos para el Diálogo, un modelo de periodismo crítico*. Madrid: UCM. Tesis Doctoral dirigida per José Luís Martínez Albertos; pg. 11.

¹⁰⁴ REIG: *Op. Cit.*

s'assembla a la publicació de Joaquín Ruiz-Giménez. Fundada l'any 1946 per José Ángel Ezcurra, els estudiosos de la revista sempre han diferenciat dos clares etapes en la història de *Triunfo*. Per un lloc, la primera època caracteritzada per la publicació d'una revista de periodicitat mensual, eminentment gràfica de reportatges, especialment de temes culturals com eren el cinema i el teatre. Aquesta primera etapa està caracteritzada per una oposició silenciosa cap al règim franquista. Les ambigües crítiques sols es realitzen per mitjà de publicacions de caire informatiu en les que es presenten la situació d'algun conflicte internacional i es compara amb la situació espanyola. Normalment, amb una dialèctica complicada que salta les barreres de la censura però que es converteix en textos de difícil comprensió per a la població, majoritàriament encara analfabeta. Serà a partir de l'any 1960, quan la publicació visca un important viratge que introduirà en les seues planes noves seccions i temes en els que destacaran la política, l'economia i la societat, fins convertir-se en un setmanari d'informació general en l'any 1962, on ja apareix, en les seues seccions, una clara defensa de les llibertats i dels drets de les persones. La línia ideològica progressista que arribà a aproximar-los a la corrent comunista ha propiciat que siga considerada com una publicació progressista laica, situant-se, per a alguns autors, com la plataforma cultural de l'esquerra espanyola¹⁰⁵.

Els darrers anys de la publicació estigueren caracteritzats per les dures sancions administratives amb les que es condemnà a la redacció de la revista per part d'un franquisme que aplicava mesures de liberalització però que seguia caracteritzant-se pel control dels mitjans 'perillosos'. Les innumerables multes, expedients i llargs períodes de suspensió (el de 1971 arribà a durar quatre mesos) dificultaren la posició de *Triunfo* que patí, tanmateix, el seu punt i final amb l'arribada de la democràcia. La forta competència que es desenvolupà amb la propagació de noves publicacions i la manca d'un espai de lluita (amb els objectius mitjanament complits) féu que la revista patira una crisi d'espai en el mercat que propicià el seu final. *Triunfo* passa de vendre 73.000 números l'any de la mort del dictador Franco a desaparèixer set anys després. En 1980 la revista es transforma en mensual però sols dos anys després, pel mes d'agost, eixí al carrer el darrer número d'una publicació que marcà la història contemporània de l'Estat espanyol. Un nodrit grup de col·laboradors i redactors participaren a *Triunfo*. Plomes destacades com Eduardo Haro Tecglen, Enrique Miret Magdalena, José Monleón, César

¹⁰⁵ FUENTES, Juan Francisco i FERNÁNDEZ SEBASTIÁN, Javier (1998): *Historia del periodismo español. Prensa, política y opinión pública en la España contemporánea*. Madrid. Síntesis, pg. 300.

Alonso de los Ríos, Víctor Márquez Reviriego, Manuel Vázquez Montalbán, Luis Carandell o Ramón Chao.

4.4. *Destino*

Destino és la tercera de les revistes en discòrdia que ha marcat com ninguna la història contemporània de l'Estat espanyol, sobretot com a resposta al franquisme des de la cultura, sent una de les empreses que serviren de punta de llança contra la dictadura però que no van saber reciclar-se i perderen el seu lloc en el mercat amb l'arribada dels nous temps democràtics. El darrer director de la primera revista, Jordi Domènech, declarava aleshores: *L'empresa s'atipà de perdre diners. Encara que alguns números semblava que feien revifar el setmanari, el cert és que la gent ja no llegia Destino*¹⁰⁶. El naixement de la revista catalana es féu immersa en la propaganda falangista. Apareix a Burgos el 6 de març de 1937, editada per l'Organització Catalana de la Falange Espanyola. Acabada la guerra, trasllada la seua redacció a Barcelona, on, amb el temps, abandona els trets definidors de la seua editorial del principi. A Catalunya, aprofitant la Segona Guerra Mundial, s'allunya de la línia franquista i inclús comença a situar-se en la defensa de la cultura catalana. L'èxit de la revista possibilita la creació de l'editorial *Destino*, amb la col·lecció literària Delfín i la creació dels premis literaris Nadal que a l'actualitat. En *Destino* col·laboren escriptors de la rellevància de Eugeni Nadal, Vicent Vives, Josep Pla, Antoni Tovar o Dionisio Ridruejo. Segons De Cabo (que ha realitzat un profund estudi de la publicació i el seu paper en el franquisme): *La investigació fou confirmant la meua hipòtesi, el fet de trobar-me davant una publicació «resistent», el que certament ja era molt en aquells temps. (...) Destino fou un òrgan d'expressió en el que de mode creixent anaren participant intel·lectuals liberals en procés de distanciament definitiu respecte la Dictadura (...) també intel·lectuals decididament demòcrates i inclús altres, les actituds privades dels quals anaven ideològicament més lluny*¹⁰⁷.

Un punt d'inflexió en la publicació arribà amb el nomenament com a director de Néstor Luján en 1958, el qual canvià la línia editorial de *Destino* per imprimir-li un

¹⁰⁶ GELI, Carles i HUERTAS, Josep M. (1990): *Les tres vides de Destino*. Barcelona. Col·legi de Periodistes, pg. 84.

¹⁰⁷ DE CABO, Isabel (2000): *La resistencia cultural bajo el franquismo. En torno a la revista Destino (1957-1961)*. Barcelona. Àltera, pg. 18.

periodisme crític amb el règim franquista, sobretot per les seues postures amb el ‘problema català’. En aquesta etapa nous noms adquiriren importància. Així, destaquen les cròniques de política de Santiago Nadal, les notícies comentades de Manuel Jiménez de Parga i les entrevistes de caire catalanista del posterior director de la revista Baltasar Porcel. José Luís Sánchez Aranda y Carlos Barrera consideren que *Destino* en aquesta època *es mostra procliu a una interpretació progressiva de les tesis del Concili Vaticà II i mostra un to bastant crític i radical*¹⁰⁸. Aquesta política periodística propicià una reacció del règim en forma de sancions, multes i tancaments. En 1967, la revista es sancionada a dos mesos de suspensió i després d’una sentència del Tribunal d’Ordre Públic, el seu director es condemnat a huit mesos de càrrec i una multa de deu mil pessetes. La causa, propaganda il·legal per la publicació d’una carta al director titulada “El catalán se acaba”¹⁰⁹ que defensava l’ús de la nostra llengua. En dos anys, *Destino* rep dotze expedients.

En la publicació catalana ja plasmaven les seues impressions altres escriptors com Miguel Roca, Terenci Moix o Jordi Solé Tura. Per a De Cabo: *La imatge d’una revista que oferia una àmplia panoràmica cultural, en la que era normal trobar abundants referències a l’evolució de la cultura occidental, i especialment de la cultura europea. Alguna cosa així com una finestra al món exterior*¹¹⁰. El color arribà a *Destino* en 1971, dos anys després de fer-se càrrec de la publicació Xavier Montsalvatge. En 1974, el futur president de la Generalitat Catalana Jordi Pujol es fa, d’amagat, amb el control de la revista i segons Pizarroso en el seu estudi sobre el mitjans de comunicació, *Destino al llarg del darrers mesos del franquisme es converteix en l’òrgan embrionari del partit polític de Pujol*¹¹¹. En la darrera època, *Destino*, malgrat les tensions internes per les disputes en la línia editorial i el repetits tancaments (tres en 1975), manté un nivell de vendes molt acceptable situat entre els 40.000 i els 45.000 exemplars. Baltasar Porcel és el seu director. Les disputes faciliten l’eixida de Jordi Pujol, que es desfà de la publicació. *Destino* desapareix a 1980 per la impossibilitat de fer front a l’enorme competència comunicacional creada amb la llibertat democràtica. Segons Isabel De Cabo: *Finestra a l’exterior i memòria històrica, són, doncs, les dues grans*

¹⁰⁸ SÁNCHEZ ARANDA, José Javier i BARRERA del BARRIO, Carlos (1992): *Historia del periodismo español. Desde sus orígenes hasta 1975*. Pamplona. Eunsa, pg. 490.

¹⁰⁹ *Destino*, 28 de octubre de 1967

¹¹⁰ DE CABO, Isabel (2000): *Op. Cit*, pg. 16.

¹¹¹ A. PIZARROSO (1992): *De la Gazeta Nueva a Canal Plus. Breve historia de los medios de comunicación en España*. Madrid. Editorial Complutense, pg. 194.

*característiques d'aquella revista, Destino, que únicament tractà de resistir a les coaccions i amnèsies que la Dictadura imposà a la societat espanyola. Forçosament, aquest Destino que hem analitzat tenia que ser un punt de referència essencial per al lector de la resistència antifranquista: cert és que no tots els que llegien Destino devien ser antifranquistes, però tot antifranquista que contava amb pressupost per adquirir-lo era lector assidu*¹¹².

I si aquestes revistes succintament suposen l'eix de les publicacions no diàries de lluita per la consolidació de les idees democràtiques i són d'influència tant indirecta com ineludible, els setmanaris que s'estudien a continuació sí són d'influència directa. Sobretot Ernest Sena i fruit dels seus viatges arreu d'Europa com a representant de la democràcia cristiana, conegué experiències periodístiques que després volgué utilitzar per construir la publicació que ell tenia en ment. Fou Sena el que presentà al restants membres de l'equip de decisió (format essencialment per Amadeu Fabregat, Paco Carrasco i José Luis Torró) la revista francesa *VSD* i la italiana *Il Meridiano di Trieste*. Dues publicacions que mesclaven actualitat i oci i de les que pretenien copiar el seu tractament fresc i de consum ràpid amb el que enfocaven els diferents temes, a més d'incorporar l'emergent frivolitat i sensacionalisme en el periodisme. Però també influència a VS el nou periodisme que suposà una renovació en les formes de narració de reportatges, cròniques i entrevistes, combinant el millor de la literatura amb el millor de la professió periodística. A VS es veu aquesta proposta, aquest intent d'unificar elements literaris amb els propis de la investigació periodística, una corrent que naix (segons s'accepta a l'actualitat) amb la publicació del llibre de Truman Capote "A sangre fría". Molts dels reportatges immersos a VS, així, foren redactats amb la intenció que foren llegits com relats, utilitzant diàlegs i descripcions de gran realisme i introduint llenguatge pròxim als lectors, amb un major protagonisme del periodista per aconseguir aquest fi, la proximitat. Per aquest propòsit era necessari molt de "treball de camp" amb periodistes al carrer en la cerca de reportatges socials. A VS els redactors comptaven amb certa llibertat per les vesprades per cercar les notícies. A més, els creadors de la revista valencianista també es fixaren en l'espanyola *Interviú*, que acabava d'eixir als quioscs. Sobretot, en allò referent a la maquetació de les seccions (el fet de dedicar una

¹¹² DE CABO, Isabel (2000): *Op. Cit.* Pàg. 230

plana sencera a les col·laboracions com les de Josep Vicent Marqués fou còpia directa d'aquesta revista).

4.5. *VSD (França)*

Té una influència rellevant la revista francesa *VSD* (sigles en francès de Divendres, Dissabte i Diumenge) al tractar-se d'una publicació setmanal d'actualitat i oci que en un principi es publicà tots els dies però que, poc després, passa a publicar-se sols els dimecres. A l'Estat francès està catalogada per la OJD en la categoria d'actualitat general. Es utilitzada com a referent per Ernest Sena perquè es tracta d'una publicació que (al igual que *Interviú* a l'Estat espanyol) posa en pràctica les tesis del nou periodisme, amb un format atractiu físicament i fàcil i amena de consumir. És lleugera i, en paraules de Sena, *fresca*¹¹³. La revista naix el 9 de setembre de 1977 (escassament un parell de mesos abans de VS) baix la direcció de Maurice Siegel, exdirector aleshores de Europe 1. Després de la mort d'aquest en 1985, són els seus dos fills els que es fan càrrec de la publicació (François i Jean-Dominique). En agost de 1995, *VSD* es declara en fallida i deixa d'aparèixer als quioscos per renàixer en juny de 1996 després del rescat del grup Prisma Presse (que paguen al voltant de 140 milions de francs). *VSD* tingué el seu màxim èxit a la dècada dels vuitanta amb un periodisme propi del món rosa (fotoperiodime i pròxim a les elits). És en aquesta època quan el setmanari aconseguix cotes properes als 400.000 exemplars.

4.6. *Il Meridiano di Trieste (Itàlia)*

En els seus viatges arreu d'Europa, els membres de la democràcia cristiana valenciana que després crearen VS tingueren ocasió de conèixer publicacions com *Il Meridiano di Trieste*, una publicació setmanal (que apareixia durant el cap de setmana) que tractava temes genèrics de política, art, costums, treball, espectacles i esport a Itàlia. Es publicà, en la seua edició primera (després han aparegut capçaleres que han reproduït l'essència de la revista) entre el 29 de gener de 1972 i el desembre de 1984. Actualment es troben fons del setmanari a l'Archivio General (BAG) i al Civici Musei Storia Arte (CMSA). La publicació aparegué a Trieste, una ciutat situada al nord d'Itàlia en frontera

¹¹³ Entrevista amb Ernest Sena. Entrevista citada.

amb Eslovènia. Compta amb 205.000 habitants en 2010. És la capital de la província del mateix nom, en la regió de Friuli-Venezia Giulia.

4.7. *Interviú*

Fundada en 1976 per Antonio Asensio Pizarro, la seua aparició donà origen al Grupo Zeta. El seu punt de partida fou la intenció d'una sèrie d'intel·lectuals de crear un mitjà de comunicació en el període de la Transició a la democràcia que servira de referent per a la premsa espanyola per ser la primera revista d'investigació. A aquest fet diferencial sumà la seua aposta pel nudisme (encara un tabú llavors) motivat per la llibertat d'expressió recentment instaurada. La seua portada –amb famoses espanyoles i estrangeres en *topless*- suposà un trencament important respecte el franquisme. Tanmateix, *Interviú* s'ha guanyat el seu prestigi –que l'ha fet sobreviure durant més de trenta anys- gràcies als seus articles d'investigació. En 1977 fou la primera publicació no diària en entrevistar al president del govern, el ucedista Adolfo Suárez. Un punt d'inflexió en el periodisme contemporani el marcà amb el tractament ofert sobre l'assassinat dels marquesos d'Urquijo en 1980. Després arribaren els escàndols del govern socialista de Felipe González i altres exclusives com els vídeos o fotos exclusives en els assumptes de la presa de Perejil o la Guerra d'Iraq, fins aconseguir la localització de Francisco Paesa en París en novembre de 2005. El seu director actual és Alberto Pozas. *Interviú* destaca per la seua línia editorial progressista.

4.8. *Acció*

Amb la intenció d'aconseguir una major cohesió en els treballs del partit i eixamplar les bases per a millorar l'organització de la Unió Democràtica del País Valencià es creà a principis de 1976 la revista *Acció* que, paradoxalment, s'anomenava igual que la publicació que editava Acció Nacionalista Valenciana durant el període republicà. La revista fou millorant amb el pas del temps i encara que es desconeix el nombre de revistes que es publicaven cada quinze dies, sí es sap que no sempre pogué editar-se i enviar-se als militants democristians. Les rudimentàries publicacions de l'etapa inicial es van substituir després (a partir del número 7) per una revista més professional que superà les quatre pàgines inicials per ser elaborada a una impremta i

l'aparició de fotografies. El canvi es produeix quan el partit confirma que les formacions polítiques alternatives al règim franquista van a ser legalitzades i entre les fulles d'*Acció* es troben demandes autonomistes, notícies referents al territori valencià i informacions de la UDPV.

4.9. *Dos y dos*

Dos y dos és el precedent més immediat de *Valencia Semanal*, de fet, artífexs com Toni Paricio (encarregat de la maquetació del setmanari dels Sena o Carrasco) considera que *Dos y Dos és la preValencia Semanal*¹¹⁴. Fou una revista valenciana d'informació general que va tenir periodicitat quinzenal i es va publicar a València entre maig de 1976 i agost de 1977. En poc més d'un any *Dos y dos* va arribar a publicar cinquanta-sis números, si bé la majoria figuren com a exemplars dobles, el que indica la seua vocació de setmanari. La direcció va recaure al principi en Rosa Solbes per a posteriorment ser assumida per Ernest Nabás i entre els seus col·laboradors més destacats figuren Vicent Ventura, Enrique Cerdán Tato, J. J. Pérez Benlloch, Ricard Blasco, Amadeu Fabregat, Josep Vicent Marquès i Rafael Esteve Casanova, entre molts altres. En les seues pàgines es pot trobar també el suplement cultural *Quatre* que acabarà integrat en la publicació. En l'organigrama de la redacció i els diferents elements de creació es poden observar les enormes coincidències (en quan a artífexs) de *Dos y Dos* amb VS. Tanmateix, una de les absències més significatives a la segona experiència periodística és la de Pérez Benlloch, responsable d'un bon nombre de projectes a l'època però que no va tenir cabuda (segons consideracions dels responsables) a VS.

Segons considera Rosa Solbes, una de les periodistes més importants a la publicació setmanal dels Sena i Carrasco: *Jo opine que no tenien molt a veure. Sí que hi ha un transvasament de periodistes d'un mitjà cap a altres però no hi havia molt més per elegir. Dos y Dos és anterior i té com a ànimes a Vicent Ventura i Juan Pérez Benlloch, que no estan a Valencia Semanal i els impulsors de la primera publicació tampoc estan en la segona. Com a professionals sí que ens involucrem però res més enllà. Dos y Dos mai es va professionalitzar i era totalment voluntarista. Jo, per exemple, sabia que anava a costar-me diners i inclús a mi em causa problemes perquè*

¹¹⁴ Entrevista amb Toni Paricio. Entrevista citada.

estava a Valencia Fruits i el director i empresari d'aquesta em planteja un ultimàtum perquè hi havia lectors i anunciants que no entenien com podia tenir ell en la plantilla a una revolucionària com jo. Per tant, he de desaparèixer de Dos y Dos. Per això en aquella estava tan arrelat el pseudònim. Doncs això, Valencia Semanal ja es concep com un nucli que havia d'estar professionalitzat perquè duia molta feina. L'única forma de fer-se veure aleshores al País Valencià era escriure en Valencia Semanal¹¹⁵.

Director:

Ernest Nabàs Orença

Consell de Redacció:

Amadeu Fabregat

Pilar López

Marisa Ortega

J. J. Pérez Benlloch

Col·laboradors:

Lluís Aguiló Lucia, Vicent Aleixandre, Fernando Arias, Pedro Bessó, Ricardo Bellveser, Jordi Bigas, Ricard Blasco, Guillermo Carnero, JM. Company, María Conca, Josep Domènech, J. A. Estellés, Pau Esteve, Rafa Esteve Casanova, Horacio Fernández, Lluís Font de Mora, Vicent Franch, Joan Fuster, M. Girona Rubio, Manolo García, Antonio Goytre, Josep Iborra, Tomás Llorens, Joan B. Mengual, Jaime Millas, Pere Miquel Campos, Josep Vicent Marquès, Joan Francesc Mira, Manolo Molins, Damià Molla, Joan Molla, Ferran Montesa, Maribel Morant, R. LI. Ninyoles, Jordi Palafox, Ricard Pérez Casado, Julio Pérez Perucha, Emili Piera, Josep Piera, Ernest Reig, J. M. del Rivero, Justo Ramírez, Manuel Sanchis Guarner, Jesús Sanz, Ana Senent, Etlvino Serra, Rosa Serrano, Rodolf Sirera, Trini Simó, Rosa María Solbes, Jenaro Talens, Josep Torrent, Josep Lluís Torró, Ricard Triviño, Javier Valenzuela, J. L Valero, Vicent Ventura, Rafael Ventura Melià i Eduard J. Verger.

Editor:

Juan Gabriel Cort Climent-Vila

Fotografies:

José Luís Forteza, Fernando Sevilla i Juli Giner

Il·lustracions gràfiques:

¹¹⁵ Entrevista personal amb Rosa Solbes. Facultat de Geografia i Història. València. 24 d'abril de 2013.

Boix, Harca i Furió

Portada: Artur Heras

Confecció: Toni Paricio

4.10. *Cal dir*

Cal Dir forma amb *Valencia Semanal* i *Dos y dos* la trilogia de setmanaris imprescindibles per a conèixer la realitat de la València de la Transició democràtica. La direcció va recaure al principi en Joan Oleza amb una àmplia nòmina de col·laboradors com Ernest García, Gustau Muñoz, Doro Balaguer o Enrique Cerdán Tato, entre altres. En la seua etapa final figura Ernest García com a director executiu. *Cal Dir* estava considerada l'òrgan central del Partit Comunista del País Valencià i concentrà durant quasi dos anys l'expressió del partit, avançant-se a la legalització del Partit Comunista a l'abril de 1977. Tanmateix, era una de les publicacions consumida per bona part del món progressista i intel·lectual del País, doncs era allí, com també a *Dos y Dos*, on es podien llegir informacions alternatives, sempre, és clar en el cas de la publicació comunista, passades per la mirada dels interessos del partit d'esquerres. *Cal Dir* inicià la seua experiència als quioscos l'1 de març de 1977 i es perllongà fins el 22 de setembre de 1978, amb 78 números en total que es publicaren de forma setmanal, encara que amb algunes excepcions fruit, sobretot, dels complicats inicis. El seu preu inicial fou de quinze pessetes, augmentant en deu pessetes en els darrers números. De format arcaic i escassament professional fou madurant amb el pas del temps i s'observa un important avenç en la darrera etapa, passant de les vint pàgines inicials a les vint-i-huit del número setanta-u, amb un major protagonisme de la informació fotogràfica. La informació (sovint propaganda) de *Cal Dir* deambula per un bon nombre de camps. Així, per exemple, el primer número reflexiona al voltant de la legalització del PCPV, el monopoli dels transports a València, la constitució del Sindicat Tèxtil de Comissions Obreres a Alcoi, una vaga a Crevillent, la situació de la dona en la nova democràcia o desenvolupa un reportatge sobre les falles i la Segona República. Per la seua part, al darrer número d'any i mig després es pot llegir sobre el pacte social i el bipartidisme, la reclamació de les eleccions municipals, una entrevista al secretari general del PCPV llavors, Antoni Palomares, una crítica a l'enquesta sobre els símbols publicada pel

periòdic *Las Provincias*, diferents informacions sobre conflictivitat laboral i un al·legat sobre la nova dictadura de Pinochet a Xile. La intenció de *Cal Dir* queda plasmada a la carta de presentació del número zero:

Esta revista neix encara extra-legalment, però amb una fonamentada convicció de pròxima legalitat. Pretén de ser un instrument per al coneixement mutu, el debat i la clarificació política, la unitat, de tots els comunistes del País Valencià. Serà, quede clar, un òrgan del Partit Comunista del País Valencia. Un permanent portantveu d'aquest, a través dels articles dels seus dirigents i dels seus militants, així com de les declaracions i preses de posició dels seus comitès. Vol, en aquest sentit, complir les tasques de sempre de la premsa comunista, les de l'organitzador col·lectiu, com deia Lenin. Però ambiciona més. Concretament, ser també útil al conjunt dels treballadors manuals i intel·lectuals, a molt amplis sectors populars, inclús fora de l'àmbit dels que ja simpatitzen amb les idees comunistes. Fer una informació aprofitable per tots aquells que no exploten força de treball d'altres. Obrir un modest oasi —altra cosa és impossible en les condicions en què eixirà al carrer— en el trist territori quasi desert que és avui la premsa de signe democràtic al País Valencià. Algú pensarà potser que aquest és un equilibri impossible. Els qui fem Cal Dir anem, tanmateix, a intentar mantenir-lo. El temps ho dirà. Fem la revista en les dos llengües parlades al nostre País Valencià, hi havia altres solucions, més còmodes. Com, per exemple, la de la doble edició, que serviria els nostres textos al gust del consumidor. Més còmoda, sí, però, sota la seua aparença perfecta, menys compromesa, més enganyosament "neutral". Hem preferit capbussar-nos de ple en la realitat del conflicte lingüístic, marxar al costat del nostre poble en la seua resolució. Mantindre una postura militant en pro de la normalització de la llengua oprimida —la variant valenciana de l'idioma català—, segons el principi comunista de lluita incondicional contra tota opressió, i, al mateix temps, en pro de la col·laboració i la unitat entre les dos comunitats lingüístiques del País. Aquesta és una revista incondicional sols de tres causes: el País Valencià, la democràcia i el socialisme.

Al considerar-se una publicació d'un partit durant molt de temps encara il·legal, *Cal Dir* està diversos mesos sense aparèixer amb manxeta informativa. Sí que es pot trobar al darrer número, publicat en setembre de 1978:

Redacció i administració: València: C/. Joaquín Costa, 49-3º. Telèfons: 334 12 04 - 334 12 05. Alacant: C/Crevillent, 23, baix. Telèfons 24 16 50 - 24 16 54. Castelló: C/Trinitat, 5-4.V Telefono: 23 14 11.

Director Executiu: Ernest García.

Coordinador: Jesús Sanz.

Periodista titulat: F. S. Ojeda.

Redactors i col·laboradors: S. Albarracín, Doro Balaguer, Pere Beneyto, Vicent Dalmases. Gaetà Forner, Manolo García, Joan Gravina. Ana Jordà, Josep M. Jordán, Emili Martí, Valerià Miralles, Jordi Miró, Sara Montalvo, Gustau Muñoz, Joan Oleza. Manila Sánchez, Zalacaín, Lluís Font de Mora, Manuel Carnero, Col·lectiu d'Estudis Històrics "Emili G. Nadal" (València). Antonio Arcos, Enrique Cerdán Tato. Yolanda Escrich, Pedro López. Julián Antonio Ramírez, Pere Reig, Teresa Martínez, Andreu Cremades (Alacant). Josep Albert Mestre (l'Alcoià), Antoni Rodes (Baix Vinalopó), J. Femenía (Marina Alta), J. Crespo (Alt Vinalopó y Les Valls). Cristina Hurtado (Castelló).

Humor: Lampiño, J. L., Harca.

Fotografies: Josep Rabet, Manuel Almarcha.

Portada: Vicent Martínez

Composició: Fotocomposició Navarro, Tel.: 360 24 57. Imprès a G.Gràfiques.

Dipòsit Legal: V. 25531978

4.11. Diario de Valencia

Diari fundat per un grup de liberals i nacionalistes valencians, amb una junta de fundadors presidida per Joaquín Maldonado Almenar i amb accionariat popular, sota la direcció de Joan Josep Pérez Benlloch. Amb una difusió d'uns 11.000 exemplars tenia una línia editorial vinculada als problemes de la societat valenciana des d'un enfocament nacionalista moderat, independent i democràtic, amb vocació de premsa alternativa. Desaparegué el 1982, any en que fou substituït per *Noticias al Día* (1982-84), sota la direcció de Joan Josep Pérez Benlloch. La segona època s'inicià el 1999, sota la direcció de Jesús Sánchez Carrascosa, amb una línia diametralment oposada i marcadament anticatalanista i amb un tiratge d'uns 3.500 exemplars. Donà suport a Eduardo Zaplana (amic de la infància de Carrascosa) en la seua disputa contra el president de la Generalitat Francesc Camps. La derrota del primer féu que el periòdic s'unira a les tesis de Coalición Valenciana i inclús, en els seus darrers mesos, s'aproximà al PSPV.

4.12. *Las Provincias*

El diari degà del País Valencià no és ni més ni menys que l'alter ego de *Valencia Semanal* llavors. Nombrosos estudiosos han dedicat molts dels seus treballs a analitzar el paper del periòdic *Las Provincias* en la història contemporània del nostre País. El diari degà de la premsa valenciana fou clau, com és ben sabut, durant la Transició a la democràcia, canalitzant a les seues planes el moviment anticatalanista. Tanmateix no s'estudiarà amb profunditat ací, en aquest espai, la transcendència de la publicació diària. En diferents moments, durant el present treball s'observa la connexió de *Las Provincias* amb *Valencia Semanal*, l'únic que interessa en aquest cas. Cert és que, encara que fos de manera testimonial, calia que aquest apartat reservés un xicotet espai per un diari d'obligada lectura a la redacció de la revista dels Fabregat, Sena o Torró. *Las Provincias* aparegué per primera vegada el 31 de gener de 1866. Teodoro Llorente fou el primer president després de que ell mateix, el banquer Marquès de Camp i l'impressor Federico Doménech adquiriren la base del periòdic *La Opinión* i decidiren canviar-li el nom. Sota la seua adreça treballaven sis redactors (Eduardo Atard, Antonio Polo de Bernabé, Rafael Ferrer Bigné, Manuel Ramírez Bonet i José Luis Doménech Cervera com a secretari de redacció), als quals se sumaven les col·laboracions de Vicente W. Querol, Cirilo Amorós, Eduardo Pérez Pujol o Enrique Gaspar. Cada dia, *Las Provincias* llançava al carrer dos mil exemplars, que tardaven vuit hores a imprimir-se. La tipografia dels textos es componia a mà i el plegat dels exemplars també era manual. El primer número informava del preu de la subscripció: 9 reals al mes i 90 reals, a l'any. En aquella època, un sastre o un ferrer podien guanyar uns 500 reals anuals. Segons resava el manifest fundacional publicat al mateix gener de l'any de creació del periòdic: *Vamos a hablar al país de sus propios intereses; pero no seremos eco de ninguna de las parcialidades militantes. Todas ellas tienen sus órganos en la Prensa: no les disputamos su misión; la nuestra es otra: venimos a ser la "voz de los que callan". Venimos a ser, en lo que nuestras fuerzas permitan, la voz del país que quiere ser justa, prudente y económicamente gobernado, la voz del propietario que desea paz y seguridad, del agricultor que anhela ensanchar su mercado, del industrial que busca facilidades para su fabricación, del comerciante que necesita libertad para su tráfico, del consumidor que sufre las consecuencias de las trabas económicas y los impuestos absurdos, del obrero, cansado de ver que son muchos los que le halagan y adulan y pocos los que prudente y eficazmente trabajan por mejorar su condición moral*

*y material. Nuestro lema será: Menos política, más protección a todos los verdaderos y legítimos intereses sociales. (...) Aceptamos, pues, y respetaremos como legítima la existencia de todos los partidos que se sujeten a la ley. Para nosotros, ninguna escuela posee el privilegio de la verdad política. Colocadas en diferentes puntos de vista, descubre cada una de ellas una sola fase de las cuestiones que apasionadamente controvierten, y sus errores no suelen ser otra cosa que verdades incompletas. Así es que las más de las veces todos los partidos tienen algo de razón, y ninguno toda la razón*¹¹⁶.

També volgué marcar-se des del primer moment el caire regionalista de la publicació, un prisma valencià que s'ha mantingut en els quasi cent-cinquanta anys d'història. En 1931 s'adquirí el format actual del diari. El període més delicat de la publicació arribà amb la Guerra Civil, mentre la riuada de 1957 afectà considerablement les instal·lacions. A partir de la Transició (amb l'anomenada introducció de la problemàtica catalanista) el diari llançà les seues vendes al capitanejar una posició blavera de gran acollida a la ciutat de València. Actualment el grup Vocento posseeix més de la meitat de les accions de l'empresa Federico Domenech SA, editora del periòdic. És el segon diari de la província de València per difusió i tiratge, segons dades de l'Oficina de Justificació de la Difusió (OJD) i l'Estudi General de Mitjans (EGM). El seu director és Julián Quirós.

¹¹⁶ Manifest trobat a l'edició impresa de *Las Provincias* en una entrada publicada el 31 de gener de 2006: <http://www.lasprovincias.es/valencia/pg060131/prensa/noticias/Ediciones/200601/31/VAL-EDC-061.html>

5. Els artífexs de *Valencia Semanal*

5.1. La manxeta

El setmanari *Valencia Semanal* aparegué per primera vegada en els quioscs el 10 de desembre de 1977 i es perllongà – encara que no completament fidel a la seua cita setmanal- fins l'1 de juny de 1980. Quan l'equip directiu, ofegat per la pressió econòmica i en certa manera també social, decidí posar fi a l'aventura d'aquesta publicació valenta com poques, s'havien publicat cent vint números i milers de pàgines i articles que encara avui en dia ressonen.

Com ja hem dit, *Valencia Semanal* aparegué de la mà principal dels seus impulsors, el director de Publicacions Amadeu Fabregat; l'ex-membre de UDPV i posterior director de l'Institut Català de les Finances en el govern de Convergència i Unió, Ernest Sena; l'administrador de la publicació, José Luís Guardiola; i de Francisco Carrasco, que ocupà el càrrec inicial de director-gerent. Un menut nombre d'emprenedors secundats per una nòmina de periodistes, la majoria en formació, que mudà amb el temps però que sempre registrà un nivell de qualitat professional destacada. Josep Vicent Marqués, Rosa Solbes, José Luís Torró, Rafael Ventura, Lluís Sirera, Carmen Raneda, Ferran Belda, Javier Valenzuela, Miguel Ángel Villena, Jesús Sanz, Salvador Barber, Enrique Cerdán Tato, Ernest Lluch, Toni Mestre, Josep Piera, Pilar López, José Manuel Gironés o Pere Miquel Campos, entre altres, passaren per la redacció d'un setmanari amb vocació de convertir-se en un òrgan plural de discussió política i social. Segons explicà Carrasco: *La redacció de VS va ser una escola de formació per a quasi tots els professionals de la comunicació que encara avui funcionen per les redaccions de diaris, emissores de ràdio i televisió, del País i alguns de la resta de l'Estat*¹¹⁷.

Segons comenta Javier Valenzuela (un dels periodistes que major número d'articles va redactar a VS i amb una prestigiosa carrera al món de la informació després del seu pas per el setmanari valencianista): *A Valencia Semanal vam fer les nostres primeres armes periodístiques bona part del que després seria l'equip fundacional del Diario de Valencia dirigit per J. J. Pérez Benlloch, una generació que, més tard, en El País, el nou Levante, Canal Nou i altres mitjans, confirmaria la seua condició de renovadora en la manera de fer periodisme al País Valencià i fins i tot realitzaria interessants aportacions al periodisme espanyol en l'àmbit nacional i*

¹¹⁷ Entrevista personal amb Paco Carrasco realitzada via correu electrònic al novembre de 2012.

internacional. Va ser solament un parèntesi? Pot ser. Com en la resta d'Espanya, el periodisme valencià, alliberat del franquisme en els últims anys de 1970 i al llarg dels 1980, tornaria a caure en els vicis de l'oficialisme, el partidisme, la politiqueria, l'autocensura i la 'declaracionitis' a partir dels anys 1990. Però eixa és una altra història¹¹⁸.

Un dels màxims propulsors de la publicació valencianista fou Ernest Sena però no apareix a la manxeta oficial dels artífexs que setmanalment es publicà a VS. A aquesta, la figura més important la representa José Luis Torró, el que fou el primer director de *Valencia Semanal*, qui opina: *El setmanari té com a director a Amadeu Fabregat. A la manxeta el que hi ha és un corriment, Amadeu, que apareix com a Director de Publicacions, feia de director i jo que apareixia com a director realment actuava com a redactor en cap. Tot perquè l'Amadeu no tenia el títol i en aquell moment s'exigia per estar al front d'un publicació. Jo aporte el títol. Amadeu era VS. Era un autèntic tot terreny. Ell és molt persuasiu, molt constant i insistent. Feia treballar de debò a tota la colla de col·laboradors. Els castigava (entre risses), els exigia. Tenia molt clar el periodisme que volia fer i no enganyà a ningú. No existeix en cap moment contraban ideològic¹¹⁹.*

Amb la reproducció literal que es realitza ací de la manxeta es pot comprovar les observacions de Torró i les transformacions que es viuen a la redacció i entre els col·laboradors del principi i el final de la publicació.

PUBLICACIONES VALENCIANAS S.A.

- **PRESIDENT:** Pedro Soler Vicent – Deixa d'aparèixer en el número 74 (3-10 de juny 1979).

- **CONSELLER DELEGAT:** Ernest Sena – Al número 45 (5-12 de novembre de 1978) ja no surt el seu nom.

- **DIRECTOR DE PUBLICACIONES:** Amadeu Fabregat

- **DIRECTOR/A:**

- José Luís Torró – Des del principi fins el número 59 (11-18 de febrer de 1979).

- Pilar López Surroca:

¹¹⁸ Entrevista personal amb Javier Valenzuela realitzada per correu electrònic el 19 de desembre de 2013.

¹¹⁹ Entrevista personal amb José Luis Torró. València, 13 de gener de 2010.

- Redactora en cap – Des del número 8 (29 de gener al 5 de febrer de 1978) fins al número 59 (11-18 de febrer de 1979).

– Directora en funcions entre el número 60 (18-25 de febrer de 1979) i el 96 (18-25 de novembre de 1979).

- Directora entre els números 97 (25 de novembre al 2 de desembre de 1979) i el final (Número 120 – 25 de maig a l'1 de juny de 1980).

- **DISSENY:** Artur Heras.

- **CONFECCIÓ:** Toni Paricio.

- **ADMINISTRACIÓ:**

▪ José Luís Guardiola – Del número inicial fins al 73 (27 de maig al 3 de juny de 1979)

▪ Fina Vidal – Del número 74 (3 juny de 1979) al 120 (25 de maig a l'1 de juny de 1980)

- **DIRECTOR GERENT:**

▪ Francisco Carrasco – Del número 1 al 69 (29 d'abril al 6 de maig de 1979)

▪ Pedro A. Lorca Rubio – A partir del número 70

- **GERENT:** Josep Rodrigo Huerta – Apareix en aquest càrrec en el número 96 (18-25 de novembre de 1979) i desapareix de la informació en el número 100 (16-23 de desembre de 1979).

- **PRODUCCIÓ TÈCNICA I COMPRES:** Eloi Casanovas – Consta en aquestes funcions des del número 97 (25 de novembre al 2 de desembre de 1979) fins el 107 (3-9 de febrer de 1980).

En el número 84 apareix una definició més detallada de l'equip de redacció:

- **CRÓNICA POLÍTICA:** G. Grau

- **CAPS DE SECCIÓ:**

○ Economia: Emilia Bolinches

○ Laboral i Municipal: Miguel Ángel Villena.

○ Cultura i Societat: Rafael Ventura.

○ Reportatges: Rosa Solbes.

PRIMER EQUIP DE REDACCIÓ I COL·LABORADORS (10-17 de desembre de 1977):

Jaime Millás, Rosa María Solbes, Pilar López, Ernest Nabás, Tomàs Escuder, Pere Miquel Campos, M.C. Raneda, Salvador Barber, Guillermo Carnero, Rafael Ventura, Trinidad Simó, Manolo García, Rafael Esteve Casanova, Josep Domench, Rodolf Sirera, Pau Esteve, Mª L. de Romero, Mauricio Méndez i José González.

DARRER EQUIP DE COL·LABORADORS (25 de maig – 1 de juny de 1980):

Josep Vicent Marqués, Toni Mestre, Emili Piera, Manuel Garcia, J. Doménech, Rodolf Sirera, Josep Piera, Jopi, Pau Esteve, Anna Senent, Jesús Sanz, Javier Valenzuela, Ana Torralba, Fernando Vázquez, Francesc Pérez Moragón, Jaime Millás, B. Pérez, Equipo Zig-zag, Joan Gravina, Pablo Mir i Antonio Sevilla.

5.1.1. Els editors

Ernest Sena i Calabuig (València, 20 de març de 1946). Fou el creador del setmanari que centra aquest estudi i s'encarregà de, pràcticament, la totalitat de les funcions econòmiques. Junt a Paco Carrasco cercaren tots els inversors de la revista i després participà, inclús, en la redacció, escrivint prop de vint-i-cinc editorials del principi de la publicació. Tanmateix, la seua ploma sempre restà en un segon plànol i són escasses les intervencions signades. La seua presència facilità que es relacionés *Valencia Semanal* amb la democràcia cristiana (UDPV) encara que quan ell dissenyà la revista ja s'havia desvinculat d'aquesta formació política. Sortí de la revista oficialment en el número 45, en novembre de 1978. Professionalment va lligar la seua carrera periodística al món de l'economia. Fou professor mercantil a la Universitat de València (1968) exercint la seua llicenciatura en Ciències Polítiques, Econòmiques i Comercials per la Universitat de Barcelona (1974). A més exercí com a membre de la direcció administrativa i comptable de l'empresa Catalana Occidente (1968-1970) i fou director de programes de Serveis d'Economia i Sociologia SA (1970-1974). També estigué com a responsable de l'àrea econòmica i després membre de l'equip editorial d'*El Correo*

Catalán (1971-1974). Editor de la revista financera *Panorama bursátil* (1975-1978) i director general d'Economia del Consell del País Valencià (1978-1979). A més, fou director del servei d'estudis de la Bossa de València entre 1980 i 1986, per passar després a treballar a terres catalanes com a assessor financer en el Govern català entre 1986 i 1989. Exercí primer com a subdirector i després com a director de l'Institut Català de Finances entre els anys 1990 i 2004 i després d'ostentar el càrrec de Síndic de la Sindicatura de Comptes de Catalunya passà a la comissió de govern d'aquesta institució en un càrrec que realitzà fins març de 2007. Fou un dels set síndics de Catalunya fins 2010. Després ha col·laborat en alguns mitjans d'informació com Vilaweb.

Articles a VS

El poder sindical. VS 10, p. 21.

Banca: Riesgo controlado. VS 11, p. 18.

La trampa fiscal. VS 12, p. 21.

No abstenerse. VS 13, p. 23.

La corporación industrial. VS 16, p. 23.

Un balanç desequilibrat: Así fueron los setenta. VS 101, p. 17.

Francisco Carrasco. Fou fundador i gerent de *Valencia Semanal*, on s'encarregà junt a Sena de la concentració de capital econòmic per iniciar el projecte del setmanari valencianista. La seua decisió, junt a la de Guardiola, d'abandonar l'empresa Puvasa (encarregada de la publicació de VS) fou clau en la venda de la revista al PSPV-PSOE, com així recullen els informes realitzats pel partit capitanejat llavors per Joan Lerma i Josep Lluís Albiñana. L'eixida definitiva es produí aproximadament entre abril i maig de 1979. Va vincular la seua carrera professional a l'activitat cinematogràfica des de la indústria i la producció. Va ser militant del PSPV-PSOE des de l'any 1974. La seua tasca professional l'inicia a la informàtica l'any 1969, en el camp de la gestió i va ser alt executiu a la Fujitsu España SA fins al 1995. Després passà a l'assessoria del Grup Municipal Socialista a l'Ajuntament de València fins al 2006, en que es va jubilar. *Vinc d'una família de periodistes i crítics de cinema. El meu pare va ser director de l'Escola de Periodisme de l'Església a València. Sempre he tingut una inclinació molt accentuada cap al periodisme i el cinema, la meua activitat paral·lela amb el món de*

*l'empresa. Junt amb altres companys vaig fer tasques de producció cinematogràfica. La saga familiar continua. Tinc un fill que treballa de director artístic a l'industria cinematogràfica i una filla que és periodista*¹²⁰, explicà el mateix Carrasco. La Fundació Municipal de Cinema de València designà Francisco Carrasco com director de la Mostra de Cinema Mediterrani en 1983. Carrasco succeí en aquest càrrec a Josep Pons, militant del PSOE i després fou membre del Congrés dels Diputats. L'elecció del nou director va ser anunciada a València pel president de la Fundació Municipal de Cinema, el regidor delegat de Cultura, Vicent Garcés, del PSOE. Va morir en març de 2013.

Vicente Ruiz Monrabal (Sedaví, 1936-2011)¹²¹ – Llicenciat en Dret per la Universitat de València, durant la seua etapa universitària va liderar les Joventuts Agrícoles i Rurals Catòliques i havia format part d'un grup de dirigents del Apostolado Seglar, els passos previs a la formació de Unió Democràtica del País Valencià, en el qual va ocupar la secretaria general. Fou president de la Junta Diocesana d'Acció Catòlica, a principis dels anys setanta. Sota la seua presidència es publicà el 9 d'octubre de 1972, diada nacional valenciana, la circular *L'ús de la llengua vernaclea en les diòcesis de la Província Eclesiàstica Valentina. País Valencià, Illes Balears*, un informe molt ben documentat, que recollia el magisteri eclesial, documents de la Unesco i la normativa vigent, per tal d'afavorir la inculturació de l'evangeli en la llengua pròpia. La seua relació amb *Valencia Semanal* arribà poc després amb un suport econòmic que féu possible el projecte periodístic. Encara que no destacà quantitativament, les fonts orals (no hi ha documentació escrita sobre els inversors) afirmen que Ruiz Monrabal i Maldonado oferiren el seu suport econòmic a la publicació. Després del fracàs en les eleccions generals de 1977, Ruiz Monrabal va ingressar en UCD i va ocupar un escó en el Congrés dels Diputats per València entre 1979 i 1982. En eixos anys va participar d'una manera activa en el procés estatutari, però les decepcions i la desintegració de la UCD el van allunyar de la política activa. Va militar fugaçment en el PP abans de jubilar-se definitivament. En el món de la cultura, va ser el primer president de la Confederació Espanyola de Societats Musicals i el

¹²⁰ Entrevista personal via correu electrònic amb Francisco Carrasco. Novembre de 2012.

¹²¹ Biografia de Vicent Ruiz Monrabal extreta de diverses pàgines web, pertinentment contrastades, com: www.elpais.es i www.wikipèdia.org

fundador de la Federació de Societats Musicals de la Comunitat Valenciana. Així mateix, va ocupar la vicepresidència de la Confederació Internacional de Societats Musicals.

Obres

Sedaví, Poble de l'Horta (1985)

Censos del Señorío de Sedaví ... y otras curiosidades históricas (1996)

Mare de Déu del Rosari. Patrona de Sedaví. Datos Históricos sobre su imagen y el templo parroquial (2006)

Els Nostres Avantpassats, Malnoms de la Bona Gent y Associacions de Sedaví (2008)

Joaquín Maldonado Almenar (València 1907-2009) - Impulsor de la Borsa de València, va ser un dels personatges amb major influència social en la València de la dictadura i en la primera democràcia. Corredor de comerç i advocat, després de la guerra va realitzar una ingent labor acostant posicions entre vencedors i vençuts. Al llarg dels seus cinc anys de formació universitària, Joaquín Maldonado, va forjar amistats amb l'Associació Nacional de Propagandistes Catòlics, que presidia el després cardenal Ángel Herrera. Va exercir durant sis anys (quan superava per poc els vint) com a advocat en plets de fallides o suspensions de pagaments. Abans que el ministre Chapaprieta l'anomenés corredor de comerç, en 1935, Joaquín Maldonado s'havia xopat de tots els ensenyaments mercantils en l'Escola de Comerços de València i combregava ja amb les doctrines de la Derecha Regional Valenciana (DRV) de Luis Lucia. Amb l'arribada de la guerra, Maldonado va abandonar el possibilisme de Lucia, que no era partidari de l'alçament militar, i va assumir les idees colpistes de José María Gil Robles. Maldonado es va convertir en l'enllaç civil dels militars per a alçar València contra la legítima República sobretot per un fet que el marcà de jove: la crema de convents. Segons va explicar el propi Maldonado en una recopilació sobre la seua vida, se sentia franquista i admirava a Franco. L'advocat valencià, no obstant açò, va abandonar el càrrec de secretari després de sentir-se insultat per les desqualificacions a la DRV fetes en un míting per Ramón Serrano Suñer i Dionisio Ridruejo. Després va arribar fins i tot a ser agredit per un falangista, el que el féu abandonar les tesis més radicals. A la fi dels quaranta, Maldonado, que havia passat d'antifeixista a antifranquista, estava ja centrat en la seua activitat professional. Va mantenir una intensa participació en empreses

socials i culturals de gran transcendència política a través de la presidència de l'Ateneu Mercantil de València, des d'on va impulsar un acte de protesta contra el règim amb la finalitat de defensar la urgència que València ciutat fóra atesa després de la riuada de 1957. Va animar al director de *Las Provincias*, Martí Domínguez, a escriure un dur article contra el Govern que comportà com a conseqüència la destitució de l'alcalde de València, Tomás Trénor i la dimissió de Domínguez per evitar el tancament del periòdic. Maldonado, que havia repartit 16.000 còpies del discurs de l'alcalde, va quedar indemne. Va aconseguir també la presidència de la Societat Econòmica d'Amics del País a València, institució en la qual es van gestar projectes com el Pla Sud o el Bolsín de València que va donar lloc, ja en la dècada dels vuitanta, a la Borsa de València. Va ocupar càrrecs polítics però solament durant mesos, cas del secretariat polític del governador Francisco Javier Planas de Tovar o la presidència de la Unió Democràtica del País Valencià (UDPV), que va abandonar després del fracàs en les urnes. Amb el temps, es va convertir en un gran impulsor de les iniciatives democràtiques. L'Ajuntament de València li va atorgar al febrer de l'any 2000 el títol de Fill Predilecte i la Medalla d'Or de la Ciutat.

5.1.2. Al voltant de la redacció

Amadeu Fabregat i Manyes (Torreblanca, 1948) és un escriptor i periodista valencià que representà una de les figures més importants –sinó la més- de la publicació *Valencia Semanal*. Durant els anys que durà la revista fou considerat el director de publicacions però s'encarregà de funcions que abraçaven totes les seccions. Encara que no oficialment, es pot dir que era ell, junt a Ernest Sena, qui dirigia el setmanari nacionalista. Estigué present durant tota la vida de la publicació i, malgrat els forts problemes econòmics que patia VS, alguns consideren que el final de la publicació pogué deure's a la pèrdua d'interès del mateix Fabregat, demostrant el pes del redactor. Com s'analitzarà amb posterioritat, protagonitzarà un canvi editorial (es pot observar en les seues editorials per la forta càrrega política millor que en cap altra secció de la revista) per passar a beneficiar el sector lermista dins el PSPV-PSOE després de la venda de la capçalera al partit d'esquerres. Fabregat inicià la seua carrera periodística dirigint la secció literària de la revista *Gorg* i en 1973 fou guardonat amb el premi Andròmina de narrativa. Col·laborà també a mitjans de comunicació com *Las*

Provincias, Dos y Dos, Cambio 16, Destino, Serra d'Or, Oriflama o Avui. En l'any 1974 va dirigir el programa de ràdio *De dalt a baix* a Ràdio Peninsular de València, el primer que tingué difusió en valencià. Va estar director del centre territorial de Televisió Espanyola a València (Aitana) en 1983 i després també fou director general de Ràdio Televisió Valenciana (RTVV) en el període de 1995 a 1997, durant el mandat de Joan Lerma i capitanejant una de les etapes més qüestionades de la televisió autonòmica. Amb el temps també desenvolupà treballs com a assessor de la direcció de Televisió Espanyola i fou membre del Consell Valencià de Cultura a proposta del PSPV fins el 2002. En els darrers anys, encara que ha seguit en la seua carrera professional vinculat a les arts de la capital de l'Estat, col·laborà com a columnista dominical al periòdic *Levante-El Mercantil Valenciano*.

Obres

Assaig d'aproximació a Falles Folles Fetes Foc (1974)

Carn fresca (1974) antologia de joves poetes valencians

Partits polítics al País Valencià (1976) sobre els partits de la transició democràtica

Converses extraparlamentàries (1978)

Articles a VS

Entrevista: Josep Bevia, senador presidenciable. VS 2, p. 18-20.

Entrevista: Emerit Bono, un comunista sin peluca. VS 3, p. 18-20.

Sadat y Begin en Valencia. VS 6, p. 19.

A mi manera del número 9. VS 9, p. 37.

A mi manera del número 10. VS 10, p. 33.

A mi manera del número 11. VS 11, p. 35.

Armengol, una discreta al·lucinació. VS 11, p. 43.

La dansa dels càrrecs. VS 18, p. 17.

Superar les ambigüetats del Plenari. VS 19, p. 17.

Entrevista: Amb Joan Fuster, a Sueca. VS 19, p. 24-27.

Els extraparlamentaris contra Carrillo. VS 20, p. 18-19.

El discret desencant de la burgesia. VS 21, p. 18-19.

Els viatges del President. VS 23, p. 16-17.

Aldo Moro. VS 24, p. 08-09.

El temps barrat: Mig any de Valencia Semanal. VS 25, p. 08-09.

- Els fabricants de la discòrdia.* VS 26, p. 08-09.
- El consens cultural valencià.* VS 27, p. 08-09.
- Editorial: Més enllà del terme municipal.* VS 28, p. 08-09.
- Editorial: Som també aragonesistes ?.* VS 29, p. 08-09.
- Editorial: L'imperialisme de Madrid.* VS 30, p. 08-09.
- Editorial: Un País sense polèmica.* VS 31, p. 08-09.
- Editorial: Un enemic de l'autonomia.* VS 32, p. 08-09.
- Editorial: Els polítics valencians no són prou valencians encara.* VS 33, p. 08-09.
- Editorial: Quí colonitza qui?* VS 34, p. 08-09.
- Editorial: L'article de Manuel Broseta.* VS 35, p. 08-09.
- Editorial: Un Consell sense política.* VS 36, p. 08-09.
- Editorial: Les pesses del Consell.* VS 37, p. 08-09.
- Editorial: Encara som a temps.* VS 38, p. 08-09.
- Editorial: Democràcia i esquizofrènia.* VS 39, p. 08-09.
- Editorial: Valencià a l'escola, la fi d'una humiliació.* VS 40, p. 08-09.
- Editorial: L'hora de la normalitat.* VS 41, p. 08-09.
- Editorial: Quin bon País... si hi hagués un bon Consell.* VS 42, p. 08-09.
- Editorial: El SOS de la premsa.* VS 43, p. 08-09.
- Editorial: La responsabilitat (i la irresponsabilitat) de la burgesia valenciana.* VS 44, p. 08-09.
- Editorial: De Cracòvia al Vaticà.* VS 45, p. 08-09.
- Editorial: El moment.* VS 47, p. 08-09.
- Editorial: L'altre terrorisme.* VS 48, p. 08-09.
- Polémica: Amadeu Fabregat responde a Manuel Broseta.* VS 48, p. 13-15.
- Editorial: Jo sé qui són: O la irresponsabilitat d'UCD.* VS 49, p. 08-09.
- Editorial: De López Rodó a Miguel Ramón.* VS 50, p. 08-09.
- Editorial: Un lloc per als vençuts.* VS 52, p. 08-09.
- Editorial: Any nou, pre-autonomia nova ?* VS 53, p. 08-09.
- Editorial: La segona oportunitat.* VS 54, p. 08-09.
- Editorial: Quan el confusióisme esdevé pràctica electoral.* VS 55, p. 08-09.
- Editorial: Adéu, Pío, adéu.* VS 56, p. 08-09.
- Editorial: La berbena de les llistes.* VS 57, p. 08-09.
- Editorial: Aberracions electorals.* VS 58, p. 08-09.
- Editorial: Un altre favor a ETA.* VS 59, p. 08-09.

- Editorial: La incògnita valenciana.* VS 60, p. 08-09.
- Editorial: Un ratolí de biblioteca.* VS 61, p. 08-09.
- Editorial: Votar a l'esquerra.* VS 62, p. 08-09.
- Editorial: La unitat de l'esquerra valenciana.* VS 63, p. 08-09.
- Editorial: El naufragi socialista.* VS 64, p. 08-09.
- Editorial: L'esquerra ha de continuar al Consell.* VS 67, p. 08-09.
- Editorial: El dia tres es guanyà Almansa.* VS 68, p. 08-09.
- Editorial: Quí té por del llibre?.* VS 69, p. 08-09.
- Editorial: La senyera, al balcó.* VS 70, p. 08-09.
- Editorial: Una tarda al Consell.* VS 71, p. 08-09.
- Editorial: UCD encapçala el Frente Nacional.* VS 72, p. 08-09.
- Editorial: Que l'esquerra s'ho pense bé.* VS 73, p. 08-09.
- Editorial: Marginal ? no gràcies.* VS 74, p. 08-09.
- Editorial: El Consell, o UCD en la pròpia trampa.* VS 76, p. 08-09.
- Editorial: Carta oberta als alcaldes del País Valencià.* VS 82, p. 08-09.
- Editorial: On són les veus que cridaven Volem l'Estatut ?* VS 84, p. 06-07.
- Editorial: El Pessimisme de la dreta.* VS 85, p. 06-07.
- Editorial: Quart de Poblet o la resposta democràtica.* VS 86, p. 06-07.
- Editorial: 9 d'octubre de 1979.* VS 87, p. 06-07.
- La fi d'una farsa.* VS 105, p. 14-15.
- Y ahora ¿qué?: Una mesa redonda de Amadeu Fabregat: Aproximación, en clave, a la decisión de UCD.* VS 106, p. 12-19.
- Les belles imatges de la dreta.* VS 106, p. 24-25.
- Mesa redonda: Y ahora ¿qué?: Vías, senderos y trincheras: Aproximación, en clave económica a la decisión de UCD.* VS 107, p. 22-27.
- Entrevista: Muñoz Peirats: La oposición no ejerce.* VS 109, p. 20-23.
- The last picture show.* VS 110, p. 19.
- Entrevista: Ricard Pérez Casado, alcalde de València: Aquest ajuntament és un diplodocus.* VS 110, p. 22-25.
- Entrevista: Paco Burguera: L'esquerra no sap on va.* VS 112, p. 22-25.

Josep Lluís Torró i Micó (Ontinyent, 19 de març de 1950). Primer director nominal de *Valencia Semanal*. Ho fou perquè, al contrari que Fabregat, ell sí que

comptava amb el títol oficial de periodista. Tanmateix, no exercí com a tal però estigué en l'equip decisor. *Nominalment jo era el director, encara que l'exercia de facto Amadeu Fabregat, que figurava en la manxeta com a director de Publicacions. Ell portava el pes polític i signava un editorial, a l'estil anglosaxó, amb tots aqueixos postulats nacionalistes. Va haver-hi un moment en què sí em vaig sentir incòmode i en vaig marxar. Jo no participava de les tesis nacionalistes i al final vaig decidir marxar-me. Vaig estar pràcticament un any i, encara que no era la meua línia, ho vaig passar bé perquè VS va ser, abans de res, una escola de periodistes. (...) El problema és que no hi havia nacionalisme a València. Ni hi ha hagut, ni hi ha*¹²². Anteriorment, fou redactor de la Gran Enciclopèdia de la Regió Valenciana en 1973, incorporant-se un any més tard a la redacció del diari *Levante-EMV*, treball que compatibilitzaria amb la de redactor del Centre Regional de Televisió Espanyola a València. En 1977 formà part de l'equip fundador de *Valencia Semanal*, de la que fou director fins febrer de 1979, any que el que passà a l'equip d'Informatius de Televisió Valenciana, fins que, a novembre de 1981, és anomenat director del diari *Mediterráneo* de Castelló. Josep Lluís Torró, que participa també en el projecte de la UDPV en la prèvia de les eleccions del 77 en assumptes relacionats amb la difusió del partit als mitjans de comunicació en l'etapa de presentació en societat, és elegit, posteriorment, com el primer director del setmanari:

*Jo posava la cara quan hi havia que representar la revista. Així, vaig haver de seure a la banqueta a un judici. La fiscalia va voler fer-nos un toc d'atenció i utilitzà d'excusa el tractament que hi férem sobre la pel·lícula d'Emmanuelle. Traguérem una fotografia, en sembla en un article de Pau Esteve sobre el fenomen de les pel·lícules d'Emmanuelle, en la que el protagonista estava besant-li el pit a ella. No es veia ni el pit però el fiscal considera que allò és un clar d'escàndol públic. El nostre advocat era Josep Lluís Albiñana. Ens acusaven de publicar material pornogràfic. Vaig comprar totes les revistes de caire pornogràfic que vaig trobar al quiosc i les vaig mostrar al jutí i la cosa quedà en res. Ni ens avisaren, no sabem si ens van absoldre. Res. Tot venia per unes declaracions de Lola Gaos que publicarem en les que deia: "Que Pio Cabanillas diga que es el mismo fascista de siempre i así nos entenderemos". Un Cabanillas ministre. Allò donà peu a l'aparell franquista encara per desmuntar a processar-nos per l'altra tonteria. Me n'isc perquè tinc una oferta de Televisió Espanyola a principis del 79. A més, tenia certes discrepàncies amb la revista. No estava tan còmode com desitjava*¹²³.

¹²² Entrevista a José Luis Torró realitzada per Paco Cerdà al periòdic *Levante-EMV*, el 31 d'octubre de 2010. Enllaç a internet: <http://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2010/10/31/culpa-batalla-valencia-reparten-50-politicos-periodistas/752569.html>

¹²³ Entrevista personal amb José Luis Torró. *Op. Cit.*

Després de passar per VS, efocà la seua carrera professional en altres mitjans, sovint en els equips de decisió. En el mes de juny d'eixe mateix any fitxà pel diari *Canarias 7* de Les Palmes de Gran Canària on romangué durant tretze anys. En 1998 regressà a València i després d'un breu pas pel diari *Las Provincias* com a cap de redacció, posà en marxa, en la televisió *Valencia Teve*, un programa diari de debat anomenat "El poder valenciano", que dirigí i presentà fins 2004 quan RTVV li encarregà la coordinació i presentació del programa "Hui, debat", en Canal 9. És professor de la Universitat Cardenal Herrera-Ceu San Pablo de València i del màster en periodisme de Olea Europea. Així mateix, és l'impulsor de l'empresa editora dels facsímils *Llibre del Cerimonial de la Ciutat de València* i *Llibre dels Furs d'Ontinyent*, "Loclar". En els darrers anys ha compatibilitzat els seus treballs docents a la universitat privada amb la direcció d'un programa d'informació general i debat a Punt 2, fins el tancament de Ràdio Televisió Valenciana a finals de 2013.

Articles a VS

PSOE-PSPV, al fin juntos. VS 6, p. 10-11.

Entrevista: El President, en la Generalitat: No conseguirán desestabilizar el Consell. VS 27, p. 20-22.

Entrevista: Aguirre de la Hoz, Conseller d'Economia: El Consell es una gran inversión. VS 29, p. 26-27.

El Misterí d'Elx: Festa Major valenciana. VS 35, p. 30-33.

Accesos a Ontinyent: El port de l'Olleria, muro de las lamentaciones. VS 48, p. 18.

Pilar López i Surroca (Arenys de Mar, Barcelona, 24 d'octubre de 1945 – Maig de 2012). Segona directora de la publicació, el seu nom apareix a la manxeta en eixa condició a partir del número 97, publicat el 25 de novembre de 1979. Abans havia treballat com a redactora en cap (des de gener de 1978 fins febrer d'un any després) i com a directora en funcions (febrer-novembre de 1979). El seu va ser un paper molt tècnic, pendent de l'edició, contacte amb els redactors i col·laboradors, recepció i selecció de textos i supervisió de la impremta. Hagué, també, d'assumir la responsabilitat subsidiària de la publicació, sobretot en les causes judicials que la dugueren als tribunals en més de vuitanta ocasions. Era la directora de la publicació

quan aquesta desaparegué en juny de 1980. Va cursar la carrera de periodisme a l'Escola de Periodisme de Madrid. Inicià la seva carrera a la ràdio amb dos anys a Ràdio Joventut de Barcelona on dissenyava guions per a programes culturals. La seua tasca li possibilità obtenir un Ondes col·lectiu l'any 1968. S'instal·là a València l'any 1970 per raons familiars i començà a col·laborar en mitjans locals. Després de la mort de Franco es fa càrrec de la delegació de València del diari *Avui* que surt al mercat el 23 d'abril de 1976. Uns dies després ho fa *El País*. Passa dos anys al cap de la delegació, compaginant el càrrec amb la direcció de *Dos y Dos* i la cartellera *Qué y Dónde* fins que comença a *Valencia Semanal*. Posteriorment, entra a formar part del gabinet de premsa de la Diputació Provincial de València i es fa càrrec de la publicació institucional *Generalitat*. Al 1981 s'incorporà al primer equip de treball de les recents constituïdes Corts Valencianes i també desenvolupa treballs al gabinet de premsa. En els darrers anys estigué al front del servei de Relacions Públiques Protocol i Informació de les Corts.

Articles a VS

A la espera de los casinos: ¡Bingo va!. VS 1, p. 36-37.

I Jornades de la Dona: Feminismo para minorías. VS 2, p. 13-14.

Abortar en Valencia, abortar en Londres. VS 3, p. 32-34.

Los Reyes Magos contra el pacto. VS 5, p. 21-23.

Un domingo en el rastrillo: El arte del regateo. VS 5, p. 34-35.

Rebajas de enero: Duros a cuatro pesetas. VS 7, p. 20.

El Festival de la Llibertat d'Expressió. VS 8, p. 35.

La marcha de las elecciones. VS 10, p. 14.

Entrevista: Vicent Ventura: Hay que retirarse a tiempo. VS 11, p. 20-22.

Posiblemente este mismo mes: El presunto homicida de Miquel Grau, al banquillo. VS 14, p. 15-16.

En las costas valencianas: Petróleo: Poco, pero malo. VS 15, p. 18-19.

La de Ciencias: Una facultad recortada. VS 16, p. 18-19.

Mejora pero no sana: Acupúntese usted. VS 16, p. 40-41.

Frederic Jordà, president del Micalet: Esperamos el apoyo del Consell. VS 17, p. 40.

Encierros en varias ciudades: La rebelión de los ciegos. VS 19, p. 15-16.

Ovidi Montllor: Soy el brazo derecho de Sant Vicent. VS 20, p. 36-37.

Boadella en el papel del santo valenciano: La portentosa vida del Pare Vicent. VS 20, p. 36-39.

Consejo de guerra por presunta violación: El acusado fue absuelto. VS 21, p. 27-29.

Hablan los punk de Valencia: Ramoncín es despreciable. VS 21, p. 36-37.

Se emite por milagro: Aitana, una televisión de juguete. VS 22, p. 30-33.

Esperando la publicidad: Estos son sus anticonceptivos. VS 25, p. 43-45.

Vegetarianos: el pecado de la carne. VS 27, p. 34-36.

Malestar en el cuerpo policial: La policía contra Martín Villa. VS 30, p. 20-21.

Trini Simó dirigirá la Fundació Jaume I: Un pacto entre la sociedad y la cultura. VS 30, p. 43.

Los presos exponen: La galería en la galería. VS 31, p. 36-37.

Bandas de música: Una forma muy valenciana de cultura popular. VS 31, p. 43-45.

III Escola d'Estiu: La enseñanza y la autonomía. VS 32, p. 44-45.

Comisario Rubio: De Pamplona a Xirivella: En el pueblo no lo quieren. VS 34, p. 17-19.

Entrevista: Habla Tarradellas: No creo en los Países Catalanes. VS 36, p. 24-27.

Los parados se van a la vendimia: Casi la mitad son valencianos. VS 37, p. 18.

El apagón: Día 1, a las 10 horas. VS 38, p. 21.

El truco de los porcentajes relativos: Manipula que algo queda. VS 39, p. 22-26.

Una docena de confesiones: Protestantes valencianos. VS 40, p. 28-30.

Esperando la Ley: La Universidad provisional. VS 43, p. 26-27.

Entrevista: Vicente Gandia, Rector de la Literaria de Valencia:

La masificación es un fraude social. VS 43, p. 27-28.

Entrevista: Saturnino de la Plaza, Rector de la Universidad Politécnica:

El aumento de las tasas está justificado. VS 43, p. 29.

Los testigos de Jehová llaman a su puerta: Más de diez mil en el País Valenciano. VS 45, p. 28-30.

Consejo de Guerra por contar verdades: Sagasetta, un año en prisión. VS 47, p. 39.

Entrevista: Francesc Bellmunt, el hombre de La Orgía: Es absurdo que se proyecte aquí en castellano. VS 49, p. 55.

Expropiaciones a precio de saldo: Los arrendatarios de El Puig denuncian. VS 50, p. 14.

Entrevista: J. L. Barceló, Conseller de Educació: Valencianos, catalanes y mallorquines hablamos la misma lengua. VS 52, p. 14-15.

- Seminario de Moncada: Los curas se acaban.* VS 57, p. 28-29.
- La nueva terminal del aeropuerto: Dentro de once años será insuficiente.* VS 58, p. 32-33.
- Facultad de Medicina: La guerra de las convocatorias.* VS 59, p. 18.
- Cosmecenter, cierra a los dos meses: Cosméticos que huelen mal.* VS 59, p. 24-25.
- Elecciones 79: Todos a una.* VS 60, p. 15-17.
- Elecciones 79: De votos, por la calle: Valencia: Roja por fuera, azul por dentro.* VS 62, p. 21-23.
- Repaso el feminismo: Ocho de marzo, día internacional de la mujer.* VS 63, p. 26-28.
- Entrevista: Alfons Cucó: El senador valenciano más votado.* VS 64, p. 24-25.
- Cooperativas de maestros: La autogestión va a la escuela.* VS 66, p. 38-39.
- Valencia: El primer pleno democrático.* VS 70, p. 15-16.
- Distrito Marítimo de Valencia: Más de mil alumnos pueden quedarse sin instituto.* VS 71, p. 24.
- Entrevista: Les confessions d'Isa Tròlec: Jo pos per testimoni el temps.* VS 72, p. 36-37.
- Alicante-Murcia: Autopista sí, autopista no: Tras el informe del Colegio de Ingenieros.* VS 73, p. 22-23.
- Trobada de joventuts nacionalistes.* VS 74, p. 14.
- Entrevista: Alfons Cucó, en el Senado: No me apeo del término terrorismo.* VS 77, p. 20-21.
- El nudismo es más barato: Cuando la crisis aprieta.* VS 80, p. 40-42.
- Entrevista: Paqui Llopis (PTPV-ORT): L'Estatut exige la unitat de la izquierda.* VS 83, p. 18-19.
- Valencià a l'escola: Con un Decreto polémico.* VS 85, p. 10-12.
- Entrevista: Alfonso Guerra: Se me acusa de todo.* VS 87, p. 20-21.
- II Estatge de Gandia: Ni política, ni filología, por favor.* VS 88, p. 34-37.
- El caso del padre Llidó: El Gobierno no da la cara.* VS 94, p. 14-15.
- La Universidad dice no: Decreto de bilingüismo.* VS 98, p. 12-15.
- Nuestra portada: Rebelión en las aulas.* VS 99, p. 06-09.
- Decreto de bilingüismo: País Valencià, parla català.* VS 100, p. 14-16.
- El mayor espectáculo del mundo: A la sombra de la televisión.* VS 101, p. 44-47.
- Los estudiantes declaran la guerra a UCD.* VS 102, p. 10-11.
- Enseñanza privada: Quien paga manda.* VS 105, p. 28-31.
- El music-hall en Valencia.* VS 106, p. 42-45.

Bingos y casino: Hagan trampa, señores. VS 109, p. 32-35.

Amb els vots d'UCD i el PCPV: La lengua valenciana está servida. VS 116, p. 24-25.

Entrevista: Pereira, el nacionalista que ganó la Recopa. VS 120, p. 34-37.

López Surroca, Pilar; Aleixandre, Vicent

Cien millones por Kempes: En Argentina jugaría gratis, pero aquí.... VS 24, p. 26-28.

López Surroca, Pilar; Beltrán, Mario

Cuando el calor aprieta: El veraneo de los VIPS. VS 35, p. 20-22.

López Surroca, Pilar; Piera, Emili

Entrevista: Tip y Coll al ataque: Somos como el gobierno: Prometemos. VS 42, p. 44-45.

López Surroca, Pilar; Villena, Miguel Ángel

Semana de lucha en la enseñanza: No a las leyes de UCD. VS 107, p. 28-30.

López, Pilar; Nabàs, Ernest;

Llegaron los nuevos ayuntamientos: Con senyeras en los balcones. VS 69, p. 21-25.

Antoni Paricio García (València, 21 de novembre de 1951)¹²⁴ – Dissenyador gràfic, portadista, dibuixant i expert multimèdia. S'encarregà de la maquetació de VS pràcticament durant tota la història del setmanari. Eixí de la redacció sols un mes abans de la dissolució de la publicació, temps en el que s'encarregà de la maquetació (baix les contínues directrius de Paricio) Pilar López. A més, col·laborà en algunes portades junt a Artur Heras. Graduat a Arts Aplicades per la Escola d'Arts Aplicades i especialitzat en disseny gràfic. Al concloure els estudis d'arts aplicades realitza treballs en els estudis de publicitat de Rafael Contreras y Publipress. En desembre de 1977 passa a la redacció, realitzant la maquetació, de *Valencia Semanal*, fins maig de 1980.

En juliol de 1981 s'incorpora al gabinet de premsa de l'Ajuntament de València per fer-se càrrec de les seues publicacions i realitzar el Boletí d'Informació Municipal. Interessat en tots els camps de la comunicació visual, escriu guions i realitza documentals en format video. En abril del mateix any assisteix al Marché International des Programmes de Télévision de Cannes. En octubre de 1982 assisteix al vuitè

¹²⁴ Extret de la biografia que recull Francisco Agramunt Lacruz al seu Diccionario de Artistas Valencianos del Siglo XX. Publicat per l'editorial Albatros. València, 1999. Exactament l'escrit sobre Toni Paricio es troba al volum III, pàgina 1317.

International Videocommunications Market en Cannes. En maig de 1983 es anomenat responsables de l'Oficina de Publicacions de la Conselleria de Cultura de l'Ajuntament de València i un any després s'encarrega de coordinar l'exposició monogràfica d'autors valencians per al 12 Saló Internacional de la Bande Dessinée, de Angoulême. Durant 1986 es responsabilitza de la coordinació tècnica, imatge i muntatge de l'exposició "Valencia, capital de la República", celebrada en la Llotja i patrocinada per l'Ajuntament de València, la Conselleria de Cultura, la diputació, la universitat i el Ministeri de Cultura. En maig de 1986 assisteix al Marché International des Programmes de Télévision de Cannes. En gener de 1987 coordina la campanya d'imatge de Teatre Jove 87 organitzada per la Fundació Shakespeare.

Forma part de la comissió tècnica encarregada de dissenyar la campanya de la imatge i de llançament del Palau de la Música. També es responsabilitza de coordinar la segona delegació valenciana al 14 Salon de la Bande Dessinée d'Angoulême. En febrer de 1988 es anomenat membre de la comissió assessora de la campanya "Tirant lo Blanc 1490-1990", organitzada per la Conselleria de Cultura i l'Ajuntament de València. Participà en l'organització de les sis primeres Mostra de Cinema del Mediterrani. En la quinta i sexta edició fou el responsable del diari del festival *Mostranotícies*. En la setètima fou l'encarregat de la imatge del festival realitzant tots els dissenys i arts finals a partir d'un dibuix de Mariscal. En 1990 realitza el guió i és anomenat vice-comissionat de l'Exposició *La Impremta Valenciana* celebrada en la Llotja. Dissenya les col·leccions de llibres *Textos*, *Minor* i *Documentos*, editats per la Filmoteca de la Generalitat Valenciana. En 1993 és professor en un curs sobre edició i arts gràfiques per a responsables institucionals de publicacions, organitzat per l'Institut Valencià de la Funció Pública. En febrer de 1995 dissenya i coordina l'exposició *Valencia: los libros de viajes*, que es realitza en l'Ajuntament de València, junt amb la Conselleria de Cultura i Bancaixa. En els darrers anys realitza treballs com a tècnic de publicacions de l'Ajuntament de València. Realitza els disseny gràfic de cartells, llibres, logotips, follets, publicacions periòdiques o publicitat per a institucions o empreses privades. És fundador de la Unió de Fotògrafs del País Valencià. També desenvolupa el disseny gràfic assistit per ordinador i està interessat en l'edició electrònica i la producció multimèdia. És membre de la Internationale Gutenberg-Gesellschaft de Mainz i vicepresident de la Societat Bibliogràfica Valenciana Jerònima Galés.

Emilia Bolinches (Carcaixent, ?) – Titulada en Periodisme en 1971 per l'Escuela Oficial de Periodismo de Madrid, forma part de la primera promoció dels estudis de quatre anys en que s'exigia el COU. Va ser la promoció pont entre els estudis de tres anys sense el COU i l'entrada a la Universitat. Llicenciada també en Filologies Modernes (anglès i francès) per la Universitat de València en 1978. De 2006 a 2010 imparteix classes on line a la Universitat Jaume I de Castelló amb el mòdul dedicat a la Relació de les Associacions Ciutadanes amb els Mitjans de Comunicació. També col·labora i participa amb la Universitat de València a través de la Unitat d'Igualtat i de la facultat de Comunicació en diversos seminaris i congressos. Realitzà la tesi periodística de fi de carrera al Departament de Periodiques de la Bibliothèque National de France, a Paris (1970-1971), obligatòria abans d'obtenir el títol de Periodisme. La tesi versava sobre les publicacions espanyoles durant la Guerra Civil que formen part de l'hemeroteca francesa. Realitza seminaris en la Universitat Internacional Menéndez Pelayo de València (UIMP) d'Esriptura per a Cinema i Televisió (1995) i del Guió Audiovisual (1994). Començà l'ofici de periodista en l'any 1971 a la revista d'informació econòmica *Valencia Fruits* on va arribar a ser subdirectora i la seua corresponsal a Londres en 1979. Durant la transició democràtica va treballar per a *Valencia Semanal* (1979-1981) on va obtenir el premi Llibertat d'Expressió (1984) després de diversos processaments a denúncies de la ultradreta. A *Valencia Semanal* va treballar en la secció d'economia fins el tancament de la revista en 1981, convertint-se en una de les artífexs més importants. A destacar el treball de l'últim número, en que va publicar un reportatge d'investigació (realitzat en els sotans del Ministeri de Hisenda a Madrid) sobre els primers contribuents valencians aprofitant el decret que permetia, de forma temporal, l'accés públic als IRPF de tots els contribuents.

Al 23-F treballava a *Diario de Valencia*, també en la secció d'Economia i Treball. També va durar poc de temps perquè el diari que va iniciar la seua publicació en desembre de 1981 va tancar en juny del 82. Ha sigut delegada dels periòdics com *Tele-Express*, de Barcelona, i *El Independiente*, de Madrid. També ha col·laborat amb diverses publicacions: *El Periódico de Catalunya*, *El País*, *Tiempo*, *La Verdad*, *Levante*, *Viajar* o *Dinero*. Al diari *Jornada* escriu *Sección Feminista*, una columna amb Rosa Solbes fins que són desallotjades per defensar el dret a l'avortament. A la revista *Saó* escriu durant diversos anys, també amb la col·laboració amb Rosa Solbes, una columna d'opinió feminista titulada *IX-IX*.

Al 1970, encara d'estudiant, comença a col·laborar amb Radio Popular de València. Escriu i llegeix tots els dimecres *Dos cuartillas para la radio*, un programa d'opinió, i participa en programes en directe sobre pacifisme i altres temes prohibits per la censura. En Radiocadena Española realitza el programa setmanal *Entre Nosotras* amb Rosa Solbes y Anna Senent. Este programa radiofònic va durar cinc anys (de 1984 a 1989) i l'últim any el continuarà després amb altre a la Televisió Espanyola-Aitana titulat *La otra mitad* (1988), també setmanal i d'emissió directa. Treballa com a periodista per a l'administració en la etapa de la preautonomia en la Conselleria d'Economia on dirigeix el gabinet de premsa. Més tard, durant les alcaldies dels socialistes Ricard Pérez Casado i de Clementina Ròdenas, treballa al gabinet de premsa de l'Ajuntament de València i també al gabinet de premsa de la Mostra de València/Cinema del Mediterrani dels primers anys.

En Televisió Espanyola-Aitana està durant sis anys en diversos programes (d'economia, drets dels consumidors, entrevistes o reportatges) i en els informatius tant autonòmics com els destinats als tele diaris de Madrid. En aprovar les oposicions a la ràdio i la televisió valencianes, en 1989 entra en Radio Nou com a cap de programes i més tard en Canal 9 on forma part de la redacció dels informatius i d'altres programes fins juliol de 2009 en que es jubila. Actualment (desembre de 2012), encara que jubilada, col·labora ocasionalment als diaris *El País* i *Levante-EMV* i al periòdic *Le Monde Diplomatic*, en la seua edició espanyola. Forma part de la Xarxa Europea de Dones Periodistes i és membra fundadora de la Unió de Periodistes del País Valencià. Pertany des del seu naixement a la Unió de Periodistes Valencians, organització que agrupa a la majoria dels periodistes actius. Al seu sí va coordinar el llibre d'estil *Notícies amb llaç blanc* per al tractament informatiu dels periodistes sobre la violència de gènere publicat per la Unió i recollit per la Federación de Asociaciones de Periodistas de España (FAPE), iniciativa que va merèixer el premi atorgat per les Dones Progressistes pel seu treball professional en defensa de la igualtat (2002).

Paral·lelament al seu treball periodístic com a redactora de la secció d'Internacional de Canal 9 desenvolupa una activitat política a través de l'Observació Electoral Internacional i participa en les missions que diversos organismes internacionals (Fundacions, OSCE, UE o OEA) organitzen per a assistir a les eleccions presidencials i parlamentaries de Veneçuela (agost 2004, desembre 2005, desembre 2006), Bolívia (desembre 2005 i desembre 2009), Equador (setembre 2008), Nicaragua (novembre 2006), Mèxic (juliol 2006) i ja a Europa, a la República de Moldàvia (abril

de 2009). En 2009-2010 va fer la Diplomatura de Asistencia Electoral y Observación Electoral Internacional, organitzada per la Universitat de València a través d'ADEIT-Fundació Universitat-Empresa.

Ha escrit la biografia de Pilar Soler, una dona senyera per a les feministes valencianes, publicant el llibre per mitjà de la Universitat de València a finals de 2013. També és autora de “Venezuela traicionada por los medios”, treball publicat en *Àgora, Revista de Ciencias Sociales*, número 10 (València), així com també de “Aquí y en Venezuela: los defensores falsarios de la Libertad de Expresión”, treball per a un llibre col·lectiu de l'editorial El Jonc de Barcelona. Va coordinar el seminari de política internacional *Zones geoestratègiques mundials: la globalització dels conflictes*, organitzat per l'Associació Dones Grans de València (abril-juny 2012) i celebrat al Col·legi Major Rector Peset. Van ser 8 setmanes amb 8 especialistes per desenvolupar cada àrea. A més ella va celebrar la sessió dedicada al paper d'Amèrica Llatina en el concert internacional. També altres com *Les dones en les notícies* (Universitat de València, juny de 2011), *Jornades de reflexió cap a la transició democràtica* (Rabat, maig de 2011), *Gènere i governabilitat Democràtica* (València, desembre de 2010), *Tractament no sexista de la informació* (Universitat de València, març de 2011) o *Els media enfront de la violència de Gènere. Llei, discurs dels media i compromís social* (Universitat de València, setembre de 2008).

Actualment forma part del consell directiu de la Associació Ciutadania i Comunicació (ACICOM) per a la defensa dels drets de la ciutadania en l'àrea de Gènere i Comunicació. Pertany a la Fundació CEPS (Centro de Estudios Políticos y Sociales) vinculada als moviments polítics i socials de l'Amèrica Llatina, així com també a l'associació Valencians pel Canvi. En gener de 2005 va formar part de la Comissió Valenciana de Verificació dels Drets Humans a les regions del Magdalena Medio, Urabá i Arauca de Colòmbia, les més amenaçades pels militars, paramilitars i la guerrilla. Entre els comissionats figuraven diversos diputats –del Congrés i de les Corts Valencianes- i membres d'organitzacions humanitàries. En tornar i com a resultat del viatge va escriure, muntar i editar tretze reportatges que van ser emesos durant els mesos de abril, maig i juny a Canal 9. Uns dies després de deixar Colòmbia es donà la tràgica circumstància de que el líder camperol de San José d'Apartadó va ser assassinat amb la seua família pels militars i la seua entrevista, l'última abans de morir, va recórrer el món després de ser emesa per Canal 9.

Va participar als Forums Social Mundial de PortoAlegre (2003) i de Bombay (2004) i va cobrir informativament per a Canal 9 les dos cites. Ha estat molt vinculada amb la Associació Cultural Volga de València, sent la seua primera presidenta durant sis anys des que es va produir el canvi de l'Associació d'Amics de la URSS com a resultat de la caiguda del mur de Berlí.

Articles a VS

Datos para la autonomía: Del cero al infinito. VS 51, p. 17.

Nace la Corporación Industrial: Ni institución benéfica, ni hospital de empresarios. VS 51, p. 22-23.

Elecciones en la Cámara de Comercio: Noguera de Roig y García Brun, dos nombres para la presidencia. VS 53, p. 15.

Entrevista: Vicente Iborra: Si no tenemos un banco grande es porque no queremos. VS 55, p. 18-19.

Textiles: Poca tela que cortar. VS 56, p. 22-23.

II Congreso de la Unió de Llauradors i Ramaders del País Valencià: Lo que el campo necesita. VS 57, p. 20-21.

El calzado hace agua: El gran coloso se protege. VS 57, p. 22.

Entrevista: Salvador Calomarde, sindico-presidente del Bolsín: Sin estructuras financieras no habrá autonomía. VS 58, p. 30-31.

Entrevista: Clementina Ródenas: La banca en el siglo pasado: Desmitificar el tópico. VS 58, p. 41.

Entrevista: Álvaro Noguera: Me fastidian las dictaduras, el dirigismo y las monopolizaciones. VS 59, p. 26-27.

¿Saldremos de la crisis tras las elecciones?: Cuatro soluciones para una economía enferma. VS 61, p. 22-23.

UCD juega a la contra de las autonomías: Transferencias de competencias: Embolados electoralistas. VS 62, p. 16-17.

Pequeñas y medianas empresas de Valencia: Todos nos utilizan, pero nadie nos ayuda. VS 63, p. 29-31.

Tres alcaldes socialistas: Valencia: Fernando Martínez Castellano: Hay que reestructurar la maquinaria municipal. VS 67, p. 16-17.

Flash económico de urgencia: Tras los paréntesis electorales. VS 68, p. 15.

La postguerra, revisitada: Sumaríssim d'urgencia, de Gonçal Castelló. VS 68, p. 39.

- Diseño industrial y cambios en la estructura agraria.* VS 70, p. 22-23.
- Entrevista: Silvino Navarro: Seguimos necesitando una gran institución financiera.* VS 71, p. 22-23.
- El conflicto de la patata: ¿Una maniobra de UCD?* VS 71, p. 25.
- Peseta gana, exportación pierde.* VS 72, p. 18-20.
- Entrevista: Profesor Lluch: El Ministro de Economía se merece un suspenso.* VS 73, p. 26-27.
- Parados del campo: Ni constan, ni cobran.* VS 74, p. 20-21.
- Competencias transferidas: Menos da una piedra: A enterarse tocan.* VS 76, p. 16-17.
- La naranja, una campaña desastrosa: Con los precios más altos de la historia.* VS 76, p. 18-19.
- Los tres diarios estatales del País son rentables: Levante a la cabeza del conflicto.* VS 78, p. 20-21.
- Al calzado valenciano lo cogió el toro: Con la dura competencia del tercer mundo.* VS 79, p. 16-17.
- La visita de Lorenzo Natali: Los negociadores han de tener en cuenta el País Valenciano.* VS 79, p. 18-19.
- Fruta de verano, otro desastre agrícola: Poca y mal pagada.* VS 80, p. 14-15.
- Las vacaciones pueden costarte la vida: Contaminación, enfermedades, accidentes.* VS 81, p. 16-18.
- Objetivo: Democratizar la Feria Muestrario Internacional.* VS 82, p. 20-21.
- El presupuesto del Consell en manos de UCD: Los consellers de izquierdas sin un duro.* VS 83, p. 12-13.
- La Feria del Calzado de Elda: La ofensiva comercial está preparada.* VS 85, p. 20.
- También los empresarios quieren el Estatut: Sin Autonomía no hay futuro económico.* VS 86, p. 15-18.
- Las cámaras valencianas hacia la autonomía: Lentas pero seguras.* VS 87, p. 18-19.
- Segarra: Volver con las plantillas puestas.* VS 88, p. 21-23.
- Las naranjas siguen colgadas.* VS 89, p. 20-21.
- El reto europeo al mueble valenciano: Adaptarse o morir.* VS 90, p. 20-22.
- Los vinos valencianos de mal en peor: Muchos pero poco promocionados.* VS 91, p. 20-21.
- Las Comunidades Europeas: Meta para la economía del País Valenciano.* VS 92, p. 26-27.

- Consejo de Europa: Europa estuvo en Valencia.* VS 93, p. 12-13.
- Hostelería: ¿Contra el Ayuntamiento o contra el Gobierno?.* VS 94, p. 32.
- Con Iberflora al fondo: El País Valenciano: Un jardín problemático.* VS 95, p. 25-27.
- Entrevista: María Alba Escola: Me gusta ser empresaria: Una mujer contracorriente.* VS 96, p. 24-25.
- El IMPI del País Valenciano se creará muy pronto: Preparando el terreno.* VS 99, p. 26.
- El Bolsín de Valencia amenazado.* VS 99, p. 27-28.
- Banco de la Exportación: Emilio Attard se va... pero se queda.* VS 99, p. 29.
- Inversiones en el extranjero.* VS 102, p. 16-19.
- Inversiones en el extranjero (y II): Los empresarios valencianos, pioneros.* VS 103, p. 22-24.
- El gobierno sacrifica a la naranja: Abril y Lamo se lavan las manos.* VS 104, p. 20-23.
- Entrevista: Lluís Font de Mora: Abril Martorell quería meterme en la cárcel.* VS 104, p. 22-23.
- El desastre de la Vall d'Albaida.* VS 105, p. 18-21.
- Nieve y agua hundien la industria textil: El desastre de la Vall d'Albaida.* VS 105, p. 21-23.
- Tormenta energética en el campo.* VS 106, p. 32-33.
- Alarma entre los joyeros: Robos y poca venta.* VS 106, p. 34-35.
- El lumpen del campesinado.* VS 107, p. 32-35.
- La rebelión de los tractores.* VS 108, p. 28.
- Sindicatos y empresarios, el acuerdo marco: APD organizó la reunión de Valencia.* VS 109, p. 26-27.
- Payá: Juguetero mayor del reino: De la tartana a la electrónica.* VS 110, p. 28-30.
- Mujeres que trabajan: Las pasan moradas.* VS 111, p. 28-30.
- Segarra, otra vez en peligro: La amenaza de la privatización.* VS 114, p. 30-31.
- La falta de previsión del gobierno, responsable del desastre agrícola: Todavía sin seguro agrario.* VS 115, p. 21.
- L'Alcora: El revival de la cerámica aristocrática.* VS 115, p. 34-35.
- Las naranjas de Hassan pasarán.* VS 116, p. 10-13.
- Crisis y paro: Levante feliz pero menos.* VS 116, p. 38.
- Els pelegrins de les Useres: Ritus i màgia al País Valencià.* VS 117, p. 34-37.

El centralismo contra la bolsa de Valencia: Una negativa insostenible. VS 118, p. 26-28.

Elecciones en el Micalet: Los blaveros derrotados. VS 118, p. 41-42.

El País Valenciano ante el Mercado Común. VS 119, p. 12-15.

Josep Vicent Marquès i González (València, 1943 - València, 5 de maig de 2008)¹²⁵ sociòleg i un dels escriptors més destacats de les lletres catalanes a la història del País Valencià. Tingué un paper molt destacat a VS, doncs pràcticament no fallà des dels primers números de la publicació fins al final, amb una pàgina sencera (una secció titulada *A plaer de boca*) en la que reflexionava sobre temes diversos de caire tant polític com costumista, cultural o social. Molt a *grosso modo*, Marquès fou llicenciat en Dret i membre del Moviment Social-Cristià de Catalunya i del Partit Socialista Valencià (PSV), que posteriorment abandonà per fundar el grup Germania Socialista, de tendència comunista antiautoritària. Es presentà com a candidat al Senat en 1979 baix el lema "ni fam, ni fum, ni fem", sent també un dels promotors dels primers grups ecologistes i antinuclears valencians. També va ser un dels animadors dels primers grups ecologistes i antinuclears de València. Ja en els noranta es va traslladar a Madrid on va destacar com a columnista en *El País* i com a col·laborador en diferents programes de televisió. Tornaria a la fi d'aquesta dècada a València. Durant aquests anys exercí com a catedràtic i professor del Departament de Sociologia i Antropologia de la Universitat de València. Josep Vicent Marquès morí en 2008 després de recaure d'un ictus que havia patit tres anys abans.

Obres

País perplex (1974)

Clase obrera y cuestión nacional (1978) – Pròleg

No és natural (1980)

¿Qué hace el poder en tu cama? (1981)

Amors impossibles (1982)

Curso elemental para varones sensibles y machistas recuperables (1991).

Sexualidad y sexismo (1991)

¹²⁵ Biografia extreta de diferents pàgines d'internet, pertinentment contrastades, cas de: www.escriptors.cat o www.levante-emv.es

Dígallo por carta (1992)

Tots els colors del roig (1997)

El retorn del naufrag professional (1998)

Articles a VS

Apague luces innecesarias. VS 1, p. 31.

La expropiación de la noche. VS 2, p. 23.

Cofrentes o lo que no pasa como noticia. VS 3, p. 29.

No cometa regalos. VS 4, p. 31.

Trescientos sesenta y cuatro días del niño. VS 5, p. 37.

Anuncios como esquelas. VS 6, p. 37.

Sobre circos. VS 7, p. 25.

Ingeniería ambiental. VS 8, p. 32.

Cómo contratar a sus superiores. VS 9, p. 27.

Toda la enseñanza es a distancia. VS 10, p. 27.

Las oposiciones o el barroco. VS 11, p. 19.

Consuelo para independientes novatos. VS 12, p. 29.

Coleópteros, moluscos y autoridades. VS 13, p. 24.

Cara i cul: Una falla de les Falles. VS 14, p. 33.

El piso o la irreflexión premeditada. VS 15, p. 29.

Que vienen los viejos. VS 16, p. 31.

El sexo en el kiosko (1): Estampitas dentro de un orden. VS 16, p. 36-37.

Hacia los funerales del automóvil. VS 17, p. 25.

El sexo en el kiosko (2): Los tetatebeos y sus moralejas. VS 17, p. 38-39.

Simular una violación. VS 18, p. 27.

El sexo en el kiosko (y 3): Noticias del sexo de los demás. VS 18, p. 44-46.

Gitanos. VS 19, p. 31.

Criadas. VS 20, p. 25.

Hace diez años, Mayo del 68: La imaginación, el poder y las barricadas. VS 20, p. 40-42.

La dificultad de comprar un bolígrafo. VS 21, p. 33.

Carta abierta al Conserje del Consell. VS 22, p. 29.

La única publicidad que quisieron prohibir. VS 23, p. 29.

Una nueva lengua: el cooficial. VS 24, p. 29.

- Tiempo de exámenes.* VS 25, p. 33.
- Amar la ciudad.* VS 26, p. 29.
- Jaimito y la educación sexual.* VS 27, p. 23.
- Mallorca, he aquí al enemigo.* VS 28, p. 31.
- Quién está contra el aborto.* VS 29, p. 25.
- Maestros, abuelos y beatos.* VS 30, p. 23.
- Que sea para bien.* VS 31, p. 29.
- Arte de decorar cadenas y alabanza de enjaulados.* VS 32, p. 37.
- El miedo, vieja droga.* VS 33, p. 23.
- El veraneo o lo imaginario.* VS 34, p. 31.
- No nos dejan federarnos a Murcia.* VS 35, p. 27.
- He visto la tele.* VS 37, p. 21.
- La señora anciana decide intervenir.* VS 38, p. 37.
- Carrau intercede por los santos.* VS 39, p. 21.
- Bodas, consellerías, separaciones.* VS 40, p. 41.
- Para leer mientras espera en el juzgado.* VS 41, p. 25.
- Mi vecino el guerrillero.* VS 42, p. 25.
- Por un insulto mejor y más nuestro.* VS 43, p. 33.
- El Espíritu Santo aprueba en septiembre.* VS 45, p. 31.
- El mar, la muerte, la internacional.* VS 46, p. 21.
- El despilfarro y el despilfarraje: Meditación ante un bote de cerveza.* VS 47, p. 31.
- Retrato del machista considerándose a sí mismo como un gracioso.* VS 48, p. 27.
- Aprendiendo a ser sectario.* VS 49, p. 57.
- Los normales en el Saler.* VS 50, p. 37.
- La religión preventiva.* VS 51, p. 27.
- Dudas navideñas.* VS 52, p. 25.
- ¿Quiere ud. polemizar conmigo?.* VS 53, p. 25.
- Váteres.* VS 54, p. 50.
- Dragonera, Galicia, Cofrentes.* VS 55, p. 41.
- El juego de los parecidos.* VS 56, p. 37.
- Margarida, y ahora usted.* VS 57, p. 23.
- Contactos.* VS 58, p. 39.
- Mestalla y libertad.* VS 59, p. 35.
- Cartas apócrifas a Doña Elena.* VS 60, p. 21.

- El asunto de la salud.* VS 61, p. 43.
- Señor maestro.* VS 62, p. 35.
- Valencianía, ía, ía, o....* VS 63, p. 23.
- ¿Qué hizo usted durante la huelga de futbolistas?.* VS 64, p. 33.
- Toby toca fondo.* VS 65, p. 37.
- El kiosko y la multicopista: Cal Dir desaparece y Cartelera Turia cumple años.* VS 66, p. 23.
- A los padres de la patria nuclear.* VS 67, p. 41.
- Jomeini sí tiene pilila.* VS 68, p. 43.
- La varita mágica y el ayuntamiento imaginario.* VS 69, p. 29.
- ¿Hacia el sacramento penitencial del divorcio?* VS 70, p. 29.
- ¿Viva la vida?* VS 71, p. 29.
- Un chalet muy feminista.* VS 72, p. 29.
- Arte de la pareja.* VS 73, p. 29.
- Más sobre el matrimonio, más.* VS 74, p. 35.
- Madre soltera busca empleo.* VS 75, p. 29.
- Delicada infraestructura de las flores.* VS 76, p. 33.
- Sobre el cuerpo represivo.* VS 77, p. 41.
- El taronjito.* VS 79, p. 33.
- Barba.* VS 80, p. 29.
- Dificultad de hacer honestamente proposiciones deshonestas.* VS 81, p. 31.
- La lógica episcopal.* VS 83, p. 29.
- Se quema.* VS 84, p. 25.
- Reina por cuenta ajena.* VS 85, p. 22.
- Las prodigiosas averiguaciones del comisario Magaña.* VS 87, p. 29.
- Un lío.* VS 88, p. 29.
- El enojoso asunto de los bocatas de chorizo.* VS 89, p. 45.
- El orgasmo y el entusiasmo.* VS 90, p. 41.
- De vestidos.* VS 91, p. 41.
- La socialización de los muertos.* VS 92, p. 39.
- La noche en que salvamos Europa.* VS 93, p. 47.
- La señora Enriqueta tiene una persona dentro.* VS 94, p. 47.
- La pareja obligatoria.* VS 95, p. 41.
- Primer botijo de Marx.* VS 96, p. 49.

- Epístola moral a los adjetivantes.* VS 97, p. 47.
- La falc i el Martorell.* VS 98, p. 41.
- Frases (recién) hechas.* VS 99, p. 51.
- Feroz feliz, feroz Navidad.* VS 100, p. 47.
- ¿Qué década?: Así fueron los setenta.* VS 101, p. 21.
- Ternura y beneficio.* VS 102, p. 43.
- Los niños son los papás.* VS 103, p. 25.
- Horoscopularios.* VS 105, p. 39.
- Usufructuoso aprende del Gobierno.* VS 106, p. 39.
- Más medallas.* VS 107, p. 31.
- Monólogo ante una cigala.* VS 108, p. 39.
- Por la redención del cotilla.* VS 109, p. 29.
- Papá, ¿me compras?* VS 111, p. 31.
- ¿Sabe usted cuidar turistas?* VS 112, p. 33.

Rafael Ventura i Melià (Riola, Ribera Baixa, 1948). Escriptor i periodista valencià que participà a VS com a responsable de la secció de cultura i societat. Fou també un dels redactors que es mantingué durant tota la vida del setmanari valencianista, realitzant durant tota la seua trajectòria un seguit d'entrevistes que el dugueren a parlar amb personatges del calat de Vázquez Montalbán, Raimón, Vicent Andrés Estellés, Ovidi Montllor, Serrat, Pilar Miró, Joan Francesc Mira o Pérez Aparicio. En total signà, amb el seu nom, més de cent articles a la publicació valencianista, més molts altres amb pseudònims com Julián Torres, J.T., Gluck, La Pinteta Rebel o La Peineta Rebelde. Amb el de Julián Torre (també T.R.), Ventura signà més de trenta articles, apareixent les seues informacions des d'abril de 1978 fins maig de 1980. És especialment prolífica la seua darrera etapa amb aquest pseudònim, mentre els seus articles indagaren sobre diferents aspectes de la vida econòmica, política i social valenciana. Fou de gran rellevància el seu estudi sobre les raons econòmiques de l'anticatalanisme, en el que s'analitzà les motivacions de certs sectors financers valencians per promoure el moviment blaver contrari a les relacions del País Valencià amb Catalunya. En la darrera etapa de les seues intervencions es centrà en temes culturals. Diu: *A Valencia Semanal la veig com un gran pas en la història de les publicacions valencianes i clau en la Transició a la democràcia, així com per a molts*

periodistes. Va ser una gran finestra, en política, és palès, i en cultura després de Gorg, malgrat estar en castellà. Jo no tenia manies i deixava pas a molts noms de diversos colors i procedències. Vaig ser des del primer dia redactor en cap de la secció de Cultura, i la meua feina incloïa fer entrevistes, reportatges, quasi totes les crítiques de literatura i art i, de vegades, teatre, breus, i les pàgines d'humor. Donava idees a altres periodistes i feia encàrrecs fins i tot als fotògrafs. El primer, dels fotògrafs, el cridà Fabregat i era un electricista, el segon venia de IS (Forteza) i el tercer del PCE i era de Cal Dir, Rodríguez¹²⁶.

Ventura s'inicià en el món del periodisme com a col·laborador de les revistes *Albatros* (1964) i *Gorg* (1971), encara durant la dictadura franquista, passant més tard per la revista nacionalista que centra aquest estudi. Influenciat per escriptors de la talla d'Umberto Eco, en 1980 es va adjudicar el Premi Andròmina de narrativa, guardó que li va valer el reconeixement definitiu de les lletres valencianes. Ha estat un llarg període de temps lligat a la secció de Cultura del diari *Levante-EMV* i d'entre les seues obres més destacades sobreïxen algunes de poesia com *Corrents de fons* (1976), *Senyals de vida* (1980) o *Igual vol dir Itàlia* (1982) i d'altres de narrativa com *Atzucac* (1972), *La darrera tornada* (1974) o *Àmbit perdurable* (1981).

Obres

Poesia

- *Corrents de fons* (1976)
- *Senyals de vida* (1980)
- *Igual vol dir Itàlia* (1982)

Narració

- *Atzucac* (1972)
- *La darrera tornada* (1974)
- *Àmbit perdurable* (1981)

Articles a VS

El desencanto de Semprún: Con él llegó el escándalo. VS 1, p. 32-33.

Cine cubano: Una semana frustrada. VS 2, p. 37.

Entrevista: Antonio Puchades: Fuimos como dioses. VS 3, p. 25-27.

¹²⁶ Entrevista personal amb Rafael Ventura i Melià que va tenir lloc a través del correu electrònic en novembre de 2013.

- Entrevista: Felicidad Blanc: Leopoldo Panero era un macho ibérico.* VS 4, p. 27-29.
- Entrevista: Raimón: No soy un político.* VS 5, p. 24-26.
- Entrevista: Ventura Melià: He hecho un libro de denuncia.* VS 5, p. 36.
- José María Pascual: Cine y naranjas.* VS 6, p. 32-33.
- Entrevista: Lluís el Sifoner: Inequivocament valencià.* VS 8, p. 33-34.
- Equip Crònica: Tot està molt embolicat.* VS 9, p. 32-33.
- Toni Mestre: L'home de De dalt a baix.* VS 10, p. 31-32.
- Entrevista: Josep Domènech: Triomfar fora de casa.* VS 11, p. 32.
- Entrevista: Josep María Morera: El teatre valencià l'han de fer els valencians.* VS 12, p. 34-35.
- Entrevista: La Trinca: Ja som aquí.* VS 13, p. 38-39.
- Entrevista: Paco Muñoz: Fora del País, no ens volen.* VS 15, p. 35-36.
- Entrevista: Maria del Mar Bonet: Si em sortira bè, cantaria també en castellà.* VS 16, p. 38-39.
- Entrevista: Beatriu Civera: Cal publicar per a seguir escrivint.* VS 17, p. 32-33.
- El ex-torero del PSOE: Romance de valentía de Antonio Olmos Chocolate.* VS 18, p. 34-35.
- Entrevista: Al Tall: Cantarem al carrer, tan si volen com si no.* VS 19, p. 34-35.
- Entrevista: Jorge Edwards, chileno: Carter ya no puede mantener a Pinochet.* VS 23, p. 34-35.
- Entrevista: Vicent Andrés Estellés, Premi d'Honor: M'he deixat la pell escrivint.* VS 24, p. 34-36.
- A Madrid, gran exposició de Renau: Vull tornar al País Valencià.* VS 25, p. 34-36.
- José Sancho es Pascualo: Hago el papel de un follaoret: Estreno mundial de El virgo de Visanteta.* VS 26, p. 37-39.
- Entrevista: Ovidi Montllor: Entre la cançó i el cinema.* VS 27, p. 38-39.
- Entrevista: Severo Ochoa: Si me quedo, no gano el Nobel.* VS 28, p. 38-40.
- Entrevista: Vizcaino Casas: Soy de derechas de toda la vida.* VS 29, p. 44-45.
- Pepe Beunza o la objeción de conciencia.* VS 30, p. 38-40.
- Entrevista: Serrat: Los catalanes hablamos en valenciano.* VS 33, p. 38-40.
- Un colectivo en marcha: Las tribulaciones del cine valenciano.* VS 34, p. 43.
- Entrevista: Apoteosi Sisa a Sagunt: Encara no estic tan integrat con Raimon.* VS 34, p. 44-45.
- Todos los muertos son iguales: La democracia llegó a los cementerios.* VS 35, p. 50-51.

- Entrevista: Lluís Guarnier: Una vida dedicada a la cultura.* VS 36, p. 32-33.
- Carles Barranco en televisió: Més enllà de les modes.* VS 38, p. 36.
- Entrevista: Berlanga, misógino, anarco y pornógrafo: Estreno de Escopeta Nacional.* VS 39, p. 36-38.
- Entrevista: Joan F. Mira se n'anà als USA: Ací no es pot fer res.* VS 40, p. 38-39.
- Entrevista: Julieta Serrano: Otra hija de Marx y de la Coca-Cola.* VS 41, p. 34-35.
- Los meteorólogos proponen: Se acabó el buen tiempo.* VS 41, p. 40-41.
- Entrevista: Con Núria Espert, en Alcocebre: Trato de no ser devorada.* VS 42, p. 36-38.
- Entrevista: Mossén Espasa disidente e innovador: O la Iglesia va a por el pueblo o habrá que cerrar.* VS 43, p. 24-25.
- Casinos de pueblo: Una tradición valenciana.* VS 47, p. 40-41.
- Entrevista: Pedro Costa Morata: Contra el plan energético.* VS 49, p. 59.
- Entrevista: Oriol Bohigas: Los arquitectos ya no son lo que eran.* VS 50, p. 39.
- Así se cargaron De dalt a baix: Cosas de la democracia.* VS 51, p. 39.
- Entrevista: Rafael LL. Ninyoles: Los conflictos lingüísticos son como las guerras de religión.* VS 53, p. 42-43.
- Entrevista: Juan Marsé: La pornografía no me interesa.* VS 54, p. 43-44.
- Entrevista: Pilar Miró: ¿TVE?, eso sí que es el búnker.* VS 55, p. 34-35.
- Les receptes de Martí Domínguez: Com mengen els valencians.* VS 55, p. 38-39.
- Entrevista: Jenaro Talens: Soy un profesor anárquico.* VS 56, p. 40-41.
- Entrevista: Vicent Andrés Estellés: Cinc llibres de colp: Som una nació.* VS 57, p. 32-33.
- Los premios de Prometeo: Los ganadores se sabían de antemano.* VS 58, p. 38.
- El SOS del rugby valenciano: Jugaremos en la Plaza de la Virgen, a ver si nos hacen caso.* VS 58, p. 44-45.
- Entrevista: Tàpies exposa a València: Les etiquetes em fan por.* VS 59, p. 38-39.
- Entrevista: M. A. Conejero, embajador eterno de Shakespeare: Yo no me tomo en serio.* VS 60, p. 44-45.
- Entrevista: Jan Kott: Shakespeare no es nuestro contemporáneo.* VS 63, p. 43.
- Fallas 79: Adiós, fallas franquistas, adiós: Entre la ruptura y la reforma.* VS 64, p. 26-28.
- Els Joglars, a València: Albert Boadella està ací.* VS 64, p. 40-41.
- Entrevista: Boadella, el último hombre oculto: De fallas por Valencia.* VS 65, p. 33-36.
- Carnestoltes estrena Escalante: Vamos a reventar el sainete.* VS 65, p. 42-43.

La Real Sociedad de Amigos del País cumplió sus 200 años: La entidad cultural más antigua del País Valenciano. VS 66, p. 32-34.

Entrevista: Vázquez Montalbán: La soledad del periodista de fondo. VS 67, p. 42-43.

Quatre mapes del País Valencià: Ja són best-sellers. VS 67, p. 46-47.

Vint anys i un disc de Cançó: El resum d'una època. VS 68, p. 45-47.

El libro de Pere M. Orts: Siempre hubo una sola Senyera. VS 71, p. 36-38.

Blasco Ibáñez en Hollywood: La próxima semana en la filmoteca. VS 72, p. 45-47.

Entrevista: All Tall: Un disc dedicat a Almansa. VS 73, p. 34-35.

Antonio Machado, cuarenta aniversario de su muerte: Años de guerra en Rocafort y Valencia. VS 74, p. 38-40.

Entrevista: Joan Oleza: Es legítimo escribir en castellano en los Países Catalanes. VS 75, p. 44-45.

El Teatre Estable estrenó: Los malcasados de Valencia, de Guillem de Castro. VS 76, p. 42.

Entrevista: Manuel Puig: No caigo bien ni a la izquierda ni a la derecha. VS 77, p. 38-40.

Entrevista: Víctor Korchonoi, subcampeón de ajedrez: Yo no era un disidente. VS 78, p. 32-33.

Astrónomos: Pasamos de ovnis, horóscopos y parapsicología. VS 79, p. 44-45.

Cuando tiembla la tierra: El País Valenciano, zona de actividad sísmica. VS 80, p. 20-22.

Entrevista: Carmelina Sánchez Cutillas: Sóc independent, rebel i bohèmia. VS 82, p. 38-39.

La muerte de Vicente Llorens: Tampoco fue profeta en su tierra. VS 82, p. 44-46.

Entrevista: El regreso de Antonio Galván: De poeta de la resistencia a desencantado. VS 83, p. 35-37.

Entrevista: Juan Gil Albert: La consagración de la madurez. VS 85, p. 34-36.

Saba de la cançó: M'enrotlle molt a la gent. VS 85, p. 45.

Entrevista: Sempere: No creo en el arte moderno. VS 86, p. 33-35.

La llarga marxa de Pere Bessó: Poeta, traductor, crític.... VS 89, p. 46-47.

Crítica: Cine: El Companys de J. M. Forn. VS 89, p. 50.

Els Premis Ciutat de Gandia: L'Ausiàs March par a Marc Granell. VS 90, p. 34-37.

Entrevista: Julio Mateu un valenciano en Moscú. VS 91, p. 42-44.

Nuestra portada: La nit del Premis Octubre. VS 93, p. 06-09.

- Entrevista: Cipe Linkovski: Argentina me hizo así.* VS 93, p. 40-41.
- Entrevista: Josep Lozano, la constancia d'un escriptor: A Alginet, amb el premi Andròmina.* VS 94, p. 40-42.
- Crítica: Cine: Rafael Gil y Vizcaino Casas, viejos camaradas.* VS 94, p. 50.
- Entrevista: Rubert de Ventós, filòsof: S'ha acabat el melodrama d'Espanya.* VS 95, p. 36-37.
- Les llibreries de la resistència: Entre totes ho han fet tot.* VS 95, p. 42-44.
- Entrevista: Lola Gaos: Voy de tupamara por la vida.* VS 97, p. 38-39.
- Entrevista: Els Pavesos es confessen.* VS 98, p. 38-41.
- Entrevista: Lluís Llach al Principal: Els valencians deuriem de colonitzar Catalunya.* VS 100, p. 36-39.
- Crítica: Libros: Les notes de Josep Pla.* VS 100, p. 49.
- Entrevista: All Tall: Quan el mal vè de Almasa.* VS 101, p. 42-43.
- Pescadoras valencianas: El Sorolla que vino de Londres.* VS 102, p. 26-28.
- Nous llibres d'Estellés: El mural continua inédit.* VS 102, p. 37-39.
- Del Patronato a la Sala Escalante: Se salva un teatro.* VS 103, p. 42-43.
- Entrevista: Vicente Gaos: No quise conocer a Suárez.* VS 104, p. 36-39.
- Eduardo Quiles estrena en el Principal: El teatro sigue en la clandestinidad.* VS 104, p. 44.
- Crítica: Libros: La memoria de Juan Gil Albert.* VS 105, p. 46-47.
- Entrevista: María Beneyto: He defendido celosamente mi libertad.* VS 106, p. 36-38.
- Crítica: Teatro: En la vida i en la mort d'Enric Ribera.* VS 107, p. 47.
- Joan de Joanes, revisitado.* VS 108, p. 36-38.
- Un viaje con Borges.* VS 108, p. 43.
- Entrevista: Aguilera Cerni y el Museo de Villafamés.* VS 109, p. 40-42.
- Tiene usted razón, señor Gaos.* VS 109, p. 47.
- Entrevista: Adolfo Marsillach, después de la caída: El escándalo lo ponen los demás.* VS 110, p. 44-45.
- Quan la ràdio parla en català.* VS 111, p. 42-45.
- Entrevista: Joan Brossa: L'aventura de l'art contemporani.* VS 112, p. 38-40.
- Entrevista: Sara Montiel: Ser Sara es muy difícil: De fallera, por Valencia.* VS 113, p. 42-44.
- Entrevista: Núria Espert: Els personatges femenívols són universals.* VS 114, p. 40-41.
- Crítica: Libros: Bloody horror show, de Rodolf Sirera.* VS 114, p. 45-46.

Roland Barthes, el honorable colegial. VS 114, p. 47.

Entrevista: Carme Pérez Aparicio: Almansa, l'inici de la resistència. VS 115, p. 12-15.

La Fira es una festa: Josep Piera, Premi Carles Riba: Un llibre sobre el desig. VS 116, p. 42-44.

En la mort de Jean Paul Sartre: L'últim mestre del segle: L'home que refusà el Nobel. VS 116, p. 47-48.

Entrevista: Francesc Tomás i Valiente: Un valenciano en el Tribunal Constitucional. VS 117, p. 16-17.

Entrevista: Juan Goytisolo: Los que antes me censuraban, ahora son ministros. VS 118, p. 38-40.

Entrevista: María Ángeles Arazo i Francesc Jarque: De festa en festa. VS 118, p. 44-46.

Crítica. Premios: Premis València. VS 118, p. 49.

Articles com a Julián Torres

Entrevista: Volpi, un romano en Burjassot: Soy un fenómeno natural. VS 17, p. 43-45.

Discotecas, las nuevas catedrales: Esa fiebre del sábado noche. VS 23, p. 43-45.

Con sus pros y sus contras: El teatro estable en marcha. VS 26, p. 41.

Gutiérrez Sousa, premio Blasco Ibáñez: La revolución fracasada. VS 26, p. 42.

Comença enguany un pla experimental: Valencià a l'escola. VS 40, p. 32-34.

Entrevista: Araceli Banyuls, adés i ara: Estrena el seu primer elapé. VS 43, p. 42.

Fotos de Monzó en Tretze: Valencia sin maquillar. VS 55, p. 42-43.

La nueva carpeta del PCPV. VS 66, p. 40.

Les raons econòmiques de l'anticatalanisme (1): Lluirecambistes i proteccionistes. VS 68, p. 31-33.

Les raons econòmiques de l'anticatalanisme (i 2): El parèntesi de la primera guerra mundial. VS 69, p. 30-31.

La feria de las novedades: Feria del libro 1979. VS 69, p. 39-41.

Entrevista: Paco Romà: La comedia es la expresión de los desencantados. VS 73, p. 45.

Bandera, bandera: Un exorcisme col·lectiu. VS 73, p. 46-47.

Fa 10 anys nasqué Gorg: Fou prohibit per valencianista. VS 77, p. 42-43.

L'Ausiàs March torna als orígens: L'Ajuntament de Gandia canvia els jurats. VS 77, p. 45.

Autonomia i ensenyament: Del 2 al 8, l'escola d'Estiu. VS 78, p. 46.

El arroz nuestro de cada día: Desde el Xúquer al Mekong. VS 83, p. 41-43.

Corona de Aragón: Un archivo para cuatro países. VS 85, p. 37-39.

Riola: La cripta de las calaveras. VS 91, p. 40-41.

En Alcoi: Homenaje a Gil Albert. VS 95, p. 39.

Vicent García Editores, tiene más novedades. VS 97, p. 50.

Crítica: Varios: La III Campaña Carles Salvador. VS 105, p. 47.

II Premis Malvarrosa: Narrativa a la valenciana. VS 107, p. 41.

Premios Blasco Ibáñez 1980: La nit de qué cultura. VS 109, p. 39.

Crítica: La batalla del Guernica. VS 110, p. 46-47.

19 artistas valencianos: Les imatges de la fotografia. VS 112, p. 42-43.

Crítica: Libros: La Senyera, segona edició. VS 112, p. 46-47.

El volúm cinqué de l'obra d'Estellés. VS 113, p. 38-40.

Crítica: Teatro: Magüi Mira es Molly Bloom. VS 113, p. 47.

Els treballs i els dies de Trini Simó. VS 119, p. 34-36.

El tebeo al País Valencià. VS 120, p. 44.

A la búsqueda de Max Aub. VS 120, p. 47.

Rosa Solbes López - Natural d'Alacant i amb vocació primerenca, ja a l'Institut de Secundària Jorge Juan, va fundar i dirigir una revista, al mateix temps que col·laborava en les pàgines joves del diari *Información*. Estudià periodisme en València i durant els anys setanta va ser redactora dels setmanaris *Ciudad de Benidorm*, *Valencia Fruits* i dels diaris *Primera Pàgina* i *La Verdad*, d'Alacant. Va treballar en les diverses publicacions aparegudes a València durant la transició democràtica: *La Marina* (delegada d'Alacant), *Dos y Dos* (directora), *Valencia Semanal*, *Cal Dir*, *Diario de Valencia* (on va ser cap de política, d'informació local i de reportatges...) fent simultàniament de corresponsal de diaris i setmanaris d'àmbit estatal (cas de *La Calle*, *El Periódico de Catalunya*, *Tiempo* o *Interviú*). Ha col·laborat amb la pràctica totalitat dels mitjans valencians, com *Hoja del Lunes*, *Levante-EMV*, *Saó* o *El Temps*. També ha sigut cap de programes en Radiocadena, redactora presentadora en TVE-Aitana, directora fundadora de Canal Nou Radio i cap de premsa de la Conselleria de Cultura. És autora d'un llibre sobre les dones valencianes i el poder polític, d'un altre sobre la compositora Matilde Salvador i coautora de molts altres sobre comunicació, política i

feminisme. Ha estat molts anys editora d'informatius del centre de producció de TVE al País Valencià, i des de fa vint és anys columnista del diari *El País*. També col·labora habitualment en temes de comunicació i igualtat amb les universitats valencianes. Va estar en la junta directiva de l'Associació de la Premsa de València i fou fundadora de la Unió de Periodistes Valencians, que presidiria entre el 1999 i el 2003.

Forma part de la Xarxa de Periodistes amb visió de gènere i ha rebut diversos guardons relacionats amb la llibertat d'expressió i la lluita per la igualtat: de la Unió de Periodistes, de Dones Progressistes, el "Clara Campoamor", el "8 de març" de la UGT, el "Isabel de Villena" i més darrerament el "Vicent Ventura", que atorguen les universitats públiques i els sindicats i organitzacions professionals. És membre del Consell de Cultura d'UGT-PV, del Consell Assessor de la Unitat d'Igualtat de la Universitat de València i vicepresidenta de l'organització cívica Valencians pel Canvi. A finals del 2012 va ser elegida per les Corts Valencianes per a formar part del Consell d'Administració de la RTVV, càrrec que va desenvolupar fins el tancament de l'ens, a novembre de 2013.

Articles a VS

La naranja de los huevos de oro. VS 5, p. 18-20.

Entrevista: En París, con Lluís Llach: Yo milito con la guitarra. VS 6, p. 27-28.

El campo, apaleado. VS 15, p. 30-34.

Hospitales inhóspitos. VS 17, p. 26-31.

La reconstrucción del País Valenciano. VS 18, p. 20-24.

100.000 parados en el País Valenciano. VS 19, p. 18-20.

Diputaciones valencianas: Miles de millones en juego. VS 20, p. 22-23.

Entrevista: Ferran Vidal, Conseller de l'Interior: El sucursalismo perdió en El Puig. VS 20, p. 26-27.

Entradas y salidas: Un día con el Consell. VS 21, p. 14-17.

Cámaras agrarias: Participar denunciando. VS 22, p. 23.

Entrevista: Miquel Roca Junyent, el número dos de Pujol: Vamos a combatir duramente a UCD. VS 22, p. 24-25.

Casos valencianos: Así nos torturaron. VS 23, p. 30-33.

Comisión de transferencias: Quién es quién. VS 25, p. 15-17.

Treinta y nueve años después: Pasionaria volvió a Alicante. VS 25, p. 18-20.

Lo que exporta el País Valenciano. VS 26, p. 30-35.

- Sanatorio José Antonio: 287 camas que no se usan.* VS 27, p. 15.
- Entrevista con Carrillo: Los americanos no quieren un gobierno de concentración.* VS 28, p. 28-30.
- Las mujeres de Sagunto, en pie.* VS 29, p. 22-23.
- Preside una cooperativa de viviendas que fue demandada por los socios: Los negocios de Pepita Ahumada.* VS 29, p. 29-31.
- La banca en el País Valenciano: De la Taula de Canvis a la crisis económica.* VS 30, p. 29-31.
- Bancos valencianos: ¿Hacia una banca fuerte y autónoma?* VS 30, p. 32-34.
- Entrevista: Asensi, un valencianista en el Barça.* VS 31, p. 23-25.
- Bétera: En el manicomio siguen ahogándose.* VS 32, p. 19-21.
- El día del apocalipsis: Esta vez ocurrió en Alcanar.* VS 33, p. 26-29.
- Turismo, caos, charanga y pandereta: Verano 78: Caliente, caliente.* VS 34, p. 26-30.
- Las guardias médicas como excusa: El INP, ¿en quiebra?* VS 35, p. 17.
- Benidorm: Más whisky que agua.* VS 37, p. 22-24.
- Lo que nos trae el otoño.* VS 39, p. 27-29.
- Lo que cobran los políticos.* VS 40, p. 25-27.
- La banca valenciana se une: Corporación financiera habemus.* VS 41, p. 26-27.
- Hablan los corresponsales: El País Valencià apenas interesa.* VS 43, p. 14-15.
- Armas en el Puerto de Valencia: En 1976, se exportaron veinticinco millones de dólares.* VS 43, p. 19-20.
- Las comarcas existen.* VS 44, p. 28-30.
- Asalto al Palacio de la Generalitat.* VS 45, p. 14-15.
- Tráfico de armas en Valencia.* VS 46, p. 22-23.
- La heroína al galope.* VS 46, p. 28-29.
- Torrent: El parque de Trénor, para el pueblo.* VS 47, p. 22.
- Entrevista: Sanchís Guarner: La dinamita se vistió de turrón.* VS 51, p. 28-30.
- Terrorismo en el País Valenciano (I): Ultras en la Universidad, bombas contra las librerías.* VS 52, p. 30-32.
- Terrorismo en el País Valenciano (II): Emboscados tras la franja azul.* VS 53, p. 22-24.
- Entrevista: Rafael Lafuente: Suárez podría irse en enero.* VS 53, p. 38-39.
- Terrorismo en el País Valenciano (y III): 1978: A bombazo limpio.* VS 54, p. 34-37.
- I Congreso del PCPV: Saltó la sorpresa: Ernest García, secretario general.* VS 55, p. 15-17.

Renfe: Algo más que mala suerte: Plantillas reducidas, jornadas excesivas, instalaciones viejas. VS 57, p. 16.

Gitanos: Forasteros en su propia tierra. VS 57, p. 25-27.

Socialistas valencianos: Volveremos a ganar. VS 58, p. 16-19.

Entrevista: El valenciano Antonio Domènech inventó un dispositivo: Objetivo: Ahorrar gasolina. VS 59, p. 32-34.

José Ramón Cornejo: Huelga de hambre a muerte: Que me devuelvan mi libertad. VS 60, p. 32-34.

Un extraño en su tierra: Abril Martorell, de espaldas a su pueblo. VS 61, p. 28-30.

La noche más larga: El 1-M en el País Valenciano. VS 63, p. 14-21.

Broseta salió por los pelos: Gracias a los abogados de UCD. VS 64, p. 13-14.

Entrevista: Juan Salcedo: Director de la cárcel de Valencia: Lo de los malos tratos es una calumnia. VS 64, p. 20-21.

Fallas 79: Palo a la burra blanca y a la burra negra. VS 64, p. 28-31.

No he raptado a mis hijas: Julia Jiménez, 38 años. VS 66, p. 36-37.

La izquierda, por la puerta grande: Socialistas y comunistas coparon los grandes municipios. VS 67, p. 19-22.

Alcoi, va de moros y cristianos. VS 68, p. 24-28.

El presidente del GAV, en el banquillo: Por una nota publicada en Las Provincias. VS 69, p. 15.

El libro, congelado. VS 69, p. 34-37.

Entrevista: Manuel Girona, presidente de la Diputación de Valencia. VS 70, p. 18-19.

Bombas contra el president y el alcalde de Valencia: 25 d'abril. VS 70, p. 26-28.

Los ecologistas, en marcha. VS 70, p. 36-37.

Catarroja, ¿una ciudad sin ley?: El ayuntamiento acosado por los ultras de la franja azul. VS 71, p. 15-17.

Trabajadores de la cafetería de la Estación del Norte: La policía no nos hace ni caso. VS 72, p. 14.

Los fascistas en la Ford: Siguen actuando. VS 74, p. 22-23.

La semana que juzgaron al General Atarés. VS 75, p. 19-21.

El timo de las ambulancias: Estafa en Valencia a la Seguridad Social. VS 76, p. 20-21.

Los alcaldes de rebelan: Queremos borrón y cuenta nueva. VS 77, p. 22-24.

Valencianos en el holocausto. VS 78, p. 26-31.

La ciudad se vistió de luto. VS 79, p. 23-27.

Entrevista: Ahmed Bujari, representante del Polisario en España: Detened la locura de Hassán. VS 81, p. 19-20.

Entrevista: Santiago Carrillo: El gobierno lo hace muy mal. VS 82, p. 22-23.

El País Valencià, sin ir más lejos (y II): Los caminos del sur al volante de su coche. VS 82, p. 24-27.

Violencia contra la autonomía: Los alcaldes dicen basta. VS 86, p. 11-14.

Castellón quiere la autonomía: A pesar de UCD. VS 87, p. 25-28.

El ¿último? consejo de guerra contra civiles: Un condenado y cinco absueltos. VS 88, p. 16-17.

La batalla de Senyera: 560 votos decisivos. VS 88, p. 24-27.

Nuestra portada: 9 d'octubre: Volem l'Estatut ara. VS 89, p. 04-08.

Nuestra portada: Fachas en la calle: El 9 de Octubre en Valencia. VS 91, p. 06-10.

Entrevista: Habla Librada Díaz: Mi marido es un Grapo. VS 92, p. 22-24.

Yo también he abortado. VS 93, p. 17.

Esclavos guanches en Valencia: A partir de 1489. VS 93, p. 42-44.

Nuestra portada: Hemos abortado en el País Valenciano. VS 94, p. 06-09.

Manifestación en Valencia: Por el divorcio y por el aborto. VS 94, p. 16.

Lo Rat Penat, en mans de l'extrema dreta. VS 95, p. 06-09.

Nuestra portada: Los valencianos del Presidente: De Herrero Tejedor a Abril Martorell. VS 96, p. 06-11.

Los valencianos del presidente (y 2): De todo hubo en la viña del señor. VS 97, p. 18-21.

Burguera, tras el primer congreso del PNPV: A la izquierda, dentro de lo posible. VS 99, p. 13.

Nuestra portada: Ibáñez Freire y Cucó, cara a cara. VS 100, p. 06-09.

Así fueron los setenta: País Valenciano. VS 101, p. 06-21.

Nuestra portada: No se saldrán con la suya. VS 105, p. 08-10.

Nuestra portada: Las tres negociaciones de UCD. VS 106, p. 08-11.

EL capitán Pitarch continua en prisión: Podría recurrir al Tribunal Constitucional. VS 108, p. 17.

Fin de semana autonómico: Viernes y jueves manifestaciones. VS 108, p. 22-27.

Chalet de Blasco Ibáñez: Quién te ha visto y quién te ve. VS 108, p. 42.

Así nació el GAV Penat: Lo Rat Penat, secuestrado por el GAV. VS 109, p. 36-37.

Entrevista: Soler i Godes es dona de baixa: Lo Rat Penat, secuestrado por el GAV. VS 109, p. 37-38.

Nuestra portada: El Opus, entre nosotros (I): Todo pasa, ellos siguen. VS 110, p. 10-15.

El Opus, entre nosotros (II): Los pioneros valencianos. VS 111, p. 22-26.

Estudiantes afganos e iraníes: Contra todo imperialismo. VS 112, p. 20-21.

El Opus, entre nosotros (III): Dónde están, a qué se dedican. VS 112, p. 30-32.

El Opus, entre nosotros (y IV): Ellos, ellas, sus cargos y profesiones. VS 113, p. 20-24.

Entrevista: El disidente Rudolf Bahre: Por la ecología hacia el socialismo. VS 115, p. 28-30.

La portentosa llegada del brazo del Pare Vicent: De cómo un acto religioso puede convertirse en un panfleto político. VS 116, p. 20-21.

Residencia General Sanjurjo: Caos y radioactividad. VS 116, p. 28-29.

25 d'abril en Alacant: En olor de multitudes. VS 116, p. 31-35.

Denuncias, querellas, procesamientos, detenciones...: Prohibido informar. VS 117, p. 22-23.

En el túnel del tiempo: La lucha por la libertad de expresión y por la democracia son inseparables. VS 118, p. 20-22.

Lenguas nacionales y Administración: Quien sirve a quien, esa es la cuestión. VS 118, p. 43.

El principio del fin del franquismo: El proceso de Burgos de Imanol Uribe. VS 119, p. 44-45.

Rosa Solbes, Rosa i Miguel Ángel Villena

Los ayuntamientos cumplieron cien días: Tiempo de balances y proyectos. VS 83, p. 14-17.

Ernest Nabàs, Rosa Solbes, Rosa i Miguel Ángel Villena

El País Valenciano, sin ir más lejos: Descúbralo este verano. VS 81, p. 21-26.

Turistas por aquí: De Anibal a Hemingway. VS 81, p. 26-27.

Miguel Ángel Villena (València, 1956) - Llicenciat en Història Contemporània, especialitat d'Història Moderna per la Universitat de València, es dedica al periodisme des de la seua joventut. Després de col·laborar amb mitjans valencians com *Valencia Semanal* (en la qual feia reportatges de caire social i on signà més de vuitanta articles),

en 1986 va ser nomenat delegat al País Valencià del periòdic *El País*, càrrec que va ocupar fins a 1992, any en què va passar a la redacció central, treballant com a cap d'informació nacional i redactor d'internacional. En VS estigué des d'abril de 1978 (número 20 de la publicació, quan es produeix el seu primer article) fins el final de la revista, a abril de 1980, just dos anys. En el darrer equip de redacció exercia treballs com a cap de la secció de Laboral i Municipal, junt a altres tres caps: Emilia Bolinches, Rafael Ventura i Rosa Solbes. Fou l'artífex de pràcticament un centenar d'articles, amb una presència molt destacada a la redacció per la seua qualitat periodística. Ha sigut enviat especial a diversos conflictes bèl·lics, i posteriorment treballa en cultura, tant en el periòdic com en el suplement Babelia. La seua ha sigut una de les carreres professionals més exitoses després del pas per la revista valencianista. És autor de llibres de temàtica variada, destacant les seues biografies. Ha publicat els llibres *Espanoles en los Balcanes* (1998) i dues biografies: *Ana Belén. Biografía de un mito, retrato de una generación* (2002), *Victoria Kent. Una pasión republicana* (2007) i *Ciudadano Azaña* (2010). Treballà com assessor en la Secretaria d'Estat de Cooperació Internacional del Ministeri d'Afers Exteriors del govern espanyol.

Obres:

Ciudadano Azaña (2010)

Victoria Kent. Una pasión republicana (2007)

Ana Belén. Biografía de un mito, retrato de una generación (2002)

Espanoles en los Balcanes (1998)

Imagen de Valencia (1992)

Articles a VS

Representantes de libros: Vendedores vendidos. VS 20, p. 24.

Las criadas respondonas. VS 21, p. 22.

Hablan las Asociaciones de vecinos: Un cierto olor a basura. VS 28, p. 17.

Industria naval: Haciendo agua. VS 30, p. 14-15.

Utiel: Entre el vino y la autonomía. VS 35, p. 14.

Ford va de elecciones: 10.000 trabajadores en las urnas. VS 41, p. 23-24.

Accidentes laborales: El mito del casco. VS 43, p. 23.

Jubilados: Ciudadanos de tercera. VS 44, p. 18-19.

Centrales sindicales: La hora de los pactos. VS 46, p. 18-19.

- El grito de La Serrania: Jornada popular en Villar.* VS 47, p. 16.
- Laboral: Ford otra vez.* VS 48, p. 25.
- Collidors a la espera del laudo.* VS 48, p. 26.
- La Sanidad anda sucia.* VS 48, p. 26.
- Cofrentes: Huelga en la central nuclear.* VS 49, p. 14.
- Huelga de limpieza: Las escobas dejaron de barrer.* VS 49, p. 15.
- Mande quien mande en los Ayuntamientos: Las asociaciones seguiremos fiscalizando.* VS 50, p. 22-23.
- Abandonados en el desierto de Libia: Doce agricultores valencianos estafados.* VS 52, p. 16-17.
- Funcionarios de la administración pública: ¿Privilegiados o víctimas?.* VS 54, p. 16.
- Benicalap: Un barrio fuera de la ley.* VS 54, p. 22-23.
- La guerra de los convenios.* VS 55, p. 20-21.
- Renfe, en vía muerta: Entre huelga y huelga.* VS 56, p. 25.
- Escándalo en El Puig: La otra cara del Monasterio.* VS 58, p. 27-28.
- Huelgas, manifestaciones...: Alta tensión laboral.* VS 59, p. 22-23.
- El extraño cierre de los locales del Barrio del Carmen.* VS 60, p. 22-23.
- Con las urnas a la vista: Los trabajadores siguen en la brecha.* VS 61, p. 24-25.
- Trabajadores de la banca: No es oro todo lo que reluce.* VS 62, p. 18-19.
- Asociaciones de vecinos: Por un puesto en la autonomía.* VS 63, p. 24.
- Hostelería podría ir a la huelga: Durante la semana fallera.* VS 64, p. 17.
- El conflicto de hostelería: Huelga, fallas y valencianía.* VS 65, p. 10-11.
- Ford o la conflictividad que no cesa.* VS 66, p. 16-17.
- Ford: Hambre contra despidos.* VS 70, p. 20.
- Los vecinos de Abastos-Finca Roja: A la conquista del mercado.* VS 70, p. 24-25.
- Transporte en huelga: Los camiones no rodaron.* VS 72, p. 23.
- Trabajadores de Muebles Navarro (Torrent): Cuatro meses sin cobrar.* VS 73, p. 24-25.
- Mancomunidad del Alto Turia: Cuestión de supervivencia.* VS 73, p. 28.
- Cofrentes: El valle atómico.* VS 74, p. 24-28.
- Federación de Asociaciones de Vecinos: Los partidos deben cumplir sus promesas.* VS 75, p. 18.
- Los sindicatos reclaman: Que nos devuelvan los nuestro.* VS 76, p. 22-24.
- Hablan los cesados del Consell: UCD quiere frenar las autonomías.* VS 78, p. 14-15.

- El conflicto de abastos: Una huelga legal que costó una vida.* VS 79, p. 28-29.
- IV Escola d'Estiu: Per un ensenyament al servei del País.* VS 80, p. 38-39.
- Guarderías para todos: Las pesetas que no llegan.* VS 81, p. 15.
- Entrevista: Antonio Cebrián, Secretario de UGT: No hemos firmado ningún cheque en blanco.* VS 82, p. 18-19.
- Ford-Almussafes: El conflicto eterno.* VS 85, p. 14-16.
- El caso Martínez Castellano.* VS 87, p. 12-13.
- Universitarios: Títulos para el paro.* VS 87, p. 22-24.
- Apertura de curso: El mismo caos de todos los otoños.* VS 89, p. 23-25.
- Entrevista: Ricard Pérez Casado, alcalde de Valencia: No nos moverán.* VS 91, p. 11-13.
- Masificación escolar: Hacinados en Benicalap.* VS 92, p. 28-29.
- Ante el otoño sindical: CCOO. UGT y USO: Cara a cara.* VS 93, p. 26-28.
- Los troskos se van del PSOE: Críticos y moderados son lo mismo.* VS 94, p. 13-14.
- Un reto para el Ayuntamiento: ¿Guarderías gratuitas?.* VS 94, p. 30-32.
- CIVAL S.A.: Cerrojazo y cuenta nueva.* VS 95, p. 28-29.
- Cofrentes: Fallos al descubierto: El supervisor Abascal los denunció.* VS 96, p. 16-19.
- El decreto de bilingüismo es un insulto: Maestros, sindicatos y universidades en contra.* VS 96, p. 26-27.
- Decreto de bilingüismo: La protesta se extendió.* VS 97, p. 14-15.
- Los nuevos piratas del Mediterráneo: 60 buques desaparecidos en dos años.* VS 97, p. 28-29.
- El futuro del Barrio del Carmen: La amenaza de la piqueta.* VS 98, p. 24-24.
- Entrevista: Damià Mollà: En el Mercado Común, seremos el estercolero de Europa.* VS 99, p. 18-21.
- Cauce del Turia: 10 kilómetros de zona verde en juego.* VS 99, p. 34-35.
- Tradiciones que agonizan: La Navidad valenciana.* VS 100, p. 42-45.
- Reportaje: De Almussafes a Almuford: Diez años de un pueblo valenciano.* VS 101, p. 26-29.
- Ante la marginación del campo: Las promesas ya no bastan.* VS 102, p. 06-07.
- Ayer y hoy de Nazaret: De poblado marítimo a estercolero.* VS 103, p. 26-29.
- Despidos en bienestar social: Al Consell no le importan los gitanos.* VS 104, p. 12.
- Maulets, los abertzales valencianos: Vamos a crear un Herri Batasuna.* VS 104, p. 24-25.

- Extensión agraria: Las transferencias son papel mojado.* VS 104, p. 27.
- Abogados laboristas: Entre la combatividad y el desengaño.* VS 105, p. 24-25.
- Se rompió el PSAN: En la asamblea de Vinarós.* VS 106, p. 26-27.
- Cuevas de Benimamet: Donde la ciudad termina.* VS 106, p. 28-30.
- Murió el socialista Andrés Saborit: El último histórico.* VS 107, p. 12-13.
- Despedidos de presidencia del Consell: El que sobra es Monsonís.* VS 108, p. 16.
- Vera, la acequia de la muerte.* VS 108, p. 32-33.
- Policia municipal: Los ayuntamientos quieren más competencias.* VS 109, p. 24-25.
- La construcción en Valencia: Un pulso sindical.* VS 109, p. 28.
- Ante la negociación colectiva: CC.OO. y UGT, frente a frente.* VS 110, p. 26-28.
- Ante la crisis de Altos Hornos de Sagunto: Un pueblo en peligro.* VS 111, p. 18-19.
- Tercera Campanya Carles Salvador: La normalització comença per nosaltres mateix.* VS 111, p. 38-41.
- Nuestra portada: Así se trabaja en Cofrentes: Una chapuza nuclear.* VS 113, p. 08-11.
- Se desconvocó la huelga de hostelería.* VS 113, p. 25.
- Entrevista: El alcalde de Bolonia y los ayuntamientos de izquierda: El gobierno italiano también nos boicotea.* VS 114, p. 20-21.
- Un año de ayuntamientos democráticos: Mucho que hacer y poco dinero.* VS 115, p. 24-27.
- El panorama sindical se aclara: De 1º de mayo a 1º de mayo.* VS 116, p. 36-37.
- La Fira es una festa: Novetats, novetats, novetats.* VS 116, p. 39.
- Entrevista: Pere Maroto, Secretario de la Junta Central Fallera: Hemos sufrido una manipulación encubierta.* VS 117, p. 24-27.
- Así fue el 1º de mayo: La oposición a UCD unió a los sindicatos.* VS 117, p. 28-29.
- Así nos robaron el Saler: Un bien común, privatizado.* VS 118, p. 10-13.
- Miguel Ángel Villena y Emilia Bolinches**
- El fuego siguió: Somos un desierto.* VS 84, p. 18-21.
- Miguel Ángel Villena y Eduard Montagud**
- Al encierro de PRIVASA: A los trabajadores les dan la razón.* VS 15, p. 22.
- Conflictividad laboral: Mister Ford tiene mala memoria.* VS 16, p. 24-25.
- Las chicas de la confección: Plantaron cara.* VS 19, p. 22.
- 27 y 28 de mayo: Las CC. OO. del País Valenciano van de congreso.* VS 25, p. 22-23.
- Algo más que un 1 de mayo: 150.000 valencianos en la calle.* VS 71, p. 26-28.

Javier Valenzuela Gimeno (Granada, 1954)¹²⁷ - Llicenciat en Ciències Econòmiques per la Universitat de València, es periodista i escriptor. Ha treballat trenta anys (1982-2012) en el diari *El País* i ha col·laborat com contertulià en *Los Desayunos* de Televisió Espanyola i, fins al seu tancament, al desembre de 2010, amb Iñaki Gabilondo, en CNN+. Va començar a publicar a mitjans dels anys setanta en la revista llibertària *Ajoblanco*, editada a Barcelona. *Vaig començar a fer periodisme cap a 1976-77 com a corresponsal a València de la revista llibertària Ajoblanco. Vaig conèixer a Amadeu quan li vaig proposar que férem per a eixa revista un especial lúdic i irreverent sobre les falles. Escrivírem allí Amadeu, Rafa Ventura i jo mateix. Va ser una bomba. La Junta Central va aconseguir que ens processaren per escàndol públic, encara que després seríem absolts. Ahí va començar la meua relació de complicitat amb Amadeu, que després em convidaria a sumar-me a Valencia Semanal*¹²⁸, explica Valenzuela. Una de les seues experiències inicial més importants la realitzà a *Valencia Semanal*, on redactà al voltant de quaranta articles de caràcter molt divers. A nivell individual sols escrigué deu articles, mentre la resta de les informacions les signà en parella, ja siga amb Juan Augusto Estellés, Antonio Zarzo, Julián Estellés i, sobretot, amb Anna Torralva uns vint-i-cinc articles. A la fi d'aquella dècada va formar part de l'equip fundacional de *Diari de València*. Va ingressar en 1982 en la redacció d'*El País* a Madrid. Durant tres anys va ser cronista de successos i també va publicar entrevistes i reportatges sobre la Movidia madrilenya. A la seua cobertura del cas El Nani va consagrar Miguel Ángel Nieto el primer capítol de *Cazadores de noticias* (Temas de Hoy, 1997). Al començament de 1986 es va instal·lar a Beirut com a corresponsal de guerra, iniciant així un llarg període d'estada en diferents països estrangers. Javier Valenzuela ha sigut corresponsal permanent d'*El País* al Líban (1986-1988), el Marroc (1988-1990), França (1990-1993) i Estats Units d'Amèrica(1996-2001). Com enviat especial, ha cobert esdeveniments informatius a Iran, l'Iraq, Israel, Bòsnia, Egipte, Turquia, Algèria, Senegal, Sud-àfrica, Cuba i Xina, entre altres països. Entre 1993 i 1995 va ser director adjunt d'*El País* en la redacció de Madrid. Javier Valenzuela ha entrevistat, entre altres polítics, a Nelson Mandela, el Dalai Lama, George W. Bush, Francois Mitterrand, Yaser Arafat, Hassan II, la reina Noor de Jordània, Hosni Mubarak, Felipe González i José María Aznar. També a escriptors com John Le Carré, Marguerite

¹²⁷ Biografia de Javier Valenzuela extreta íntegrament de: <http://www.javiervalenzuela.es/bio.php>. S'ha agregat la seua relació professional amb VS.

¹²⁸ Entrevista personal amb Javier Valenzuela. *Op. Cit.*

Dures, Orhan Pamuk, Mohamed Chukri, Fatima Mernissi, Arturo Pérez Reverte i Juan Goytisolo.

Entre la primavera de 2004 i la de 2006, Javier Valenzuela fou Director General d'Informació Internacional de la Presidència del Govern d'Espanya. Va acompanyar a José Luis Rodríguez Zapatero en més de seixanta viatges a l'estranger i en quaranta trobades a Espanya amb líders internacionals. Va rebre l'Encomienda al Mérito Civil per la seua participació en l'organització del XV Cim Iberoamericana, celebrada a Salamanca a l'octubre de 2005. Al desembre de 2007 li va ser atorgat el Premi Convivència de l'Associació Intercultura de Melilla. És autor de set llibres publicats, cinc d'ells consagrats al món àrab i musulmà: en *El Partido de Dios* (El País-Aguilar, 1989) va relatar les seues experiències com a corresponsal de guerra a Líban, l'Iraq, Iran i Palestina. Va descriure el Marroc contemporani en *La Última Frontera* (Temas d'Avui, 1996), escrit en col·laboració amb Alberto Masegosa. A *España en el punto de mira* (Temas de Hoy, 2002) va analitzar les repercussions dels atemptats terroristes de l'11-S a Espanya i en les seues relacions amb el món àrab i els immigrants musulmans. El seu quart llibre, *Viajando con ZP* (Debat, 2007), relata els dos anys en els quals va treballar amb el president del govern espanyol. *De Tánger al Nilo* (La Catarata, 2011), és una recopilació de més de trenta cròniques, entrevistes i reportatges sobre el nord d'Àfrica (el Marroc, Sàhara, Algèria, Egipte) publicats entre els anys vuitanta i l'actualitat. En *Usted puede ser tertuliano* (Península, 2011), Javier Valenzuela efectua un recorregut per l'Espanya de l'últim mig segle vista a través de la seua televisió. El seu setè llibre publicat, *Crónica del nuevo Próximo Oriente* (La Catarata, 2012), és una anàlisi de la Primavera Àrab. Va participar en el llibre col·lectiu *27 de setembre. Un día en la vida de los hombres* (Ediciones Carena, 2011). Ha prologat, així mateix, obres d'altres autors, entre elles *Islam y libertad*, de Mohamed Charfi (Amed, 2011) i *Hizbulah. El brazo armado de Dios*, de Javier Martín (Los Libros de la Catarata, 2006).

Articles a VS

¿Una nueva revolución?: Los que pasan de trabajar. VS 12, p. 44-45.

Despedida, oración y cierre: La Semana Santa de Antonio Roig. VS 17, p. 42.

Nueva Acrópolis: ¿Fascistas?, ¿filósofos?, ¿sacerdotes? VS 22, p. 42.

Drogas: La invasión de los porros. VS 24, p. 22-25.

Orgullo gay en la calle. VS 31, p. 30-33.

El rollo valenciano (1): Enrolle y revival en el Barrio del Carmen. VS 33, p. 32-34.

El rollo valenciano (2): El farde y el ligue en Cánovas y Gran Vía. VS 34, p. 33.

El rollo valenciano (y 3): La ruta de las tascas. VS 35, p. 34-35.

Vivir de la caridad: Pobres y medigos se mueren de hambre. VS 39, p. 33-35.

El rollo está en el juego: Parchís, mandarín, cuatro en raya, go. VS 54, p. 47-48.

Javier Valenzuela y Juan Augusto Estellés

Entrevista: Erik Von Daniken: No estamos solos: Citas en la segunda fase. VS 16, p. 43-45.

Entrevista: Andrés Sorel: Anarquista de corazón, marxista de cerebro. VS 36, p. 37.

Javier Valenzuela y Julián Estellés

Así se fundó la FAI: Hace 50 años en Valencia. VS 4, p. 12-13.

Javier Valenzuela y Ana Torralva

Herboristerias: vuelven las viejas farmacias. VS 40, p. 44-45.

Ondas diferentes: Llegan las radios libres. VS 41, p. 42.

Nosotros, los heroinómanos. VS 46, p. 30-31.

Entrevista: Lindsay Kemp: Mis actores practican la seducción. VS 57, p. 44-45.

Entrevista: Joan Fontcuberta: La fotografía miente. VS 64, p. 44-45.

Los nuevos modistos valencianos: Una explosión de plumas y lentejuelas. VS 66, p. 46-47.

Jazz en Valencia: De los tiempos de Studio a las noches de Tigres. VS 70, p. 42-43.

El revival de la bicicleta: En Europa ya lo hacen. VS 72, p. 32-34.

Actores de teatro: El oficio de sobrevivir. VS 74, p. 46.

Valencia tendrá una casa solar: Según proyecto del Colegio de Arquitectos. VS 76, p. 38-39.

Divórciese usted por millón y medio. VS 78, p. 39-41.

El revival de los bailongos: Danzad, danzad, benditos. VS 81, p. 42-43.

El Grao de Valencia, con marcha propia: Petróleo, mar y sexo. VS 83, p. 44-46.

El mecherismo, enfermedad de los grandes almacenes: A pesar de la vigilancia. VS 86, p. 38-40.

El catch del Cabanyal: Una opereta en decadencia. VS 87, p. 34-36.

Pueblos que agonizan: Fuentes de Ayodar, indefenso y deshauciado. VS 90, p. 39-41.

Las chicas de la revista: Cantar para vivir. VS 92, p. 40-42.

Marihuana casera: Fuera intermediarios. VS 96, p. 38-39.

Heridos y barricadas en el Carmen: El pequeño mayo de los camellos. VS 96, p. 40-41.

Crítica: Libros: Los encantos de Rosa Montero. VS 96, p. 45-46.

Canódromos valencianos: Corred, galgos, corred. VS 97, p. 40-43.

Las locas de Bétera: A solas con sus fantasmas. VS 99, p. 42-45.

Por la despenalización del porro: No faltó chocolate para fumar. VS 100, p. 40-41.

Indefensos ante el fuego: Ciudadanos de Valencia. VS 103, p. 12-15.

En un mes puede dejarse de fumar: La acupuntura y el naturismo lo consiguen. VS 112, p. 44-46.

Javier Valenzuela y Antonio Zarzo

Bétera, fábrica de locos: Hay que cargarse los manicomios. VS 10, p. 28-30.

El oficio de vivir: Los buscadores de basuras. VS 17, p. 37.

Guerrilleros de Levante: El maquis perdió la memoria. VS 22, p. 34-36.

Ferran Belda (Xàtiva, 1954)¹²⁹ - Belda és llicenciat en Ciències de la Informació per l'Autònoma de Barcelona i en Història Contemporània per la Universitat de València i està en possessió del Premi Llibertat d'Expressió que atorga la Unió de Periodistes Valencians. Formà part de VS entre el número inicial i el 90, protagonitzant un gran nombre d'articles, sobre tot de caire social. Junt al Col·lectiu B. Pérez redactà algunes de les informacions més importants (per la seua rellevància) de la publicació, cas de les notícies sobre els integrants de la dreta i l'ultradreta valenciana, com s'analitza amb posterioritat en l'apartat d'informacions signades de forma anònima o amb pseudònims. Començà a exercir la professió de periodista com a corresponsal de Xàtiva per al diari *Las Provincias*. Posteriorment, quan ja es trobava a València va estudiar la Llicenciatura d'Història i va començar a treballar a Ràdio Nacional de España gràcies a la seua dicció del valencià. L'any 1977 va ser l'encarregat, junt a altres periodistes valencians, de ficar en marxa la revista *Valencia Semanal*, on va publicar més d'un centenar d'articles. El seu característic estil a l'hora de redactar els reportatges cridà l'atenció de la subdirectora del diari *Las Provincias*, Maria Consuelo Reyna, i el va contractar l'any 1980, any en que la revista va deixar de publicar-se. Belda entrà a formar part de l'equip de redacció de *Las Provincias* amb l'única condició de no fer informació política, ja que no es sentia afí a la línia editorial del diari.

Va ser l'any 1983, amb la privatització d'un dels diaris de l'estat, quan va deixar la publicació de Reyna, per formar part d'un ambiciós projecte encapçalat per Jesús

¹²⁹ Biografia de Ferran Belda consultada en part a diferents pàgines d'Internet, pertinentment contrastades, cas de: www-levante-emv.es, www.epi.es o www.wikipedia.org

Prado al diari *Levante* com a redactor en cap. Allí va continuar amb el seu estil de denúncia que feia des de VS, publicant reportatges, entrevistes i articles d'opinió. Pocs anys després va fer-se càrrec de la subdirecció del diari, fins que l'any 1987 va ser nomenat director. Editorial Prensa Ibérica li va encomanar la subdirecció general de continguts de València i Catalunya l'any 1998, i a partir del seu nomenament com a director general l'any 2004, de Balears. Al seu càrrec han estat aquests anys *Diari de Girona*, *Regió 7*, *Diari de Balears*, *Diario de Ibiza*, *Superdeporte* i *Levante-EMV* i els setmanaris *Empordà*, *el Butlletí* i *Mallorca Zeitung*, així com les emissores que el grup posseeix a la zona. Després va quedar entre l'equip decisorí per tornar a la direcció del periòdic *Levante-EMV* a principis de 2009, càrrec que va desenvolupar fins octubre de 2013. En gener de 2014, Ferran Belda, Ximo Aguar i Marisol Hernández foren els guanyadors, en les diferents categories, de la cinquena edició dels Premis Periodístics Comunitat Valenciana, organitzats per Grup Ribera Salut i el sindicat CSI-F i patrocinats per Uniteco.

Articles a VS

El Duque de Montpensier: Currante de día, alteza de coche. VS 3, p. 35-37.

Los alcaldes del franquismo: Alcaldes para después de una guerra (1). VS 12, p. 18-20.

Los alcaldes del franquismo (y 2): Dos galenos de ida y vuelta. VS 13, p. 16-17.

Falleras mayores, falleras millonarias. VS 13, p. 29-32.

Entrevista: Bruno Lomas: Blas Piñar me tuvo en sus brazos. VS 21, p. 43-45.

Cien millones de deudas: El hipódromo se hunde. VS 24, p. 17-18.

Entrevista: Susana Estrada, profesionalísima: Con Franco no se podía vivir del desnudo. VS 26, p. 44-45.

Xàtiva: V Festival de la Cançó: Visca el País Valencià!, visca la llibertat!. VS 36, p. 16-17.

Nicaragua, coto privado de los Somoza: Cómo hacerse millonario desde el poder. VS 36, p. 21-23.

Entrevista: El campeón mundial: De Calixto III a Ricardo Tormo. VS 38, p. 40-41.

Los últimos fusilados del franquismo: Hace 3 años, un 27 de septiembre. VS 40, p. 14-15.

Ovnis en la costa. VS 42, p. 31-33.

Entrevista. Rafael Conde: Un hombre llamado El Titi. VS 43, p. 44-45.

Cuando Franco venía a Valencia (1): Y Su Excelencia se hizo arrocero. VS 44, p. 31-33.

Las visitas de Su Excelencia (y 2): Y el séptimo no volvió. VS 45, p. 32-33.

Carcaixent, capital del fascismo croata: Hasta hace poco. VS 48, p. 30-33.

Carcaixent, capital del fascismo croata: Una carrera de secuestros y crímenes. VS 49, p. 48-51.

Conferencia mundial de los estudiantes iraníes: Khomeini es antocomunista. VS 52, p. 13.

Entrevista: Joan Blasco, dolçainer major del País Valencià: Aquí levantas una piedra y salen cien músicos. VS 51, p. 34-36.

Entrevista: Rosita Amores: A Suárez le haría un favor. VS 52, p. 44-45.

Entrevista: En Alcoi con Rafael Ribas: Cristo era un extraterrestre. VS 54, p. 51-52.

Entrevista: Bibi Andersen: Soy un montaje. VS 55, p. 44-45.

Nació el Moviment per l'Alliberament Sexual: Ha llegado la hora de romper las cadenas. VS 60, p. 38-39.

Els professors de valencià es reuniren a Burjassot: 25.000 alumnes estudien la seua llengua. VS 61, p. 36-37.

Entrevista: Luis Lucena: Para ser artista hay que pasar hambre. VS 63, p. 44-45.

Oriol y Urquijo: el Somatén entrenaba en su finca de Carcaixent. VS 65, p. 29-32.

Entrevista: Fèlix Estop, un peoner de la cançó: Després de deu anys, torna al país. VS 71, p. 42-43.

Entrevista: Ricardo Souviron, exobispo valenciano del Palmar de Troya: A los periodistas os odio a muerte. VS 73, p. 40-41.

24 de junio, Día Mundial del Orgullo Gay: Vergonya de què?; sigues tu mateix. VS 77, p. 30-32.

Guía secreta de la aristocracia valenciana (I): Lo que el viento se llevó. VS 77, p. 33-35.

Guía secreta de la aristocracia valenciana (II): Las grandes y rancias familias. VS 78, p. 42-44.

Guía secreta de la aristocracia valenciana (III): Los nobles que mandaron en el Ayuntamiento. VS 79, p. 41-43.

Se les echó la culpa a los rojos: Los nacionales también bombardearon Xàtiva. VS 82, p. 32-34.

La verdad del doctor José María Albiñana: El primer fascista hispano nació en Enguera. VS 85, p. 28-29.

Entrevista: Toni Pep Rodríguez, el hombre de La Tabla: La cançó es una estafa. VS 87, p. 37-39.

Vendimiar tierras ajenas: Treinta mil valencianos a Francia. VS 89, p. 16-19.

Una noche con la 26: Los Harrelsons pluriempleados. VS 90, p. 16-19.

Hi haurà cançó mentres hi haja País: Els protagonistes opinen. VS 90, p. 42-45.

Ferran Belda i Pilar López Surroca

Los niños de Dios: Mucho sexo y poca religión. VS 55, p. 29-31.

Antoni Beneyto i Mestre, (València, 1943 - València, 28 de juliol de 2006)¹³⁰. Les seues intervencions a la publicació valencianista apareixen a partir del número 37, arribant al número 111, poc mesos abans de la desaparició. Tractà temes culturals relacionats amb les arts escèniques i la música feta en català. Toni Mestre –com se'l conegué al món dels mitjans de comunicació– va estar un dels pioners en la difusió mediàtica en català al País Valencià. A VS dugué endavant un espai de difusió cultural en una secció anomenada, com el programa que el féu famós, *De dalt a baix*. Guionista i presentador de l'espai radiofònic del mateix nom, el primer en valencià a la ràdio pública (Ràdio Peninsular, RNE) que es va iniciar sota el franquisme i que es va mantenir amb diverses interrupcions fins als anys vuitanta. Amadeu Fabregat li va proposar que es fera càrrec del programa en companyia de Joan Monelón i Rosa Balaguer. Mestre treballava aleshores a la llibreria Ausiàs March, juntament amb Frederic Martí, al cèntric carrer d'Ambaixador Vich. L'escàndol provocat per un article de Fabregat sobre les falles a la revista *Ajoblanco* va provocar que Mestre assumira la direcció de *De dalt a baix*. Al començament la seua durada era d'un quart d'hora, a les dotze del migdia, però la bona acollida del públic féu que s'allargués a una hora. En els seus programes va difondre, sobretot, la Nova Cançó durant la transició, emetent cançons d'Els Pavesos, Lluís el Sifoner, Paco Muñoz o Lluís Miquel, a més de Raimon, Ovidi Montllor, Marina Rossell, Lluís Llach, Pau Riba, Maria del Mar Bonet o Joan Manuel Serrat.

¹³⁰ Biografia extreta de diferents pàgines d'Internet, pertinentment contrastades, cas de: www.escriptors.cat, www.elpais.com o www.wikipedia.org

Paral·lelament a la seua tasca periodística, Mestre escrivia poemes i cançons. El programa va reaparèixer posteriorment amb un altre nom: *Ara i ací*. Tenia cobertura sobre tot el territori valencià i va suposar una referència d'ineludible citació. Darrerament col·laborava a mitjans com *L'Avanç*, *informació lliure del País Valencià* i *Levante-EMV*. L'any 2001, la Generalitat de Catalunya li va atorgar el Premi Nacional de Radiodifusió per la seua trajectòria professional al servei de la llengua i la cultura catalana al País Valencià. Els Premis Ovidi Montllor el distingiren en 2006 per la seua promoció de la música en valencià. Va morir el 28 de juliol de 2006 a causa d'un càncer.

Articles a VS

L'altra víctima de la despersonalització: València la vella, una ciutat romana a descobrir. VS 37, p. 36-37.

De dalt a baix: Els Kunta Kinte valencians. VS 63, p. 41.

De dalt a baix: Més signes d'esclavitud. VS 64, p. 43.

De dalt a baix: La personalitat valenciana. VS 65, p. 45.

De dalt a baix: Col·laboracionisme municipal. VS 66, p. 45.

De dalt a baix: Salvar Campanar: Ara o mai. VS 67, p. 40.

De dalt a baix: Un detall simbòlic: El nomenclator urbà. VS 68, p. 41.

De dalt a baix: De segells i garrotades. VS 69, p. 35.

De dalt a baix: Pels fruits els coneixereu. VS 70, p. 43.

De dalt a baix: Les danses: Ball nacional del País Valencià. VS 71, p. 45.

De dalt a baix: La ciutat de València. VS 73, p. 38.

De dalt a baix: La cançó. VS 75, p. 40.

De dalt a baix: La indumentària tradicional al País Valencià. VS 76, p. 45.

De dalt a baix: Mès sobre la cançó. VS 77, p. 40.

De dalt a baix: El Pi de l'Autonomia. VS 78, p. 41.

De dalt a baix: Vall de Crist, a l'Alt Palància. VS 79, p. 43.

De dalt a baix: Les festes populars. VS 80, p. 46.

De dalt a baix: Estalvieu, maleïts. VS 81, p. 46.

De dalt a baix: Carta al germà immigrant. VS 82, p. 46.

De dalt a baix: el bou embolat. VS 83, p. 37.

De dalt a baix: Pujar a Tàrbena. VS 84, p. 33.

De dalt a baix: El pecat d'omissió. VS 85, p. 31.

De dalt a baix: Elegia per un adeu adolescent. VS 86, p. 31.

De dalt a baix: La muixeranga. VS 87, p. 31.

De dalt a baix: La cançó popular. VS 88, p. 32.

Crítica: Folklore: El I Aplec de la Dansa. VS 92, p. 50-51.

Crítica: Folklore: II Aplec de Dolçainers a Tales. VS 93, p. 51.

Crítica: Arte: París: El museu de les tradicions populars. VS 96, p. 49-51.

Teatro: Música: Poble i cançó popular. VS 97, p. 51.

Crítica: Folk: La lepra del folklore (II). VS 98, p. 50-51.

Crítica: Folklore: L'esperit de la festa. VS 103, p. 50-51.

De dalt a baix: Un nom en la rejoyeta. VS 111, p. 51.

Josep Lluís Seguí (València, Russafa, 1945)¹³¹ - Aquest professor d'anàlisi textual literari i cinematogràfic realitzà funcions de coordinador de la secció de crítica de llibres a la revista *Valencia Semanal* entre 1979 i 1980. Amb posterioritat, fou assessor cultural de productores de televisió a ciutats com Barcelona, Madrid, València, Sevilla i Sidney entre els anys 1992 al 1999. Féu cursets de Lectura de la Imatge Fílmica en diverses temporades a la UPV de València, institucions privades del País Valencià i Catalunya i al Cervantes College de New York City (2001-2002). Ha vinculat la seua carrera professional a la literatura però també s'ha relacionat amb mitjans de comunicació com la ràdio, la premsa periòdica, la televisió i Internet. Així, fou coordinador de programes radiofònics especials de Canal 9 Ràdio a principi dels anys noranta, guionista des de la fundació de Canal 9 Ràdio en els programes: *L'Erotisme al Divan*; *De Dissabte a Diumenge*; *El Descapotable Nou*, *Cinema Ràdio City* i *Dies de Ràdio*. Anteriorment havia format part del consell de redacció de la revista literària *Cairell* durant tota la seua existència (1979-81) i exercí de responsable de la Filmoteca Nacional a València.

Ha col·laborat, entre d'altres, a mitjans de comunicació escrits com *Avui*, *Levante-EMV*, *Las Provincias*, *Cartelera Turia*, *Canigó*, *Viejo Topo*, *Quimera*, *Hiperión*, *Cimal*, *Guadalimar*, *Artilugi*, *L'Espill*, *El Temps*, *Cinema 2002*, *Diario de Valencia*, *Noticias al Día*, etc. Des del 2005 col·labora al periòdic *Ciudad de Alcoy* com a cronista cultural i amb crítiques sobre les manifestacions culturals més

¹³¹ Biografia de Josep Lluís Seguí extreta de diferents pàgines d'Internet, pertinentment contrastades, cas de: <http://www.joanducros.net/corpus/Josep%20Lluis%20Segui.html> o www.escriptors.cat

importants de la ciutat d'Alcoi: teatre, música, i fa entrevistes a tota mena d'artistes dels diferents camps culturals. És comentarista d'arts plàstiques a la Televisió Alcoiana i comentarista de teatre a diverses emissores de ràdio d'Alcoi. Ha realitzat programes de ràdio sobre jazz a Radiopolis (Muro d'Alcoi, 2006-07). Exercí de guionista de programes a Canal 9-RTVV des de 1990 fins 1997. A l'actualitat, també és promotor d'arts plàstiques (Artinaction-Alcoi), comissari d'exposicions i escriptor d'art, Membre de l'Associació Cultural La Nave de Max. Fundador del Grup de Creació Artística S/. & Grup.Z.a. (2009), amb qui ha organitzat, i organitza, exposicions conceptuals i hi ha participat amb collages, ready-mades, instal·lacions, performances, etc. Participa en exposicions internacionals de mail-art i art-net. És assessor artístic de CNT-AIT-Alcoi. Escriptor, periodista; guionista de ràdio i televisió, crític d'art, teatre, música (jazz, especialment), i altres mitjans artístics i de comunicació, promotor d'art, comissari d'exposicions... Un tot terreny de la cultura.

Articles a VS

Ucronía: El luxe de la literatura. VS 36, p. 34.

Amor vegetal. VS 70, p. 21.

Reivindicación del mal. VS 80, p. 43.

Terenci Moix: Assasinar amb la literatura. VS 88, p. 44-45.

Crítica: Libros: Cremades i Arlandis, ritual. VS 89, p. 49.

Crítica: Libros: Mossèn Cinto, contista de l'extraordinari. VS 91, p. 48.

Crítica: Libros: Tomás Escuder: Diari de viatge. VS 92, p. 44.

Nuestro otoño. VS 92, p. 49.

Crítica: Libros: La filosofía y otros pretextos. VS 93, p. 45.

Crítica: Libros: Patrick Gifreu. VS 94, p. 45.

Crítica: Libros: Poesia a l'Escola. VS 95, p. 47.

Crítica: Libros: La novel·la de Miquel Llor. VS 95, p. 47-48.

Crítica: Libros: Los juegos de la pintora y su poeta. VS 96, p. 45.

Crítica: Libros: Rodoreda, Anglada, Pàmies: Tres narradores. VS 96, p. 46-47.

Crítica: Libros: Actualitat de Pedrolo. VS 97, p. 46-47.

Crítica: Teatro: Per a llegir Shakespeare. VS 99, p. 49.

Crítica: Libros: La aventura novelesca de Fernando Arias. VS 101, p. 50.

Crítica: Libros: Josep Piera, premi Carles Riba. VS 101, p. 51-52.

Crítica: Libros: L'Espill, número 3. VS 106, p. 46.

Crítica: Libros: Dickeinsianos, todos. VS 114, p. 44-45.

Crítica: Cine: Haga la prueba. VS 114, p. 46.

Crítica: Libros: Josep Pla, escriptor del mar. VS 115, p. 46.

Crítica: Libros: El punt d'arròs de Mª Antònia Oliver. VS 119, p. 49.

Rodolf Sirera Turó (València, 26 de febrer de 1948)¹³² - Aquest guionista i dramaturg ha representat, en el camp del teatre, l'intel·lectual més important de la societat valenciana del darrer mig segle. El teatre valencià s'ha transformat baix la seua ploma, exercint de teòric, crític, investigador i editor d'aquest art escènic. Des de 1984 desenvolupa un dels càrrecs més importants relacionats amb la cultura valenciana doncs és director de música, teatre i cinema de la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana. A *Valencia Semanal* Rodolf Sirera participà amb col·laboracions vinculades a aquest món, així com també escrigué a altres iniciatives periodístiques com *Gorg*, la *Cartelera Turia*, *Destino*, *Primer Acto* o *El Temps*. A VS aparegué des de la revista número 2 de desembre de 1978 fins la 107, ja en 1980, redactant articles de caire cultural sobretot vinculades al teatre. Les dues grans idees de Rodolf Sirera (que estudià Història i Filologia Hispànica a la Universitat de València) pel que fa al teatre són: el compromís de l'intel·lectual amb la societat ocupant una posició sempre combativa i militant i convertir la pròpia matèria teatral en base substancial de les reflexions personals més o menys teòriques –i sempre crítiques- sobre el tema. *El verí del teatre* (1978) és l'obra més traduïda i editada de Sirera i la que li possibilità accedir a l'escena espanyola i internacional. L'any 1997 guanyà el premi Nacional de Cultura de Teatre per la representació de *Maror* i per la seva trajectòria. La seua obra ha sigut traduïda fins a set idiomes diferents i, a part del guardó anomenat, la seua tasca li ha servit per adjudicar-se una innumerable quantitat de premis. Guanyà el Crítica Serra d'Or per *Plany en la mort d'Enric Ribera* (1975), *El brunzir de les abelles* (1977), *Bloody Mary Show* (1981 i *Cavalls de mar* (1989); el Premi Born de Teatre (1993) i l'any 2000 el Premi Cavall Verd Jaume Vidal Alcover de teatre per la seua obra *Punt de Fuga*. En els darrers anys ha estat de guionista de televisió de Canal 9, TV3 i TVE en guardonades

¹³² Biografia de Rodolf Sirera Turó consultada a diferents pàgines d'Internet, pertinentment contrastades, com són el cas de la pàgina web <http://parnaseo.uv.es/ars/fichasautores/sirera/sirera.htm> o http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0062933

sèries com *Herència de sang*, *Nissaga de Poder*, *Temps de silenci*, *Amar en tiempos revueltos* i *Mar de fons*.

Articles a VS

Memòries de la coentor: El pasado que no cesa. VS 2, p. 36.

Navidad y la caja de sorpresas. VS 4, p. 32.

No hablaré en clase: Cien veces repetido. VS 7, p. 42.

Teatro Principal: El dinero de los tontos. VS 10, p. 36.

Reposiciones y reproposiciones. VS 11, p. 37.

Amor de Don Perlimplín: Mucho ruido y pocas nueces. VS 15, p. 38.

L'Entaulat y su perro rabioso. VS 18, p. 38-39.

Carnestoltes, cuatro años después. VS 19, p. 40.

Mort el gos, queda la ràbia: Un montaje contradictorio. VS 21, p. 35.

Una madrugada glacial. VS 22, p. 40.

Llibres de teatre: Estellés i Molins, dues possibilitats diferents. VS 27, p. 44.

Balazo Traidor del PTV: Groucho Marx y los intocables. VS 32, p. 40.

Los festivales de Franco: Centralismo y propaganda. VS 34, p. 41.

El Teatro Principal: Así hunde la Diputación el primer escenario valenciano. VS 40, p. 35-37.

Asamblea de Teatre Independent: Organizarse o morir. VS 43, p. 38.

La clave de la crisis: El coloquio fracasó. VS 45, p. 40.

Antaviana, del Grup Dagoll-Dagom: Un gran espectáculo teatral. VS 48, p. 39.

Arrabal, per primera volta: Un laberint de les terres del nord. VS 50, p. 38.

Mostra de Teatre Infantil al Micalet: Entre el joc i la comunicació. VS 52, p. 42.

Suspiros de España: El retorn d'un gènere important. VS 54, p. 49.

Historias íntimas del Paraíso: Patrocina, que algo queda. VS 56, p. 39.

La vida de Galileo Galilei. VS 60, p. 41.

Pavesos, cent-cinquanta representacions: La revista, revisitada. VS 61, p. 42.

Universitat i teatre: Un espai que cal revitalitzar. VS 62, p. 42.

Grup L'Horta de Castellar: Una proposta teatral infreqüent. VS 63, p. 40-41.

M-7 Catalonia: Els Joglars continuen. VS 64, p. 41.

Carnestoltes estrena Escalante: Un espectacle polèmic. VS 65, p. 42-43.

Alcoi, capital teatral: Cap a un teatre nacional. VS 67, p. 39.

A propósito del Centro Dramático Nacional: Descentralización teatral. VS 70, p. 40.

Cuando ir al teatro es un placer: Jacques Moran de Pep Marín. VS 72, p. 44.

Teatre infantil en marxa. VS 80, p. 46.

Teatre: Passar de la teoria a la pràctica. VS 84, p. 40.

Crítica: Teatre: El Lliure, a València. VS 107, p. 47.

Josep Piera (Beniopa, 30 de maig de 1947)¹³³. Estudià als Escolapis de Gandia i més tard féu Magisteri a València. La seva anada a València coincidí amb els inicis del que aviat seria el moviment literari conegut com la generació dels 70, de la qual ell en seria un dels seus màxims representants. S'inicià a la literatura participant en el col·lectiu *Carn fresca*, de joves poetes valencians. A VS protagonitzà una trentena d'articles, sobretot de caràcter cultural i a través de tota la vida periodística del setmanari. En la darrera etapa es centrà en la crítica de llibres. Després d'uns primers llibres poètics, a les acaballes dels 70 guanya el premi Octubre-Andròmina amb la seva primera novel·la, *Rondalla del retorn* (1977). Dos anys més tard obté el premi Carles Riba de poesia amb *El somriure de l'herba*. També durant aquests anys inicia el seu periple viatger per la Mediterrània, que donarà alguns dels títols en prosa més rellevants de la seva trajectòria narrativa, marcada per una prosa entre intimista i memorialista que el situa com un dels autors pioners en la que s'ha anomenat "narrativa del jo", en la que s'intenta conèixer la naturalesa personal de l'ésser humà contemporani. D'aquesta vessant seva són, entre altres, els llibres *El cingle verd* (1982), que va merèixer el premi Josep Pla, *Un bellíssim cadàver barroc* (1987), crònica d'una estada a Nàpols, i *Ací s'acaba tot* (1993), una recerca dels límits de la Mediterrània i de la pròpia existència. De la seva extensa obra literària cal destacar *Jo sóc aquest que em dic Ausiàs March* (2001), la biografia del nostre poeta clàssic i més recentment s'ha publicat *El temps feliç* (2001), i *Arran del precipici* (2003). Ha traduït de l'àrab a Ibn Khajafa i de l'italià a Sandro Penna. Com a objecte de traducció, les seves paraules han passat al castellà, l'anglès i l'italià. En un altre camp d'acció, va dirigir les activitats de l'Any del Tirant (la commemoració dels 500 anys de l'aparició de Tirant lo Blanc) i l'editorial Tres i Quatre, a més d'exercir com a vicepresident de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. Fou director de l'editorial Tres i Quatre.

¹³³ Biografia de Josep Piera extreta de diverses pàgines web, pertinentment contrastades, com: www.escriptors.cat i www.wikipèdia.org

Articles a VS

- Migjor de E. Rodríguez Bernabeu: Onze poetes alacantins.* VS 11, p. 34.
- Fuster: Obra completa, 5: Les peripècies de l'assagista.* VS 13, p. 37.
- Kavafis, Kavafis.* VS 14, p. 44.
- Dos llibres recents: El País Valencià segons Vicent Ventura.* VS 20, p. 42.
- Poesia d'ara: Dues maneres de treballar el vers.* VS 26, p. 43.
- Els contes Malvarrosa.* VS 34, p. 40.
- Un llibre de J. M. Palomero: El mès barroc dels poetes valencians.* VS 38, p. 43.
- Poetes d'expressió castellana: Primer poemari de José Luis Falcó.* VS 45, p. 41.
- La revista Tabala: Literatura a Elx.* VS 47, p. 36.
- Traduir poesia: Traki, Maiakovski, Pavese.* VS 55, p. 40.
- Miquel Duran de València: Redescobriments d'un clàssic inedit.* VS 56, p. 42.
- Els quaderns de Septimomiau: I ara, Gaspar Jaén i Urban.* VS 60, p. 40.
- Notícia literària sobre el País Valencià y su problemática lingüística.* VS 62, p. 14.
- La Safor literària: Dues novel·les de guerra.* VS 66, p. 41.
- Literatura a comarques: La responsabilitat dels nous ajuntaments.* VS 67, p. 45.
- Regió afòtica, de Pere Gomila: La cel·la d'una illa.* VS 71, p. 45.
- Fuster enceta polèmica: De poesia, i d'ara.* VS 74, p. 44-45.
- Plouen pigues de Fina Cardona: D'una pluja de somnis després en queda fang.* VS 75, p. 41.
- Llombriu quaderns de literatura: Una jove resposta editorial.* VS 82, p. 43.
- Anàlisi poètica d'una misèria col·lectiva.* VS 84, p. 40.
- Poemes de W. H. Auden: Un lúcid crit de goig.* VS 85, p. 44.
- Sobre l'art de llegir i escriure.* VS 90, p. 49.
- Crítica: Libros: Trailer de revistes literàries.* VS 91, p. 48-50.
- Crítica: Libros: Poesia d'Al-Andalus.* VS 92, p. 44.
- Crítica: Libros: Darrers versos de Jules Laforgue.* VS 100, p. 49-51.
- Crítica: Libros: Notícia dels Llibres del Mall.* VS 102, p. 44-45.
- Crítica: Libros: Lectura dels mestres, pràctica dels alumnes.* VS 103, p. 45.
- Crítica: Libros: La poesía de María M. Marçal.* VS 108, p. 48-49.
- Crítica: Libros: Algunes traduccions de poesia.* VS 113, p. 48.
- Crítica: Libros: La frágil poesia de Xavier Bru de Sala.* VS 114, p. 45.
- Crítica: Libros: Les darreres tendències poètiques.* VS 117, p. 49.
- Crítica: Libros: La crònica carnal de J. M. Palomero.* VS 118, p. 48.

Crítica: Libros: Sobre Narcís Comadira. VS 120, p. 48.

Joan Francesc Mira (València, 1939)¹³⁴ - És escriptor, antropòleg, sociòleg i professor universitari. A VS aconseguí una important presència a la primera etapa amb articles de caire, sobretot, polític i cultural. Tanmateix, en setembre de 1978 deixà de tenir continuïtat i ja sols protagonitzà dues intervencions a les revistes 58 (febrer de 1979) i 120 (abril de 1980). Com a assagista destaquen els treballs que es basen en la situació de la llengua i el poble valencià, com *Crítica de la nació pura* (1985) premis Joan Fuster i Crítica Serra d'Or d'assaig, que és una aproximació al concepte de nació des de l'òptica de l'antropologia, o *Sobre la nació dels valencians* (1997), i la síntesi històrica: *Els Borja: família i mite* (2000). És autor de novel·les i reculls de contes: *Viatge al final del fred* (1984), *Els treballs perduts* (1989), *Borja Papa* (1996), novel·la que va rebre els premis Joan Crexells, el de la Crítica dels Escriptors Valencians i el premi Nacional de la Crítica de literatura catalana, i *Quatre qüestions d'amor* (1998), premi de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. L'any 2002 va guanyar el premi Sant Jordi amb la novel·la *Purgatori*, que va merèixer també el premi de la Crítica. A més de la seva faceta creativa s'ha de ressenyar la seva tasca com a traductor, per la qual ha rebut diversos premis. Destaquen especialment les versions de la *Divina Comèdia* (2001), de Dante Alighieri; la dels *Evangelis* (2004), i la d'*El tramvia*, de Claude Simon. Per la seva dedicació cívica ha rebut la Creu de Sant Jordi (1991). És soci de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. És un intel·lectual amb molt de prestigi en l'àmbit acadèmic (és catedràtic jubilat de la Universitat Jaume I, ha traduït al català obres com la *Divina Comèdia*, els *Evangelis* o *L'Odissea* i ha estat autor de nombrosos assajos de temàtica diversa: història, sociologia, política...). Vinculat al Bloc Nacionalista Valencià -hi milita-, l'any 2000 en fou candidat per València en les eleccions estatals i després dels passats comicis autonòmics fou proposat per la Coalició Compromís (integrada, entre d'altres, pel Bloc) per formar part del Consell Valencià de Cultura; finalment en quedà fora en no rebre el suport del PP, que acusà Compromís de trencar el consens per a la renovació del consell d'administració de RTVV i del consell assessor de RTVE al País Valencià. A 2012 Eliseu Climent li cedí la presidència de l'associació Acció Cultural del País Valencià.

¹³⁴ Biografia de Joan Francesc Mira extreta de diverses pàgines web, pertinentment contrastades, com: <http://www.joanfmira.info>, www.escriptors.cat o www.lletra.com

Obres:**Novel·la**

El bou de foc (1974)

El desig dels dies (1981)

Viatge al final del fred (1983)

El treballs perduts (1989)

Borja Papa (1996)

Purgatori (2002)

El professor d'història (2008)

Narrativa breu

Quatre qüestions d'amor (1998)

El cucs de seda (1975)

Assajos

Som. Llengua i Literatura (1974)

Un estudi d'antropologia social al País Valencià: els pobles de Vallalta i Miralcamp (1974)

Els valencians i la terra (1978)

Introducció a un País (1980)

Població i llengua al País Valencià (1981)

Crítica de la nació pura (1985)

Hèrcules i l'antropòleg (1994)

Sense música ni pàtria (1995)

Sobre la nació dels valencians (1997)

Cap d'any a Houston (1998)

Els Borja, família i mite (2000)

Premis

1974 Premi Andròmina de narrativa.

1984 Premi Joan Fuster d'assaig.

1984 Premi de la crítica Serra d'Or.

1985 Lletre d'Oro al millor llibre de l'any.

1985 Creu de Sant Jordi.

1996 Premi Joan Crexells-Ateneu Barcelonés.

1996 Premi Nacional de la Crítica, per *Borja papa*.

2000 Premi de la crítica Serra d'Or de traducció.

- 2001 Medalla d'Oro de la Ciudad de Florència.
2001 Premi Nacional de Traducció.
2002 Premi Sant Jordi de novel·la.
2003 Premi Nacional de la Crítica, per *Purgatori*.
2004 Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.
2007 Premi Jaume Fuster
2009 Premi de la Crítica de narrativa catalana

Articles a VS

- Sobre els pecats de la vista.* VS 9, p. 17.
A Madrid encara no ho tenen. VS 10, p. 07.
Amenaces de mort a la raó. VS 11, p. 07.
Coneix vosté el nostre rotllo? VS 12, p. 07.
El desencant de la clientela: Faula. VS 13, p. 07.
Exhibir els infants. VS 14, p. 07.
Ens divertim més que mai. VS 15, p. 07.
Forges, Umbral i Cia., perill per l'autonomia. VS 16, p. 07.
Poca passió i molta glòria. VS 17, p. 07.
Burgesía i catalanisme: Un punt de vista americà. VS 18, p. 07.
Rudiments d'antieconomia. VS 19, p. 07.
Si jo fóra President, posem per cas. VS 20, p. 07.
Els patriotes provincials. VS 21, p. 07.
La condició valenciana. VS 22, p. 07.
Carta als de la caca, l'orina, la morgue i companyia. VS 23, p. 07.
Bateigs i comunions, o tot canvia i res canvia. VS 24, p. 07.
El principi d'insolidaritat. VS 26, p. 07.
Estranya clientela del futbol. VS 27, p. 07.
Campaners i polítics. VS 28, p. 07.
Una escola que imita a la vida. VS 29, p. 07.
La frontera inexistent, i una excursió per l'idioma. VS 30, p. 07.
Esta pròxima la Xina ?. VS 31, p. 07.
Homenatge a Andalusia. VS 32, p. 07.
Malediccions del paper. VS 33, p. 07.
Aquest vall de llàgrimes. VS 34, p. 07.

Viure sense notícies. VS 35, p. 07.

Tot ad kalendas graecas. VS 36, p. 07.

Com fabricar el que se'n diu un best seller. VS 37, p. 07.

Allà va la despedida.... VS 38, p. 07.

De banderologia americana. VS 58, p. 23.

En el dia d'avui. VS 120, p. 45.

Manuel Peris (1927 – València, 23 de novembre de 2012) - Llicenciat en Dret per la Universitat de València, va ingressar en la carrera judicial en 1953 i va ser destinat a Xelva (València), Alora (Màlaga), Alzira (València), Nules (Castelló), Barcelona i València. Jutge Degà de València (1978-1984) i magistrat de l'Audiència Territorial (1984) va ser triat per les Corts Generals membre del Consell General del Poder Judicial (1985) del que va ser vicepresident fins a novembre de 1990. Des d'aquella data fins a la seua jubilació en 1997, va ser magistrat de la sala civil i penal del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana. Peris va impulsar, des de Barcelona en 1968, el primer moviment democràtic de jutges i fiscals d'oposició al franquisme del que naixeria en 1970 Justícia Democràtica, associació clandestina d'àmbit estatal que va mantenir contactes amb altres grups de l'oposició a la dictadura com la UMD (Unió Militar Democràtica), l'Assemblea de Catalunya i els partits clandestins. Peris va ser cofundador de la Junta Democràtica del País Valencià en 1975 i posteriorment de l'associació Jutges per a la Democràcia, que en el seu últim congrés, celebrat el 31 de maig de 2012, li va rendir un homenatge. Peris va ser president del moviment cristià Justícia i Pau de València, així com de la Societat Filharmònica de València.

Articles a VS

El 1 de marzo nos jugamos l'Estatut. VS 61, p. 18-20.

La extraña suspensión de Cal-dir. VS 64, p. 16.

Cofrentes es ilegal: ¿Nuclear? No, gracias. VS 68, p. 16-17.

Entrevista: José Maldonado, último presidente de la República en el exilio:

El republicanismo está caducado. VS 70, p. 30-31.

Tensiones en UCD-Valencia: El GAV se nos infiltra. VS 73, p. 19.

El Estatuto de 1931: Un funcionario lo rescató de la basura. VS 80, p. 30-31.

Entrevista: Carmelo Quintana, presidente de la Audiencia Territorial: La autonomía puede mejorar la justicia. VS 88, p. 18-20.

Entrevista: Arcadi García: Cinco siglos avalan nuestra capacidad de autogobierno. VS 89, p. 12-14.

Entrevista: Eric J. Hobsbawm: No pintemos de rojo el nacionalismo. VS 93, p. 18-21.

Entrevista: Joaquín Giner Sorolla: Un valenciano contra el cáncer. VS 94, p. 20-23.

Entrevista. Manuel Sánchez Ayuso: Hay que llegar a una pacificación del PSPV-PSOE. VS 95, p. 12-15.

Entrevista: Manuel Colomina: El bunker del PCPV margina la cultura. VS 97, p. 16-17.

Entrevista: José María Díaz-Alegría: El Papa es un reaccionario. VS 98, p. 20-22.

Entrevista: Joaquín Colomer, Rector de la Literaria: Aprender valenciano, objetivo para enseñar valenciano. VS 102, p. 08-09.

Entrevista: Doctor Torrent, candidato al Nobel de Medicina: La fe en los genios o la mística de la investigación. VS 107, p. 38-40.

Francesc Pérez i Moragón (Algemesí, 1948)¹³⁵ - És llicenciat en filologia hispànica, secció de filologia valenciana. Ha ocupat diferents càrrecs entre els quals poden destacar el de director de redacció de la Gran Enciclopedia de la Región Valenciana; secretari de redacció de la revista *l'Espill*, director del setmanari *El Temps* i director tècnic de política lingüística de la Universitat Jaume I. Actualment és editor de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, en la Universitat de València, secretari de redacció de la revista internacional de filologia *Caplletra* i membre del consell de redacció de les revistes *L'Espill* i *Laberints*. Forma part de la comissió de la Càtedra Joan Fuster. És autor dels llibres *Publicacions valencianes (1939-1974)* (1974), *L'Acadèmia de Cultura Valenciana: història d'una aberració* (1982), *Les Normes de Castelló* (1982) i també d'estudis sobre la figura i l'obra de Joan Fuster, entre ells, *Joan Fuster, el contemporani capital* (1994). En 2011 publicà *Himnes i paraules. Misèries de la Transició valenciana*.

¹³⁵ Biografia de Francesc Pérez Moragón extreta de diverses pàgines web, pertinentment contrastades, com: www.infobenissa.cat, www.escriptors.cat, www.wikipèdia.org o www.lletra.com

Articles a VS

Recuperamos a Carles Salvador: El hombre de los cursos de lengua de Lo Rat Penat. VS 45, p. 36-39.

Daniel Martínez Ferrando fou acusat de pertànyer a la maçoneria: Morí fa vint-i-cinc anys. VS 49, p. 54.

Miquel Duran, entre Catalunya i el País Valencià: Fa quaranta anys publicà Guerra, victoria, demà. VS 50, p. 43-45.

Els artículos contra la Guerra de Cuba: Un Blasco antisemita, patrioter, antiparlamentari i despectiu. VS 61, p. 44-45.

La unitat de la llengua: Les Normes de 1932. VS 91, p. 32-35.

L'Estatut Valencià en la Segona: Un projecte interromput. VS 92, p. 18-21.

Rafael Esteve Casanova (València, 29 de desembre de 1945) – Esteve Casanova, qui va estudiar Relacions Laborals i Dret, tingué diferents incursions a VS a través d'una llarga etapa, encara que sense gaudir de continuïtat. Els seus escrits apareixen durant al voltant d'any i mig, centrant-se en temes eminentment culturals. Fou un dels periodistes que passà a VS provinent de *Dos y Dos*. Inicia la seua carrera professional al món del periodisme a la revista *Gorg*, on realitza crítiques musical i articles sobre la Nova Cançó, publicant la que va ser la primera entrevista a Lluís Llach al País Valencià, en juny de 1969. Mentrestant, col·labora en Ràdio Nacional d'Espanya, on presenta *De Dalt a Baix*, que dirigia Amadeu Fabregat i que també tematitzava sobre música feta en llengua pròpia. En 1973 comença a col·laborar en *Las Provincias* sobre informacions culturals, on roman fins 1977. També escriu de forma esporàdica per a publicacions com *Información* o *La Verdad*. Expandeix l'especialització musical a VS, on escriu durant tota la seua vida als quioscs. Al llarg dels anys també ha tingut protagonisme a altres mitjans com *Saó*, *El País*, *Oriflama*, *Noticias del Día*, *Diario de Valencia* o *Levante-EMV*. Actualment escriu articles d'opinió (sobretot de política) al diari digital *Diario Siglo XXI* i a la revista mensual on line *La Noticia.cat*. La seua carrera poètica li ha valgut, al llarg del temps, un gran nombre de premis com el que atorga la Mare de Déu de l'Olivar o el Vila de Xàbia, així com també es féu amb el segon guardó del concurs de narrativa de l'Ajuntament de València. Els seus poemes han sigut publicats en volums d'homenatge als poetes Vicent

Andrés Estellés, Joan Valls Jordá i Joan Brossa. Per la seua part, com a polític integrà la formació d'Unitat del Poble València, del que arribà a ser secretari, i després estigué quatre anys a Esquerra Unida-Unió del Poble Valencià en l'Ajuntament de València.

Articles a VS

Labordeta de Aragón. VS 3, p. 28.

Inti-Illimani: Música contra Pinochet. VS 12, p. 35.

Cançó: Dues generacions estrenen disc. VS 17, p. 36.

El boom valencià: Tot un esclat de veus. VS 24, p. 44-45.

Couixa, Cotó-en-pèl i Doble-Zero: Rock al País Valencià. VS 36, p. 44-45.

Cançó: Subirats, deu anys després. VS 37, p. 41.

De Andalusia al Uruguay, o de Carlos Cano a Daniel Viglietti. VS 46, p. 40-41.

Ovidi, Lluís, Paco... tres estils: Elapés valencians. VS 62, p. 40-41.

Crítica: Cançó: Sommien, de Lluís Llach. VS 93, p. 50.

Crítica: Música: Konstantinopolis? No gràcies. VS 99, p. 50-51.

Francisco Pérez Puche (València, 1945)¹³⁶ - Periodista i escriptor. Fou director de *Las Provincias* entre 1999 i 2002 i des de 2011 és membre de la comissió de Govern del Consell Valencià de Cultura. La seua carrera professional més destacada començà com a redactor de *Las Provincias* en 1967 arribant a ser redactor en cap en 1982 i sotsdirector entre 1992 i 1999 fins que arribà a la direcció. En 1988 va coordinar la redacció i edició de *Historia viva de València*, recompte dels 750 anys del Regne de València en forma de periòdic d'actualitat. Ha sigut director del Màster *Las Provincias Multimedia*. Va coordinar l'edició de l'almanac i va dirigir l'Aula de Cultura de *Las Provincias* entre 2001 i 2009, on va organitzar unes cent conferències. Especialitzat en recreació històrica, ha publicat més de vint llibres sobre temes diversos de la ciutat i la seua història: els alcaldes, les falles, la riuada de 1957, la València dels anys 70, la de la Guerra de Cuba, la Copa Amèrica, el patrimoni històric de la ciutat de València, la València moderna i el seu turisme, a més d'altres aspectes de la ciutat observats a través del periodisme. Des de 1997 ha comissionat i organitzat més de vint exposicions per a diverses institucions, públiques i privades. En 2007 va ser comissari de l'exposició "Fins

¹³⁶ Biografia de Francisco Pérez Puche extreta íntegrament de: <http://fppuche.wordpress.com/about/>.

a ací va arribar la riuada”, sobre la inundació de l'any 1957. En 2009 va coordinar com a comissari les exposicions i actes celebrats amb motiu del Centenari de l'Exposició Regional Valenciana i de l'Himne Regional. En 2011, també va coordinat les activitats amb motiu del centenari de la llei de cessió de l'Albufera a la ciutat i el 25 aniversari de la declaració de parc natural, amb organització d'una exposició i edició d'un llibre.

Articles a VS

Ayuntamiento de Valencia: Ni democracia, ni presupuesto. VS 1, p. 14.

Informe: 20 años del Plan Sur (I). VS 2, p. 24-27.

Informe: 20 años del Plan Sur (y 2). VS 3, p. 22-24.

Prensa: Los periodistas tontos. VS 6, p. 42.

Francisco Pérez Puche y Vicente Lladró

Un libro sobre la fiesta: Fallas en su tinta. VS 15, p. 40.

Pere Miquel Campos (Picassent, 1950)¹³⁷ - A l'edat de sis anys, la seua família es va traslladar a Mutxamel (Alacant), on encara resideix. Aquesta circumstància ha fet que la seua vida periodística s'haja desenvolupat en mitjans alacantins i valencians: Ràdio Popular, *Informació*, *El País*, *Avui*, *Diari 16*, *Valencia Semanal*, en els serveis informatius i diversos programes de Ràdio 9 i Canal 9 (RTVV). Fou cofundador de la Unió de Periodistes Valencians. Com a escriptor, és autor de la biografia *Arcadi Blasco, Retrat* publicada pel Museu de la Universitat d'Alacant en 2009 sobre l'escultor i ceramista de Mutxamel. També ha publicat *Així eren. Alacantins en els 80*, editada per l'Institut Alacantí de Cultura-Juan Gil-Albert. Un volum que reuneix un conjunt de xarrades periodístiques que Pere Miquel Campos va mantenir amb destacats personatges de la vida social, política, judicial i cultural d'Alacant, dins i fora de la ciutat. És col·laborador docent de l'Observatori de Majors i Mitjans de comunicació de la Universitat Permanent de la Universitat d'Alacant. En 2012 va rebre el XIII Premi Vicent Ventura en un acte que tingué lloc en l'Aula Magna de la Nau en reconeixement

¹³⁷ Biografia de Pere Miquel Campos extreta de diferents planes web, cas de: <http://www.levante-emv.com/cultura/2012/11/07/premio-trayectoria-pere-m-campos/949933.html>, http://cultura.elpais.com/cultura/2012/01/12/actualidad/1326322801_850215.html, <http://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2011/05/10/pere-miquel-campos-recupera-vision-alicantinos-80/805638.html>, www.wikipèdia.org, <http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/13-comunicacio/20-comunicacio/590676-el-periodista-pere-miquel-campos-rep-dema-el-xiii-premi-vicent-ventura.html>

de la seua trajectòria cívica, democràtica i de compromís amb la cultura i llengua valencianes.

Articles a VS

El último tango de Carlos Pradel: Alarma entre los inversores alicantinos. VS 8, p. 22-23.

Las Hogueras de Alicante: Descontento y cincuenta aniversario. VS 17, p. 18.

Por imprevisión y picaresca: Benidorm, compuesta y sin agua. VS 21, p. 20-21.

Alicante: Elecciones al Senado: El show de los números uno. VS 22, p. 17.

Alicante, elecciones al Senado: Un Gallup a lo vivo. VS 24, p. 15.

Alicante: Feria del Libro: Un certamen que se muere. VS 24, p. 37.

Alberto Pérez, nuevo senador por Alicante: Soy marxista, por supuesto. VS 25, p. 14.

Callosa y Benidorm: A la greña por culpa del agua. VS 27, p. 19.

Josevicente Mateo se pasó: El único comunista del Senado. VS 29, p. 18.

Fogueres d'Alacant 1978: Más movidas que nunca. VS 31, p. 14-15.

I Encuentro de teatro de las nacionalidades: Algo más que una muestra. VS 32, p. 41.

Entrevista: Inmaculada Sabater se fue del Congreso: Mi trabajo era darle vueltas a la llave. VS 43, p. 16-17.

Alicante: Club de Amigos de la Unesco: La casa de todos se queda vacía. VS 44, p. 42.

Entrevista: Enrique Cerdán Tato: Nuestra detención fue un acto político. VS 51, p. 15.

Alicante: Jornadas sobre teatro: Del show a la lucidez. VS 54, p. 46.

Los municipales de Alicante contra su jefe: Chanchullos al descubierto. VS 55, p. 22-23.

El Consell, en el Baix Segura: Una visita significativa. VS 58, p. 10.

Tres alcaldes socialistas: Alacant: José Luis Lassaleta: Seremos tajantes en el problema de la especulación del suelo. VS 67, p. 17-18.

Entrevista: Josep Maria Castellet: Ningú no s'atreveix a discutir la unitat de la llengua. VS 74, p. 43.

La dictadura de Plutoni, Premio Arniches: Teatro sobre lo nuclear. VS 84, p. 39.

Entrevista: José Vicente Mateo: A UCD le interesa que haya grupos incontrolados. VS 100, p. 18-21.

José Doménech Part¹³⁸ (?) – El musicòleg i compositor ha destacat en la seua trajectòria professional vinculada a les lletres com a biògraf de José Iturbi, Amparo Iturbi i Lucrezia Bori. Va cursar estudis musicals a València, Madrid, París, Santiago de Compostel·la, Granada, Salzburg i Esztergom (Hongria). Crític musical per al diari *Levante-EMV* i col·laborador de *Dos i dos*, *Monsalvat*, *Ritme*, *Saó* o *Valencia Semanal* (on redactà al voltant de cinquanta articles de caire cultural) entre d'altres. Director de l'Institut Valencià de Musicologia entre 1980 i 1986, és especialista en Vicente Martín i Soler, del que va rescatar i editar per primera vegada els seus *Six Italian Canzonetts* per a la Diputació de València al febrer de 1982. Al novembre de 1979 va realitzar l'última entrevista al mestre valencià José Iturbi en la seua casa de Califòrnia. En 1981 amb el patrocini de la Diputació de València va fundar el Concurs Internacional de Piano José Iturbi. Va ser creador de les Serenates Musicals de València i Jornades Musicals de Vilafamés en 1982, assessor musical de la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana entre 1983 i 1988, cap de producció aliena i director de relacions internacionals de Radiotelevisió Valenciana entre 1988 i 1995 i director de la ATEI-Televisió Educativa Iberoamericana en 1998. Com a compositor destaca el seu ballet *Erma* escrit per al Grup Vagánovos d'Olga G. Poliakoff, dirigit per Jorge Aliaga i estrenat en el teatre Principal de València en 1980. També altres obres per a piano com *Gilalbertiana*, *Kaysha*, *O Magnun Ministerium* i cançons per a veu i piano sobre textos de Juan Gil-Albert. Des de 2004 ofereix conferències audiovisuals sobre músics espanyols a un fum de ciutats estatals, així com als Estats Units d'Amèrica, Argentina i Uruguai. Documentalista i assessor de l'exposició *Lucrezia Bori: una diva valenciana* (2010) en el Palau de la Música de València i de la mostra *Burriana, París...Nueva York* (2011) en la Casa Municipal de Cultura de Borriana.

Articles a VS

Do-re-mi del número 11. VS 11, p. 39.

Do-re-mi del número 14. VS 14, p. 41.

La Placa valenciana. VS 17, p. 34-35.

Do-re-mi del número 18. VS 18, p. 39.

Do-re-mi del número 21. VS 21, p. 42.

La London en Lliria. VS 21, p. 42.

¹³⁸ Biografia de José Doménech Part extreta de diferents planes web, cas de: www.wikipèdia.org

- Do-re-mi del número 22.* VS 22, p. 40.
- Do-re-mi del número 23.* VS 23, p. 40.
- El canto de un duro.* VS 23, p. 40.
- Manon Lescaut: La AVAO cabalga de nuevo.* VS 24, p. 40.
- El concierto de la Caixa: Un buen trabajo del Navarro Reverter.* VS 25, p. 42.
- Las óperas de la AVAO: El Mozart de los checos.* VS 26, p. 40.
- Festival de AVAO: El corte de los búlgaros.* VS 27, p. 43.
- Do-re-mi del número 28.* VS 28, p. 44.
- Las músicas de la Caixa: Entre el jazz y la sarsuela.* VS 29, p. 42.
- Música en Llíria: Y ahora los rusos.* VS 30, p. 45.
- Festival de Granada 1978: La Meca de la música.* VS 33, p. 45.
- Do-re-mi del número 34.* VS 34, p. 40.
- Do-re-mi del número 36.* VS 36, p. 34.
- Do-re-mi del número 38.* VS 38, p. 42.
- Matricularse en el Conservatorio: Un bingo musical.* VS 39, p. 42.
- Entrevista: José María Evangelista, otro músico emigrado: Yo volvería, pero* VS 41, p. 43.
- Música en Alacant: Una brillante temporada.* VS 42, p. 39.
- El Misterí en otoño: Música en Elx.* VS 46, p. 42.
- Do-re-mi del número 47.* VS 47, p. 42.
- Música en Castelló: Un buen momento.* VS 50, p. 36.
- Orquesta Municipal: Corregida y aumentada.* VS 51, p. 38.
- Do-re-mi del número 52.* VS 52, p. 38.
- ¿Quién se acuerda de Lucrecia Bori?: La voz valenciana más internacional.* VS 53, p. 44-45.
- Do-re-mi del número 57.* VS 57, p. 42.
- Cantos de sirena.* VS 58, p. 40.
- Do-re-mi del número 60.* VS 60, p. 40.
- Eduardo López Chavarri: Demasiado libre para hacer escuela.* VS 62, p. 44-45.
- Do-re-mi del número 67.* VS 67, p. 40.
- Pentagramas en el aire.* VS 68, p. 42.
- Llevantines y cançons populars valencianes: Dos grabaciones imprescindibles.* VS 71, p. 39.
- Orquesta Municipal: Homenaje frustrado a Óscar Esplá.* VS 72, p. 35.

Do-re-mi del número 73. VS 73, p. 42.

Do-re-mi del número 75. VS 75, p. 40.

Do-re-mi del número 77. VS 77, p. 44.

ACTUM: La alternativa musical. VS 77, p. 44.

Crítica: Música: Llíria, ciudad de ¿qué música? VS 89, p. 50-51.

Crítica: Música: Compases de espera. VS 91, p. 45.

Crítica: Música: Royalties musicales. VS 94, p. 46.

Crítica: Libros: Méjico: Homenaje a los intelectuales emigrados. VS 101, p. 52-53.

Crítica: Música: Pentagramas del país. VS 105, p. 49.

Crítica: Música: La dimisión de Cervera Collado. VS 109, p. 47-48.

Crítica: Música: La recuperación de Martín i Soler. VS 115, p. 49.

Marathones musicales: Ensembles'80, Actum y música renacentista. VS 119, p. 37.

La ópera que viene. VS 120, p. 46.

Jesús Sanz (Conca, 1947)¹³⁹ - Llicenciat en Filosofia i Periodisme, participa en la informació que genera el País Valencià durant els primers anys del període democràtic. Així publica notícies i reportatges a mitjans com *Valencia Semanal*, *Arreu*, *Gaceta de Derecho Social*, *Hechos y Dichos*, *Triunfo*, *Diario de Valencia*, *Cinco Días o Ya*, a més de en l'agència de premsa *Logos*. Dins del món del periodisme, a més d'informació general, s'especialitzà en la temàtica sociolaboral, municipal i política. Fruit d'aquesta última faceta publica un dels llibres amb més èxit de la seua carrera: *La cara secreta de la política valenciana. De la predemocràcia al Estatuto de Benicàssim* (Fernando Torres-Editor SA, València, 1982), on aprofundeix en els secrets del poder per contar una història allunyada de l'oficial. Segons recull aquest llibre, passà un any a la càrrec durant el franquisme, reclòs en els centres de Mislata i Carabanchel. Ha treballat com a assessor de presidència del Consell Autòmic (pregovern de la Generalitat Valenciana) i de responsable d'Informació i Relacions de la Mostra València Cinema del Mediterrani. Posteriorment, ja immers en democràcia, fou sotmès a diferents processaments judicials a causa de reportatges sobre trames negres i la ultradreta valenciana, realitzats junt al col·lectiu de *Valencia Semanal* B. Pérez, del que formà part. És cofundador i membre de la junta directiva de la Unió de Periodistes del

¹³⁹ Biografia de Jesús Sanz extreta de diferents planes web i de la informació que s'adjunta en els llibres que l'escriptor té publicats.

País Valencià i autor també de llibres com *El movimiento obrero en el País Valenciano (1939-1976)*, publicat també en l'editorial Fernando Torres-Editor SA. Alhora que de periodista, ha exercit com a sindicalista de Comissions Obreres en diversos mitjans de comunicació.

Articles a VS

Colean las municipales: UCD en el juzgado por fraude electoral. VS 71, p. 18-19.

Lo que declaran los valencianos a Hacienda (I): Políticos: La mitad no figuran. VS 75, p. 22-25.

Lo que declaran a Hacienda los valencianos (y II): Empresarios: Sus negocios y sus ingresos. VS 76, p. 25-29.

Así se van a gastar: Los cinco mil millones de la Diputación. VS 87, p. 15-17.

Jubilados y pensionistas: Trescientos mil en el País Valenciano. VS 91, p. 22-24.

Valencia: El puerto es un polvorín. VS 93, p. 22-24.

Enrique Cerdán Tato (Alacant, 30 de juliol de 1930 – 23 de novembre de 2013) - El periodista alacantí comptà amb un important protagonisme a VS, amb articles que, encara que sense continuïtat, es perllongaren des del número cinc de principis de l'any 1978 fins el 103, situat a finals de 1979. La temàtica fou diversa i tractà tant temes polítics de rellevància com altres de caràcter social i cultural. Cerdán Tato s'estrenà a les lletres allà per 1954 amb la seua primera obra, titulada *Primaveres de bronze*. Després de participar en diversos encontres d'escriptors (alguns a Madrid), el valencià debutà com a periodista a *Primera Pàgina* en 1969, sent un dels fundadors (i primer president) deu anys després la Unió de Periodistes-Associació del País Valencià. *La Verdad*, *Cambio 16*, *Interviú*, *La Calle*, *Triunfo*, *Diario de Valencia*, *Insula*, *La Vanguardia*, *Las Provincias*, *La Hora*, *ABC* i *El Español* foren alguns dels mitjans de comunicació en els que desenvolupà treballs fins que ja en la dècada dels vuitanta passà a fer-se càrrec del gabinet de premsa de l'Ajuntament d'Alacant, treball que va simultaniejar amb les seues columnes en el diari *Información*. Amb el temps aconseguí els títols de cronista oficial de la ciutat d'Alacant, professor honorari de la Universitat d'Alacant, membre de l'Acadèmia Europea de les Ciències, les Arts i les Lletres, doctor pel Centre Internacional de Recherches Universitaires de Bèlgica i per la Word

University d'Arizona i el premi de les lletres valencianes. Va perir a Alacant, als huitanta-tres anys, a novembre de 2013.

Obres:

- *Primaveras de bronce* (1954), en colaboración con Tirso Marín Sesse
- *El mendigo y otros cuentos* (1955).
- *En la Cima* (1956).
- *Un agujero en la Luz* (1957)
- *Gargantúa, adaptación y versión de Enrique Cerdán Tato* (1960).
- *La primera piedra* (1966)
- *El Tiempo prometido* (1969)
- *El lugar más lejano* (1970)
- *Cazar ballenas en los charcos bajo la luz cenital* (1972)
- *Esquema de la Literatura Soviética* (1973)
- *La lucha por la democracia en Alicante* (1978)
- *Ovidi Montllor* (1980)
- *El paseante y otras apariciones* (1984)
- *Sombras nada más* (1985). Primer premi de la Tertulia Carlos Arniches i Premi de la Crítica de la Comunitat Valenciana.
- *El Xiquet que va a pescaren el mar de la traquilitat* (1987), Ed. Generalitat Valenciana
- *Todos los enanos del mundo* (1988)
- *Monografías Alicantinas* (1989)
- *La otra cara de la Santa Faz* (1989)
- *Introducción a la edición facsimil de la Crónica de Viravens* (1989), Ayuntamiento de Alicante
- *Historia Antigua* (1990)
- *Alicante: la ciudad contada a los chicos* (1990)
- *Matar con Mozart y 29 atrocidades más* (1991)
- *Los cuentos de siempre empezar* (1991)
- *Geografía carcelaria de Miguel Hernández* (1992), Comissió Homenatge a Miguel Hernández.
- *La estética en el escritor alicantino* (1992)
- *Los ahorcados del cuarto menguante* (1995)
- *La batalla de las tetas* (2000)

- *El Ayuntamiento de Alicante* (2002), XXIV Assemblée de Cronistes Oficials del Regne de Valencia
- *Antología de la aberración* (2003)
- *100 años de periodistas y periódicos* (Historia de la Asociación de la Prensa de Alicante) (2004).

Articles a VS

Con el pie en el estribo. VS 5, p. 27.

La cara oculta del franquismo (1): La República naufragó en el puerto de Alicante. VS 36, p. 28-31.

La cara oculta del franquismo (y 2): Alicante era una cárcel. VS 37, p. 30-33.

Los terrores milenarios: De Baruch a Blas Piñar. VS 59, p. 19.

Alacant: Las hogueras, cuarenta años después. VS 77, p. 25-27.

Una periodista de Alacant, en las cárceles de Uruguay: Desde hace tres años, sin sentencia. VS 79, p. 13.

Playas las de Levante: De Santa Pola a la Dehesa de Campoamor: El turismo sosegado. VS 80, p. 26-28.

Alacant: Calpisa, ghettos y balonmano. VS 82, p. 16-17.

La derecha cara al sol: En Xàbia, Dénia y Moraira. VS 83, p. 38-40.

Entrevista: Manuel Rosado, el televisivo médico fantástico: No soy mezcla de Nerón y Herodes como dicen algunos. VS 86, p. 44-45.

El concejal de Benidorm pide a los ovnis: Una limosna, por caridad. VS 87, p. 44-45.

A la caza y captura del hippy: Xaló: La Marina Alta. VS 89, p. 35-37.

Requiem por la isla de Tabarca. VS 91, p. 37-39.

Los pieds noirs, abajo las armas: Alacant, diecisiete años después. VS 97, p. 22-25.

El timo de las academias: Alacant: El pomposo Learning Systems Institute. VS 103, p. 20-21.

José Manuel Gironés Guillem (Ontinyent, 1945)¹⁴⁰ - Llicenciat en Ciències de la Informació per la Universitat de Navarra (1967) i doctor en Comunicació per la Universitat Complutense de Madrid (1994). Actualment és director del Centre Unesco

¹⁴⁰ Biografía de José Manuel Gironés extreta de diferents pàgines d'Internet, contrastades degudament. És el cas de www.laploma.net/josemanuel.htm o de www.wikipedia.org

de València, president de l'Associació Valenciana de Llicenciats i Doctors en Ciències de la Informació i director del programa de televisió de la Universitat Politècnica de València Fòrum Mediterrani. És cofundador de l'Institut Mediterrani Di Art Classica and Magister Artis i organitzador de la solemne clausura LX Aniversari de la Unesco, del Civitas Pacis Bimilenario Augusto, de l'agermanament de Casca i la Bibliotheca Alexandrina i del Vallidigna Fòrum Mediterrani. Va ser assessor en Moncloa amb el govern d'Adolfo Suárez (1978-79), en el Ministeri d'Afers Exteriors amb José Pedro Pérez-Llorca (1980), director de *Levante-EMV* (entre 1980 i 1981). Més tard va ocupar el càrrec de cap dels serveis informatius de Televisió Espanyola al País Valencià, cap de relacions informatives de la Generalitat Valenciana amb Joan Lerma i delegat per a Europa de l'Associació Espanyola de Periodisme Científic (1990-2000). Va forjar les seues primeres armes periodístiques en el diari *Levante-EMV* i com *freelance* en diversos mitjans com *Valencia Semanal*. Va ser corresponsal de *Gasetta Universitària* i en 1966 va representar a la Universitat de Navarra en el Congrés de Periodisme de Urio (Itàlia). Va treballar com a cronista de les Corts, redactor i cap de política nacional de *Cambio 16* (1974-1976) i col·laborador i cofundador d'*Història 16* i de *Aventura de la Història*. Va dirigir la revista de divulgació científica *Meridiano 2000* (1971-1974) i el setmanari d'informació nacional *Opinión* (1976-1977). Va escriure columnes d'opinió en els diaris *Madrid*, *Informaciones*, *Pueblo*, *ABC*, *La Prensa*, *Noticiero Uniersal*, *Canarias 7* y *Diario de Valencia*. En 1974 li van nomenar redactor cap de les publicacions del *Grupo Mundo*. Va dirigir la revista *Meridiano Dos Mil* especialitzada en la divulgació periodística de temes científics i va participar en la fundació de l'Associació Espanyola de Periodisme Científic. Va col·laborar en *Informe Semanal* com a corresponsal i enviat especial de TVE. En l'àmbit acadèmic ha sigut professor de periodisme en la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat Autònoma de Barcelona, de la Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació de la Universitat de València i impulsor dels estudis de periodisme en la Universitat Cardenal Herrera CEU de València, on també ha exercit com a professor durant quasi una dècada. En la seua tesi doctoral va estudiar els isomorfismes en el sistema d'opinió en la que s'estudia les tècniques de construcció del present (missatge informatiu) i les seues projeccions en dues etapes de la història d'Espanya com el darrer franquisme i el el govern de Felipe González. Estableix la hipòtesi del decaïment del rumor i l'humor com a vàlvules del sistema i constata tot el contrari.

Obres

Los 90 ministros de Franco (1970)

La política española entre el rumor y el humor (1974)

Crónica de Ramón Muntaner (2005)

Articles a VS

Los militares y la autonomía. VS 1, p. 08.

Tiempo de gobernarse. VS 2, p. 08.

Autonomías en racimo. VS 3, p. 08.

Boadella y los militares. VS 4, p. 08.

La tentación del desencanto. VS 5, p. 08.

Prensa y universidad. VS 6, p. 08.

El verdadero asunto. VS 7, p. 08.

Tarradellas y el sapo. VS 8, p. 08.

Después de Viola. VS 9, p. 08.

La batalla del televisor. VS 10, p. 11.

Made in Spain: UCD en marcha, una tournée por provincias. VS 11, p. 12-13.

Made in Spain: Tratado de pesca con Marruecos: El PSOE perdió los aparejos. VS 12, p. 12-13.

Made in Spain: Suárez: Vista a la derecha. VS 13, p. 12-13.

Made in Spain: El calendario suareciano. VS 14, p. 12-13.

Made in Spain: Sáhara, media vuelta, ar! VS 16, p. 13-14.

Made in Spain: La silenciosa batalla de la Constitución. VS 17, p. 13-14.

Made in Spain: La sorpresa del Rey. VS 19, p. 13-14.

Made in Spain: La consolidación de la Corona. VS 20, p. 15-16.

Made in Spain: Mayo, cargado de riesgos. VS 22, p. 13.

Josep Lluís Sirera (València, 1954) - Llicenciat en Història, doctor en Filologia i catedràtic d'Història del teatre espanyol de la Universitat de València, Josep Lluís Sirera desenvolupà a VS treballs en la secció de cultura, en la que signà una trentena de crítiques teatrals. S'incorpora a la revista en setembre de 1979 i roman fins pràcticament el final de la publicació, en abril de 1980. Sirera és un dels especialistes més importants

en el teatre espanyol dels segles dinou i vint i ha publicat un gran nombre d'articles sobre la temàtica, des del melodrama, sàinet o sarsuela a l'escriptura o la pràctica teatral. Com a dramaturg ha publicat, en col·laboració amb el també participant a VS Rodolf Sirera, nombroses obres de teatre com *Cavalls de mar* (1988), *Silenci de negra* (2000) o *Benedicat* (2006). Ha sigut guionista en diverses sèries dramàtiques per a Canal 9 (*Herència de sang*, *A Flor de pell*), TV3 (*Setze dobles*) i Telecinco (*El súper*). Un dels darrers treball que ha realitzat la vinculat a la sèrie televisiva *Amar en tiempos revueltos*.

Articles a VS

Teatre: La primera Mostra de Manises. VS 87, p. 42.

Crítica: Teatre: La lluna del grup Pluja. VS 90, p. 47-49.

Crítica: Teatre: La temporada del Principal. VS 91, p. 51.

Crítica: Teatre: El Estable: Los malcasados de Valencia. VS 92, p. 48-50.

Crítica: Teatre: La nova temporada del Micalet. VS 93, p. 45-47.

Crítica: Teatre: D'aquí a cent anys, tots calvos. VS 93, p. 47.

Crítica: Teatre: Vendre peix en un teatre. VS 94, p. 47-48.

Crítica: Teatre: Teatre infantil en marxa. VS 94, p. 48.

Crítica: Teatre: Al Principal: Opereta i sarsuela. VS 95, p. 50-51.

Crítica: Teatre: El teatre: Un món sense llei. VS 96, p. 51.

Crítica: Teatre: Una lliçó ben profitosa. VS 96, p. 51.

Crítica: Teatre: Espectacles de nit: Lulu. VS 97, p. 48-49.

Crítica: Teatre: L'Odissea, pel grup Joglars-Xalana. VS 97, p. 50-51.

Crítica: Teatre: De San Pascual a San Gil. VS 97, p. 51.

Crítica: Teatre: Calidoscopi. VS 98, p. 46-47.

Crítica: Teatre: Tres y una cuatro. VS 98, p. 47.

Crítica: Teatre: Fumata blanca. VS 98, p. 47.

Crítica: Teatre: Té públic el teatre?. VS 99, p. 49.

Crítica: Teatre: Xano, xano, anem endavant. VS 101, p. 53.

Crítica: Teatre: L'experiència del Grup l'Horta. VS 102, p. 45.

Crítica: Teatre: Mori el Merma tornarà al Principal. VS 104, p. 46.

Crítica: Teatre: Els autors valencians a la recerca del públic. VS 106, p. 47-49.

Crítica: Teatre: Primer Acto torna. VS 108, p. 46.

Crítica: Teatre: Aula Brecht: Un espectacle alligador. VS 108, p. 46.

Crítica: Teatro: Una difícil sonata. VS 109, p. 46-47.

Crítica: Teatro: Molière per partida doble. VS 110, p. 47.

Crítica: Teatro: Cenando sopa de mijo. VS 112, p. 49.

Crítica: Teatro: El Boulevard Americà d'Ubu Blau. VS 113, p. 48.

Crítica: Teatro: El teatre infantil torna als Vivers. VS 114, p. 44.

José Vicente Rodríguez – Fotoperiodista, és col·laborador de la premsa local valenciana des de 1973 en mitjans com *Valencia Semanal*, *Levante-EMV* o *Cartelera Turia*, així com també d'altres mitjans d'àmbit nacional com *El País*, *Tiempo* o *Diario 16*. En 1982 va exposar, juntament amb Jarque una col·lecció de retrats. Des de 1981 presta els seus serveis en el gabinet de premsa de la Diputació de València. Cert és que per la redacció del setmanari nacionalista passaren diferents fotògrafs i que ningun d'ells va restar massa temps. Fou possiblement el treballador gràfic més important de la revista VS.

Articles a VS

Los travestis tomaron la calle. VS 35, p. 40-43.

Crítica: Música: Guimbarda: Descaradamente folk. VS 95, p. 49-50.

Pedro Altares Talavera (Madrid, 1935 - Madrid, 6 de desembre de 2009)¹⁴¹ – Fou un destacat periodista espanyol que participà en alguns dels principals projectes de lluita contra el franquisme. Va fer estudis de Comerç fins que es graduà en la dècada dels seixanta. Després de realitzar diferents treballs inicià la seua carrera periodística a l'Escola de Periodisme de l'Església. Baix els auspicis de qui es convertí amb el temps amb el seu professor, Joaquín Ruiz-Giménez, desenvolupà una important labor a la revista *Cuadernos para el Diálogo*. En aquesta revista arribarà a exercir els llocs de secretari de redacció, conseller tècnic d'adreça i director, açò últim entre 1976 i 1978. Altares estigué en mitjans de comunicació de ràdio, premsa escrita i televisió i col·laborà en altres espais com *Mundo Social*, *Juventud Obrera*, *El Ciervo*, *Serra d'Or* i

¹⁴¹ Biografia de Pedro Altares consultada a pàgines web com:
http://cultura.elpais.com/cultura/2009/12/06/actualidad/1260054001_850215.html,
<http://www.elnortedecastilla.es/20091207/cultura/muere-anos-periodista-pedro-20091207.html> o
<http://www.publico.es/espana/275889/fallece-el-periodista-pedro-altares-a-los-74-anos>

El País. També va ser director adjunt del periòdic *El Sol* i membre del comitè permanent de la Comissió de Cultura del PSOE. En televisió va presentar el telenotícies de TVE entre 1993 i 1995, així com el programa *El debate de hoy* entre 1995 i 1996. En ràdio va treballar en Ràdio Nacional d'Espanya, on va conduir programes de debat i noticiaris.

Obres:

Informe sobre la información (1971), con Manuel Vázquez Montalbán

Españoles ante la sucesión (1974)

Euskadi: sin la paz nada es posible (1984), con José María Benegas

Alemania: la gran coalición (2006)

Articles a VS

La crisis que no cesa. VS 104, p. 14-15.

La política en un tejado de zinc caliente. VS 105, p. 16-17.

Política: En capilla electoral. VS 106, p. 22-23.

El desastre que no cesa. VS 107, p. 16-17.

Demasiadas incertidumbres. VS 108, p. 20-21.

Tramas negras: Capítulo abierto. VS 109, p. 14-15.

Los demonios familiares. VS 110, p. 20-21.

Un bazoca contra la Moncloa. VS 111, p. 20-21.

Suárez, solo en la madrugada. VS 112, p. 18-19.

El síndrome de Euskadi. VS 113, p. 14-15.

Madrid se queda solo. VS 114, p. 26-27.

La historia que rueda. VS 115, p. 22-23.

Crisis abierta. VS 116, p. 18-19.

La democracia de los flecos. VS 118, p. 16-17.

La democracia está en capilla. VS 119, p. 18-19.

Suárez, de mal en peor. VS 120, p. 20-23.

Vicent Badia i Marín (València, 12 de març de 1919 - València, 21 de desembre de 1995)¹⁴². Estudià Dret a la Universitat de València, on aconseguí amb els temps el grau de doctor. Des de ben jove, per la vinculació laboral dels pares a *Las Provincias* estigué molt en contacte amb el món periodístic i ell mateix esdevindrà col·laborador de les publicacions valencianes *Levante*, *Jornada*, *Al Dia*, *Valencia Fruits*, *Valencia Semanal*, *Diario de Valencia*, *Noticias al Dia*, *Saó*, *Rent*, *Cartelera Túrria*, *La Semana Vitivinícola*, *Avui* i *Canigó*. Destaca, sobretot, el miler d'articles de la sèrie *De los pueblos y para los pueblos* sobre aspectes de la vida i la història dels pobles valencians, entre els que hi ha molts sobre Benicalap, on va començar el seu interès sobre la història local i l'etnografia. A més va dirigir les revistes culturals *Sicània* (1958-1959), editada per Nicolau Primitiu, i *Valencia Cultural* (1960-1964) durant tota la seua existència, fermes defensores del valencianisme i la cultura valenciana, que, reiteradament vulneraven el tant per cent màxim de fulls en valencià que les autoritats franquistes els havien imposat. Però, a banda del seu treball com a funcionari de l'administració municipal i periodista va destacar sobretot per la seua activitat al camp de la història local i la cultura valenciana. Ingressà aleshores al Centre de Cultura Valenciana com a director numerari i l'abril de 1958 arribà a ser Secretari de la Secció de Cronistes del Regne del Centre, des d'on organitzà els Dissabtes Literaris dels Cronistes, en homenatge al centenari d'Ausiàs March (1959). També fou vicepresident de Lo Rat Penat a la directiva presidida per Nicolau Primitiu. Dins la seua activitat pública fou president de l'Associació País Valencià-URSS, membre fundador del desaparegut Partit Nacionalista del País Valencià (PNPV), membre de la Junta Consultiva d'Acció Cultural del País Valencià, president de l'Associació Paraula Cristiana i encarregat del seu butlletí "Rent", membre de la Unitat del Poble Valencià (UPV), Membre Honorífic del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana –Comitè Territorial del País Valencià- i Delegat al País Valencià de l'Associació Porta dels Països Catalans.

Obres:

- *Compendio de Geografía del Reino de Valencia*
- *La Sección de Cronistas del Reino en el primer año de su existència*
- *Discurs i programa de redreçament cultural*

¹⁴² Biografia elaborada a partir de la informació consultada principalment a http://ca.wikipedia.org/wiki/Vicent_Badia_i_Mar%C3%ADn

- *Memòria de las Asambleas de Cronistas celebradas en Valencia*
- *Torre Baja, mi pueblo*
- *Bétera, mi pueblo*
- *Foyos mi pueblo*
- *Deu anys de Cronistes Oficials*
- *El vino en la prehistòria del Levante Español*
- *El marxisme-leninisme a l'Àfrica d'avui*

Articles a VS

- La Senyera del País Valencià.* VS 21, p. 23.
- Ferrando Badía i jo.* VS 46, p. 11.
- Burjassot i la oficialitat de la llengua.* VS 57, p. 12.
- Jo demane la pau.* VS 59, p. 13.
- El poble que ja anem fent.* VS 66, p. 14.
- El gustet de parlar i escriure en valencià.* VS 76, p. 15.
- Anem a emprendre la il·lusió autonòmica.* VS 80, p. 19.
- Una idea vital per al poble valencià.* VS 82, p. 31.
- Nicolau Primitiu: Un valencià equidistant.* VS 97, p. 44-45.
- Integrar-se'n.* VS 113, p. 37.
- El Col·lectiu Vinatea.* VS 116, p. 23.

5.1.3. Els artistes gràfics

Artur Heras (Xàtiva, 1945)¹⁴³ - És autor d'una obra impregnada de sàtira social i de denúncia, especialment en l'època franquista. A VS fou el protagonista de pràcticament totes les portades, enormement valorades llavors (i encara ara) pel seu atreviment i el fort caràcter artístic. Les portades d'Heras es feren famoses per inaugurar, junt a les de Miguel Calatayud per a la *Cartelera Turia*, el disseny i la il·lustració editorial valenciana contemporània. Fidel a les constants de la seua obra pictòrica (on principalment s'utilitzaven les tècniques gràfiques, el *collage* i

¹⁴³ Biografia d'Artur Heras extreta, en part (doncs també existeix elaboració pròpia), de: <http://www.arturheras.com/biografia/biografia.php>

l'objectualisme), en les portades d'Artur Heras per a *Valencia Semanal* es poden observar dues etapes: la primera, més pictòrica i propera al pop art, i una segona, en la que la fotografia aporta un sentit més conceptual i objectual. *La meua relació amb la revista Valencia Semanal s'inicia abans de la seua publicació, doncs vaig ser el responsable del disseny de la publicació així com de la capçalera per encàrrec d'Ernest Sena i Paco Carrasco a través d'Amadeu Fabregat, el seu director de publicació. Des del primer moment vaig tenir consciència de la dificultat del projecte, perquè la meua idea de la revista pretenia una serietat en la qualitat del disseny de les seues pàgines així com de la portada. Havia col·laborat en portades de diversos suplementos culturals i aquesta era la primera ocasió en la qual anava a disposar de quatricomia; açò li donava una potencialitat llavors escassa en la premsa local*¹⁴⁴.

Heras denuncia certes pressions per part dels responsables periodístics de VS: *Vaig patir, durant els últims números, més d'una vegada, el condicionant d'utilitzar fotos de mala qualitat i sentit per la impostura de l'estratègia de provocació davant els accionistes del director de la publicació. Una manera de sabotejar el treball. Els deia: 'Aquesta foto no està bé, no te focus...'. Però em contestaven: 'Dona igual. Si ix malament que ixca... a veure si així reaccionen'*¹⁴⁵. En la seua obra, Heras es val dels recursos de l'estètica pop com a instruments de protesta. Va fer els seus estudis en l'Escola de Belles Arts Sant Carles de València. Exposa, en el VI Saló Internacional de Març de València, un tríptic que marca l'inici de l'important moviment de renovació de la figuració a principi dels anys seixanta. Entre 1980 i 1995 va dirigir la Sala Parpalló. Es va donar a conèixer en el món de l'edició com a il·lustrador de talent, especialment de llibres per a xiquets. Escultor, és l'autor de monuments públics de gran originalitat. En els últims temps, sense deixar de ser fidel als principis de la Nova Figuració, s'ha orientat cap a una inspiració de caràcter clarament ontològic, on la profunditat de la reflexió es combina amb la fantasia. La puresa de les formes, la lluïssor dels colors, la depuració dràstica de la composició, deixen tot l'espai per a l'expressió d'un pensament no verbal, amb un humor punxant que toca de ple el cor.

Llibres il·lustrats per Artur Heras:

- *Der König geht ins Kino*, de H.E. Nossack. Insel Verlag, Frankfurt – Main 1974

¹⁴⁴ Entrevista personal amb Artur Heras. *Op. Cit.*

¹⁴⁵ Entrevista amb Heras. *Op. Cit.*

- *Das sehr nützliche Merkbuch für Geburstage*, de E. Borchers. Insel Verlag, Frankfurt - Main 1975
- *Am Anfang war das Huhn*, de A. Heras. Insel Verlag, Frankfurt/Main 1976
- *Le petit roi va au cinéma*, de H.E. Nossack. Ed.Casterman, París 1976 a
- *La ciudad de los números*, de A. Matute. Lumen, Barcelona 1978
- *Nino y la suerte*, de G. Feustel. Lóguez, Salamanca 1978
- *Manual d'Antic Refugi*, d'A. Martínez. Associació d'Amics de la Costera, Xàtiva 1984
- *Ronda dels veïns de l'Ermita*, de A. Roig. Diputació Provincial de Valencia, Valencia 1984
- *Los niños primero, Convención sobre los derechos del niño*, Unicef. Lumen, 1996
- *Crímenes Ejemplares de Max Aub*. Ed. Media vaca, Valencia, 2001
- *Crimes Exemplares de Max Aub*, Ed. Antífona, Lisboa 2008
- *Miguel de Unamuno, Selección poética*, Ed. Factoría K de libros, Vigo 2009
- *Madame Leonarda*, Ed. Media Vaca, Valencia. 2009

Alguns del premis obtinguts:

- Premi de Pintura del VII Saló de Otoño, València, 1962.
- Primer Premi de Pintura José de Ribera, Xàtiva, 1963
- Medalla de bronze del V Saló Internacional de Marzo, València, 1964.
- Premi Senyera de gravat, València, 1969.
- Primer Premio de Dibujo Exposición Nacional de Arte Contemporáneo, València, 1970.
- Primer Premi del VIII Saló Nacional de Pintura, Murcia, 1970.
- Primer Premio de Pintura, II Bienal Internacional de Ibiza, 1971.
- Beca d'Investigació Plàstica, Ministeri de Cultura, Madrid, 1980.
- Premi al Mejor Diseño de Libro, Ministeri de Cultura, 1986.
- Premi Alfons Roig, Diputació de València, 1993.
- Premi d'Escultura per a l'estació Facultats del metro de València, Generalitat Valenciana, 1995.
- Nombret Chevalier des Arts et des Lettres por el Ministeri de Cultura francès, 1997.
- Premi Túría de Artes Plásticas, 2001.

Manuel Boix (l'Alcúdia, 1942)¹⁴⁶ - Estudia a l'escola de Belles Arts Sant Carles de València. A *València Semanal* participà en la il·lustració de diferents articles i alguns espais fixos, cas de la columna escrita per Joan Fuster. Va estar un dels introductors del nou realisme a la Península, en els ja remots 60. En la dècada següent, les sèries *Falconeria* i *Trama i ordit* aprofundien en el mateix fet de pintar, amb obres d'una gran bellesa formal, com *L'arc del triomf*, que clou la primera, i *El martiri de sant Sebastià*, que resumeix la segona. Des que l'any 1980 li fou concedit el Premi Nacional d'Arts Plàstiques, i particularment després d'una llarga estada a Nova York, la seua tasca s'ha significat en els més diversos camps de la creació: pintura -sèries *Acròstic*, *Frontissa*, *Alfabet*, *Escacs...*-, il·lustració de llibres - *Tirant lo Blanc*, *La Serp*, *el riu*, *Don Quixot...*-, obra gràfica i cartells, i darrerament escultura. *Els Borja*, *El Laberint*, *Els equilibristes* i *El punt dins el moviment* combinen tots els anteriors recursos, i són temptatives que busquen la plena ocupació de l'espai escenogràfic. Darrerament ha descobert la sèrie *El rostre* que ha estat a València, Barcelona, Sevilla, Madrid i Pamplona.

Exposicions individuals

1963 - VIII Exposició ARS, Seminari Metropolità Montcada.

1964 - Sala Martínez-Medina, València / Col·legi Major "Alameda", València.

1965 - Sala Mateu, València / Cercle Ebusus, Eivissa.

1966 - Galería Bique, Madrid / Sala Mateu, València.

1967 - Galeria Estil, València / Col·legi Oficial d'Arquitectes de València / Caja de Ahorros del Sureste de España, Benidorm.

1968 - Instituto de Cultura Hispánica, Munic.

1969 - Cercle de Belles Arts, València / Bolkow Ottobrunn. Alemanya.

1970 - Galeria Estil, València / Col·legi Oficial d'Arquitectes de València.

1971 - Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i Balears. Barcelona.

1972 - Galeria Adrià Barcelona / Saló Galeria d'Art, València / Col·legi d'Arquitectes de València / Sur Galería de Arte, Santander.

1973 - Sala Pelaires, Palma de Mallorca / Galería Vandrés, Madrid / Galería Atenas, Saragossa / Galería Carl Van der Voort, Eivissa / Galería Esti-Arte, Madrid / Els Quatre Gats, Palma de Mallorca.

¹⁴⁶ Biografia de Manolo Boix extreta de la pàgina web de l'artista: www.manuelboix.com

- 1974 - Galeria Adrià, Barcelona / Galería Cànen, Castellò / Fine Arts Museum, Brussel·les / Cultural Center Munic.
- 1975 - Sala Pelaires, Palma de Mallorca / Galería Montgó, Dènia.
- 1976 - Galeria Adrià, Barcelona / Galería Atenas, Saragossa / Llibrería Anyes, València.
- 1977 - Sala Pelaires, Palma de Mallorca / Galería M. Forcada, Tudela (Navarra) / Galeria Val i 30, València / Galería Carmen Durango, Valladolid.
- 1978 - Galería Pepe Rebollo, Saragossa.
- 1981 - Palacio Velázquez, Madrid / Museu Sant Pius V, València.
- 1982 - Sala Luzán, Saragossa / Galeria Palau, València.
- 1983 - Ajuntament de València / ARCO 83, Madrid / Centre Municipal de Cultura, Alcoi.
- 1985 - *Deu imatges sobre les germanies i Tirant Lo Blanc* (Exposició itinerant organitzada per la Consellería de Cultura), Europalia 85, Bèlgica - La Roque, Avinyó.
- 1986 - Municipal Gallery, Jerusalem / Galería Theo, València / Galería Dècaro, Madrid.
- 1987 - Casa de la Cultura de l'Alcúdia (València) / Sala d'Exposicions La Nova, Alaquàs (València) / Casa de la Cultura de Canals (València).
- 1988 - The Spanish Institute, Nova York.
- 1989 - Galería Arte Xerea, València.
- 1990 - Galeria d'Art 4, Vila-real, (Castelló)
- 1991 - Galeria d'Art 4, Vila-real, (Castelló) / Galeria La Costera, Xàtiva (València).
- 1992 - *El punt dins del moviment*, Salas del Arenal, Sevilla / Els Borja. Valencians universals (Exposició itinerant).
- 1993 - ARCO 93, Madrid / Galería i Leonarte, València / *El punt dins del moviment*, Exposició Girarte, Sala municipal d'Exposicions, Requena / Homenatge a Joan Fuster, Sueca, L'Alcúdia.
- 1993-1994 – *Otó*. Exposició itinerant Girarte, Almansa, Alzira, Torrent, Villena, Albacete.
- 1994 - *33 Cops de Daus*, Centre cultural, Alcoi / *El punt dins del moviment*, dins Sala Municipal d'Exposicions Llotja del peix, Alacant
- 1995 – IVAM, Centre Julio Gonzalez, València / *El punt dins del moviment*, Centre d'Exposicions Sant Miquel i Centre Cultural Casa Abadia, Castelló.
- 1996 - Galería Canem, Castelló / *El punt dins del moviment*. Fundación Bancaja, Madrid.

- 1997 - *La linea obscura*, Tardor cultural, Vilafamés (Castelló)
- 1998 - *El punt dins del moviment*, pintures i esbossos, Centre Cultural CAM, Alcoi.
- 2002 - *El rostre, el rostro, the visage: les meues veus contra mi mateix*: Sala de cultura Carlos III, Universitat Pública de Navarra, Pamplona.
- 2003-2004 - *El Gest, la Mirada*, Exposició itinerant Fundació Bancaixa en València, Alacant, Circulo de Bellas Artes (Madrid), Pia Almoina (Barcelona) i Hospital de la Caridad, (Sevilla).
- 2005 - *L'ombra del volum*, Galeria i Leonarte.
- 2006 - *Els gravats de Tirant lo Blanc*. Palau Altea.
- 2006 a 2011 - *Manuel Boix. Obra gràfica i impresa*. Exposició produïda pel Consorci de Museus de la Comunitat Valenciana–Conselleria de Cultura i Esport. Centre del Carne–Museu de Belles Arts de València, Llotja del Peix d'Alacant, Mainzer Rathaus-Foyer de Magúncia (Alemanya), Couvent des Minimes de Perpinyà (França) i MUCBE-Museu de Cultura de Benicarló-Castelló.

Premis

- 1962 - Primer Premi *Concurs a l'aire lliure* del F. de J., Burjassot (València).
- 1963 - Premi extraordinari *VI Certamen Juvenil* del F. de J., València.
- Premi extraordinari *Concurs a l'aire lliure* del F. de J., València.
- Premi extraordinari del VI Certamen Juvenil del F.J., Valencia.
- Segon premi "*Promeses de la pintura Valenciana*", Alacant.
- Primer premi nacional de pintura, Certamen Juvenil del F. de J. Madrid.
- 1964 - Primer premi de *paisatge*, Sogorb (València).
- Accèssit en el *X Saló de Otoño*, València.
- Primer premi de pintura *I Biennal Internacional Eivissa*.
- Premi de la *Sèquia Reial del Xúquer*, València.
- 1965 - Premi *Albert Álvarez Dasí*, València.
- 1966 - Primer premi *Estil*, València.
- 1967 - Primer premi *X II Saló de Otoño*, València.
- 1968 - Primer premi *Excma. Diputació de Sogorb* (València).
- 1969 - Primer premi *Ciudad de Linares*, Jaén.
- 1970 - Premi *Omnium Cultural*. "*Llegiu llibres en català*".
- 1971 - Premi Il·lustració infantil *Lazarillo*, Madrid, per "*El país de las cosas perdidas*".
- 1973 - Premi Il·lustració Infantil *Golden Apple, BIB 73*, Bratislava (Txecoslovàquia), per "*El cangrejo de oro*".

1980 - Premi Nacional d'Arts Plàstiques, Madrid.

1983 - Taipei City Mayor's Price International, Taipei (Taiwan).

1986 - Premio Nacional de diseño per "*El pardalet sabut i el rei descregut*" de J. Palomeno

1987 - Golden Apple BIB 87, Bratislava (Txecoslovàquia).

1988 - Premi Catalonia de il·lustració. Placa per "*La serp i el riu*".

2006 - Premi "Importante" del *Levante-EMV*. Editorial Prensa Ibérica.

2009 - Porrot d'Honor de les Lletres Valencianes. Ajuntament de Silla.

Llibres il·lustrats

3 Curso de Enseñanza Primaria: Educación cívico-social, Doncel, Madrid 1969 (il·lustracions M. Boix; M. Calatayud) [1a ed.].

DD. AA.: *Cairell*, núm. 8, Almodín S. A., València, 1981.

DD. AA.: *L'Espill*, núm. 4, Tres i Quatre, València, 1979.

Almanaque-Agenda 1976, Delegación Nacional de la Sección Femenina del Movimiento, Madrid, 1975.

Almanaque-Agenda 1977, Delegación Nacional de la Sección Femenina del Movimiento, Madrid, 1976.

Alpera, L.: *Surant enmig del naufragi final, contemple el voluptuós incendi de totes i cadascuna de les flors del núbil hibiscus*, Edicions del Mall, Barcelona, 1985.

Álvarez, A ; Lépinette, B.: *Primer curso de Bachillerato: Des gens des choses et des mots I*, Marfil, Valencia, 1975, (il·lustracions de Boix, M.; Heras, A.; Calatayud, M.).

Bou Clemente, M. O.: *Els malnoms de l'Alcúdia*, Ajuntament de L'Alcúdia, 1986.

Cantavella, R.: *Aproximación a notre litterature (siècles XIIIème au XVème)*, Conselleria de Cultura, València, 1985.

Capmany, J.: *2.º Curso de Bachillerato: Formación político-social y cívica*, Almenara, Madrid, 1970.

Escartí, V. J.: *Vent de juliol*, Bancaixa, Castelló de Rugat, 1998.

Ferrer, A.: *Manual del acampado*, Doncel, Campamentos y Albergues, Delegación Nacional de Juventudes, Madrid, 1968.

Fuster, J.: *Terra en la boca*, Afers, Sueca, 1993.

Iniciación: Educación musical, preescolar, Delegación Nacional de la Sección Femenina del Movimiento, Madrid, 1975.

Kafka, F.: *La metamorfosis*, Bromera, València, 1989.

Martí i Adell, C.: *La roda de la fortuna*, Bonaire, Tavernes Blanques, 1986.

- Martí i Adell, C.: *El regal més bonic*, Bancaixa, València, 1998.
- Martorell, J.: *Tirant lo Blanc*, Bromera, Alzira, 1990 (versió de Francesc Machirant; introducció de Vicent J. Escartí).
- Montagut, B.: *Alyazirat*, Ajuntament de València, València, 1994.
- Palàcios, J.: *La línia de la mar*, Impremta Palàcios, Sueca, 1997.
- Palàcios, J.: *La línia obscura*, Bancaixa, València, 1997 .
- Palàcios, J.: *Les quatre estacions*, Impremta Palàcios, La Ribera del Xúquer, 1992.
- Palàcios, J.: *Materials xilogràfics de la impremta de Blai Bellver a Xàtiva*, Associació d'Amics de la Costera, Xàtiva, 1980.
- Tortosa, E.: *Amb paraules velles i noves*, Bancaixa, València, 1997.
- Tortosa, E.: *Con palabras viejas y nuevas*, Bancaixa, València, 1997.
- Tortosa, E.: *Diàleg arran d'aigua*, Impremta Palàcios, València, 1996.
- Tortosa, E.: *Diálogo a ras de agua*, Impremta Palàcios, València, 1996.
- Vallés Borrás, V.: *Bases ideològiques y programa reivindicativo de la Germanía*, Ediciones Histórico Artísticas, Borriana, 1990.

5.1.4. Els corresponsals i els col·laboradors més importants

Ernest Nabàs (7 de març de 1941) - Nabàs viu a Castelló de la Plana, on protagonitzà una intensa carrera professional en el periodisme. Desenvolupà també treballs en el món de la fotografia i fou membre del PSPV-PSOE. També en VS aportà un dels prismes castellanencs, amb un bon nombre d'articles escrits des d'aquestes terres. Escrigué al voltant de quaranta articles, la majoria en solitari però també amb la col·laboració de Pere Miquel Campos, Tomàs Escuder i Mari Carmen Raneda, corresposal aquesta última d'Alacant amb la que elaborà una informació sobre les discrepàncies de Castelló i Alacant amb València. Romangué a la publicació des del número un de desembre de 1977 fins el número cent-dos de gener de 1980, encara que sense gaudir de la continuïtat setmanal en la participació. Així recorda la seua experiència:

Valencia Semanal és l'hereva immediata de la revista Dos y Dos, que vaig dirigir viatjant de Castelló a València. Em van nomenar director perquè jo tenia el títol de periodista que llavors era obligatori segons la Llei Fraga, per a

aquestes comeses. Dos y Dos s'editava en format tabloide i va mantenir una línia militant. VS va fer un pas endavant en la línia informativa, format, quantitat i qualitat de col·laboradors, estructura empresarial, etc. Seguia la línia tècnica dels setmanaris del moment com a Cambio16 o Tiempo. En VS portava la corresponsalia de Castelló que m'obligava a aportar informació en els temes que es redactaven amb perspectiva de País Valencià i realitzava les meues col·laboracions amb temes propis de la província castellonenca i anaven signats. Com en altres aventures periodístiques jo era "el de Castelló". Tragüem l'exclusiva nacional denunciant el bombardeig que es realitzava sobre les Illes Columbretes, utilitzades com a blanc de tir, o denunciarem l'exigència de tancar l'empresa d'abonaments Fertiberia que contaminava El Grau de Castelló. Els bombardejos van cessar i Fertiberia va tancar. Informàrem també, per exemple, sobre les obres del Canal d'Ebre al País Valencià, que segueixen com estaven llavors¹⁴⁷.

Nabàs va iniciar la seua carrera periodística com a reporter gràfic en el *Diario Color* de Concepción (Xile) l'any 1971. Allí la seua càmera Nikon va ser testimoni, per exemple de la visita de Fidel Castro a les mines de carbó de Lota (1973). Fou el reporter gràfic que va cobrir la setmana que Salvador Allende va muntar la seua seu de Govern en Concepción i va fotografiar el pre-culp i el colp d'estat del general Augusto Pinochet fins a la seua detenció pocs dies després de l'11 de setembre de 1973. Va tornar de Xile al novembre de 1973. Va estudiar dos cursos de Periodisme en la Universitat de Concepción, on era rector el pare del dirigent del MIR assassinat, Miguel Enríquez. La Universitat Autònoma de Barcelona li va convalidar cursos i en 1976 es va llicenciar en Ciències de la Informació per aquesta Universitat de Bellaterra. Sempre des de Castelló, gràcies a la mediació del seu amic Vicent Ventura, va començar a treballar com a corresponsal del diari *Las Provincias*. Posteriorment va col·laborar amb els diaris *Tele-Exprés*, *Diario 16*, *Avuí*, *El País* o la revista *Reporter*. Com comptava amb el requisit legal del títol universitari li van encomanar la direcció de *Dos y Dos*, un càrrec formal ja que, de facto, era Amadeu Fabregat qui la dirigia amb plena sintonia. Li va servir per a acudir al Tribunal d'Ordre Públic per un article publicat sense signatura i que criticava durament al funcionariat franquista. Es van poder acollir a l'amnistia. *Valencia Semanal* va ser una altra aventura de corresponsal, llavors amb els mateix problemes que ara, poc valorats i malament pagats. La revista va permetre una presència en els quioscos d'una publicació defensora del valencianisme polític. La creació de *Diario de Valencia* va ser una altra finestra informativa diferent que es va obrir en el País Valencià. Vaig ser corresponsal de Castelló amb dedicació plena i aconseguint per primera vegada a

¹⁴⁷ Entrevista personal amb Ernest Nabàs realitzada per correu electrònic al març del 2013, exactament entre els dies 4 i 7.

*Espanya tenir un contracte de treball com a periodista. Allí recalem quasi tots els col·laboradors de VS. Després del tancament en 1982, vaig experimentar l'atur i el canvi d'enfocament professional*¹⁴⁸. El PSPV li va encarregar la comunicació de la campanya electoral d'octubre de 1982 a Castelló. Seguí en l'atur i quan Joan Lerma va accedir al desembre a la presidència de la Generalitat el va incorporar al seu equip com a responsable de comunicació del Consell. Va tornar a la taula d'una redacció per dos anys en el diari *Mediterráneo* de Castelló, quan es va privatitzar en 1984 i com a redactor cap fins a abril de 1985. Joan Lerma l'incorpora després a la Comissió Executiva del PSPV com a responsable de comunicació. Compatibilitza aquesta tasca amb un escó en les Corts Valencianes de 1987 fins a l'any 1999. Amb Nadal Escrig va muntar la agència de comunicació Garbell, que segueix activa encara.

Articles a VS

Absentismo y provincianismo: Parlamentarios de Castellón. VS 1, p. 12-13.

Réquiem por Campos de Arenos: Pantanos contra vecinos. VS 2, p. 32-33.

Castellón: El baile de los alcaldables. VS 3, p. 14.

Castellón: Se suspenden las obras. VS 4, p. 14.

Benicarló: Los pescadores se ahogan. VS 7, p. 16-17.

Castellón: El pinar per al poble. VS 10, p. 16-17.

Villareal, 1940: El desfalco de Emilio Romero. VS 15, p. 16-17.

Benicàssim: El timo de los bungalows. VS 17, p. 19-20.

La obra de Gaetà Huguet: Una fundación al servicio del País. VS 18, p. 40.

El oficio de vivir: El último de les Columbretes. VS 19, p. 39.

Gallegos, catalanes, vascos y valencianos: El bilingüismo, a la sombra del Para Luna. VS 23, p. 36-37.

Morella, centro mundial del dinosaurio: Más de cien fósiles gigantes esperan ser rescatados. VS 28, p. 32-35.

Alicante y Castellón quieren Universidad: Castellón: Integrarse en la de Valencia o morir. VS 29, p. 15-17.

Santa Magdalena de Pulpis: La pequeña Rusia. VS 35, p. 37-39.

Monte comunal de Morella: El pueblo contra la provatización. VS 37, p. 16-17.

Chile, hace cinco años: Yo fui prisionero de Pinochet. VS 37, p. 25-27.

¹⁴⁸ Entrevista personal amb Ernest Nabàs. *Op. Cit*

Hace cinco años, el golpe de Pinochet (y 2): Infierno en la isla Quiriquina. VS 38, p. 31-33.

Entrevista: Enrique Marco, Presidente del PSPV (PSOE): entre el Senado y la alpargatería. VS 40, p. 20-21.

Pertenecen a Vila Real y Vilafamés: Alquilerías del Niño Perdido y San Juan de Moró, quieren la independencia. VS 40, p. 22-23.

Grupo escolar nuevo... y en ruinas: Esta vez sucedió en Alcalà de Xivert. VS 46, p. 20.

Teatro argentino: Destape ambulante para ferias y fiestas. VS 47, p. 43-45.

Institutos de Enseñanza Media: No les llega la democracia. VS 55, p. 26-27.

Sangre en las aulas: Dos niños, agresores y víctimas, apuñalaron al director. VS 60, p. 25-27.

Castelló: La Junta Electoral falló contra el gobernador. VS 62, p. 15.

Elecciones 79: De votos, por la calle: Vinaroz, ciudad fronteriza. VS 62, p. 23-25.

Castelló: UCD no cumplió con el CUC: Maniobra electoral para el alcalde Vicente Petit. VS 64, p. 18-19.

El País Valenciano ante la incógnita de las municipales: Castellón: Ucedistas al copo. VS 65, p. 23-25.

Tres alcaldes socialistas: Castelló: Antonio Tirado: No habrá boicot del Gobierno Central. VS 67, p. 15-16.

Costas las de Levante: Benicàssim, poco turismo y mucho veraneo. VS 79, p. 30-32.

El Canal del Ebro: Las aguas que no llegan. VS 82, p. 28-30.

La azulejería de La Plana: De la tradición artesana a la industria conflictiva. VS 85, p. 17-19.

Entrevista: Antonio Tirado, Alcalde de Castelló: La confusión está poniendo en peligro la autonomía. VS 85, p. 25-27.

Castelló: Que se vaya Fertiberia. VS 94, p. 24-27.

Alcaldes de la Plana: Esos asquerosos hippies. VS 98, p. 42-44.

Entrevista: Ángel Sánchez Gozalbo: Setanta anys d'història a Castelló. VS 102, p. 30-33.

Ernest Nabàs i Pere Miquel Campos

Elecciones 79: Habla la UCD. VS 59, p. 14-17.

Ernest Nabàs i Tomàs Escuder

Columbretes: Siete años bajo las bombas: Los yankees siguen haciendo puntería. VS 11, p. 14-15.

Ernest Nabàs, Mari Carmen Raneda i Pere Miquel Campos

Contra el cap i casal: Alicante y Castellón no tragan. VS 28, p. 23-27.

Mari Carmen Raneda – Fou la corresponsal de la revista VS a Alacant i des d'allí protagonitzà al voltant de cinquanta articles de tot caire, abraçant des de temes culturals a polítics. Raneda i Nabàs escenificaren la intenció dels principals artífexs de VS de convertir-se en una publicació que vertebrés el País Valencià, encara que després les vendes es limitaren majoritàriament a la província de València, on es comercialitzava el vuitanta per cent de la tirada. Raneda també signà alguns articles en col·laboració amb Pere Miquel Campos i Ernest Nabàs i investigà o cobrí algunes informacions sobre la regió de Múrcia. Estigué des del número 1 fins el 104 de finals de gener de 1980, moment en el que es produí l'eixida d'un bon nombre de periodistes. La seua etapa més prolífica coincidí en les setmanes anteriors a la seua eixida de VS.

Articles a VS

Altea: El hundimiento de Astilleros Orozco. VS 1, p. 18-19.

Alicante fabrica la navidad. VS 2, p. 21.

Alicante: El calzado aprieta. VS 4, p. 24-26.

Elche: La residencia fantasma. VS 5, p. 28-30.

Alicante: Subnormales en el olvido. VS 7, p. 19.

Guerra al paro: El pacto de Elche. VS 9, p. 15.

Alicante: Buscadores de minas: Hierros y diamantes. VS 10, p. 20.

Aspe: Al Alcalde no le va el Plan. VS 12, p. 14.

Casino: Benidorm perdió la baza. VS 14, p. 14.

Entrevista. Eugenio Trias: Un político no necesita ideas propias. VS 16, p. 32-33.

Testigos de Jehová: Antes morir que recibir sangre ajena: Denuncian al juez que ordenó la transfusión. VS 19, p. 28-30.

Alicante y Castellón quieren Universidad: Alicante: La Junta de Rectores dijo sí. VS 29, p. 14-15.

Por uso ilegal de productos químicos: La enfermedad del calzado. VS 32, p. 16.

Destruyen Alicante: Vía libre a la especulación. VS 33, p. 21-22.

Cemento sobre Altea: Los quieren urbanizar. VS 36, p. 14-15.

Regantes del Segura: La esperanza del trasvase. VS 42, p. 29.

- Alicante: La decadencia de Mesones.* VS 48, p. 16-17.
- Tarradellas y Albiñana, cara a cara: En Murcia.* VS 49, p. 16-17.
- Antivalencianismo en Murcia: El lio de la autopista.* VS 50, p. 28-31.
- Imperialismo murciano: Nos quieren robar la Vega Baja.* VS 53, p. 19-21.
- Hombres separados: Los discriminados somos nosotros.* VS 56, p. 16-17.
- Guías de arquitectura: Contra la especulación, en defensa de los conjuntos arquitectónicos.* VS 58, p. 13.
- El País Valenciano ante la incógnita de las municipales: Alicante: La izquierda y la derecha hacen balance.* VS 65, p. 27-28.
- Alacant: Primer pleno municipal: UCD dio la nota.* VS 72, p. 15.
- Transvase Tajo-Segura: Llegaron las aguas y las protestas: A ese precio no hay quién riegue.* VS 78, p. 24-25.
- No más desmanes en Alacant: La patrulla urbanística empezó a funcionar.* VS 79, p. 12.
- Entrevista: Manuel Bonilla, presidente de la patronal de Alacant: Hay que pedirle al gobierno unas reglas de juego.* VS 80, p. 12-13.
- Entrevista: Ferrer Salat en Alacant: El estatuto es intervencionista y paternalista.* VS 81, p. 14.
- Economía y trabajo: El calzado contra la Seguridad Social.* VS 93, p. 25.
- Alacant: El aula de cultura.* VS 94, p. 48.
- Fogueres d'Alacant: De San Chuan a Sant Joan.* VS 95, p. 16-18.
- Virgen del Remedio de Alacant: Un barrio olvidado.* VS 96, p. 20-22.
- El calzado aprieta y puede ahogar al Vinalopó.* VS 96, p. 23.
- Crítica: Alacant: La cultura entre guerras.* VS 96, p. 47.
- Jornadas sobre patrimonio en Alacant: Frenar el deterioro en el País Valenciano.* VS 96, p. 50-51.
- Alacant: Hablan los políticos.* VS 98, p. 16-19.
- El Medio Vinalopó tiene sed: Viñas sin agua.* VS 98, p. 26-27.
- Xixona, capital del turrón: Postre camp para las navidades.* VS 99, p. 30-33.
- Torrevieja: Sal amarga.* VS 100, p. 22-23.
- El juguete primitivo, otra vez de moda: La electrónica divierte a niños y mayores.* VS 101, p. 34-37.
- Curanderos para todos.* VS 102, p. 12-15.
- Crítica: Libros: Manolo Gutiérrez en el corazón del bosque.* VS 102, p. 42.

Crevillent no vende alfombras a Irán: Por culpa de Jomeini. VS 104, p. 26.

Feria del calzado de Elda: La moda contra la crisis. VS 104, p. 28.

Mari Carmen Raneda i Pere Miquel Campos

Entrevista: Antonio Gades: Nadie me ha utilizado. VS 7, p. 22-24.

Fontilles: Sólo para leprosos. VS 13, p. 33-35.

Entrevista: Felipe González en Alicante: La sonrisa de la unidad. VS 23, p. 19-22.

Alicante: Juicio contra el presunto homicida de Miquel Grau. VS 27, p. 16-17.

Elecciones 79: De votos, por la calle: Según una encuesta en la ciudad de Alicante:

La Izquierda sube. VS 62, p. 28-29.

Xavier Febrés (Barcelona, 1949)¹⁴⁹ – Corresponsal a Barcelona de VS. Sempre ha combinat el periodisme amb la literatura i ha publicat nombrosos llibres de biografia, reportatges, dietaris i viatges, a mig camí entre el periodisme enquadrat i la literatura del jo. Durant els anys de residència a Brussel·les com a corresponsal de premsa va escriure el seu primer llibre, la biografia del militar republicà exiliat Frederic Escofet. Un cop retornat, va publicar el llibre d'entrevistes d'actualitat cultural *L'art de mirar-se el melic a Catalunya*. La nova experiència com a corresponsal a Barcelona del diari perpinyanès *L'Indépendant* li va servir de base per al llibre sobre els dos vessants de la ratlla de Franca titulat *El Pirineu, frontera i porta de Catalunya*, i per a la seva participació en els de retrospectiva històrica sobre l'èxode republicà del 1939: *Vous avez la mémoire courte* i *Les camps du mépris*. Els anys de residència a l'Empordà van donar lloc a la seva especialitat sobre Josep Pla i altres temes empordanesos. Ha practicat la literatura de viatges en llibres com ara *El Mediterrani ciutat*, *Metros i metròpolis*, *Retrat de França amb francesos* o *Indagación de Buenos Aires*. La curiositat l'ha portat a publicar sobre temes molt heterogenis, com la història de l'havanera i del tango, els cigars o la cuina dels menuts. Va iniciar la faceta de dietarista amb el llibre *Alguns rastres marcats a la neu*. Ha col·laborat i col·labora amb diferents mitjans de premsa, dirigeix la col·lecció de llibres de converses *Diàlegs a Barcelona*, ha dirigit el Gabinet de Premsa de la Universitat de Barcelona i ha treballat a *L'Auditori*.

¹⁴⁹ Biografia adquirida íntegrament de la pàgina web de l'autor: <http://www.xavierfebres.com/p/sobre-mi.html>

Llibres publicats

Biografia:

Frederic Escofet, l'últim exiliat (Editorial Pòrtic 1979).

Josep Pla, biografia de l'homenot (Ed. Plaza y Janés 1990, Destino 1997).

La vida de Josep Pla a l'Empordà (Ed. Plaza y Janés 1991).

Pasqual Maragall, un rebelde en el poder (amb Margarita Rivière, Plaza y Janés 1991).

Les dones de Josep Pla (Edicions 62 1999).

Les preguntes pendents de Josep Pla (L'Esfera dels Llibres 2006).

Tío Alberto: vida, secreto y fiesta de Alberto Puig Palau (La Esfera de los Libros 2007).

Reportatge:

L'art de mirar-se el melic a Catalunya (Edicions 62 1981).

Vous avez la mémoire courte (Editions du Chiendent, Perpinyà 1982. Reed. Llibres del Trabucaire, Perpinyà 1991).

Barcelona, tercera pàtria del tango (amb Patrícia Gabancho, Quaderns Crema 1990).

Cigars, la cultura del fum (La Magrana 1998).

La cuina dels menuts i altres delícies porques (Ed. El Mèdol, 1998).

Gardel a Barcelona i la febre del tango (Ed. Pòrtic 2001).

Els últims aristòcrates catalans (Ara Llibres 2007).

De Carlos Gardel al tango electrònic (RBA De Bolsillo 2008).

Diccionario del tango en Cataluña (Casa Amèrica Catalunya 2009).

Narracions de viatges:

El Pirineu, frontera i porta de Catalunya (Edicions 62 1984).

El Mediterrani ciutat (col·leccionable dominical de La Vanguardia i, en català, Edicions 62 1984).

Roma, passejar i civilitzar-se (amb Rossend Domènech, Plaza y Janés 1986, reed. Ed. Proa 2000).

Ofici d'amant a Florència (Ed. Plaza y Janés 1989).

Les altres capitals (Ed. Plaza y Janés 1989).

Passeig de mar (col·leccionable dominical de Diari de Barcelona i, en llibre, Plaza y Janés 1990).

Metros i metròpolis (Ed. Transports de Barcelona i Diputació de Barcelona 1990).

Retrat de França amb francesos (Llibres del Trabucaire, Perpinyà 1998).

L'Empordà com un món (Ed. La Magrana 1998).

Guapa, rica, culta i argentina (Ed. Proa 1999).

El cul de Napoleó o la revelació de Milà (Edicions 62 2000).

A tres quarts d'hora de Perpinyà (Edicions 62 2006).

Viatge a les illes de Catalunya (Ed. La Magrana 2008).

Sobre l'Empordà:

Les havaneres, el cant d'un mar (Ed. Quaderns de la Revista de Girona 1986).

Palafrugell (Ed. Quaderns de la Revista de Girona 1989).

El pintor i els pescadors de Calella de Palafrugell (Ed. Columna 1991).

Grans hores de la Costa Brava (Ed. Quaderns de Palafrugell 1994).

Això és l'havanera (Ed. La Campana 1995).

La tramuntana (amb Josep M. Dacosta, Ed. Quaderns de la Revista de Girona 1995).

L'Empordà com un món (Ed. La Magrana 1998).

Cap Roig, el llegat d'un somni (Ed. Caixa de Girona 2000).

L'havanera viscuda (Ed. Pòrtic 2004).

Dietaris:

Alguns rastres marcats a la neu (Ed. La Magrana 2007).

Llibres col·lectius:

24 escriptors, 24 hores de la Rambla (Ed. La Campana 1993).

Articles a VS

Entrevista: Josep Benet: Las preautonomías no han creado nada nuevo. VS 52, p. 27-29.

Entrevista: Montserrat Roig: El feminismo es mi causa. VS 57, p. 36-37.

Bomm Gabriel Ferrater: El poeta es suicida fa set anys. VS 88, p. 38-39.

Entrevista: Vázquez Montalbán, premi Planeta: Un jueu a Praga que escriu en alemany. VS 92, p. 37-39.

Entrevista: Joan Barceló: El recordman dels premis literaris. VS 95, p. 50.

Pau Casals vist pel seu germà: Es el català més universal. VS 96, p. 36-37.

Xavier Febrés i Patricia Gabancho

Los Premis de la Nit de Santa Llúcia: De la resistència a la democràcia. VS 52, p. 36-37.

Xavier Febrés i Josep M. Huertas

Entrevista: Els 70 anys de Mercé Rodoreda: Cordial pero distant. VS 99, p. 46-48.

Xavier Febrés i Roberto Pastor

Con el peligro de la abstención: Vascos y catalanes votaran sus estatutos. VS 91, p. 16-17.

Catalunya y Euskadi: Después del Estatuto ¿qué? VS 94, p. 17-19.

Manuel Girona i Rubio (Sagunt, 1939)¹⁵⁰ - Polític, economista i periodista, fou president de la Diputació de València (1979-1983) i alcalde de Sagunt (1991-1997). Doctor en ciències econòmiques i llicenciat en ciències de la informació, ha col·laborat en nombroses publicacions com a periodista i dirigí durant quinze anys una editorial de publicacions infantils a València. Formà part dels GARS (Grups d'Acció i Reflexió Socialista), grup que posteriorment passà a integrar el Partit Socialista del País Valencià (PSPV). Amb la integració del partit valencià en el PSOE fou elegit president de la Diputació Provincial de València el 1979 gràcies al pacte establert entre el PSPV-PSOE i el PCPV. Des d'aquest lloc de responsabilitat, Manuel Girona va reorganitzar la institució i va posar especial èmfasi a promoure la identitat valenciana, el que provocà que el mateix PSPV-PSOE no el renovara al càrrec. Durant aquesta etapa també va ser víctima de diverses agressions per part d'organitzacions ultradretanes en el marc de l'anomenada Batalla de València, cas de l'altercat produït el setembre de 1979 a Quart de Poblet on fou agredit junt a Josep Lluís Albiñana quan assistien al ple per a demanar l'autonomia del País Valencià segons l'article 151 de la Constitució espanyol. Fou també el primer Síndic Major de Comptes de la Generalitat Valenciana de 1986 a 1991, any en el que fou triat alcalde de Sagunt per majoria absoluta. Tornà a presentar-se a les eleccions de 1995 revalidant el càrrec. El 1997, el Partit Popular junt a Unitat del Poble Valencià, Centre Democràtic i Social i una candidatura independent guanyaren una moció de censura per fer-lo fora de la batllia de Sagunt.

Obres:

Minería y Siderurgia en Sagunto (1900–1936), (1989)

Una miliciana en la columna de hierro (2011).

Articles a VS

Altos Hornos de Sagunto: ¿Hoy como ayer? VS 3, p. 15-17.

¹⁵⁰ Biografia consultada a pàgines web com: ca.wikipedia.org/wiki/Manuel_Girona y www.blocjaume.com/JAUME_I_hd4.htm

- SALTUS, el fraude saguntino de SALTUV: Los trabajadores, estafados.* VS 8, p. 24-25.
- Los trucos de la Telefónica: Miles de millones a costa de los abonados.* VS 26, p. 25-27.
- ¿No es esto corrupción?: En Museros, bloque ilegal de 214 viviendas.* VS 28, p. 18-19.
- Altos Hornos de Sagunto: Un polvorín a punto de estallar.* VS 29, p. 22-24.
- Sagunto al rojo vivo: Altos Hornos: A pesar de la cataplasma financiera.* VS 30, p. 24-27.
- El Ministro de Industria estuvo aquí: Una visita decepcionante.* VS 39, p. 13.
- Los referéndums de Franco: Mirando hacia atrás... para no volver.* VS 49, p. 45-47.
- Gaseoducto a precio de saldo: Arrasará cientos de hanegadas de buenos cultivos.* VS 52, p. 20-21.
- Otra autopista para el Camp de Morvedre: Cómo despilfarrar 635 millones de pesetas.* VS 55, p. 24-25.
- Valencia, III cinturón de ronda: Peor el remedio que la enfermedad.* VS 56, p. 20-21.
- Un supermercado se apropia de un solar municipal: El Ayuntamiento de Valencia se hace el sueco.* VS 57, p. 17.

Josep Iborra i Martínez (Benissa, 1929 - 24 de febrer de 2011) – Josep Iborra fou un dels personatges més importants en el treball de rehabilitació de la cultura valenciana en el País Valencià després de morir Franco. Aconseguí la llicenciatura de Dret i Lletres per la Universitat de València i després es va doctorar en Filologia Romànica. Al mateix ens universitari desenvolupà treballs en el servei de normalització lingüística, encara que primer treballà com a professor en instituts de secundària i codirigí l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de València. Les seues col·laboracions en mitjans de comunicació es contenen per centenars, en publicacions del caire de *Serra d'Or*, *Valencia Semanal*, *L'Espill*, *Saó*, *El Temps*, *Reduccions*, *Caràcters* o *Revista de Catalunya*.

Obres

- *Paràboles i prou* (1955)
- *La nova poesia catalana del País Valencià* (1977-78)
- *Fuster portàtil* (1982). Premi Joan Fuster d'assaig.

- *Humanisme i nacionalisme en l'obra de Joan Fuster* (1984)
- *La trinxera literària (1974-1990)*. Estudis sobre literatura catalana al País Valencià (1995)
- *Estudis sobre literatura catalana al País Valencià* (1995)
- *Inflexions* (2004, premi Ciutat d'Alzira)

Articles a VS

Ferrando, Piera, Tròlec i Cremades: Les novel·les de la pre-autonomia. VS 32, p. 38-39.

La història com a pretext: Espai d'un ritual de J. Ll. Seguí. VS 47, p. 37.

Clàssics a trenta duros: Maragall, Espriu i Jaume Roig. VS 57, p. 38-39.

Crítica: Llibros: Josep Piera: Una poètica de l'instant. VS 100, p. 46-49.

Poeta, intel·lectual i patriota: Carles Riba. VS 114, p. 48-49.

En la mort de Jean Paul Sartre: L'últim mestre del segle: Sartre i la seua ombra. VS 116, p. 46-47.

Alfons Llorenç i Gadea (Alcoi, 1951)¹⁵¹ - Llicenciat en Filosofia i Lletres i doctor en Filologia. Des de 1976 treballa en RTVE i ha estat redactor en TVE (València) i director dels programes *Gent, terres i camins* (1981), *Parle vosté* (1984), *Esbós de ciutat, Generalitat* (1987) i com a realitzador ha estat cap d'emissions de la cadena Hispavisión. Ha estat corresponsal de *Destino*, *Canigó* i *El Noticiero Universal*, ha col·laborat a *Las Provincias*, *Diario de Valencia*, *Levante-EMV*, *El País*, *Triunfo* i *Valencia Semanal*. El 1976 va fer el guió per a TVE en homenatge a Jaume I, la primera emissió de TVE de València en valencià. Ha estat cap del Gabinet de Premsa del Consell del País Valencià (1978-1980), comissari per al 750 Aniversari del Naixement del Poble Valencià, assessor per a Assumptes Culturals del president de la Generalitat Valenciana (1989-1995), alcalde de Planes de 1991 a 1999 pel PSPV-PSOE, president de la Mancomunitat de Municipis El Xapolar. Ha rebut premis del Ministeri de Cultura d'Espanya sobre *Arte, Tradiciones y Costumbre de los Pueblos de España* i el 2007 el Premi de periodisme d'investigació Ramon Barnils. És membre de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

¹⁵¹ Biografia consultada a: <http://bullent.blogspot.com.es/2011/10/el-sant-del-dia-dalfons-llorenc.html> o ca.wikipedia.org/wiki/Alfons_Llorenç_i_Gadea

Obres

Investigació i divulgació

La moixeranga, comença la festa (1988)

Narrativa

L'arbret d'Altea (1988)

Biografies

Manuel Sanchis Guarner: retrats d'una vida. (1984)

Sanchis Guarner i la cultura popular. (1987)

Descripció i viatges

Pany i clau (1977)

Mons i misteri (1986)

Tramar, ordir i viure (1986)

La nit de Sant Joan (1986)

Guions

Itineraris d'una conquesta per a televisió: TVE Catalunya, 1976

El sexenni de Morella per a cinema, 1982

El cas Alcoi per a TVE Catalunya, 1984

El Túria de Bofill. Televisió: TVE Catalunya, 1985

Trama i ordit, Costa Blanca Cinema: Moda Films, 1985 (curtmetratge)

Trons i sons. Cinema: Moda Films, 1985

La Festa d'Elx. Cinema, 1986

Articles a VS

Jaume Roig, un misogin del segle XV: Morí fa 500 anys. VS 18, p. 31-32.

Descubrimos las cartas del Pare Fullana: Cal donar passets cap a la unitat del català. VS 35, p. 46-48.

Llorente i Falcó, por la unidad de la lengua. VS 48, p. 36-38.

Nostra festa ja cridant-vos està: Moros i cristians a Alcoi. VS 68, p. 29-30.

Els Misteris del Corpus i la llengua al segle XVIII. VS 76, p. 40-41.

Agost: Un mes festivol al País Valencià. VS 83, p. 26-28.

25 de desembre, llum del mon, gloria del cel. VS 101, p. 47.

17 de gener, Sant Antoni: Un déu agrari per a una festa pagana. VS 104, p. 40-41.

La festa del xop, un poema a la fecunditat: Planes de la Baronia (El Comtat). VS 119, p. 40-42.

José Vicente Mateo Navarro (Jumella, Múrcia, 1931 - 2001) – Encara que nascut a Múrcia, Mateo Navarro fou un alacantí d'adopció i per aquesta província arribà a ser senador en representació del PSOE. És aquesta feina la que l'ocupa a VS, on protagonitza una secció anomenada “Apuntes de un senador” en la que contà experiències a la Càmera Alta. Escrigué set articles en els primers números de la publicació valencianista. El murcià fou escriptor per voluntat pròpia, doncs utilitzà l'autodidàctica per formar-se. A més, treballà en diferents sucursals bancàries. Fou un dels fundadors, encara en els anys seixanta del Club d'Amics de la Unesco, del que fou president, i de la Junta Democràtica del País Valencià a Alacant, formant part després de la Taula de Forces Polítiques i Sindicals del País Valencià. Després de ser elegit senador, no es presentà a la reelecció i deixà la política per centrar-se en la seua vida i carrera professional privada. Va morir en 2001 d'una malaltia hepàtica.

Obres:

- *Guía de Murcia*
- *Imagen de Alicante*
- *Alacant a part*

Articles a VS

Apuntes de un Senador: Qué pintamos. VS 16, p. 11.

Apuntes de un Senador: Preñados, y sin barrunto de parto. VS 17, p. 12.

Apuntes de un Senador: La preautonomía de nuestro señor Abril. VS 18, p. 11.

Apuntes de un Senador: Las autonomías, entre el planto y la invectiva. VS 19, p. 12.

Apuntes de un Senador: Suárez contra las cuerdas. VS 20, p. 14.

Apuntes de un Senador: Flatulencias parlamentarias. VS 21, p. 11.

Apuntes de un Senador: Los liberales oprimidos. VS 23, p. 11.

Lluís Montanyà i Angelet (Barcelona, 1903 – Ginebra, 1985). Durant els primers números, VS pogué gaudir d'alguns escrits de Lluís Montanyà, un històric lluitador antifranquista que visqué bona part de la seua vida a l'exili. Com a escriptor i periodista fou un dels impulsors de l'avantguardisme a terres catalanes i col·laborà o participà activament a les redaccions de *L'Amic de les Arts*, *La Publicitat*,

Mirador o Revista de Catalunya. El 1928 va signar amb Salvador Dalí i Sebastià Gasch el Manifest groc, a més de publicar els *Fulls Grocs* amb Sebastià Gasch i Guillem Díaz-Plaja i Contestí. A l'exili, a Ginebra, treballà com a traductor de les Nacions Unides. El 1977 publicà *Notes sobre el Superrealisme i altres escrits*, un recull dels seus escrits.

Articles a VS

Por Navidad, Raphael. VS 5, p. 42.

Aquí TV: Los monstruos no se suicidan. VS 10, p. 42.

Aquí TV: Pena, penita, pena. VS 11, p. 33.

Aquí TV: Las insulsas entrevistas. VS 12, p. 36.

Aquí TV: Marciano viene de martes. VS 25, p. 38.

Aquí TV: Aitana 2. VS 26, p. 40.

Aquí TV: El reencuentro con Franju. VS 27, p. 42.

Aquí TV: Quien no llora no mama. VS 28, p. 44.

Aquí TV: Cumpleaños democrático. VS 29, p. 42.

Terenci Moix, en llibertat provissional: Els seus bens han estat embargats. VS 116, p. 49.

Josep Lluís Pitarch¹⁵² - Llicenciat en Dret per la Universitat de València i en Ciències de la Informació per la Complutense de Madrid, es professor de Dret Constitucional i Ciència Política. Obtingué el premi dels Drets Humans i Constitució en 1983 de l'Asociación Pro Derechos Humanos de España, així com també el Premi Llibertat d'Expressió en 1982 de la Unió de Periodistes del País Valencià. Fou exvicepresident del CAUM (Club d'Amics de la UNESCO de Madrid, amb els presidents Joaquín Ruiz-Giménez i José Luis Abellán) i és membre, actualment, de les juntes directives d'Unitat Cívica per la República (UCR), d'AGE (Associació Guerra i Exili, que s'ocupa fonamentalment dels guerrillers-maquis espanyols) i de l'Asociación Pro Derechos Humanos de España. Comandant de Cavalleria en la Reserva. Entre altres publicacions té en la seua nòmina: *Diario de un militar constitucionalista* (Fernando Torres, 1981) i *El honor y el honor militar* (Grijalbo, 1984). Especialista, dins de

¹⁵² La biografia de Josep Lluís Pitarch ha sigut consultada a: <http://www.rebellion.org/autores.php?id=71>

l'exèrcit, en carros de combat i en automobilisme. És membre de la Plataforma Valenciana contra la Impunitat a Xile i Argentina i actuà de ponent en el Congrés Internacional d'Intel·lectuals i Artistes, celebrat a València en juny 1987, així com també en el Congrés del Cincentenari de València, Capital de la República (València 1986). Participant i observador internacional en els processos de guerra i pau a Nicaragua, El Salvador i Chiapas (Mèxic). Expulsat de València per Milans del Bosch quan posseïa el comandament de la Unitat d'Automòbils de la Brigada XXXI, la feina principal de la qual era subministrar la gasolina i un altre suport logístic als carros o tancs de Bétera que després van ocupar València el 23F. Columnista amb secció fixa en *Cartelera Turia*, la publicació esquerrana per excel·lència de València. El títol de la columna és *Rearmament ideològic* (amb la que duu ja quasi vint anys). Premi Especial Tirant en 2007, en la Quinzena de l'Audiovisual Valencià (IX Premis Tirant), per la seua labor com a guionista i coordinador del film de cinema independent *Salut de lluita*, que va arreplegar testimoniatges del postfranquisme inicial a València (anys 1976 i 1977). Membre del Consell Assessor de la Plataforma de Voluntariat Social Valencià.

Articles a VS

Las ordenanzas militares, en las Costes. VS 47, p. 13.

Sobre la inminente reforma del Código de Justicia Militar. VS 35, p. 13.

Orden público y policías de los territorios autónomos. VS 38, p. 12.

En Marruecos se pone el sol: Cuarto aniversario de los Acuerdos de Madrid. VS 99, p. 14-17.

Manipular el decret de bilingüisme, objetiu d'UCD. VS 97, p. 32.

La situació de la llengua al País Valencià: La polèmica d'Els Marges. VS 117, p. 38-39.

A la Conselleria d'Educació es treuen la careta. VS 119, p. 32-33.

Anna Senent (València, 28 de desembre de 1951) – Va cursar estudis elementals a l'Aliança Francesa de València, fent el batxillerat als instituts Sant Vicent Ferrer i Marià Benlliure també de la capital del Túria. Posteriorment va obtenir la llicenciatura en Ciències de la Informació per la Universitat Autònoma de Bellaterra, el juny de 1976 i la llicenciatura de Filosofia i Lletres, branca en Història Contemporània per la mateixa universitat i al mateix any. Té cursos de doctorat en la Universitat de

València, al departament de Teoria dels Llenguatges. Senent participà de forma molt esporàdica a VS, apareixent en els primers números amb certa continuïtat, sobretot fins el número 15, de març de 1978, per desaparèixer després i no tornar a escriure fins octubre de 1979, quan en el número 92 redactà una informació (que a més protagonitzà la portada) sobre la legislatura sobre el divorci aprovada per la UCD. Després de col·laborar a diferents mitjans de comunicació escrits en els darrers anys setanta i a la dècada dels huitanta, va ser redactora de Televisió Valenciana des de la seua creació, sent cap d'àrea de Societat i Cultura als informatius diaris entre 1993 i 1997. En 1996 fou directora del programa *De Luxe* a Canal 9 sobre moda, música i espectacles, sent després dos anys codirectora de l'Informatiu Notícies 9 migdia. També exercí funcions al programa *Metropolità* de Punt 2 o la secció de Cultura, desenvolupant el gros de la seua carrera a l'estranger com a redactora política i cultural de l'apartat d'Internacional. Poc abans del tancament de la Ràdio Televisió Valenciana fou redactora del canal 9.24. A més dels seus treballs específics a RTVV, també realitzà guions de reportatges i fou tertuliana, presentant, a més ponències sobre el paper de la dona als mitjans de comunicació. Paral·lelament als seus treballs televisius fou directora de l'Oficina de Publicacions de l'Ajuntament de València a finals dels anys huitanta, redactora del gabinet de premsa del consistori i directora de la revista *La Ciutat*, editada per l'Ajuntament de València. Ha realitzat, per últim, àmplies col·laboracions a mitjans com *El País*, *Cartelera Turia*, *Tiempo*, *Debats sobre la situació de la Dona* de l'Institut Valencià de la Dona, *Europa Press*, el programa *Entre Nosotros* de Radio-Cadena Española, *El Independiente*, *Triunfo*, *Dinero*, *El Correo Catalán* i *Valencia Fruits*. Va ser directora entre 1978 i 1979 de la guia setmanal d'oci *Qué y Dónde*, amb una tirada aproximada de vint-i-cinc mil exemplars. En el món de la docència, va ser professora associada a la Universitat de València, a la llicenciatura de Periodisme, dins els conveni entre l'ens acadèmic i RTVV, passant després a ser professora al Màster de Comunicació organitzat per la Fundación Universidad-Empresa de la Universitat de València (Adeit).

Articles a VS

Antes del Hite, Serrano Vicents: La mujer es más potentes que el hombre. VS 2, p. 28-30.

Consultorio para marginados: La esperanza, al teléfono. VS 7, p. 35.

Contra lujuria, las venéreas: Acuéstese bien... pero mire con quién. VS 9, p. 28-30.

Se pegan por contacto: Sarna, piojos y ladillas. VS 12, p. 36.

Federació d'Entitats Culturals: Sensibilizar el País. VS 15, p. 42.

Nuestra portada: El divorcio de UCD: Tarde y mal. VS 92, p. 06-09.

Eduardo Quiles (12 de març de 1940, València)¹⁵³ – Després de residir al Marroc i l'Estat espanyol, l'any 1972 és clau per al llavors jove autor. La BBC de Londres produeix en anglès la seua obra *Insomni*. George I. Wellwarth ho inclou en el seu llibre *Spanish Underground Drama* i eixe mateix any Quiles obté el premi internacional Humor de Mèxic amb la seua obra *L'assalariat*. És llavors quan decideix residir en la ciutat de Mèxic DC on desenvoluparà una intensa activitat en diverses disciplines. És professor de guions en l'Institut Llatinoamericà de la Comunicació Educativa (ILCE-Unesco). Adaptà contes clàssics per a Radio Educación Pública, estrena diverses obres històriques en el Canal 8. Televisa. És columnista i crític teatral del *Sol* de Mèxic. El poeta Juan Rejano, director del suplement dominical del *Nacional*, li publica alguns contes. Quiles estrenarà dos de les seues obres de teatre. En 1975 torna a Espanya i viu a Madrid fins a 1976. En 1980 és nomenat assessor teatral de l'Ajuntament de València. Obté el premi iberoamericà de dramaturgia infantil pel seu llibret d'òpera *Trotapesquis*. En 1985 funda *Escena Uno* per a difondre les seues obres i fa gires per França, Holanda, Alemanya, Regne Unit, Països Nòrdics i Estats Units. A Nova York estrena la seua obra teatral *Elsa's Goodbye* i una òpera amb el títol *El adiós de Elsa*. En 1987 funda la revista *Art Teatral* amb l'objectiu de la difusió de l'autor teatral contemporani. A París i Roma, entre altres capitals, presentarà nombres monogràfics sobre autors d'aqueixos països editats per *Art Teatral*.

Obres:

Narrativa

El carnaval del relajo. València: Ed. Prometeo, 1981

Motín de cuenteros: La idea y Esquilar al señor Burg. València. Ed. Prometeo, 1979

El café de los sueños. Buenos Aires, 2009

¹⁵³ Biografia consultada a diferents pàgines web com:

<http://www.artteatral.com/eduardoquiles/director.htm>, es.wikipedia.org/wiki/Eduardo_Quiles,

<http://www.escriitores.org/biografias/3429-quiles-eduardo> y <http://www.whoislog.info/profile/eduardo-quiles.html>

Narrativa Juvenil

La visita de enano bioindegredable. El Sol de México y Diario Levante, Mercantil Valenciano

El hombre que quiso pintar el sol de negro. Ed. Labor. Barcelona

El ordenador de mi tía la bruja. Libertarias. Madrid, 1993.

Memòries

Luces de Tertulia. València, 2009

Teatre

Teatro del personaje. Obra Escogida. 573 pàgs. Asociación de Autores de Teatro. Madrid

La marquesa de La Habana, 2005. Institució Alfons el Magnànim. València

Premis

Primer Premi Autores Nuevos (1971)

Premio Internacional Humor de México (1972)

Premio Iberoamericano de Dramaturgia Infantil (1990)

Articles a VS

Tertulias de café. VS 16, p. 27.

Crítica: Teatro: Manifiesto del teatro futurista. VS 103, p. 49-50.

Teatro y libertad. VS 113, p. 45.

Teatro de las nacionalidades. VS 118, p. 47.

Crítica: Teatro: Alberti y Genet por el Teatre Espai. VS 118, p. 48.

Crítica: Teatro: La noche que la poesía subió al teatro. VS 118, p. 48-49.

Crítica: Teatro: Max Aub estrenó en Valencia. VS 120, p. 49.

Jordi Valor i Serra (Alcoi, 12 d'octubre de 1908 - Alcoi, 30 de setembre de 1984)¹⁵⁴ - Mestre de primer ensenyament (1927-73), col·laborà en *Gaceta de Levante, El Noticiero Regional, Diario de Alicante, Ciudad, Las Provincias, Avant, El Camí, La República de les Lletres* i en diversos periòdics sud-americans. És autor, en català, d'*Històries casolanes* (1950), *Narracions alacantines de muntanya i voramar* (1959), *Lina Morell, un cas apasionant* (1964), *Miscel·lània alcoiana* (1964),

¹⁵⁴ Dades consultades a: <http://bibliografiaalcoyana.blogspot.com.es/2009/08/jordi-valor-i-serra-de-la-muntanya-al.html> y http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0069449

La nostra serra de Mariola i la seua llegenda bimil·lenària (1970) i *L'etern femení* (1978). En castellà va publicar *Ducado de Bernia* (1954), *Rescoldo del Islam* (1960), *Costumbrismo alcoyano* (1973), *Tres historias solariegas de las montañas de Alcoy* (1973) i *Dos novelas de aquella retaguardia* (1980).

Articles a VS

L'astucia d'un dictador. VS 90, p. 43.

Un gest clarivident d'Alfons XIII. VS 97, p. 48.

Prou ja de... La bandera del Consell. VS 98, p. 23.

Treballar, persistir, esperar: Nicolau Primitiu. VS 105, p. 32-33.

La manipulació ve de lluny. VS 110, p. 43.

El mes greu pecat, la incultura. VS 115, p. 37-39.

Vicent Ventura i Beltran (Castelló de la Plana, 1924 - València, 25 de desembre de 1998)¹⁵⁵ - Fou un polític i periodista valencià. De jove milità a la Falange Española de las JONS i el 1949 col·laborà a *Levante* i *Jornada*, però aviat l'abandonà, influït per Dionisio Ridruejo. El 1962 fou un dels fundadors del Partit Socialista Valencià (PSV). Participà en el IV Congrés del Moviment Europeu, celebrat a Munic. De retorn del congrés, les autoritats espanyoles l'impediren l'entrada, per la qual cosa establí la seua residència a París. El 1964 aconseguí tornar a València, però fou confinat a Dénia durant mig any. Açò no l'impedí continuar el seu treball al si del partit i en les poques iniciatives antifranquistes que es podien realitzar en aquell temps. Més tard fundà l'agència de publicitat *Publipress*. A partir de 1966 començà a fer col·laboracions amb la premsa valenciana (*Levante*), barcelonina (*La Vanguardia*) i madrilenya (*Madrid, Informaciones*). També va col·laborar amb *Valencia Fruits*, *Valencia Semanal*, *Avui* i *Serra d'Or*. Fou una de les primeres veus de l'esquerra nacionalista en defensar la integració en l'aleshores *non nata* Comunitat Econòmica Europea (CEE). Després de la desaparició del PSV, participà en la constitució del Partit Socialista del País Valencià (PSPV). El 1977 publicà *Política per a un país* (1977), d'on destacava la necessitat de la recuperació de les senyes d'identitat i de l'autoestima valencianes en un marc de construcció europea. El seu protagonisme al partit anà decreixent quan aquest

¹⁵⁵ Biografia de Vicent Ventura consultada a: http://ca.wikipedia.org/wiki/Vicent_Ventura_i_Beltran i http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0070021

es vinculà al PSOE i s'imposaren les línies reformistes. El 1987 participà en la llista de l'Esquerra dels Pobles al Parlament Europeu, si bé problemes en aquesta coalició (encapçalada per Euskadiko Ezkerra) l'impediren ocupar l'escó pel temps acordat. L'any 1990 va ser nomenat Miquelet d'Honor per la Societat Coral el Micalet de València. L'any 1997 fou guardonat amb el Premi Creu de Sant Jordi i el 1995 va rebre la Medalla de la Universitat de València, en un acte solemne celebrat al Paraninfo de La Nau. La Universitat ha editat un recull d'articles de Ventura amb el títol *Un home de combat*. Una comissió de personalitats integrada per representants de les universitats de València i Jaume I de Castelló; els sindicats STEPV, CCOO, UGT i Unió de Llaureadors i Ramaders, així com la Unió de Periodistes Valencians dóna anualment el Premi Vicent Ventura, que s'atorga a una persona o col·lectiu que s'haja distingit per la seua trajectòria cívica, democràtica i de compromís amb el País Valencià. Fins ara han estat guardonats amb el Premi Vicent Ventura personalitats i institucions com ara Josep Lluís Bausset, Ferran Sanchis Cardona, la Societat Coral El Micalet i Frederic Jordà, Escola Valenciana, el Col·legi Públic Censal de Castelló, Manuel Safont, Trini Simó, Enric Tàrrega, Bernat Capó, Francesc de Paula Burguera, la revista Saó, Paco Muñoz, Rosa Serrano o Pere Miquel Campos.

Articles a VS

- Tots els camins condueixen al PSOE ?*. VS 24, p. 12.
- UCD, pels vots del bunker*. VS 59, p. 12.
- La socialdemocràcia de Vicente Iborra*. VS 62, p. 13.
- El senador menys votat*. VS 65, p. 13.
- Ara potser sí, que canviarà alguna cosa*. VS 71, p. 14.
- Punt i apart: Ser o no ser dels nostres*. VS 83, p. 24-25.
- La Informació nostra de cada dia*. VS 89, p. 15.
- La dreta, tira la pedra i amaga la mà*. VS 92, p. 25.
- No ho tornaré a fer*. VS 93, p. 49.
- Un altre abús de poder*. VS 97, p. 27.
- Els qui tiren la pedra i amagen la mà*. VS 102, p. 22-23.
- Cantar la història i la festa*. VS 103, p. 16-17.
- La resistència continua*. VS 106, p. 31.
- Cap via valenciana passa per Madrid*. VS 108, p. 19.
- Ciertos son los toros: Pasarán los cítricos*. VS 111, p. 27.

Manuel García i García – García fou un dels periodistes que romangué a VS durant tota l'existència de la publicació. Encara que no signà cap article en el número 1, sí que aparegué ja en el 2 amb la seua informació sobre l'estat del mercat valencià. Després, en més de seixanta articles (pràcticament un per setmana a partir de la revista 13) repassà diferents camps de l'actualitat valenciana, centrant-se en aspectes culturals que el dugueren a elaborar informacions sobre les falles, l'art a Xile o les pintures desconegudes de Miguel Hernández, per situar alguns exemples. Al igual que Esteve, a partir de la revista 87 de setembre de 1979 comptà amb una secció fixa denominada "Crítica. Arte" en el que es centrà fins el tancament de la capçalera en abril de 1980.

Articles a VS

El mercado valenciano. VS 2, p. 34-35.

Rafols Camarasa en Valencia. VS 8, p. 35.

Patrimonio cultural de Valencia: Las desidias del franquismo. VS 10, p. 35.

Monjalés: El último exiliado. VS 13, p. 42.

Las Fallas de la guerra. VS 14, p. 34-37.

Antonio Saura: Del lienzo al papel. VS 15, p. 41.

Enric Moret: Un escultor valenciano en Cuba. VS 16, p. 34.

Criticar el crítico: M. García responde a Jarque. VS 18, p. 36.

Poner al día el Salón de Marzo. VS 21, p. 40.

Cultura valenciana en la II República: La revista Nueva Cultura. VS 22, p. 44-45.

Josep Renau: Volver por la puerta grande. VS 23, p. 42.

Intervino en el Pabellón Republicano de París: La obra gráfica de Julio González. VS 25, p. 38.

Ángela García: La nueva pintura valenciana. VS 27, p. 41.

Yturralde en la Bienal de Venecia: Protagonistas, el arte y la técnica. VS 32, p. 36.

Fin de temporada con Bayer y Niebla. VS 33, p. 43.

De Gori Muñoz a Francisco Bores. VS 36, p. 38.

Artistas, médicos, escritores...: Valencianos en México. VS 36, p. 42-43.

Huellas valencianas en Cuba: Encuentros en La Habana. VS 37, p. 42-43.

Arte contra Pinochet: Llegó el Museo errante Salvador Allende. VS 38, p. 38-39.

Praga, diez años después. VS 41, p. 44-45.

Variaciones sobre un paisaje: La serie La Malvarrosa, de Xavier Calvo. VS 46, p. 43.

Dibujos inéditos de Miguel Hernández. VS 47, p. 34-35.

- Imágenes de la memoria de Martí Quinto: El oficio de pintor.* VS 49, p. 60.
- El ritual pictórico de Jorge Teixidor.* VS 51, p. 37.
- Equipo Crónica: Escenografía para Alberti: Noche de guerra en el Museo del Prado.* VS 52, p. 40.
- Aldo Modino en Valencia: En busca del cubismo perdido.* VS 57, p. 42.
- Publicaciones valencianas de arte: Salió Cimal.* VS 63, p. 39.
- El patrimonio artístico fallero en peligro.* VS 64, p. 32.
- Safont expone en Castelló: Un ceramista de Onda.* VS 65, p. 46-47.
- Menos Plan Sur y más museo: Política artística valenciana.* VS 66, p. 42-43.
- El retorno de Ramírez Blanco: Mapas, mosaicos, representaciones.* VS 58, p. 42.
- El Museo de Villafamés llega a Valencia.* VS 68, p. 44.
- Crear un servicio de exposiciones artísticas: Empezando por el Ayuntamiento.* VS 71, p. 35.
- Los paisajes de Lozano.* VS 73, p. 44.
- Josep Guinovart: La fuerza del lenguaje artístico.* VS 74, p. 42.
- Miseria y abandonos del Ayuntamiento franquista: Por ejemplo, el Palacio de Berbedel.* VS 75, p. 38-39.
- Carteles de guerra de Artur Ballester.* VS 76, p. 44.
- Doce ceramistas españoles: XXV Aniversario del Museo González Martí.* VS 84, p. 46.
- El primer museo contemporáneo del País Valenciano: Museo Sempere: Miró, Tàpies, Gris, Calder...* VS 86, p. 36-37.
- El retorno de la pintora Manuela Ballester: Valencianos en el exilio.* VS 85, p. 40-41.
- Crítica: Arte: La exposición anti-imperialista.* VS 87, p. 42.
- Crítica: Arte: Los patronos de Joan Cardells.* VS 89, p. 49-50.
- Crítica: Arte: Socarrats en la Torre de Paterna.* VS 90, p. 48-49.
- Crítica: Arte: Grabado chino en el Museu de València.* VS 91, p. 51.
- Crítica: Arte: Espantá general.* VS 92, p. 47-48.
- Crítica: Arte: Las imágenes de Toledo.* VS 93, p. 50-51.
- Crítica: Arte: La vanguardia artística.* VS 94, p. 46-47.
- Crítica: Arte: Ascésis y color de Lucio Muñoz.* VS 96, p. 48-49.
- Crítica: Arte: El Salón de Otoño cumple XXV años.* VS 98, p. 48-49.
- Crítica: Arte: 57 artistas i un país.* VS 100, p. 51.
- Crítica: Arte: María Montes, premio Senyera.* VS 101, p. 53.
- Crítica: Arte: Artistas valencianos en el Museo de Sevilla.* VS 103, p. 47-49.

- Crítica: Arte: Las pinturas berlinesas de Manuela Ballester.* VS 104, p. 47.
- Crítica: Arte: Las cerámicas y las pinturas de Mestre.* VS 105, p. 44-45.
- Los Picasso de París: Francia nos da, de nuevo, una lección de cultura.* VS 106, p. 40-41.
- Crítica: Arte: Alfaro, Arroyo y Monjales en Colombia.* VS 108, p. 48.
- Un museo popular: El Museo de Villafamés.* VS 109, p. 42-43.
- Crítica: Arte: Horacio Silva: ¿El último hiperrealista?* VS 113, p. 49.
- Crítica: Arte: Dos nuevas galerías.* VS 117, p. 48.
- Cuando el arte estuvo en peligro: El último libro de Renau.* VS 119, p. 38-39.
- Crítica: Arte: La obra escultórica de Moret.* VS 120, p. 49.

Antonio Sevilla – VS no eludí en les seues pàgines les referències a l'esport i en elles, amb el futbol com a bandera, Antonio Sevilla comptà amb un gran protagonisme. El periodista esportiu escrigué a VS des del principi de la revista (número 4, de gener de 1978) fins el número 64, aparegut en març de 1979. Signà trenta articles i arribà a tenir una secció fixa ("In corpore sano") que es perllongà durant set setmanes. Intentà aportar una informació diferenciada de l'esport com, per exemple, el tractament que els futbolistes feien de les vagues laborals o la vinculació entre els fracassos de la selecció espanyola de futbol i el procés de nacionalització. VS no marginà l'esport després de la seua eixida.

Articles a VS

- Valencia Club de Fútbol: Los jugadores recuperan el habla.* VS 4, p. 36-37.
- Regne, 1 - Principat, 0: Algo más que un partido.* VS 7, p. 36-37.
- In corpore sano: Mundial bajo la bota de Videla.* VS 10, p. 37.
- In corpore sano: Nos quieren robar los mundiales.* VS 11, p. 41.
- In corpore sano: En la delantera, don Víctor, don Javier y don Ernesto.* VS 12, p. 43.
- In corpore sano: Las chicas del baloncesto.* VS 13, p. 43.
- In corpore sano: Tíos y tías: A correr.* VS 14, p. 45.
- In corpore sano: Fútbol valenciano: Una alternativa de poder.* VS 15, p. 43.
- In corpore sano: El trinquet, a los pueblos.* VS 17, p. 41.
- Deporte: Crónica en tres tiempos.* VS 18, p. 41.
- Felman: ¿Otro caso Jara?* VS 19, p. 42.

- Construidos en zona verde: Mestalla y Levante, estadios ilegales.* VS 21, p. 30-32.
- Nuevo Delegado de Deportes: Lanzas y lances.* VS 22, p. 41.
- El inseguro dinero de los futbolistas.* VS 23, p. 38.
- Kempes: Diez mil duros diarios: Rey del gol y del salario.* VS 24, p. 28.
- Los mundiales de Argentina: Cirugía estética para Videla.* VS 25, p. 40.
- Mundial de Argentina: Un balón de oxígeno para los dictadores.* VS 28, p. 41.
- España en los Mundiales: El fracaso del nacional-futbolismo.* VS 29, p. 41.
- Clubs de fútbol: Así se fabrica un presidente.* VS 30, p. 41.
- Videla lloró: El juego político del Mundial.* VS 31, p. 38.
- Caso Krankl: todos jugaron sucio.* VS 32, p. 43.
- Pese a sus refuerzos: Rep no logró quedarse en el Valencia.* VS 35, p. 49.
- Ahora o nunca: El Valencia C. F., o la imperiosa necesidad de ganar.* VS 37, p. 44.
- Valencia-Barcelona: Algo más pero menos que un partido de fútbol.* VS 38, p. 26-29.
- Valencia C. F.-F. C. Barcelona: C'est la guerre.* VS 39, p. 36.
- Vicente Rodríguez cabalga de nuevo: Nace la asociación de clubs de fútbol del País Valenciano.* VS 40, p. 40.
- El Pabellón Deportivo de Valencia: Un monstruo inútil que además llega tarde.* VS 42, p. 40-41.
- Diarte se picó en Rumanía: Cordero de día, lobo de noche.* VS 45, p. 43.
- Marcel Domingo, en fuera de juego: Ante el Madrid, se la juega.* VS 57, p. 34-35.
- Futbolistas en rebeldía: Así se coció la huelga.* VS 64, p. 38-39.

Rafael Marí – L'autor del llibre "12 ciudades del mundo" junt a l'artista Miquel Navarro, s'encarregà a VS de la secció d'entrevistes, una de les més importants de la publicació, entre el número 63 (que veié la llum l'11 de març de 1979) i el número 115 (que fou publicat el 13 d'abril de 1980). Tingué l'ocasió de dialogar amb personatges públics de la rellevància de Manuel Sanchis Guarner, Andreu Alfaro, Vicent Andrés Estellés, Antonio Montalbán, Vicent Ventura o el mateix Miquel Navarro amb el que col·laborà anys després en el llibre que recull la seua experiència en els seus viatges al voltant del món.

Articles a VS

Entrevista: Manuel Sanchís Guarner: Retrats sense temps. VS 63, p. 34-38.

- Entrevista: Vicente Luna: De la falla no se puede vivir.* VS 64, p. 34-35.
- Entrevista: Arturo Ballester: Retrato sin tiempo.* VS 67, p. 34-38.
- Entrevista: Andreu Alfaro: Retratos sense temps.* VS 75, p. 32-36.
- Entrevista: Vicent Andrés Estellés: Retrat sense temps.* VS 79, p. 37-40.
- Entrevista: Antonio Montalbán: Retrato sin tiempo.* VS 81, p. 35-38.
- Entrevista: Vicent Ventura: Retrat sense temps.* VS 84, p. 34-38.
- Entrevista: Josep Espasa: Retrat sense temps.* VS 90, p. 30-33.
- Entrevista: Miquel Navarro: Entre el orden y el caos.* VS 102, p. 40-41.
- Entrevista: Carmen Calvo, mes enllà del pintzell: Pintors valencians a Nova York.* VS 111, p. 46-47.
- Entrevista: Margot, el maquillaje es el personaje.* VS 115, p. 40-43.

Jaime Millás – El periodista valencià desenvolupà principalment la seua carrera professional al periòdic *El País* per passar després a càrrecs com la direcció de Teatres de la Generalitat o la subdirecció artística de la Fundació de les Arts Escèniques de Sagunt, del que fou acomiadat, en aquest darrer, en juny de 2004. Tornà després a la seua faceta literària amb diverses publicacions sobre la ciutat de València. A VS, Millás protagonitzà una vintena d'articles de diferent caire i situats temporalment entre el número 1 i el 108, és a dir entre finals de 1977 i el primer semestre de 1980.

Articles a VS

- Rincón de Ademuz: Somos valencianos desde siempre.* VS 1, p. 23-27.
- Empresarios en rebeldía.* VS 4, p. 21-23.
- Cuando Pedralba era anarquista.* VS 8, p. 29-31.
- Homenaje a Largo Caballero: Valencia, ocho meses capital de España.* VS 20, p. 20-21.
- Enseñarán el valenciano en los barrios: Sección Femenina, ! presente !.* VS 22, p. 26-28.
- Multinacionales: Son como pulpos.* VS 25, p. 24-27.
- Distrito Marítimo, la cloaca de Valencia: Donde la ciudad pierde su nombre.* VS 32, p. 29-31.
- Cita estival en Tabarca: Túnez: Exotismo para progres mediterráneos.* VS 37, p. 39-40.

Alguien nos quema el monte: En ocho meses 40.000 hectáreas arrasadas. VS 38, p. 18-20.

Jornadas ecologistas del Mediterráneo: De cuna de la cultura a cloaca contaminante. VS 45, p. 44-45.

Tres años después: Presente!. VS 47, p. 24-27.

Escritores en defensa de la cultura: Valencia, Julio del 37. VS 48, p. 42-44.

La Constitución está servida. VS 49, p. 26-29.

El País Valenciano ante la incógnita de las municipales: Valencia: El PSOE y UCD, duelo por cuatro años. VS 65, p. 25-27.

Psicólogos, psiquiatras, psicoanalistas...: La moda del diván. VS 105, p. 34-37.

Azaña en Valencia: Un Presidente desposeído. VS 108, p. 40-41.

Pablo Mir – Mir fou el responsable d'alguns articles de gran interès entre el número 47 de novembre de 1978 i el 71, de maig del 1979. En ells, realitzà diferents anàlisis de la política valenciana i espanyola a través de la interpretació de resultats electorals o de les entrevistes elaborades amb les converses mantingudes amb personatges com el conseller comunista José Galán o amb Carrillo i Tierno Galván.

Articles a VS

Entrevista: José Galán, el Conseller comunista: Lo ideal sería avanzar con el PSOE. VS 47, p. 20-21.

Entrevista: Carrillo vino, cenó y dialogó: El golpe pudo ser. VS 50, p. 19-21.

Entrevista: Enrique Tierno Galván: Voy a ser el King-Kong de Madrid. VS 53, p. 16-17.

Elecciones 79: De votos, por la calle: Buñol es rojo: Están seguros de la victoria de la izquierda. VS 62, p. 26-27.

La izquierda y la derecha hacen balance: Del 1-M al 3-A. VS 65, p. 15-16.

El País Valenciano en París: Albiñana clausuró la semana. VS 71, p. 32-34.

Lluís Miró - Encara que amb una etapa efímera per VS, Miró protagonitzà alguns articles important que mereixen ser destacats, cas de l'entrevista al secretari

general llavors del PSPV-PSOE Joan Pastor en el que es pot observar la posició de la revista, sobre tot en quan a la pluralitat informativa.

Articles a VS

Átomo sí, átomo no: La radioactividad se nos come. VS 10, p. 24-26.

Históricos y renovados: Nosotros los republicanos. VS 12, p. 30-33.

Un gobierno para los valencianos. VS 13, p. 19-22.

Entrevista: Joan Pastor, nuevo señor del PSOE: De benjamín a Secretario General. VS 14, p. 22-24.

Antonio Llidó: El cura valenciano secuestrado por Pinochet. VS 23, p. 26-28.

Una logia en Valencia: Los masones dan la cara. VS 24, p. 20-21.

Enrique Simón – De gran rellevància foren també els articles redactats per Enrique Simón per a VS, amb entrevistes a personatges de la importància de Camilo José Cela, Calvo Serer o Joaquín Rodrigo. Sols signà quatre articles, situats temporalment entre novembre de 1978 (número 48) i gener de 1980 (número 105), una distància temporal ressenyable, pel que s'observà que la seua vinculació amb el setmanari valencianista fou important.

Articles a VS

Calvo Serer rompe su silencio: Franco quería una monarquía autoritaria. VS 48, p. 28-29.

Entrevista: Camilo José Cela: Los levantinos son muy propensos a los juegos florales. VS 62, p. 38-39.

Entrevista: Joaquín Rodrigo: También he compuesto música valenciana. VS 68, p. 40-41.

Ciges Aparicio, el Dostoyewski valenciano. VS 105, p. 40-42.

Fernando Vázquez – El periodista intervingué a VS a partir de la revista 43, de finals d'octubre de 1978. Fou des d'aleshores quan participà pràcticament totes les setmanes, amb articles de tot caire. Junt a Tania del Rey elaborà diferents entrevistes, sortint del setmanari en gener de 1980.

Articles a VS

El negocio de la muerte: Estamos en la ruta mundial de las armas. VS 43, p. 18-19.

Taxistas valencianos: Estamos hartos de promesas. VS 46, p. 24-25.

Extranjeros a punto de expulsión: Un decreto limita su estancia en el país. VS 47, p. 18-19.

Un conflicto que aún no ha terminado: Los bomberos estamos quemados. VS 48, p. 22-23.

Seis civiles valencianos pendientes de Consejo de Guerra: Después de mes y medio de prisión preventiva. VS 49, p. 18-19.

Hacia una coordinadora general del País Valenciano: Los minusválidos queremos valer más. VS 50, p. 24-25.

Catorce mil millones nos jugamos los valencianos el año pasado: Y ganamos la mitad en premios. VS 52, p. 18-19.

Planning familiar: Controlar y planificar los embarazos: La Administración se resiste a divulgarlo. VS 58, p. 36-37.

Bibliotecas: Pocas, malas y sin lectores. VS 59, p. 42-43.

200.000 alcohólicos en el País valenciano: La droga más fácil de comprar. VS 61, p. 31-33.

Entrevista: Ovidi Montllor: Entre el cinema, la cançó, el teatre i la vida. VS 65, p. 40-41.

La ingrata aventura de ser consumidor: Esperando la ley. VS 66, p. 24-25.

Amnistía Internacional, paladín de los derechos humanos. VS 67, p. 28-30.

Boy Scouts: Por la ecología y la conciencia cívica. VS 68, p. 36-38.

La plusvalía de los niños: Doscientos mil menores españoles trabajan clandestinamente. VS 72, p. 21-22.

Al altar por las agencias: Un medio cualquiera de conocerse. VS 73, p. 36-38.

Nacer sin violencia: Para evitar sufrimientos y taras en el niño. VS 75, p. 42-43.

Los tebeos, inquisición para menores: Valencia fue la capital del cómic. VS 81, p. 39-41.

Esperantistas valencianos: No estamos en contra de las lenguas maternas. VS 82, p. 40-42.

Radioaficionados piratas: Estamos hartos de monopolios. VS 89, p. 38-40.

Enseñanza: Colegio Jaume I: De pena: Los maestros protestan. VS 91, p. 25.

Limpio Señor: A la caza de la propina. VS 96, p. 29.

Mutilados de guerra del Ejército Republicano: Aún somos ciudadanos de segunda categoría. VS 96, p. 42-43.

Los Institutos de Ciencias de la Educación, ¿en peligro? VS 102, p. 34-36.

Fernando Vázquez y Tani Del Rey

Entrevista: Luis Eduardo Aute: Un solitario solidario. VS 66, p. 35.

Entrevista: Pablo Guerrero: Me hubiera gustado ser un niño malo. VS 58, p. 43.

Entrevista: La Bullonera: Folklore de Aragón (y algo más). VS 88, p. 44-45.

Crítica: Música: El jazz de Andrew Cyrill. VS 91, p. 45-47.

5.1.5. Articles anònims i utilització de pseudònims

A *Valencia Semanal* apareixen 306 articles anònims. El escriptor Óscar Wilde deia això de “doneu-li una màscara i dirà la veritat”. La conjuntura política en la que es va desenvolupar la revista que centra el nostre estudi féu que molts dels articles que es publicaren setmanalment ho feren els autors de forma anònima o amb la utilització de pseudònims. Darrere noms com Verdurín, Julián Torres, La Peineta Rebelde, Colectivo B. Pérez o Equipo Zig Zag, així com G. Grau de Montmajor, s'oculten periodistes de la casa que decidiren mantenir el seu anonimats (encara que amb el temps s'han desvelat alguns dels integrants dels equips de redacció) al considerar que podia ser perillós que es conegués la seua identitat, així com també per tenir més llibertat per escriure sobre determinats temes delicats o també per l'aclaparadora presència d'alguns d'aquests treballadors, que signaven amb altres noms o s'ocultaven en l'anomimat per no parèixer que la revista eixia de les ments de poca gent. En aquest darrer sentit, ben conegut és el paper monopolitzador a VS d'Amadeu Fabregat, un dels principals artífexs de la publicació i un personatge omnipresent a pràcticament tots els articles publicats durant els 120 números que veieren la llum. Fabregat, que constava com director de publicacions però que exercia en la realitat com a director (no ho feia en teoria per no comptar amb el títol de periodista aleshores) modificà al seu antull múltiples articles, en refeu de molts altres i n'escrigué una bona quantitat com es pot observar a l'apartat sobre les carreres professionals. Tanmateix, també n'escrigué de molts altres que malgrat no dur la seua signatura serviren per exposar l'opinió del mitjà sobre determinats temes.

L'anonimat és utilitzat per aquelles persones que no volen que el seu nom es conega. Aquesta ocultació pot aparèixer de diverses formes com són els àlies o sobrenoms, els pseudònims, el directe anonimat o actualment el *nick*, paraula anglesa amb la que es defineixen els sobrenoms ficticis que utilitzen els usuaris d'Internet. Pseudònim és una paraula que deriva del grec *pseudónymos*, de *pseudés*, fals, i *ónoma*, nom. Quan una persona es designa a si mateixa amb un nom diferent al seu vertader -ja siga per a ocultar la seua vertadera personalitat o donar-li realç en l'exercici d'una activitat especial- està utilitzant un pseudònim, que pot formar-se amb un nom i cognom, amb un prenom exclusivament o amb una denominació de fantasia i inclusivament amb un cognom solament. Aquest pseudònim posseeix una funció similar al nom que és la d'identificar-ho com a subjecte en la societat i quan revesteix una importància similar a la del nom, adquirint notorietat, gaudeix de la tutela del nom. El pseudònim no és sempre una forma d'ocultar la seua personalitat, sinó més aviat d'escindir-la. El nom és inalienable, i imprescriptible, mentre que el pseudònim pot ser cedit a un tercer. El nom es registra en el registre civil de les persones i, facultativament, també en el registre de la propietat intel·lectual, mentre que el pseudònim només pot ser registrat en l'últim. L'anònim és la supressió d'un nom sense reemplaçar-ho per designació alguna, distingint-se del pseudònim que reemplaça amb una designació al nom que s'està ometent. L'adquisició d'un pseudònim implica un fet actiu o positiu mentre que l'anonimat significa una mera omissió. La legislació vigent protegeix la propietat intel·lectual de l'autor que utilitza un pseudònim amb un termini de setanta anys explicats des de l'1 de gener de l'any següent a la mort de l'autor, en canvi a la propietat de l'autor anònim la protegeix fins a cinquanta anys explicats des de l'1 de gener de l'any següent a la data de la seua publicació. Si el pseudònim que pertany a una persona és emprat per altra, aquesta podrà ser demandada perquè cesse en l'ús indegut, sense perjudici de la reparació dels danys, si els hi haguera i també quan fos utilitzat maliciosament per a la designació de coses o personatges de fantasia i causés perjudici algun, ja siga material o moral, es podrà demandar el cessament de l'ús i la indemnització dels danys.

Al llarg de la història de la literatura han sigut nombrosos els llibres que s'han escrit i publicat de manera anònima. La Bíblia, per exemple, amb el seu Antic Testament escrit des del segle XIII al segle I abans de Crist és possiblement un dels més antics. Significatiu i notable és el canvi de nom de Simón en el baptisme nominal efectuat per Jesús, que el va convertir en Pedro, segons es conta a La Bíblia. El primer

Papa que va ser obligat pel Consell de Cardenals a canviar el seu nom “gaudia” d'un nom un poc estrany i molt menys encara “espiritual”, com era el de Boca de Porco, qui es va convertir en Sergio II l'any 844 després de Crist. A partir d'ahí va quedar reafirmat el costum. En les formes de comunicació oral també s'han transmès obres anònimes que es traslladen fins els nostres dies, cas de jarchas, nadeses o les denominades en llengua castellana cancioncillas. *El Cantar del Mio Cid* o *La Celestina* són algunes de les obres més importants de la literatura espanyola. Aquest anonimat es devia, en general, al fet que els autors en aquella època estaven sotmesos als escriptors clàssics i als dictàmens de l'església i tendien a re-escriure històries que havien escoltat o llegit de forma embellida, més que a crear històries noves. Més endavant, quan la literatura comença a estendre's es propaga la tendència anònima, amb obres claus com *El Lazarillo de Tormes*. S'ha de fer una distinció entre l'obra anònima, en la qual existeix una decisió de l'autor a amagar-se en l'anonimat, d'aquella en la qual l'autor no es pot conèixer per haver-se perdut el nom en la història. Durant els segles XIX i XX, els escriptors que per una o una altra raó no volen aparèixer amb el seu nom propi i volen ocultar la seua vertadera identitat recorren al pseudònim. Entre els motius per a l'ús d'un pseudònim estan la cerca d'originalitat, la simplificació de noms estrangers o de difícil pronunciació o el temor a l'escàndol o la persecució política o religiosa. Alguns concursos, ponències o exàmens requereixen dels participants una designació diferent al nom per garantir la imparcialitat al moment d'avaluar. Amb l'arribada d'internet a la fi del segle XX, l'anonimat o l'ús del pseudònim s'ha posat de moda. La individualitat del pseudònim dins dels llocs és absoluta ja que mentre un estiga emprant-ho cap altre usuari podrà registrar-se amb aquest nom.

Com s'ha dit, en *Valencia Semanal* apareixen fins a 306 articles anònims al llarg dels cent-vint números publicats pel setmanari. A més, pràcticament no apareix distinció numèrica entre les diferents èpoques de la publicació o els diversos directors. Així, en els primers deu números són quaranta-un els articles anònims, mentre en les darreres deu revistes que veieren la llum en són cinquanta-dos les informacions que no compten amb signatura i que, per tant, la responsabilitat de les quals recau sobre els directors de l'equip de redacció. A més, qualitativament els articles anònims abracen camps de gran importància en l'època, cas, per exemple, de la crisi del Partit Comunista del País Valencià, temes identitaris al voltant del 9 d'Octubre o la senyera, la relació de la banda terrorista ETA amb els territoris valencians, l'activitat de la dreta radical, enquestes sobre l'opinió dels principals partits de l'espectre nacional, crítiques de cine

(per apuntar-ne també de temes culturals) o entrevistes a personatges de la rellevància de Sanchis Guarner, Joan Pastor, Emilio Attard, Josep Vicent Marqués, Josep Lluís Albiñana, Joan Lerma, Raimon o Francesc de Paula Burguera. En definitiva, una quantitat força important d'articles sense signatura que mostraven tant les cauteles a l'hora de responsabilitzar-se d'una informació (per les represàlies polítiques, socials o judicials) com el pes en la redacció de diferents periodistes que no volien que el seu nom aparegués de forma tant reiterativa, amb el cas paradigmàtic d'Amadeu Fabregat. Altre tema apart però totalment vinculat amb l'anonimat als articles és la responsabilitat de les editorials, estudiat en un altre apartat de forma més extensa.

En quant als pseudònims, el de major pes és, sens dubte, el de G. Grau de Montmajor, un personatge real amagat en un nom fictici que signà fins 111 informacions, amb temes tan importants com la contestació de les bases socialistes contra el aleshores secretari general del PSPV-PSOE, Joan Pastor, la rellevància de la Constitució espanyola, el procés autonòmic, la lluita pel poder de la dreta, l'eixida dels socialistes del Consell els darrers dies de 1979 o l'alternança política al poder valencià i les influències de Madrid. De fet, la secció (anomenada normalment *Compás Político*) fou pràcticament fixa a partir del número vuit de VS i fins el final de la publicació. *Els articles signats com G. Grau de Montmajor no semblen l'estil d'Amadeu Fabregat però si es van publicar des dels primers números fins el final i damunt amb la càrrega política que tenien sols poden ser obra de Fabregat. Dels contrari seria algú de l'exterior de la redacció que desconec*¹⁵⁶, explica al respecte Toni Paricio. Altres artífexs o persones vinculades a la revista apuntaven a l'autoria de Fabregat, encara que matisen que els primers articles en aquest pseudònim foren escrits pel director del setmanari fins principis de 1979, José Luis Torró. Segons explica el mateix Torró:

*El pseudònim de Gaspar Grau de Montmajor el vaig introduir jo perquè era un personatge del meu poble, Ontinyent. Durant tota la meua etapa com a director el vaig utilitzar jo personalment, pel que les cròniques polítiques de "Compás político" són meues. Aleshores estava també a altres mitjans de comunicació i volia tenir la llibertat per escriure el que vullguera. Per això vaig gastar el pseudònim de G. Grau. El que no sé és qui va seguir utilitzant-lo després de la meua eixida de Valencia Semanal. Tal vegada José Manuel Gironés, no ho sé. Amadeu Fabregat en alguna ocasió és possible però no normalment. Ell no era G. Grau*¹⁵⁷.

¹⁵⁶ Entrevista telefònica amb Toni Paricio. Gener de 2013.

¹⁵⁷ Entrevista amb José Luis Torró. Citada.

Aquest pseudònim fou un nom recurrent per a Torró en altres mitjans de comunicació en els que estigué amb anterioritat, doncs és un personatge al que sempre volgué estudiar. *Volia dedicar-li la meua tesi doctoral perquè és un personatge molt curiós. Va escriure un opuscle per la visita del rei Felip II en el que carregava contra els mestres que havien assistit a la reunió, així com també contra els que no assistiren. Ficà a parir a tots els catedràtics i el tancaren a la presó de la universitat. Després fugí a Alcalá de Henares¹⁵⁸*, afirma Torró. Segons consta en un algú dels pocs estudis que existeixen sobre l'intel·lectual Gaspar Grau de Montmajor (Gaspar Guerau de Montmajor, en les cròniques oficials) va nàixer a Ontinyent e 1557, morint a Alcalá de Henares en 1600. Fou Mestre en arts (1578) i catedràtic d'Oratòria a la Universitat de València (1579-81), però en fou expulsat per la seua conducta insolent. El 1585 aprofità les festes que oferí l'Estudi a Felip II de Castella en el Real per a venjar-se del claustre de professors amb la caricatura mordaç *Breu descripció dels mestres que anaren a besar les mans de sa majestat*, en metre de Jaume Roig. El 1586 fou tanmateix readmès a la Universitat, però, exclòs de nou el 1590, es traslladà a Alcalá, on ensenyà retòrica. Deixà manuscrites diverses *Oracions* llatines, i sembla que traduí al llatí *Lo llibre de consells* de Jaume Roig.

El fet és que, difícilment, el director de publicacions, Amadeu Fabregat, hagués deixat ningun periodista adquirir un pes tant important a la publicació, ni tractar temes de calat tant rellevant, sobretot quan anà desenvolupant-se el projecte i creixé el seu pes a l'equip de redacció. És per això que, acceptant que Fabregat (com ell personalment afirma) no va capitalitzar el pseudònim, sí pogué utilitzar-lo en algunes ocasions. Així, sembla que aquest pseudònim fou un comodí utilitzat segons les necessitats. Fabregat fou dels pocs que es mantingué en el setmanari durant tot el temps que estigué als quioscs i, a més, en la figura de G. Grau es visualitza quasi a la perfecció el canvi ideològic que tingué lloc després de la compra de la revista feta pels socialistes però després canalitzada pel sector lermista del partit. És força important situar l'autoria dels escrits d'aquest pseudònim, donada la importància de les informacions. No existeix documentació oficial que acredite l'autoria i entre els principals artífexs sempre existiren (i existeixen) reticències per confessar el periodista que s'ocultava rere el nom fictici. El mateix Fabregat també fou l'artífex de tots els articles amb fort caràcter

¹⁵⁸ Entrevista amb José Luis Torró. Citada.

humorístic signats amb el nom de Verdurín en el que posà en pràctica tota la seua sàtira àcida, el sarcasme explosiu i la ironia inmisericorde.

Per la seua part, el Col·lectiu B. Pérez va estar format pels periodistes Ferran Belda, Emilia Bolinches, Rosa Solbes, Miguel Ángel Villena i Jesús Sanz i escrigué una de les informacions que major rellevància tingué en l'època com fou el que analitzava qui formava part de la dreta valenciana. De fet, els articles que es poden trobar entre els números 66 i 99 (*El fascio valenciano con nombres y apellidos; El fascio valenciano (II): Quiénes son y qué hacen; En el País Valenciano hay unos cien ultraderechistas violentos; Derecha, derecha, en blau la verdadera (I): Las fuerzas de choque, quienes son y qué hacen; Derecha, derecha, en blau la verdadera (II): Los ideólogos de la manipulación; Derecha, derecha, en blau la verdadera (y III): Cómo se financia*) costaren als seus autors varies imputacions davant la justícia. Foren processats “per injúries greus per escrit i publicitat”. El periòdic *El País* publicava sobre el col·lectiu de periodistes respecte a la seua imputació:

La Audiencia Provincial de Valencia ha ampliado a seis redactores de la desaparecida revista Valencia Semanal el procesamiento inicialmente dictado contra la directora de la publicación, Pilar López, por el Juzgado de Instrucción número siete de Valencia. Se trata de la cuarta vez que estos periodistas son procesados como presuntos autores de injurias por trabajos publicados en Valencia Semanal. Además de la directora han sido procesados los redactores Ferran Belda, Emilia Bolinches, Rosa Solbes, Miguel Ángel Villena y Jesús Sanz. En esta ocasión, el sumario está en relación con una querrela presentada por miembros de la formación anticatalanista Grup d'Acció Valencianista (GAV), de la que se denunciaban actividades violentas durante 1979 en una serie de reportajes titulados "Derecha, derecha, en blau la verdadera", parodia del eslogan de la derecha valenciana durante aquella época "Senyera, senyera, amb blau la verdadera" (Bandera, bandera, con azul la verdadera). En concreto, en los trabajos periodísticos se decía que los miembros del GAV desfilaban al paso de la oca, que eran "porristas profesionales", que "insultan y agreden a personas" y otras acusaciones del mismo tono. Los integrantes del Colectivo B. Perez se encuentran procesados y pendientes de juicio en virtud de una querrela del partido recientemente disuelto Fuerza Nueva por las afirmaciones vertidas en otra serie de trabajos que se publicaron en la revista bajo el título general de "El fascio valenciano, con nombres y apellidos", en los que se aludía a las actividades violentas de un buen número de ultraderechistas de la ciudad. También fueron procesados, siempre por injurias, debido a una querrela del miembro del GAV Salvador Tarazona, en relación con la misma serie antes citada. Si bien fueron absueltos por la Audiencia Provincial de Valencia, el querellante recurrió la sentencia. Los seis antiguos miembros de la redacción de Valencia Semanal se entrevistarán hoy con el

*director general de Medios de Comunicación del Gobierno autónomo, con el fin de solicitar el apoyo de la Generalitat Valenciana*¹⁵⁹.

Ninguna de les imputacions que reberen els membres de la revista (quantificades per la ex directora Pilar López en més de vuitanta) tingueren conseqüència efectiva alguna. El Col·lectiu B. Pérez va rebre el premi sobre llibertat d'expressió de la Unió de Periodistes Valencians.

Per la seua part, l'Equipo Zig Zag va suposar el pseudònim d'Emilia Bolinches per escriure temes econòmics. Segons va explicar la periodista, va utilitzar aquest nom fictici amb la intenció de seguir comptant amb la confiança de les fonts financeres de l'època. El fet és que VS va publicar constants informacions conflictives (pel seu atreviment al dir el que ningú s'havia atrevit a afirmar fins aleshores) que de segur hagueren tancat moltes portes en endavant a Bolinches d'haver sabut els protagonistes que havien sigut signats per ella.

De la secció *La Peineta Rebelde* es va encarregar, durant tota la seua aparició a VS, el periodista responsable de Cultura, Rafael Ventura i Melià: *A part del que es veu que signava R. Ventura o Rafa Ventura o R.V.M., jo també era responsable de tot el que signava Julián Torres o J.T. I també apareixia en altres pseudònims com Gluck i, sobre tot, la secció de La Pintenta Rebel o La Peineta Rebelde. Sols en pocs casos em va ajudar Pilar Lopez*¹⁶⁰.

Per últim, el pseudònim de Pau Esteve pertany a un periodista desconegut a aquest estudi. Entre els treballadors de VS s'ha desenvolupat amb el temps un mimetisme quasi absolut en quan a donar a conèixer els periodistes que s'amagaven darrere dels pseudònims. Pau Esteve és un cas. Exercí a VS treballs en l'apartat de Cultura, del que arribà a ser responsable. Centrà els seus articles en la crítica de cine i amb una d'elles hagué d'acudir a la justícia davant la denúncia presentada pel ministeri fiscal pel seu article sobre la sèrie de pel·lícules d'*Enmanuelle*. Fou absolt en abril de 1978 pel jutjat número dos de l'Audiència Provincial de València, així com també el director de la publicació, José Luis Torró, i la redactora cap, Pilar López. Fou un dels professionals que estigué des del primer número fins pràcticament el final, eixint en el número 113 que corresponia a la setmana del 13 de març de 1980. A partir del número 91 d'octubre de 1979 desenvolupà una secció fixa anomenada "Crítica Cine" que li reportà certa continuïtat al setmanari.

¹⁵⁹ MUÑOZ, Manuel: *El País*, 2 de març de 1983.

¹⁶⁰ Entrevista amb Rafael Ventura i Melià. *Op. Cit.*

Pau Esteve

- La Guerra de las Galaxias: Un cómic del Espacio.* VS 1, p. 34.
- Bajo el signo de S: Emmanuelles del mundo, unidas.* VS 9, p. 34-35.
- Lenny, la conciencia de América.* VS 10, p. 34.
- La oscura historia de O.* VS 11, p. 40.
- Tamaño natural: Berlanga, misántropo por necesidad.* VS 12, p. 42.
- La película de Spielberg: Cuando no hay nada que decir.* VS 16, p. 44-45.
- El tango como alternativa: Una tragedia de nuestro tiempo.* VS 18, p. 43.
- Annie Hall: Ponga un insecticida en su vida.* VS 21, p. 38-39.
- Danzad, danzad, benditos.* VS 23, p. 45.
- A propósito de Novecento: Entre la historia y el melodrama.* VS 24, p. 38-39.
- El virgo y el pare Vicent: De cine nacional valenciano, nada.* VS 28, p. 43.
- Más allá del bien y del mal: Una pretenciosa vulgaridad.* VS 29, p. 40.
- Sebastiane: Ni homosexual, ni nada: La película estaba en la platea.* VS 32, p. 42.
- Raza, el espíritu de Franco: Las trampas de la memoria.* VS 33, p. 42.
- Más allá del porno blando: Bilbao o la S como reclamo.* VS 36, p. 36.
- La escopeta nacional: Berlanga dispara contra el poder.* VS 41, p. 36.
- La película de Jaime Camino: Habla memoria!.* VS 42, p. 42-43.
- Un repaso a la cartelera: Mucho viudo y poco cine.* VS 45, p. 42.
- La invasión de los Films-Receta: Norteamérica domina la cartelera.* VS 52, p. 39.
- Va de congresos.* VS 55, p. 36.
- El cine como mercancía: Casi la mitad de la población no va nunca al cine.* VS 63, p. 42.
- Bernat i Baldoví, fusilado por segunda vez: Visanteta esta-te queta.* VS 65, p. 44-45.
- Una unidad a tres: Tres en raya, de Paco Romà.* VS 72, p. 43.
- El ciclo de Werner Herzog: Entre la alucinación y la crueldad.* VS 76, p. 43.
- Crítica: Cine: Caniche: Amor y/o zoofilia.* VS 91, p. 47.
- Crítica: Cine: Otra versión del campesinado.* VS 92, p. 48.
- Crítica: Cine: Las Malas Tierras de Terrence Malick* VS 93, p. 48.
- Crítica: Cine: La Mostra de los independientes.* VS 94, p. 51.
- Crítica: Cine: Los paisajes urbanos de Woody Allen.* VS 95, p. 45.
- Crítica: Cine: Apocalypse Now o la fascinación del exceso.* VS 97, p. 46.
- Crítica: Cine: Trash de Morrisey-Warhol.* VS 98, p. 46.
- Crítica: Cine: El bosque de Manuel Gutiérrez.* VS 105, p. 44.

Crítica: Cine: La luna. VS 106, p. 46-47.

Crítica: Cine: El mito de la comehombres. VS 107, p. 48-49.

Crítica: Cine: Saura repite película. VS 108, p. 47-48.

Crítica: Cine: Las desgracias del soldado Woyzeck. VS 109, p. 49.

Crítica: Cine: Ciudadano Birkut. VS 111, p. 49-50.

Crítica: Cine: Cuando los castellanos son extranjeros. VS 113, p. 49

Colectivo B. Pérez

El fascio valenciano con nombres y apellidos (I). VS 66, p. 26-29.

El fascio valenciano (II): Quiénes son y qué hacen. VS 68, p. 21-23.

En el País Valenciano hay unos cien ultraderechistas violentos. VS 69, p. 26-27.

Derecha, derecha, en blau la verdadera (I): Las fuerzas de choque, quienes son y qué hacen. VS 97, p. 06-12.

Derecha, derecha, en blau la verdadera (II): Los ideólogos de la manipulación. VS 98, p. 28-31.

Derecha, derecha, en blau la verdadera (y III): Cómo se financia. VS 99, p. 22-25.

Equipo Zig Zag

El día 25 elección adelantada de consejeros: ¿Qué pasa en la Caja?. VS 60, p. 28-30.

La derecha especuladora (I): Así se cargaron Valencia. VS 66, p. 18-22.

La derecha especuladora (II): Así se cargaron Valencia. VS 67, p. 23-25.

La derecha especuladora (y III): Así se cargaron Valencia. VS 68, p. 18-20.

Prensa valenciana, ¡qué martirio!: Malos periódicos y pocos lectores. VS 72, p. 24-28.

Aitana: De mal en peor. VS 74, p. 29-31.

Un Mundial sin planificar. VS 93, p. 36-39.

Nuestra portada: Aitana también huele a podrido: Tele folla feta foc. VS 108, p. 08-13.

Aitana o las cosas de nuestra televisión: Por dentro y por fuera. VS 112, p. 26-29.

Terremoto en el PCPV. VS 115, p. 18-20.

Valencia F. C.: Los trapos sucios de las elecciones (I): Ritual para unas elecciones abortadas. VS 117, p. 06-11.

Los trapos sucios del Valencia C. F. (y 2): El Ramismo ante cuatro años más de oposición. VS 118, p. 34-37.

Los bancos valencianos se mueven: Cambios, problemas e incógnitas. VS 119, p. 28-31.

Las listas de Hacienda: Lo que ganan, pagan y tienen los valencianos. VS 120, p. 10-15.

La peineta rebelde

A contrapelo: Una jornada de reflexión. VS 63, p. 45.

A contrapelo: De elecciones y derrotas. VS 64, p. 45.

A contrapelo: Las fallas vistas desde un vespino. VS 65, p. 47.

A contrapelo: Ella se llama Yolanda y es de Herri Batasuna. VS 66, p. 40.

A contrapelo: La irritación de Don Emilio. VS 67, p. 43.

A contrapelo: TV Ulipàn, ... !y cualquier cosa !. VS 68, p. 47.

A contrapelo: ¿Qué se puede hacer con los ayuntamientos de izquierda?. VS 69, p. 47.

A contrapelo: La premier (Oh, Margaret, you will overcome). VS 72, p. 47.

A contrapelo: ¿OVNI?, ¿UFO?, ¿URV? VS 73, p. 42.

A contrapelo: Menosprecio de Superman y alabanza de El Capitán Trueno. VS 74, p. 47.

A contrapelo: Blancos de cal y rojos de vergüenza. VS 75, p. 46.

A contrapelo: La declaración. VS 76, p. 47.

A contrapelo: El silogismo de las siete colas. VS 77, p. 46.

A contrapelo: Dos tirados y un destino. VS 78, p. 47.

A contrapelo: el Skylab. VS 79, p. 46.

A contrapelo: Las autonomías. VS 80, p. 46.

A contrapelo: El fin del mundo. VS 81, p. 47.

A contrapelo: Estuve en mi pueblo. VS 82, p. 47.

A contrapelo: Incendios e iluminaciones. VS 83, p. 47.

A contrapelo: Veranos, monstruos y calamidades. VS 84, p. 47.

A contrapelo: Carter bailó con la más fea. VS 85, p. 47.

A contrapelo: Gaudeamus igitur. VS 86, p. 47.

A contrapelo: Pero, ¡qué bueno, qué bueno, qué bueno...!. VS 87, p. 47.

A contrapelo: El ayatollah muerto. VS 88, p. 47.

A contrapelo: El curso. VS 89, p. 55.

A contrapelo: Karol I de Irlanda. VS 90, p. 55.

El Lute. VS 91, p. 55.

Inchausista. VS 92, p. 55.

Aborto. VS 93, p. 55.

- El Estado, tío.* VS 94, p. 55.
Noviembre. VS 95, p. 55.
Països Valencians. VS 96, p. 55.
Porro. VS 97, p. 55.
Estatout. VS 98, p. 55.
Pasma. VS 99, p. 57.
El miembro. VS 100, p. 56.
Abril en energético. VS 102, p. 50.
Madrid. VS 103, p. 55.
Monsonís. VS 106, p. 56.
El Micalet. VS 108, p. 57.
El libro rojo del cole. VS 109, p. 57.
Apocalypse now. VS 110, p. 56-57.
Europeitzarse. VS 111, p. 57.
Vuelve el rosa. VS 113, p. 57.
Fallas. VS 114, p. 57.

Verdurín

- Simplemente tolerados.* VS 15, p. 37.
La bombonera. VS 18, p. 33.
El bipartidismo estético. VS 19, p. 43.
Brumas de traición: O nos volen robar el virgo. VS 20, p. 43.
El día que Rafa Ferrando se puso la pamelita florentina. VS 21, p. 41.
El verano que viene. VS 22, p. 43.
Los visillos de Adolfo McLuhan. VS 23, p. 41.
A quitarse cosas. VS 24, p. 43.
Contra el abecedario. VS 25, p. 41.
Mis porros con Ausiàs March. VS 27, p. 45.
La traición de Concha Piquer. VS 28, p. 45.
Nos quieren volver majaras. VS 29, p. 43.
El dominical. VS 31, p. 39.
Amparo, que verano !. VS 36, p. 39.
El otoño de los brujos. VS 41, p. 39.
Que vuelvo de Londres. VS 56, p. 43.

Las cena de Chimo. VS 70, p. 45.

El Principal. VS 92, p. 45.

Epístola a tope. VS 104, p. 45.

La senyera, a Nueva York. VS 105, p. 43.

G. Grau de Montmajor

¿Retrasa Tarradellas nuestra preautonomía? VS 8, p. 10-12.

Unidad de los socialistas: PSP; no nos moverán. VS 9, p. 10-12.

Muchos ministros y poca preautonomía. VS 10, p. 10-11.

Preautonomía: Las razones de una demora. VS 11, p. 10-11.

Preautonomía: No nos comemos una rosca. VS 12, p. 10-11.

UCD nos quiere gobernar. VS 13, p. 10-11.

Sin Constitución no habrá Preautonomía. VS 14, p. 10-11.

Sábado, 11 de marzo de 1978: Día de la preautonomía para el Compás político. VS 15, p. 10-11.

El Consell debe ir a la Generalitat. VS 17, p. 10-12.

Las listas de ministrables. VS 18, p. 10-12.

Ya tenemos Consell. VS 19, p. 10-12.

El Consell se vistió de largo. VS 20, p. 10-12.

UCD: Una polémica por entregas. VS 21, p. 10-12.

El Consell o el quiero y no puedo. VS 22, p. 10-11.

La batalla por el Senado. VS 23, p. 10-11.

Albiñana habló: Un discurso decepcionante. VS 24, p. 10-11.

El Consell ya tiene reglamento. VS 25, p. 10-11.

Siete días que conmovieron a Valencia. VS 26, p. 10-13.

Carrillo, el Plenari y los ataques al Consell. VS 27, p. 10-11.

La derecha se divierte en los toros. VS 28, p. 10-13.

Unidad socialista, divorcio comunista. VS 29, p. 10-12.

La Constitución nos discrimina: Burguera dio la alarma. VS 30, p. 10-11.

El catalán y los problemas del protocolo. VS 31, p. 10-11.

El lio de las autonomías: La protesta extraparlamentaria. VS 32, p. 10-12.

Cien días: La impotencia del Consell. VS 33, p. 10-12.

Show valencianero en el Congreso. VS 34, p. 10-13.

La batalla del Senado: Una enmienda contra una discriminación. VS 35, p. 10-12.

- Cuando llega septiembre.* VS 36, p. 10-12.
- Compromiso autonómico a la vista.* VS 37, p. 10-11.
- El compromiso avanza.* VS 38, p. 10-11.
- PSOE, UCD y PCPV lo denuncian: El Consell sigue sin programa de gobierno.* VS 39, p. 10-11.
- 9 d'Octubre a la vista.* VS 40, p. 10-12.
- Día Nacional del Compás político: Ni unidos, ni partidos.* VS 41, p. 10-11.
- Orden socialista.* VS 42, p. 10-11.
- Tempestad sobre el Consell.* VS 43, p. 10-11.
- Diputaciones-Consell: El rayo que no cesa.* VS 44, p. 10-12.
- Consell-Generalitat: Encuentros en la primera fase.* VS 45, p. 10-12.
- La Constitución a punto.* VS 46, p. 08-10.
- PNV: Ja sóc aquí.* VS 47, p. 10-11.
- El plenario del susto.* VS 48, p. 10-12.
- El Consell pide el sí.* VS 49, p. 10-12.
- El president predicó en el desierto.* VS 50, p. 10-11.
- Los valencianos, los que más votaron.* VS 51, p. 08.
- El president no tiene quien le aconseje.* VS 52, p. 10-11.
- El balance del Plenari.* VS 53, p. 10-11.
- El cotillón del Plenario.* VS 54, p. 10-13.
- Generales, municipales: Lo que se nos viene encima.* VS 55, p. 10-12.
- Morella, esa esperanza.* VS 56, p. 10-12.
- Candidaturas, cuneros, tensiones y dimisiones.* VS 57, p. 10-11.
- Comenzó la campaña.* VS 59, p. 10-11.
- La derecha se organiza.* VS 60, p. 10-12.
- Mucho ruido y muchos nervios.* VS 61, p. 11-13.
- Sonó la alarma en la Caja y en UCD: No les hagas caso, Fernando.* VS 62, p. 10-12.
- UCD barrió por la derecha y el PSOE-PV perdió escaños: Fallaron las expectativas.* VS 63, p. 10-13.
- La incógnita del Consell: El País Valencià continúa a la izquierda.* VS 64, p. 10-12.
- Dos presidencias en juego: La del Consell y la del Plenari.* VS 66, p. 10-12.
- La noche más triste de la UCD.* VS 67, p. 10-12.
- PSOE: Crisis en la ejecutiva: Las bases contestan a Joan Pastor.* VS 67, p. 12-14.
- Ayuntamientos, Diputaciones, Plenari y Consell.* VS 68, p. 10-11.

- Entradas y salidas: Discreto Ramón, franquista Carrau.* VS 69, p. 10-11.
- La izquierda empezó a mandar: Con UCD en la oposición municipal.* VS 70, p. 11-12.
- El decreto que no llegó al río: La izquierda puede continuar en la presidencia.* VS 71, p. 10-11.
- Crónica provisional.* VS 72, p. 10-11.
- Cuenta atrás para el Consell: Con el XXVIII Congreso al fondo.* VS 73, p. 10-12.
- Una quincena decisiva: Derecha e izquierda, Plenari y Consell.* VS 74, p. 10-11.
- El Plenari que tardó dos meses... y pico: En el país de la improvisación.* VS 75, p. 08-09.
- La ruptura pre-autonómica: Albiñana President y todas las consellerias para UCD.* VS 76, p. 10-13.
- País de izquierdas, Consell de derechas: Se rompió la baraja.* VS 77, p. 08-12.
- Izquierda y derecha, cada uno por su lado: Dos Consells por el precio de uno.* VS 78, p. 08-11.
- Julio superpolítico: el Plenari y el Consell, los dos problemas.* VS 79, p. 08-09.
- UCD da largas.* VS 80, p. 08-10.
- Monsonís, o el plumero de UCD.* VS 81, p. 08-09.
- La semana más larga.* VS 82, p. 10-11.
- De la comisión estatutaria al congreso socialista.* VS 83, p. 08-11.
- UCD o cómo frenar la autonomía.* VS 84, p. 08-09.
- La autonomía pasó el ecuador municipal.* VS 85, p. 08-09.
- La ley de los huevos.* VS 86, p. 08-10.
- El compromiso histórico del diputado Fondo.* VS 87, p. 08-10.
- Los tres grandes preparan posiciones: Esperando la mesa tripartita.* VS 88, p. 06-09.
- Crónica entre paréntesis: Senyera, el congreso socialista, la alcaldía.* VS 89, p. 09-11.
- Senyera, senyera: Un éxito para la izquierda.* VS 90, p. 09-11.
- La democracia clandestina.* VS 91, p. 14-15.
- La congelación de las autonomías.* VS 92, p. 10-12.
- La semana de la incertidumbre.* VS 93, p. 10-11.
- Política de estado contra política partidista.* VS 94, p. 10-12.
- Una semana decisiva.* VS 95, p. 10-11.
- El frenazo autonómico.* VS 96, p. 12-13.
- Estamos donde estábamos.* VS 97, p. 12-13.
- Andalucía como test.* VS 98, p. 10-11.

- Compás político y Andalucía, mano a mano.* VS 99, p. 10-11.
- Impasse político, movilización estudiantil.* VS 100, p. 10-11.
- UCD, sola y perpleja: Los socialistas se van del Consell.* VS 101, p. 22-25.
- Nuestra portada: Estalló el Consell.* VS 103, p. 04-11.
- Nuestra portada: Autonomía: La izquierda acusa a UCD.* VS 104, p. 04-11.
- Cuando racionalizar quiere decir nada.* VS 105, p. 12-13.
- La derecha anda de puntillas.* VS 106, p. 20-21.
- El gobierno ucedista-comunista.* VS 107, p. 10-11.
- La izquierda aprieta el acelerador.* VS 108, p. 14-15.
- Nuestra portada: Socialistas valencianos: Congreso y cuenta nueva.* VS 109, p. 08-13.
- 2 de abril, punto límite.* VS 110, p. 16-17.
- Después de Andalucía.* VS 111, p. 16-17.
- Deshojando la margarita.* VS 112, p. 16-17.
- El informe autonómico.* VS 113, p. 12-13.
- El pacto queda lejos.* VS 114, p. 16-17.
- 8 de abril, sin pena ni gloria.* VS 115, p. 16-17.
- Los saldos autonómicos de la UCD.* VS 116, p. 14-16.
- La empresa está nerviosa.* VS 117, p. 12-13.
- Esperando el debate.* VS 118, p. 14-15.
- Disidencias en UCD.* VS 119, p. 16-17.
- Mirando hacia atrás con ira.* VS 120, p. 16-17.

Anònims

- Editorial: Autonomía a la vista.* VS 1, p. 09.
- Peligro sobre les Columbretes: El último paraíso.* VS 1, p. 16-17.
- Informe: Objetivo: Estatut d'Autonomia.* VS 1, p. 23-27.
- Presentación de Valencia Semanal.* VS 2, p. 04.
- Editorial: Un nuevo pluriempleo.* VS 2, p. 09.
- Editorial: Un, dos, tres... y cuarta.* VS 3, p. 09.
- L'Estatut y la industrialización, a debate.* VS 3, p. 12-13.
- Editorial: El año que viene.* VS 4, p. 09.
- Nit de Santa Llúcia: Ganaron los valencianos.* VS 4, p. 30.
- Editorial: Abolición, sí.* VS 5, p. 09.
- Vuelven los masones: Sociedad discreta, no secreta.* VS 5, p. 12-14.

- Entrevista: Emilio Attard, centro de los centros.* VS 5, p. 15-17.
- Editorial: Preautonomía y medios de comunicación.* VS 6, p. 09.
- De falleras democráticas, nada: Los presidentes dicen no.* VS 6, p. 13-14.
- Cárcel de Alicante: Primer aviso.* VS 6, p. 14-15.
- Elecciones sindicales: A la caza del patrimonio franquista.* VS 6, p. 16-18.
- Aquí TV: Pasando de todo.* VS 6, p. 35.
- Editorial: Las municipales, ¿cuándo?* VS 7, p. 09.
- Preautonomía: El gobierno dijo sí.* VS 7, p. 10-12.
- Socialistas valencianos: La hora de la verdad.* VS 7, p. 13-14.
- Baix Segura: Imperialismo murciano.* VS 7, p. 17-18.
- Sigfrido Blasco Ibáñez vuelve a la Malvarrosa.* VS 7, p. 26-28.
- Blasco Ibáñez visto por....* VS 7, p. 33-34.
- Aquí TV: A las once, oración y cierre.* VS 7, p. 37.
- Editorial: Una cierta violencia.* VS 8, p. 09.
- La otra cara de la crisis: Robos, asaltos y violaciones: ¿Dónde están las causas?* VS 8, p. 16-19.
- Aquí TV: Los musicales de la transición.* VS 8, p. 41.
- Campanya Carles Salvador: Obras son amores.* VS 8, p. 41.
- Editorial: Preautonomía: El Gobierno no tiene palabra.* VS 9, p. 09.
- Hablando se entiende la gente: Franja si, franja no.* VS 9, p. 11.
- L'Estatut de la izquierda extraparlamentaria.* VS 9, p. 13.
- La Constitución contra el Tribunal de les Aigües.* VS 9, p. 14.
- Entrevista: Lola Gaos: Aquí no ha cambiado nada.* VS 9, p. 22-23.
- José María Sanchiz Sancho: Un valenciano en la corte de Franco.* VS 9, p. 24-26.
- Fauna: A Felix Rodríguez le sienta mal Cousteau.* VS 9, p. 31.
- Concierto Zaj en Nova Cultura: Un atentado contra la rutina.* VS 9, p. 33.
- Leonor Taboada: La vagina es nuestra.* VS 9, p. 36.
- Guillermo Sanchís o la acuarela valenciana.* VS 9, p. 42.
- Aquí TV: A las barricadas.* VS 9, p. 42.
- Editorial: El Ministro de Picassent: Simplemente gamberrismo.* VS 10, p. 09.
- Pesepés valencianos: No nos dejamos manipular.* VS 10, p. 13.
- Editorial: Columbretes, Otra agresión yanki: La Campanya Carles Salvador.* VS 11, p. 09.
- Visanteta encontró su virgo.* VS 11, p. 28-30.

- Jarque: Estampas naci-onales.* VS 11, p. 42-43.
- Editorial: La mitad de una democracia.* VS 12, p. 09.
- Nuevas incógnitas: Verónica Carlier no fue violada.* VS 12, p. 15.
- Valencia, conejo de Indias: La Sección Femenina vuelve a amanecer.* VS 12, p. 16.
- Ricas y pobres: Lo que cuesta ser fallera.* VS 12, p. 37.
- Música en la Universidad: Los solistas de Stuttgart.* VS 12, p. 38.
- Los textos de Pre-Textos.* VS 12, p. 39.
- Editorial: La próxima, para el verano: Libertad de expresión: Todos mudos.* VS 13, p. 09.
- Boxeo: Carne de cañón.* VS 13, p. 44-45.
- Editorial: El día de la mujer trabajadora: Ateneo: Que dimita la Junta.* VS 14, p. 09.
- Fotomatón: José Miguel Ortí Bordás.* VS 14, p. 10.
- Fallas 78: Algo huele a democracia.* VS 14, p. 29-32.
- Entrevista: Pascual Lainosa, presidente de la JCF: El supercapitalismo catalán, culpable.* VS 14, p. 38-40.
- La Subcomissió Jovenícola, a la calle: Por rojos, catalanistas y maricas.* VS 14, p. 42.
- Editorial: Ya somos pre-autonómicos: La pena de muerte, entre nosotros.* VS 15, p. 09.
- Marítimo: Centro de Salud Infantil: Prevenir antes que curar.* VS 15, p. 13.
- Las fallas de la extrema derecha.* VS 15, p. 14-15.
- Entrevista: Mario Gaviria: Benidorm es nuestra primera gran fábrica.* VS 15, p. 23-24.
- Editorial: Y ahora, el Consell.* VS 16, p. 09.
- El Plenario entre dos fuegos.* VS 16, p. 10-12.
- Fallas 78.* VS 16, p. 15.
- Eurobarómetro: Los comunitarios favorables a la ampliación.* VS 16, p. 23.
- Árabes-Judíos: El prólogo de la quinta guerra.* VS 16, p. 26.
- Editorial: El President.* VS 17, p. 09.
- Entrevista: Josep Lluís Albiñana: El President.* VS 17, p. 21-24.
- Editorial: La reconstrucción del País Valenciano: Un Aberri Eguna en paz.* VS 18, p. 09.
- Palau de la Generalitat: ¿Las nuevas oficinas del Consell?* VS 18, p. 13-14.
- Los extraparlamentarios se van de congreso: PTE, MC, OIC, FE (A), PSAN.* VS 18, p. 18-19.
- Entrevista: Eliseu Climent: Fer cultura, fer país.* VS 18, p. 25-26.

- La autonomía escocesa, maltrecha: El mayor espectáculo de Londres, la Cámara de los Comunes.* VS 18, p. 28-30.
- Vecinos de Caudete (Albacete): Queremos volver al País Valenciano.* VS 18, p. 42.
- Editorial: Parar el paro: Todos con el Consell.* VS 19, p. 09.
- Sant Vicent 1978: Els miracles de la loteria.* VS 19, p. 32-33.
- La Campanya Carles Salvador: Cursos de lengua a cien duros.* VS 19, p. 36.
- Vuelve el Instituto Médico Valenciano.* VS 19, p. 37.
- Los premios de Prometeo: Entre Borriana y Perú.* VS 19, p. 38.
- Cómo aplicar la autonomía.* VS 19, p. 41.
- Ocultismo casero: Marieta, o la gracia de echar cartas.* VS 19, p. 44-45.
- Editorial: Superar el provincialismo: La Fira del Llibre.* VS 20, p. 09.
- I Conferencia del PCPV: El Comité no dimitió.* VS 20, p. 17.
- Manifest ecologista del PV: Als valencians de bona voluntat.* VS 20, p. 28-29.
- Fira del Llibre 1978: el libro, en la calle.* VS 20, p. 44.
- Editorial: Ni violación ni castración.* VS 21, p. 09.
- Editorial: El País Valenciano quiere su televisión.* VS 22, p. 09.
- Fira del Llibre 1978: A la ultraderecha le sienta mal el libro.* VS 22, p. 21-22.
- Editorial: Nuclear de Cofrentes, la más fea del baile: El Consell no tiene quien lo reglamente.* VS 23, p. 09.
- 1 de Mayo de 1978.* VS 23, p. 13.
- Semanal ecológica en Denia: Se quieren cargar el Montgó.* VS 23, p. 18.
- El FRAP no pudo con él: Franco, atado y bien atado.* VS 23, p. 25.
- 5000 manifestants en Valencia: Prou de violacions.* VS 24, p. 14.
- Rafa Gallart dirige a Els Pavesos: Surrealismo, cordialidad y disparates.* VS 24, p. 42.
- Enrique Cerdán Tato: Es necesaria la revolución mental y cultural.* VS 25, p. 39.
- Vaganovos, de Olga Poliakoff: Una auténtica proeza.* VS 25, p. 42.
- Habla Martín Ferrand.* VS 26, p. 15-17.
- Que si catalán, que si valenciano: Lo que dijeron las Academias Español y de la Historia.* VS 26, p. 19-20.
- Entrevista: Juan Luis Cebrián, director de El País: El futuro es de la prensa regional.* VS 27, p. 12-13.
- Miguel Roca Cavanellas: Un intelectual en el Arzobispado.* VS 27, p. 18.
- Entrevista: Financiero y valencianista: Ciudadano Joaquim Reig.* VS 27, p. 24-27.
- Para juzgar, hay que conocer: El nuevo y presunto valencianismo.* VS 28, p. 14-16.

- Joan Fuster habló claro: Homenaje a Renau y Estellés.* VS 28, p. 20-21.
- Llegó la unidad: PSPV-PSOE, el nuevo partido de los socialistas valencianos.* VS 30, p. 12-13.
- País Valenciano autonomía para pobres: Catalanes, vascos y gallegos, beneficiados por la historia.* VS 31, p. 16-19.
- Nuestra lengua: Lo que dicen los Académicos.* VS 31, p. 41-42.
- LCR: Conferencia País Valenciano: Habla Jaime Pastor.* VS 32, p. 12.
- Increíble pero cierto: Llorente y Fullana secuestrados.* VS 32, p. 34-35.
- Los incidentes de l'Escola d'Estiu: Miembros del GAV y de Fuerza Nueva entre los agresores.* VS 33, p. 18-20.
- La Universidad de Valencia y la lengua catalana: Hace tres años.* VS 33, p. 24-25.
- Morelo y Mendoza: Dos para la fotografía.* VS 33, p. 44.
- Editorial: No conseguirán sus propósitos.* VS 34, p. 06.
- La segunda muerte de Salvador Pons.* VS 34, p. 20-21.
- Trabajadores de hostelería: Los otros veraneantes.* VS 35, p. 15.
- Veranear en Benicassim: Menos villas y más torres.* VS 35, p. 15.
- Volta en carro als Països Catalans: Otra víctima de la xenofobia valencianera.* VS 35, p. 18-19.
- Entrevista: Miguel Rios: El rockero mayor de Andalucía.* VS 35, p. 52-53.
- Puerto de Valencia: Ya es autónomo.* VS 37, p. 12.
- Susto en la calle Sorní: El extraño paquete de Valencia Semanal.* VS 37, p. 14-15.
- Altos Hornos: Lo que puede pasar.* VS 37, p. 20.
- Desencanto en la Vall d'Uixó: Segarra sigue igual.* VS 37, p. 20.
- Folklore vivo: La moixeranga d'Algemesí.* VS 38, p. 14-15.
- Pintadas último modelo: Fascistas y pasotas se reparten Valencia.* VS 38, p. 44-45.
- Entrevista: Jesús Puig, alcalde de La Font: El Gobernador, una autoridad de ocupación.* VS 39, p. 20.
- Premi de teatre Ciutat de Barcelona: Comença la temporada Sirera.* VS 39, p. 41.
- Escriptors del País Valencià: Canviar de llengua, ¿Cambiar de vida?* VS 39, p. 43-45.
- Se nos olvidó: La encuesta de Las Provincias.* VS 40, p. 11.
- Entrevista: Miria Contreras, secretaria de Allende: Pinochet tiene los días contados.* VS 40, p. 16-17.
- 1978-1978 del 9 al 9 d'Octubre: Los partidos hacen balance.* VS 41, p. 12-13.

La veritable historia de la conquesta i creació del Regne de València del Rei En Jaume. VS 41, p. 18-19.

Entrevista amb Sanchis Guarner: El 9 d'Octubre, en la història. VS 41, p. 20-22.

Entrevista: Camacho estuvo en Valencia: Al PSOE sólo le preocupan las elecciones. VS 41, p. 30-31.

Así fue el Nou d'Octubre: Nervios en la Generalitat: Pitos para Albiñana. VS 42, p. 12-14.

Así fue el Nou d'Octubre: Gritos en la plaza: Quatre barres al balcó. VS 42, p. 14-15.

Así fue el Nou d'Octubre: XIX Aplec del País Valencià: Las bombas no pudieron con la fiesta. VS 42, p. 16-21.

Entrevista: Emilio Attard: He sido neutral en el debate de la Constitución. VS 42, p. 22-24.

El Barrio Chino se pone cachondo: Si no es aquí será en otro sitio. VS 43, p. 30-32.

Centre Excursionista: Qué buenos son que nos llevan de excursión. VS 43, p. 40-41.

Entrevista: Manuel Pérez Olea: El gobernador soy yo. VS 44, p. 20-25.

La Nit dels Octubre. VS 44, p. 36-40.

Homenatge a Enrique Ortega: Entre el record i l'esperança. VS 44, p. 44-45.

Broseta sí estuvo en el Parterre. VS 45, p. 12.

Entrevista: Joan Pastor, Secretario General del PSPV (PSOE): UCD nos quiere desacreditar. VS 45, p. 16-18.

Despedidas por lesbianas: En la empresa textil J. V. Llorens A. A.. VS 45, p. 19-21.

Tengamos la fiesta en paz: La Senyera de la lucha por la democracia: Cuando el bunker todavía no había descubierto el filón: También es la Senyera de Aragón. VS 45, p. 22-25.

El embajador USA estuvo en Valencia: No hacemos nada que no esté autorizado. VS 46, p. 16-17.

La Senyera en los Ayuntamientos del País...: Más allá del cap i casal. VS 46, p. 32-35.

Entrevista: Daniel Solsona, a patada limpia: ¿Qué hace un catalán como tú en una ciudad como ésta? VS 46, p. 38-39.

Entrevista: Un huracán llamado Ocaña: Chaplinesco y lorquiano. VS 46, p. 44-45.

Estatut sí, terrorismo no: 15.000 manifestantes. VS 47, p. 14-15.

Serigrafías socialista: Arte en carpetas. VS 47, p. 38.

Sucedió en Cartagena: Arresto del General Atarés. VS 49, p. 21-25.

Constitució Espanyola 1978: Text de la versió del Consell del País Valencià. VS 49, p. 27-42.

El buque Alonso de Ojeda se subasta en Castellón: Cargado de deudas, nadie lo quiere. VS 50, p. 15.

Guerrilleros, Triple A y Fuerza Nueva juegan a la guerra: Maniobras ultras en Xàtiva. VS 50, p. 16-17.

Entrevista: El Corpus de Valencia visto por Jarque: Soy un maniático de la fotografía. VS 50, p. 34-35.

Hablan los editores valencianos: Sálvese quien pueda! VS 50, p. 40-41.

La noche del partido, se ganó una Constitución: La noche del 6 de Diciembre. VS 51, p. 09-10.

El Plenario se puso duro: Albiñana y los presidentes de las Diputaciones, llamados a declarar. VS 51, p. 11-12.

47 pediatras acusan: Por qué mueren los niños. VS 51, p. 16.

Sucesos en el País Valenciano: Valencia se lleva la palma. VS 51, p. 18-19.

Facultad de Medicina: El caso de los exámenes ilegales. VS 51, p. 21.

Entrevista: Garrigues Walker: No creo en un gobierno UCD-PSOE. VS 51, p. 24-26.

La Filmoteca volvió a Valencia: Con ayuda de Berlanga. VS 51, p. 40.

Panorama editorial valenciano: Lo que vamos a leer. VS 51, p. 44-45.

La patronal más numerosa del País Valenciano: Sector metalúrgico. VS 52, p. 23-24.

Entrevista: Montesinos: Hay mucho pintor, pero poquísima pintura. VS 52, p. 43.

El último gol de Kempes: Mario y Mavi, una boda de travoltas. VS 53, p. 28-31.

Entrevista: Lorenzo Rodríguez: En favor del libro problema. VS 53, p. 40.

Reestructuración del Psiquiátrico de Bétera: Un plan problemático. VS 54, p. 17.

El año del Estatut: Hablan los autores de l'Estatut de Morella. VS 54, p. 18-20.

L'Alcoià, fábrica de juguetes: La comarca de las muñecas. VS 54, p. 24-25.

Un periódico para la desestabilización: Las falsedades y manipulaciones de Las Provincias. VS 56, p. 26-31.

Marchando del número 56. VS 56, p. 32-33.

Renau ya es profeta en su tierra: Museo de Bellas Artes de Valencia. VS 56, p. 34-35.

A pecho descubierto: La invasión de los Top-less. VS 56, p. 44-45.

Extraparlamentarios a las urnas: Cada uno por su lado. VS 57, p. 13-15.

Barrenderos y basureros: Si no fuera por nosotros, la mierda nos comería. VS 57, p. 18-19.

- Entrevista: Manuel García: La exposición de Renau es un éxito.* VS 57, p. 41.
- Segona Campanya Carles Salvador: Llengua i cultura a l'abast de tots.* VS 57, p. 43.
- Un edicto de la Presidencia: Por una información objetiva e independiente.* VS 58, p. 11.
- Entrevista: Paco Burguera, hacia el Congreso: El pueblo valenciano no se dejará engañar.* VS 58, p. 24-26.
- Entrevista: Josep Vicent Marqués, hacia el Senado: El cambio de la tortilla eres tú.* VS 59, p. 20-21.
- Una encuesta del Consell: La mayoría se pronuncia.* VS 59, p. 28-31.
- Entrevista: Hugo Kempes, el hermanísimo: Mi ídolo es Cruyff.* VS 59, p. 44-45.
- Partit Comunista del País Valencià: Vamos a doblar los votos.* VS 60, p. 18-20.
- La personalidad valenciana: UCD-Valencia no se aclara.* VS 61, p. 15-17.
- Entrevista: Jesús Fernández Santos, el padre de Estramuros: Nadie vive de escribir novelas.* VS 61, p. 38-39.
- Balleu, balleu, que el món s'acaba: Orxateta i Fartons y La Flor de Russafa.* VS 61, p. 40-41.
- Entrevista: Josep Lluís Albiñana: La victoria socialista será la victoria de la izquierda.* VS 62, p. 32-34.
- Valencia: Mercados contra mercadillos.* VS 63, p. 22.
- Los mismos de siempre en la cúspide de la Caja.* VS 63, p. 25.
- El día internacional de la mujer trabajadora: Alegría burlesca en actos y manifestaciones.* VS 64, p. 22-23.
- Las rabetas de Valencia-fruits.* VS 65, p. 08.
- Los ecologistas se defienden: Sólo respondimos a la provocación.* VS 65, p. 20-22.
- Martín Ferrand, director de Hora 15: El comunicado de UCD-Valencia es un atentado a la libertad de expresión.* VS 66, p. 15.
- Entrevista: Enric Mestre: El ceramista duu una vida d'eremita.* VS 66, p. 44-45.
- Mapa número concejales provincia de Valencia: Municipales 1979.* VS 67, p. 26-27.
- Novel·listes del País Valencià: Una onada d'erotisme: Josep Lluís Seguí: Lluís Fernández.* VS 69, p. 42-43.
- Editorial: Atentados impunes: Bombas contra el Presidente y el Alcalde.* VS 70, p. 10.
- Marchando del número 70.* VS 70, p. 32-33.
- Albiñana i Bevia soparen amb els intel·lectuals i artistes.* VS 70, p. 34-35.
- Entrevista: Artur Heras: L'art es llibertat.* VS 70, p. 46-47.

El misterio de los detenidos en Elda y Novelda: Toni Sala, el conocido anticatalanista, implicado. VS 71, p. 20-21.

La derecha salió a la calle: UCD, FN, AP y URV. VS 72, p. 16-17.

Entrevista: Albiñana: Dimití de acuerdo con mi conciencia. VS 73, p. 13-15.

Asaltaron los Juzgados 4 y 5: En ellos se tramitan denuncias por terrorismo. VS 73, p. 20-21.

Entrevista: Pepet i Mari Carmen: El rock me ha elegido a mí. VS 73, p. 39.

Entrevista: Ernest García: Si no hay acuerdo, votaremos al candidato socialista. VS 74, p. 18-19.

Paco Ibáñez, imposible: No sabe, no contesta. VS 74, p. 41.

Madrid prohíbe la Senyera: Ordeno y mando. VS 75, p. 10-11.

Entrevista: Carles Dolç: O somos un pueblo molesto para Madrid o no seremos nada. VS 75, p. 15-17.

Joan Peset, diputat pel Front Popular. VS 75, p. 26-28.

Levante U. D.: Más dura puede ser la caída. VS 75, p. 37.

Entrevista: Llorenç Barber: Hay públicos que son un tabique. VS 76, p. 36-37.

Elx: Encuentros de poesía. VS 76, p. 45.

Naranjito es de derechas. VS 76, p. 46.

País de izquierdas, Consell de derechas: Opinan los partidos: PSPV (PSOE), UCD, PCPV, MCPV-OEC y PTPVORT. VS 77, p. 13-15.

Jornadas de Orientación Económica: Poco tiempo y muchos temas: La década de los 80 preocupa al empresario. VS 77, p. 28-29.

Bevià, en el Senado: Para cuando, Sr. Ministro, el decreto de bilingüismo?. VS 78, p. 17-19.

Entrevista: Joaquín Colomer, el nuevo Rector: No he sido el candidato del Ministerio. VS 78, p. 22-23.

De esta no pasa Somoza: En Valencia no fue autorizada una manifestación. VS 79, p. 14-15.

Entrevista: Luis Gamir: En Alicante se teme al centralismo de Valencia. VS 79, p. 20-22.

ETA llegó al País Valenciano: Explosivos en Benidorm, Castelló y Peñíscola. VS 79, p. 36.

Entrevista: Joan Lerma: Este gobierno no tiene salida para la crisis. VS 80, p. 16-18.

Valencia C. F.: Y después de la copa, ¿qué? VS 80, p. 23-25.

- La Feria de Julio: El próximo año volverá a la Alameda.* VS 81, p. 12-13.
- UCD no cumple: Nos jugamos la autonomía.* VS 82, p. 12-15.
- La Autonomía pasa por los pueblos: Casi 200 municipios la han solicitado ya.* VS 84, p. 10-12.
- El fuego y el viento: Apocalipsis sobre Alcossebre.* VS 84, p. 22-24.
- Ayuntamientos autonómicos: suma y sigue.* VS 85, p. 13.
- Encuentros en Xàtiva: Ufología, parapsicología, cábala....* VS 85, p. 42-43.
- Pinada de Guardamar: Icona vende el monte.* VS 86, p. 19-21.
- Autonomía, per a qué ?.* VS 86, p. 22-23.
- Entrevista: Gonzalo Olcina, del Partido de los Trabajadores: Conseguiremos la autonomía.* VS 86, p. 24-25.
- Intento de castración en Requena: Noviazgo de sangre.* VS 86, p. 26-28.
- Crítica: Música: Lo que nos espera.* VS 86, p. 31.
- El nuevo desorden literario.* VS 86, p. 43.
- 9 de Octubre: Diada a la vista.* VS 88, p. 12.
- Nuestra portada: La diada: El poble per l'estatut.* VS 90, p. 04-08.
- El Congreso Socialista: Extraordinario pero menos.* VS 90, p. 12-15.
- Crítica: Libros: Carmen Conde, mediterránea.* VS 90, p. 46.
- Crítica: Libros: I Premis Vila de Catarroja.* VS 90, p. 46-47.
- Crítica: Música: Eduardo Áñez: Puedo preparar una ópera digna en Valencia.* VS 90, p. 51.
- Universidad: IV Bienal de la Real Sociedad de Historia Natural.* VS 90, p. 51.
- Editorial: Contra el pacto amb UCD.* VS 91, p. 04-05.
- Editorial: Mini-divorci.* VS 92, p. 05.
- José Antonio ya no está presente.* VS 92, p. 13.
- Entrevista: Capitán José Luis Pitarch: La patria de la bandera.* VS 92, p. 14-17.
- Editorial: Gol del President.* VS 93, p. 05.
- Editorial: Avortament any zero: Fins a quan, senyor Governador?* VS 94, p. 05.
- Crítica: Cine: Hacia una Filmoteca del PV.* VS 94, p. 51.
- Editorial: Decret de Bilingüisme: UCD contra la Universitat: Senyor Governador.* VS 96, p. 05.
- Editorial: La nostra tasca és informar.* VS 97, p. 05.
- Editorial: Llengua catalana.* VS 98, p. 05.
- Editorial: Qui es periodista?.* VS 99, p. 05.

- Editorial: Dos anys, cent numeros.* VS 100, p. 05.
- Reportaje: Dos años de imágenes y noticias.* VS 100, p. 24-28.
- Crítica: Cine: Quadrophenia.* VS 100, p. 46.
- Entrevista: Raimon torna a cantar: Quan l'aigua es queixa, nou disc.* VS 103, p. 36-39.
- La subida de los carburantes: Taxistas y pescadores piden subvenciones.* VS 104, p. 29.
- Foix y Espriu, propuestos para el Nobel.* VS 104, p. 48-49.
- Crítica: Música: Steve Potts en Valencia.* VS 106, p. 49.
- Crítica: Danza: Otro espectáculo de Vaganovos.* VS 106, p. 49.
- Fin de semana con incidentes: Vuelan a Blasco y apedrean el palacio del Temple.* VS 107, p. 14-15.
- Crítica: Varios: La Institución Alfons el Magnanim.* VS 107, p. 49.
- El IMPI no será un hospital de empresas.* VS 108, p. 29.
- Cambios en el Promobanc.* VS 108, p. 29.
- Editorial: L'estrategia de la taronja.* VS 110, p. 08-09.
- Editorial: La Campanya Carles Salvador: Día internacional de la dona treballadora.* VS 111, p. 08-09.
- Nuestra portada: ¡Que viva Andalucía!* VS 111, p. 10-15.
- Crítica: Arte: Artur Heras a la fundació Joan Miró.* VS 111, p. 51.
- Editorial: La nostra falla.* VS 112, p. 09.
- Butano: Un polvorín en Manises.* VS 112, p. 35-37.
- Rojos, fuera: Antonio Gades explica su cese en el Ballet Nacional.* VS 112, p. 41.
- Vendedores ambulantes: Queremos la calle.* VS 113, p. 16-17.
- La polémica de Els Marges: Una nació sense estat, un poble sense llengua?.* VS 113, p. 29-35.
- Editorial: Que parle el poble.* VS 114, p. 08.
- Nuestra portada: Referendum, sí.* VS 114, p. 10-15.
- PCPV: La crisis que vingué de Sueca.* VS 114, p. 25.
- Frente Andaluz de Liberación, los abertzales andaluces: Nuestra opresión se remonta a los Reyes Católicos.* VS 114, p. 28-29.
- La mayoría de USO en el País Valenciano, a CC.OO.: Lo decidió el Congreso extraordinario.* VS 114, p. 32-33.
- Raimon, al Principal.* VS 114, p. 36.
- Maximilà Thous i l'Himne regional.* VS 114, p. 38-39.
- Semana Santa: El culte a l'ou.* VS 114, p. 42-43.

- Editorial: Almansa 1707-1980.* VS 115, p. 09.
- Editorial: La crisi de Valencia Semanal.* VS 115, p. 09.
- Nuestra portada: Cita a Alacant.* VS 115, p. 10-11.
- Acció Cultural del País Valencià: D'interés nacional.* VS 115, p. 44-45.
- Editorial: La taronja d'Ali Baba i los cuarenta ladrones.* VS 116, p. 08-09.
- La Fira es una festa: Crim de Germania: A recer de la història.* VS 116, p. 45.
- Luis Gamir: Por fin ministro.* VS 117, p. 19.
- José Manuel Ricart, Director General de Cultura: De la escopeta a la cultura.* VS 117, p. 20-21.
- La película del Misteri, en valenciano: Proyecto de Acció Cultural.* VS 117, p. 43.
- En abril, publicaciones mil: El corcó, Bulevard, Trellat y Generalitat.* VS 117, p. 46-47.
- Editorial: La Borsa de València.* VS 118, p. 08-09.
- PCPV: El affaire de Sueca se complica.* VS 118, p. 23.
- La Feria: Un muestrario de novedades.* VS 118, p. 29.
- Editorial: El País Valenciano ante la CEE: ¿Suspense o suspenso?* VS 119, p. 08.
- Entrevista: Joan Lerma: UCD está hundiendo al País Valenciano.* VS 119, p. 20-22.
- Martín Villalba será juzgado el día 9: Por supuestas calumnias a Sanchis Guarnier.* VS 119, p. 23.
- Ráfagas del número 119.* VS 119, p. 43.
- Mercé Rodoreda, premi d'honor: La primera dama de les lletres catalanes.* VS 119, p. 46-47.
- Crítica: Libros: Guia secreta d'Estellés.* VS 119, p. 48.
- Crítica: Música: Carles Santos en the Village Voice.* VS 119, p. 49.
- Editorial: Un debat històric.* VS 120, p. 08-09.

5.2. Prosopografia

En un intent de fer un estudi prosopogràfic, s'ha pretès cercar les connexions i les distàncies entre els diferents protagonistes que feren possible VS. Més que la descripció dels personatges, es busca amb aquest estudi la ressenya col·lectiva per obtenir un retrat dels artífexs de la publicació. L'anàlisi de les biografies (sobretot pel que fa a les seues trajectòries professionals però també tenint en compte la procedència personal i els estudis acumulats, així com també la pertinència a partits polítics o directament les seues inclinacions ideològiques) ajuda a extraure una mirada distant que delate la repetició sistemàtica de trets o, contra pronòstic, l'absència d'ells. La biografia col·lectiva és el darrer fi. Diversos estudiosos de l'Estat espanyol, per exemple, realitzaren en el seu moment estudis prosopogràfics de les elits burocràtiques i en particular de les famílies presents a les Corts espanyoles a través de la seua història, trobant una infinitat de connexions i inclús membres de les mateixes sagues familiars presents en diferents partits però sempre pròxims als aparells de decisió. L'aproximació microanalítica que permet la prosopografia s'inicia amb la delimitació del corpus d'estudi que integren el col·lectiu a estudiar, sotmetent-los a un qüestionari fixe i prèviament establert tant pel que respecta a les seues característiques o atributs com a les seues experiències futures, en el cas particular de VS dins d'altres mitjans de comunicació o a partits polítics. La posada en comú i juxtaposició dels resultats estadístics aporten uns perfils dels conjunt, amb les correlacions internes existents entre els diferents membres. Aquest sistema permetrà, com han defès alguns autors al llarg de la història, identificar la realitat social i descriure amb precisió l'estructura, en el cas del setmanari valencianista, dels participants en conjunt a l'experiència informativa de la Transició que centra aquest estudi. Cercant, com a fi últim, explicar la intencionalitat política, cultural o econòmica dels periodistes i inclús la del mitjà al contractar-los com a professionals. Els estudis prosopogràfics avançaren amb el pas dels anys i estudiosos com Michel Crozier o Edhard Frierburg¹⁶¹ consideraren que calia situar a les persones en el centre del estudi, afegint un valor agregat als vincles establerts entre els protagonistes per aconseguir una explicació completa de la biografia col·lectiva i de la realitat. El llaços de interdependència recíproca permetien així conèixer el joc social, en permanent transformació com a fruit dels canvis diaris.

¹⁶¹ CROZIER, Michel y FRIERBURG, Erhard (1991): *El actor y el sistema. Las restricciones de la acción colectiva*. Madrid: Alianza.

Per a aquesta feina prosopogràfica, s'han organitzat els artífexs de VS en diferents grups segons la seua presència al setmanari valencianista, doncs s'ha considerat que els trets característics d'alguns protagonistes que participaren de forma efímera no podien desvirtuar, per exemple, la mirada global que definia els periodistes que dia a dia treballaven des de la redacció. La classificació s'ha organitzat, per una part, amb els col·laboradors que estigueren durant tota la trajectòria de la publicació, formaren part de l'inici com a impulsors o estaven al planter de periodistes titulars; els que publicaren més de vint articles, per altra; i els que compten amb menys d'eixes vint intervencions, per últim. S'ha intentat analitzar els aspectes relatius al *background* dels artífexs en el moment de la seua vinculació amb VS i les seues trajectòries desenvolupades en endavant, buscant de superar (i homogeneïtzar) l'abundància d'informació en alguns casos i la carència en l'àmplia majoria. Una ordenació dictatorial que tanmateix es considera que atén a la participació qualitativa i quantitativa dels artífexs al llarg dels cent vint números de VS.

Entre els principals periodistes del setmanari (els que intervingueren més activament o gaudiren d'un paper crucial en quan a la formació de VS o el seu organigrama) el 50% eren periodistes i l'altre 50% professionals amb estudis universitaris o de postgrau vinculat a altres disciplines, des del Dret a les Arts Plàstiques, passant per l'Economia o la Sociologia. S'ha volgut sempre tractar les xifres en percentatges, doncs són més representatives i més aproximatives, donat que en moltes ocasions no apareixen dades suficients per parlar amb concreció de la afiliació exacta dels personatges a cada camp. Entre els participants a la revista de caire menys assidu o important, la majoria (al voltant del 65%) comptaven amb estudis universitaris genèrics (allunyats més o menys del món de la informació), mentre pràcticament la totalitat de la resta (el 34%) eren periodistes titulats. L'1% restant no contaven amb titulació universitària alguna i eren intel·lectuals autodidactes. Malgrat que, com es veurà a continuació, la majoria dels responsables dels articles de la publicació eren joves que situaven la seua edat al voltant dels trenta anys, la gran majoria d'ells contava amb certa experiència en el món de la informació (per escassa que fora) quan s'embarcà en l'experiència de VS. Així, un 84% dels artífex del setmanari havien publicat ja a altres iniciatives periodistes escrites o tenien certa experiència a mitjans de comunicació d'altra índole, mentre l'escàs 16% començà la seua carrera al món de la informació en VS. En quan a la procedència, s'observa que entre els protagonistes principals està prou repartit entre aquells que procedien del poble i la ciutat, principalment, de la capital

valenciana. Així, un 50% d'aquests periodistes claus a la publicació havien nascut a València ciutat, sent escassa la representació de protagonistes de Castelló i Alacant (de fet, és més important el nombre dels nascuts fora de les fronteres valencianes, sobretot a Catalunya), amb tres persones. Entre els artífexs menys rellevants es reproduïx una situació similar, tal vegada amb major pes dels provinents de la zona rural, encara que torna a ser cabdal (majoritària) la gent procedent de la capital del Túria. Compten amb major representació (encara que poc representativa a nivell numèric) els arribats de Castelló i Alacant, adquirint major pes de nou els col·laboradors de més enllà del territori valencià. Així, mentre són sis els responsables de les dos províncies valencianes, sumen onze les persones que participaren de forma no constant a la revista des d'altres territoris de l'Estat espanyol.

En quan a l'afiliació política anterior o posterior al pas per VS no sempre ha sigut fàcil conèixer-ho, sent una de les dades amb menys referències. De les escasses xifres, s'ha pogut extraure una informació, tal vegada un poc vaga, de que els principals artífexs del setmanari valencianista havien tingut certs contactes (ja fora com a membres dels partits o com a col·laboradors a les campanyes en el camp de la informació) tant amb formacions de la dreta com de l'esquerra de l'espectre autònom, matisant la informació en que personatges com Amadeu Fabregat, José Luis Torró, Francisco Carrasco o Ernest Sena (alguns dels més importants, sinó els principals a VS) havien estat lligats a la democràcia cristiana valenciana, exactament a la Unió Democràtica del País Valencià. Numèricament és, potser, igual de representativa la procedència d'ambdós camps (de fet, les dades parlen d'un 57% procedent de formacions polítiques de la dreta i la resta de l'esquerra) però qualitativament els responsables amb lligams a la UDPV feren que es vinculés el projecte amb aquesta corrent ideològica. Entre els col·laboradors menys habituals s'observa de les dades que hi ha certa hegemonia numèrica entre aquells que havien tingut contactes en formacions d'esquerres, augmentant la xifra fins el 69%. Sobre la afiliació política després del tancament de VS s'observa que els antics responsables de VS (en una tendència que s'observa també, tal vegada amb major profunditat, entre els col·laboradors) es vinculen en major mesura a formacions de caire progressista. Les dades parlen d'un 80% entre els principals artífexs i d'un 76% entre els col·laboradors. Per entendre en bona part aquestes dades cal situar-se en l'època i observar la concentració de les formacions polítiques entorn a grans partits, disminuint el nombre de possibilitats, al menys amb capacitat per ser representatives a les Corts Valencianes. Abans de VS (1977) i després de VS (1980) la

situació és molt diferent, les condicions polítiques del País Valencià han canviat profundament. El que queda més palès és la presència de periodistes ben joves en la publicació. Pràcticament el 50% dels principals artífexs comptaven amb menys de trenta anys, situant-se la resta en la franja entre els trenta i els quaranta, però majoritàriament en el primer terç dels trenta. És un planter jove, experimentat, però situat entre els vint-i-cinc i els trenta-cinc anys, fills de les primeres promocions periodístiques que desenvoluparen l'inici de les seues carreres en el darrer franquisme (en la lluita contra la censura) i les primeres experiències informatives de la democràcia. Entre els col·laboradors (més o menys esporàdics) creix la presència de les personalitats amb més edat, sobretot per la voluntat dels responsables de VS de comptar amb intel·lectuals històrics de la lluita antifranquista. Així, entre els participants menys assidus el 35% eren personatges amb més de quaranta anys, el 37% eren col·laboradors d'entre trenta i quaranta anys i el 28%, per últim, eren menors de trenta anys. Una ampla majoria apareix en l'apartat del sexe dels artífexs del setmanari valencianista. Els números són aclaparadors: el 90% del total dels participants a VS foren homes, podent contar-se les dones a la revista amb les mans. Així, entre els artífexs més importants, el 83% eren homes, apareixent sols tres dones, cas de Pilar López, Emilia Bolinches i Rosa Solbes.

Altra de les classificacions dictatorials que s'ha volgut adjuntar és la de creacions al món editorial, amb l'objectiu d'observar (ja que molts dels artífexs optaren després del seu pas per VS pel món de les arts, amb una diversitat extrema) quin va ser i segueix sent el seu paper en la creació literària. Així, es va fer la divisió entre els artífexs amb més de cinc obres escrites a desembre de 2013 i els de menys. Els resultats de l'anàlisi mostraren que, majoritàriament (el 53%) comptaven amb menys de cinc llibres escrits, encara que eren més de trenta els personatges que passaren per el setmanari valencianista els que comptaven amb més de cinc obres. Per últim, també s'observà la trajectòria posterior dels integrants de VS analitzant, en els casos que hi havia informació per fer-ho, quin havia sigut el seu marc professional d'acció principal. Aquestes dades podien comportar certes confusions, doncs, sovint, foren escasses les dades rellevants a la vinculació dels artífexs amb empreses privades, recollint les biografies que s'han realitzat poc més que la carrera professional relacionada amb els ens públics. És per això que, tal vegada, la dada del sector privat queda coix. Tanmateix, algunes dades són útils. Principalment (i com és lògic) la majoria dels principals artífexs de VS lligaren la seua trajectòria professional al món del periodisme una vegada tancat el setmanari. Les dades parlen de que un 60% seguiren en el món de la informació,

vinculant-se (com s'ha vist a l'apartat de les trajectòries) a mitjans de comunicació de caire progressista com *El País*, *Diario de Valencia* (el dels anys huitanta baix el mandat de Pérez Benlloch), *El Temps* o *Avui*, per aportar alguns exemples. Pocs foren (solament un 10% y un 20%, respectivament) els que passaren després al món de la política o les arts, introduint en aquest darrer cas camps tant distants com l'univers de la fotografia, el disseny gràfic, la pintura, la literatura o la direcció de espais culturals. També és conegut (encara que no s'han pogut obtenir dades numèriques) els representants de la revista, sobretot entre els noms més rellevants, que passaren després a funcions a l'administració (molts d'ells en els gabinets de comunicació) durant el mandat dels socialistes a partir dels anys huitanta. Per la seua part, entre els col·laboradors l'eixida principal es produí en el camp de les arts, un 40% del total, seguint en contacte completament amb el periodisme sols un 33%. D'aquests (cal recordar que entre aquests personatges hi ha noms com Francesc de Paula Burguera, Vicent Ventura, Joan Fuster, Joaquín Maldonado, Vicent Andrés Estellés, Josep Vicent Marqués, Josep Guia, Vicente Ruiz Monrabal o Manuel Broseta), un 19% vinculà el seus esforços en endavant al món de la política, formant part de llistes electorals, com s'ha vist, principalment junt a corporacions de tendència progressista.

Així, a nivell genèric, si calgués marcar el prototip dels participants en VS es podria afirmar que, entre el principals artífexs s'imposaven els periodistes de professió, amb experiència anterior en el sector de la informació, procedents de la ciutat de València, amb escassa vinculació política anterior o posterior, encara que alguns d'ells procedien de sectors de centre dreta i després participaren en política junt a partits d'esquerra, amb edat compresa entre els vint-i-cinc i els trenta-cinc anys, de sexe masculí i que van vincular la seua carrera professional posterior al món del periodisme, amb no massa pes al món editorial amb llibres propis. Per la seua part, el perfil del participant menys important a VS seria el d'un home d'entre trenta i quaranta anys, amb carrera universitària però no vinculada al món de la informació i sí al d'altres disciplines, amb experiència laboral al món del periodisme gràcies a publicar a diversos mitjans anteriors a VS, amb afiliacions polítiques anteriors a la seua participació al setmanari vinculades a formacions d'esquerra, relacionant-se també després del seu pas per VS amb partits d'esquerra i que desenvoluparen les seues carreres, a partir dels anys huitanta, a altres disciplines, la majoria de les vegades relacionades amb la cultura i les arts.

5.3. Subscriptors

Encara que als estudis realitzats per part dels responsables socialistes en el moment de la venda s'explicava que en abril de 1979 eren al voltant de 700 els subscriptors de *Valencia Semanal* (aconseguits principalment amb treball personal dels membres de la revista), al llarg de la publicació s'inscriviren exactament 1.346, entre persones i institucions, amb l'objectiu de rebre el projecte valencianista de forma puntual cada setmana en els seus propis domicilis. Així consta en la documentació oficial dels abonats, on apareixen les adreces dels individus i organismes que rebien la publicació. D'elles es pot fer una anàlisi sociològica per desgranar la procedència dels subscriptors (i, per tant, el marc de difusió de VS) i el seu sexe per conèixer la profusió entre els diferents sectors de població.

Així, es pot observar que el 88'4% dels inscrits que apareixen entre desembre de 1977 i maig de 1980 viuen al País Valencià, mentre l'11'6 residien a la resta de l'Estat espanyol o a l'estranger. A més, el 94'7% era venut mitjançant subscripció a individus i sols el 5'3% era comercialitzat a institucions, cas de revistes, biblioteques o universitats.

La major difusió de la revista es produïa, a nivell d'abonats (com també en les vendes als quioscos) a la ciutat de València i l'àrea metropolitana. Exactament la província de València concentra el 67'4% de les subscripcions i entre aquest percentatge el 55'5% pertanyia a les vendes fetes mitjançant abonats a la ciutat de València. L'àrea metropolitana i la resta de la província de València rebien el 44'5% d'aquestes vendes, quedant-se en les poblacions del voltant del Cap i Casal bona part d'aquest índex, sobretot a localitats com Massanassa, Paiporta, Bétera o Sagunt i el Port de Sagunt (aquest últim un dels municipis amb més abonats). Entre els subscriptors valencians, el 79'5% eren homes i el 20'5% dones, mentre dels 907 inscrits en total, tan sols 37 eren institucions. Les vendes per abonament arribaven als 158 exemplar en la província d'Alacant, concentrant aquesta el 11'7% de les vendes totals, mentre a Castelló es comercialitzaven 114 exemplars, el 8'5%. D'entre aquests casos 9 en el primer cas i 3 en el segon anaven destinats a institucions.

Per la seua part, a la resta de l'Estat espanyol (amb subscriptors per arreu del territori, cas de Madrid, Catalunya, Castella i Lleó, Múrcia o País Basc) arribaven a 142 exemplars, el 10'5% dels abonats totals, sent 22 per a institucions, com revistes del caire de *Destino*, *Viejo Topo* o *Cuadernos para el Diálogo*, per situar un exemple. Per últim,

12 exemplars saltaven les fronteres estatals per destinar-se a diferents indrets d'Europa, amb subscriptors individuals situats a països com Alemanya, Suïssa, França, Bèlgica o Anglaterra. Les vendes a abonats de l'estranger concentraven el 0'9% del total. La dificultat en la lectura dels documents originals fa que apareguen dubtes de nom o procedència de 13 dels subscriptors, pel que resten com a interrogants.

A més, no es complica distingir noms coneguts entre els abonats, rebent la revista artistes com Andreu Alfaro, Rafael Armengol o Manolo Boix; poetes de la trajectòria de Guillermo Carnero; editorialistes com Eliseu Climent; polítics amb carrera com Ciprià Ciscar, Manuel Sánchez Ayuso, Ernest Lluch, Mario García Bonafé o Ricard Pérez Casado; escriptors de la transcendència de Joan Fuster, Rafael Ll. Ninyoles, Abelard Saragossà o Josep Iborra; historiadors del pes d'Alfons Cucó, Alicia Yanini, Jesús Huguet, Jordi Palafox o Ramón Trullenque; periodistes vinculats a la revista i després exitosos a diferents mitjans com Rosa Maria Solbes, Josep Torrent, Amadeu Fabregat o Javier Valenzuela; cantants de la qualitat de Miquel Gil o Raimon i molts altres vinculats al món de la cultura com Rafael Esteve-Casanova o Joan Monleón. Una important nòmina de personatges que escenifiquen que per VS passà un gran equip de redacció però també que la publicació valencianista es féu un lloc entre la cultura valenciana.

En definitiva, les dades oficials sobre els abonats delaten la majúscula presència de la revista (mitjançant els subscriptors) a la ciutat de València i les poblacions circumdants, contrastant els problemes de difusió que manifestaven els primers gestors de VS als responsables socialistes en el moment de la venda. El coneixement (i amb ell, l'interès per la publicació) es limitava a un marc geogràfic molt acotat on, tanmateix, es concentraven les elits culturals i polítiques del País, encara que els objectius dels responsables i redactors (i també allò més adequat des del punt de vista empresarial) era aprofundir en la població per veure complida la finalitat última d'aquells personatges que idearen *Valencia Semanal*, convertir-se en una publicació d'exclusiva obediència valenciana amb l'objectiu d'aconseguir les màximes cotes autonòmiques per al País València i establir una societat democràtica i moderna. Malauradament, les demés províncies del País València reberen una de cada cinc revistes abonades al llarg de la publicació, denotant un escassa introducció en la totalitat del territori valencià, fet que ratifica les dificultats per convertir-se en una publicació nacional. Les vendes per subscripcions són un paral·lelisme del que ocorregué amb les vendes directes als quioscos, coincidint pràcticament els percentatges. Les úniques dades contrastades són

les que facilitaren els primers gestors al PSPV-PSOE a principis de 1979 i parlaven de que la xifra setmanal mitjana que es distribuïen als punts de venda al carrer eren de 5.500 exemplars a València, 728 a Alacant i 324 a Castelló. Dades de certa importància a la província de València però enormement residuals a la resta del País.

La llista dels subscriptors pot trobar-se en l'Annex 1 (9.1.). Ultrapassa les nostres possibilitats escorcollar la filiació política o socioeconòmica de tots o d'una part significativa d'eixa llista, però no dubtem que una estratègia d'investigació semblant podria extraure conclusions sobre la recepció de *Valencia Semanal*. A partir, només, dels coneguts, sí que resulta imprescindible afirmar que la publicació refermava les creences ideològiques dels seus compradors i que bona part d'aquests eren *prescriptors*. D'ací se'n podria deduir bé que els lectors eren líders d'opinió amb influència sobre els seus entorns, seguint el plantejament teòric de Paul Lazarsfeld i Elihu Katz anomenat *two step flow*, o bé que el públic consumidor de la revista la subscribia o la comprava perquè satisfesia les seues demandes i necessitats, reforçant els seus plantejaments ideològics. Entre la teoria dels dos passos o la dels usos i les gratificacions ens decantem, en termes hipotètics, per la primera: en bona mesura els subscriptors són militants de partits polítics –PSPV, PSOE, UDPV– que alimenten els seus esquemes ideològics amb les aportacions de *Valencia Semanal* i, en eixe sentit, *necessiten* la revista en la seua tasca de socialització d'una opinió política determinada.

6. 1979-1980: la venda de *Valencia Semanal* i les pugnes internes al PSPV-PSOE

6.1. *Valencia Semanal* canvia de mans

Després de les eleccions de 1977 –dirà Ernest Sena, màxim artífex de VS– considere que UDPV ha fracassat i que difícilment es va a refer i, encara que amb perspectiva històrica pot ser-hi una decisió precipitada, també és cert que es podia veure que la UCD portava en el seu sí la llavor de la seua pròpia descomposició. Els dos grans intents de construir una opció política d'obediència estrictament valenciana anteriors a la Transició política fracassen, la UDPV i el PSPV. La UDPV encara arriba a les eleccions de 1977 unida, el PSPV ja no; arriben a les eleccions totalment escindits. Tant un com l'altre, el de centre-dreta com el socialista són un fracàs. Es veu que la situació serà difícil de superar. Mentre en el PSPV la majoria de la gent s'integra en el PSPV-PSOE, en la UDPV la part més significativa se'n va a casa, altra part minoritària se'n va a UCD i altra part més minoritària que passa al PSOE. Jo sóc dels que teòricament me'n vaig a casa però quatre mesos després surt Valencia Semanal. Ingenu de mi, el que considere és mirar de fer una aportació per crear informació pròpia del País Valencià, un mitjà de comunicació d'obediència estrictament valenciana. La idea inicial és partir d'un mitjà setmanal però la utopia, la il·lusió última, és crear un diari també per poder contrarestar i minvar la dependència respecte Madrid. Aquesta idea inicial la pose en comú amb dues persones, un del món de l'empresa, Paco Carrasco, i l'altre a nivell periodístic, l'Amadeu Fabregat¹⁶². Així naix el projecte de Valencia Semanal.

Al principi del projecte, de la cerca de recursos financers s'encarreguen Sena i Carrasco i ho fan proposant la participació voluntària a familiars, amics i coneguts. *En les fotografies que apareixen de la presentació en el número 2 de Valencia Semanal s'observa que tots són companys de curs, familiars i amics. Hi ha una gran aportació que és la de l'empresari Pedro Soler que després figurarà com a president del consell d'administració. Després, totes les altres aportacions foren molt paregudes econòmicament¹⁶³. A més, hi existeix una segona peculiaritat en el finançament com és que tot el capital recollit és d'origen valencià. Sena pretén allunyar-se del capital català per no vincular el projecte amb el catalanisme. Després de passat un temps, jo podria*

¹⁶² Entrevista personal amb Ernest Sena. Citada.

¹⁶³ Entrevista personal amb Ernest Sena. Citada.

*haver fet un viatge a Barcelona igual que el vaig fer a Madrid per obligació. Però no ho vaig fer. Si l'haguera fet, tinc clar que els meus contactes m'hagueren donat força facilitats. Açò també és marca ideològica i política*¹⁶⁴. La periodista Rosa Solbes afegeix: *Probablement Maldonado i Monrabal també posarien diners, supose que a través de Sena, que era eixe personatge de dretes que exercia de frontissa. A Maldonado li tregué diners tot el món. Si li'n tragueren Ventura i Benlloch per fer un diari, com no anava a traure-li'n Sena que era un xic de dretes ben vist i d'ordre? Era aquella dreta que no va quallar, que era flor d'un dia, personatges únics i especials i que han existit mitja dotzena en la història del País Valencià*¹⁶⁵.

Per la seua banda, Paco Carrascosa explicava: *Els fundadors de Puvasa (Publicaciones Valencianas SA) vàrem ser l'Ernest Sena i jo. Ell venia de militar a la UDPV i jo d'USPV (Unitat Socialista del País Valencià). La revista intentàrem situar-la en les coordenades del valencianisme polític de centre-esquerra. Mai va ser una publicació d'obediència partidista de cap opció política. No es pot alinear a Valencia Semanal amb els pressupostos de la UDPV. Els diners tampoc*¹⁶⁶. A l'inici, durant al voltant de quinze o vint números el producte està definint-se. Eren periodistes autodidactes i la revista continua formant-se inclús al carrer. Durant almenys sis mesos el producte va madurant-se. José Luis Torró fou aleshores el primer director de la publicació perquè calia un periodista amb carnet professional que constés com a cap de la revista i perquè calia també un periodista que tingués un mínim de coneixements formals sobre una professió que era forçament autodidacta.

Molts dels periodistes que treballen als mitjans de comunicació ho fan com a escriptors. Amadeu Fabregat és un d'ells i, en el moment de l'aparició de la publicació nacionalista, havia treballat de forma quasi que aficionada a diferents mitjans. Com molts dels altres que comencen a la primera redacció del setmanari valencianista. Tanmateix, la labor de Fabregat és essencial. *Ell (Amadeu) fa una gran tasca d'educació periodística i de redacció perquè efectivament corregeix els redactors i ensenya molt a persones que, amb el temps, han sigut grans periodistes. Escriu molt més del que hi ha signat. L'editorial és patrimoni seu, és parlada i consensuada amb mi però surt de la seua ploma*¹⁶⁷, declara Ernest Sena. *És una revista prou personal en la figura d'Amadeu Fabregat i la seua direcció és relativament personalista. Ell sabia*

¹⁶⁴ Entrevista personal amb Ernest Sena. *Op. Cit.*

¹⁶⁵ Entrevista personal amb Rosa Solbes. Facultat de Geografia i Història. València. 24 de maig de 2013.

¹⁶⁶ Entrevista personal amb Paco Carrasco realitzada via correu electrònic al novembre de 2012.

¹⁶⁷ Entrevista personal amb Ernest Sena. *Op. Cit.*

*perfectament a qui tenia al voltant i encara que tots érem prou principiants, jo mai em vaig vore agobiada per personalismes intransigents*¹⁶⁸, declara Solbes. Segons comenta Rafael Ventura i Melià: *Érem independents perquè fèiem el que volíem, ens contradíem, i evolucionàvem. També perquè uns eren comunistes, altres liberals o havien col·laborat amb la democràcia-cristiana i altres estaven més a prop del PSV i el PSPV després*¹⁶⁹.

La redacció del setmanari nacionalista també apostà decididament per la potenciació d'una nova cultura valenciana basada en les premisses de l'esquerra en un moment de profunds canvis i de configuració de la societat democràtica. Per això, dedicà a la revista una part important a l'actualitat cultural amb contínues entrevistes als personatges més importants d'aquest món o cròniques d'esdeveniments d'arreu del País. Rodolf Sirera, per exemple, es féu càrrec de la secció teatral, mentre en cine predominaven els escrits del pseudònim Pau Esteve. Altres apartats culturals com les arts plàstiques, la literatura, les festes, l'oci o la música també tingueren una especial atenció, com també, encara que en menor mesura, l'esport. Tanmateix, com és obvi, VS no deixà mai de costat tots els aspectes de la vida valenciana i encara que es centrà en temàtica política, entengué allò de que política és tot i es va immiscuir en informacions educatives, econòmiques, mediambientals, històriques, sanitàries o relacionades amb els mitjans de comunicació, per citar un ràpid exemple. Calia construir una societat nova, eixe era l'objectiu i, per tant, calia crear opinió i informar sobre tots els aspectes que incidien en la vida dels valencians. La nova realitat passava per donar-li veu als sectors socials exclosos fins el moment, visibilitzant un País allunyat dels focus durant dècades. VS ajudà, mitjançant la informació, a recuperar la identitat dels valencians i valencianes.

La majoria dels redactors i redactores són joves periodistes que desenvolupen a VS el seu primer treball seriós i ben remunerat. Com ja s'ha dit, és VS escola de periodistes, font de noves plomes de qualitat que després han exercit càrrecs en els principals periòdics, televisions i ràdios del País. De fet, Toni Paricio defensa que *la Unió de Periodistes del País Valencià naixé pràcticament a la redacció de Valencia Semanal*¹⁷⁰. Uns periodistes, a més, d'un tarannà marcadament inconformista que pretengueren introduir-se en la publicació nacionalista, és clar, per ingressar les seues

¹⁶⁸ Entrevista personal amb Rosa Solbes. *Op. Cit.*

¹⁶⁹ Entrevista personal amb Rafael Ventura i Melià. *Op. Cit.*

¹⁷⁰ Entrevista telefònica amb Toni Paricio. Gener de 2012.

primeres pessetes com a professionals però també, no hi ha que obviar-ho, per participar en el procés de construcció del País que tenien en ment. Eren la majoria d'ells joves periodistes disposats a denunciar amb ferocitat i passió les estructures immobiliàries del franquisme i els nous vicis de la democràcia. Una comesa que el setmanari complí amb escreix. Segons comenta Emilia Bolinches, una de les principals artífexs, a nivell periodístic, de la revista: *En Valencia Semanal va ser on millor m'ho vaig passar pels companys i la llibertat d'escriure i publicar a pesar de ser l'etapa amb més dificultats objectives (la Transició no era gens pacífica com diuen ara o jo no la vaig viure de forma pacífica). Jo, que escrivia sempre d'economia, era l'única dona en totes les rodes de premsa i a més l'única que era d'una publicació d'esquerres. Així que en els àmbits empresarials en tenien una por... Quasi tot (la portada, els temes i la seua col·locació, etc.) es decidia per majoria en una reunió setmanal on discutíem fins a l'hora de dinar. Però ara semblen tot batalletes...*¹⁷¹.

Els aparells de pressió de l'Estat emprengueren amb força la publicació nacionalista i intentaren en diverses ocasions aplicar mesures de pressió per paraitzar la revista o impedir que publicués determinats articles. La que fora directora, Pilar López, arribà a comptabilitzar més de vuitanta denúncies davant la justícia. Tanmateix, les denúncies i la pressió judicial no arribaven sols com a fruit de protestes formulades per la dreta o l'extrema dreta, sinó que també fou un recurs utilitzat contra VS per alguns membres de l'esquerra. Una "Araña negra" (una de les seccions més punyents de la revista, al fer-se ressò de possibles informacions, suspicàcies i rumors) apareguda en el segon número de l'any 1979 fou la causa per a que l'advocat laborista, destacat sindicalista com a membre de la UGT i també integrant del PSOE, Manuel Del Hierro, dugués a VS davant els tribunals. La nota no deia molt més que Del Hierro podria encapçalar una candidatura, presumiblement com independent, del PSPV-PSOE: *El pasado martes se celebró el acto de conciliación en el que el señor del Hierro solicitó que VS se aviniese a reconocer que la noticia publicada en la citada sección carecía de fundamento. Sin entrar a valorar el tema por estar sub iudice y dado que el señor del Hierro dice en la petición que pretende la rectificación, hay que señalar la inoportunidad de llevar a los tribunales un tema que podría haberse resuelto con sólo indicarnos que existía un error, si es que lo hubo. Pero como ha preferido la vía de los tribunales, y porque nosotros creemos en la justicia, a ella nos acogemos, y en ella*

¹⁷¹ Entrevista via correu electrònic amb Emilia Bolinches. Desembre de 2012.

*confiamos. Lástima que para estas cosas haya que recurrir a los jueces. O a Las Provincias para hacernos saber que había interpuesto una demanda. Todo menos decírnoslo a nosotros que somos los afectados*¹⁷², explicava la nota informativa apareguda a les pàgines de VS.

La primera denuncia, i una de les més importants, fou la provocada per la publicació d'uns fotogrames de la pel·lícula *Emmanuelle*, de caire eròtic, en la revista número 9, exactament en les pàgines 34 i 35. El fiscal, segons recollia la mateixa VS en un article, considerava les imatges *atentatorias contra la moral, a las buenas costumbres y a la decencia pública, texto tipificado en el artículo 566, párrafo 5 del Código Penal*¹⁷³. VS va recollir varies setmanes després la resolució del judici, en el que (com en totes les ocasions posteriors) es va declarar la publicació lliure de pena. Una vegada més, l'aparell judicial era utilitzat per acoquinar mitjans de comunicació progressistes i periodistes de plena convicció democràtica:

Nuestra revista ha sido objeto del primer juicio de faltas después de 17 números publicados. El Ministerio Fiscal interpuso una denuncia por escándalo basándose en el tono "desgarrador" de la revista en general y concretamente por el artículo aparecido en la página 35 del número 9 de VS, que con el seudónimo de Pau Esteve, hacía una crítica a las tres películas dedicadas a Emmanuelle. El motivo básico de la denuncia son las fotografías que ilustran el artículo, que han sido consideradas por el Fiscal como atentatorias a la moral, a las buenas costumbres y a la decencia pública, texto tipificado en el artículo 566 párrafo 5 del Código Penal. En el Juzgado número 2 se celebró el juicio contra Pau Esteve, autor y firmante del texto de nuestra revista, el día 21 a las 12 del mediodía. Determinada la no responsabilidad del firmante respecto a las ilustraciones y a la vista de las declaraciones hechas por un profesional de la prensa local y por el relaciones públicas de la empresa distribuidora cinematográfica, el Fiscal responsabilizó de los hechos al director de la publicación y pidió la suspensión del juicio y su aplazamiento para el día 8 de abril en el que se reclama la presencia del director de VS. Ante esta petición, el abogado defensor, de manera muy respetuosa, hizo constar su más enérgica protesta alegando que un juicio de faltas debe estar caracterizado por la brevedad y sencillez, manifestando que el proceso llevado a cabo parecía más un sumario sometido a investigación policial. La denuncia fue por escándalo público. El delito que se le imputa a VS, la publicación de unos fotogramas de Emmanuelle que se encuentran en cualquier revista que caiga a nuestras manos e incluso en las puertas de los cines. Si todas las revistas, sea cual sea su título o

¹⁷² ANÒNIM: "Del Hierro nos demanda". *Valencia Semanal*. Núm. 56. 21 de gener de 1979. Pàgina 11.

¹⁷³ ANÒNIM: "Valencia Semanal en el banquillo", en *Valencia Semanal*, número 17 publicat del 2 al 9 d'abril de 1978. Pàgina 6.

*procedencia, tuvieran que ser denunciadas por escándalo, a buen seguro que la sala de la Audiencia estaría siempre a rebosar*¹⁷⁴.

El treball desenvolupat per la revista valencianista representà diverses fites periodístiques en la història de la nova democràcia. Durant una època, diferents membres del sindicat Confederació Nacional del Treball (CNT) s'integraren de forma clandestina a Fuerza Nueva i el Grup d'Acció Valencianista (GAV) per investigar els seus integrants de forma interna i conèixer els seus moviments i les seues estratègies. Era llavors quan existien patrulles nocturnes de grups d'extrema dreta, que vigilaven la ciutat de València amb vehicles que utilitzaven com a distintiu un adhesiu amb la paraula Café (Camaradas, Arriba Falange Española). Era època de democràcia teòrica sense consolidació, d'agressions constants pels carrers del País, de bombes a intel·lectuals i pressions als polítics. Eren temps també de treballs sacrificats i arriscats per confirmar que la mort del dictador havia acabat amb el franquisme. De labors sordes però necessàries. Els redactors de VS tenien contactes directes i continus amb els infiltrats de la CNT, redactant articles de vàlua quasi policial que crearen gran impacte al moment, cas de la trilogia sobre les entranyes de l'extrema dreta valenciana signada pel col·lectiu B. Pérez. Les fonts són d'enorme vàlua al món del periodisme i sovint el professional de la informació es valora segons la qualitat i quantitat de les seues fonts. En aquest sentit, és eloqüent conèixer algunes de les fonts d'informació (sempre exclusives de VS) amb les que comptaven els redactors de la publicació valencianista. *Oferíem –explica Rosa Solbes– un paper que contava les coses de forma totalment diferent a com ho feia la premsa oficial. Era fàcil fer un paper original perquè estava tot per contar, estava tot per destapar, estaven tots els personatges per entrevistar. No teníem competència i per això resultàvem tan interessants. La gent si volia saber alguna cosa de Raimón o comprava la premsa catalana o llegia Valencia Semanal. Si volia llegir a Mira, també, o reportatges sobre el blaverisme o l'extrema dreta. Hi havia temes que no eren fàcils de treballar però hi havia quasi un monopoli. Les fonts tampoc tenien un lloc diferent on anar. Obtenir la informació no sempre era tan complicat perquè venia a nosaltres al ser un dels pocs mitjans vertaderament democràtics. El problema venia després, a l'estudiar com havíem d'utilitzar aquesta informació perquè no sabíem fins on podíem estirar la corda. La demostració, les*

¹⁷⁴ ANÒNIM: "Valencia Semanal en el banquillo". *Valencia Semanal*. Número 17. 2 d'abril de 1978. Pàgina 6.

*desenes de denúncies que sols serviren per marejar-nos, sense que ninguna arribés a cap condemna*¹⁷⁵.

La revista parteix, en un principi, escrita totalment en castellà perquè el 15 de juny queda clar (els queda clar als propulsors del setmanari) a part de la dependència comunicacional, que la realitat del País no ha estat totalment assumida tampoc en allò referent a la llengua. Segons Sena: *La punyetera realitat és la que és. I com que la punyetera realitat és la que és, a partir d'aquí és quan hem de començar a construir alguna cosa. Quan a l'inici es planteja el debat, jo sóc de l'opinió rotunda de castellà i fora. Fem valencianisme, fem nacionalisme però el podem fer perfectament en castellà. A partir d'un determinat número, comencem en català perquè el mercat ens ho demana. No arriba a ser completament en valencià però algunes aportacions són quasi sempre en aquesta llengua*¹⁷⁶.

La major importància de *Valencia Semanal* suposà que permeté a molts lectors comptar amb un mitjà de comunicació independent, allunyat del control editorial al que es sotmetia aleshores a la majoria dels ens informatius. Els problemes econòmics i la falta de consolidació democràtica, a més de la translació de pràctiques franquistes ens els primers anys de la Transició, féu que mitjans com la delegació de Televisió Espanyola a terres valencianes, Aitana, l'Agència EFE o periòdics com *Levante*, *Las Provincias* o *ABC* estigueren controlats per les direccions de la UCD o Aliança Popular, condemnant el País Valencià a un bloqueig informatiu en un moment en el que l'anomenat quart poder es configurava com necessari per consolidar i definir la nova societat democràtica. Sols alguns espais informatius com *El País*, amb la seua delegació a València dirigida per Jaime Millás (col·laborador de *Valencia Semanal*) o l'agència Europa Press trencaren el cercol per oferir informació fins aleshores silenciada.

Tanmateix, va ser clau l'aparició de *Valencia Semanal*, amb una anàlisi, tan àmplia com veraç, centrada en la societat valenciana i contra estàncies del poder o personatges públics fins aleshores intocables. Fomentant les seues informacions en reportatges basats en investigacions aconseguiren, per exemple, fer públiques les connexions entre el govern espanyol de la UCD (representat pel seu vicepresident, Fernando Abril Martorell), la delegació valenciana del partit centrista (en mans d'Emilio Attard) i forces de pressió social (de vegades amb l'aplicació de la violència

¹⁷⁵ Entrevista personal amb Rosa Solbes. *Op. Cit*

¹⁷⁶ Entrevista personal amb Ernest Sena. *Op. Cit.*

física i normalment verbal) com el GAV o Fuerza Nueva. Una aliança estratègica organitzada per paraitzar el procés autonòmic i capgirar el poder de l'esquerra al País Valencià mitjançant la introducció del que els historiadors analitzen com un *cleavage* i que suposà aleshores centrar el debat polític no en la dualitat esquerra-dreta (favorable, com s'havia demostrat, a forces com el PSPV-PSOE) sinó en la lluita pels símbols que definien una identitat valenciana en formació mitjançant la Batalla de València. Valencia Semanal –dirà el president del Consell Preautonòmic, Josep Lluís Albiñana– *era l'expressió intel·lectual del nacionalisme valencià, allò que els regionalistes i espanyolistes dien que era el catalanisme. Donava una possibilitat de treball a gent que sols podia treballar allí perquè no existia cap eixida professional en aquell moment, controlat per mitjans del Movimiento inaccessibles, malgrat el trampolí que suposà en els seixanta Las Provincias. La seua posició era independent front al PSOE, crítica front a la dreta, intel·lectualment atractiva i sobretot era una senyal d'identitat*¹⁷⁷.

El fracàs de la revista valencianista no és paral·lel a la manca de consolidació del nacionalisme polític autòcton a les urnes. Al contrari, als seus inicis és la conseqüència per després beneficiar-se de l'avenç d'aquest moviment lluny de l'espectre electoral, amb el seu calat al poble a través del seu finançament en un cert sector de la població valenciana. Sense caure en una excessiva idealització que s'allunye de la realitat del País, la publicació valencianista té una important penetració en eixa zona intermèdia entre el que representa el poder a través de les elits polítiques i el poble visualitzat en els moviments socials. Interessant és observar la forta reacció del primer (sobretot pel que respecta a la dreta) contra VS, amb multitud de pressions judicials permeses i potenciades i l'ofegament econòmic. També l'esquerra, representada pel PSPV-PSOE, no és aliena a la revista valencianista, avaluant i finalment assolint la compra de la publicació per la seua forta transcendència. És per això que VS s'ha d'avaluar més per paràmetres qualitius que quantitius, doncs les vendes als quioscos foren sempre limitades però la importància de la seua línia editorial i de les seues informacions o capacitat pedagògica arribà a un bon nombre de valencians, molts d'ells situats en els aparells de poder (o pròxims a ells) i, per tant, amb capacitat de modificar les decisions en la política valenciana. Clar és que la densitat ideològica i interpretativa de VS no actuà com un "deus ex machina" en el panorama electoral valencià però si ajudà enormement a canalitzar vies d'opinió alternatives que, fet i fet,

¹⁷⁷ Entrevista personal amb Josep Lluís Albiñana. 19 de febrer de 2013. València.

foren essencials en la concepció del País que es construí aleshores i es perllongà en endavant.

Les dècades de poder dictatorial franquista aconseguiren retallar considerablement la cohesió social, estructurada anys abans mitjançant menuts grups d'acció focalitzats ens centres de trobada com els republicans, les cases del poble o els ateneus populars. Els moviments socials feren el seu paper des de la clandestinitat però la repressió franquista provocà un distanciament entre la política i la ciutadania, problema que s'allargà després a través de les dècades. VS fou un producte necessari per consolidar l'aprenentatge que la població valenciana estava fent a marxes forçades de les costums democràtiques en moments on moltes de les pràctiques utilitzades per la dreta seguien patrons encara dictatorials. En eixe sentit, el setmanari també serví per posar en contrast les diferents ofertes democràtiques configurades per partits integrats per un bon nombre de diferents (i distants) representants de la societat.

El desencant provocat pel rumb de la Transició, així com el cansament i la institucionalització d'algunes demandes històriques dels moviments socials i els grups polítics de l'oposició al franquisme, provocà durant el segon lustre dels anys setanta i el primer dels huitanta un retrocés dels sectors combatius, traduït en una desafiliació. Mitjans de comunicació com VS ajudaren a la canalització de sentiments paral·lels, on es refugià part de la ciutadania. La realitat aleshores és que Franco, just abans de morir, considerava les manifestacions de Madrid (per l'aprovació de les darreres penes de mort del franquisme) com conspiracions masòniques esquerranes en l'apartat polític en contuberni amb la subversió comunista terrorista en l'espectre social. Anys després el que fou el seu responsable de Governació, Manuel Fraga (mutat en demòcrata a través d'Aliança Popular) opinava que li semblava un greu error polític i una farsa jurídica la legalització del Partit Comunista, suposant eixe pas un colp d'Estat que transformava la reforma de la Transició en ruptura. El paper dels mitjans de comunicació en aquest context semblava necessari. VS criticà aquestes posicions i també les de l'esquerra, que considerà que acceptava una renúncia explícita i definitiva de gran part dels seus principis, oblidant ràpidament les seues pretensions revolucionàries dels anys d'exili i les seues propostes de ruptura. El setmanari valencianista lluità contra aquells pactes que semblaren innegociables per a la nova classe política democràtica, cas de la inexistència de responsabilitats dels franquistes, eximint la possibilitat de dur endavant un Nuremberg espanyol, el model d'Estat amb el qüestionament de la institució

monàrquica, la obligatorietat d'oblidar per part dels vençuts a la Guerra Civil i la unitat d'Espanya i la seua concepció centralista.

És important concebre VS enclavada en una època de democràcia no consolidada i on el producte periodístic es conformava diàriament baix un nombre incalculable de pressions. La Transició, interpretada per alguns com *modèlica*, tingué poc de pacífica i entre 1976 i 1980 estan comptabilitzades més d'un centenar de morts provocades per les intervencions repressives d'organismes com la Guardia Civil o la policia. A més, des del poder (on es reproduïen encara personatges franquistes al càrrec de les Forces d'Ordre Públic) es tractà amb total impunitat les agressions de l'extrema dreta neofranquista, que sols en 1980 provocà vint morts. Cap policia és condemnat per la seua responsabilitat a nombroses morts i les comissions d'investigació que s'obriren acabaren arxivades sense conclusions vàlides. El número de morts en aquests actes augmentà en la Transició respecte la darrera etapa del franquisme. Paradigmàtic fou al País Valencià el cas de Teófilo del Valle, un treballador que morí el 24 de febrer de 1976 a unes protestes laborals a Elda víctima d'un tret de la policia (úniques bales trobades al lloc dels fets). Els funcionaris de Governació Civil d'Alacant, en connivència amb el Ministeri de Governació, protagonitzaren aleshores una campanya de desprestigi sobre Del Valle, atorgant-li una vida tumultuosa, sent arrestat en els anys anteriors, segons deien, per traficar amb droga. Res era cert.

VS s'emmarcà dins els elements de maduració (segons l'accepció que Cucó ofería) que aconseguiren durant la Transició que fracassaren les temptatives continuistes dels hereus del franquisme, oferint continuïtat així als treballs dels moviments socials com el món obrer, l'estudiantil o el veïnal des de, sobretot, els anys seixanta. Algunes teories d'estudi neguen les interpretacions sobre la crisi del franquisme en un intent per legitimitzar la monarquia i bona part de la classe política franquista, titllant-los de dissenyar anteriorment la transició des del franquisme a la democràcia. Tanmateix, la realitat històrica parla més bé d'un procés de modernització en el que la societat exigí cada cop més necessitats democràtiques, pressionant el poder franquista des dels anomenats moviments socials, als que es sumaren (en la mida del possible) alguns mitjans de comunicació. El procés, acabada la dictadura després de la mort de Franco, continuà en la Transició, època de consolidació però també de dubte. La inèrcia històrica encaminava aleshores la població cap a la democràcia però molts degueren ser els moviments per pressionar una classe política que sovint es mostrà continuista (en el cas de l'estirp franquista) o conformista (en el cas dels partits de l'oposició que

acabaren introduint-se en el sistema). La qualitat professional del setmanari, en eixe marc, és realment sorprenent, explicant-se la seua manca de consolidació al mercat per altres factors que van més enllà, cas de les oportunitats del moment (molt limitades malgrat la forta crispació política) i la canalització del projecte. Ambdues es veieren afectades per la consideració de VS, estigmatitzada com una publicació catalanista en la que no era adequat publicitar-se, ofegant econòmicament l'empresa.

Amadeu Fabregat explica quina és la situació de la revista quan els problemes econòmics fan inviable la continuïtat de la publicació com un ens mantingut per les aportacions altruistes d'un grup d'idealistes valencians:

Hi ha un moment en que els diners d'Ernest s'acaben i jo que sóc molt atrevit me'n vaig a demanar-li'n a Josep Lluís Albiñana. Realment no sé si li havíem pegat molt de palo a Albiñana perquè en aquell moment erem nacionalistes fundamentalistes. Jo era molt maniqueu, era o blanc o negre. Però recorde que hi hagué un moment que vaig pensar que si no hi havia diners la revista tancaria i vaig anar a demanar ajuda a Albiñana i em va rebre al Palau de la Generalitat. Em van passar per una porta de darrere perquè en la porta de visites oficials estava esperant Manuel Broseta. Quan li vaig dir que la revista tenia problemes, Albiñana em va respondre que la "UCD proveirà". Li vaig respondre que la UCD no proveïa i que si li interessava podíem parlar. Li va interessar i a partir d'eixe moment, la revista la va finançar el PSPV. Però vaig fer sempre el que em va donar la gana. Les directrius amb Ernest eren més estilístiques. La revista tanca perquè jo em canse. Estava fart de tindre que escriure tantes planes i revisar tantes històries. La revista jo crec que marcà una inflexió en el periodisme valencià. Moltes vegades ha recordat Josep Vicent Marqués que ell va començar a ser frívol per culpa meua, perquè jo tenia ja un òptica prou comercial de la història¹⁷⁸.

Paco Carrasco té una altra versió: *Quan es produeix la venda de la publicació al PSOE la situació era de fallida total i absoluta. Jo, personalment, vaig dur a terme les negociacions amb el PSOE espanyol. És van fer càrrec del balanç i del compte de resultats. La motivació de la compra supose que era recolzar la candidatura del PSPV en les eleccions autonòmiques, en les eleccions que anaven a tindre lloc uns mesos després¹⁷⁹. Valencia Semanal es converteix en una revista de partit. Nosaltres la vàrem vendre pels problemes econòmics que teníem que ja no podíem aguantar-ho més, ni nosaltres ni la gent que havia donat suport. L'única opció que quedava era el PSOE. S'havien fet les eleccions del 79 i, per tant, el PSOE ja era el que gaudiria del poder als*

¹⁷⁸ Entrevista personal amb Amadeu Fabregat. València. 17 de juny de 2009.

¹⁷⁹ Entrevista personal amb Paco Carrasco realitzada via correu electrònic en novembre de 2012.

anys vuitanta. La revista la venen a Madrid, amb negociacions a la capital perquè ja aleshores els socialistes valencians ens diuen que a València no tenen capacitat de decisió. Paco Carrasco i jo anem a Madrid i allí formalitzarem la venda, declara un Sena que agrega: Quan la compren, VS ja és incòmoda i potser quan pensen en comprar-la algú ja té en ment fer-la servir e inclòs finiquitar-la. Els socialistes en la Batalla de València prenen la posició que prenen... el que queda clar quan, al anys vuitanta, el PSOE domina tot l'espectre polític. El balanç no és gens positiu i estem parlant de l'etapa constituent del País Valencià. Es produeix una major sucursalització del País respecte Madrid i una major desintegració del País com a tal (havia d'aspirar a integrar a tots els seus territoris i totes les seues gentes i, en canvi, es provincianitza). L'exemple de VS es "pecata minuta" respecte a totes les decisions del PSPV. Si havien de consultar la compra de la nostra revista a Madrid...¹⁸⁰. La tesi defensada per Carrasco i Sena, tanmateix, és negada per Albiñana i per diferents documents escrits que encara tenen alguns personatges vinculats a la publicació (estretament vinculats a VS, es podria dir) però que no han pogut ser reproduïts ací per la manca de permís.

Així, la idea inicial de compra de la revista per part del PSPV-PSOE és de Josep Lluís Albiñana, qui comunica les seues pretensions a gent pròxima del partit (sobretot dels antics element procedents del PSPV) i al seu polític de major confiança aleshores, Joan Lerma, *doncs la resta em venia imposat pel partit, des de l'aparell*¹⁸¹. Algunes fonts consideren que ja hi existí abans una proposta (que no fructificà) de l'antic secretari general Joan Pastor per rescatar la publicació i fer-la òrgan del partit.

La venda de *Valencia Semanal* al PSOE es produeix al voltant de la primavera de 1979, mesos abans de la desaparició definitiva i cap al número 75. L'expresident de la Generalitat Valenciana Joan Lerma explica: *Valencia Semanal era una revista nacionalista sense capacitat suficient per finançar-se, donat que no comptava amb recolzament social. La revista pretenia representar tot el País però la realitat deia que sols es venia a València capital i poc més. Després passa de ser una publicació nacionalista a més valencianista, encara que no amplia el seu recolzament als quioscs. Cal entendre la revista en el seu temps, amb el govern de la UCD i una televisió controlada pel partit al poder i dos periòdics a València (Las Provincias i Levante) de fort caire conservador. Davant tot açò es situa Valencia Semanal, l'únic mitjà*

¹⁸⁰ Entrevista personal amb Ernest Sena realitzada via correu electrònic en diferents dates entre novembre i desembre de 2012.

¹⁸¹ Entrevista personal amb Josep Lluís Albiñana. *Op. Cit.*

*independent i progressista. Calia preservar-lo i per això la gent del PSPV-PSOE es tirà endavant per protegir aquest mitjà plural que reflectia la visió real del País, on hi havia majoria progressista*¹⁸².

Tanmateix, la publicació valencianista, i malgrat que els seus venedors no obtingueren ingressos per la transacció, es vengué baix algunes condicions:

- Assumir els passius de l'empresa. L'equip econòmic de Sena, abans de la venda assumí personalment alguns deutes en els que estaven implicats. A part d'aquestes despeses, el PSOE es comprometé a fer-se'n càrrec dels deutes.

- Mantenir l'equip de redacció. Fet que majoritàriament es complí.

- Garantir la continuïtat de la publicació. En un principi es parla de canviar el to i rebaixar alguns plantejaments. Però el pacte al que Sena -segons ell mateix explica- arribà amb els socialistes fou el manteniment del setmanari nacionalista com a publicació pròpia feta a València, per valencians i per al País Valencià. El fet de que el pacte es fera de forma verbal, potser afavorí a que aquest tercer punt, que malauradament també implicava els altres dos, deixés de complir-se menys d'un any després.

El 20 d'abril de 1979 diferents economistes de la confiança del PSPV lliuren un informe que analitzava la situació econòmica de l'empresa Puvasa, responsable de VS. Una anàlisi immediatament prèvia a la compra que es produeix entre abril i maig. A l'estudi s'observava que els comptes de VS delataven que tenia un actiu circulant de 2.924.600 pessetes, un actiu fixe de 81.226 i un total actiu de 3.771.000. Tanmateix, el passiu circulant de pèrdues era de 4.375.058 al 31 de desembre de 1978. Segons consta en la ressonància magnètica que reben les finances de la publicació, l'equilibri financer es va trencar des que l'empresa tingué la necessitat de finançar factures fixes i pèrdues amb recursos aliens a curt termini. El capital circulant era negatiu, el que provocava una gran tensió en la tresoreria, a més de que l'empresa no podia fer efectiu el seu compromís subjecte amb tercers. L'empresa presentava un alt grau de descapitalització. Les pèrdues representaven el 122% del capital social (9.000.044 pessetes) i explicaven que una situació en la qual el seu actiu real era inferior al seu passiu exigible donava lloc a un estat d'insolvència definitiva des del punt de vista legal. L'empresa estava abocada a la dissolució, segons cita l'autor de l'estudi econòmic (anònim per voluntat de la font que ens va facilitar el document, al tractar-se d'una o diverses persones

¹⁸² Entrevista personal amb Joan Lerma. València. 22 de febrero de 2013.

conegudes actualment a la societat valenciana). Segons l'anàlisi, es pot observar que l'empresa havia perdut tot el capital desembutxacat i que no tenia altre remei que recórrer a la captació de nou capital, com a mínim 4.375.000 pessetes que feien referència a les pèrdues per a solucionar el seu estat d'insolvència, així com a la provisió de capital circulant necessari per fer front als seus compromisos contrets amb tercers a curt termini.

Esta situació d'insolvència venia donada per la rendibilitat negativa de l'empresa tal com ve reflectit en el següent estat de resultats, realitzat pels especialistes del PSPV-PSOE a 31 de desembre de 1978:

Ingressos nets: 13.000.321 pessetes

Despeses totals com a fruit dels pagaments del personal, diverses despeses, cost de la distribució o de la producció, com a resultat de l'exercici: - 11.595.944 pessetes.

Menys el capital social: 9.000.000 pessetes

Total de les pèrdues de l'exercici: -2.552.000 pessetes

Més els resultats arrastrats de l'exercici de 1977 (-1.930.000), menys el fons d'amortització (107.600), dona un total de pèrdues de 4.375.058 pessetes.

De l'estudi d'aquest estat de resultats es dedueix que l'alt grau de descapitalització de l'empresa havia arribat provocat per una manca de generació de recursos a causa de que els ingressos obtinguts per la venda d'exemplars havia sigut inferior a les despeses provocades per la reproducció de les revistes. Estimant que en 1978 es van vendre al voltant de 333.000 exemplars, que, venuts a 60 pessetes l'exemplar, s'hagueren obtingut uns ingressos de 19.966.000 pessetes, que amb un percentatge del 34,28% com a mitjana ponderada de descompte sobre les vendes, donava lloc a uns ingressos nets de 13.121.197 pessetes. Tenint en compte que es van produir 544.000 exemplars, la producció de la qual significà el desemborsament de 24.541.544 pessetes, que junt a unes amortitzacions de 175.524, donava lloc a unes despeses de 24.547.127 pessetes. La diferència entre ingressos i despeses donava lloc a pèrdues d'11.595.000 pessetes. Es pot deduir de l'anterior que l'empresa no posseïa un ritme de vendes adequat al seu volum de negoci, el que provocava l'acumulació d'exemplars pendents de venda.

La rendibilitat econòmica de l'empresa, segons l'estudi exigint pel PSPV-PSOE, podria arribar per la següent equació de beneficis deduïda per la reducció de costos presentada per l'empresa:

$$60 \text{ pessetes} \times N = 6.500.000 - 43.52N$$

Segons consta a l'estudi, estimant una tirada mitjana de 10.000 exemplars a la setmana, es venien 6.200 exemplars, creant una diferència de 3.800 sense vendre. De l'anterior equació es diu que el nombre d'exemplars de venda per setmana mínims per a que l'empresa fora rentable es situava en 7.700 exemplars. Comparant el llinar de la rendibilitat amb la xifra mitja de vendes amb les vendes setmanals, donava una diferència negativa de 1.100 exemplars per setmana, el que proporcionava una situació en la que l'empresa no donava un mínim de rendibilitat adequat a la seua estructura de costos. El problema es creà en el moment en el que el creixement del negoci fou superior al creixement de les vendes, és a dir, que la penetració en el mercat estava limitada a causa d'una deficient xarxa de distribució i una deficient penetració en el seu mercat potencial. A la vegada es pot sumar una deficient publicitat tant en la compra com en la venda d'ella. En eixe sentit sobre la xifra setmanal mitjana es distribuïen 5.500 exemplars en València, 728 en Alacant i 324 en Castelló.

En un segon estudi de caràcter més gerencial, realitzat en abril de 1979, Carrasco (gerent) i Guardiola (cap d'administració) manifesten als emissaris del PSPV-PSOE la seua intenció d'abandonar quan abans fora possible la seua posició a l'empresa Puvasa, encara que mostren la seua voluntat de col·laborar estretament amb les persones que els substituisquen per intentar facilitar-los la introducció en la companyia. Carrasco creu la necessitat de millorar la distribució tenint en compte la consideració elitista que es al mercat de la premsa té sobre la publicació i l'escàs interès que desperta encara la situació del País Valencià. Acceptant que les vendes eren òptimes a València, es consideren molt inferiors encara a Alacant perquè es tenia la percepció que era una revista centralista on la majoria de les informacions tenien el seu origen a València. En quant a Castelló sembla que l'índex de lectura era molt baix fins a l'extrem que el gerent de VS tenia la constància que el periòdic Mediterráneo sols venia al voltant de 1.500 exemplars. *La meua pretensió era expandir territorialment la revista per fer-la la publicació del País Valencià, el mitjà de comunicació de la normalització. Jo volia llevar-li la concepció de catalanista, per intentar que deixés de ser la veu oficial del nacionalisme i passés a ser la revista de la normalització catalanista. En el seu moment ho parlava amb Amadeu. Allò important és que aconseguírem que una comadrona fera en català el seu anunci a la nostra revista. Hi havia que acabar amb el discurs del mateixos de sempre. De sempre. Volíem que hi hagués una expressió on la gent ens entenguera. Eixa era l'eina de la revista. Normalitzar la realitat nacional del País. Eixa era l'explicació de la compra de la revista. VS era molt adient a l'observar com el*

*procés autonòmic quedava poc a poc bloquejat i començava un moment incert. La revista era un mecanisme reflexiu, de normalitat i la defensa fonamental front al desgast de la premsa blavera*¹⁸³.

Segons consta a l'informe del PSPV-PSOE, Carrasco informa que el distribuïdor pren atenció d'un mitjà en relació directa de les seues vendes i encara que accepta que aquesta podia millorar, no és el mal més greu que afecta l'empresa. Els problemes de distribució eren comuns en totes les publicacions i afectaven en major mesura a les de menor venda. La distribució pròpia com alternativa semblava aleshores inviable pel seu elevat cost. Carrasco també acceptava que la venda total no es coneixia fins el pas de tres o quatre mesos per les devolucions que es produïen i que, naturalment, es restaven de la liquidació immediata. Segons estudien els responsables socialistes de l'anàlisi, VS comptava amb al voltant de 700 subscriptors, aconseguits principalment amb treball personal dels membres de la revista. Per la publicitat, en el moment, de l'estudi, es facturaven unes 75.000 pessetes per número, aconseguida principalment (un 60%) a través d'agències, les quals valoraven l'eficàcia dels anuncis en les vendes de la revista, a més d'altres factors sociològics. L'activitat es mesurava segons l'activitat en l'Oficina de Justificació de la Difusió (OJD), que encara no intervenia aleshores en Puvasa. El 40% restant s'aconseguia mitjançant un mecanisme de publicitat directa que els primers gestors consideraven un fracàs pràcticament en tots els casos perquè les factures, sovint, resultaven molt difícils de cobrar. Carrasco comunicà als interessats en comprar la revista que, en aquest apartat, també afectava la imatge d'esquerres que tenia VS perquè el potencial anunciant podia ser de dretes i, encara que no fos així, no volien vincular el seu anunci (producte) i "estigmatitzar" la seua imatge vinculant-la a una revista considerada, a més, catalanista.

L'anàlisi que els responsables socialistes fan sobre la situació de la revista abraça tots els camps. Considera Carrasco (i així informa als elaboradors de l'estudi) que el nivell de la redacció és excel·lent però que estan mal pagats, doncs el sou mitjà es situa en 25.000 pessetes al mes amb un horari de treball de 9 del matí a 14:30 hores, cobrint informació fora de la redacció per la vesprada. Per altra banda s'informava que les col·laboracions es retribuïen també molt mal, entre 1.500 i 2.000 pessetes el foli i 3.500 per a col·laboracions molt importants. Les despeses en personal es calculaven al voltant de les 50.000 pessetes per número (tenint en compte el planter fixe i les

¹⁸³ Entrevista personal amb Josep Lluís Albiñana. *Op. Cit.*

col·laboracions). Aquesta pogué ser una estratègia corporativista dels responsables financers de la revista (Carrasco i Guardiola) per a aconseguir una millor situació laboral per als seus companys periodistes, sufragat en endavant per els gestors socialistes. Els professionals de l'apartat comunicatiu en VS no es consideraven mal remunerats però exigien comptar amb la seguretat social. El personal de jornada continuada no estava inclòs en la seguretat social pel que l'equip de redacció estava llavors molt pendent d'una reestructuració o d'un canvi de propietat de VS per reivindicar unes condicions més justes. Segons explica Rosa Solbes: *Els sous eren relativament raonables i és normal que s'exigira més quan entraren els nous gestors amb la venda de la revista als socialistes. El problema real arribà quan es deixà de cobrar amb el desastre del final. Abans de tancar hi ha tres o quatre mesos, ja ens els anys vuitanta, en els que no cobrem. Hem de reclamar-ho al Fons de Garantia Salarial. Es deixa de pagar i ahí és quan es va fer l'ultimàtum i es va dir a la empresa que no podíem continuar d'eixa manera, que si no tenien diners per pagar als treballadors, que tancaren, perquè això si que ens donava a nosaltres un respir per poder passar a l'atur, reclamar el deute al Fons de Garantia Salarial i de buscar-nos la vida en altre lloc. Allí estàvem lligats i treballant bé perquè la professionalitat no ens deixava fer un mal producte*¹⁸⁴.

El dèficit més costós de la revista procedia de la producció ja que VS no tenia rotativa i la tenia que fer de forma externa. En total, es calcula que les pèrdues es situaven al voltant de les 250.000 pessetes per número publicat. Els responsables socialistes consideren que cal seguir aleshores una planificació exigent per poder capgirar l'esdevenir de la revista. En primer lloc es planteja elegir un nou gerent que es responsabilitze en l'obtenció de la viabilitat econòmica de l'empresa, estructurar de nou l'organigrama de Puvasa amb una nova assignació de funcions, la renovació de sous dels treballadors i la regularització de la seguretat social. En quant a les vendes es veu com necessari visitar periòdicament i sistemàticament totes les empreses de distribució, presentar la nova gerència a aquestes companyies i explicar el gir de la publicació i utilitzar els instruments que des del sector polític es consideren necessaris. També es creu vital crear una sèrie de col·laboradors per visitar setmanalment els punts de venda per comprovar la comercialització del producte, informar sobre la data d'arribada de la revista i inclús informar als venedors sobre el contingut de VS cada setmana per

¹⁸⁴ Entrevista personal amb Rosa Solbes. *Op. Cit.*

aconsellar la seua venda i promocionar-la. El nou gerent, a més, devia visitar els alcaldes socialistes dels municipis amb l'objectiu d'instar-los a la promoció de la revista.

Malgrat que les anàlisis delataren l'estat d'una publicació periodística lluny de ser solvent a nivell econòmic, els socialistes valencians decidiren confirmar la compra de VS, acceptant les escasses exigències marcades des de la gestió independent dirigida principalment per Sena i Carrasco. Van prevaldre les consideracions informatives, dipositant esperances en que la revista acabara consolidant-se en el mercat autòcton i es convertira en un referent de la societat valenciana. El potencial dels professionals que treballaven i col·laboraven en VS suposava un important estímul.

6.2. Albiñana i Lerma: un partit amb dues ànimes i una revista

Després d'analitzar els estudis –diu Josep Lluís Albiñana–, ve la meua proposta a la gent de confiança per signar una pòlissa conjunta per deu milions de pessetes. El pacte amb els anteriors administradors és fer-se càrrec del passiu, no acomiadar el planter de periodistes i comprometre's a no tancar la revista. Tanmateix, el pacte el fem un grup de persones i després hi ha una imposició per part d'una majoria pròxima a Lerma en la qual jo no em trobe. A mi se me margina. Ells volen fer-se càrrec de la revista, de la gerència i de la direcció. A partir del mes de maig hi ha un canvi en la revista i una nova promoció de nous polítics. Si aquell assumpte hagués eixit bé no hagués passat res però com les pèrdues es van incrementar al doble, perden tot el que s'havia posat, és quan em vaig negar a pagar. És quan supose que arribaren les converses amb Madrid. Però és una suposició perquè jo ja estava fora del PSOE¹⁸⁵. Albiñana agrega: La revista va ser comprada per un grup de gent del PSOE inicial i del PSPV. Es va fer mitjançant uns crèdits personals. La compra coincidí en el moment d'inflexió de la política del PSOE en la Generalitat, en el Consell i en l'Autonomia valenciana. La compra de la revista es convertí en l'instrument per a la negació de la

¹⁸⁵ Entrevista personal amb Josep Lluís Albiñana. *Op. Cit.*

*política que es feia des de la Generalitat i fou el punt d'encontre entre elements del PSPV i la gent de Lerma*¹⁸⁶.

Tanmateix, segons defensa el posterior secretari general dels socialistes i President de la Generalitat fins ben entrat els anys noranta, Joan Lerma: *Realment no sé perquè Albiñana defensa que hi ha un colp de mà perquè jo no tenia més control que el que pogués tindre qualsevol altre membre del partit o qualsevol dels signants del crèdit per comprar la revista. Però jo no era ni secretari general del partit. La major presència meua en la revista no respon a altra raó que al creixement de la meua importància dins el partit. Quan Albiñana era President segur que apareixia més. Jo al principi sols era conseller, a més en un govern de concentració, per passar a ser després secretari general. Jo no veig eixes conspiracions a les que fan referència. Parlar de sectarisme quan no hi havia cap altra opció plural en quan als mitjans de comunicació em sembla poc realista. Nosaltres estiguérem darrere de totes les iniciatives que garantien un mínim de pluralisme fora dels mitjans de comunicació controlats per l'Estat, encara que anaren contra nosaltres en moltes ocasions perquè sempre tenien una perspectiva nacionalista que no sempre defensàvem. El control per part de Joan Lerma no és cert per qui era el director de VS i perquè sols es respon a la realitat tal i com s'està produint, amb els resultats electorals darrere. La revista sols reflexa això*¹⁸⁷.

Albiñana contesta a l'afirmar que la creixent influència de Lerma en el partit socialista és una figura retòrica perquè vaig fer campanya al seu favor i contra la candidatura de Pastor. Per què? Pastor hi era partidari després de les eleccions de 1979 de deixar el Consell perquè la pèrdua electoral havia sigut un fracàs de la seva gestió. Per forçar-hi aquestes temptacions, vaig presentar la meua dimissió al mes de maig davant un comitè del País. Naturalment com no hi havia pas un altre candidat, em renovaren. Però des d'eixe moment la batalla era trobar una alternativa a Pastor. El candidat més adient semblava Lerma, un 'bon xic' que callat havia fet carrera al meu costat, vivint del sou de conseller (la qual cosa encenia al Pastor). Vaig fer campanya per Lerma, com un candidat continuista de la política pro autonòmica. La sorpresa va ser deslligar-se el Lerma d'aquest compromís per 'fidelitat' al PSOE de dalt i passar-se a la política del seu adversari de deixar el Consell, per a la qual cosa necessitava estratègicament el recolzament dels nacionalistes del PSPV. És en eixa necessitat on

¹⁸⁶ Op. Cit.

¹⁸⁷ Entrevista personal amb Joan Lerma. València. 22 de febrero de 2013.

*entra la maniobra de Valencia Semanal perquè en mans dels elements del PSPV aliats en Lerma justificaran la seva política nacional minoritària i elitista, que justifica el 'pedigrí' individual dins d'una política de renúncia i covard. La revista serveix com instrument d'un silenci per a la campanya que discretament s'abandona (la via del 151) i al mateix temps per a santificar les bondats dels líders nacionalistes del PSPV i també de Lerma, com la solució més adient i pragmàtica front a una política de la dreta a la qual no són capaços d'enfrontar-se. Fou una maniobra mesquina que se n'aprofità de la Batalla de València per a trobar un benefici personal*¹⁸⁸.

El préstec conjunt demanat a la Caixa d'Estalvis de Torrent entre diferents polítics (arribats de camps diferents com el marc local, el Senat, les Corts, les diputacions o directament el partit) possibilita els diners necessaris per fer la compra. Amb posterioritat, Albiñana (i alguns dels seus afins) es nega rotundament a satisfer una sola pesseta de la quantitat reclamada al considerar que havia sigut traït per la gent pròxima a Lerma, que controla el gabinet de redacció de la publicació en benefici de la seua carrera política i dels seus afins. A principis de 1980, el primer president del Consell manifesta la seua disconformitat pels successos polítics i els vinculats a VS i comunica a altres implicats en el préstec la seua oposició a fer efectiu el pagament. Al seu entendre la crisi econòmica irreversible de la publicació valencianista comença en setembre de 1979, quan part dels subscriptors del crèdit (pròxims a Lerma i en eixe moment en procés de control de l'aparell del partit) decidiren administrar, ells sols, la inversió dels diners, fent-se amb el control total de la revista, gestionant el patrimoni i les accions de VS. Adopten les decisions que, consideren, beneficien els seus interessos polítics, afermant en aquell moment posicions de cara al congrés intern. Alguns dels afins a Albiñana qualifiquen la conducta dels lermistes com un colp de mà ja que utilitzen la inexistència de documents escrits per assumir el control de VS. *Fou un colp estratègic del PSPV amb Lerma al capdavant. Ell no hagués pogut intentar eixa aventura en el camp del PSOE perquè eixe espectre era meu i estava mobilitzat en el meu favor. Els que podien ser mobilitzats, ja ho eren per mi. Aquella realitat no té res a veure amb els paràmetres actuals. Ara, en la distància del temps per mig, per a mi és molt incòmode que se m'he relacione com un dirigent del PSOE perquè jo no m'he sentit mai dirigent del PSOE. De fet mai he tingut un càrrec en el PSOE a nivell regional, jo l'he tingut a nivell estatal. Jo estava en la política des d'una vocació*

¹⁸⁸ Entrevista personal amb Albiñana via correu electrònic que complementà a l'anteriorment realitzada de forma presencial a València. 11 de març de 2013.

nacionalista. El meu error va ser no militar amb Vicent Ventura¹⁸⁹, relata Albiñana. Teories ben oposades duen a Joan Lerma a afirma que hi ha un distanciament de les línies seguides primer per Pastor i després per Albiñana amb el que s'opina a la direcció del partit i també a les bases. La direcció de Pastor va xocar amb els resultats electorals del 79 i hi havien problemes interns. Era normal que descendira el seu potencial orgànic al partit. Nosaltres perdérem molta força després de les eleccions de 1979 perquè es retallà considerablement la diferència entre el PSPV-PSOE i la UCD i a més hi hagué una mala negociació del decret de preautonomia que provoca que s'inclogueren representants de les diputacions dins el Consell, donant una majoria a UCD que socialment no tenia. Ningú li ho ha dit a Albiñana mai però allò fou fruit de la mala negociació. Fou un error polític important. Quedem en minoria en el Consell però malgrat això Albiñana vol quedar-se al capdavant. Hi ha un ofegament econòmic dins el Consell que fa impossible la seua continuïtat. Ell vol seguir, obligant al Partit Socialista a assumir un desgast que la direcció del partit no està d'acord en assumir. Si has perdut tens que eixir, adaptar-te a la realitat i deixar pas. El contrari suposava el desgast de governar en minoria i tindre tota la responsabilitat. El partit no vol. Hi ha una realitat política que el President del govern pre-autonòmic es nega a assumir. Eixa realitat es confirma que està ben interpretada per la direcció del partit en el fet que les eleccions següents el PSOE treu un 52 o 53% dels vots¹⁹⁰, considera Lerma.

En un primer moment hi ha un silenci absolut per part dels albiñanistes, en un intent per no perjudicar el partit i el procés autonòmic (ambdós ja en situació delicada, el primer per les divisions internes i el segon per les pressions de la dreta). El canvi en la línia editorial es tradueix als quioscs en un descens de les vendes des dels 8.000-10.000 exemplars (punt àlgid de la publicació) fins els 5.000 que es venien en les darreres setmanes d'existència, perdent, a més, part de la publicitat. L'aventura als mitjans de comunicació del PSPV-PSOE es calcula, finalment, amb unes despeses que circularen al voltant dels vint o trenta milions de pessetes, segons les estimacions del propi Albiñana. Als deu milions que es posaren en un primer moment per adquirir la revista es sumaren després al voltant d'uns altres deu per costejar els deutes pendents, a raó dels sous dels periodistes i el pagament dels proveïdors. Les valoracions després del tancament de la publicació calculen que les pèrdues ascendien a un milió per mes.

¹⁸⁹ Entrevista personal amb Josep Lluís Albiñana. *Op. Cit.*

¹⁹⁰ Entrevista personal amb Joan Lerma. *Op. Cit.*

Albiñana estava disposat a arribar fins als tribunals per defensar el seu dret a no assumir la seua part del préstec, document del qual, a més, no n'existia cap que el vinculés.

Amb la fallida econòmica –exposa Albiñana– ens comuniquen que ens hem de fer responsables del tancament de la revista i hem d'assumir les despeses. Jo imagine que a partir d'això pogueren existir dos solucions. Imagine, perquè ja estava apartat del PSOE i de la revista. O esta gent (en referència als lermistes) cobreixen les pèrdues que s'han produït amb la seua aventura o algú del partit les pagà. Jo no, ni els meus amics tampoc¹⁹¹. Hi hagué moltes persones que avalaren el préstec perquè en nom del partit no es podia fer. Sí és cert que jo crec que posteriorment el partit es va fer càrrec del que quedava per pagar¹⁹², finiquita Lerma.

El conflicte socialista es visualitza a nivell periodístic al setmanari valencianista. VS publica el 27 de maig de 1979 (sols tres dies després de que Josep Lluís Albiñana presentés la dimissió davant el comitè nacional) una important entrevista amb el primer President del Consell, en la qual exposa moltes de les claus de la divisió interna que es viu al PSPV-PSOE: *UCD se convirtió la tarde de la manifestación en la primera sigla "golpista" del País Valenciano. Y digo yo si no sería más útil para la derecha preocuparse por articular políticamente a la burguesía empresarial valenciana en lugar de andar en una manifestación codo con codo con lo mejor de la ultraderecha local. En síntesis, UCD no cumple sus compromisos. Y los socialistas hemos tenido una paciencia infinita esperando que cambiara la actitud egoísta de ese partido que antepone sus intereses, y hasta las cuestiones personales de algunos de sus líderes, a los del País Valenciano. Lo más lamentable sin embargo, insisto, es la actitud boicoteadora y abstencionista de cierto sector de mi partido, de algunos personajes del PSOE que le echan mucha labia al asunto pero que no saben asumir sus responsabilidades en el momento de la verdad¹⁹³.*

Segons explicà Albiñana, presentà la seua dimissió *porque en estas circunstancias —sin apoyo y con más ataques que solidaridades por parte de algunos compañeros— no podía seguir. Hice lo que en conciencia creía. Yo no puedo seguir aquí sin contar con el respaldo de todo mi partido. Y si no puedo seguir prefiero dejar las manos libres al partido para que él decida. Conmigo desde luego no se debe contar*

¹⁹¹ Entrevista personal amb Josep Lluís Albiñana. *Op. Cit.*

¹⁹² Entrevista personal amb Joan Lerma. *Op. Cit.*

¹⁹³ Entrevista amb Josep Lluís Albiñana publicada a VS sols tres dies després (el 27 de maig de 1979) de presentar la dimissió davant el comitè nacional. *Valencia Semanal*, número 73, publicada del 27 de maig al 3 de juny de 1979, pàgines de la 13 a la 15.

para el próximo Consell en tanto en cuanto no se corrija lo que yo considero graves deficiencias del PSOE. Ahora bien, también le digo que el próximo President continuará siendo socialista, si se respeta el acuerdo tomado por el comité nacional en el que yo colaboré defendiendo que los socialistas no debían renunciar a la presidencia. Porque eso sería, para empezar, una puñalada por la espalda al electorado mayoritario que nos votó. Y el socialista que ocupe la presidencia tendrá toda la colaboración que yo he tenido, que no ha sido mucha, más una poca más, la mía, explica Albiñana qui, a més, en contestació a una nova pregunta, i en un bon reflex de l'entramat intern del PSPV-PSOE (i amb ell, de les pugnes pel control de VS) agrega:

En primer lugar, no es exacto hablar de la ejecutiva en conjunto, sino de una parte de ella. Pero esos son problemas muy internos del PSOE en los que no voy a entrar. Los trapos del partido hay que ventilarlos en su interior. No voy a entrar aquí en detalles. Sí que le diré que entre un partido socialista en el que se juega a la política como quien juega al escalextric y un partido socialista interesado en transformar la realidad valenciana aglutinando a los sectores marginados, la clase obrera y a los sindicatos que la representan, me quedo con el segundo. Respecto de las bases, es evidente que su repulsa de los ataques que ha sufrido el Consell y su solidaridad con esa bandera que ahora ondea en la Generalitat, y que ha sido y es la bandera de la autonomía y de la democracia, va más allá, por suerte, de la falta de respuesta de los partidos de izquierda —y el PSOE el primero— ante la difícil situación que el Consell ha atravesado en estas últimas semanas. Esas bases han sido desmovilizadas, y es evidente que hay unos responsables de ello, personas que han impedido que la solidaridad de la mayoría de los valencianos con el Consell se expresara como esa mayoría hubiera querido.

La compra de la revista suposa el canvi d'adreça de la redacció de VS (segons defensaven alguns dels implicats encara que no es veu reflectit aquest canvi a la manxeta) *i immediatament després es produeix el desastre que jo vaig conèixer, amb la sortida del Consell i el canvi de la política del PSPV-PSOE*¹⁹⁴, explica el primer president del Consell, Josep Lluís Albiñana, qui agrega que la idea de compra de la revista surt de la pretensió de salvar la publicació, en primer lloc, per enfortir la posició ideològica i donar suport a la part nacionalista del PSOE...

doncs nosaltres estàvem assetjats, amb una campanya brutal per part d'alguns mitjans de comunicació contra les gestions de la Generalitat. La

¹⁹⁴ Entrevista personal amb Josep Lluís Albiñana. *Op. Cit.*

Batalla de València no era més que la propaganda sistemàtica dels diaris que estaven tots els dies donant canxa o als enemics del nacionalisme catalanista o als filibusters, conspiradors i pirates del mateix PSOE que estaven bombardejant als seus teòrics companys i que estaven traint la línia ortodoxa i pura del PSOE. En este sentit també valien els màrtirs que havien creat en el partit per les expulsions, cas de Pastor, Ferran Martínez Castellano, la gent d'Elx, tots els cadàvers que ja estaven sembrant-se en el tema de les decisions polítiques. Era una gota diària. La Batalla de València es pot reflectir en el suport rebut pels anticatalanistes als periòdics. En un primer moment sí que hi ha un suport a l'Autonomia perquè tots jugaven a ser demòcrates però quan en València pren una línia que no està per la destrucció de la unitat de la llengua i que té la sospita que té el recolçament d'Acció Cultural i de sectors catalans és quan es polaritzen les posicions. VS suposava una bona operació, l'única possible perquè no hi havia mitjans de comunicació. Saó era la única però de l'àmbit clerical i d'una difusió molt limitada. VS tenia unes limitacions brutals perquè, en primer lloc, no tenia una bona distribució perquè no es venia a Alacant i molt poc a Castelló. Eixe era el seu principal problema¹⁹⁵.

Autors com Josep Maria Felip i Benito Sanz consideren en els seu volum sobre la política valenciana aparegut a 2002 que la transacció de la revista al PSPV-PSOE es produí en els mesos de la primavera de 1979 i que el partit de Felipe González es féu amb la capçalera amb l'intent d'aconseguir enfilat al País Valencià un mitjà de comunicació que servira de contrapès al poder de la dreta mediàtica. L'estudiós Juan Carlos Colomer Rubio, per la seua part, opina que, a partir d'eixe moment, *la revista carrega reiteradament en les seues pàgines contra Pastor y Castellano amb articles com "Las bases contestan a Joan Pastor" i formaria part de la campanya amb la que entraria Lerma en juliol a la secretaria general dels socialistes valencians¹⁹⁶.*

Tanmateix, Lerma considera que des del PSPV-PSOE no es veu VS com una capçalera incòmoda: *L'esquerra intenta protegir la pluralitat. A més, qui pense que es pot controlar Amadeu Fabregat i la seua línia editorial és perquè no el coneix. És ridícul. En algunes coses segur que incomodà però no va afectar a la nostra relació i la revista no tingué altra línia que la que marcà Fabregat. És un periodista incontrolable. Ell, de les coses que no creu, no escriu¹⁹⁷.*

La periodista Rosa Solbes addueix: *Des del meu punt de vista no canvia l'ambient, no canvia pràcticament res, entre altres coses perquè en la redacció ens*

¹⁹⁵ Entrevista personal amb Josep Lluís Albiñana. *Op. Cit.*

¹⁹⁶ COLOMER RUBIO, Juan Carlos: "Vivíamos tan deprisa que no podíamos ver el paisaje. La victoria socialista en las municipales valencianas en 1979". La cita es pot trobar a la pàgina 9. La comunicació s'enquadra en un projecte de tesi doctoral més ampli sobre l'Ajuntament de València entre el tardofranquisme i la Transició, atenent al personal polític, els grups de poder i les polítiques públiques dels diferents consistoris.

¹⁹⁷ Entrevista personal amb Joan Lerma. *Op. Cit.*

oblidàvem del que era la gestió empresarial i la propietat. Era una actitud d'autodefensa. Ens havien encomanat fer una cosa i això és el que anàvem a seguir fent. Canvia el to dels editorials, per suposat, i la revista és fa del PSOE i, en tot cas, ens sentim més lliures per fer un periodisme més agressiu de cara a la dreta. No crec que baix el mandat de Sena, malgrat tant democràtic com era, no sé si hagueren sigut possibles els reportatges que férem després contra la UCD perquè Sena és un vers solt però el seu món és eixe. Els reportatges contra Abril Martorell o Broseta, amb les burles en portada... No sé fins a quin punt això hagués sigut possible. Això era el que ens demanava el cos perquè les polítiques que estava fent la UCD en contra de la transició democràtica valenciana eren escandaloses. A mi m'hagués encarregat l'Amadeu el reportatge d'"Abril Martorell, de espaldas a su pueblo"? Doncs igual no. El PSOE no tenia problemes en eixe sentit, de fet, entra en campanya electoral i comença a plantejar-se la lluita electoral, desprestigiant al contrari. Ens donen mànega ampla¹⁹⁸. Tanmateix, afegeix: Albiñana, al contrari que Lerma, sí que concep Valencia Semanal com a pròpia. Fins a cert punt la revista és incòmoda per al lermisme, sobretot en la seua nova etapa en la que el PSOE aspira a ser el partit majoritari. Li molesten les actituds massa valencianistes. Durant l'època electoral, pot valer, però després és incòmoda perquè ells ja van de partit de govern i pensen que la premsa majoritària (Levante, Las Provincias...) se'ls van a guanyar des del poder i que ja estes publicacions residuals sobren. A Valencia Semanal no la maten però la deixen morir.

Toni Paricio, al seu torn, explica: *Potser cert que la darrera raó del tancament siga el cansament professional d'Amadeu Fabregat però simplement perquè ell ja s'ho olorava. La revista es situa en les pugnes internes del PSPV-PSOE pel poder entre Pastor, Albiñana y Lerma. També és cert que en la primera etapa mai és una revista de partit i que allí confluien moltes ideologies però en la última fase, després de la venda al PSOE, més que de partit passa a ser una revista de Joan Lerma¹⁹⁹. Encara que la decisió final pogué estar clarament en mans del mateix Fabregat (com ell ha defensat sempre i com pot ser respectable per la immensa personalitat del periodista i el seu pes en la publicació), l'entramat al sí del PSPV-PSOE pogué pesar per accelerar el procés, creant divisions també dins VS. Estic segur que coneixent la capacitat de constància que té Fabregat si no s'haguera cansat segurament haguera obligat a molta gent a*

¹⁹⁸ Entrevista personal amb Rosa Solbes. *Op. Cit.*

¹⁹⁹ Entrevista personal amb Toni Paricio del 8 de desembre de 2012.

*seguir fent l'esforç però realment era molt complicat*²⁰⁰, addueix el posterior President de la Generalitat Valenciana, Joan Lerma.

Sembla, per tant, parcialment encertada l'apreciació de Sanz i Felip: *Comprat als anteriors propietaris pròxims a la UDPV per un grup d'accionistes del PSPV-PSOE en la primavera de 1979, amb la finalitat d'aconseguir un mitjà d'expressió propi i d'esquerres, en un espai dominat pels "governamentals" Levante i Jornada i el conservador Las Provincias, el nou Consell d'Administració es dividí a partir de desembre de 1979 entre una majoria lermista i una minoria albiñanista, el que precipità l'expulsió del Consell d'aquests últims a partir de gener de 1980. Pocs mesos després tancava Valencia Semanal per la voluntat dels accionistes restants sense haver perdut cota de mercat i la seua rendibilitat editorial*²⁰¹.

Sanz i Felip creuen que fou clau en la dissolució la divisió patida en el consell d'administració de la revista en desembre de 1979 entre un grup majoritàriament partidari de Joan Lerma i un altre a favor de Josep Lluís Albiñana. Segons aquests historiadors els fets provocaren l'expulsió del sector minoritari un mes després, en gener de 1980. Ernest Sena ja estava fora de la revista, però la seguia de prop i dona versemblança al treball de Sanz i Felip: *Potser per excés de personalisme, no em sembla que per expectatives obertes amb el lermisme que després es farien realitat, Amadeu sempre s'ha auto immolat amb el tancament de VS. No és rebutjable que, una miqueta per tot plegat, fera de detonant i digués "prou". La seua absència o no continuïtat restava força i empena al projecte. Dit això, Sanz i Felip, sobretot aquest segon, estaven posicionats per viure el procés i obtenir informació de primera mà. Per tant, el seu relat i les seues hipòtesis no s'haurien de menystenir*²⁰².

Les discrepàncies internes dels socialistes que s'observen a VS (i de les que també és víctima la revista) s'observen des de ben lluny a la política valenciana, sobretot pel resultat dels diferents comicis i el xoc entre les estratègies del partit a nivell estatal i autonòmic. Segons definí en el seu moment Jesús Sanz al seu llibre sobre els secrets de la política valenciana, l'elecció del president de la Diputació de València arriba a l'època junt a una autèntica caça de bruixes que dirimeix la lluita del poder

²⁰⁰ Entrevista personal amb Joan Lerma. *Op. Cit.*

²⁰¹ SANZ, Benito y FELIP, Josep Maria: "Política y políticos valencianos. 25 años: 1975-2000". Dins *Volum I: Del tardofranquismo al Estatuto de Autonomía. 1975-1982*. Editorial Gules. València. 2002. Pàgina 278.

²⁰² Entrevista personal amb Ernest Sena realitzada via correu electrònic en diferents dates entre novembre i desembre de 2012.

socialista valencià. S'enfronten, en primera instància els anomenats crítics o pastoristes (alineats entorn a la figura del llavors secretari general, Joan Pastor) i que proposen per al càrrec a Ruiz Mendoza i els moderats, que proposen a Ricard Pérez Casado. Tanmateix, les enormes diferències existents es visualitzarien en el fet que ningú dels dos polítics es féu definitivament amb el càrrec, que passà a ocupar Manuel Girona, regidor per Sagunt i antic membre del PSPV. S'imposà el dictamen de l'executiva federal del PSOE, contrastant el poc pes de les decisions pròpies. La situació és aprofitada per la dreta per intensificar els seus atacs contra les dèbils institucions valencianes, amb pràctiques difícilment emmarcables en els règims democràtics (Girona arriba a demanar protecció al capità general de la III Regió Militar).

La divisió es trasllada després a la lluita per l'executiva del partit a nivell valencià. Al comitè nacional, reunit a Altea, s'imposen els pastoristes però aquests mateix voten a favor de la continuïtat en la presidència del Consell, és a dir, que Albiñana fos el candidat oficial del partit, una proposta defensada pels moderats. En contra de les intencions de la majoria dels allí presents, Albiñana presenta la dimissió com a president del Consell (estratègia similar a la duta a terme per Felipe González) i aprofundeix en les disputes internes. Malgrat que Pastor es negà en un principi a acceptar la dimissió, la situació agafa caire dramàtic immersa en un ambient d'enorme crispació per les pressions d'una dreta que ix continuadament al carrer per protestar per nimietats al voltant de la lluita dels símbols.

La falta d'una resposta unificada, a més, amplifica les proclames (sovint, acientífiques) del blaverisme pròxim a la UCD. El món socialista viu així les confrontacions externes i internes de forma conjunta, fent implodir el partit i provocant radicals canvis. És en tot aquest procés (per això el fet d'intentar explicar-lo succintament) on juga un paper enormement important *Valencia Semanal*, amb la seua posició pròxima a les tesis moderades, contràries a Pastor o directament favorables als interessos de Joan Lerma. Com es vullga dir. El nomenament de Girona indigna els crítics contra les estratagemes formulades al sector moderat per Joan Lerma, Josep Lluís Albiñana y Alfons Cucó. El comitè nacional celebrat poc després al carrer Buenos Aires de València acaba amb l'elecció d'Albiñana com a candidat ferm del partit a la presidència del Consell. Les discrepàncies en aquesta reunió provocaran l'eixida del comitè d'alguns crítics, moment elegit per els moderats per votar una moció de censura contra l'executiva (llavors de majoria pastorista) per imposar-ne amb posterioritat una moderada. *Els plantejaments lermistes -dirà Lerma- sempre representaren acords*

*col·lectius molt digerits per la direcció i que sempre intentaven interpretar la realitat. No és una derivació sectària del partit, és la direcció. Jo sóc el representant però no l'autor. L'altre sí que són posicions sectàries o personals, clarament minoritàries i no avalades per la realitat, a més de no comptar amb el suport dels socialistes*²⁰³.

En aquest context, *Valencia Semanal* es conforma com un mitjà de comunicació clau en el procés d'ascens dels anomenats moderats, amb el posterior president de la Generalitat, Joan Lerma, al capdavant. El setmanari nacionalista no dubta, durant la seua primera època d'independència editorial, a carregar amb força contra qualsevol família dels socialistes, sobretot per la seua tebiesa en quan al procés autonòmic. Tanmateix, els problemes econòmics posteriors canvien aquestes crítiques i les enfoquen, amb el pas del temps, en un primer moment cap al sector pastorista -i en concret contra el seu líder, Joan Pastor- i, més tard, de forma diluïda contra Albiñana i molt clara a favor de Lerma. Pastor, en un principi, encara com a secretari general, proposa la compra del setmanari però l'executiva el rebutja. Poc després comencen atacs que es poden observar perfectament en articles com "PSOE. Crisis en la ejecutiva. Las bases contestan a Joan Pastor", publicat per Grau de Montmajor en el número 67 de la revista, que estigué als quioscs entre el 15 i el 22 d'abril de 1979.

La venda de VS al PSOE encara no s'havia produït però, segons apunta Jesús Sanz, ja començaven les pressions en favor de Lerma. Cert és que amb posterioritat, la venda de la revista es negocia amb diferents sectors del socialisme valencià, encara que possiblement fou el PSOE directament de Madrid qui surt per pal·liar les enormes pèrdues generades a la publicació. Una executiva central favorable a les tesis moderades dels socialistes al País Valencià. *Recolzàrem a Joan Lerma* —explica Ventura Meliá— *després que els socialistes d'Alfons Cucó l'empentaren contra el secretari general anterior. Era més coherent i la història ho demostrà: arribà a la Generalitat, va guanyar dues vegades, va fer les lleis i les transferències. A la revista, Lerma tenia enemics d'Izquierda Socialista. Però tots [en referència als professionals de VS] es van col·locar a l'ajuntament, com altres a la Diputació de Valencia. Jo no. Diario de Valencia -on no ens cridaren en principi ni a Pilar Lopez ni a mi- se li va oposar de totes totes a Lerma, amb part de l'equip de VS. Eren procomunistes de Palomares o d'altre secretari més valencianista. Després, molts se'n passaren, com Peris o Álvarez.*

²⁰³ Entrevista personal amb Joan Lerma. *Op. Cit.*

*Fins la crisi que va fotre fora a Juanjo Pérez Benlloch. En l'accionariat d'aquest diari sí que estaven Maldonado, Attard, Jiménez de la Iglesia i era altra cosa*²⁰⁴.

L'article citat de Grau de Montmajor –publicat a abril de 1979- resulta de gran clarividència:

*El PSOE, nos comenta un viejo militante socialista, ganó las elecciones del quince de junio en el País Valenciano. Pero sus dirigentes no han sabido articular el gran partido de la izquierda que necesitamos. El caos organizativo del PSOE-PV ha producido el bajón del uno de marzo, y las bases empiezan a pedir cuentas claras y responsabilidades. Responsabilidad que tocaría, en primer lugar, al secretario general Joan Pastor, como número uno del PSOE. Su imagen, a pesar de haberse significado positivamente por el tema de la definición socialista respecto de los símbolos del País Valenciano, ha ido arrastrando el déficit de un partido aún sin estructurar. Un partido en donde abunda más el oportunismo y la escalada personal por el poder que el deseo de construir una izquierda valenciana con proyección de futuro. Los primeros síntomas graves que indicaban que el secretario general hacía aguas se dieron cuando la confección de las listas del PSOE para las elecciones generales. La juventud política de Joan Pastor cometió entonces el grave error de elaborar — con métodos muy dudosos— unas listas que reflejaban exclusivamente sus intereses personales al frente del partido. Pastor, secretario general desde febrero de 1978, quiso correr demasiado y tropezó. Las listas fueron reelaboradas y la resultante final reflejaba más equilibradamente las corrientes internas del partido. Los nacionalistas del disuelto PSPV, excluidos por Pastor, entraron en la lista por la puerta grande representados por Alfons Cucó, que fue el día uno de marzo el senador más votado del País Valenciano. Pero el gran objetivo de Joan Pastor, prácticamente su único objetivo desde hace muchos meses, era anular la figura política de José Luis Albiñana. Y ahí le falló a Pastor la experiencia y la práctica política comprometiendo su imagen en una labor imposible por cuanto el mismo Albiñana es miembro de la comisión de listas del PSOE y uno de los dos valencianos presentes en la ejecutiva federal del partido. Y fue esa misma comisión que reelaboró las listas incluyendo a Cucó en el trío para el senado. Las prisas de Joan Pastor por llegar a convertirse en el árbitro exclusivo del PSOE, lo pusieron entonces en evidencia*²⁰⁵.

Grau de Montmajor, a través de les planes de VS, prenia part en la problemàtica i afirmava:

La llegada de Pastor a la ejecutiva de Madrid debe de combinarse necesariamente con la caída de José Luis Albiñana. Y contra él ha dirigido Joan Pastor todos sus dardos y sus posibles bazas. El sector "pastorista" acusa al actual president del Consell de ser el responsable de los resultados electorales

²⁰⁴ Entrevista personal amb Rafael Ventura i Melià. *Op. Cit.*

²⁰⁵ GRAU, G.: "PSOE. Crisis en la ejecutiva. Las bases contestan a Joan Pastor". *Valencia Semanal*, número 67. 15-22 d'abril de 1979. Pàgina 12.

del uno de marzo. Pero lo cierto es, sin embargo, que la respuesta electoral socialista dependía más del aparato del partido, controlado básicamente por Pastor, que de la presidencia de un gobierno que, por ser de concentración, malamente podía definir su gestión como socialista o simplemente partidista. Los errores de Albiñana, muchos y repetidos, son una gota de agua en el caos pre-autonómico si los comparamos con la incapacidad de Joan Pastor para ensamblar y coordinar un partido socialista fuerte a lo largo y a lo ancho del País Valenciano (...) Mantener al PSOE en una nebulosa caótica y desorganizada era para Joan Pastor una forma de evitar el ascenso de otros y la posible competencia. Dicho crudamente: en el país de los ciegos, el tuerto es rey²⁰⁶.

L'article continua amb el seu estil directe i la seua interpretació contra la gestió de Pastor:

Después de romper con los hombres del sector nacionalista al excluirlos de las listas y de presentar batalla abierta a Albiñana hasta el punto de pretender la retirada socialista del Consell sin pararse en argumentos políticos y con el único fin de intentar "neutralizar" las influencias políticas de José Luis Albiñana, Joan Pastor observa ahora cómo su figura va deteriorándose progresivamente. Inventó entonces una posible tabla de salvación: el llamado Pacto del Romeral. El Pacto del Romeral, avalado por Las Provincias —luego veremos por qué— y presentado en ese periódico como una conjunción de tendencias, reúne nombres tan dispares como el mismo Joan Pastor, Ruiz Mendoza, Manuel del Hierro, Juan de Dios Leal, Vicent Garcés y Manuel Sánchez Ayuso. Algunos de estos nombres eran incompatibles entre sí hace apenas unas semanas, y ahora se suman en un pacto fraccionario forzado por las circunstancias. La nota más destacada de los "pactantes" es su obsesión — en algunos casos histórica — por desplazar a Albiñana y por cortar como sea el ascenso de los nacionalistas. Unos nacionalistas que ahora, más que nunca, podrían ser útiles al PSOE después del descalabro sufrido en Andalucía con el éxito del PSA y del afianzamiento de las corrientes nacionales en diversas zonas del Estado. Ninguno de los hombres del ex-PSPV figura en un "pacto" que tiene más de contubernio que de tendencia orgánica. Tendencia que hoy por hoy está del lado de Albiñana, Joan Lerma y los nacionalistas como Cucó²⁰⁷.

Grau de Montmajor també observa connexions entre els anomenats crítics del socialisme valencià i el mitjà conservador per excel·lència, *Las Provincias*, que advoca pels seus interessos, com és obvi, però que no dubta en alinear-se amb Pastor per aconseguir-los:

Y luego está Las Provincias. La subdirectora del decano rompió hace mucho tiempo con José Luis Albiñana. Dicen que se sintió "traicionada"

²⁰⁶ *Op. Cit.*

²⁰⁷ *Op. Cit.*

cuando el president del Consell se negó a transigir con aquello de la "personalidad valenciana". Por eso la cancha de juego de que disponía Albiñana en Las Provincias pasó del blanco al negro. Por eso los ataques de María Consuelo Reyna y sus columnas tratando de "Travolta" al president del Consell. Pues bien, a través de Manuel del Hierro —el socialismo municipal con franja azul— se establece ahora este eje Pastor-Las Provincias-Pacto del Romeral. Eje que tiene como objetivo hombres como Cucó y como José Luis Albiñana, dos de las "bestias negras" de Las Provincias. Eje que Pastor deberá pagar de algún modo a Las Provincias (...) Parece ser que Albiñana, ocupado exclusivamente hasta ahora con el Consell, ha salido ya de su despacho dispuesto a dar la batalla. Los nacionalistas también. Batalla que se quiere dar a Pastor en sintonía con una base cansada de estar ausente en las decisiones de la ejecutiva del secretario general y de permanecer en un partido donde la desorganización se combina con el medro político personal de algunos de sus dirigentes. Unos y otros afilan aceleradamente las uñas, porque el XXVIII Congreso del PSOE está como quien dice a la vuelta de la esquina. Ahora comprendemos aquellas declaraciones de Joan Pastor a María Consuelo Reyna, cuando dijo que el Himno Regional de Serrano lo emocionaba hasta el llanto y le ponía la carne de gallina. Ahora lo comprendemos²⁰⁸.

La transcripció de bona part de l'article de Grau de Montmajor no té altra finalitat que la d'escenificar la posició del setmanari nacionalista en un moment clau de la història del socialisme valencià, amb pugnes internes necessàries per entendre el definitiu esdevenir de la revista. Abans de la publicació d'aquest clarivident article, VS havia recollit dues entrevistes a Joan Pastor (una anònima: *Entrevista: Joan Pastor, Secretario General del PSPV (PSOE): UCD nos quiere desacreditar.* - VS 45, pàgines 16-18; i un altra de Lluís Miró: *Entrevista: Joan Pastor, nuevo señor del PSOE: De benjamín a Secretario General.* - VS 14, p. 22-24) i després ja no tornà a aparèixer ens els titulars de la revista. En canvi, Joan Lerma s'expressà en endavant en dues entrevistes publicades a VS en juliol de 1979 i maig de 1980: *Entrevista: Joan Lerma: Este gobierno no tiene salida para la crisis.* Número 80 del 15 al 22 de juliol de 1979. Pàgines: 16-18 i *Entrevista: Joan Lerma: UCD está hundiendo al País Valenciano.* Número 119 del 18 al 25 de maig de 1980. Pàgines 20-22, respectivament, i ambdues anònimes.

Segons Jesús Sanz (en una opinió que compartim sols en part): *A partir d'aleshores la revista es "la veu del seu amo" (un grup de socialistes vinculats a les institucions públiques –alcaldies, Diputació de València, etc.- que coincidia, sense fissures, amb els moderats. Eixa, i no altra, és la raó del suport ferm a Albiñana quan aquest gaudeix dels favors de l'executiva entrant en juliol, i de l'abandonament al que*

²⁰⁸ Op. Cit.

es veu sotmès quan eixe equip l'abandona a la seua sort en desembre de 1979, com a conseqüència de l'eixida de consellers socialistes del pregovern valencià. La "veu del seu amo" dictava, per suposats, atacs un dia sí i altre també a la política dels crítics, tal i com queda reflectit a les seues pàgines²⁰⁹. Per suposat, la posició de la revista vira després segons els interessos. La veu de l'amo a la que fa referència Sanz no és altra que la de Lerma i els lermistes i mentre al principi (quan es compra la revista a maig de 1979) VS pot interpretar-se com una revista de partit, a partir del cop de mà dels lermistes (amb el suport de l'executiva central), el setmanari margina Albiñana (a l'igual que succeeix a la política valenciana) i passa a respondre als interessos de Joan Lerma.

La reelecció del segon president del Consell al castell de Santa Bàrbara, a Alacant, encastella a Albiñana primerament gràcies als quatre vots socialistes i al comunista, front als quatre ucedistes. A l'hora de repartir les carteres, tanmateix, els vots centristes s'imposen i els quatre integrants de la UCD se les reparteixen totes excepte la presidència. Les estratègies polítiques adquiriren llavors encara més pes i la dreta pressionà continuadament a Albiñana per forçar-lo a abandonar el seu càrrec i ocupar ells l'únic lloc que encara no controlaven, el més important. Les diferències en la configuració de l'autonomia també es feren més visibles. Els socialistes decidiren aplaçar al màxim la convocatòria del pregovern per intentar que la UCD no pogués ofegar les iniciatives de la presidència.

Els socialistes iniciaren aleshores una campanya (durant l'estiu de 1979) per captar el suport dels ajuntaments en defensa de la via ràpida d'adquisició de l'autonomia. UCD es sumà a la iniciativa per no perdre posicions electorals però poc després començà a posar en tela de juí la via del 151 per acabar defensant la del 143 i així intentar restar força a les autonomies perifèriques davant Madrid. Les mesures d'ofegament, com era obvi pel control de les diferents conselleries, s'expandí a la faceta econòmica i Monsonís bloquejà la presidència d'Albiñana. Així, dels 178 milions de pessetes que tenia el Consell com a pressupost (contant el superàvit de l'any anterior) se li concediren més de 160 milions a UCD, 16 al PSPV-PSOE i res al PCPV. Aquesta política arribà conjuntament amb la progressiva ambigüitat en quan al procés autonòmic, amb manifestacions en un o altre sentit segons els membres de la dreta que els pronunciaven i el mitjà de comunicació en el que ho feien. La via de 143 pel que

²⁰⁹ SANZ, Jesús: *La cara secreta de la política valenciana. Op. Cit.* Pàgines 204-205

finalment es decidiren acomplia un caràcter més descentralitzador que autonomista i lliurava un important poder a les diputacions provincials. A més no exigia referèndum. Tot indica que la UCD optà per aquesta última posició pel fort poder que adquirien les diputacions (de majoria centrista) en l'elaboració de l'Estatut per contrapesar el poder del plenari, majoritàriament d'esquerres.

No jugà en favor dels socialistes l'anomenada divisió interna, que anava intensificant-se i arribà al seu punt culminant amb l'expulsió del partit de l'alcalde de València, Martínez Castellano, i la suspensió de dos anys de militància de Pastor. Les estratègies de Lerma, Cucó i Albiñana comptaren amb el beneplàcit de l'executiva federal però no pogueren demostrar en què es basava l'acusació sobre la mala gestió en el consistori del Cap i Casal per part de Martínez Castellano. Els moderats aconseguiren comandar les tres institucions públiques de major poder en mans d'Albiñana (al Consell), Girona (a la diputació) i Ricard Pérez Casado (a l'ajuntament de València en substitució de Martínez Castellano). Els expedients sancionadors a diversos militants crítics d'Elx i l'eixida del partit de diversos d'ells, decantà el poder, socialista de la part moderada. La crítica de Pastor en el diari *Las Provincias*, el 19 de juny de 1980, provocà la seua suspensió.

El que fora alcalde de la ciutat de València entre 1979 i 1989, Ricard Pérez Casado, reflexionava a la revista *El Temps* sobre les divisions internes del principal partit dels socialistes valencians, el canviant perfil ideològic d'alguns dels seus integrants i el xoc d'interessos: *El PSPV-PSOE era un partit divers, de capes geològiques que miraven d'assentar-se i en ocasions xocaven. Albiñana, a qui li tinc molt d'afecte, va evolucionar del nacionalisme espanyol i de posicions pròximes a la democràcia cristiana fins a l'esquerra i el nacionalisme valencià. Jo he caminat cap a la socialdemocràcia, i nacionalment, la meua experiència als Balcans –hi vaig viure en un moment crític, i hi torne cada any- m'ha fet prendre distància. He comprovat que la identitat és un element que pot excloure la gent, i això em fa por*²¹⁰.

Al congrés extraordinari es mesuraren les forces dels crítics, moderats i tercera via (García Miralles, Pérez Ferré, Guardiola i Sotillo). La lluita per la secretaria general enfrontà a Joan Lerma i Manuel del Hierro, vencent el primer per escàs marge i amb un pacte entre tres parts que dos anys després es trencà per dividir el sector del nou secretari general contra Albiñana. Lerma obtingué 6.752 vots per 6.074 Manuel del

²¹⁰ Entrevista de Víctor Maceda a Ricard Pérez Casado publicada en la revista *El Temps*, número 1510, que veié la llum el 21 de març de 2013. Pàgina 26.

Hierro. En la nova executiva entraren García Miralles com a president del partit i Pérez Ferré com a vicesecretari general. Lerma havia aconseguit un ascens meteòric en el partit i a principis dels anys vuitanta ja encapçalava els PSPV-PSOE. Fou reelegit secretari general en el segon congrés de febrer de 1980. Després realitzà autèntics treballs d'enginyeria política per mantenir l'equilibri intern en el partit, amb pactes temporals amb els moderats però també amb els crítics, als que acabà integrant en una posterior executiva i dels que es valgué per oposar-se a Albiñana. Sempre amb el suport d'un Felipe González que ja era líder absolut dels socialistes espanyols.

Albiñana afirma: *Amadeu canvia de cavall però jo respecte el seu criteri. Ell té una temptació que l'obliga a prendre una decisió. En ell ho respecte, en altres persones no. Fabregat és un patriota i un intel·lectual i, possiblement, a ell els mossos i les lluites pel poder l'espanten, li fan por. Jo pense que ell, que ja ha salvat la revista, vol evitar noves batalles en les quals ell està alineat amb una part minoritària que ha perdut la confiança del PSOE a nivell estatal. És una elecció difícil. Pensa que salvant els trastos pot salvar l'objectiu. És honrat amb el seu possibilisme al deixar-me a mi i passar a alinear-se amb Lerma. Jo, per ell, no em vaig sentir traït*²¹¹. Pilar López, la segona directora del setmanari, matisava la major part de les afirmacions de la resta dels protagonistes i pensava que la connexió entre els responsables periodístics de la revista (Fabregat) i el PSPV-PSOE anava més enllà de la simple financiació o suport econòmic: *El discurs venia marcat pels propietaris de la publicació. Amadeu, que era l'enllaç entre els polítics i la redacció, posava el seu segell personal i tenia tota la llibertat per adequar el discurs més adient en cada moment*²¹².

El cop de mà dels lermistes, més o menys, es fa efectiu a l'estiu de 1979 i ja en el mes de juny comencen a veure's les primeres conseqüències a *Valencia Semanal*, amb una defensa decidida dels interessos del sector socialista valencià pròxim a Joan Lerma. En el número de l'1 de juliol (exactament el 78) apareix ja un article d'opinió del nou secretari general en el que, més enllà de les paraules que protagonitzen el text, és important la presència, per la pretensió de la revista de potenciar la seua carrera com a polític. Tanmateix, el text no desmereix. En un primer lloc reflexiona sobre els problemes socials i econòmics als que, diu, la UCD no sabé, llavors, fer front. La darrera part és de força interès, doncs Lerma es deixa d'ambigüitats i exposa clarament la seua posició davant el congrés socialista que anava a tenir lloc en breu:

²¹¹ Entrevista amb Josep Lluís Albiñana. *Op Cit.*

²¹² Entrevista electrònica amb Pilar López. València. 28 de gener de 2010.

No es tarea fácil la que tiene el Gobierno por delante, sobre todo viendo las incapacidades demostradas. De cualquier manera, bien es verdad que es más fácil en esta ocasión diagnosticar los males que resolverlos. Este es precisamente el reto que el Congreso del Partido Socialista tenía y tiene planteado: encontrar soluciones que den respuesta a los problemas políticos y económicos que la sociedad española tiene planteados. Y no es precisamente cayendo en falsos dilemas como se van a resolver. Y hay que decir bien claro — porque precisamente este es el momento escogido por el Congreso del Partido Socialista para hablar claro—, que la discusión en el partido no está planteada entre un sector más radical y otro más moderado, según estén de acuerdo o no con la ponencia política aprobada en el XXVIII Congreso. La discusión, a mi entender, está en que no es posible dar unas respuestas reales a los problemas de nuestra sociedad cuando no se conoce adecuadamente ésta. Y eso es precisamente lo que ocurre en este caso. Quien se atreva a dar soluciones sobre la base de un análisis tan simplista de la estratificación social española, como el de dividirla en "burgueses y proletarios", difícilmente podrá dar una respuesta válida a las esperanzas de los más de cinco millones de españoles que confían en el Partido Socialista para que cambien las cosas. No creo que sea preciso ocultar que en el Partido Socialista haya personas que tengan una visión más moderada y otras sean más radicales. Sin embargo, en esta ocasión creo que no se trata de una visión más radical, sino de una visión errónea de la realidad. De ahí que sea tan importante este período de discusión y clarificación, abierto por el XXVIII Congreso del PSOE²¹³.

Un parell de setmanes després de publicar-se l'article d'opinió, VS dedica una àmplia entrevista en la que s'analitza la figura de Lerma, al que se'l presenta com impulsor, en su día, de la reorganización de las Juventudes Socialistas, y el representante del PSOE en la Taula de Forces Polítiques. Delegado en el XXVII Congreso socialista, participó en la elaboración de la ponencia sobre nacionalidades y regiones defendiendo la estructura federal del partido. Secretario general del PSOE de València, fue miembro del último Comité Federal socialista. Economista, ocupó la cartera de Trabajo en el anterior gobierno preautonómico, siendo actualmente diputado por València y miembro de la Comisión de Energía del Congreso²¹⁴. L'entrevista de tres planes (situada en les primeres pàgines de la publicació) no està signada per cap periodista i en ella es tracten temes d'actualitat de la política valenciana i la situació del partit del qual és secretari general. Es reproduïxen ací les qüestions que

²¹³ LERMA, Joan: "La sociedad reclama respuestas". *Valencia Semanal*. Número 78. 1-8 de juliol de 1979. Pàgina 13.

²¹⁴ ANÒNIM: "Este gobierno no tiene salida para la crisis. Entrevista a Joan Lerma". *Valencia Semanal*. Número 80. 15-22 de juliol de 1979. Pg. 16.

tenen relació directa amb la crisi interna del PSPV-PSOE per observar la posició de Lerma:

— ***La crisis aprieta, y para colmo de males, el PSOE por barrer. Porque no me negarás que los problemas internos del PSOE están contribuyendo a agravar más aún la situación. Hasta que el congreso extraordinario no decida algo, "la alternativa" continuará en el trapecio y sin red.***

— *Bien, si sacas el tema del PSOE te diré que siempre creí, y así lo dije en el XXVIII Congreso, que la alternativa a Felipe era otra vez Felipe, no como persona, sino como línea política. Mira, salvo algunas críticas que en mis intervenciones en el Comité Federal he hecho a la ejecutiva estatal con respecto a problemas orgánicos, yo estoy de acuerdo básicamente con la política que ha llevado esa ejecutiva de Felipe González. Y no se trata, insisto, de estar de acuerdo o no con una imagen, sino con unas líneas políticas y con unas alternativas.*

— ***¿Pero tú eres marxista o no?***

— *Por formación y por prácticas políticas me considero marxista, pero desde luego no pienso hacer lo que algunos, que acabarán poniéndose la palabra en las tarjetas de visita. "Fulano de tal. Marxista". Mira, el marxismo no consiste en ir a consultar a cada momento el breviario para ver la frase de turno de Marx. El marxismo es un método para analizar la realidad, y pienso que la alternativa no estuvo, en el XXVIII Congreso, entre unas personas más radicales y otras que lo eran menos, sino entre una interpretación de la realidad que yo considero correcta y otra que no es más radical, sino simplemente errónea. Como dice Triginer, en este partido se confunde muchas veces el realismo con la moderación.*

- ***¿Y en el PSPV (PSOE)? ¿Cuándo volverán las aguas a su cauce?***

- *Lo que ocurre en el PSPV (PSOE) es que el partido ha vivido situaciones muy nuevas que requieren una práctica y un aprendizaje. Por lo demás, estoy seguro, contra los deseos de algunas derechas, de que en el próximo congreso nacional del PSPV (PSOE) no va a pasar nada especial. Simplemente que el partido, haciendo uso de la democracia interna, debatirá las posibles salidas y alternativas de la problemática valenciana, y se elegirá una ejecutiva para dirigirlo.*

— ***¿Una ejecutiva "de síntesis"?***

— *Una ejecutiva, a mi entender, que debiera agrupar a todas aquellas personas que sean capaces de aportar algo a esas soluciones que el País Valenciano reclama.*

— ***¿Tienes tú alguna solución?***

— *La responsabilidad del partido más votado del País Valenciano, que es el nuestro, requiere planificar una estrategia a medio y largo plazo. Es una responsabilidad demasiado grande para dejarla como pasto de la improvisación.*

— ***Dices que no es un problema de personas, pero tú pasas por ser un hombre próximo a José Luis Albiñana.***

— *Ese es el reflejo que se me ha querido dar desde la óptica de determinadas personas. Mira, el cargo de president del Consell implicaba e implica un coste político personal muy grande para la persona que lo ocupara. Sobre todo porque, como se ha visto y se sigue viendo, UCD se ha dedicado a atacar al president desde el momento en que hacerlo directamente contra la*

institución le hubiera representado también un coste político evidente. Por eso, porque no les conviene atacar directamente a la institución, intentan trivializar la actuación del president. Y sí, es posible que determinadas personas hayan tratado de que ese desgaste que acarrea la presidencia me alcanzara también a mí de rebote. Pero quienes llevan años de militancia en el partido socialista saben que yo he sido, cuando lo he considerado oportuno, uno de los mayores opositores a Albiñana. Pero, en fin, esta cuestión que planteas carece de relevancia, porque siempre he mantenido mi criterio personal en el seno del partido.

El protagonisme de Lerma torna a fer-se visible en el número 88 de setembre del mateix any, en un article signat pel pseudònim G. Grau sobre la posició dels tres grans partits a l'espera d'una taula tripartida per debatre el procés autonòmic. VS reproduïx un comunicat de la comissió executiva del PSPV-PSOE en el que s'explica l'expulsió del partit de Fernando Martínez Castellano i el seu posterior cessament com a alcalde de València, explicada *por su probada negligencia inexcusable en la forma de llevar la Secretaria de Administración del PSPV-PSOE, durante su mandato, no llevando ningún tipo de libros contables ni registros, indispensables para toda buena gestión administrativa, y apareciendo importantes irregularidades en la nota de entregas y salidas*²¹⁵.

Grau de Montmajor continua en l'article amb l'anàlisi de la situació del partit socialista i considera que l'executiva de Lerma anava a realitzar un viatge *molt arropat*²¹⁶ a Madrid per reunir-se amb el comitè central i que era presumible que —*a la vista de cómo se están desarrollando los prolegómenos del Congreso— que vuelva más reforzada aún, con cargos en la nueva dirección socialista, cara al congreso posterior del País Valenciano. Y es a partir de esa coherencia que los socialistas estarán en disposición de sentarse a negociar, cosa que las tensiones internas del partido han impedido hasta ahora*²¹⁷. G. Grau donava per tancat el tema de Martínez Castellano, penedint-se de que el responsable de l'alcaldia de València no haguera presentat la dimissió abans al·ludint raons personals. Una foto de Lerma a dos columnes (l'ordenació de les pàgines és a tres) capitaneja la informació.

Tanmateix, en el número 93, d'octubre de 1979, l'editorial (esta vegada anònim però quasi amb total seguretat escrit per Amadeu Fabregat) no dubta en enaltir la figura

²¹⁵ GRAU, G. "El PSPV-PSOE se explica". *Valencia Semanal*. Número 88. 23-30 de setembre de 1979.

Pg. 6.

²¹⁶ *Op. Cit.*

²¹⁷ *Op. Cit.*

d'Albiñana a l'aconseguir que un 95% dels pobles valencians signaren a favor de l'autonomia, lliurant-se les signatures a Madrid i iniciant una segona fase en el procés estatutari:

Des d'aquestes pàgines on tantes voltes ha estat criticada —i pràcticament en solitari— la gestió del senyor Albiñana al front de la primera etapa del Consell, tenim ara la satisfacció de reconèixer que el procés autonòmic ha començat ja d'una forma efectiva, al País Valencià, gràcies a l'esforç i a la tasca del cap del Consell. (...) La campanya pel "sí" dels municipis a l'autonomia ha estat l'obra exclusiva de la Presidència del Consell. Aquesta afirmació no va a poder discutir-la ningú. I poden certificar-la, en canvi, la quantitat de pobles que el senyor Albiñana ha recorregut al llarg d'aquests mesos amb una tenacitat, diguem-ne "estatutària", que no hem pogut en aquells sectors de l'espectre polític que s'han dedicat a sembrar de dificultats la llarga marxa cap a l'autonomia. (...) I pel que fa al President, si els rumors insistents ue assenyalen la possibilitat de la seua retirada —no sols del primer despatx de Palau sino també de la política activa— arribaren a confirmar-se, Josep Lluís Albiñana podria eixir de la Generalitat per la porta gran. La seua gestió autonomista d'aquests mesos, ben administrada i capitalitzada pels partits des de la mateixa òptica d'Estat que hi ficà el President, podrien convertir a aquest País Valencià en la quarta autonomia de l'Estat²¹⁸.

El 4 de novembre (dins la revista número 94) VS informa sobre la segregació d'una part dels socialistes, la corresponent als definits com trotskistes (que el setmanari anomena "troskos"). Ho feien amb l'objectiu de constituir-se com un col·lectiu de socialistes marxistes per representar, segons deien, als autèntics obrers. Els màxims representants de l'escissió foren el regidor de Sueca i diputat provincial, Lledó, i altres dirigents com Marín López i Damián Cabeza. *No podíamos permanecer en el PSOE y seguir siendo cómplices de una grave traición a la clase obrera. En el último congreso se ha consumado la liquidación del PSOE como partido obrero, que desde hace algún tiempo defiende el orden burgués. La monarquía se encuentra en un momento crítico y necesita del apoyo de González y Carrillo para frenar las aspiraciones del pueblo. Nosotros, no obstante. Seguimos reclamándonos del partido de Pablo Iglesias. (...) La polémica surgida a partir del 28 Congreso ha sido artificial y confusionista. En realidad no hay diferencias de fondo entre los seguidores de Bustelo y los de Felipe.*

²¹⁸ ANÒNIM: "Gol del President". *Valencia Semanal*. Número 93. 28 d'octubre al 4 de novembre de 1979. Pàgina 5.

*Ambos sectores son igualmente traidores*²¹⁹. El PSPV-PSOE llevà rellevància a l'escissió al considerar que no tenia incidència per la escassa quantitat numèrica.

En el número 95 de novembre de 1979 s'explicaven les diferents opcions existents per al congrés. La presència dels socialistes en la direcció de VS duu a pensar que qualsevol informació rellevant al partit passés per un filtre i inclús que estigués redactada per membres de la mateixa agrupació. Tanmateix Fabregat sempre ha defensat la independència del setmanari. Sobre l'enfrontament entre crítics i moderats es diu al número 95 (signat per G. Grau) que calia *la necesidad de pacificar, o al menos poner un máximo de orden en las filas socialistas, está dando lugar a conversaciones cara a la negociación de una posible ejecutiva de integración —hegemónica para los críticos— que posibilitaría la presencia de socialistas de las tres tendencias. En una ejecutiva de integración podrían figurar —y siempre en hipótesis— nombres como Antonio Tonda, Cabrera e incluso Manuel del Hierro*²²⁰. VS entrevista en les següents pàgines a Manuel Sánchez Ayuso, un dels representants del sector crític del PSPV-PSOE, demostrant que encara se seguia donant veu (de fet, mai es deixa de fer-ho) als sectors oposats del lermisme.

Lerma apareix constantment (com no podia ser d'altra forma) als escrits de G. Grau sobre la situació de la política valenciana. Cert és que el secretari general del PSPV-PSOE guanya força amb el pas dels mesos però també que rep un tracte molt benèvol de VS. Sovint, les informacions genèriques s'il·lustren amb una foto de Lerma (la revista arriba a repetir una mateixa foto en tres ocasions) i és complicat trobar, al contrari del que succeí amb Albiñana, alguna informació crítica. És pot observar de nou a la publicació número 99 que sortí al carrer el 9 de desembre. En un article de Grau sobre el paral·lelisme dels processos valencià i andalús, el periodista de VS considera que: *La aparición en «la tancada» del secretario general, Lerma, y varios miembros de la ejecutiva momentos después de que su supuesta inhibición fuera duramente criticada en el encierro del Palau de la Generalitat era algo más que una simple anécdota y podría marcar muy bien el inicio de una nueva estrategia de relanzamiento autonómico con todo el apoyo de la dirección estatal del partido. Los socialistas parecen haber comprendido, por fin, que la movilización en contra del Decreto es algo más que una contestación parcial: es un «test». Un «test» de valor considerable a la hora de*

²¹⁹ ANÒNIM: "Críticos y moderados son lo mismo". *Valencia Semanal*. Número 94. 4 al 11 de novembre de 1979. Pàgina 13.

²²⁰ GRAU, G. "Una semana decisiva". *Valencia Semanal*. Número 95. 11-18 de novembre de 1979. Pàgina 11.

*empezar a sopesar las posibles dimensiones de una protesta más generalizada en contra del «frenazo autonómico» de UCD. Las cosas empiezan a ponerse claras por este lado*²²¹.

El conflicte en el principal partit de l'esquerra valenciana arriba, per suposat, unit en un context enormement violentat per l'acció de la dreta més radical, amb agressions a polítics en Morella, Quart de Poblet, Camp de Mirra, Catarroja o València. La UCD llança proclames viscerals i acientífiques que calen amb consistència en plataformes com el GAV, que ho tradueixen, sovint, en actuacions agressives al carrer. L'estratègia blavera (amb les aspiracions de Monsonís per arribar a la presidència de la Generalitat) rep el suport indirecte del sector nacionalista del PSPV-PSOE, qui, ja consolidat en l'executiva del partit, deixa de ser favorable a les aspiracions d'Albiñana. L'important personalisme del president del Consell pogué afectar al seu tracte amb molts altres integrants dels socialistes, així com també amb Lerma, un polític en ple ascens i control del partit. Fou aleshores quan es dugué endavant l'anomenada "eixida a la catalana", que rebia el nom per les similituds amb l'estratègia seguida en el procés autonòmic de Catalunya. Suposava la potenciació del paper del president de la Diputació de València (el nacionalista Girona) perquè arribés en el futur a presidir la Generalitat. Els nacionalistes pretenien que Albiñana es quedés a Madrid i permetés a Girona controlar les dues administracions per així acabar amb el bloqueig econòmic al que Monsonís tenia subjecta a la Generalitat. La intenció és que Albiñana no eixís elegit membre de l'executiva federal, com després va succeir per l'oposició dels lermistes, nacionalistes i integrants de la tercera via. Albiñana, davant la situació, s'aferra al càrrec i no dimiteix com li proposava el partit, aplicant en endavant una política marcadament nacionalista mitjançant la defensa de la via del 151, el bilingüisme i la quatribarrada. Tot amb la intenció de guanyar-se el suport d'aquest sector del seu partit.

Amb el temps, el sector socialista pròxim a Lerma anà posicionant-se en favor de les teories practicades pocs mesos abans per Joan Pastor i els seus polítics afins, compartint, inclús, la decisió de cedir la presidència del Consell a la UCD, suposadament en favor del procés autonòmic. Així, els plantejaments entre Lerma i Albiñana es feren pràcticament contradictoris. El primer defensava potenciar converses entre el PSPV-PSOE y UCD, mentre el president del Consell promovia la reunió de la Taula dels Partits signants del Compromís Autonòmic d'octubre de 1978. Ambdues

²²¹ GRAU, G. "País Valenciano y Andalucía, mano a mano". *Valencia Semanal*. Número 99. 9-16 de desembre de 1979. Pàgina 10.

posicions, tanmateix, acabaren per beneficiar el partit de dretes, que anà abandonant gradualment la seua defensa de la via del 151 per acabar assolint, en gener de 1980 definitivament, la via del 143. Les converses tripartides (PSPV-PSOE, UCD i PCPV) serviran de més bé poc, més enllà de marcar clarament els dos blocs oposats en quan al procés autonòmic que s'havia de dur a cap. La tessitura acabà fructificant en l'aparició d'un moviment nacionalista d'esquerres al marge dels partits parlamentaris en el que participen membres del partit pròxims a Albiñana com Girona, Pla o Felip. Les pressions de la UCD fan que la executiva socialista decideixa que tots els consellers del seu partit deuen abandonar el pregovern, deixant sola a UCD i forçant la dimissió d'un Albiñana que no troba suport en la comitiva federal. El PCPV, tanmateix, considera que la decisió es deu a una divisió de partit dels socialistes i no abandona el conclave.

El periodista ocult rere el pseudònim Grau de Montmajor recull al número 101 de desembre de 1979 les raons dels socialistes per abandonar el Consell, parafrasejant molt del discurs recollit pel PSPV-PSOE. *El comunicat acusa a UCD de fomentar «l'estratègia de la tensió», de «violar el reglament del Consell», de «negar-se reiteradament a acceptar un calendari autonòmic que possibilita en breu temps la plena consecució de l'autonomia, calendari que com hem repetit en nombroses ocasions ha de comptar amb la data del 28 de febrer com a dia del referèndum d'iniciativa autonòmica, per a coincidir amb la data en principi acordada per Andalusia, únic territori que al costat del País Valencià ha superat amb escreix els requisits exigits per la Constitució». En síntesi, i segons ha repetit aquests dies el secretari general Joan Lerma, «els socialistes se'n van del Consell perquè la funció de l'òrgan preautonòmic és portar l'autonomia al País Valencià. UCD està col·lapsant i boicotejant el funcionament del Consell, frenant a un temps el procés autonòmic amb la seua intransigència. En aquestes condicions, si el Consell no ha de servir per a portar l'autonomia, als socialistes no ens interessa romandre en el Consell» (...) «no ens en anem del Consell per a renegociar després des d'una postura de força. No es tracta ara d'un problema de carteres, sinó del procés autonòmic en el seu conjunt. Si UCD no ens dóna garanties clares i contundents pel que toca al procés autonòmic, els socialistes no tornarem al Consell»²²². VS s'al·linia amb la posició lermista.*

²²² GRAU DE MONTMAJOR, G.: "Los socialistas se van del Consell". *Valencia Semanal*. Número 101. Del 23 al 30 de desembre de 1979. Pàgina 22. Traduït de l'inicial, escrit en castellà.

Una de les situacions de més clarividència (en quan al pes creixent del lermisme en *Valencia Semanal*) es produeix amb l'eixida de l'agrupació socialista del Consell, amb la dimissió d'Albiñana com a president. El fet és que la publicació en tot moment (com queda clar a les editorials signades per Fabregat) es nega a acceptar que aquesta siga la millor opció, defensant la legitimitat de les forces d'esquerra a governar des de la presidència un País que els ha votat majoritàriament i que sols controla políticament la dreta pel decret que adjudicava un pes especial a les diputacions. Tanmateix, quan en els darrers dies de l'any 1979 es produeix el trencament del Consell amb l'eixida socialista, la interpretació no és tan negativa. Aquesta estratègia prové de les files lermistes amb el doble objectiu de forçar una negociació amb la UCD radicalitzant el procés autonòmic (i per tant fent-lo centre de les atencions de la política estatal) i, per altra banda, acabar amb la figura política d'Albiñana qui, en un primer moment, accepta modèlicament la decisió del partit però que després també juga les seues cartes de forma crítica. El fet és que l'article anònim de la revista número 101 interpreta que:

Dejando a un lado —más adelante hablaremos de ello— la posibilidad de que la decisión del PSPV (PSOE) responda además a necesidades estratégicas del partido, el contenido del comunicado socialista —y las palabras del secretario general, Joan Lerma— es claro y transparente, difícilmente contestable con elipsis o con acotaciones laterales, como ahora intenta hacer UCD. Y es claro y transparente, inequívoco, porque compromete al partido socialista y lo coloca en aquel «point of no return» desde el que resulta imposible hacer marcha atrás sin lesionar gravemente la credibilidad del partido (...) La pretensión ucedista que interpreta la retirada socialista afirmando que «por fin el PSOE ha comprendido nuestra posición cardinal de que mientras Albiñana presidiera el Consell era imposible negociar la vía a la verdadera autonomía» es una auténtica cortina de humo modèlicamente filtrada en todos los medios que comentábamos y en la que no creen, para empezar, los mismos emisores y acólitos de la UCD. Pero, evidentemente, colocar a un hombre que como el ex presidente ha sido víctima de todo tipo de polémicas expresamente inventadas para desgastar su imagen y arrastrar así no sólo al PSPV (PSOE), sino también a la izquierda en general, es una maniobra que puede seguir arrojando —aunque cada día menos— sus buenos dividendos. Y, sin embargo, el senador Broseta sabe muy bien —y el resto de la UCD también lo sabe— que José Luis Albiñana no resultaba en absoluto condicionante para el curso de las negociaciones. Negociaciones que hicieron imposibles la intransigencia de una UCD empeñada en imponer un modelo electoral hecho a su medida para el Parlamento autonómico²²³.

²²³ ANÒNIM: "Los socialistas se van del Consell". *Valencia Semanal*. Número 101. 23-30 de desembre de 1979. Pàgina 22.

Contràriament a les posicions que s'havien mantingut en els mesos anteriors (abans de l'adquisició de la revista per part del socialistes i el posterior posicionament del sector lermista en la direcció) VS interpreta positivament la sortida del Consell i veu que els socialistes havien tornat *a tomar la iniciativa dando grandes pasos para recuperar el tiempo perdido con la gestión de la anterior Ejecutiva, que había acostumbrado al PCPV a una situación de prepotencia en función de la escasa capacidad de reflejos y la desorganización del equipo dirigente desplazado en la dirección del PSOE, tanto a nivel estatal como del País Valenciano, por la línea mayoritaria*²²⁴. Lerma interpretava eixos dies que la sortida del Consell es produïa pel col·lapse i el boicot de la UCD al procés autonòmic, frenant-lo continuadament amb la seua intransigència. Albiñana havia declarat uns dies abans a *El Periodico* que no estava disposat a dimitir.

Pràcticament totes les setmanes apareixia llavors informació vinculada a Lerma. El 13 de febrer, en el número 104, surt una nova entrevista, també anònima, en la que, ja l'entradeta, suposa una declaració d'intencions: *Con el secretario general del PSPV-PSOE repasamos los últimos acontecimientos políticos. Joan Lerma contestó a nuestras preguntas con una claridad casi didáctica. 'Yo procuro hablar siempre muy claro, pero aun así no faltan las malas interpretaciones'*²²⁵. En l'entrevista, la revista pretén mostrar la posició dels diferents partits d'esquerra sobre la política duta a cap per la UCD, sobretot en l'aspecte autonòmic. Tanmateix, el qüestionari comença preguntant a Lerma sobre l'eixida dels socialistes del Consell. *No somos partidarios de abandonar las instituciones democráticas. Pero en el caso del Consell se trataba de una institución que había que crear, cosa que UCD y «su» gobierno no han dejado. Lo he repetido mil veces en estas últimas semanas: la función del Consell es la de traer la autonomía, y si no ha de servir para eso, a los socialistas no nos interesa el Consell*, explica el secretari general socialista. Encara que l'entrevistador busca que Lerma es posicione sobre els problemes interns del PSPV-PSOE, el polític es centrà en UCD:

Mira, UCD ha estrangulado la posibilidad de un Consell eficaz y con prestigio a los ojos del pueblo valenciano. Con nuestra salida de la institución buscamos también denunciar públicamente esta actitud. Esto lo hemos dicho muy claro, y también hemos dicho que no pensamos volver al Consell hasta que UCD no entre en razón y se avenga a: 1), constituir, junto con los socialistas y

²²⁴ *Op. Cit.*

²²⁵ ANÒNIM: "Hay que desenmascarar a la UCD". Entrevista a Joan Lerma. *Valencia Semanal*. Número 104. 13 al 20 de gener de 1980. Pàgina 8.

comunistas, el Plenari de Parlamentaris; 2), aceptar la vía autonómica del artículo 151 de la Constitución, y 3), ponerle fecha al referéndum de iniciativa autonómica. Lo único que ha de hacer UCD es responder a estos tres puntos. Pero el partido del Gobierno ha intentado, desde el mismo día de nuestra salida, enmascarar el problema y confundir a la ciudadanía. De ahí que se invente fantasmas, de ahí que intente desviar los problemas con sus ataques a hombres del PSPV-PSOE. UCD quiere disfrazar el hecho de que está, ahora y aquí, en contra de la autonomía, y quiere disfrazar también las luchas internas por el poder que en estos momentos dividen a ese partido. Que UCD responda a esos tres puntos, que diga claramente, de una vez por todas, si quiere o no quiere la autonomía, y que lo diga proponiendo fechas concretas, y que se deje de declaraciones vacías para confundir a los valencianos.

A més de contestar altres preguntes sobre la llei de referèndums (en una entrevista de dues pàgines), Lerma exposa la seua posició sobre la problemàtica dels símbols més concretament sobre el blau de la bandera, després de mostrar-se partidari d'arribar a acords a canvi de que la dreta política acceptés la via del 151 en el procés autonòmic.

Unes setmanes després (quan ja el mes de gener de 1980 tocava a la seua fi), G. Grau fa una succinta anàlisi dels escassos passos que s'estaven donant en el procés autonòmic, amb una UCD enormement passiva que acceptava les decisions preses des de Madrid. En aquest article, en la part final, el redactor de VS explica que el congrés del PSPV-PSOE que anava a celebrar-se el 9 i 10 de febrer *no parece que vaya a tener, en esta ocasión, el interés y el «morbo» político que despertaron anteriores eventos de este tipo. Cuando el Comité Nacional socialista decidió aprobar la gestión de la Ejecutiva de Joan Lerma por casi el setenta y siete por cien de los votos, se vio cuál iba a ser la continuación de la historia. La suerte estaba echada en favor del equipo de Joan Lerma. El sector «crítico», que sólo amanece en las puertas mismas de los congresos permaneciendo en letargo el resto del año, ha sido barrido —a nivel de votos e influencia, se entiende— por una ejecutiva cuyo balance hasta hoy, comparado con el de la anterior y a pesar de su escaso margen de tiempo, arroja uno de los primeros saldos positivos del PSPV (PSOE)*²²⁶. Joan Lerma torna a ser entrevistat en maig de 1980, just en el penúltim número de la publicació, el 119, en una conversa de nou amb un periodista anònim en la que carrega amb força sobre el procés autonòmic llavors capitanejat ja per la UCD, tant al govern estatal com al territori valencià. No hi ha rastre de les disputes internes dels socialistes valencians a les preguntes. A més de les continuades referències al grup lermista o directament a la figura del secretari general

²²⁶ GRAU, G.: “La derecha anda de puntillas”. *Valencia Semanal*. Número 106. 27 de gener al 3 de febrer de 1980. Pàgina 21.

que més tard fou més de deu anys president de la Generalitat Valenciana, és també remarcable a partir de poc abans de l'estiu de 1979 les escasses reflexions que es realitzen a VS sobre la divisió dels socialistes valencians i la posició dels diferents sectors. Com es ben sabut, en periodisme la selecció de les notícies també marca la línia editorial del mitjà de comunicació. És important l'acció i l'omissió.

La definitiva imposició de Joan Lerma sobre Albiñana es produí al segon congrés del PSPV-PSOE celebrat a l'Hotel Sidi Saler de València, entre el 8 i el 9 de febrer de 1980. L'estratègia personalista d'Albiñana féu que no aconseguira el suport dels crítics del partit (declarats inclús antilermistes) per ser elegit secretari general dels socialistes i pocs dies després d'acabat el congrés renuncià al seu escó al Congrés dels Diputats, sent substituït per Adela Pla.

És pot fer –declara Albiñana- una lectura positiva a la caiguda de les vendes a partir de l'adquisició de VS per part del PSPV-PSOE perquè la gent reacciona negativament al canvi de posició i les vendes cauen. Reaccionen negativament al fet que vullguen donar-li gat per llebre en un punt en el que el PSOE està donant gat per llebre. Estava canviant l'eix de la seua orientació en la política autonòmica però no ho estava dient. És algo que quedarà expressat després en l'Estatut de Benicàssim, a les Corts i la política del PSOE en les autonomies quedarà exposada al llarg dels últims trenta anys. Mai han tingut la sinceritat per dir-ho i la valentia que ara mostra Rubalcaba per oposar-se al procés d'autodeterminació de Catalunya. Ho hagueren pogut dir fa molts anys i jo no hagués ingressat en el PSOE i no hagués perdut el temps cantant la Internacional. Els que creïem que es podia enfocar el PSOE cap a posicions més federalistes estàvem asfixiats tant per un costat com per l'altre i estàvem intentant salvar els mobles com podíem. Jo personalment havia aconseguit ser el polític més conegut al País Valencià doncs em vaig recórrer tot el territori per dur endavant el procés autonòmic. Em vaig fer més de cent mil quilòmetres però això va ser la meua mort política, doncs m'enfrontava al caciquisme provincial dels dos partits i no els interessava, com tampoc a les direccions estatals dels dos partits perquè la seua distribució de poder era regionalista, a nivell de diputació. A ells els interessava el poder més controlat²²⁷.

A la darrera etapa de la revista coincideixen els acomiadaments per part dels nous gestors de l'empresa i una sèrie d'eixides voluntàries de periodistes que

²²⁷ Entrevista amb Josep Lluís Albiñana. *Op. Cit.*

s'incorporaren a nous espectres informatius, cas del periòdic *El País* o gabinets de premsa d'organisme institucionals. Fou el cas de Toni Paricio (que passà a comunicació de l'Ajuntament de València) o Anna Torralva, Miguel Ángel Villena, Josep Torrent o Javier Valenzuela, que signaren per al periòdic del grup Prisa. El gabinet més afectat pels acomiadament fou administració, segons explica Paricio. El nou gerent a Puvasa en substitució de Francisco Carrasco quan es produeix la venda en maig de 1979 fou Juli Millet, procedent del PSPV-PSOE. L'ambient, segons comenten alguns dels integrants de la revista encara aleshores, canvià substancialment per a pitjor. *Quan ja esclata la normalitat democràtica, amb l'elecció d'ajuntaments democràtics, també ho fa la redacció, desapareixent eixa concepció de que 'todos eran chicos buenos'. En els darrers números, els articles són molt polítics, reflectint totes les batalles internes dels socialistes valencians, no sols contra dirigents com Pastor o Albiñana sinó també dirimint els problemes que provenien de la dissolució del PSPV i la integració en el PSOE. La situació en les darreres setmanes era totalment crítica. Jo vaig eixir de la revista un mes abans del tancament, més o menys, però ja ahí es sabia. Josep Renau ens va regalar una reproducció d'un 'American Way of Life' y Arturo Ballester una serigrafia que havia fet Manolo García d' 'El País Valencià a la Vanguardia d'Europa' firmada per ell. Es sortejaren les dues obres, la de Renau li tocà a Bolinches i la de Ballester a mi. Va ser de les últimes obres que signà Arturo Ballester abans de morir*²²⁸, explica Toni Paricio.

La realitat estava superant la voluntat d'un grup d'idealistes convençuts d'estar fent País: *El setmanari* –explica el sociòleg Rafael Xambó– *tenia uns objectius democràtics molt clars i uns dèficits econòmics també innegables. No és rar doncs, que de vegades tingués una tendència a copiar formuletes que donaven un gran èxit a papers sensacionalistes, com ara Interviu, que vivia la seua època més afortunada. (...) No sé quin tiratge arribaria a tenir Valencia Semanal però dubte que arribàs a tenir prous lectors per a preocupar als vertaders provocadors de l'anomenada Batalla de València, els mateixos que la declararen, la portaren i la guanyaren. (...) Quan va eixir el primer número de Valencia Semanal, en 1978, ja feia quatre anys que els primers d'aquells senyors havien començat la guerra. (...) Valencia Semanal no provocà res. Era d'una innocència commovedora, mentre els diaris dels Doménech i els Reyna feien autèntic terrorisme verbal i mantenien la seua clientela en perpètua situació d'alerta, i*

²²⁸ Entrevista personal amb Toni Paricio. *Op. Cit.*

*'velando las armas', contra els rojos que tornaven. És ben eloqüent que València Semanal no pogués durar, perquè el que li calia era assentament i continuïtat; i ho és, sobretot, perquè quan tanca, en 1980, devia estar lligat econòmicament amb el PSOE, quan no es trobava ja mancat de recursos per a estimular espais de comunicació democràtics i no institucionals*²²⁹.

Segons reflexiona Albiñana: *Per a mi, l'experiència de València Semanal va suposar el fracàs (previsible) d'una política nacional basada en el messianisme clàssic del PSPV-Lermistes, trencant la possibilitat d'una "normalització" de la quotidianitat nacional, sense lideratges personals, per a identificar tant l'espai geogràfic nacional del País Valencià com la seva realitat emergent a l'empar de la força municipal adquirida*²³⁰.

A més, l'expresident del Consell afirma: *La revista és una protagonista de la política valenciana però aquesta és molt més àmplia, molt més complexa. No es pot caure en l'error d'identificar la política valenciana amb la política local valenciana. La revista, si d'alguna cosa pateix, com hem vist en els números, és que era localista, per a l'Ajuntament de València. No passava de l'Horta. Existia (i potser existeix) la mentalitat de no tenir la frontera més enllà de Benidorm i, cap amunt, no més enllà de Sagunt. I això, en la Transició, molt més encara. No es tenia en compte la varietat del País. El provincianisme és dissolvent i en això juguen un paper clau les forces de pressió no nacionalistes. La revista no pot ser el mirall. La realitat del País és molt assilvestrada, molt diversificada i on els personatges són claus. No és un calidoscopi de la realitat del País. VS és clau perquè té molt a veure en la inflexió de la política nacional, en el canvi en la política autonòmica. En el pas del 151 al 143. Des d'aquestes planes es satiritza la UCD i a Broseta i enforteix l'abandonament de la via del 151, dificultant o impossibilitant les negociacions*²³¹.

Rosa Solbes realitza una lectura més pessimista, segons l'anàlisi que fa de la utilització de la premsa al llarg de la història contemporània: *A la cap i a la fi, calia fer entendre que no es podia deixar morir un mitjà de comunicació com el nostre perquè era la única manera d'oferir un periodisme diferent. De vegades, als demòcrates els costava entendre que les informacions podien anar contra ells. La realitat del País,*

²²⁹ XAMBÓ, Rafa: *Dies de premsa*. Entrevista amb Francesc Pérez i Moragón. Setembre de 1994. València. Editat per L'eixam, 1995. Pàg. 176-177 d'un total de 320.

²³⁰ Entrevista amb Josep Lluís Albiñana. *Op. Cit.*

²³¹ *Op. Cit.*

tanmateix, és partidària i partidista perquè en eixe moment cadascú volia tenir el seu corralet. I no entre el Partit Comunista, el Partit Socialista o els de Tierno Galván, sinó entre ells mateixos, entre les diferents famílies que es barallaven en una democràcia creixent i novençana, més novençana que nosaltres els periodistes. Ens deceberen molt i ens transmeteren que eixe unitarisme desitjat era molt difícil, quasi impossible, com es va demostrar després amb l'aventura de Diario de Valencia i Noticias al Día. No era possible mantenir una publicació perquè no hi havia una formació amb el suficient pes per carregar amb ella o la voluntat de carregar amb ella, perquè en l'època de Diario de Valencia el PSOE ja tenia l'entitat suficient per poder fer-se càrrec, però no amb la generositat suficient per no condicionar-la com a premsa de partit. Eixe és el problema perquè si tu apareixes com a premsa de partit, com 'la voz de su amo', has perdut tot el prestigi, lligant els periodistes a escriure al dictat, fet que no tots estan disposats a fer, i per tant estàs perdent la influència perquè no eres creïble. No va ser possible. No va ser possible ni ho serà en endavant²³².

²³² Entrevista personal amb Rosa Solbes. *Op Cit.*

7. El discurs d'un setmanari valencianista

Una vegada estudiats quins van ser els artífexs de la publicació, les seues influències mediàtiques i l'estructuració formal de la revista, per la seua part, aquest apartat està destinat a suposar una anàlisi de les directrius bàsiques de l'ideari de *Valencia Semanal*, així com també de la seua configuració com a ens discursiu, o dit d'una altra manera, l'estructura dialèctica que el canviant equip de redacció de la revista mantingué al llarg de l'experiència vital d'aquest experiment comunicatiu.

Com diu Santiago Vallés al seu estudi sobre la revista *Acció Valenciana* i sobre els joves que configuraren la publicació que veu la llum entre 1930 i 1931: *El pensament d'uns joves intel·lectuals que fan del debat la millor estratègia per convèncer, i de la reflexió, la millor manera per comprendre (...) La nació, com a representació última de totes les seues realitzacions; la política, com a banc de proves de la seua concepció nacional; la llengua, com a fonament sobre el qual disposar el basament de la nació; i la universalitat, com a espai que cal transformar per a l'acció, aquests són els quatre grans blocs en què es reparteix el gruix del debat*²³³.

Paradoxalment, molt semblant al plantejament proposat per la *Valencia Semanal* d'Amadeu Fabregat i Ernest Sena, quasi cinquanta anys i una dictadura després. Per abraçar aquest fi es va decidir analitzar les editorials que va treure la revista al llarg dels tres anys de vida. És aquí, millor que en cap apartat de la publicació, on es reflexa a la perfecció la idea de l'equip que conduïa la nau. En veure quins temes tractaven i l'orientació ideològica que sobre aquest prenen és suficient per marcar la directriu editorial de *Valencia Semanal*.

Com es cita en un bon nombre d'ocasions, sembla complicat poder definir *per se* l'editorial de qualsevol exemplar de *Valencia Semanal*, doncs és difícil trobar un article en la publicació que no gaudisca d'opinions obertament subjectives i doctrinàries, trufades d'una càrrega ideològica fàcilment perceptible. La publicació d'Amadeu Fabregat no diferencia entre informació i opinió, trencant una de les màximes del periodisme contemporani i madur. Aquesta raó, ens ha fet decidir-nos i centrar-nos en l'anàlisi solament dels editorials, doncs l'estudi de l'ideari a través de tota la revista ens haguera pogut fer perir en l'intent. En aquesta labor de cercar l'essència ideològica de la

²³³ VALLÉS CASANOVES, Santiago-Andreu: *Anàlisi i estudi de la revista Acció Valenciana (1930-1931)*. Treball d'investigació del programa de Doctorat d'Estudis Filològics Interdisciplinaris del Departament de Filologia Catalana. Treball dirigit per Antoni Ferrando Francés. València, curs 2005/2006. Pg. 88.

revista, en un principi es decidí analitzar els primers i els darrers vint-i-cinc editorials de *València Semanal*, a més d'alguns altres amb un carregat valor representatiu. Es cercava així trobar les diferències en les diferents èpoques de la publicació valencianista, primer baix el domini d'un equip de redacció independent i més tard, a partir de maig de 1979, sotmesos a les directrius del PSPV-PSOE, exactament del sector lermista (l'hegemònic) del partit. Les primeres vint-i-cinc editorials s'analitzaren per observar quins eren els plantejaments inicials en la redacció de la revista, en general i dels seus directius, en particular. Les darreres per analitzar si alguns dels plantejaments inicials s'havien modificat dos anys després de l'inici de l'experiència periodística, a més dels darrers moviments d'un mitjà de comunicació en procés de defunció i baix la influència d'un nou òrgan financer. Tanmateix, finalment el marc d'estudi s'amplià i s'analitzen a continuació totes i cadascuna de les editorials que tingueren lloc a la publicació durant els quasi tres anys de vida. Es pot observar, així, a la perfecció, la línia editorial seguida per VS i exactament per Amadeu Fabregat, autèntic ens cognitiu del setmanari.

El valencianisme és el tret ideològic principal de la publicació setmanal i si es pretén fer una aproximació genèrica, es pot dir que estigué caracteritzat per la idea de que el procés de revalencianització de la societat i el seu caràcter nacionalista es vincula al missatge del suecà Joan Fuster sobre que aquest era l'únic camí possible per a la modernització del País Valencià. Es polititzà, d'aquesta forma, una identitat valenciana que sempre havia restat definida en termes estrictament simbòlics i culturals, mai amb assumptes polítics de confrontació amb l'altra identitat imperant a la societat valenciana, la espanyola. Açò provocà l'oposició a un paper secundari dels valencians i a la construcció d'un imaginari enfrontat a la concepció espanyola de la societat valenciana –la regional- interioritzada –i acceptada- pel franquisme. Eixir d'aquest règim totalitari, allunyar-se definitivament d'ell, progressar, suposava revisar els trets que definien els valencians, inclús la història. Altra de les característiques d'aquest valencianisme postfusterià fou la defensa de la necessitat de la unió dels valencians i, per tant, l'oposició al sistema de divisió per províncies imposat en 1833 i el reforçament de les antigues comarques. En el marc espanyol, el nou valencianisme de la Transició proposà un Estat de les Autonomies ordenat per les teories federalistes de delegació de competències.

La llengua centrà el missatge valencianista també en VS fins fer-lo eminentment essencialista. El valencià, la seua defensa, promoció i ús en tots els àmbits de la societat fou l'activitat que principalment ocupà les campanyes del valencianisme. Fuster

proposà una nació definida per la distinció lingüística i la revista VS defensà la unitat de la llengua catalana encara que no es mostrés favorable als Països Catalans imaginats per l'intel·lectual de Sueca –sí en termes culturals però no, a curt termini, en aspectes polítics o d'ordenació territorial. La unió interior i exterior contra el rival aliè –l'Estat espanyol- s'entengué com a necessari per al redreçament de la societat valenciana i la seua configuració com un nou ens independent. Malgrat aquest aparent 'tancament de fronteres' (entès com un mecanisme de defensa en contra de la desaparició d'allò que s'és), el missatge valencianista de la Transició democràtica es definí pel seu internacionalisme, traduït en el més decidit europeisme amb propostes de desenvolupament econòmic que a l'actualitat segueixen en peu com l'eix de connexió de l'arc mediterrani²³⁴. Uns trets definidors eminentment vinculats aleshores a les forces polítiques d'esquerres que distanciaren el missatge valencianista d'una dreta còmoda amb l'herència del franquisme en quant a l'estructuració de l'Estat. Per açò de les famoses paraules de Fuster en les que preconitzava que el País Valencià seria d'esquerres o no seria.

Com afirmà Ferran Archilés en un estudi monogràfic en homenatge al treball d'Alfons Cucó: *Habitualment han predominat els estudis que, de manera explícita o no, han emprat la caracterització del llenguatge polític o corrent ideològic, i doncs s'han centrat en l'anàlisi de continguts doctrinals o d'estructures institucionals (partits polítics). Tot això ha fet que coneguem prou bé aspectes de definició de programes polítics i la seua cronologia o aspectes de caire electoral. En canvi, ens són menys coneguts altres aspectes clau que afecten la ubicació del nacionalisme valencià respecte al context social en que apareix i es desenvolupa. En bona manera, la història sociocultural del nacionalisme encara s'ha de fer*²³⁵.

No sobre els inicis però si en el seu moment de desenvolupament més transcendental, aquest estudi pretén ajudar a farcir aquests buits sobre aspectes culturals i amb ells, socials, del moviment nacionalista valencià, difosos a la població per mitjà de mecanismes –els nous mitjans de comunicació de masses- que sobrepassaven els estrictament definibles com a mecanismes nacionalistes. Un nacionalisme valencià que, malgrat el seu limitat abast electoral, contribuí decisivament a *imaginar* la identitat

²³⁴ BELTRAN, Adolf: *Un País possible (Identitat valenciana i modernització)*. València. Edita: L'Eixam SL., 1994.

²³⁵ ARCHILÉS, Ferran: "Acords i desacords. Valencianisme polític i identitat valenciana contemporània". Dins MIRA, Joan F. i OLMOS, Vicent S. (Coordinadors del Dossier): *El valencianisme polític. Homenatge a Alfons Cucó*. Catarroja. Afers. Fulls de recerca i pensament. Vol. XXI, 2006, pàg. 482 d'un total de 644. Article entre la pàgina 481 i la 510.

valenciana contemporània, sobretot després de l'època franquista. Un valencianisme valencià, a més, de gran influència en la definició de la qüestió identitària, malgrat trobar-se (nàixer i desenvolupar-se) dins el marc de clara acceptació per part de la societat valenciana d'una identitat regional còmoda en la nació espanyola. Un regionalisme que ha suposat, al llarg de la història, un èxit rotund d'acceptació en contra de l'alternativa proposada pel valencianisme polític (Alfons Cucó *dixit*) i el nou nacionalisme, de reduït arrelament al territori valencià i molt limitat a determinats sectors. Una situació que semblà modificar-se als primers anys de la Transició en la que aquesta segona corrent de pensament es difongué sense precedent a la història. És cert, que aquesta acceptació de mitjans dels anys setanta no es traduí en resultats electorals patents (més bé, el desencís de les forces polítiques d'estricta obediència valenciana fou destacat) però el missatge s'introduí plenament en la societat i en els partits polítics, sobretot d'esquerres, que la representaren, per genèrics o estatals que foren, provocant la reacció de l'ambigua identitat espanyola (disfressada d'identitat regional) per recuperar el poder de la dreta.

El moviment nacionalista valencià (així com el de les restants zones perifèriques) que qüestionen la configuració i la política centralista de l'Estat espanyol naixen amb l'inici del segle XX. Abans, la Reinaixença valenciana s'havia caracteritzat per ser un moviment totalment elitista de lletraferits aristòcrates que sovint escrivien en castellà i amb una mentalitat col·lectiva espanyolista. Els trets culturals i la identitat restaren així lluny de l'esfera política. En el cas valencià, pot considerar-se Faustí Barberà com el pare del valencianisme polític. Una corrent que, amb el temps, aconseguiria polititzar la identitat valenciana per confrontar-la amb la regional-espanyola, tot i que, en bona part, es nodrí de la primera per construir el seu imaginari. El trencament més important es produí referent a la llengua, pedra angular del discurs nacionalista valencià. Archilés qüestiona la visió fusteriana i afirma que la marginació del valencianisme polític *no era el resultat tant de la naturalesa del discurs (ni lògicament, de cap defecte de l'estructura socioeconòmica valenciana) com d'altres problemes d'implantació (social i territorial) i estructura d'oportunitats, probablement, i sobretot, com he argumentat, de l'èxit inqüestionable de la identitat regional (i per tant de la identitat nacional espanyola) que ho emplenava tot. Caldria esperar les noves condicions posteriors a la Guerra Civil perquè aparegués definitivament una proposta*

*molt més renovadora i encara trencadora per tal que la distància amb la identitat regional es tornés insalvable*²³⁶.

Unes circumstàncies que foren propícies al anys setanta, en els que un grup d'intel·lectuals valencians, a l'ombra de les tesis fusterianes i baix els canvis produïts per la mort del dictador, dugueren endavant el segon moment clau de construcció de la identitat valenciana contemporània. Llavors es tractava d'obrir els ulls als enganyats, redreçar-los amb l'essencialisme reduccionista de la llengua. El català construïa una nació nova baix un nacionalisme cultural de base lingüística. Fuster, a més, observava el passat com premodern i arcaic amb un fort arrelament agrari que obligava a desenvolupar una proposta modernitzadora que representaven els Països Catalans davant l'immobilisme de la feble burgesia valenciana. Fuster, a l'igual que amb posterioritat realitza *València Semanal*, pretén explicar què son els valencians, d'on vénen i on van. Una visió la de Fuster fortament contestada amb posterioritat pels avenços industrials esdevinguts a partir dels anys cinquanta i l'endarreriment de la importància del món agrari a l'economia valenciana. Els joves universitaris d'aquests anys seixanta que representen la primera generació d'estudiosos plenament autòctons, encetaren la veracitat de les tesis de *Nosaltres, els valencians*. Oposar-se al nacionalisme espanyol comportava fer-ho també al regionalisme valencià, fill del primer però també origen del valencianisme polític. *La paradoxa de tot plegat és que Fuster, en posicionar-se contra la identitat regional, segava l'herba sota els seus peus. No perquè calgués esperar gaire d'aquesta identitat regional, certament, sinó perquè amb la seua formulació s'allunyava dels símbols, mites i experiències que eren l'única base existent (...) La seua era una proposta que per a 'despertar' els valencians requeria ensenyar-los que havien de 'deixar' de ser-ho*²³⁷. La deconstrucció duta a la seua màxima expressió.

Sols el liberalisme, la secularització o la industrialització feren possible l'aparició d'un nacionalisme que es situà com a requisit bàsic i essencial de les nacions. Tots es donaren a partir del segle XIX. Basant-se en els estudis del txec Miroslav Hroch²³⁸, Archilés i Martí defensen que els grups humans formats principalment durant

²³⁶ ARCHILÉS, Ferran: *Op. Cit.* Pàg. 497

²³⁷ ARCHILÉS, Ferran: *Op. Cit.* Pàg. 506

²³⁸ HROCH, Miroslav: *La naturalesa de la nació*. València. Afers. 2001. 182 pàgines. Segons s'explica al volum, el llibre de Hroch (i els seus estudis en general) suposa una visió global de la investigació que, al llarg de la seua vida, ha realitzat el txec sobre les nacions i la seua formació. Hroch parteix de la tesi que les nacions no només són úniques sinó que, a més, tenen un procés de formació que inclou trets generals comuns, els quals es poden descobrir i explicar per comparació.

l'edat mitjana -a partir dels vincles culturals, polítics, lingüístics o biològics- cal que siguen considerats grups ètnics i no nacionals, doncs aleshores no existia la consciència nacional que després creà el nacionalisme contemporani. Aquests grups evolucionaren després, ja durant els segles XIX i XX, cap a comunitats que desenvolupen, bé una identitat nacional o bé una regional, segons foren grups ètnics dominants o únics a un Estat, o no. Sovint ambdós identitats entraren en conflicte i fou inviable la seua convivència. La debilitat contemporània del nacionalisme valencià s'explica al potent arrelament de la identitat nacional espanyola a la societat. Contradient Fuster -que adjudicava l'escàs èxit a febleses històriques provinents de l'economia o la diversitat de les classes socials- Martí i Archilés apunten la integració de la identitat ètnica valenciana en la nacional espanyola, creant un valencianisme fortament espanyolista. Quan, sobretot pel factor de la llengua diferent a l'espanyola, es crea, en el primer terç del segle vint, una corrent nacionalista valenciana ho fa en un context on la corrent política (l'èxit electoral) s'enfocava cap al republicanisme i el catolicisme social, ambdós fortament espanyolistes. Fracassa, doncs, al contrari del que havia succeït amb el mateix moviment a terres catalanes, sobretot perquè quan surt, a finals del segle dinou, no existeixen eixos corrents aclaparadors ni les peculiars circumstàncies de les dècades vint i trenta de 1900. Com han destacat als seus estudis Martí i Archilés, la proposta fusteriana no és superada pels diferents coneixements històrics esdevinguts en els darrers anys sinó també per la concepció del fet nacional. Les obres d'Ernest Gellner, Benedict Anderson i Eric Hobsbawm²³⁹ marcaren un punt d'inflexió en l'estudi de la història i en la concepció de les nacions, ara ja sols contemporànies, inutilitzant moltes de les concepcions mantingudes per multitud d'autors en els anys anteriors a la publicació dels seus anàlisis. *Aquesta nova perspectiva prenia com a punt de partida la idea que les nacions i les identitats nacionals són construccions polítiques i culturals estrictament contemporànies, ja que han estat bastides pel nacionalisme, entés aquest com un fenomen polític, ideològic i social emergent a Europa occidental a partir dels segles XVIII y XIX, al caliu del procés de conformació de les societats capitalistes organitzades en estats-nació doctrinalment basats en el constitucionalisme liberal*²⁴⁰.

²³⁹ Sempre és enormement útil la lectura de les obres: ANDERSON, Benedict: *Imagined Communities: Reflections on the Origins and Spread of Nationalism*, Londres, Verso, 1991; HOBSBAWM, Eric y RANGER, Terence (Eds): *The invention of tradition*. Cambridge, Cambridge University Press, 1983; y GELLNER, Ernest (2008): *Nations and Nationalism*. Cornell University Press. New York.

²⁴⁰ BAYDAL, Vicent: *Què som, i per què som com som*. Pàgina 183, dins LANUSSE, Manuel, MARTÍNEZ, Joan A. i MONZÓN, August (Eds): *Vida amunt i nacions amunt. Pensar el País Valencià*

El debat sobre la identitat nacional dels valencians fou posteriorment utilitzada en la Transició per les forces polítiques en confrontació per crear un fictici conflicte que enfrontà els interessos de les dretes i les esquerres. Segons afirma el professor Josep Solves: *Segurament, l'efervescència social i política facilità que el debat es tensés en la Transició. El catalanisme formulat per Fuster havia impregnat associacions culturals i grups polítics que es preparaven per a concórrer al mercat electoral i participar en la presa de decisions: calia construir una nova realitat més plural, més democràtica, més d'esquerres, més europea*²⁴¹. La victòria socialista (espatllada amb els resultats dels comunistes) en les primeres eleccions democràtiques, provocaren la reacció d'una dreta apartada, després de molts anys, dels nuclis de poder. Les tesis fusterianes (vistes com autèntic dogma de fe per alguns sectors del valencianisme) en les que es recolzà l'esquerra per construir la seua idea de País, foren observades com un referent a batre. Així entrà en joc la visceral Batalla de València, una confrontació sobre allò que eren els valencians promulgada per una dreta amb interessos de poder. El pensament nacionalista valencià va estar relegat sols a l'esquerra de l'espectre polític sense que es vertebrés una dreta amb ideologia valencianista que mamés de les tesis de Fuster. L'amplitud de la distància entre les tesis dreta-esquerra (regionalisme espanyolista i valencianisme catalanista) en quan a la visualització dels temes identitaris i la qüestió nacional féu impossible un acord a l'anomenada Batalla de València.

7.1. Els editorials de *Valencia Semanal*

El lector que fulleja setmanalment una revista vol saber com és aquesta publicació que li ofereix les dades i els fets, com pensa i per quina raó ho fa d'aquesta manera; vol conèixer l'essència ideològica del mitjà de comunicació. Normalment, els consumidors d'informació busquen aquells mitjans que els confirma -els referma- en allò que ja creuen, els agrada sentir allò que ja pensen i cerquen argumentari per seguir defensant-ho. Generalment l'editorial compté les claus per interpretar l'orientació i el tractament de la resta de continguts de les pàgines d'un mitjà de comunicació. És l'àmbit de reflexió i debat que, assíduament, es reserva a la premsa escrita front a la

en temps de globalització. València, Universitat de València, segona edició de desembre de 2010. 547 pàgines. L'article està entre les pàgines 179 i 213.

²⁴¹ SOLVES, Josep: *El pensament nacionalista valencià. Una discussió sobre la identitat*. Paiporta (País Valencià). Editorial Denes. Col·lecció Francesc Ferrer Pastor. Investigació, 10, 2003, pàg. 119.

immediatesa dels *mass media* audiovisuals (televisió, internet i ràdio) encara que, darrerament, aquests també incorporen espais pròxims a la concepció d'editorial que es té en els mitjans escrits. L'editorial, amb el seu caràcter argumentatiu i persuasiu no amaga el seu ànim d'adoctrinament, configurant la personalitat del mitjà a través d'una opinió -normalment anònima i en representació de tots els treballadors que configuren la publicació- sobre un tema d'actualitat. És l'article que prescindeix normalment de la notícia o, simplement, es centra en el seu nucli essencial per expressar el punt de vista del mitjà²⁴².

En l'etern debat sobre la definició de l'editorial d'un mitjà de comunicació, la major part dels autors coincideixen en que un dels seus trets més característics és la manca de signatura personal i l'assumpció de l'autoria per part del mitjà com empresa, la qual manifesta, mitjançant aquest gènere, el seu punt de vista sobre un determinat tema d'especial rellevància per a l'actualitat a través de la seua interpretació i la valoració de l'equip de redacció elegit per aquesta tasca. En aquest sentit es manifesta Martínez Albertos, el qual defensa que l'editorial *és l'opinió del periòdic respecte a les notícies que publica*²⁴³. Miguel Ángel Bastenier, per la seua part, sosté que l'editorial *és per definició, allò indefinible, el que no reconeix, ni respecta regles, el que opinem, el que volem escriure*²⁴⁴. Per últim, el llibre d'estil del periòdic *El País* defineix l'editorial com *l'article de fons, generalment sense firma, que expressa l'opinió del periòdic i adverteix que és responsabilitat del director i que s'ajustaran com principi general a la terminologia del Llibre d'Estil*²⁴⁵.

Normalment, al darrere del treball editorial s'amaga la labor de tot un equip de redacció (els membres més selectes i més pròxims a la línia editorial dels responsables del mitjà) que dissenya l'opinió del periòdic (en aquest cas, de la revista *Valencia Semanal*, encara que, com es veurà a continuació, l'objecte d'aquesta anàlisi es força especial) i amb ella, la personalitat del *media*. Hi ha corrents que defensen que la signatura de l'editorialista li ofereix a l'editorial major rang i interès, com assenyala Gutiérrez Palacio, els partidaris d'aquesta idea la justifiquen en que, per una part, l'editorialista s'esmera més en els seu juí de l'actualitat a l'estar en joc el seu prestigi

²⁴² FERNÁNDEZ BARRERO, María Ángeles: *El editorial. Un género periodístico abierto al debate*. Sevilla. CS – Comunicación Social. Ediciones y Publicaciones, 2003.

²⁴³ MARTÍNEZ ALBERTOS, José Luis: *Curso general de redacción periodística*. Barcelona. Editorial Mitre, 1983. Pàg. 384.

²⁴⁴ BASTENIER, Miguel Ángel: *El blanco móvil. Curso de periodismo*. Madrid. Ediciones *El País* – Grupo Santillana, 2001. Pàg. 110. Traducció del castellà.

²⁴⁵ EL PAÍS: *Libro de Estilo*. Madrid. Ediciones *El País*, 1990. Pàg. 221.

social i, per altra, l'editorial signat no està tan exposat als interessos, normalment empresarials, del mitjà de comunicació. Aquest autor opina, tanmateix, que d'aquesta manera (amb la signatura pública del periodista encarregat de l'editorial) la secció perd el seu sentit doncs *l'anonimat editorial fa que la línia orientadora del periòdic no canvie cada dia per altra, sinó que continue jornada rere jornada i eixa continuïtat és la que el lector cerca i aprecia*²⁴⁶. L'opinió sense persona pública que es faja càrrec, és a dir, del mitjà en si, li ofereix autoritat a l'editorial, un pes que es perd si l'autor es fa públic perquè és aleshores quan la feina adoctrinant es delega en una persona i l'obra col·lectiva que representa tot el mitjà es debilita. Com reflexiona Bastenier, la tradició de l'editorial signat prové de la premsa francesa, mentre que la tradició anglosaxona manté la pràctica de l'anonimat editorial. En la premsa nord-americana també és freqüent que el mateix editor o, inclús, el director de la publicació signe els editorials, mentre que a l'Estat espanyol aquesta pràctica és poc freqüent encara que, per exemple, Juan Tomàs de Salas ho utilitzà durant un bon nombre d'anys a la revista *Cambio 16* de la que era propietari. La rúbrica resta reservada segons Luis Pazos i Sibila Camps a aquells casos en que l'autor és director, cap de redacció o secretari general de la redacció del mitjà²⁴⁷. A l'actualitat aquesta pràctica ha caigut en desús a l'Estat espanyol i aquests suposats editorials signats reben el nom de Carta del Director i tenen una publicació molt esporàdica. A l'Estat espanyol ho utilitzava, per exemple, Pedro J. Ramírez en la secció que té reservada per fer la seua particular reflexió de l'actualitat en les planes de *El Mundo*, en la seua edició dominical.

En el cas específic de VS, els primers editorials (entre una dotzena i vint-i-cinc) són escrits per Ernest Sena de forma anònima. Amadeu Fabregat comença a protagonitzar els editorials amb l'espai que en un primer moment s'anomena *El Temps Barrat* i que després es convertirà definitivament en l'editorial signada per ell. Sena li proposa que signe els editorials perquè ja és una signatura prestigiada a la que segueixen molts lectors.

²⁴⁶ GUTIERREZ PALACIO, Juan: *Periodismo de opinión*. Madrid. Paraninfo, 1984. Pàg. 165.

²⁴⁷ CAMPS, Sibila y PAZOS, Luis: *Así se hace periodismo. Manual práctico de periodismo gráfico*. Buenos Aires. Editorial Paidós, 1996.

Anàlisi²⁴⁸

ETAPA INICIAL DE VS

Número 1 (10-17 de desembre 1977)

Títol de la revista: Autonomia a la vista

La primera de les editorials que féu pública la revista suposà una clara posada en escena de molts dels trets definidors que anaven a caracteritzar *València Semanal* (VS) en endavant. *València Semanal no té ideologia. VS té una declaració de principis que està en el número 1 i té una línia editorial de defensa radical, dintre del context històric en la que es troba, del País*²⁴⁹, afirma l'ex polític de la UDPV Ernest Sena. La publicació nacionalista, amb un lèxic directe i un vocabulari provocador, apuntava fermament en una direcció: la consecució de l'Autonomia era necessària, quasi per sobreviure, per als valencians. VS afirmava aleshores que en tot just un any (segons deien *els càlculs més optimistes*) estaria establerta la autonomia valenciana (encara que en la publicació, pàgina 9, posa (...) *a finals d'any – de 1977, clar- (...)* en el que pot representar un dels primers errors de la revista doncs ja aleshores era finals de 1977 i l'Autonomia era lluny d'abraçar-se). VS es mostrava a favor de recobrar una Autonomia *després de 300 anys de passar la mà per la paret*. Segons la publicació, el procés autonòmic, ja aleshores, no es podia aturar, restant els dubtes difuminats amb la multitudinària manifestació de 1977. *Quasi un milió de goles escampades per tot el País s'encarregà d'açò*, diu la publicació. VS analitzava a més, les matisacions que els polítics (a l'uníson) feien sobre l'autonomia, situant-li un *pre* al davant que segons VS suposava *un traspàs de poder concret i tangible als organismes autonòmics. En concret, en el camp de la sanitat, de l'urbanisme i les obres públiques i de l'educació (...)* *Com a començament, no està gens mal*. VS veia en l'Autonomia una solució a la mala situació de la sanitat o l'educació valenciana o als conflictes creats per la manca de coordinació entre les diferents entitats competents.

²⁴⁸ Amb l'objectiu de no esgotar visualment el/la lector/a en aquest apartat s'ha considerat oportú no ressenyar les citacions directes al peu de pàgina. Les editorials de *València Semanal* es situen durant tota l'experiència de la publicació entre les pàgines vuit i deu i, per tant, com que cada anàlisi de les editorials està degudament identificada, no es fa referència i es dona per sabuda la informació.

²⁴⁹ Entrevista personal amb Ernest Sena. Sitges, 13/06/2009.

Número 2 (17-24 de desembre de 1977)**Títol de la revista: 20 años del Plan Sur**

L'editorial número 2 de la revista valencianista reflexionava al voltant de l'excés de feina dels polítics, els quals amuntegaven uns treballs a Madrid amb altres a les autonomies, impossibilitant que el procés preautonòmic avançara amb la rapidesa desitjada. *Pocs parlamentaris seran els que no uneixquen, al seu càrrec en el Congrés o en el Senat, altre en el seu propi partit, en alguna comissió de l'assemblea regional corresponent, en una o diverses comissions parlamentaries, en una o altra comissió extraparlamentària, en aquesta o aquella missió o assessoria especial i, com ja està succeint, en els òrgans de govern preautonòmics*, diu literalment la publicació valencianista. VS demana exclusivitat en el seu treball com a polítics perquè sinó *no van a poder solucionar els problemes de la col·lectivitat, que no són pocs ni menuts, a base de prodigar-se un hora en cada lloc (...)* Podrien repartir-se el treball.

Número 3 (24-31 de desembre de 1977)**Títol de la revista: IV Planta ¿Hoy como ayer?**

En el seu interès per cobrir informació que impliqués a tots els aspectes de la vida dels valencians, el tercer dels editorials de VS reflexionava sobre el desig d'algunes autoritats i certs empresaris de transformar l'economia valenciana, abandonant la històrica concepció agrària per passar a ésser una societat industrial, demostrant Ernest Sena –com a responsable de l'espai- els seus coneixements en el món de l'economia, on després féu carrera professional. Aleshores (finals de 1977) es valorava la possibilitat de crear la IV Planta Siderúrgica Integral que es convertiria en la quarta zona industrial de l'Estat espanyol, amb una inversió inicial prevista de 200.000 milions de pessetes. VS adjuntava fonts que assenyalaven que el projecte no tenia ni peus ni cap, que era un disparat tecnològic i financer, que eixe tipus de plantes s'havien demostrat poc rentables a França, que no anava a aconseguir indústries auxiliars, que era un projecte obsolet, o siga, antiquat i que les terres de tarongers a expropiar valien més que el preu estipulat per a la seua venda. El setmanari valencianista prenia part en un dels debats més importants de l'època, amb la redefinició econòmica que molts creïen necessària pels problemes estructurals que afectaven el territori autòcton. VS assenyalava, a més, que el boom industrial intentava superar el provincianisme agrari per conquerir el món ianqui, els petrodòlars i els eurobonos *i tot el món a tragar*. Per últim propugnava: *Amb la quarta part del que s'ha malgastat en colossalisme*

industrial, es podria haver solucionat molts problemes de la industria valenciana. I allò de la IV Zona no haguera sigut un bluff carregat d'hipoteques, sinó una realitat potent i autònoma.

Número 4 (1-7 de gener de 1978)

Títol de la revista: Empresarios en rebeldía.

Amb l'entrada del nou any 1978, VS analitza els seus primers números, recordant al lector el què i el com de la publicació, és a dir, el per què una publicació com la dirigida per Amadeu Fabregat era necessària en el quiosc. *Honestedat per cercar, cada setmana, els fets tal i com són. Independència per presentar-los, per dir a les coses pel seu nom*, reproduïa l'editorial, copiant els fragment d'inici de la revista en el número 1 i agregant altra aspiració com era *la democràcia i autonomia pel País Valencià*. Aquests s'erigien com els pilars de la nova publicació que tant sols tenia un mes. VS observava el 1978 que aleshores s'iniciava, com l'any en el que es veuria néixer la Constitució *una part difícil però d'esperances*.

Número 5 (8-15 de gener de 1978)

Títol de la revista: Vuelven los masones

VS utilitzà l'editorial del número 5 de la publicació per analitzar dos temes de gran rellevància en la vida política espanyola com eren, per una part, el paper de la càmera del Senat i, per altra, l'abolició de la pena de mort a l'Estat espanyol. Pel que respecta al Senat, VS es mostrava esperançada per les primeres decisions de la Càmera Alta, en les quals els senadors havien decidit discutir, partida per partida, els Pressupostos Generals aprovats pel Congrés dels Diputats abans de donar-los el vist-i-plau, demostrant la seua autonomia com a càmera i el seu desig de treball. A més, el Senat obria el debat sobre la necessitat d'abolir la pena capital de les pràctiques de la justícia espanyola. La llei abolicionista no prosperà però VS analitzà la majoritària posició dels senadors a favor de la fi de la pena de mort com un fet força destacat. *A estes altures, la imatge del garrot o del paredó, com a fórmula exemplaritzant o de prevenció, no pot formar part d'una societat que pretén muntar-se sobre la base del consens social i de la convivència civilitzada*. A més, agregava que la llei no anava a ser respectada per molt que s'imposés mitjançant la força: *La pena capital no pot ser mai un exemple edificant*. Una mena de desobediència civil que xocava frontalment amb el

suposat conservadorisme dels plantejament democristians que, es suposaven, dominaven la revista.

Número 6 (15-22 de gener de 1978)

Títol de la revista: A la caza del patrimonio franquista

La situació dels mitjans de comunicació valencians, entesos com el pas necessari per a la consecució de la futura democràcia i autonomia del País Valencià, centraren l'editorial d'aquest número. Segons VS, els mitjans de comunicació que operen al País (tres periòdics de la difunta Cadena del Movimiento, algunes emissores de ràdio i el circuit televisiu d'Aitana) no eren *ni un pàl·lid reflex del que havien de ser*. VS proposava l'establiment d'una Direcció General dels Mitjans de Comunicació depenent de la Conselleria de Cultura per adaptar aquests *mass media* a la realitat política, social i econòmica del País Valencià. VS seguia abraçant un nombre alt de temes al seu editorial, compromès en la construcció del País, en tots els seus aspectes.

Número 7 (22-29 de gener de 1978)

Títol de la revista: Blasco Ibañez hoy. Habla su hijo Sigfrido

Aquest editorial reflexiona sobre un dels temes que més preocupà a la redacció de VS durant els primers mesos d'existència: la convocatòria de les eleccions municipals i la seua transcendència en la política nacional i estatal. Segons la publicació valencianista *la impressió generalitzada és que cap dels dos partits instal·lats en el Parlament té excessiva pressa per la convocatòria*. Segons el president del govern espanyol, Adolfo Suárez, tindrien lloc abans del final de l'any 1978. *Així les coses, la vida municipal llangueix lentament, al temps que s'agreugen els problemes*. Segons la publicació dirigida per Fabregat: *Les penes majors són les del ciutadà, qui es troba en una ciutat cada vegada més caòtica; per si açò fos poc, tenint que pagar més a l'Ajuntament*. Segons VS la democràcia devia començar en els nivells més baixos com els barris o la ciutat *per acabar així amb els fantasmes del passat*. VS reclamava així el final efectiu de l'estructuració franquista –tant a l'administració com a les institucions- i la nova ordenació democràtica.

Número 8 (26 de gener – 5 de febrer de 1978)**Títol de la revista: Robos, asaltos, violaciones.**

La justícia i la seguretat ciutadana centraren l'editorial d'aquest número (i el tema principal de la revista) com a conseqüència del malestar social per la proliferació de delictes que, alguns valencians i mitjans de comunicació, relacionaven amb les noves llibertats aconseguides amb l'arribada de la democràcia. Els buits judicials possibilitaven a molts delinqüents eixir de la presó poques hores després d'haver-ne entrat al cometre qualsevol delicte penalitzat. VS veié la necessitat d'eixir al pas de les opinions que vinculaven les noves llibertats democràtiques amb l'augment de la inseguretat ciutadana. *La societat deurà posar en marxa els mecanismes necessaris amb el fi d'evitar la proliferació d'actes que trenquen o atempten contra la seguretat ciutadana. Tindrà que fer-ho, a més de per les raons intrínseques, per a que no es produeixi la transgressió de la norma, per a que no hi haja oportunitat d'enyorar la seguretat al carrer com un preat bé de règims passats, perquè ni tant sols d'això hi hagué.*

Número 9 (5-12 de febrer de 1978)**Títol de la revista: José María Sanchis. Un valenciano en la corte de Franco.**

VS aprofitava l'editorial de febrer per denunciar la manca de serietat en la gestió del govern d'Adolfo Suárez per l'incompliment dels compromisos en la consecució de la preautonomia dels valencians. Una protesta feta per la superació dels plaços, marcats pel govern central per gener de 1978. Segons VS: *Es va dir que era preferible acurtar les nostres aspiracions a canvi d'obtenir abans el règim preautonòmic. Es cedí, però no s'ha optés cap benefici. Gallecs i andalusos, que iniciaren el seu procés molt després que nosaltres, s'han posat a la nostra altura.* La direcció de la revista setmanal arribà a utilitzar paraules molt dures en la comparació de la situació del procés preautonòmic valencià amb les altres nacions de l'Estat espanyol. Diu literalment: *Callàrem quan el poble basc, amb una sagnant història sota les espatlles, passà endavant.* VS es sent estafada pel govern d'Adolfo Suárez. *Els negociadors de la preautonomia compliren al peu de la lletra les exigències i les peticions de l'Administració. Esta no ha complit la seua paraula.* La revista demana saber les causes i rebre explicacions pel retràs del procés de consecució de l'Autonomia. Suposava aquest editorial una de les primeres escenificacions dels obstacles plantejats, al procés autonòmic i estaturari, primer pel govern central i més tard per algunes forces polítiques valencianes.

Número 10 (12-19 de febrer de 1978)**Títol de la revista: La radioactividad se nos come**

L'editorial del número 10 obri una nova costum en la revista que es repetira en els exemplars posteriors. No sabem si la manca d'importància dels temes tractats -la importància que ells li atorguen, és clar- o l'intent d'embotir en l'editorial diversos temes -per manifestar-se sobre ells de forma obertament subjectiva- féu que, a partir del número 10, l'espai editorial de la revista estigués dividit en dues parts, en les que, cadascuna d'ambdues, analitzava un tema diferent. Específicament en el número 10, per una part, la revista mostrava les seues cauteles i suspicàcies en la reunió que el valencià Abril Martorell celebrà amb el president del Plenari, vice-president i parlamentari encarregat de la negociació per part del Govern central de la preautonomia. *Ningú confia en que d'eixa reunió ixquen resultats esperançadors perquè la situació del país* (VS es referia al País Valencià amb un País en majúscula pel que hi ha que entendre que, en aquest cas particular, feia referència a l'Estat espanyol) *s'ha tornat en contra de les preautonomies, ni se confia tampoc en que la valenciana originària d'Abril Martorell es tradueixa en fets reals en el seu despatx oficial.* VS l'acusava de no haver protagonitzat mai un acte en pro del País Valencià: *Què ocorregué durant la seua etapa al front del ministeri d'Agricultura quan els camps valencians foren capolats per diverses granissades? La resposta la tenen els nostres agricultors.* En el segon editorial, anomenat *Simplement gamberrisme*, VS analitza els darrers esdeveniments violents d'un grup d'alterats que rebentaren un acte en l'Ateneu Mercantil de València. El setmanari aprofita l'incident per reflexionar sobre la identitat dels valencians amb preguntes que aleshores (i potser també hui) tenien força actualitat: D'on venim, qui som o on anem? VS diu: *Ara interessa saber, sobretot, on anem (...)* *El passat, passat és. Per això, mirem el hui i el demà, convé eradicar eixes mostres que atempten contra la convivència i la democràcia. I les capitalitzen, precisament, qui durant els darrers anys estigueren emparats pel poder. Damunt (...) ara ho fan, diuen, defensant la personalitat valenciana. La nostra personalitat la pot defensar qualsevol valencià amb el seu treball honest, conseqüent i net, el que no s'aconsegueix ni amb histèries ni amb crits com alguns pretenen fer últimament. Eixa és la diferència.* Són alguns dels primers símptomes de la Batalla de València, amb dos elements que anaren adquirint força amb el pas dels mesos: el paper d'Abril Martorell (com a símbol de l'obstrucció autonomista) i la violència.

Número 11 (19-26 de febrer de 1978)**Títol de la revista: Columbretes. 7 años bajos las bombas.**

La primera editorial d'aquest número 11 de VS és un clar exemple de la praxis periodística utilitzada per la revista, amb un missatge provocador, directe i contundent al mateix temps que humorístic. Un humor utilitzat únicament per entrar amb més facilitat en la dinàmica lectora dels consumidors perquè, ni de lluny, la publicació tenia intenció de trivialitzar aquests assumptes. Una sàtira utilitzada, a més, per acusar directament algú amb el dit índex. Una dolçor, podríem dir, molt agra. En aquest cas, VS denunciava els bombardejos dels Estats Units d'Amèrica sobre les valencianes Illes Columbretes. Un atac *en pràctiques* propiciats, segons la revista, pels pactes de Madrid amb Washington. *Sí senyors: sense els acords i contubernis signats pels successius governs centralistes i que converteixen el sol de l'Estat en un possible camp de tir de les tropes de Mr. Carter, aquest atac d'ara a les Columbretes no s'haguera produït mai. D'aquí que, si hem de seguir suportant les bombes americanes, suggerim al Govern que repartisca un poc més aquestes penalitats. I com les Columbretes ja duen set anys baix les bombes, doncs podrien canviar-nos-les ara per la Cibeles o pel Palau de la Moncloa. Encara que allò ideal seria, i per això estem, que els ianquis practicaren els seus focs i les seues bombes a sa casa, que l'Estàtua de la Llibertat o la cúpula del Capitoli podrien ser també excel·lents blancs pels xics de Mr. Carter.* La informació de les Columbretes fou una de les exclusives més importants que eixiren des de VS.

La segona part de l'editorial anava dirigida cap a la cultural campanya Carles Salvador i a les crítiques que aquesta havia rebut des de sectors *terroristes* i *feixistes*, segons la publicació valencianista. La Campanya de Llengua i Cultura Carles Salvador dirigida a la divulgació de la cultura valenciana entre la població tenia aleshores més de deu mil alumnes. Segons la revista calia donar suport moral i econòmic a la campanya per no continuar sent un País desinformat i manipulable. Sobre aquesta proposta cultural s'havien alçat les veus anticatalanistes de sempre (encara que no sempre foren veus i, d'alguna ocasió, també les mans i les bombes apareixeren en el seu *modus operandi*). VS no dubta en considerar aquest manifestants com *feixistes* i *terroristes*. Així explica que cada vegada que apareix una iniciativa civilitzada i vàlida pel futur nacional del País Valencià *surten aquestes goles terroristes enarborant el fantasma del perill català. Un fantasma que no deixa de ser un gran invent i que tant bé els va a qui pretenen que açò seguísca sent, durant molts segles, el País despersonalitzat i sotmès del tabal i la*

dolçaina (...) No anem a caure en la trampa de regalar publicitat gratuïta a aquest nou feixisme a la valenciana situat a anys llum dels resultats electorals del 15-J (eleccions autonòmiques de 1977).

Número 12 (26 de febrer – 5 de març de 1978)

Títol de la revista: Nosotros los republicanos

La revista nacionalista insisteix en el tema de la manca de la convocatòria d'unes eleccions municipals. Per a VS, en aquesta data de finals de febrer i principis de març de 1978 no es vivia a l'Estat espanyol més que una simple meitat de democràcia per la manca d'unes eleccions locals que ajudaren a renovar els consistoris municipals franquistes que encara resistien, quasi tres anys després de la mort de Franco. *El 15 de juny del passat any s'instaurà en aquest país la meitat d'una democràcia. L'altra meitat, pendent de la renovació dels ajuntaments franquistes, segueix en l'aire. Millor dit, segueix franquista. I açò, inclòs des del punt de vista biològic, és una doble aberració. Perquè, per una part, el manteniment d'esta xarxa municipal de l'antic règim converteix el país en un desaigües emboçat. I per altra, proporciona a aquests blaus ajuntaments l'oportunitat de revigoritzar els seus corruptes cossos. Se'ls dona 'una oportunitat', vaja. El Govern central no es decidia a marcar una data definitiva per a la celebració de les eleccions municipals, segons el setmanari, perquè podria suposar per a la UCD el dia del Juí Final.*

Número 13 (5-12 març de 1978)

Títol de la revista: Un Gobierno para los valencianos

L'espai editorial es dividia, de nou, en dues parts per tractar dos temes diferents. En primer lloc, l'article *La próxima, para el verano* debatia sobre la remodelació del govern d'Adolfo Suárez com a conseqüència de la *greu crisi econòmica per la que travessa el país i de la vulnerabilitat del president Suárez i de la UCD davant de les exigències de la gran patronal*. VS veia en les reformes una forma de postposar la solució de la problemàtica i, per tant, marcava la data de la següent crisi de govern *la pròxima, per a l'estiu*, deia. L'editorial, per tot açò, preveia el canvi del govern o la formació d'un equip governamental de coalició.

El segon editorial, baix el nom *Libertad de expresión: todos mudos*, exposava l'opinió de VS a favor de la llibertat d'expressió a causa dels casos de presó de quatre dels redactors de la revista *Saida* i el cas Boadella. *Són casos incomprensibles en una*

democràcia i revel·len, per tant, les restriccions de la Reforma Suárez i el llarg camí que resta encara per recórrer per arribar a dir amb llibertat que aquesta boca és meua. VS acusa el Govern d'oblidar la Declaració Universal dels Drets Humans que ell mateixa havia signat poc abans i contempla que la llibertat d'expressió no deu tenir més limitacions, ni efectes correctius que els que marquen el Codi Penal vigent. Una situació sobre la que reflexionava VS perquè, de ben segur, sabien que anaven a patir, com així va acabar succeint.

Número 14 (12 – 19 març de 1978)

Títol de la revista: Las fallas de la Guerra

L'editorial del número 14 titulat *El día de la mujer trabajadora* parteix d'un inicial escepticisme sobre la validesa i utilitat dels dies internacionals en el que es commemora alguna fita important com és el Dia de la Dona Treballadora. Malgrat aquestes suspicàcies inicials es diu que serveix de *reflexió col·lectiva sobre la situació i condicions laborals en el que viu immers el segon sexe (primer, atenent al nombre)*. VS exposa que la dona de 1978 encara viu una escassa integració en les feines productives *per l'ancestral marginació educativa i per la manca de condicions laborals*, patint notables discriminacions en el lloc de treball com a conseqüència de les *lleis decimonòniques i els convenis signats per homes*. VS s'erigeix com a veu de les reivindicacions feministes que s'emmarquen en la lluita obrera. *És un problema de tots, ella també és motor de canvi, protagonista de la Historia cap a una societat més justa*. VS advocava per la mobilització social conjunta.

Ateneo: que dimita la Junta és el títol del segon editorial d'aquest número. Un article que reflexiona sobre la perpetuació de l'anticatalanisme en la societat valenciana (el denominat perill català). Una por esgrimida pel darrer franquisme que, segons VS, *encara hui, els mateixos gossos amb diferent collar segueixen prenent confondre als valencians amb el fi de fomentar la discòrdia i frenar les nostres reivindicacions nacionals*. A propòsit de la cancel·lació d'un cicle de conferències sobre la Constitució, organitzat per la junta directiva de l'Ateneu Mercantil per la presència del català Miquel Roca Junyent en terres valencianes, VS reflexiona i critica que l'anul·lació de l'acte *és un insult als nous models que han de presidir la convivència democràtica dels valencians* i exigeix la dimissió de la Junta Directiva i la celebració de les conferències per demostrar *el caràcter absolutament minoritari i aïllat d'eixa imperdonable grosseria*.

Número 15 (19-26 de març 1978)**Títol de la revista: El campo, apaleado.**

L'editorial d'aquest número aprofundeix en la preautonomia i en les intencions del Govern de Suárez de tornar al País Valencià *els drets que ens corresponen*. VS reflexiona i analitza la situació política des del regnat de Felip V amb els dissenys i lleis de l'Estat centralista. *Dos cents setanta un anys després de que el primer Borbó rubricara aquell infame decret; un altre Borbó comença ara a 'deshacer los entuertos' i els absolutismes del seu passat. (...) El govern de Madrid reconeix la realitat de dos paraules –País Valencià- que marquen el primer pas –esperem- cap a una autonomia definitiva. (...) Açò, senyors i senyores, no hi ha qui ho pare*. Era 1978 i des de la revista *Valencia Semanal* era complicat percebre una realitat en la que foren les forces del País Valencià les que aturaren el pas del procés autonòmic, per acceptar-ne després un Estatut retallat per tots els costats. El procés *blaver* ja havia començat però encara no havia pres tota la dimensió que adquiriria.

El segon editorial del número 15 tracta sobre l'aplicació de la pena de mort en l'Estat espanyol (*La pena de muerte, entre nosotros*) després de que cinc assaltants d'una whiskeria foren condemnats a la pena capital. VS exposava l'editorial amb cautela però indicant la irreparabilitat en el cas de que es donés un error judicial que es coneixera amb el pas del temps i abogava perquè aquesta pena (la Llei de Talió, segons la revista) s'abolira com a condició *sine qua non per començar a ser civilitzats*.

Número 16 (26 de març – 2 d'abril de 1978)**Títol de la revista: Y ahora el Consell**

Valencia Semanal, a propòsit del decret llei que concedia la preautonomia al País Valencià, convidava des de la tribuna mediàtica als parlamentaris valencians a crear sense demora el Consell per explicar als valencians i valencianes l'abast de la preautonomia i no decebre'ls *malgrat l'absència de recursos financers, malgrat la carència d'un local propi en el que poder reunir-se, el Plenari deu treballar de mode immediat per no esgotar els plaços previstos*. VS, a més, aconsellava sobre la composició futura d'aquest organisme: *La presidència, ocupada per un parlamentari, garantirà la connexió necessària entre el País Valencià i la política d'Estat. Tal vegada siga aquest l'únic càrrec que deuria ocupar un parlamentari. Els restants, inclosos en comissions, tant del Congrés com del Senat, poden quedar desbordats per un excés de treball en algunes d'ambdues càmeres o en els seus respectius partits. I el*

que no pot ocórrer de cap manera és que el Consell quede desatés, perquè si açò ocorrés, el procés de consolidació de l'autonomia del País Valencià, es veuria truncat o empobrit.

Número 17 (2-9 d'abril de 1978)

Títol de la revista: J.L. Albiñana, el Presidente

Periodísticament és estrany trobar-se una fotografia a l'editorial d'un mitjà de comunicació escrit però VS, avantguarda del periodisme de la Transició, ho posà en pràctica en aquest número per il·lustrar el seu editorial *El President* amb la imatge de Josep Lluís Albiñana. L'article tracta sobre la proclamació del futur president del proper Consell i reflexiona: *El PSOE doncs, el primer partit del País per la voluntat de les urnes, es situa així en una avançada posició que l'obliga, també, per altra part, a assumir una sèrie de compromisos i a arrelar cada vegada més en la realitat nacional valenciana, és la seua responsabilitat i no pot permetre's, el PSOE, el luxe d'eludir-la.* VS diu, a més, que la diferència de color polític entre les forces que governen el País Valencia i la resta de l'Estat espanyol, sobretot a Madrid, *cal que serveixa també per exigir una major força al màxim d'atribucions a l'hora de pactar amb el Govern.* A més, convida a que el procés autonòmic no es quede en una mera concessió honorífica per la manca d'una conducció política hàbil i ferma. Per al futur president de tots els valencians, VS diu: *Quan més ampli i més progressista siga el espectre ideològic representat en aquest primer Consell, més factible serà ordenar i planificar el País, de cara a la consecució de l'Estatut d'Autonomia pel qual cal començar ja, des d'ara, a alçar la veu.* Es veuen en aquest editorial alguns dels trets que marcaran la línia periodística i editorial de VS al llarg del temps, cas de l'exigència de major capacitat autonòmica per al País Valencià –criticant els mecanismes obstruccionistes de la dreta representada, sobretot, per la UCD-, al mateix temps que s'exigia de forma continuada responsabilitat política –i valentia- als socialistes valencians per assolir els passos cap a la democràcia plena i l'autonomia.

Número 18 (9-16 d'abril de 1978)

Títol de la revista: La reconstrucció del País Valencià

De nou un espai editorial partit en dos temes de rellevància. El primer sobre la recuperació de l'autogovern. Amb un text fortament narratiu (literaturitzat) ple de

metàfores es reflexionava sobre l'autogovern com l'única forma d'ordenar adequadament els interessos dels valencians.

La segona part de l'editorial aprofita la celebració del dia de la pàtria basca per demanar un Aberri Eguna en pau. *Valencia Semanal* intenta realitzar un somer repàs de la situació d'Euskadi, sobretot en allò referent a la seua autonomia. Es diu que des de l'Estat espanyol s'ha prefabricat *una imatge de 'bèstia negra' a partir del poble euskera i la seua incessant demanda d'autonomia.*

Número 19 (16-23 d'abril de 1978)

Títol de la revista: Amb Joan Fuster, a Sueca

Aturar l'atur. Sota aquest títol, la publicació valenciana denunciava la crescuda de l'atur arreu de l'Estat espanyol, reflectint la seua ideologia esquerrana en la demanda d'un lluita social que ajudés a superar les diferències estratificadores que encara afectaven el País Valencià d'aleshores. *Restar en el pegat parcial i conjuntural seria perpetuar un sistema injust, a base de les molles del subsidi eixides de les butxaques dels més dèbils (per a variar). L'única solució real, en aquests moments, és la de proporcionar un lloc de treball a tot aquell que puga cobrir-lo. Un milió de persones amb els braços obligatòriament creuats és un problema que ni l'economia més boiant es pot permetre.* VS aprofitava qualsevol escletxa de l'actualitat per posicionar-se a favor de l'avanç del procés autonòmic, en aquest cas, convidant els valencians a oferir el seu suport incondicional al Consell en la seua tasca autonomista. *Ha costat molta suor arribar a aquest punt. I encara sabent que estem en l'inici, que les paraules es gasten i que tot discorre de vegades amb una lentitud irritant, encara sabent açò, diguem, no anem a renunciar a res. No podem ni deguem fer-ho. Hi ha que fer, doncs, una vegada més, una nova recol·lecta d'il·lusió i formar pinya entorn al Consell.*

Número 20 (23-30 d'abril de 1978)

Títol de la revista: El mal que vingué d'Almansa

Política de País. Aquesta podria ser la clau de la primera de les dues parts de l'editorial número 20, d'abril de 1978. VS entenia que la divisió provincial fou imposada artificialment per l'Estat central en un intent d'*esborrar les circumscripcions naturals, que són les comarques, fomentant el cantonalisme i dificultant la sedimentació d'un consciència de País.* La direcció del setmanari considerava que, basant-se en la idea unitària del País Valencià, hi hauria que superar l'òptica provincialista per entendre

el País com un tot indivisible i no *com la suma artificial de les denominades tres províncies*.

VS utilitzà la celebració de la Fira del Llibre de València per fer una proclama anticentralista al·legant que els diners del Ministeri de Cultura anaven dirigits a *escriptors sud-americans en altres temps antifranquistes i hui convertits, per obra dels diners dels contribuents, en parladors difusors de que bé funciona la democràcia espanyola. Són, una altra vegada més, les coses del centralisme. I pensar que amb les molles dels gran festins del Ministeri de Cultura haguérem aconseguit ací una gran Fira el homes del Gremi de Llibrers!*. La manca de suport institucional als organitzadors de la Fira s'utilitzava com un pretext nacionalista de VS en contra de l'Estat espanyol amb la difusió d'una idea en la quals els valencians gestionarien de forma més adequada el capital propi.

Número 21 (1-7 de maig de 1978)

Títol de la revista: Un dia en el Consell

VS dedica el seu editorial número 21 a la lluita contra la violència masclista utilitzant com a pinça d'actualitat la celebració a València de dos judicis de dos presumptes violadors. El setmanari deixa molt clar la seua posició en contra de la violència de gènere però, a més, es posiciona a favor de les tesis feministes més avançades de l'època que denunciaven les concepcions masclistes de la justícia, doncs sols es considerava que una dona estava patint una violació quan era penetrada. A més, VS es manifesta en contra de la castració dels violadors *perquè és precisament en un món sense castrats (ni físicament, ni mentalment), sense repressions i sense submissió d'un sexe a l'altre, on aquests fets hauran deixat de ser notícia perquè hauran deixat de produir-se*.

Número 22 (7-14 de maig de 1978)

Títol de la revista: Aitana, televisió del País Valencià

La normalització política, lingüística i cultural del País Valencià no podrà abraçar-se plenament si no conta en el seu favor amb el suport dels mitjans de comunicació de masses, i especialment el de la televisió, que ha desbordat als restants per les seues especials característiques i incidència. Amb aquesta frase, que suposava tota una proclama a favor de la consecució d'una televisió pública valenciana, començava VS el seu editorial dedicat plenament a la necessitat i importància de que el

País Valencià aconseguís una televisió que li permetés vehicular les inquietuds valencianes *en aquesta hora de recuperació de la seua història i amb la mirada posada en un futur autònom*. La situació de la televisió valenciana d'aleshores era totalment precària, amb una programació que apenes tenia lloc mitja hora al dia. VS es mostrava pessimista (*no sembla, per desgràcia, que pugua aconseguir-se i molt menys incidir en la normalització política, lingüística i cultural amb els mitjans dels que actualment disposa*) com una estratègia de provocació cap a la mobilització de la societat i les autoritats valencianes.

Número 23 (14-21 de maig de 1978)

Títol de la revista: Felipe en Alicante. La sonrisa de la unidad.

VS torna a mostrar el seu humor negre (eixe sarcasme provocador) per tractar un tema d'actualitat com la posada en funcionament de la Central Nuclear de Sagunt, a la que, des del setmanari, la consideraven la *més lletja amb la qual hi havia que ballar. Les centrals nuclears instal·lades, o en procés d'instal·lació, en l'Estat espanyol reproduïxen dos mals típics d'esta classe de muntatges. Per una part, els perills evidents repetidament denunciats pels grups ecologistes i el respecte dels quals no està encara suficientment sensibilitzada l'opinió pública. I per altra, la dependència econòmica i tecnològica, es pot llegir colonialisme nord-americà, que generen aquestes centrals*. A més, VS considerava que el cas de Cofrents era encara més greu pels dubtes en les condicions de seguretat del fabricant, la multinacional nord-americana General Electric Company.

El Consell no té qui el reglamente era el títol de la segona part de l'editorial 23 en la que s'exigia al Consell que *espavile's* i que desenvolupés i posés en funcionament el seu propi Reglament i el Butlletí Oficial perquè es registraren tots els acords i disposicions aprovats pel govern pre-autonòmic perquè *les paraules se les emporta el vent, però allò escrit, escrit resta*. VS continua mostrant la seua voluntat de prendre part en el procés autonòmic, intentant exigir –per mitjà de la seua posició social privilegiada– als dirigents polítics l'assumpció del calendari institucional.

Número 24 (21-28 de maig de 1978)

Títol de la revista: 100 millones para Kempes.

A partir del número 24 comencen els editorials d'Amadeu Fabregat, en una secció que modifica, inclús, el seu aspecte i que assumeix un major espai físic,

estrenant-se amb una doble pàgina sobre política internacional, lligada, és clar, a la situació valenciana, superant el debat merament institucional per aportar reflexió ideològica i capacitat d'anàlisi des de posicions crítiques, compromeses i, en ocasions, quasi que revolucionàries. L'assassinat d'Aldo Moro centrà l'editorial de finals de maig de 1978, demostrant la manca de fronteres físiques de la revista. Una mort que, per a Fabregat, dividia la història de la República Italiana en dues parts de final imprevisible. VS compara l'assassinat d'Aldo Moro en el bressol de la civilització europea amb els altres casos de països –Irlanda o Euskadi- on existeix llavors la violència anti-estat afirmant que aquestes democràcies no cerquen la causa última que explica els brots violents i sols reforcen sense límit el poder policial per combatre'ls.

Per a Fabregat, casos com el d'Itàlia i Alemanya són exemples de l'atzucac en el que es troven algunes democràcies formals d'Europa en un context *en plena crisi econòmica, amb xifres d'atur que van en augment, amb una cultura absolutament devaluada que celebra a hores d'ara, com un avorrit funeral, l'aniversari d'un Maig-68 que no interessa ja ningú, el Vell Continent, orfe de valors, és un lluç que es menja la cua suïcidant-se lentament enmig de la més educada indiferència. Si hi ha hagut, a la història d'Europa, alguna època realment apassionada i apassionant, aquesta d'ara és evidentment a les antípodes. El fantasma del reformisme recorre Europa proposant, des de les òrbites del Poder, solucions i alternatives que, de vegades, són acceptades per les grans masses electorals, però que acaben, a la fi, ensenyant el cul de la seua ineficàcia.* VS observa una Europa paralyzada on el poder acumula més poder i l'esquerra marxista no apareix com una clara alternativa política. Aquest fet de manca d'equilibri, a més de la dinàmica de les diverses forces socials produïa un terrorisme igualment contestat amb violència policial. Violència terrorista contra violència institucional. *Aquesta és l'única resposta del sistema, sense tractar mai d'aprofundir en unes arrels que qüestionarien potser la supervivència d'una maquinària que no disposa ja—ni en el Poder, ni en l'Oposició— de fórmules autènticament renovadores per a les masses urbanes del segle XX.*

Número 25 (28 de maig - 4 de juny de 1978)

Títol de la revista: Multinacionales, son como pulpos.

Els mass media que patim no sols han afavorit l'apatia social i política i la manca de criticisme en la comunitat valenciana, sinó que, a més d'això, han convertit el País Valencià en una de les zones de l'Estat on, comparativament parlant, els índexs de

*lectura resulten més baixos. Amb aquesta eloqüent cita s'inicia l'editorial número 25 de maig de 1978. Un article que pretén aprofundir sobre l'estat dels mitjans de comunicació valencians a propòsit del mig any de vida de la publicació nacionalista. El buit que patim, al País Valencià, d'uns mitjans de difusió mínimament democràtics i assentats sobre els pilars d'una política informativa sòlida, coherent i objectiva, ha fomentat en la nostra societat una sèrie d'hàbits i deformacions mentals difícils de superar i de conseqüències alarmants per al nou País que sorgí de les urnes del 15-J. Segons la visió d'Amadeu Fabregat, aquests mitjans submisos obraren el miracle de forçar un provincianisme on la censura de Madrid era patida amb resignació i sense contestació per diferents sectors de la societat valenciana. Sense mitjans de difusió democràtics és impossible construir un País Valencià democràtic. Fabregat avançava aleshores una crítica als mitjans de comunicació que ha calat molts anys després, amb estudiosos com Pepe Reig, qui considera que com a *Parlament de paper* (l'al·legoria plantejada per remarcar el paper d'aquests *mass media* en l'arribada de la democràcia) sols es situaren alguns espais d'informació, cas de *Cuadernos para el Diálogo*, *Triunfo* o *Destino*, i (encara que el professor de la Universidad de Castilla La Mancha no l'anomena) també *Valencia Semanal*. Segons opina Reig: *Pero, para decirlo con toda justicia, sólo unos pocos medios y unos cuantos periodistas destacaron por su defensa de una evolución inequívocamente democrática. Había en el momento de morir Franco (nov 1975) unos 120 periódicos, en su mayoría de difusión local o provincial. Las revistas son más difíciles de contabilizar pero no pueden ser menos de 70. Pues bien casi toda esa formidable industria de la información –a la que es preciso añadir las dos televisiones estatales, la radio (toda ella, pública o privada, ya que hasta el año 78 tuvieron prohibida la información y debían conectar con RNE para reproducir su emisión de noticias) y las agencias- resultaba de una uniformidad abrumadora y de un tono casi enteramente consonante. No importa el grado de obligación o devoción que hubiera en ello, o si todos esperaban en la intimidad de sus redacciones el momento de la libre expresión para ser felices. Lo que importa es el hecho de que el resultado, lo que la gente leía, veía y oía, era siempre un sonsonete de legitimidad, acierto y bienaventuranza para el régimen dictatorial y sus protagonistas. Con pequeñas disonancias locales, es cierto, descontextualizadas y tímidas, que debían buscarse entre líneas y sólo los más avisados eran capaces de descubrir*²⁵⁰. Fabregat observava VS,*

²⁵⁰ REIG, Pepe: *La prensa en la Transición democrática: ni motor del cambio, ni Parlamento de Papel*.

amb un exercici retrospectiu, com una de les poques publicacions informatives civilitzades i democràtiques, *un oasi* per no seguir cantant *les glòries de la Regió. La burgesia liberal, les capes conservadores i democràtiques i fins i tot els sectors de l'esquerra menys acostumats a la crítica i el debat, se n'han de fer càrrec si és que volen realment engegar la dinàmica de la història valenciana amb accent irreversible i rumb a l'autonomia*. En una demostració de les intencions editorials de la revista, Amadeu Fabregat veu com una *finestra oberta a la nova societat valenciana que votà pel canvi les passades eleccions, en aquesta revista col·laboren professionals de totes les bandes d'un espectre ideològic que va des del liberalisme fins a l'esquerra extraparlamentària, amb l'exclusió deliberada d'un franquisme nostàlgic que ja va ben servit, desgraciadament, a d'altres mitjans d'informació. I més encara, perquè parodiant l'eslògan publicitari d'un setmanari estatal de recent aparició, jo diria que fou necessari crear Valencia Semanal per tal que una sèrie de noms prestigiosos del periodisme i la intel·ligència d'aquest País pogueren escriure i publicar a casa seua*.

Número 26 (4 - 11 de juny de 1978)

Títol de la revista: El cine lo rescató: El Virgo de Visanteta

Molts han sigut els anàlisis que s'han fet sobre, el que amb el temps, ha vingut a anomenar-se la Batalla de València, la suposada lluita entre la dreta i l'esquerra per imposar uns o els contraris símbols d'identificació de la identitat valenciana (simplificant de forma enorme, és clar, i eludint anomenar l'aclaparadora desigualtat de la suposada batalla). Amadeu Fabregat reflexiona al seu editorial número 26, publicat el 4 de juny de 1978, sobre l'inici d'aquest conflicte, amb les primeres escenificacions importants als mitjans de comunicació del moviment secessionista lingüístic i les teories blaveres. El cert és que, com diu Fabregat, en els primers passos del Consell i del procés autonòmic, els mitjans de comunicació representants del valencianisme folklòric (amb *Las Provincias* al capdavant) es mostraren tebis en la crítica i moixos en les seues interpretacions. La ficció, com ho qualifica el redactor de VS, l'acabà Martín Ferrand des del seu programa *Hora 15*. El pretext d'aquest espai (en el que es defensaren tesis secessionistes per diferenciar clarament el català del valencià) fou després amplificat des de les pàgines del periòdic degà. Ja aleshores, Fabregat considerava que aquesta política comunicacional anava a acabar provocant una autèntica guerra civil en la ciutat

de València. *Un sol article de la subdirectora serví per a desencadenar les fúries d'una certa opinió pública mentalitzada des de fa anys per la tasca incansable del diari de l'Alameda. La maniobra, que Las Provincias devia haver calculat amb regle i compàs, era clara: posar el Consell entre l'espasa i la paret per tal d'obligar-lo —tal i com finalment ha aconseguit— a fer unes declaracions mínimament capitalitzables pel diari "decano" en la seua línia folklòrica, confusionista i demagògica de sempre. Amb aquestes declaracions, a més a més, sabia Las Provincias que aïllava progressivament el Consell d'allò que, per entendre'ns, podríem anomenar "el valencianisme històric", alhora que llançava l'organisme pre-autonòmic en braços d'una ultradreta amb la qual no té res a veure, sortosament, la dreta democràtica i civilitzada del País. El cas és que el programa de Martín Ferrand serví per a posar punt i apart en la comèdia d'efusions i lloances que vivia el Consell amb el "diario decano" i amb els grups ultradretans que representa i defèn en ocasions tan solemnes com aquestes d'ara. El valencianisme folklòric abandonà les màscares, i l'hostigament a l'organisme pre-autonòmic començà. El Consell tardà a contestar a la pressió de la dreta mediàtica i acabà fent-ho per mitjà d'un es de declaracions ambigües a càrrec d'Albiñana que acontentaren temporalment el periòdic de l'Albereda (allí es trobava aleshores la seua redacció). Tanmateix, el PSOE ja s'havia posicionat uns dies abans en el conflicte, amb una roda de premsa en la que criticaren els instigadors de la batalla, declararen obertament que valencià i català provenien del mateix tronc comú i exigiren la dimissió del president de la Diputació de València per les seues declaracions en el sentit contrari. El Consell valencià té tasques més importants que aquesta de fer l'espantall del fantasma catalanista. I no pot cedir, no deu de cedir, a "chantages" d'aquesta mena. Tampoc no s'ha de fer il·lusions. Sembla que la tempesta, pel que toca a l'organisme pre-autonòmic, ha amainat a Las Provincias a l'hora d'escriure aquestes notes, però res no ha canviat. L'ofensiva contra el Consell tornarà a materialitzar-se a la primera ocasió. I mentre Aitana —i fins i tot, qui ens ho havia de dir, el mateix Levante— demostren que és possible, a València, informar objectivament dels fets, Las Provincias tornarà a la càrrega. I si ahir fou Hora 15, demà serà un altre pretext que servirà novament per a crear tensions i atiar el foc en lloc de donar clarícies. I tornarà a brotar la violència, i un dia, al pas que anem, passarà una autèntica tragèdia. I no cal dir —està molt clar— qui seran els responsables. Fabregat analitza encertadament ja llavors les raons de la mobilització de la dreta mediàtica al voltant del problema dels símbols. Per damunt de qualsevol conflicte identitàri, el redactor de VS troba que en el*

fons de tot està l'aproximació de les eleccions municipals i la clara voluntat de *Las Provincias* de jugar la basa de la dreta folklòrica representada per grups com Unió Regionalista Valenciana o Alianza Popular. *No és possible que un sol diari, unes autoritats franquistes i uns pocs centenars de persones entre les quals hi és la ultradreta violenta, puguen arribar a manipular i capitalitzar —com estan fent-ho— la sang, les suors i les llàgrimes de tants anys de lluita.*

Número 27 (11 - 18 de juny de 1978)

Títol de la revista: El President, en la Generalitat

Unes declaracions significatives com les pronunciades pel secretari general dels socialistes, Joan Pastor, defensant la unitat de la llengua centraren l'anàlisi editorial de VS en el seu número 27. Fabregat les considera d'una importància cabdal perquè permetia els socialistes valencians (com a estructura de partit) distanciar-se considerablement de la que havia sigut la posició incolora, insípida i inodora del PSOE nacional, també després traspassada al Consell. Les paraules de Pastor, deia, denunciaven la gran mentida del imperialisme català i les maniobres de la ultradreta per treure suc electoral de la discòrdia. El redactor de VS, inclús, encara que no considera Pastor com un Felipe a la valenciana, sí que diu és un polític planer i directe que pot guanyar-se les bases nacionalistes del partit (posició editorial que contrastarà amb la defensada amb el temps per la revista, on s'abandona el suport a Pastor i es carrega amb forma contra ell en benefici de les teories lermistes). Inclús *Las Provincias*, a través de la seua subdirectora María Consuelo Reyna elogià les paraules i el posicionament de Pastor, demostrant que el periòdic degà, segons defensava Fabregat, passava del blanc al negre amb una facilitat absoluta segons els seus interessos com a empresa. *D'altra banda, els esdeveniments dels darrers dies han servit per tal que bona part de l'esquerra valenciana i la dreta nacionalista s'adonaren que estàvem perdent el carro. I no parle ja, evidentment, de la famosa "qüestió de noms", sinó de tota l'operació antidemocràtica i desestabilitzadora que encobreix. A molts dels cercles polítics del "cap i casal" s'ha arribat al convenciment, en aquesta última setmana, que cal abandonar la passivitat habitual dels darrers temps per tal de passarà l'acció. I les raons són sobrades. El País, al capdavant, segueix essent, ens agrade o no, un País sense consciència de tal. I la ultradreta, animada i finançada pels poderosos residus franquistes de la societat valenciana, sembla enfortir-se cada volta més al recer de la manipulació de la ignorància i dels ressorts viscerals de bona part dels ciutadans. Es*

tracta doncs, i les dretes civilitzades farien molt malament en ignorar-ho, d'una opció entre barbàrie i democràcia, entre intolerància i convivència. Aquest, i no cap altre, és el fons de la qüestió. I per tal d'afrontar-lo cal abandonar per sempre més la idea de la manipulació cultural com a estratègia per a guanyar vots a les urnes. Fabregat defensa que cal que existisca la unió de les diferents forces per deixar clares les quatre veritats de la identitat valenciana perquè la manipulació interessada de les arrels culturals d'un poble era la forma més aberrant de la immortalitat política i una manera alternativa d'exterminar la seua essència. El redactor critica la posició del Ministeri de Cultura, deixant que la confusió, els insults i les deformacions s'amuntegaren impunement sobre el català parlat al País Valencià.

Número 28 (18 - 25 de juny de 1978)

Títol de la revista: Contra el cap i casal. Alicante y Castellón no tragan

A propòsit d'una enquesta realitzada per la revista, Fabregat enfoca la seua mirada cap al centralisme desenvolupat a la ciutat de València i les diferents visions que del País es tenen arreu del territori nacional. Segons afirma, el provincianisme i el sucursalisme són dues malalties fomentades frenèticament des del Cap i Casal, facilitant un País disgregat i dispers on la part (la capital) és incapaç de contemplar el tot i de contemplar-se, ella mateixa, com una porció inseparable del conjunt. Vista des de les comarques llunyanes de l'interior de València, de Castelló i Alacant, la capital s'entén de forma molt diferent i deixa de ser un referent polític, cultural o econòmic. Els alacantins resisteixen pel sud mentre València és incapaç de lluitar contra la disgregació continuada de les seues gents, mentre els castellanencs miren cap a Catalunya sense les pors promocionades per les elits del Cap i Casal. *Més austers i menys exaltats, els valencians d'aquestes terres entre els quals m'hi compte, tenen una idea més aviat negativa dels seus paisans de la capital. Per començar, ni tan sols consideren València capital de res. Sobretot des de Castelló cap al nord. I més encara: a Torreblanca o a Vinaròs, a Benicarló o a Morella queda més "natural" un "català" de Tarragona o de Tortosa que un "valencià" de València. És més ràpidament assimilat en funció de la seua parla, de la seua actitud vital, del seu veïnatge, de tot. Facen vostès la prova. Vagen fins a Alcalà de Xivert i sentiran la sorpresa —si no ho sabien— de veure com canvia la parla: la conjugació verbal comença a ser, en aquest punt de la nostra geografia, igual que la "catalana" de Barcelona. Diuen "pujo", "baixo", "menjo"... ¿Estaran finançats per l'"or català" tots els valencians d'Alcalà de Xivert cap amunt?*

Bromes a banda, les coses són així. Les relacions humanes i comercials amb Lleida i Barcelona, més intenses que amb la mateixa València, han creat en aquest pol del País uns hàbits mentals força diferents a aquella "indefensió" del sud que comentàvem. El pas de la "frontera" no és traumàtic en aquesta zona, i sí que pot arribar a resultar-ho, de traumàtic, el "cap i casal", amb aquesta burgesia castellanitzada i postissa, indefinible, i que a mi, al cap de deu anys de viure-hi, encara em sembla cosa d'un altre planeta. Perquè la "coentor", que és un motiu teatral insuperable, resulta excessivament ridícula i sarsuelera en la vida quotidiana. Fabregat critica la limitada visió de País de la petita burgesia valenciana instal·lada en la capital, còmodament establertes en unes mediocres i miopies conviccions i incapaç de digerir que la cultura era llavors en marxa, que calia dur la llengua diversa a l'escola i que la construcció nacional valenciana superava l'ofrenar noves glòries a Espanya. *Sempre és més fàcil destruir que construir, atacar que edificar, inventar-se enemic que fer examen de consciència.* Aquestes capes de la societat capitolina desenvolupen dictàmens entossudits i falsaris que, tanmateix, exposa Fabregat, tampoc devien convertir-se en un refús exaltat contra la ciutat de València, amb proclames descentralitzadores sense sentit que acabarien amb la eficàcia del govern nacional.

Número 29 (25 de juny – 2 de juliol de 1978)

Títol de la revista: Aragón también cuatribarrado

VS publica un ampli article sobre l'aprovació de la bandera oficial de l'Aragó autonòmic (la de l'antiga confederació de la Corona d'Aragó) i Fabregat aprofita per fer una reflexió sobre la problemàtica creada al País Valencià per l'oposició de la dreta - situada al voltant del periòdic *Las Provincias*- a la bandera quatribarrada sense el blau que històricament havia definit la ciutat de València. El redactor del setmanari pregunta si també a terres aragoneses s'havia difós el nacionalisme imperialista català, com així es propagava entre la societat valenciana des del diari degà. Fabregat repassa algunes de les manifestacions contràries a l'aprovació de la bandera unitària i qualifica els presidents de les diputacions (tant de València com de Saragossa) com de franquistes que ni tant sols es preocupen per guardar les formes democràtiques. El director de publicacions del setmanari valencianista es pregunta on està la força moral i científica per a rebatre els documents signats pels acadèmics de la Llengua i de la Història (que havien acceptat l'existència de clars lligams entre els diferents territoris de la Corona d'Aragó), així com també qüestiona perquè s'intenta convertir una qüestió d'àmbit

municipal en un tema de nivell nacional. *No és possible, per tant, cap mena de "polèmica" allà on no existeixen ni objectes aptes per a la discussió ni oponents interessats en seguir les regles d'una dialèctica lògica i recolzada en alguna cosa més que els seus propis fantasmes. És per això que l'única cosa que podem fer consisteix en denunciar la mentida, allà on siga possible, i oferir a més a més allò que mai no han fet "ells": les proves palpables i elementals de la nostra identitat; el fet, com dèiem la passada setmana, que més enllà del terme municipal hi ha més País Valencià encara. El cas del fratern Aragó és tota una lliçó per a qui vullga aprofitar-la. De Salses a Guardamar i de Tarazona a Maó només hi ha una bandera possible: la de la Corona d'Aragó. És a dir, les quatre barres de la Confederació catalano-valenciano-aragonesa, sentència Fabregat.*

Número 30 (2 - 9 de juliol de 1978)

Títol de la revista: Sagunto, al rojo vivo

Fabregat centra la seua mirada crítica en l'imperialisme de Madrid i la incapacitat dels suposats progressistes del centre per cedir cert del seu poder en favor de la reconstrucció dels països perifèrics i les seues cultures. El redactor critica que el que anava a ser la ruptura democràtica inicial (després de la mort del dictador) acabés convertint-se en un procés reformista la lentitud de la qual adquiria tints irritants, desesperançadors i tediosos. Fabregat també observa una conducta dels partits de l'oposició excessivament conciliadora. El fet és que considerava que aquesta dinàmica, precisament per la seua artificialitat, la falta d'una espontaneïtat creativa i la mirada indiferent o distanciada del carrer, no afavoria de cap de les maneres la superació d'algunes de les més arrelades deformacions mentals fomentades pel règim anterior. *Els perills d'aquesta actitud defensiva són ben clars per a bascos, gallecs, valencians i d'altres "perifèrics". La progressia madrilenya ja s'ha adonat: les autonomies regionals i nacionals no representen només el reforçament dels diversos pobles que ara conformen l'Estat, sinó també i com a conseqüència, la fi de l'imperi de Madrid, la primera potència colonitzadora del país. La proliferació dels "centres" arreu de l'Estat haurà de redundar necessàriament en la disminució gradual del poder omnipotent del que ara és "centre dels centres". L'imperialisme de Madrid rebria un colp molt dur amb la major potencialitat d'un Bilbao, d'una Barcelona, d'una València, d'una Sevilla. I és precisament a aquest privilegi de dictar les modes culturals, d'influir en la resta del país a través de la seua capacitat informativa que controla monstres com ara la*

televisió, de poder llançar al mercat del consum productes i personatges que han crescut a l'ombra d'aquest imperialisme, etc., etc., és precisament a aquest privilegi, dic, que no vol renunciar Madrid. O, si més no, un cert Madrid.

Número 31 (9 - 16 de juliol de 1978)

Títol de la revista: País Valenciano, autonomía para pobres

L'Amadeu Fabregat periodísticament més brillant apareix en l'editorial número 31, corresponent a la revista apareguda la segona setmana de juliol de 1978. En el text, el redactor de VS critica amb contundència el conformisme establert per la nova societat democràtica, amb una inexistència de polèmica que impedia aconseguir majors avenços. Segons Fabregat era aquesta la darrera victòria del dictador, qui, després de dècades de poder personal havia fet calar en la població una mena de immobilisme que el feia llavors, en 1978, incapaç d'adaptar-se a la nova situació de llibertat. El director de publicacions de la revista valencianista reflexiona sobre eixe tema d'actualitat, segons diu, per la lectura d'unes línies redactades per l'intel·lectual Pier Paolo Pasolini a la premsa italiana, país que té grans similituds amb la societat espanyola. Segons defensa, el règim dictatorial facilità l'aparició d'un consens antifranquista que s'estengué per pràcticament tots els estaments socials, amb profunditat al món cultural i intel·lectual, als barris obrers o la universitat. Segons Fabregat, la intel·lectualitat que durant el franquisme combatia com podia la misèria cultural havia ingressat llavors, en la democràcia, sembla que feliçment i amb bons guanys, al claustre dels diversos partits. O bé s'havia convertit a una acràcia inofensiva i pusil·lànime. *L'hermetisme a què ens condemnà el franquisme produí alguna que altra obra excepcional. La nova llibertat encara està per estrenar-se en aquest sentit. Qüestió de temps? ¿Por de mirar enrera i descobrir, com hagués dit Pasolini, que més enllà del consens antifranquista tinguérem fins i tot l'atreviment de ser feliços en algun moment?*, afirma Fabregat, qui finalitza: *Anem cap a una democràcia mecànica sense adjectius ni matisos. Sense raons ni arguments. Sense debat ni polèmica. Quan lluitàvem contra Franco sabíem el que volíem, o almenys així ho creïem. Ara que les possibilitats d'expressió són majors sembla que hàgem perdut el rumb. Som demòcrates caiga qui caiga, demòcrates per consens, demòcrates de carnet. No calia haver gastat tantes paraules per tal d'arribar a aquest absurd i perillós conformisme d'ara.*

Número 32 (16 - 23 de juliol de 1978)**Títol de la revista: Informe sobre la llengua del País Valencià**

VS dedica el seu editorial al que considera aleshores l'enemic públic número u de l'autonomia, el president de la Diputació de València, Ignacio Carrau. Fabregat centra la seua anàlisi en el dirigent polític, criticant amb contundència les seues manifestacions secessionistes a nivell lingüístic i pel seu alineament al costat dels sectors més ultradretans que estaven protagonitzant llavors l'escalada de la tensió. El text comença amb una anàlisi general sobre el paper del Consell, un organisme que començava aleshores a realitzar una planificació feta abans des dels organismes centrals situats a Madrid. És per això que l'ens pre-autonòmic devia rodejar-se de la intel·ligència valenciana per elaborar un complet estudi sobre les necessitats del País, actuant el Consell com intermediari en la solució dels possibles conflictes. A més, el Consell devia treballar per aconseguir que els organismes de l'Estat i les diputacions pròpies li transmeteren gradualment més competències, més poder. *Les resistències pre-autonòmiques del senyor Carrau podríem catalogar-les en diversos i gruixuts volums. N'hi ha de tot: Des de la grolleria personal fins a la maniobra més o menys clandestina. Per començar, la designació del representant de la Corporació a la comissió de transferències Diputacions-Consell fou ja una còpia perfecta dels embolics i tramoies a què ens tenia acostumats el franquisme. Però és que, a més a més, el senyor Carrau s'ha convertit en una espècie de malaltia contagiosa que pretén a hores d'ara traslladar les seues fúries antiautonomistes a la resta de l'Administració local i provincial que ens deixà el règim anterior. Hi ha doncs en marxa —com ja he escrit a d'altres llocs— una mena de confabulació, més o menys explícita, però íntimament acordada i sentida pels sectors més reaccionaris de l'administració local, per tal de frenar la marxa del Consell i sotmetre l'organisme a una guerra de nervis i, en definitiva, al desgast polític.* Fabregat defensa que Carrau juga al gat i a la rata amb el Consell i encara que coneix que no traurà trellat, es perllonga al carrer *com un Franco de províncies*. El redactor de VS creu que l'actitud de Carrau era d'allò més coherent i que en algun moment caldria agrair-li fins i tot la seua sinceritat perquè era força eloqüent per al Consell que l'home que promocionà la tancada del valencianisme folklòric al Palau de la Generalitat i encapçalà després una manifestació de franges blaves que acabà amb l'esclat de la violència, fora també alhora l'enemic públic número u de la pre-autonomia. Era, segons Fabregat, una lliçó que calia aprofitar i que els dirigents polítics devien tenir en compte per situar cada grup ideològic en el seu corresponent lloc.

Número 33 (23 - 30 de juliol de 1978)**Títol de la revista: Semana trágica**

El setmanari segueix transmetent el seu desencís sobre el procés democràtic i autonòmic en una pràctica que es féu enormement comú en aquesta etapa de VS. En un editorial anomenat “Els polítics valencians no són prou valencians encara”, Fabregat repassa les limitacions de la reforma democràtica capitanejada per Adolfo Suárez, coartant les reivindicacions autonomistes en les zones perifèriques de l'Estat. El redactor comença fent un repàs general sobre la situació de la política espanyola, amb una reforma que considera tèbia i contradictòria en part perquè la democràcia havia començat a caminar com a fruit d'un compromís, un pacte, entre els qui volien continuar en el poder i els qui tenien una certa pressa per arribar-hi, tots ells amb una destacada inexperiència en la gestió democràtica. De les forces d'esquerra crítica que vivien amb un ull fix en les grans masses electorals, predicant la moderació, l'obediència als pactes, l'abandonament del leninisme, del marxisme i oferint un sí sense reserves a la Constitució. La considerava una esquerra domada i poregosa, capaç d'encaixar amb un somriure als llavis la inclusió vergonyant i escandalosa, a un Estat aconfessional, de l'expressió preferent “Església Catòlica” a l'avantprojecte de la Constitució. I el Consell (i amb ell, la situació del País Valencià) no escapava d'aquesta norma, permetent que els resultats als comicis electorals (amb la victòria de l'esquerra) es traduís en una major força a l'ens pre-autonòmic del centre-dreta. *Les limitacions de la reforma han planat també sobre nosaltres. Per les dues bandes. Pel que fa al govern UCD, els reflexos franquistes que subsisteixen a l'Administració segueixen operant com si res. A un País on l'atemptat i l'agressió ultra és a l'ordre del dia, on les llibreries són convertides en falles amb una impunitat absoluta i, diguem-ho clar, altament sospitosa, mai no ha estat detingut ni un sol incendiari o incontrolat d'aquells que deia el senyor Guerra. Ni amb Franco ni sense Franco: en aquest punt seguim igual.* En la seua crítica als partits polítics d'esquerra creu que no havien sigut capaços de situar el País Valencià a l'avantguarda de les reclamacions autonomistes, al mateix nivell que Catalunya, Euskadi i Galícia, deixant que Madrid seguís sense tenir en compte el Consell i situant les proclames autonòmiques valencianes en el mateix sac que les d'Extremadura o Andalusia, en el sac comú. Fabregat reclama als polítics valencians que deuen ser més molestos amb Madrid perquè el procés autonòmic, segons diu, és fruit d'un tira i arronsa. *Ara, però, a cent dies vista, el Consell té ja el rodatge suficient com per a replantejar, cara la "rentrée" política, la seua trajectòria i la seua estratègia. El*

Consell, al capdavant, està empresonat a hores d'ara en els braços del consens. Però el consens polític acabarà previsiblement amb la Constitució, i llavors sí que hi ha possibilitat d'enterrar els vells modes, de traure la hipoteca que ara pesa sobre el País Valencià. Serà el moment, llavors, de dur endavant totes les forces polítiques a un pacte autonòmic que sense impossibilitar—com ha fet el consens— el lliure joc al trinquet polític, assenyalen un compromís pel que fa a la consecució de l'autonomia.

Número 34 (30 de juliol – 6 d'agost de 1978)

Títol de la revista: Verano 78. Caliente, caliente.

Fabregat analitza el que ell considera el fons de la qüestió, coneixedor de la visió crítica de la revista que capitaneja i obligat pel compromís de la publicació per defensar en tot moment els interessos dels valencians. Aquesta responsabilitat el duu a denunciar en l'editorial de la revista 34 (anomenat “Qui colonitza qui?”) la doble militància dels parlamentaris valencians que desenvolupaven determinades conductes a Madrid, per una banda, amb les executives dels corresponents partits d'àmbit estatal, i al País Valencià, de l'altra. Aquesta era l'estructura que condicionava l'evolució política del País Valencià. El redactor de VS exigia als parlamentaris valencians que foren conscients del doble joc que duïen entre mans i que tan desfavorablement repercutia sobre el País Valencià. Que foren conscients i que explicaren amb raons i que no amagaren el cap ni desviaren la qüestió quan se'ls plantejava. *Però també és cert que la tàctica dels partits parlamentaris del País a l'hora de practicar les reivindicacions valencianes, ha estat pel general d'afegir-se al furgó de cua del moment que comprenien que la marxa cap a l'autonomia era irreversible; que el sector més dinàmic i vital del País era al capdavant, i que no podien restar al marge, aquestes organitzacions, sense perdre el seu prestigi i la seua capacitat de convocatòria. Aquesta és però una actitud políticament mesquina i oportunista que cal superar. I ho diem fredament, sense cap voluntat de desenterrar els draps bruts de la nostra història recent. Els partits parlamentaris —i, més concretament, els partits de l'esquerra PSOE i PCPV— no poden seguir esperant pacientment que els nacionalistes, els "almogàvers" i els "abertzales", els hi servisquen a la carta les reivindicacions valencianes, per tal que després aquestes organitzacions capitalitzen amb el mínim risc, i amb un compromís que no compromet a res en definitiva, un valencianisme que, en contrast amb la relativa novetat que ara representa en aquests partits, no ve d'un dia.* El director de publicacions del setmanari exigia als partits d'esquerra (donada la inexistència de

formacions de dretes compromeses amb el futur autonòmic valencià) que assumiren la seua responsabilitat amb el País i estimularen el valencianisme per tal d'aconseguir els graus d'autonomia suficients que evitaren les contradiccions que ja es venien potenciant llavors des de diferents sectors. No entenia perquè els parlamentaris valencians mai parlaven del País Valencià al Congrés dels Diputats, amb la sorprenent posició del socialista Antonio Sotillo, que inclús sorprengué als seus companys de partit per la seua falta de compromís amb els interessos valencians. *La constitució a més a més de discriminar-nos retalla el nostre dret de federar-nos amb qui ens done la gana en el context de l'Estat espanyol. És a dir, que ens poden colonitzar els americans, i l'OTAN pot convertir el país en un arsenal de bombes, podem establir tractats d'amistat i cooperació amb qui siga i promoure la comunitat castellanoparlante —o espanyolaparlante, que ja s'ho arreglaran— per la televisió. I a banda d'aquesta ració que ens pertoca per ser part de l'Estat, hem de suportar els valencians la "colonització" del centralisme i dels partits centralistes per començar. Ara bé, que un territori "d'Espanya" es federe amb un altre territori "d'Espanya" i dins de la unitat "d'Espanya", això no. Això és pecat.* Fabregat critica que sols Burguera es mostrés contrari a la disposició transitòria segona de l'avantprojecte constitucional, demostrant que Sotillo, com també Pin y Jarabo, responien més als interessos dels partits UCD, PSOE i PCE que als del País Valencià. El redactor de VS defensa que calia superar els interessos partidistes (per simbòlic q això suposés al Congrés dels Diputats) per ser respectuosos amb la història i conseqüents amb la veritat: *Sembla però que els ideals i la veritat han estat dissolts en un pragmatisme miop i que caldrà revisar despús-demà perquè de vegades la Història va més de pressa que els homes.*

Número 35 (6-13 d'agost de 1978)

Títol de la revista: El Misteri d'Elx, festa major valenciana

L'anàlisi que Fabregat realitza a l'editorial instal·lada en el número 35 de la publicació suposarà, amb el pas del temps, una de les més importants de la història de VS. És clar que la càrrega discursiva i el valor dels textos de VS arribà per la seua constància durant els tres anys de vida del setmanari i per la seua coherència editorial i ideològica. Tanmateix, apareixen textos en determinats moments que marquen com pocs el camí emprés per la publicació, a l'assolir conjuntures que s'han convertit en eixos per explicar la història contemporània del País Valencià. L'editorial al que ens referim fa menció a l'article publicat per Manuel Broseta a *Las Provincias* i que es titulà

La paella dels Països Catalans. Fabregat marca la línia de VS en un estudi extens en el que analitza no sols el conflictiu article de Broseta, sinó també la seua figura pública per entendre el viratge de les seues posicions en referència a les relacions del territori valencià amb Catalunya i els símbols en comú. Fabregat considera, en primera instància que Broseta utilitza la desinformació i l'alta tensió ambiental per tal d'atiar el foc de la discòrdia en vistes a treure'n profit. Com es sabut, la informació subjectiva de Manuel Broseta (que intensificà com poc el conflicte dels símbols) suposava una mirada catastrofista sobre els contactes valencià-catalans, amb les suposades intensions imperialistes del Govern de la Generalitat Catalana. *L'actitud i les paraules que Broseta sustenta a "La paella..." coincideixen exactament amb els comunicats i les accions de la URV, ARDE, GAV o Fuerza Nueva; amb els homes del franquisme que encara ocupen càrrecs a l'administració local, com l'alcalde Miguel Ramón o el senyor Carrau; amb personatges tan pintorescos i tan 'valencianistas de toda la vida' com el senyor Giner Boira, Vicent Ramos o Pascual Lainosa. I coincideix també, no cal dir-ho, amb la línia de Las Provincias. La nòmina de les coincidències no pot ser més significativa. I podríem sintetitzar-la afirmant que es tracta de sectors de la societat valenciana que o bé brillaren per la seua absència a les lluites democràtiques o bé feren tot el possible —i segueixen fent-ho— per avortar-les.* Tot seguit Fabregat repassa la carrera que, fins eixe moment, havia dut Broseta, des de participar al jurat del Premis Octubre a situar-se com un emblema del valencianisme més regionalista capitanejat pel periòdic de Reyna. *La prudència i la cautela de Manuel Broseta donen una idea de la dualitat del personatge i de la seua singularitat al camp de la política valenciana. (...) El senyor Broseta ha jugat sempre a guanyar. I personalment ha guanyat sempre, fins i tot quan s'enfonsava estrepitosament la causa que ell mateix abonava. És aquesta mena de personatge que, en funció de les seues connexions al món de l'antic règim i de la seua participació en les activitats de l'oposició, acaba fent-se imprescindible en un moment determinat. És, insistesc, l'home ideal per a una transició model 'suarista' com la que ara viu l'Estat espanyol,* exposa el director de publicacions de VS. L'autor de l'editorial considera que l'article al periòdic degà desvela qui era l'autor de les mesures de pressió aplicades a aquest mitjà de comunicació contra el Consell. VS considera que Broseta preparava aleshores una estratègia que pretenia amassar poder en la seua persona, per una part el poder de la propaganda (mitjançant el control de *Las Provincias* o, millor dit, del seu discurs), per altra el poder econòmic amb el domini de la banca (ja era llavors conseller de La Caixa) i, per últim, el polític amb la possibilitat

(desconeguda en les dates de redacció de la informació) de creació d'un partit dirigit per ell. En els darrers paràgrafs de l'editorial, Fabregat demana als membres del Consell que prenguen nota perquè *no poden mantenir les mateixes tesis que exhibeixen els qui ataquen el govern pre-autonòmic i fan impossible la convivència. (...) El Consell ha de ser un got d'aigua clara, i ni el joc a dos bandes ni les maniobres i els equívocs del senyor Broseta són els instruments més adequats per a la credibilitat democràtica de la institució. Credibilitat que li serà molt difícil de recuperar a Manuel Broseta després d'un lamentable article.*

La resposta per part de Manuel Broseta es publica en VS en el número 46, el corresponent al 12 de novembre de 1978, una setmana que, curiosament (com volent donar tota la importància a aquest article) no es publica editorial de Fabregat. Tanmateix, el cap de redacció justifica l'absència en una sobtada malaltia. Malgrat que la llei estipulava que el dret a rèplica quedava limitat a tres mesos després de publicat el primer article, el setmanari valencianista decideix treure a la llum l'opinió del catedràtic de Dret Mercantil, tant pel seu talant democràtic (el de la revista) com per, suposem, els interessos comercials que podia reportar una polèmica entre dos sectors tan polaritzats en una societat enormement mobilitzada aleshores per eixos temes. Broseta (en un article redactat en castellà i de gran amplitud, doncs ocupa fins tres planes de la revista) defensa una campanya contra ell, tant per part de VS com personalment d'Amadeu Fabregat, al que anomena (de forma reiterativa) com Amadeo. L'opinió intenta desmuntar totes i cadascuna de les acusacions formulades per Fabregat en l'editorial anterior, afirmant en diverses ocasions el seu rebuig a encapçalar els principals partits del País malgrat totes les insistències polítiques. Broseta atribueix a Fabregat una conducta pròpia de les dretes quan, segons opina, intenta desmitificar el personatge amb acusacions falses mentre no es combaten les idees que aquest exposa. Dedicava fins quatre extensos paràgrafs a desmuntar les acusacions de Fabregat sobre que Broseta havia canviat de bàndol des que participava en el redreçament de la cultura en llengua catalana al País Valencià (amb la seua participació al jurat del Premis Octubre o al Congrés de Cultura Catalana) fins la seua conducta aleshores, pròxima a *Las Provincias* més reaccionària. Broseta defensa que, en contra de les afirmacions del director de publicacions de VS, ell treballà en el redreçament de la cultura i la llengua valenciana per la seua convicció de que es devia *Fer País* i que quan entengué que la política de col·lectius com els pròxims a Eliseu Climent, segons diu, començaven a abraçar les tesis fusterianes de Països Catalans es desmarcà. *Gestioné todo cuanto pude para*

ayudar a recoger varios —bastantes— millones de pesetas, desde Alicante a Castellón, con la ilusión de "fer País" y de que se fomentara la formación de maestros y se financiaran las clases en valenciano en nuestras escuelas. Pero siempre con la condición de que se enseñara valenciano, de que no se entrara a hacer proselitismo de "Països Catalans", ni directa o indirectamente se entrara en la polémica valenciano/catalán. Siempre afirmé que —además de no creer personalmente en ella— la polémica era profundamente perturbadora y pensé que, además, era retardataria para la tarea de "fer país", que era la única que me incitaba a colaborar. Si lo dudáis, preguntáoselo a Eliseu Climent. Cuando comprobé —equivocadamente o no— que no era posible evitar la polémica y la confusión, abandoné la colaboración, por claridad personal y por no fomentar las ambigüedades entre lo que uno piensa y aquello en lo que colabora, defensa Manuel Broseta. El catedràtic diu que participà als Octubre quan allí sols es defensava la cultura i la llengua valenciana i que estigué al Congrés de Cultura Catalana per la seua admiració pel Doctor Peset. Broseta diu que Fabregat menteix quan afirma que té *vincles i influències en el món oficial i econòmic de l'antic règim*. Segons matisa no comptava ni amb una sola assessoria d'empresa que el vinculés a les empreses que provenien del franquisme o que pertanyien a antics col·laboradors del règim. Pel contrari, diu, el món econòmic de l'antic règim el portà davant el Tribunal de l'Ordre Públic en un procés del que sortí absolt però que posà en perill la seua carrera com a catedràtic a la universitat. L'article va adquirint forma amb el pas de les línies i no es dubta en desvelar secrets personals que intenten atacar la figura de Fabregat: *En cuanto a mis contactos con el mundo político del antiguo régimen, que tú afirmas para dibujar mi retrato de "oportunista", sólo puedo decirte dos cosas. En primer lugar que nunca pedí ni acepté nada de él para mí, pese a que mucho me lo ofrecieron. Al contrario, en dos ocasiones contra ese mundo me jugué mi cátedra por defender a profesores y alumnos "expedientados" y "depurados", como te podría contar alguien ¡tan poco sospechoso! como J.V. Marqués, el cual de cuando en cuando me lanza alguna de sus "ácratas" bromas en Valencia Semanal. Y finalmente te diré, que si alguna vez acudí a ese mundo fue siempre para defender causas de perseguidos políticos que entendí que debía defender, hasta comprometerme personalmente. ¿Por qué no preguntas a Alfons Cucó o a Josep Lluís Blasco, lo que tuve que hacer para evitar sus "depuraciones" políticas? Ni siquiera tú sabes, Amadeo, porque nunca te lo he dicho, que pasé dos días en Barcelona para intentar evitar que adoptaran gravísimas decisiones contra ti, cuando tu lío de Ajoblanco. Entonces sí viniste a*

"llorar" a mi despacho para que interviniera. Y también olvidas mi intervención pública cuando la detención de los "10 de Alacuás", cuando aquellas actitudes podían desencadenar gravísimas reacciones contra mí. Pero me causa estupor que tú, precisamente tú, Amadeo, me reproches esos conocimientos, que no son políticos, sino personales, cuando tú mismo me pediste ayuda para obtener para tu bolsillo particular una subvención de varios cientos de miles de pesetas del actual Ministro de Cultura, al que conozco personalmente de cuando ambos éramos opositores a Cátedra en Madrid. Tan poco estrecha era mi relación política con ellos, que pese a tu insistencia y a la mía propia, no pude conseguir para ti esas pesetas que querías y aceptabas ¡de Madrid!. Broseta considera de mal gust les paraules de Fabregat sobre el seu sou com a catedràtic i el fa públic per comparar-lo en el que tenia quan treballava d'advocat. Assegura no tenir vinculació amb el món empresarial i haver rebutjat l'assessoria de diferents empreses i inclús multinacionals. Rebutja ser ambiciós (com així el definia el responsable de l'editorial a VS) al haver rebutjat diferents càrrecs com senador, diputat o inclús a Nacions Unides. ¡Por favor, Amadeo, un poco de seriedad! Tú sabes que si hubiera querido sacar "partido" o "tajada", me hubiera sido muy fácil. Quizá nadie lo ha tenido tan fácil como yo en estas tierras. Y por supuesto no lo he hecho. Te diré que mis actividades políticas "clandestinas" y "predemocráticas" me perjudicaron incluso a nivel profesional, por la inmerecida fama de "rojo" y de "comunista" que algunos "amigos" comunes nuestros me fabricaron deliberadamente en ese gran mundo económico del que según tú parezco el servidor. ¿Por qué no consultas tu propio libro de 1976, y comprobarás que mantengo lo mismo que mantenía y que no he cambiado de "chaqueta"? Pese a que intentas hacerlo pensar. Broseta diu que Fabregat delira quan parla de les possibles pretensions del catedràtic per formar una nou partit i l'acusa de tenir una doble personalitat que es debat entre Fabregat i Verdurín. Déjame que te diga que si escribís lo que publicáis es porque estoy solo, porque no tengo un partido detrás que os ponga en peligro ni os frene. Eso es uno de los inconvenientes de los "independientes". Aunque te aseguro que tiene otras ventajas, pues la gente sabe valorar más de lo que creéis, addueix Broseta.

La confrontació dialectal encara tingué un nou episodi en el número 48, dos després de la contestació de Broseta, amb una llarga rèplica signada per Amadeu Fabregat de gran duresa amb el catedràtic. El conflicte adquirí una tonalitat molt àcida, amb acusacions de caire personal (com accepta el protagonista de les editorials de VS) prou allunyades de les posicions polítiques. *Manipulas y deformas mis críticas, con ese*

estilo tuyo tan acreditado, y en lugar de coger el toro por los cuernos te dedicas a responder a interrogantes que tú mismo te inventas y que jamás te ha planteado esta revista. Pretendes descalificar mis críticas tachándolas de "personales", porque no quieres —o no sabes— asumir tu condición de hombre público y sometido por tanto a los gajes del oficio político. Cuando lo cierto es que como ni soy un político ni dispones de un solo argumento de ese tipo en contra mía, eres tú el que ha pretendido ensañarse conmigo llevando la discusión al terreno personal en términos de una mezquindad moral que dicen mucho acerca de tu talante ético. No pienso descender a tu nivel. Por la estima que me tengo y por respeto a los lectores.

A l'igual que Broseta en la contestació del primer article, Fabregat analitza part per part les reflexions de l'advocat, rebatent les seues afirmacions. El director de publicacions acusa Broseta de mostrar-se incoherent i protagonitzar grosses mentides i falsificacions. Fabregat qualifica d'impúdica autobiografia (amb totes les gestes democràtiques i la llista completa dels favors prestats als membres de l'esquerra valenciana) el text enviat pel catedràtic a la revista, lluny de suposar una contestació fonamentada al primer editorial aparegut a propòsit del famós article de "La paella dels Països Catalans" a *Las Provincias*. Un article que Fabregat qualifica d'infame i que suposà el trencament del passat junt a les forces antifranquistes de Broseta. El periodista de VS ridiculitza les paraules de l'advocat quan afirmava en l'anterior article que eixí del jurat dels Premis Octubre quan comprengué que s'estava promocionant la cultura i llengua catalana. Fabregat l'acusa de valer-se d'aquest món per cimentar la seua posició democràtica per després trair-la inventant el perill català. Especialment dolgut es mostra el redactor del setmanari pel tema *Ajoblanco*: *Es cierto que fui a tu despacho, por mí y por los otros cuatro amigos implicados en el caso. No recuerdo sin embargo haber "llorado", como tú dices en tu artículo con una indelicadeza impropia de un hombre de cultura. De todas formas, ni tus gestiones fueron tan efectivas ni fuiste el único en ayudarnos. Testas más altas que la tuya nos echaron una mano. Y aun así, al cabo de dos años y medio —dos años y medio!— seguimos todavía en libertad provisional. ¿Lo sabías?*

Fabregat torna (pràcticament no el deixa en tot l'article) a utilitzar una tonalitat molt àcida (burlesca) en l'assumpte del sou de Broseta, que l'advocat situava en l'anterior article en 67.570 pessetes. *¿Cómo te lo haces, Manolo? Yo no puedo permitirme el lujo de tener un chalet de varios millones en Jávea, ni un yate a todo tren, ni un piso en la Alameda, ni un despacho con secretaria en la zona de Viveros, ni cambiar de coche regularmente, ni tomar el avión cada dos por tres. Deberían darte el premio al ahorro, si es cierto que*

con 67.570 ptas. pueden llegar a hacerse tantas cosas. Fabregat nega que Broseta puga (com així deia l'advocat) formar part de qualsevol de les llistes dels dos principals partits, PSOE i UCD. Encara que després hi ha un parell d'aclariments més sobre els paper dels mitjans de comunicació en democràcia (a propòsit dels problemes que, segons Fabregat, havia tingut Broseta per digerir les crítiques), el punt àlgid de la contestació del redactor de VS arriba quan afirma: *Tu alusión a "Verdurin" es de una mediocridad moral que ha hecho sonrojar de vergüenza ajena a más de un lector. A mí, como debiste haber comprendido, me tiene sin cuidado. Nunca he estado sometido, como tú lo estás, a los convencionalismos y las hipocresías de turno. De mi capa siempre he hecho, y pienso seguir haciendo, tantos sayos como me vengan en gana. Y en directo y a la luz del día. No como otros. O sea, que si lo que pretendes es, como parece deducirse de tu "respuesta", una polémica sobre trapos personales, pues cuando quieras, Manolo.*

Número 36 (3 – 10 de setembre de 1978)

Títol de la revista: Habla Tarradellas: No creo en los Países Catalanes

Després de les vacances d'estiu la revista i Fabregat reprenen l'activitat informativa per fer una anàlisi de la situació del Consell, realitzant un balanç dels primers mesos d'activitat. Encara que el redactor de VS comença valorant els avenços en termes generals pel que suposa el primer assaig del que serà la posterior Generalitat Valenciana. Valora la creació d'equips de treball, els contactes entre els representants i el poble i els diagnòstics elaborats per conèixer els problemes del País. Tanmateix, també considera Fabregat que existeixen una sèrie de qüestions que afecten la imatge i l'estructura del Consell. En primer lloc, la transparència política, doncs els polítics, llavors, segons el director de publicacions, confonien el govern de concentració amb el govern de la confusió. Fabregat es pregunta on són els partits i si els socialistes no estan defugint la seua responsabilitat de governar. UCD, AP i PCPV quasi no ofereixen aleshores oposició en post del govern de concentració i, per aquesta raó, Fabregat creu que no existeix la política ("Un Consell sense política" és el títol de l'editorial). Altre dels problemes que analitza l'informador és la retòrica, doncs afirma que el president Albiñana hagués pogut elegir dos camins en la seua representació: el de la tasca de donar cohesió i coherència a l'equip governamental o el de convertir-se en una mena de president representatiu i viatjar per totes les comarques i els pobles del País de forma ininterrompuda. *Albiñana escollí la segona via, adobada amb una certa dosi de*

presidencialisme, i a hores d'ara la cohesió i la coherència no són, especialment, les dues virtuts més destacables del Consell. Tanmateix, el muntatge del senyor Albiñana no deixa de ser una opció. Ara bé, el que resulta inadmissible és l'escassa prudència del president i la seua falta de tacte polític en algunes declaracions. Per començar, el senyor Albiñana parla massa. Així de clar. A més a més, com demostra l'entrevista que publicà Levante el diumenge proppassat, es perd en les paraules. ¿Com pot dir això que "es lamentable que sólo avancen las autonomies que crean problemas a España"? Sembla oblidar-se el president del fet que ell és mortal, de carn i os, i membre de l'executiva del PSOE. Caldria llavors demanar-li al president qui és qui fa que el País Valencià li "cree problemas a España". Perquè de problemes en tenim, i grossos. ¿No guanyaren els socialistes les eleccions? ¿Com pot dir una frase com aquesta un alt dirigent del PSOE sense caure en contradicció? ¿O no és el PSOE, amb la política de consens, "co-responsable" amb la UCD del mapa autonòmic del país? De la resta de les declaracions, tret d'alguna que altra frase, val més no parlar-ne, i la millor recomanació que se li pot fer al president és la pràctica sistemàtica del silenci. Fabregat reitera en el darrer paràgraf que el Consell no tenia política, com tampoc els partits polítics existents i que el País Valencià necessitava aleshores d'una bona dosi de política. Considera que la tasca tècnica del Consell com a gabinet d'aproximació a la realitat del País per al seu redreçament no pot caminar aïllat (encara que siga positiu) i sense el suport d'unes finalitats, d'un calendari i d'uns propòsits clars i valencians, transparents i sincers. Ningú no va a escandalitzar-se perquè el Consell treballa més en silenci i es preocupe menys de problemes de protocol estrictament ara com ara lògics. Ningú no trobarà a faltar que el president s'abstinga de fer declaracions inoportunes, absurdes, o simplement incomprensibles. Ningú no protestarà pel fet que deixe el govern pre-autonòmic de practicar, en els seus acords, un triomfalisme infantil i que no es correspon per a res amb les coordenades de la realitat. La "rentrée" política és una ocasió extraordinària per reajustar la marxa i superar l'atonía actual. És l'hora dels partits i del Consell, És l'hora de la crítica raonada i raonable. Aquesta és, almenys, l'obligació dels qui pel fet de recolzar la institució i disposar de l'oportunitat del paper imprès, tenim el deure moral de transmetre als representants valencians una opinió que no és exclusivament nostra, finalitza Fabregat.

Número 37 (10-17 de setembre de 1978)**Títol de la revista: Benidorm, más whisky que agua**

A l'editorial publicat el 10 de setembre de 1978 i titulat "Les pessetes del Consell", Amadeu Fabregat reflexionava, al igual que en unes revistes anteriors, per un article, esta vegada aparegut a un mitjà de comunicació madrileny, en el que s'informava sobre el cost de les Autonomies. VS, en la figura del seu director de publicacions, defensava que el procés autonòmic era pírricament barat respecte a la gestió centrista desenvolupada durant el període franquista, niu a més de mil corrupteles i favoritisme. *Una cosa es la crítica política als homes que ara encapçalen la institució i altra són els mitjans materials que la institució necessita per a funcionar. La gestió personal d'un president o d'un conseller és criticable, i quan més raonada i clara siga la crítica, millor podran aprofitar-la els homes del govern pre-autonòmic per a sopesar els pros i els contres de la seua actuació. La crítica, en aquest sentit, és necessària per a la dinàmica de la institució. El que no pot fer cap demòcrata coherent és esguerrar-se les vestimentes pel fet que al País Valencià existeix una estructura de govern que gasta, de moment, cent quinze milions a l'any. I no sols pel fet que la xifra, repetesc, és una simple almoïna al costat del dispendi i dels escàndols financers de l'Administració durant el franquisme, sinó per altres moltes raons. Per exemple, aquesta. Hi ha tota una tasca que està realitzant a hores d'ara el Consell, i que consisteix en una aproximació concreta de cada departament a la parcel·la de la realitat valenciana que li pertoca. Aquesta vessant tècnica i àdhuc científica, necessàriament prèvia a qualsevol intent de govern real sobre el País Valencià, constitueix una de les característiques més positives d'aquesta preautonomia, defensa Fabregat, qui considera que, mentre no es demostre el contrari, havia estat fins llavors el centralisme qui havia fomentat tota mena de jocs bruts i fosques maniobres econòmiques. Al marge de la coherència política que al nostre parer encara no té el govern preautonòmic, els diversos departaments han aprofundit més en cent dies en el nivell valencià de les seues matèries que tots els ministres dels governs de Franco en quaranta anys. Per això calen molts diners per al Consell. O millor dit, que el Consell gestione plenament, per exemple, els diners que ara corren per les arques de les diputacions franquistes. I en tot cas, mentre arriba l'hora que la institució dispose d'uns diners que pertanyen al capdavall al poble valencià, deu d'ésser l'Administració de l'Estat qui financie els costos d'una preautonomia tan puntejada de limitacions.* VS considera que les ajudes rebudes des del sector privat mai poden ser tornades pel Consell amb contrapartides.

Número 38 (17 – 24 de setembre de 1978)**Títol de la revista: Valencia-Barcelona. Algo más que un partido**

Continuant la tesi defesa a l'editorial del número 36, Fabregat reprèn el fet que el Consell segueix existint sense política i fa un repàs de la situació informativa, analitzant, sobretot, els sectors de la dreta valenciana que s'expressen a través de *Las Provincias*. És allí on observa certs punts de crítica a les funcions governamentals i, per tant, de política, per baix que siga el seu nivell. A propòsit d'un article publicat al diari degà per Manuel Broseta en contestació a Francesc de Paula Burguera, Fabregat torna a carregar contra la interessada manipulació informativa que aplica l'advocat, en aquest cas referent a la problemàtica pel teatre valencià. *El professor barrejava, tal i com acostuma a fer, la gimnàsia amb la magnèsia. Si jo fos un expert, faria una tesi sobre la literatura periodística de Broseta. La forma com la seua ploma eludeix el fons de la qüestió, a través d'una sèrie de "fugues" i de cercles concèntrics que aconsegueixen desviar l'atenció del lector no iniciat, és admirable. Després, una anècdota "dramàtica" ací, una frase solemne per a la galeria allà, i ja tenim el "combinat Broseta", bromeja Fabregat, qui contesta Broseta, segons afirma a l'editorial, per les seues referències a Joan Fuster, apropiant-se d'alguna de les seues afirmacions. El director de publicacions (assumint primer que no parla per ells) considera que Broseta deuria de deixar d'apropriar-se de les tesis de personatges de la cultura valenciana com el mateix Fuster, Sanchis Guarner o Vicent Andrés Estellés, doncs alguns dels seus articles (de l'advocat) havien suposat una bufetada al rostres de molts dels membres de la cultura valenciana, a més de ser represaliats per alguns que ofereixen el seu suport incondicional a Broseta. A continuació, Fabregat convida el mateix Broseta a acudir als tribunals per denunciar unes afirmacions (un eix entre la Caixa d'Estalvis de València, l'advocat i *Las Provincias*) publicades a VS i que Broseta qualificava al rotatiu degà de calumnioses. Acostumat a la immunitat que disfruta a *Las Provincias* no pensava que *Valencia Semanal* practicàs de veritat la independència informativa i la línia clarificadora que ens hem proposat. I sembla que ara li molesta no trobar en aquesta revista la mateixa "honestidad periodística" que disfruta al diari degà. ¿Per què no respon clarament a això que ell considera "una calúnnia terrible" des de les seues privilegiades columnes del diari degà? ¿Per què tant *Las Provincias* com Manuel Broseta reben en silenci comentaris, crítiques i informacions que són ja del domini públic al llarg i a l'ample de tot el "milieu" polític del País Valencià? Ells sabran per què. Aquesta revista demanà la col·laboració del senyor Broseta de molt abans del seu famós article; i li féu saber*

després que, naturalment, tenia les portes obertes per a respondre, si així ho desitjara, al nostre Editorial. Tanmateix, no hi ha hagut resposta, i ara ens acusa de "deshonestidad periodística". Nosaltres, a canvi, ens reafirmem en l'absoluta confiança de les fonts que ens feren arribar la notícia, i li recomanem, alhora, al senyor Broseta, que no confie ja, d'ara endavant, ni tan sols en la seua ombra. I, per suposat, que pot dur la "calumnia" als tribunals de justícia tan prompte com li vinga en gana. Per últim, Fabregat denuncia la manca de coherència de l'enquesta publicada eixa setmana pel periòdic degà, on preguntava (malgrat que tots els partits amb representació parlamentària ja s'havien mostrat públicament en contra de la federació) sobre la viabilitat dels Països Catalans i el suport a la bandera quadribarrada. Per suposat, el científisme de l'enquesta quedava més que entre cometes però, inclús així, publicava que un quaranta per cent es mostraven favorables a la bandera de la Corona d'Aragó en contra de la de la Ciutat de València. La possibilitat d'un compromís autonòmic real, eficaç i pragmàtic comença a dibuixar-se sobre unes primeres impressions no massa optimistes als voltants de la qüestió. Cal acabar amb les intrigues i les manipulacions, amb els "chantages" polítics d'alguns mitjans informatius i amb aquesta precarietat política que fa que al país dels cecs el tort siga rei. Els partits polítics han de tornar a assumir aquesta tardor tota la seua responsabilitat. I el Consell —i molt sensiblement la presidència— ha de realitzar una ràpida i profunda labor d'autocrítica replantejant la trajectòria i la funció de la institució. Encara som a temps.

Número 39 (24 de setembre al 1 d'octubre de 1978)

Títol de la revista: Las Provincias, manipula que algo queda

A quinze mesos vista de les eleccions generals, el país, que votà majoritàriament el canvi democràtic, no hi veu encara la diferència tant com caldria desitjar. En el text que concentra l'atenció editorial d'Amadeu Fabregat en la revista 39 (titulat "Democràcia i esquizofrènia"), el líder de la publicació nacionalista reflexiona sobre la importància que els partits polítics que apostaren pel canvi donen un pas endavant i emprenguen polítiques efectives i clarividents sobre els seus interessos en el nou procés iniciat després de la mort del dictador. La societat acceptà les regles de joc de la reforma Suárez però no ha rebut a canvi ni tan sols els mínims de llibertat i d'estabilitat econòmica i social que mobilitzaren al capdavant el seu vot afirmatiu. I malgrat tot, si l'efectivitat del Govern i de l'Oposició equivalgués tan sols a la meitat de la bona predisposició ciutadana, potser no caldria escriure papers com aquest, diu Fabregat. El

periodista valencià considera que la democràcia espanyola pateix cert tipus d'esquizofrènia perquè les bones intencions teòriques entre Govern i oposició contrasten amb la complicada situació del carrer, amb dificultats i problemes que no són assolits pels responsables polítics. VS rebutjava ja aleshores el que després s'ha conegut com el 'cafè per a tots', les intencions del govern de la UCD per acontentar totes les autonomies en el procés de recuperació dels seus drets. A més, defensa que la situació d'ambigüitat estratègicament controlada també es trasllada al Consell, on, diu, es parla amb els periodistes, massa sovint, *off de record*. *Si els partits polítics no replantegen a fons la seua estratègia en base a la sinceritat, la transparència i el joc obert, és molt possible que continuen apareixent Fragues Iribarnes demanant un govern d'independents al marge dels partits i que els vots vagen per una banda i la realitat per una altra. Aquest és el desafiament que se'ls planteja als grups polítics. I no és, insistesc, una demanda maximalista que reclama el país, sinó simplement la correcció de rumb necessària i imprescindible per a seguir endavant*, finalitza Fabregat.

Número 40 (1-8 d'octubre de 1978)

Títol de la revista: Valencià a l'escola

“Valencià a l'escola, el fi d'una humiliació” és el títol de la publicació número 40 de VS, en la que Fabregat (lluny d'utilitzar la llengua com a arma de defensa o atac) reivindica la normalitat que ha de suposar en les societats democràtiques que els ciutadans realitzen una vida completa i normal en la seua llengua d'expressió. Tanmateix, el director de publicacions segueix observant en la política espanyola (més que en la societat) una enorme por a oferir aquesta normalització de les llengües perifèriques: *La llengua és el signe i el detonant, l'indici i la diferenciació, l'arrel i la bandera. I Madrid ho sap. ¡Vaja si ho sap! Per això les "concessions" culturals i educatives costen tant d'arrencar. Perquè un País Valencià on l'idioma assolís la plena normalització en els mitjans de comunicació, a la vida cultural i als diversos nivells de l'ensenyament, difícilment toleraria les males jugades que ara suporta. I en aquesta fita, en aquesta normalització, està l'autèntic "point of not return" del redreçament nacional valencià*. Fabregat reclama els drets dels valencians, observant que deuriem ser aplicats directament pel Govern central i no reconquerits per la societat (amb el seu treball de camp) pam a pam. És en la darrera part de la reflexió personal quan Fabregat abraça la problemàtica per les discrepàncies secessionistes que seguien apareixent al País Valencià i que demanaven la introducció (o el reconeixement, simplement) d'una

llengua valenciana diferent del català. *Les coses són com són, i la llengua catalana seguirà essent la mateixa se l'anomene com se l'anomene. Confondre l'anècdota amb la categoria i creure que a base de canviar l'“amb” per l'“ab” i el nosaltres” per “nosatros” s'aconsegueix una llengua diferent és una forma de neurosi digna de visitar un bon psiquiatra o bé d'ingressar directament al cotoleng. Ja n'hi ha prou d'embolics i de punyeteries: el millor que poden fer els qui pretenen evitar — ¿i com evitar-ho, com?— que els professors que ensenyen “el valencià” ensenyen al mateix temps “el català” és dedicar els seus esforços al foment de la llengua castellana. Cosa aquesta que és, al capdavant, el que han vingut fent al llarg dels últims quaranta anys.* L'editorial demana la normalització de la llengua a l'escola per mitjà de l'obligatorietat de l'ensenyament, sense que supose una imposició per a les famílies. Acompanyada aquesta per una campanya de conscienciació ciutadana per informar de la importància d'aquestes mesures. En el darrer paràgraf, VS expressa la necessitat de que es vença la costum (imposada pel règim franquista) de que els xiquets, a l'entrar en l'escola, deuen canviar el idioma i adquirir el castellà. *És, vist des d'aquesta consciència valenciana d'ara, una terrible humiliació que tant de bo no hagen de sofrir les generacions futures.* Curiós és que en les últimes línies del text, Fabregat utilitza el terme “la comunitat valenciana” (en minúscula) per referir-se al poble valencià. No era la primera vegada. Un ús inconscient del que vindrà després, un ús entre innocent i normal que després fructificà, per obra de la més estranya i convulsa de les transicions a la democràcia, en la terminologia oficial i normalitzada per a aquest País.

Número 41 (9-15 d'octubre de 1978)

Títol de la revista: 9 d'Octubre. Dia Nacional del País Valencià

El número 41 de VS coincidí de ple amb la celebració de la Diada del País Valencià i el setmanari enceta una revista pràcticament monogràfica en la que coincideixen diversos textos de gran interès, la majoria de caràcter subjectiu en el que diferents personatges reflexionen sobre la situació política-social del territori valencià. En primer lloc (i en major interès per l'estudi d'aquest serial) es troba l'editorial setmanal d'Amadeu Fabregat, titulat “L'hora de la normalitat”. Tanmateix, en les següents pàgines apareix una informació-reflexió de G. Grau de Montmajor (recordem, un pseudònim) sobre la situació política del País i el comportament del diferents partits en el període democràtic, a més d'analitzar algunes reaccions de l'extrema dreta al carrer. Unes pàgines més enrere apareix un text que signa Joan Fuster anomenat

“Reflexions per al 9 d’Octubre” i tot seguit una entrevista a l’historiador Manuel Sanchis Guarner en la que aprofundeix sobre els esdeveniments que tingueren lloc amb l’entrada de Jaume I en la ciutat de València en 1238. VS acostumava a realitzar especials monogràfics per les dates importants (celebracions o eleccions, principalment), intentant superar l’anàlisi superflu per configurar-se com un mitjà solvent per explicar de forma basta la situació del País Valencià i les seues gents.

A l’editorial, Fabregat comença anomenant una suposada Carta al Director rebuda la setmana anterior en la que J.B.A.S. demana que es superen les batalles i comence un procés normalitzat per recuperar els drets dels valencians. El lector critica la posició de l’esquerra del País per entrar en el joc *de tota la colla de subnormals que fan d’animadors* (referint-se als sectors de la dreta canalitzats per el periòdic *Las Provincias*). Fabregat agafa el guant llençat i comença una reflexió sobre els esdeveniments que havien dut, llavors, a la situació que es vivia. *El valencianisme polític suposava un nou model de societat incompatible amb els interessos d’unes capes urbanes sucursalistes i acomodaticies la "valencianía" de les quals quedava sobradament satisfeta en cantar l’Himne regional la "nit de foc". Com i de quina manera aquestes capes posaren en marxa uns agressius mecanismes de defensa contra l’il·lusori "enemic català" és tasca que deixe a l’abast dels psicòlegs i sociòlegs. El cas és que front d’un projecte de societat construït sobre els puntals de l’autonomia i la democràcia, diverses però confluents capes socials del cap i casal oposaven barricades construïdes amb l’u i el dos", la paella valenciana, les "albaes", la barraca, el "glorioso bilingüismo", etc.; coses aquestes en algun cas respectables però manifestament insuficients a l’hora de construir una idea comunitària de futur,* considera Fabregat. L’autor creu que l’ascens de les reclamacions autonòmiques e inclús nacionalistes foren contestades per un franquisme econòmic i municipal que reagrupà els seus efectius i llançà eslògans regionalistes-folklòrics que, per la seua buidor, foren assumits ràpidament per una part de la burgesia que anhelava l’antic règim. Fabregat fa seues les paraules del lector per afirmar que els valencians deuriem estar *fins els collons* (literal) de la problemàtica sorgida al País Valencià i que, del contrari, cadascú deuria fer un breu examen de consciència. Com diu el director de publicacions: *La primera cosa que caldria constatar és el fet que, per començar, hem caigut en la trampa d’una "polèmica" que no era tal. Perquè ni mai hi ha hagut igualtat d’oportunitats per a respondre ni, menys encara, han estat els "contrincants" en igualtat de condicions. Tant és així que hem hagut d’assistir—perquè la Història ens hi*

ha dut— a l'absurd espectacle d'una "polèmica" entre filòlegs titulats i llepaculs insignes, entre historiadors prestigiosos i "chupatintas" vitalicis. ¿I què sabrà un llepaculs de filologia, i un "chupatintas" d'història?. El nou País, tanmateix, segons afirma Fabregat, convertí en noms coneguts a sinistres personatges que mai no haurien anat més enllà del cercle familiar per la seua provada mediocritat. VS convida la societat valenciana a superar una problemàtica que mai degué arribar a preocupar ningú, deixar de veure l'arbre per preocupar-se pel bosc, deixar en anècdota el que, aleshores, alguns volien convertir en categoria. Se'ns han contagiats els microbis d'"ells", els hem fet més grans del que calia. I ara ens trobem amb aquesta mena de masoquisme nacional que fa que el tema plural que és el País haja esdevingut un repetit monotema, i que desperte més interès informatiu la darrera gamberrada d'aquesta gentola que una vaga al Port de Sagunt o el risc nuclear instal·lat dins de casa. Tot el conflicte creat de forma artificial, defensava l'autor, beneficiava, com és clar, Madrid. Per això, clamava per superar (per no entrar en el maquiavèl·lic joc) i abandonar el masoquisme nacional aplicant sobre els sectors que intenten crispar la societat valenciana -mitjançant la guerra dels símbols- un distanciament considerable per centrar-se en els vertaders problemes dels valencians. Ningú no podrà dir que Valencia Semanal haja afegit més llenya al foc. La voluntat normalitzadora d'aquesta revista circula per altres camins: els camins de la informació independent que, encertadament o no, procurem servir cada setmana. Per això ens alarma la possibilitat que el lector centralitze tot el seu interès en un monotema sobre el qual ja s'ha dit tot, i no queda sino esperar una decisió política. Siguem clars: nosaltres, com el senyor J.B.A.S., també estem "fins als collons". Ningú no dirà però, malgrat que ens agradaria infinitament no haver de gastar més pàgines en aquesta qüestió, que hagem el·ludit la nostra responsabilitat moral amb el lector: quan ha calgut "respondre" ho hem fet. I ho hem fet amb raons, amb dades i amb arguments. Però hi ha també la responsabilitat de construir la normalitat valenciana: i aquesta normalitat o la construeixen els demòcrates o no la construirà ningú. "Els" mai no podran edificar res: la repressió i la intolerància si de cas. És la nostra tasca, que cal dur endavant sense malgastar més energies i sense renunciara res. Contestem doncs quan caiga. I deixem mentrestant que lladren. Lladren, doncs existim.

A la secció titulada "Punt i apart", Joan Fuster, per la seua part, realitza el seu propi anàlisi de la situació del País Valencià enfront el 9 d'Octubre. També comenta l'escriptor de Sueca la importància de superar la histèria municipal desencadena per un conflicte fictici que respon a interessos polítics determinats. Per això convida els

valencians a participar en una jornada reivindicativa per unir una convocatòria heterogènia, sense que, segons diu, siga partidari de cap invocació unitària. *Una "autonomia" futura per al País Valencià podria quedar-se en això, en una ficció descentralitzadora més o menys resignada a les eventuais concessions del Madrid centralista. O bé en una autèntica descentralització funcional i operativament eficaç. Al capdavall, el defecte bàsic del centralisme espanyol és que ha estat un centralisme inhàbil i de rapinya. Amb una mica d'intel·ligència, avui, poden convertir-lo en un "centralisme descentralitzat", i potser —de segur!— el remei seria pitjor que la malaltia. El cas del País Valencià és un cas de supervivència nacional, primer que res. I sense fer seua aquesta premissa, totes les emocions "autonomistes" no solament mancaran de sentit, sinó que esdevindran un simulacre darrere del qual s'afermarà el vell tinglado de les mediocritats oligàrquiques provincianes i del caciquisme rural. Mentre els valencians no arriben a restituir-se en la seua pròpia entitat nacional, l'autonomia serà la perpetuació del sucursalisme etern. Ni l'espai ni el temps no em permeten, en el present paper, allargar-me en precisions i en matisacions —de vegades "nominals"— que seria higiènic fer. Em limitaré a insistir que el tema de fons no és l'"autonomia": és la decisió "nacional" dels valencians, afirma Fuster. És molt clar l'intel·lectual de Sueca quan reclama al Consell acció i que no defraude els valencians perquè del contrari, defensa, el que queda és merda. La merda ja la teníem i la continuem tenint, notòriament manipulada des de Madrid i des de la mateixa València.* Fuster reflexiona sobre el dur procés autonòmic que tenen els valencians per davant, comparant la situació amb Euskadi i Catalunya i addueix que no seria capaç de creure mai en una autonomia del País Valencià que no arribés avalada per una consciència nacional neta i vigorosa. El de Sueca dubta molt al seu article de que es puga configurar una consciència nacional interclassista doncs, diu, no existeix al País Valencià una burgesia ni valencianista, ni autonomista i, lluny d'excepcions, el que la defineix és sols la seua catalanofòbia i el seu espanyolisme. *El poble valencià, o emprèn el camí de l'emancipació nacional i de l'emancipació de classe —de les "classes populars"—, que són dialècticament solidàries, o es diluirà com a poble. Els "pactes", si han de servir per a alguna cosa, han de ser per anar fent. I hem d'"anar fent". Ningú no té gana de fer la "revolució". Confesse-m'ho clarament: tots som uns impotents social-demòcrates. Tots.* Fuster considera que el poble valencià (una i altra vegada, fins a tres vegades, repeteix *de la Sènia al Segura* per deixar clar quin és el marc d'acció en el que creu en aquest procés) desconeix qui mana al País doncs el Consell, diu, rep les insolències del

franquisme institucionalitzat i patrocinat pel Govern de Suárez. El pensador riberenc creu que si la celebració del 9 d'Octubre serveix perquè els valencians demostren que tenen intenció de desalienar-se de les tesis formulades des de Madrid, la festa serviria per alguna cosa. Però relega la victòria definitiva a anys futurs. Fuster defensa que el discurs del president Albiñana podria desvelar moltes claus sobre la direcció que estava disposat a assolir el Consell, per romandre com una diputació provincial o si estaven disposats a encapçalar un projecte per reivindicar la nacionalitat valenciana i per al qual no li fallaria, en paraules del suecà, el poble.

Número 42 (15 – 22 d'octubre de 1978)

Títol de la revista: Ovnis en la costa

L'editorial que duu per nom "Quin bon País... si hi hagués un bon Consell", justament posterior a la Diada del País Valencià del 1978 fou, possiblement, un dels textos més durs que va publicar VS i Amadeu Fabregat contra la figura del president Josep Lluís Albiñana. Les conclusions i conseqüències de la fita nacional es tradueixen en un continuat atac (a través de tota l'anàlisi de dos llargues pàgines) de la gestió política i personal del màxim dirigent del Consell, per arribar a la conclusió que la lectura del president sobre el País és totalment errònia. *Diu una dita castellana que "quien siembra vientos recoge tempestades". L'ambígua, equívoca i evasiva gestió del president Albiñana al front del Consell desembocà el vespre de la concentració oficial de la Diada en un autèntic fracàs polític que, ben segur, no podran passar per alt els partits del govern pre-autonòmic. Fracàs que afecta inevitablement tot el Consell però que cal atribuir sobretot, en raó de la seua personalíssima actuació al front de la institució, al president Albiñana. Fracàs, falta de credibilitat, desconfiança i distanciament que el cap del Consell ha anat acumulant dia rere dia amb l'anuència i el silenci d'unes sigles que han assistit calladament a aquest vetlatori de tercera que ha estat —i és— la pre-autonomia valenciana.* Fabregat critica la posició grandiloqüent del president en el discurs de la Diada, situant-se, segons diu, per damunt del bé i del mal, en un centre ideal, impune i conciliador que pressuposa un litigi entre dues parts que, segons la lògica presidencial, tenen les mateixes raons i les mateixes oportunitats i drets. El redactor de VS considera erroni interpretar que existeixen dos països separats que sols lluiten pels símbols i la llengua i, més enllà, defensa els històrics antifranquistes contra aquells que passaren de la nit al matí de la dictadura a la democràcia sense haver mogut ningun dels seus plantejaments ideològics. Fabregat defensa la legitimitat del

País (de les gents) que tantes bufetades havia rebut per donar la cara, el que es veié perjudicat per una reforma suarista que acceptà com a mal menor i que possibilità una pre-autonomia que devia integrar a tots, claudicant en un fum d'ocasions. Tanmateix, el Consell, amb el seu posicionament clar i decidit, hagués pogut capitanejar els valencians per redreçar-los, potenciant l'escola i els mitjans de comunicació. La inhibició i la manca de responsabilitat possibilitaren un conflicte encès per l'ambigüitat. *El canvi més o menys profund que semblaven representar les primeres eleccions democràtiques hauria estat psicològicament idoni per tal de trencar moltes reserves i toleràncies. Calia llavors haver remarcat l'inici d'una nova etapa al País Valencià, calia haver-ho explicat tot. Però la bola de la inhibició ha anat rodant generant més inhibició encara, produint el desencant entre els nuclis més conscienciats i tradicionalment democràtics. I el Consell, en lloc de patrocinar, fomentar i encapçalar aquesta tradició, sense la qual el senyor Albiñana no seria al Palau de la Generalitat, en lloc de fer això, s'ha convertit en un dels protagonistes més destacats de la cerimònia de la confusió. Una cerimònia basada en situar-se per sobre d'una "polèmica" d'altra banda inexistent (i em remet a l'Editorial de la passada setmana, on també analitzàvem la qüestió) i on "tanto monta monta tanto" un vell lluitador antifranquista com qualsevol membre dels grups pre-feixistes que diumenge a la tarda pul·lulaven per la plaça. Fabregat addueix que és eixe Consell asèptic i plastificat el que fracassà en la Diada per les crítiques rebudes des de l'esquerra i per l'èxit de la convocatòria alternativa. No calia situar-se com a jutge entre dues parts, defensa el director de publicacions, sino dir clarament la veritat. ¿Creu el senyor Albiñana que amb l'infantil recurs de col·locar un "Regne" al costat d'un "País" s'acaba tot? ¿A qui pretén convèncer? ¿Pot el president del Consell seguir mantenint la seua "neutralitat" entre els demòcrates que l'han menat al càrrec i els professionals del terrorisme ideològic i els feixistes que van repartint bombes, ahir a Alcoi i avui a la plaça de bous? ¿Creu de veritat que ací estem "discutint" realment el color d'una bandera o el nom d'una llengua? Si és així, que Déu ens pille confessats a tots, incloent el president i al seu partit. Fabregat creu llavors que el Consell té una esquerra que no mereix i que demostra una paciència inacabable com havia demostrat la manca de contestació a les contínues concessions d'Albiñana als sectors de la dreta. Paciència que es trencà en part en les manifestacions de la Diada on, defensa el redactor, s'ompli mínimament el buit polític i nacionalista propiciat pel Consell amb la seua ambigua gestió. ¿Servirà l'agredolça experiència del diumenge per alguna cosa? A un país normal amb un govern normal, uns fets com aquests haurien estat suficients com per a*

exigir una profunda remodelació de les línies polítiques dels governants. ¿Reflexionarà el senyor Albiñana sobre totes aquestes coses o s'estimarà més de continuar autojustificant-se per la via de la desqualificació sistemàtica del qui critica? Es vulga o no, seria de cecs no adonar-se'n, alguna cosa canvià diumenge proppassat. El Consell ha de triar ara entre seguir amb la seua marxa incolora, inodora i insípida o bé encapçalar i potenciar decididament aquest nou País que perdé la paciència —es veia vindré— un vespre a hores d'ara històric davant de la Generalitat.

Número 43 (22 - 29 d'octubre de 1978)

Títol de la revista: La Universidad, en libertad provisional

Sense fer-ho directament, Fabregat realitza a l'editorial del setmanari número 43 una anàlisi sobre la situació de VS. Ho extrapola a tots els mitjans de comunicació de caire progressista però, conegudes les complicacions financeres de la revista valencianista, és fàcil percebre en les seues afirmacions un reclam de major atenció per part de la ciutadania. L'escriptor valencià considera llavors que corren mals temps per a la premsa amb l'augment dels costos de producció, la dura competència de mercat, la disminució del volum de publicitat degut a la crisi econòmica i el fet que l'Estat espanyol compte amb uns índexs de lectura absolutament irrisoris. Factors que possibilitaven moltes complicacions per a la supervivència d'alguns (la majoria) dels mitjans existents aleshores. Analitza Fabregat la importància de l'existència d'aquests espais progressistes, allunyats *del terrorisme ideològic que unes poques publicacions (...) practiquen*. El director de publicacions fa un somer repàs sobre el tracte que el franquisme dispensava a la premsa, amb o sense Fraga, en un intent d'explicar les complicacions de llavors. Excel·lent, per la seua capacitat per condensar perfectament la informació i les idees que vol transmetre, és el paràgraf que es reproduïx seguidament: *Aquesta premsa emmordassada sota el franquisme es veié després, al llarg d'una transició que es perllonga perillosament, en la singladura moral i cívica d'haver de donar suport a la reforma. Suport que la convertí sovint, perquè no podia haver estat d'altra manera, en una més de les parts del "consens". Tant és així que aquests mitjans han supeditat en ocasions els sostres i les possibilitats de la informació als sostres i possibilitats del procés democràtic. En poques paraules, aquesta premsa s'ha vist condicionada (i segueix estant-ho) pels auguris d'involució; i ha hagut de posar en moltes ocasions una bona dosi de vaselina a les seues pàgines; la premsa —aquesta premsa almenys— ha hagut de predicar la democràcia i de tirar-li una mà al*

Parlament quan s'ha cregut que era necessari. No cal dir, però, perquè és evident i així es practica a la resta d'Europa, que cap d'aquests papers és l'escaient per a una premsa independent en un Estat democràtic. Els mètodes del franquisme són inadmissibles de principi. Fruit d'aquella repressió és un periodisme polititzat per l'esquerra, que confon sovint la informació amb el pamflet, la crònica amb el míting. Per altra part, la funció vigilant i cautelosa d'una premsa nerviosa i inquieta, com la resta dels ciutadans, per allò de l'"apocalipsi fàctic", no és tampoc la més recomanable. No, els mitjans informatius no tenen per què anar a remolc — com ara van— del "què passarà si..."; ni han de pretendre tampoc reemplaçar l'activitat de qui corresponga convertint-se per sistema en allò que en diuen "el quart poder". Al capdavant, si alguna cosa garantitza l'objectivitat informativa és l'allunyament de qualsevol tipus de "poder". Encara que siga el quart. Els professionals del periodisme, tanmateix, seguien tenint que assumir el denominat cost de la democràcia, amb contínues pressions, amenaces i atacs violents tant verbals com físics. També en sancions governatives. Segons Fabregat era complicat trobar a Europa un país amb tantes i tan deficitàries publicacions i per tant l'administració devia prendre partit i protegir aquests mitjans, claus en el procés de consolidació de la democràcia, sense intervencionismes ni explotacions polítiques. Calia desviar, segons afirmava, inversions publicitàries des de la petita pantalla cap als diaris i revistes. La xarxa monstruosa de mitjans de comunicació creada per Franco continua al servei del reformador Suárez. Aquesta xarxa implica una escandalosa sangria de milions, només comparable al desenfrenament econòmic de Prado del Rey. A banda que la dependència estatal d'aquests mitjans és intolerable en una democràcia, resulta que, a sobre, costen al contribuent una substanciosa quantitat de milions que de cap de les maneres poden arribar a cobrir; els pocs rotatius de la cadena —i "Levante" és un d'ells— que acaben l'any amb beneficis. Tanmateix, l'Administració no dona senyals de vida, es parla de volta en quan d'una possible solució, i després continua la mascarada, la dansa dels milions. I, mentre bona part de la premsa democràtica troba dificultats per a sobreviure, l'Estat, primer empresari periodístic del país, dilapida les pessetes mantenint artificialment quantitat de rotatius vinculats a les antigues institucions i amb una vocació democràtica més que dubtosa. VS advoca aleshores per potenciar una política cultural que enfortisquen les pràctiques lectores per crear usuaris (des de les escoles) per ampliar els lectors de publicacions diàries, setmanals i mensuals.

Número 44 (29 d'octubre – 5 de novembre de 1978)**Títol de la revista: Las comarcas existen**

Les classes socials valencianes, les forces polítiques, les institucions, etc. han de jugar en aquests moments el paper que els hi pertoca, han de superar amb perspectiva de futur l'habitual miopia històrica. I en aquesta reestructuració urgentíssima la burgesia valenciana té també el seu paper. Negar-ho seria idiota. En multitud d'ocasions, les reflexions d'Amadeu Fabregat en els seus textos són tan clarividents que pràcticament no cales aclariments o anàlisis al respecte. A l'editorial del número 44 de VS (denominada “La responsabilitat (i la irresponsabilitat) de la burgesia valenciana”), el director de publicacions realitza una anàlisi dels diferents estrats socials valencians per reclamar-los responsabilitat en el procés de consolidació democràtica i assoliment autonòmic. El debat fusterià sobre la inexistència d'una burgesia valenciana es contestat per Fabregat amb la demanda a aquest sector d'un compromís que els permeta consolidar amb coherència els seus espais perquè sols així, afirma, serà possible la vertebració autonòmica. Després de criticar algunes conductes que considera impropedents de diferents sectors de la burgesia valenciana, al respecte de la creació de la Corporació Financera del País Valencià, Fabregat defensa que si la burgesia valenciana, la classe empresarial i els seus dirigents econòmics volen comptar amb el respecte de la opinió pública han d'oblidar els protagonismes i les actituds personalistes per dur endavant empreses importants i altament professionalitzades.

Número 45 (5-12 de novembre de 1978)**Títol de la revista: Tengamos la fiesta en paz**

Per primera vegada en moltes editorials, Fabregat (al número 45 titulat “De Cracòvia al Vaticà”) eludeix els temes merament valencians per reflexionar sobre la successió de Papes al Vaticà després de la mort de Pau VI. Malgrat declarar-se obertament no creient, el periodista en cap de la redacció de VS analitza el fort impacte (a través de tots els mitjans de comunicació) que qualsevol succés del Vaticà té arreu del món. Fabregat interpreta el nomenament de Karol Wojtyla (*un polac expert en qüestions de supervivència religiosa en una Estat comunista*, com el defineix Fabregat) com un cop publicitari per superar la normalitat informativa ja acostumada a un canvi normalitzat i a pontífexs a l'ús. Fabregat accepta que redacta les línies sobre el nou Papa perquè és polac i ell desenvolupa una enorme passió per la cultura i la societat d'aquest país. *El nou Papa és un expert en combatre l'avanç comunista, un tècnic de la*

resistència catòlica, un "guerrillero", però aquesta especialitat passa necessàriament per la negociació i el diàleg. I per bé que, al meu parer, la premsa ha exagerat d'entrada les possibles connotacions progressistes de l'elecció, no hi ha dubte que el Papa Wojtyla inaugura, si no un canvi de signe en una Església on tot està nugat i ben nugat, sí un nou estil. Els experts en allò que en diuen "el llenguatge del cos" : no han passat per alt la forma com Joan Pau II s'adreçà al públic congregat a la plaça de Sant Pere després de la "fumatta". El Pontífex digué el seu improvisat i històricament insòlit discurs, recolzant-se amb les mans -com ho hagués fet Felipe o Adolfo— a la barana del balcó. Bé, potser no havia tingut temps encara d'aprendre les regles del joc.

Número 47 (19-26 de novembre de 1978)

Títol de la revista: Tres años después ¡presente!

Després de l'absència d'una setmana per malaltia, Fabregat reprèn les seues editorials mesclant al seu anàlisi sobre l'actualitat reflexions sobre diferents temes, cas de la violència terrorista de la banda militar ETA o l'estat del procés constituent. El director de publicacions de VS considera, en primera instància, que el Govern central no pot demanar a la ciutadania una oposició en bloc contra ETA mentre no es perseguisca amb la mateixa força tots els tipus de violència existent, doncs llavors quedaven sense sanció moltes agressions físiques patrocinades per l'extrema dreta. *Fins que tots els terrorismes no siguen igualment perseguits i penalitzats, no seran clares i massives les manifestacions en contra. Això ho té molt clar bona part del país, que no entén com se li demana el no a ETA o al dubtós GRAPO mentre d'altres sigles de l'extrema dreta es permeten el luxe de l'atac més o menys directe a les més altes magistratures de l'Estat.* En la segona part de l'editorial, Fabregat analitza el procés de consecució de la Constitució, criticant la posició d'algunes vessants de l'esquerra que advocaven aleshores per optar per l'abstenció en la votació. L'escriptor albirava una crisi de magnituds desconegudes en el país si la Constitució no s'aprovava el que obligaria, segons diu, les esquerres abstencionistes a amanir el seu passaport. *No cal dir que les coses serien encara més difícils, infinitament més difícils, si el "no" arribàs a obtenir una xifra considerable. En fi, "pactisme" i "pragmatisme" són paraules força desacreditades en alguns cenacles de l'esquerra extraparlamentària. I tanmateix, ha estat gràcies al "pactisme" i al "pragmatisme" de l'esquerra oficial que una sèrie d'avanços democràtics han anat consolidant-se al país. La Constitució culmina la reforma Suárez, reforma que fou acceptada pels grans partits polítics com a via*

democràtica per al canvi. Esquinçar-se ara les vestimentes perquè aquesta Constitució siga així i no d'altra forma o és pura hipocresia o és una més de les incoherències polítiques que patim. Fabregat mostra el seu desgrat amb la Constitució però no, segons afirma, per considerar l'autonomia del País Valencià com de segona, fruit de l'escassa disposició dels polítics valencians per tal de crear i fomentar la consciència autonòmica. La Constitució que personalment pense votar afirmativament, és una Constitució que atorga una sèrie de llibertats individuals a canvi de deixar nugada i ben nugada una altra nòmina de qüestions, És una Constitució "tutti-frutti", i si algú pensava que podia sortir altra cosa del consens, doncs anava ben errat. Tanmateix, i a la vista de la lamentable marxa preautonòmica, si alguna cosa ha deixat de preocupar-me pel que fa a la Constitució és tota la tramoia muntada amb les autonomies de segona, amb l'autonomia, en definitiva, del País Valencià. Perquè més greu, molt més greu que les limitacions que imposa la Constitució a l'autonomia valenciana, és l'actitud —millor dit, la ineptitud— d'una classe política mediocre i sense espenta, incapaç per a aprofitar i multiplicar l'extraordinari material humà que podria fer costat en favor d'una sòlida reclamació autonòmica i que, avorrit i desenganyat, acabarà retirant-se de l'escena.

Número 48 (26 de novembre al 3 de desembre de 1978)

Títol de la revista: Carcaixent, capital del fascismo croata

Fabregat (en el mateix número que contesta a Broseta pel conflicte a propòsit de “La paella dels Països Catalans) publica un editorial on reflexiona sobre “L’altre terrorisme” (títol) en referència al paper dels mitjans de comunicació en el procés de consolidació de la democràcia. Tot en el context de l’atemptat que patí Joan Fuster en la seua casa, on dos individus desconeguts instal·laren un artefacte que ocasionà diferents desperfectes, sobretot en la biblioteca de l’intel·lectual de Sueca. Fuster, ocasionalment, no patí danys al estar al llit llegint, quan sovint a eixes hores treballava en el lloc de l’atemptat. El director de publicacions de VS comenta al seu editorial que periòdics com *El Alcázar* o *El Imparcial* conviden continuadament amb les seues informacions a la desestabilització i el golpisme. Sense anar més lluny el segon d’aquests periòdics acumulava un dia qualsevol d’aquell mes de novembre fotografies de Franco, el discurs del dictador dedicat als cadets de l’acadèmia militar o el part de final de guerra de l’1 d’abril de 1939. *La repugnància que els mètodes d'aquests mass media desperten en la majoria dels professionals de la informació és només comparable amb el menyspreu*

que aquests medis demostrin per l'ofici d'informar i de crear opinió responsable en la pista de joc de la democràcia. A casa nostra tenim algun que altre exemple d'aquests mitjans. No cal dir el nom. I l'atemptat a Joan Fuster és, en certa manera, el producte del confusionisme i la crispació que alguns mitjans informatius han fomentat en el cap i casal del País. Després d'una llarga cadena d'atemptats a la cultura que encara no han estat penalitzats per la llei, l'artefacte que esclatà al domicili de Fuster culmina uns quants anys de manipulacions informatives i de joc brut. La responsabilitat, per tant, va més enllà dels autors directes d'aquesta acció criminal i covarda, i atany també els qui dia rere dia atien el foc de la discòrdia des de les seues privilegiades trinxeres de valencianistes hipòcritament conversos o des de màquines d'escriure hipotecades per la frustració, la mediocritat i l'enveja. Perquè sense el clima incivil creat per aquest mitjà de comunicació és molt possible que els vulgars delinqüents culpables de l'atemptat no haguessen dut endavant els seus propòsits. Fabregat protesta perquè intueix que els responsables de l'acte anaven a tornar a quedar impunes i diu que és un atemptat contra la cultura valenciana promogut per uns mitjans amb una voluntat democràtica postissa. El redactor de VS augura que mentre existeixca terrorisme ideològic basat en la confusió i la manipulació de la realitat continuarà existint el terrorisme contra la cultura. Fabregat acaba elogiant el Consell i els seu president, Josep Lluís Albiñana, per la defensa ferma mostrada sobre Fuster.

Número 49 (3-10 de desembre de 1978)

Títol de la revista: La Constitución está servida

La publicació d'una Constitució en valencià vulgar va ser interpretada com una jugada contra el Consell i la unitat de la llengua i és aquest el tema central de l'editorial de Fabregat en el número 49 de VS. Amb el títol “Jo sé qui són (o la irresponsabilitat d'UCD)”, el director de publicacions defensa que el text alternatiu no s'adapta als criteris científics vigents, com tampoc a la llengua acceptada per la Universitat de València a través de la Facultat de Filologia o la Real Academia Española. Encara que el redactor de VS defensa la posició taxant del Consell al oposar-se al text vulgar, considera que l'òrgan de govern no deu molestar-se en comissions d'investigació per esbrinar els culpables. *La responsabilitat —o la irresponsabilitat, segons es mire— d'aquest joc brut, pertany una volta més a l'UCD valenciana, que per acció o omissió ha consentit que les esferes governamentals del partit propiciaren a Madrid una versió grotesca que faria eixir de la seua tomba al mateix Ausiàs March. No cal, senyor*

president, cap comissió investigadora. La traducció al "vulgar", i sé el que em dic, ha estat promoguda, finançada i editada per l'Administració. I més encara, una altíssima personalitat política del país, d'origen valencià encara que mai no ha "exercit", entrega personalment el fruit d'aquest avort al director de l'agència encarregada de l'edició del text constitucional en les diverses "llengües" de l'Estat, afirma Fabregat, qui al territori valencià marca un culpable: Emilio Attard, responsable, de que, a més, segons diu el redactor de VS, no s'arribe tampoc a un acord sobre l'assumpte de la bandera malgrat la bona predisposició dels socialistes comandats per Joan Pastor. UCD és responsable de la formidable cornamenta que el govern ha col·locat novament al Consell. I el Consell és responsable, en aquest cas i amb les degudes excepcions personals, de la seua pròpia debilitat, de no haver actuat abans amb energia per tal de frenar l'aberració que s'estava cuinant a Madrid i a algun despatx de València. Responsable en definitiva de no haver impedit un "gol" les condicions i els autors del qual ja coneixien de prou abans el president Albiñana i alguns consellers.

Número 50 (10-17 de desembre de 1978)

Títol de la revista: El lío de la autopista: Antivalencianismo en Murcia

En el simbòlica editorial del número 50 de la revista, Fabregat insisteix en els temes dels símbols per centrar-se de nou en la llengua i en el conflicte creat per alguns sectors de la política valenciana i espanyola (i espanyolista) per atemptar contra la unitat de la llengua catalana. El redactor de VS defensa que llavors s'estava elevat a categoria el que sols eren varietats dialectals de la mateixa llengua. *Aquesta unitat resulta tan incontestable que el franquisme més o menys disfressat que perdé les eleccions el 15 de juny s'ha vist obligat a recórrer a d'altres pretexts per tal de continuar amb una "polèmica" la finalitat de la qual és impedir que aquest País Valencià pugui arribar a la majoria d'edat cultural i política. Però la cosa de la llengua ja no serveix, i per això han hagut de recórrer a temes que com els de la bandera i els Països Catalans haurien de ser examinats des d'una òptica distinta. Ells, però, fan els possibles per tal de barrejar-los. Clar que els qui promouen la discòrdia ho saben massa bé, que no tenen raó, que estan representant una comèdia per pura conveniència política o pel que siga,* addueix Fabregat. El director de publicacions relata dos esdeveniments aleshores recents sobre el que considera és la hipocresia dels partits de dretes en l'assumpte dels símbols i la identitat. Per exemple fou l'oposició que el membre d'Alianza Popular López Rodó mostrà sobre un projecte de l'Estatut de

Catalunya al considerar que un dels articles (exactament el 3) deia literalment que la llengua pròpia de Catalunya era el català, quan açò, opinava el polític de dretes en contra del seu homòleg de partit al País Valencià, *suposava una apropiació indeguda d'un idioma que també és la llengua pròpia del País Valencià, les Illes i Andorra*. Diferents interessos, diferents posicions.

Número 52 (24-31 de desembre de 1978)

Títol de la revista: Terrorismo contra el País Valenciano

“Un lloc per als vençuts” és el títol de l’editorial del número 52 en el que Fabregat analitza l’etimologia de la paraula “província” en el seu intent per explicar les raons de la submissió històrica dels valencians, allò que explique la cita que el redactor recull al text i que deia que el valencià “és un país d’amparitos repantigades en la mecedora”. *La incapacitat de moltes estructures i dirigents democràtics per a traure's de sobre el "provincianisme", la mentalitat de sucursal i el ressentiment que provoca el complex d'inferioritat, són alarmants. La miopia dominant, fins i tot de sectors que han lluitat contra aquesta malaltia, fa pena. És com un "spray" generosament aplicat arreu del País. La tendència a l'anècdota, al diminutiu, la manca d'amplitud mental, de perspectiva, la incapacitat per a assimilar globalment el conjunt dels problemes que planteja la reestructuració valenciana és realment decepcionant. Cadascú avança com pot, amb la mediocre i nacional consigna de l'anar fent. Cadascú és sabedor només del seu melic, i de vegades ni tan sols això, ignorant que el País és una xarxa la integritat de la qual reclama una suma de voluntats concordes i sincronitzades*. Fabregat considera que la realitat és diferent arreu del País respecta a València ciutat i que l'Estatut en marxa devia solucionar el problema del provincianisme que la manca d'educació havia intensificat. *Això, és clar, no eliminarà d'entrada el provincianisme, però ben bé podria ser-ne el primer pas. "Província", "per als vençuts", terra de vençuts, d'inferiors, de ressentits, de ciutadans de segona de servidors. Una infamant imposició contra la qual cal començar a vacunar-se*, finalitza el redactor de VS.

Número 53 (1 – 7 de gener de 1979)**Títol de la revista: “Imperialismo” murciano. Nos quieren robar la Vega Baja**

Comença un any nou i Amadeu Fabregat fa balanç al seu espai d'expressió personal. L'editorial titulat “Any nou, pre-autonomia nova?” s'inicia reflexionant sobre la nova Constitució aprovada a desembre de 1978. El redactor de VS considera que malgrat les absències, el text constituent recull moltes de les reivindicacions històriques de l'esquerra i que els que, des de posicions progressistes, havien fet campanya en contra del *Sí* prompte s'empararien sota els drets i prerrogatives ciutadanes de la Constitució. Fabregat s'endinsa prompte (ja en el segon paràgraf) en la situació del País Valencià, per considerar que el balanç pre-autonòmic havia resultat més aviat depriment. Els processos autonòmics encetats arreu de l'Estat havien possibilitat que el govern central homologués i desvirtués les diferents reivindicacions nacionals, aconseguint el País Valencià un pre-autonomia (com ja havia afirmat en anteriors editorials) plastificada, incolora, inodora i insípida. *La tasca hauria pogut derivar llavors en dos sentits, en els dos únics sentits possibles. Per una part, existien unes conselleries que haurien pogut ser els gabinets tècnics que, cadascun en el seu ram respectiu, estudiassen la realitat del País, plena de mites de dreta i d'esquerra, i preparassen plans d'actuació per al dia de demà. No diré que més d'un departament no ha realitzat en aquest sentit una actuació profitosa i correcta, però el conjunt és deplorable. Fa riure. Per altra banda, hi havia una tasca didàctica, de conscienciació —tòpica paraula que no ens podem permetre el luxe d'eludir—, que els partits, i sobretot els parlamentaris, haurien hagut d'assumir d'una forma decidida i responsable. El Consell, però, amb el senyor Albiñana al seu cap, s'estimà més invertir en cerimònies el temps que hauria d'haver reservat per a feines potser menys espectaculars, i discretes, però més efectives i fructíferes a la llarga. I els partits esdevingueren a poc a poc còmplices i culpables d'una situació la deterioració de la qual resulta a hores d'ara imparable. I en aquest campionat de la incompetència i la "grandeur" s'enduu el primer premi el senyor Albiñana.* Fabregat considera que el Consell (més bé, el president) havien patit d'innocència al creure que la pre-autonomia suposava un govern autonòmic i que, per tant, calia dotar-lo d'atributs que no li pertocaven aleshores, entrant en conflictes dels que sols podia eixir malparat. *Per això la pre-autonomia degenerà en una opereta pobra de vestuari i amb una mediocre i avorrida partitura l'expressió màxima de la qual és l'engendre i el dispendi econòmic*

anomenat "Los 100 días del Consell", un dels llibres més absurds i ridículs que mai ha fabricat la ciutat que fa sis-cents anys tingué l'honor d'imprimir el primer volum literari de l'era de Gutemberg que veia la llum en aquest país. Fabregat també responsabilitza de la situació a l'escassa voluntat autonomista de la UCD, la ineficiència del PSOE i el silenci del PCPV. El redactor de VS demana que no es caiga en l'optimisme i que els responsables del Consell acaben amb el descrèdit que estava patint la institució. Les tensions al Consell han arribat a un punt que exigeix un replantejament immediat o l'entrada definitiva de la institució en l'estat de coma. Em sembla que no es tracta de cap exigència maximalista. Aquest País, dèbil País encara, no pot continuar essent el camp de batalla o el simple proveïdor de vots escollit per la irresponsabilitat dels partits del Consell. Entre aquestes tensions d'ara, la ineficàcia de moltes conselleries — i sensiblement de la Presidència— i el consens fictici i carnavalesc, ha d'haver un punt d'equilibri anomenat "País Valencià". Un punt en la vertebració construcció del qual tothom estiga d'acord a partir d'uns mínims indiscutibles i sincerament establerts. Aquests mínims han de ser la tasca d'un Consell adaptat amb realisme a les seues possibilitats i clarament contrari a convertir-se en succedani d'allò que no és, un govern amb majúscules. Aquesta és l'única possibilitat, i que els partits es llancen si volen els plats a sobre, però fora del Palau de la Generalitat, salvaguardant aquests mínims sense els quals res no serà possible.

Número 54 (7-14 de gener de 1979)

Títol de la revista: El año de l'Estatut

La decepció patida per un sector de la política i societat valenciana per la falta de concreció en els resultats del Plenari reunint aleshores al Palau de Benicarló representà la columna vertebral de l'editorial signada per Fabregat com "La segona oportunitat". El redactor analitza primerament qui foren els integrants de la reunió i analitza també la conflictivitat viscuda a les portes amb els insults propagats als polítics d'esquerra per, segons diu Fabregat, "coristes menopàusiques". El director de publicacions considera que els resultats del Plenari, ni de lluny, es poden considerar com efectius i que (malgrat el treball positiu d'alguns departaments) el balanç del Consell també és deplorable. També critica el calendari polític marcat pel govern d'Adolfo Suárez i que sols persegueix perpetuar-se en el poder a força de ralentir els processos autonòmics del País Basc i Catalunya. *Però el descontent dels autonomistes bascos i catalans no té perquè ser transplantable al País Valencià. Mentre els valencians no demostrem les ganes*

*estatutàries amb fermesa i rotunditat, no tindrem ací cap mena d'autonomia. Ni amb aquest govern ni amb cap altre, i demane perdó si és que el meu escepticisme fereix alguna sensibilitat opositora. Ni Suárez ni González regalaran res, perquè Madrid és Madrid i perquè regalar fa pobres. Aquesta és la realitat i n'hi ha prou amb un breu repàs a la història més remota i a la més contemporània per demostrar-ho. Sense conscienciació nacional, sense mobilització ciutadana, no hi haurà autonomia. Com tampoc no hi ha hagut transferències. I aquests ressorts — la mobilització i la conscienciació— estan en mans dels partits parlamentaris, que s'han estimat més guardar aquests recursos a la butxaca abans que posar-los en marxa. Fabregat considera que les eleccions generals i municipals pròximes aleshores podien representar la liquidació d'un Plenari massa vinculat a les estratègies dels partits centrals per tal d'operar decididament en el procés del redreçament valencià i d'un govern preautonòmic insostenible. *Quin País més insòlit! L'única ocasió en què esperàvem alguna cosa del Plenari, encara que fos l'apocalipsi però al preu d'una mica de claredat, va i desapareix la societat parlamentària.**

Número 55 (14-21 de gener de 1979)

Títol de la revista: Lo que nos viene encima

Malgrat que les darreres editorials s'havien centrat majoritàriament en els assumptes que donaren peu a la Batalla de València i que en els textos que concentraven la visió política de VS foren majoritaris en els 120 números publicats pel setmanari, Fabregat no eludia, per suposat, tractar altres aspectes de la vida política valenciana que no beneficiaven els processos de maduració de la democràcia, encara agafada amb pinces i amb massa clixés franquistes en vigor. El redactor de VS critica a “Quan el confusionisme esdevé pràctica electoral” la manca de claredat i de coherència dels diferents partits de l'espectre valencià (i en general espanyol). *La crida a les urnes — siga de la mena que siga— ha de ser una oportunitat per a clarificar actituds i definir projectes. No ha de ser —i això està resultant a hores d'ara— el retorn a les cerimònies de la confusió i a les mitges tintes adreçades a la totalitat de l'espectre electoral sense filar massa prim amb les aspiracions d'allò que podríem anomenar la parcel·la "natural" de cadascú. La cacera de vots, al preu que siga i amb els canvis instantanis de camisa que reclamen les circumstàncies, està convertint la temporada electoral en un carnaval més aviat grotesc. Un carnaval on tothom s'empenya en ser diferent al que era i a on difícilment trobaran els votants les alternatives "clares i distintes" que*

haurien de ser la tònica de les pròximes convocatòries, reclama Fabregat, qui agrega: Que l'enfocament de l'estratègia electoral dels partits està viciat des de l'origen és una cosa evident. Que l'esforç dels diversos col·lectius per superar aquest "handicap" no es veu per cap de banda també ho és. L'alternativa de cadascú hauria d'arribar a l'electorat per la via de la definició, i no per la negació del contrari o pel simple atac als projectes de la resta dels partits. El redactor de VS considerava aleshores que UCD i PSOE seguien tantejant l'espectre electoral sense saber massa bé en quina baralla jugar, amb una ambigüitat que intentava ampliar el marc dels seus votants que, tanmateix, segons Fabregat, ampliava l'escepticisme ciutadà i la falta de credibilitat sobre la classe política i els partits. En eixe sentit, el responsable de l'editorial considera, per exemple, "patètiques" les declaracions del secretari general del PSPV, Joan Pastor, que contradeien les pronunciades per ell mateix uns mesos abans, com també les estratègies del partit socialista que havien dut a marginalitzar en les llistes electorals a alguns dels homes de l'ex PSPV.

Número 56 (21-28 de gener de 1979)

Títol de la revista: Las Provincias. Objetivo: Cargarse el País Valenciano

Com la majoria dels editorials de Fabregat, el text que concentra l'opinió de la redacció del número 56 de la publicació valencianista és un cant al desencís. Una disconformitat que en aquest cas arriba per la situació de la cultura al país, amb crisis importants en el sector dels mitjans de comunicació i en la creativitat cultural. El primer l'explica pels alts índexs d'incultura i els baixos percentatges de lectura entre els ciutadans, mentre la segona situació l'entén com un clixé franquista que arrastra l'hermetisme dictatorial. *Més d'una "vedette" cultural de l'oposició antifranquista s'ha quedat en la cuneta de la Reforma incapaç d'adaptar-se als nous motlles que la situació exigia i proposava. És cert, i bé que ho sabem la gent de la cultura, que l'èxit, allò que en diuen la "notorietat" era més senzill d'aconseguir "abans". Abans de morir Franco, vull dir, quan ni tan sols calia crear res de massa nou, ja que tampoc no ho permetien els condicionaments de l'època, sinó que n'hi havia prou amb "épater" més o menys davant d'un públic sociològicament poc exigent i disposat a engolir-s'ho tot. I més encara quan aquest "tot" duia algun que altre ingredient antifranquista.* Per suposat, Fabregat considera que la situació no ha sigut solucionada pel ministre de Cultura Pío Cabanillas, nomenat, segons el director de publicacions de VS, per criteris del burocratisme franquista. Un error al considerar que la cultura no pot respondre a la

burocràcia i que ha de ser aliena a la resta dels departaments que formen el govern, sense condicionaments i contingències, amb total autonomia i vivesa, perquè així ho entén la creativitat i l'art en llibertat. *El senyor Cabanillas era i és tan "afí" al món de la cultura com un servidor al de les monges de clausura, contra les quals, òbviament, no tinc absolutament res a dir. Simplement, no és el meu món, com tampoc la cultura no és el món del senyor Cabanillas, que se n'eixí del repartiment de carteres amb aquest ministeri perquè alguna cosa s'havia d'endur en funció de la seua aportació personal al col·lectiu d'UCD.* Fabregat proposa a la seua reflexió que el Ministeri de Cultura hagués tingut que recaure en personatges de la cultura que estigueren contra el franquisme, cas de López Araguren o García Calvo, per aconseguir aquella mescla (necessària a la cartera) entre realitat i utopia. En la darrera part de l'editorial, el redactor de VS responsabilitza l'oposició de oferir més bé poques alternatives a la posició del govern Suárez.

Número 57 (28 de gener – 4 de febrer de 1979)

Títol de la revista: V. A. Estellés: Som una nació

La confecció de les llistes dels diversos partits per a la convocatòria del dia 1 de març ha demostrat una volta més la colpidora capacitat de la classe política del país per a convertir la democràcia en "comedia de enredos", vodevil o café-teatre. Parle, sobretot, dels dos partits de la majoria. Tendències, sectors, camarilles i dirigents han tancat amb pany i clau qualsevol vestigi d'honradesa política i d'ètica democràtica i s'han llançat desbocadament a tota mena de lluites internes per veure, cadascú per la seua banda, de no perdre tren. En aquesta escalada en que cada possible candidat ha esdevingut un llop per a l'altre, s'han emprat els mètodes més escabrosos ¡fins i tot —sé el que em dic— políticament immorals. Les inicials paraules de Fabregat en “La berbena de les llistes” (editorial del número 57) concentren bona part de les intencions de l'escriptor. Al text, el director de publicacions critica el funcionament intern dels partits (principalment del PSOE i la UCD) en la confecció de les llistes per als comicis de l'1 de març de 1979, amb la demolició de les democràcia interna per pressions i interessos que duïen a situar en posicions privilegiades a polítics de forma immerescuda. La UCD, segons Fabregat, seguia responent de forma presidencialista, amb moviments que sols responien als interessos de Suárez. Tanmateix, el fet que la UCD fora un partit de dretes feia reflexionar Fabregat sobre la inexistència de qualsevol tipus de contestació contra les decisions del seu líder. El responsable de les editorials de VS toca de refiló un tema

que el podria dur a realitzar un text molt més extens, com és l'elitisme de la Transició i el fet que les decisions als partits (els directors del procés democràtic) estigueren en mans de molt poques persones: *Les tensions creades als voltants de les llistes demostren a més com aquesta democràcia està construint-se sobre la base de la voluntat d'unes poques persones. Si el lector mitjanament assabentat repassa la llista de parlamentaris escollits pel país el 15-J hi trobarà dotzenes i dotzenes de noms que mai no han sortit als papers, que mai no han dit ni una paraula al Congrés o al Senat, que no han estat sinó un vot a la disposició del partit que siga. Han manat les minories, i fins i tot les camarilles, dins les executives de la major part dels grups. I ara, amb la nova "selecció" de candidats, aquest elitisme ha tornat a la primera plana.* Al contrari, Fabregat sí que entén certa democràcia interna en el PCE, lluny (que no a resguard) de les pressions internes que protagonitzaven la resta dels partits. Les principals agrupacions polítiques devien, segons el redactor de VS, promocionar la participació de les bases dels partits per evitar el distanciament i el desencís ciutadà i, per tant, l'abstencionisme.

Número 58 (4 - 11 de febrer de 1979)

Títol de la revista: Los tiempos ¿han cambiado? Del 15J al 1M

La proximitat de les eleccions nacionals i municipals féu que Amadeu Fabregat centrés les seues reflexions editorials en el procés electoral. *Encetem ara vuit setmanes en les que el ciutadà serà sotmès a l'estratègia de l'atac i del contraatac, de les crítiques recíproques i acusacions partidistes que en dies així s'exacerben i arriben fins als límits. L'atònit votant es trobarà doncs, quasi de sobte, amb un espectacle força diferent del que la pau fictícia del consens havia establert a les altures polítiques del país. I si resulta convenient, arreu de l'Estat, observar unes regles de joc que impedisquen la conversió dels seixanta dies de les dues campanyes electorals en un camp de batalla dialècticament sagnant o gratuïtament derrotista, més necessari és encara, al País Valencià, evitar una sèrie de perills que, a banda de desconcertar l'electorat, podrien socavar seriosament la credibilitat de les diverses sigles i la de les institucions preautonòmiques.* El director de publicacions considera que les institucions preautonòmiques no compten amb la consolidació suficient com per a que els diferents partits s'engrescaren en una batalla en la que el procés es situés com a centre del debat polític, en arma llancívola contra el contrari. Advocava per mostrar les facultats dels diferents oponents electorals sense desacreditacions als contraris que pogueren

intensificar el desencís o la llunyària (respecte a les institucions que capitanejaven el procés autonòmic) de la ciutadania. Tot amb l'objectiu d'evitar manipulacions demagògiques i histerismes polítics que acabaren per socavar el futur del Consell. *El Consell no ha estat precisament un model d'eficàcia per la banda dels socialistes, ni tampoc una mostra de generositat i bona voluntat per part del partit del govern. Però sí que és un embrió de futur patrimoni de tots i de cap de les maneres una basa electoral en mans d'una sigla concreta o d'un grup determinat.* El redactor creia que la fragilitat del Consell podia resultar mortal si se la sotmetia a una estratègia electoral dels qui havien possibilitat la seua inestabilitat. Les institucions i la identitat no podien convertir-se en motius electorals.

Número 59 (11-18 de febrer de 1979)

Títol de la revista: Una encuesta del Consell: La mayoría se pronuncia

“Un altre favor a ETA” és el títol de l'editorial que es publica en la revista que veu la llum l'11 de febrer de 1979, a tant sols un mes de les eleccions estatals. Fabregat dedica el seu interès al debat televisiu que protagonitzaren sobretot diferents membre de la dreta pròxima a la UCD en el que el terrorisme d'Euskadi fou la pedra angular. El director de publicacions considera que es va oferir als telespectadors una imatge distorsionada i errònia del que succeïa a terres basques. *Dèiem, però, que ningú no pronuncià les frases que calia haver enumerat: que el terrorisme és un problema polític, que l'herència de la Dictadura pesa més, de vegades, que les llibertats de la democràcia, que cal una policia professionalitzada i democràtica, que cal eliminar dels llocs responsables feixistes de reconeguda vocació i fins i tot militància, que Euskadi necessita un amplíssim Estatut d'Autonomia, que el govern no ha arbitrat ni una sola d'aquestes mesures polítiques.* Fabregat critica la visió interessada de Martín Villa, Luis María Ansón i Stampa al considerar que no analitzar degudament la realitat d'Euskadi i l'arrel de la violència terrorista d'ETA (així com lluitar contra tots els tipus de violència de la mateixa forma i eludir una crítica més clara contra les agressions feixistes protagonitzades per sectors de la dreta) sols beneficiava els violents. *Els ciutadans del País Basc que estan a hores d'ara entre el terror d'ETA i la incompetència i la mala voluntat del govern de Madrid per trobar una solució al problema d'aquella terra, acabaran decantant-se per la banda de la violència en vista de la incomprensió i de la manipulació a què un mitjà estatal com és la TVE (perdó, la UCD-TV) sotmet el problema,* afirma Fabregat.

Número 60 (18-25 de febrer de 1979)**Títol de la revista: La incognita valenciana**

Fabregat entra de ple en la campanya electoral (després que en diferents indrets de la revista ja tingueren lloc reportatges informatius) per demanar de forma indirecta, utilitzant el tema de l'Estatut d'Autonomia, el vot per a les formacions d'esquerra. El redactor considera que les eleccions de març són clau en la futur consolidació d'una llei valenciana que anava a ser vital per reconèixer el camí que devia prendre el País. Els gestors que eixien de les urnes capitanejarien el procés autonòmic. *De la redacció de l'avantprojecte d'Estatut —que serà posteriorment refrendat a les urnes pel poble valencià— i de la interpretació que posteriorment se'n faça, depèn el que aquest País mamprenja els camins del futur en un o altre sentit: bé per la senda del "regionalisme" folklòric i conservadorista de la dreta que visqué durant la Dictadura genuflexa a les ordres de Madrid i que es convertí miraculosament al valencianisme a l'endemà de morir-se Franco; bé per la ruta progressista i innovadora dels partits de l'oposició que, amb matisos diversos i des d'ideologies diferents, representen la idea d'un País Valencià modern, lliure i autònom.* Fabregat considera que els diferents partits de la dreta valenciana no compten amb ningun tipus de credibilitat en quant a la defensa dels interessos autòctons es refereix. De la URV creu que sols cal visualitzar on estaven en plena dictadura, mentre de Coalición Democrática observa que el seu candidat, Cruz Martínez Esteruelas, sols té vinculacions amb el País Valencià pels estius que passava a Xàbia. En la UCD aprofundeix per analitzar el perquè no és, com en un principi es podia pensar, la representant de la dreta valenciana civilitzada. Critica l'eixida o la marginació a les llistes de dirigents que havien demostrat el seu compromís amb els interessos del País com Francesc de Paula Burguera, José Luis Barceló o Antonio Noguera de Roig. Tanmateix, el redactor de VS opina que els darrers moviments de UCD llavors col·locaven el partit en la mateixa posició que Coalición Democrática i molt més a la dreta que altres organitzacions ucedistes d'altres zones de l'Estat. *UCD fa la contra a l'espectre polític valencià. Gira cap a la dreta en un País que votà a l'esquerra, que ha estat, a més a més, tradicionalment d'esquerres. I sense preocupar-se de mirar les enquestes —Valencia Semanal en publicà una de molt substanciosa la setmana passada— concentra totes les esperances electorals en la confusió i la manipulació practicables amb el color d'una bandera o amb el nom d'una llengua. El "coctail" es completa amb la inclusió a les llistes de persones de l'ultradreta GAV i amb l'entrada del prestigiós transformista polític Manuel Broseta en el clan d'Emilio Attard*

amb Las Provincias sota el braç. Però encara n'hi ha més. Un valencià que mai no ha exercit com a tal, el senyor Abril Martorell, i un banquer que no s'arriscà a fer política fins a l'endemà de morir el general, Emilio Attard, encapçalen la llista. Fabregat acaba l'editorial demanant que els valencians que vulguen votar autonomia, democràcia i País Valencià havien d'optar per les opcions del centre-esquerra.

Número 61 (25 de febrer – 4 de març de 1979)

Títol de la revista: Abril Martorell, de espaldas a su pueblo

Amadeu Fabregat torna a carregar amb força contra la televisió (exactament, contra TVE) per la seua parcialitat en favor dels interessos del partit en el govern central, la UCD. Comença criticant els spots dels diferents partits que participen a les eleccions, confrontant-los en les pugnes obertes entre els diferents contendents en els comicis de països com França o Itàlia. *La UCD-TV és una fàbrica d'imatge al servei de la Moncloa. Per això l'esquerra resulta a voltes "anormal", precisament per la seua major fidelitat a la realitat del país, una realitat que UCD-TV ofereix a diari substituïda i passada pel tamís dels interessos de la dreta instal·lada en el poder. La petita pantalla és un aparell retentiu, que segresta al país unes evidències que canviaran la correlació de forces el dia que aquestes imatges s'instal·len verament als menjadors i a les saletes d'estar del veïnat.* Fabregat advoca per acabar amb els monòlegs com a forma de publicitar els diferents partits, al considerar que és propi de polítics incompetents. Tanmateix, accepta la manca de tradició en el diàleg i el debat de la dreta espanyola. És per això que feia constar en l'editorial els seus dubtes a que Suárez (al que qualifica de ratolí de biblioteca, així es titula el text) acceptaria el debat proposat per González. *Dubte que Adolfo Suárez vulga córrer el risc d'eixir del laboratori de la Moncloa. El senyor Suárez, més que un president del govern, sembla un ratolí de biblioteca. Té horror al Congrés, el president, i quan ha de parlar es limita a llegir allò que d'altres han escrit per ell. És un president de spot i de monòlegs.*

Número 62 (25 de febrer – 4 de març de 1979)

Títol de la revista: Las Provincias contra Abril Martorell

Els números 61 i 62 de la revista apareixen datats de la mateixa forma, compresos entre el 25 de febrer i el 4 de maig. Ambdós publicacions fan referència a la proximitat de les eleccions de l'1 de març i per tant es publicaren amb anterioritat a aquesta data. Tanmateix, el següent número, el 63, ja apareix datat de l'11 al 18 de

març, en teoria dues setmanes després. Pel que fa a l'editorial que ens ocupa, el de la revista número 62 que precedeix les eleccions, Fabregat el titula "Votar a l'esquerra", pel que es deixa clar des de primer moment les intencions. Es publica pocs mesos abans de la venda de la revista als socialistes valencians. *La dreta instal·lada en el poder ha demostrat, al País Valencià, la seua incapacitat per a convertir-se en una dreta seriosa i conscient del paper que li pertocava de representar en la història valenciana més contemporània. El sàinet electoral organitzat per UCD València i les maniobres de claveguera que els seus prohoms han protagonitzat des del 15-J són elements suficients com per a desqualificar-la com a alternativa representativa d'un sector que no ha sabut articular els seus interessos als voltants d'una sigla.* Així comença l'editorial. Fabregat considera que la independència de VS havia quedat mil vegades demostrada durant les setmanes anteriors, amb articles per a totes les opcions democràtiques. Tanmateix, havien decidit demanar el vot per a l'esquerra perquè la UCD no havia aconseguit, segons defensava el director de publicacions, un mínim arrelament i una credibilitat valenciana. Fabregat creu aleshores que el reforçament de l'esquerra és l'única alternativa que els queda als electors valencians després que s'hagués demostrat que la UCD no s'havia (o no havia volgut) configurar-se com la dreta organitzada i civilitzada que demanaven els interessos autonòmics del País. *L'esquerra valenciana és suficientment diversa com per a encabir en el seu espectre una àmplia gama d'opcions que poden atraure el vot socialdemòcrata, demòcrata cristià, marxista, marxista-leninista, maoïsta o socialista. És una esquerra, sobretot pel que toca als dos partits majoritaris, PSOE-PV i PCPV, flexible i folgada i que s'adapta cada volta més a l'esquerra antidogmàtica i oberta que reclama el País Valencià. Aquest és el vot que cal exercir, i que demanem clarament des d'aquestes pàgines. No ho fem, però, i em sembla que el matís és evident, empesos per consideracions ideològiques o partidistes, sinó simplement des de la perspectiva sobre la qual s'assenta la línia d'aquesta revista: la d'un País Valencià lliure i tolerant, pròsper i cuit, assentat definitivament d'una forma realista i possible en el camí del progrés i de l'autonomia. Ens juguem l'Estatut, l'u de març, i ens el tornarem a jugar el tres d'abril. Votar a l'esquerra és l'única possibilitat d'impedir que la dreta, UCD, la dreta dispersa i —diguem-ho clar— antivalenciana, ens canvie les aspiracions nacionals en un indigne Estatut fet i pensat per a una sucursal d'esclaus.*

Número 63 (11 - 18 de març de 1979)**Títol de la revista: La noche del 1M**

El director de publicacions de VS fa el seu primer anàlisi del resultat de les eleccions de l'1 de març, amb una editorial que concentra lectura subjectiva però també prou dosi d'informació. Al títol de l'editorial rau l'essència de l'article, "La unitat de l'esquerra". *A la vista dels resultats electorals de l'I-M i considerant que el destí d'aquesta unitat és d'aconseguir un Estatut d'Autonomia que vaja més enllà de les avars concessions regionalistes i simplement descentralitzadores que la UCD podria aprovar, és evident que el futur del País Valencià depèn en gran part de la capacitat del PSOE i del PCPV per arribar a una espècie de "pacte nacional valencià" que possibilita una redacció progressista, moderna i clarament nacionalista de l'Estatut d'Autonomia. La necessitat d'aquesta unitat és ara més evident pel fet que la dreta, UCD, ha guanyat posicions al País Valencià. Tanmateix, hi ha un fet cabdal que tard o d'hora hauria reclamat aquesta unitat encara que els resultats electorals haguessen estat més favorables a l'esquerra. Aquest fet és una discussió de principis: la dreta que ara domina a la UCD valenciana no creu, ni menys encara practica, en les reivindicacions nacionals valencianes. Rebaixant fins i tots els nivells, no creu tampoc, la dreta d'Emilio Attard, en un País Valencià deslliurat del folklore i del tòpic, del localisme i del sucursalisme. Aquesta és, al capdavall, l'essència d'aquesta dreta.* Fabregat considera que l'acord deuria d'unir els dos partits d'esquerra amb representació parlamentària amb els que quedaven fora de l'espectre polític com a resultat dels comicis. Defensava que els comunistes (que amb tres parlamentaris es convertien en frontissa del poder valencià) podien estar ofesos pel comportament socialista, que els marginà en el seu moment a l'hora de repartir carteres del Consell. Tanmateix, la paraula autonomia, deia, devia situar-se per damunt de tots els conflictes partidistes. *Per això els comunistes no poden sotmetre el vot dels seus tres diputats a una espècie de subhasta UCD-PSOE, ni tampoc a un sistema d'aliances conjunturals. Fet i fet, si són coherents amb els plantejaments nacionalistes dels documents del I Congrés i amb el desig dels més amplis sectors de les bases, el PCPV farà per aconseguir aquesta unitat a l'hora de decidir en tot allò que afecta globalment al futur autonòmic del País Valencià.* Fabregat exigia que els socialistes, per la seua part, arxivaren definitivament qualsevol mena de pacte amb la UCD, superant la seua supèrbia amb els comunistes i capitanejant des de la unitat la nau de l'autonomia. Tot per aspirar a una política valenciana constructiva que barrés la caricatura regionalista

que promocionava la dreta. *La falta d'una dreta homologable i civilitzada impossibilitarà, a l'hora dels debats pera l'Estatut, l'avanç de qualsevol proposta normalitzadora i progressista. Només la unitat de l'esquerra i una política de mobilització valenciana pot evitar que després de tanta lluita la dreta ucedista ens endosse ara uns projectes regionalistes d'aquells que només serveixen per a continuar ofrenant "nuevas glorias a España" i que fins i tot el general Franco hauria pogut signar.*

Número 64 (18 - 25 de març de 1979)

Títol de la revista: El País Valencià continúa a la izquierda

Fabregat continua a l'editorial del número 64 amb la seua lectura sobre les eleccions estatals celebrades l'1 de març de 1979. El títol ("El naufragi socialista") ja delata algunes de les consideracions que el redactor de VS té sobre el resultat dels comicis, favorables a la UCD. Encara que el text (estrany en Fabregat) és majoritàriament informatiu (sobretot en la primera part) es poden treure algunes reflexions interessants que el director de publicacions del setmanari fa a propòsit del nou escenari obert al País. Fabregat considera que la dreta pròxima a Suárez havia actuat durant la campanya electoral amb poca honestedat, fomentat el vot de la por gràcies a les acusacions de l'amenaça marxista. Proclames pròpies del període franquista. Creia també que les forces d'esquerres havien aplicat unes dosis de ponderació dialèctica sovint excessiva. Hagués bastat, segons defensa Fabregat a l'editorial, en que González hagués recordat el currículum de Suárez. Tanmateix a l'esquerra seguia afectant-li la prudència i el sentit d'Estat. La interpretació dels resultats electorals en el marc valencià feia parlar a Fabregat de fracàs, originat en el PSPV-PSOE per la manca de fortalesa per aprofitar la inèrcia de la victòria en les autonòmiques, així com també per les tensions internes, el desgast del Consell, la falta d'organització i l'escassa capacitat de reacció del partit. *A desgrat dels resultats electorals, recobra ara plena vigència l'antiga sentència que diu que aquest País "serà d'esquerres o no serà". És la frase antològica d'un home d'esquerres però que duu camí de convertir-se en un axioma universal a la vista de l'actitud de la dreta valenciana. Si algú pensava que es tracta d'un aforisme maximalista, doncs ja pot anar fent-se el compte. Caldria que passaren moltes coses a UCD-València per tal que el col·lectiu de Suárez esdevinguera una dreta seriosa i més preocupada pels problemes reals valencians que no pel color d'una bandera. Però no. Tenim "valencianía" per a molt de*

temps. Ja se n'encarregarà Manuel Broseta, que malgrat l'espectacle publicitari muntat als seus voltants sortí senador per pèls, "de xamba", que diuen al meu poble. Fent una lectura positiva (segons acceptava el mateix Fabregat) la suma de les forces nacionalistes possibilitaven vint-i-dos parlamentaris, dinou socialistes i tres comunistes. Era, segons defensava, l'única alternativa valenciana donada la inexistència de la reclamada dreta civilitzada.

Número 65 (25 de març -1 d'abril de 1979)

Títol de la revista: Elecciones municipales: Que venga la llum!

Encara que el número 65 de VS no compta amb editorial, sí que hem considerat oportú treure unes declaracions no signades que es situen al voltant de la pàgina 8 (on normalment es troben les reflexions de Fabregat) en les que es contesta de forma anònima a José Ferrer, director de *Valencia Fruits*, per un escrit d'aquest en la seua publicació en la que es carregava amb força contra la publicació valencianista per uns comentaris fets al programa televisiu Aitana. Al text de març de 1979 s'assegurava amb contundència la independència del mitjà malgrat que els contactes amb els PSPV-PSOE eren enormement sòlids i la venda de la revista estava a punt de fer-se efectiva, doncs arribà pocs mesos després, a l'estiu. *En la misma rabieta nos atribuye el señor Ferrer, don José, un nuevo patrocinio, el del PSOE. Nada nuevo bajo el sol. Desde el mismo día en que VS salió a la calle no han parado de colgarnos, los profesionales interesados del rumor, las más dispares etiquetas. A estas alturas, que nos cuelguen el sambenito de tal o cual sigla ni nos sorprende ni nos altera. Hacer en este País Valenciano un periodismo honesto e independiente al servicio de la democracia sin descafeinar y de la autonomía sin folklore, es algo que muchos —el director de "Valencia-Fruits" entre otros— no nos perdonan. Nos tiene sin cuidado. En la nómina de los "patrocinios" se nos ha adjudicado ya la tutela de media docena de partidos políticos, varias entidades bancarias y hasta el Opus Dei y, cómo no, el "oro catalán". Todo sirve, todo, cuando no se dispone de argumentos racionales y serios para combatir las páginas de Valencia Semanal, afirma el text anònim.*

Número 67 (15 - 22 d'abril de 1979)**Títol de la revista: La izquierda, por la Puerta grande**

Superades les eleccions (estatals i municipals) era moment de fer balanç. Fabregat reprèn la redacció de l'editorial després d'una setmana sense publicar-ne per titular "L'esquerra ha de continuar al Consell" i on reflexiona sobre la majoria electoral obtinguda per les forces d'esquerra en els comicis (dinou diputats socialistes, dinou ucedistes i tres comunistes). UCD demanà dies després de les eleccions la presidència del Consell al considerar que el pes de les diputacions li facilitaria la majoria parlamentària. *Aquesta majoria no serà ja, després del tres d'abril, tan àmplia com creia el partit del govern. Per altra banda, serà, en tot cas, una majoria regalada a UCD per un decret-llei de constitució del Consell pensat i fet per tal de barrar el pas a l'avanç de l'esquerra valenciana. És a dir, serà una majoria que reflectirà només els interessos de la UCD, i en cap dels casos la realitat electoral i política del País Valencià. La dreta s'encastella i perdura protegida fermament per una muralla de lleis que pretenen de fer-la inexpugnable. Però fins i tot amb la regla D'Hont a la mà —i la regla D'Hont és un dels recursos màgics de Suárez— resulta que l'esquerra guanyà les legislatives al País Valencià.* El redactor de VS defensava que existien un seguit de disposicions legals que beneficiaven l'UCD, amb una llei local que havia facilitat la supremacia del partit de Suárez en les diputacions, amb nou representants. Amb el suport dels comunistes, el socialistes, reflexionava Fabregat, no tenen altra alternativa que assumir la seua responsabilitat de partit majoritari i seguir en la presidència i en el Consell, superant els riscos de capitanejar una institució amb majoria de la dreta per la irrupció dels diputats procedents de les diputacions. *No hi ha ni una sola raó política que justificara l'abandonament socialista de la presidència. Algú pot invocar, ja ho sé, la perfecció i la coherència d'un gabinet monocolor UCD i d'un PSOE i un PCPV exercint d'oposició estatal i pre-autonòmica. Això, és clar, no passa de ser una broma. No ho seria, no, en un Estat asèpticament estructurat i on la dreta no ens obligàs tan sovint com ací a desconfiar de les seues intencions democràtiques. Que permeta l'esquerra la investidura pre-autonòmica del senyor Attard, del senyor Broseta, o de qualsevol altre, i ens trobarem de seguida, al cap de dos dies, considerant com a superior, i enyorant-la, la gestió del senyor Albiñana tantes voltes criticada des d'aquestes mateixes pàgines.* Del contrari, amb l'abandonament dels socialistes de la presidència del Consell, Fabregat observava que el País Valencià caminaria cap a la ruptura pre-autonòmica.

Número 68 (22 - 29 d'abril de 1979)**Títol de la revista: Alcoi va de moros y cristianos**

Diverses setmanes després de fer-se públic el resultat dels comicis municipals (celebrats el 3 d'abril), Fabregat continuava amb les seues interpretacions electorals. En el número 68 de VS (amb l'editorial titulat "El dia tres es guanyà Almansa"), el director de publicacions del setmanari fa una mirada enrere per observar el desastre nacional que suposà per als valencians la pèrdua de la Guerra de Successió i l'assimilació dels usos i costums de Castella. Fabregat augura llavors que hi haurà 25 d'abril en el futur (com així ha succeït) que se celebren als pobles valencians festes per recordar la Batalla d'Almansa i s'informarà a la població sobre les conseqüències de la derrota i la procedència de l'opressió nacional. *Perquè el poble té memòria, encara que sovint es perda aquesta en rius soterranis o perdure en el refrany o l'anècdota. Quan el mal ve d'Almansa, a tots alcança. O com allò altre que fa que a molts pobles de la Corona d'Aragó anomenen encara al wàter "el Felip V". No oblida el poble, només cal rascar un poc en l'epidermis, aprofundir més enllà de les rentades de cervell primorosament practicades pels "filipistes" de torn per retrobar les arrels, el 9 d'Octubre, Almansa. I gent apallissada, i els quaderns de la història plens a vessar d'humiliacions, i Miquel Grau, i la impunitat dels altres, i les calúmnies... No oblida el poble. Perquè cada volta en som més els qui recordem. Perquè cada volta hi ha més coses a recordar.* El redactor de VS considera que ja al 3 d'abril de l'any següent, el de 1980, es celebraria una mena de dia nacional dels valencians per la importància dels resultats electorals de les municipals, on *el País Valencià guanyà una part –només una part- del total que perdé a Almansa*. Fabregat demana al poder valencià (representat pels regidors i alcaldes elegits als comicis locals) que facen política i s'impliquen en la construcció del País, més enllà de la rutina dels números econòmics. Política prudent i progressista, de participació, transparent i de País, sense oblidar en cap moment els pobles i ciutats del voltant per actuar de forma comarcal i despertant en cada poble l'evidència de les arrels col·lectives.

Número 69 (29 d'abril – 6 de maig de 1979)**Títol de la revista: El libro, congelado**

Les angoixes i les crisis del món editorial valencià centren l'editorial de la publicació número 69. Fabregat fa un repàs de la situació d'un sector que, malgrat superar-se el ferri règim franquista, seguia sense beneficiar-se dels nous temps,

caracteritzats per les majors llibertats i per la suposada culturització de la societat. Es creia aleshores que els llibres escrits en català (en empreses com Editorial Torre, Tres i Quatre, l'Estel o Gorg) afavoririen l'eina de conscienciació nacional del País. Tanmateix, el redactor de VS continuava observant problemes estructurals que impedien dur a cap aquest propòsit. *Milers i milers de pàgines, també, la història de les quals ha estat —i d'alguna manera continua essent— una doble lluita contra unes condicions sociològiques adverses i contra la intolerància de les sucursals governatives instal·lades ací amb l'única missió, pel que es veu, de frenar iniciatives vàlides i mantenir alhora la ignorància i la passivitat com a norma de la cultura oficial. ¡Si les parets de les delegacions de Cultura poguessen parlar!*. Fabregat considera que calien propostes que ajudaren a recuperar, crear i informar mitjançant el llibre i amb l'ajuda de la Conselleria de Cultura. Feina que no es podia observar llavors molt fàcilment. Algunes iniciatives havien sigut dur a cap per la Caixa d'Estalvis d'Alacant i l'Ajuntament d'Oliva. El director de publicacions interpreta que les dificultats del panorama llibreter valencià eren en general les mateixes que a la resta de l'Estat, agreujades a terres valencianes *per la política de genocidi cultural que govern rere govern han aplicat sistemàticament a les nacionalitats que cometeren el pecat històric d'emprar una llengua que ni era ni és l'oficial*. Espanya era aleshores la quarta potencia editora del món, amb vint-i-cinc mil llibres publicats a l'any i si els índexs de lectura no creixien era per les errònies polítiques dutes a cap pel Govern de Suárez. *El problema del llibre és un problema de cultura. I la cultura és un problema de Poder. No és casual que els successius governs de Suárez, governs de dreta per més que el consens anàs de pel mig, hagen produït dos ministres del ram com Pío Cabanillas i Clavero Arévalo. Franco, almenys, fou més expeditiu i directe: Cultura depenia d'Informació. És a dir, formava part de l'aparell propagandístic del Règim. Sense eufemismes. Suárez, en canvi, entengué la necessitat de cobrir-se les espatles i la imatge creant un departament que nasqué condemnat al fracàs per la mateixa naturalesa política d'UCD. El president Suárez no és ni un home culte ni una persona especialment receptiva envers el tema cultural. Tampoc no intenta dissimular-ho, tot s'ha de dir. Sap, però, perfectament que les cultures vives del país són cultures crítiques i que els seus màxims exponents militen en l'oposició que siga amb el cervell, el vot, el carnet, o tot plegat a la vegada. Per això Cultura s'ha convertit, pel que fa al seu titular, en una mena de cementiri d'elefants: abans fou Pío, ara és Clavero*. Segons Fabregat qualsevol tipus de culturització jugava en contra de la UCD, un partit que considera anticultural o acultural i en el qual els

límits culturals anaven de Sancho Gracia a Bárbara Rey. Així, pensava que el partit del govern no oferia possibilitats de desenvolupament de la indústria cultural (i amb ella la del llibre) perquè *l'alfabetització en les diverses llengües de l'Estat, l'augment de l'índex de lectors, l'eixamplament dels mercats de les nacionalitats, la incidència dels intel·lectuals en la societat, la conversió del llibre en un potent mitjà de comunicació crític o creatiu, el rescat dels avorrits televidents com a clients potencials de les econòmicament estrangulades llibreries o de les abandonades o inexistents biblioteques públiques, etc., són fenòmens que juguen en contra de la dreta*, finalitzava Fabregat.

Número 70 (6-13 de maig de 1979)

Títol de la revista: 25 de abril: Bombas contra el President y el alcalde. La senyera al balcó

Una decisió històrica com la penjada de la bandera quadribarrada al balcó de l'Ajuntament de València (així com a altres consistoris d'arreu del País) protagonitza l'editorial de principis de maig. Fabregat realitza una nova anàlisi sobre l'estat de la qüestió, sobretot aprofitant la conjuntura per carregar amb força contra la manipulació informativa protagonitzada per *Las Provincias* amb l'únic propòsit d'afavorir electoralment l'UCD. *Valencia Semanal* es configurarà aleshores com l'únic mitjà de comunicació decididament posicionat en contra de les teories del periòdic degà, com l'únic espai informatiu lliure i independent capaç de contestar (malgrat les limitades vendes) la campanya institucional-comunicativa promoguda per la dreta per construir una identitat alternativa a la promoguda per l'esquerra. *El diari degà qualifica aquesta bandera comuna de "catalana", i amaga descaradament que es tracta també de la bandera d'Aragó i de les Balears. Tant es així —i VS en deixà constància gràfica al seu dia— que la quadribarrada és actualment el distintiu de l'organisme pre-autonòmic aragonés, la Diputació General. Las Provincias, el periòdic que defensà la Dictadura més vocacionalment que els mateixos diaris del Movimiento, el rotatiu que criticava durament les vagues obreres i silenciava les manifestacions universitàries per la democràcia, alhora que aplaudia les accions repressives de la policia franquista i del Règim en general, el periòdic la història del qual és una antologia negra de l'antivalencianisme que algú deuria d'animar-se a escriure, Las Provincias, dic, no publicà la felicitació que el cap del Consell valencià rebé del president pre-autonòmic aragonés, José Antonio Bolea, arran de la decisió del Consell d'adoptar com a distintiu de la institució la històrica senyera de la Corona d'Aragó comuna a aragonesos,*

catalans, valencians i illencs. I això que el senyor Bolea és de la UCD. Fabregat també critica l'esquerra parlamentària per no aprofitar abans la força que donaren les primeres eleccions autonòmiques per prendre decisions més contundents referents a la identitat i els símbols, a més de considerar-los còmplices de les actuacions del periòdic de Reyna per col·laborar puntualment en les seues informacions. Pel que fa a la UCD, el redactor de VS considera que no sabé guanyar les eleccions generals com tampoc perdre les municipals i que allò convenient seria que oferís autèntiques alternatives polítiques en compte de limitar-se a la *morralla banderil de cada dia*. A més, creu que no estan disposats a cedir en ninguna parcel·la de la política valenciana, sense saber llegir la legitimitat que donaren les eleccions a l'esquerra, amb la majoria al Plenari de Parlamentaris i a municipis la població de les quals constituïa el setanta per cent de la demografia valenciana. A més opina que la UCD devia limitar-se als mecanisme democràtics de crítica i censura més enllà de la difamació, les accions violentes o la dialèctica de les pistoles. L'editorial finalitza amb una pregunta que amb el temps agafaria sentit (més del que ja tenia quan la formulà Fabregat): *¿Acceptaria la valenciania d'UCD d'enviar al País Valencià una autonomia de primera, progressista, nacional, efectiva, i aplicable posem per cas en el termini raonable d'un any a canvi que l'esquerra cedís històricament i adoptés la bandera de València com a senyera de tot el País?*

Número 71 (13 - 20 de maig de 1979)

Títol de la revista: Algo más que un 1 de mayo

Fabregat visita aleshores el Palau de la Generalitat i comprova la crispació que es vivia diàriament a les portes. Redacta el seu editorial al voltant de la situació provocada per la intensificació de la situació identitària en plena Batalla de València. Inclou a la reflexió personal que suposa el text que duu per nom "Una tarda al Consell" les declaracions de diferents treballadors funcionaris del Palau i d'alguns polítics, indignats per la manca de protecció policial. Es pregunta Fabregat si les forces de seguretat (dirigides pel partit del Govern central) hagueren permès sols uns anys abans manifestacions en institucions franquistes o en les pròpies cases particulars de dirigents de l'antic règim. *La majoria d'aquest País Valencià és admirable: vota esquerra saltant per sobre de les mentides, de les calúmnies, de la manipulació, del detritus de la informació. Informació? Merda. Menstruacions retardades. Enveja. Frustració. Menopausia prematura. La cuneta de la Història. Recorde aquells versos de l'Estellés...*

El psiquiatra, que vagen al psiquiatra... Però la impotència i la ràbia que suren per les dependències d'aquella casa se'm puja per les cames. "No ha vingut ningú". I per què? ¿Haurem d'exiliar-nos tots al desert de les Palmes, a les Columbretes, a l'Illa de Tabarca, per tal que ens deixen construir aquesta colla de bandolers una mica de democràcia, de tolerància, de respecte? Qui paga, qui paga tot açò? Qui paga els pots de pintura blava, els sprays blaus, les excursions blaves, la propaganda blava, les agressions blaves, la vomitera blava? Qui paga, quin "or" paga tot açò?. Fabregat critica que el Palau de la Generalitat s'hagués convertit en un lloc on l'ordre públic era impunement alterat sense conseqüències, amb grupuscles majorment incultes que responien com marionetes als dissenys de partits polítics interessats i mitjans de comunicació còmplices.

Número 72 (20 - 27 de maig de 1979)

Títol de la revista: Prensa valenciana, que martirio!

VS dedica el seu editorial del 20 de maig de 1979 a reflexionar sobre la manifestació dels defensors de la bandera quatribarrada amb blau que tingué lloc uns dies abans a València. Una concentració que Fabregat analitza, desentramant la composició sociològica de la seua formació, composta per membres de l'alta burgesia, classes mitjanes típicament falleres, polítics del franquisme (com, per exemple, Ramón Izquierdo o Ignacio Carrau) i homes de la dreta de partits des de la UCD fins Fuerza Nueva, passant per Alianza Popular o URV. Grups socials, segons cita Fabregat, més acostumats a les processons que a les manifestacions, on es mostraven força amateurs. A més, el redactor visualitza quatre claus fonamentals en la manifestació capitanejada per la dreta: En primer lloc, la inexistència de l'esquerra política i per tant el protagonisme de la UCD, tant en l'organització com en l'aportació de la majoria dels seus votants. Un partit, la funció del qual no era altra que injectar el major retard possible al procés autonòmic al País Valencià. La segona clau, segons Fabregat, és que els incontrolats (els membres de la ultradreta violenta) estaven força controlats. *Si no fos així, resultaria incomprendible el fet que la manifestació acabàs sense cap incident quan al servei d'ordre abundaven cares conegudes —algunes d'elles famoses i retratades— de la ultradreta violenta. Impunitat a Madrid, impunitat a València, la ultradreta, pel que es veu, cau bé a UCD.* En tercer lloc, es pregunta el director de publicacions qui havien sigut els responsables de costejar la concentració donades les bones relacions entre el partit del Govern central (UCD) i el GAV. Per últim, considera

que la UCD oficialitzà a la manifestació les seues noces amb l'extrema dreta, sector que s'exhibia constantment a favor del simple regionalisme del País Valencià. *La manifestació fou un èxit i la possibilitat que l'esquerra aconseguís triplicar o quadruplicar el nombre de manifestants no aconseguirà esborrar del calendari el succèit de dissabte proppassat. Precisament perquè en som més, a les urnes i al carrer, resultaria escassament intel·ligent reduir la qüestió a la quantitat. El que passà dissabte és alguna cosa més, i val la pena que l'esquerra en faça l'anàlisi i entone el "mea culpa" que li pertoque en tot aquest afer. Són també, i sobretot, els fets del dissabte una radiografia de la circumstància actual de la ciutat de València, el bloc demogràfic de major pes al País, i de la UCD d'Emilio Attard.* Tanmateix, també Fabregat creu que les manifestacions de la dreta no desacreditaven la victòria de l'esquerra a les eleccions municipals i que sols mostraven visions alternatives de la política valenciana. El redactor de VS considera que Attard es convertí a la concentració en el primer golpista del País per oposar-se a les decisions polítiques d'un Consell en el qual havia aconseguit en les darreres eleccions (pel poder de les diputacions) la majoria. L'opció d'Attard hagués tingut que ser recórrer als tribunals en contra de la decisió d'adquisició de la quatribarrada com a bandera del País però *com que les seues conviccions democràtiques són una pura insignificança, s'ha estimat més fer el salt de la cabra.*

Número 73 (27 de maig – 3 de juny de 1979)

Títol de la revista: Albiñana la armó: Cuenta atrás en el Consell

Es viuen aleshores, en maig de 1979, dies claus en el País Valencià després de la important manifestació blavera i la dimissió del president Albiñana. VS dedica el seu editorial al possible inici de les negociacions entre els diferents partits amb representació parlamentària per reactivar un procés autonòmic bloquejat per l'actuació de la dreta, amb una UCD alineada amb les forces més extremes. *Pel que es veu, UCD pensa que els mitjans de l'Administració i de l'estat sencer són del seu patrimoni particular. I es permet ara insinuar que l'aixeta de les transferències podria rajar més o menys, en un o altre sentit, segons que UCD arribe o no a la Presidència. Igual ens amenaça, la UCD-Attard, amb endur-se la plaça de la Verge o el passeig Ribalta a Madrid si l'esquerra no els hi cedeix la capçalera del Consell,* afirma Fabregat. El redactor de VS considera que PSPV-PSOE i PCE deurien elaborar un pla a mig i llarg termini sense comptar amb UCD, doncs la formació de dretes s'havia mostrat contrària

a l'autonomia i per tant les negociacions a tres bandes devien començar sol quan socialistes i comunistes saberen quina devia ser la ruta a seguir. *Pla que deuria de fonamentar-se en un nou compromís entre les forces progressistes del País Valencià encapçalades per l'esquerra parlamentària i els sindicats. Mobilitzar el poble, reforçar la presència de l'esquerra als municipis amb una política efectiva i seriosa que decante més encara els vots en aquest sentit a les urnes de 1983, intensificar l'acció cultural de les institucions com a part de la dinàmica nacional, desemmascarar massivament l'antivalencianisme d'UCD-Attard i afavorir alhora el possible sorgiment d'una dreta democràtica que pogués esdevenir un interlocutor vàlid per a l'esquerra i un catalitzador del vot conservador del País Valencià... Aquests són alguns dels grans trets de la nova estratègia que el País reclama. És a dir, començar des de baix al recer dels municipis democràtics, aguantant posicions i invertint amb bons dividends les conquestes de les darreres urnes. Fabregat observava com des de la UCD i especialment Emilio Attard havien començat una campanya per demostrar que el seu partit tenia una mena de dret real i legal sobre la presidència del Consell, amb continus articles als mitjans de comunicació afins (sobretot *Las Provincias*) i la participació en un fum d'actes públics on s'intentava transmetre les intencions autonomistes de la dreta valenciana. La política d'UCD-Attard és l'exercici del Poder pel Poder, una successió de volantins—no importa a costa de què o de qui— per tal de mantenir-se, quan més temps millor, a dalt de tot. No, l'alternativa no està entre ells i el caos, perquè el caos són ells. Ací i a Madrid. Què passa, dos mesos després, amb aquest govern que ni governa ni sembla que vaja a fer-ho? Què passa amb les autonomies, l'entrada de les quals al Parlament serà novament ajornada perquè UCD sempre té un pretext a la mà per evitar el tema? Què passa amb els feixistes, que corren impunement per Madrid i per València des de fa tants anys que ja hem perdut el compte? Què passa amb el Ministeri de Cultura, que duu camí d'esdevenir una còpia del desaparegut Tribunal de Orden Público? Què passa amb Boadella i amb la llibertat d'expressió? Què passa amb els "parches" econòmics del senyor Leal?... Aquesta UCD d'ara està més preocupada per consolidar la seua permanència en el Poder que en consolidar el país.*

Número 74 (3 - 10 de juny de 1979)

Títol de la revista: El valle atómico

Fabregat deixa momentàniament de costat els temes centrals de la Batalla de València per reflexionar al voltant dels nous moviments socials que demanaven la

igualtat de totes les persones dins el marc democràtic, cas de les dones o els homosexuals. El títol de l'editorial és "Marginal? No, gràcies" i en ell, el redactor de VS analitza l'ús d'aquesta definició per qualificar uns sectors que, encara que sí en ocasions minoritaris, no mereixien la consideració de marginals, sobretot perquè el feminisme representava la defensa dels drets de més de la meitat de la població. Segons Fabregat era un mecanisme del poder per exorcitzar qualsevol amenaça de risc o de vestigi de canvi, una estratègia de la Reforma (així anomena el director de publicacions el procés de canvi a l'Estat espanyol per introduir-se en la democràcia) que intenta controlar les paraules per parlar o escriure molt als mitjans de comunicació sense dir res. *L'estratègia de la Reforma ha estat de dominar i controlar les paraules. Forma suprema de l'hegemonia i de l'opressió, aquesta pràctica ha estat tan subtilment desenvolupada mitjançant els mass media de l'Estat, que són pràcticament tots els mass media, que s'ha aconseguit el miracle que en aquest país s'escriba més que mai i no es parle alhora de res. I si es parla d'alguna cosa ningú no sap ja de quina cosa es parla, o com era aquesta cosa abans que fos transmutada i prostituïda pel codi que el Poder ens ha injectat sense adonar-nos-en. La conclusió, i la primera premissa, és que fa tant de temps que parlem de no res que potser resultaria més estrident, més revulsiu, que tots plegats ens quedàssem muts.* Fabregat critica la falta d'atenció de les forces polítiques d'esquerra cap a aquests sectors poblacionals acostumats al silenci i, afirma, si llavors els feien un mínim de cas als seus programes electorals (molt mínim i sense translació a les llistes pel que fa a la representació de les dones) era pel seu potencial electoral. *Si els problemes de la "marginalitat" no han penetrat massivament en la societat que, al capdavall, els sofreix i n'és la protagonista en un sentit molt concret, és perquè l'esquerra —sovint prehistòrica— s'ha limitat a prendre'n nota convencional, burocràticament. I perquè aquesta esquerra continua essent una esquerra majorment electoral, tant pel que fa als partits com als sindicats. Els nivells de militància són encara irrisoris. I no cal fer la comparança, posem per cas, entre els sindicats d'ací i les Trade Unions angleses per adonar-se'n. I el cercle és viciós: distanciat de la realitat, la realitat s'allunya d'ells. Llàstima. Perquè la mobilització política no passa ja pel debat sobre les grans teories ni pels programes grandiloqüents, sinó per la lluita concreta per qüestions concretes. "Marginals"? No, gràcies. Majoria potencial.*

Número 76 (17 - 24 de juny de 1979)**Títol de la revista: Los sindicatos reclaman: Que nos devuelvan lo nuestro**

A “El Consell, o UCD en la pròpia trampa” Fabregat analitza el comportament del partit d’Attard o Martorell en quant a la negociació del procés autonòmic, reflexionant al voltant de que les mesures obstructionistes poden acabar afectant el partit de dretes. L’estratègia de les forces d’esquerra en el castell de Santa Bàrbara d’Alacant eixe mateix juny, amb la negació de cedir la presidència del Consell en la formació del nou govern valencià, va ser per al redactor de VS la primera ruptura pre-autonòmica. PSPV-PSOE i PCPV donaven una resposta a les exigències desproporcionades de la UCD, marginant-la i negant-se a negociar. Com s’observa, VS es mostra en tot moment contrària a que les forces d’esquerra cedisquen la presidència del Consell a la dreta, una postura que canviarà després al caure en mans del sector lermista i donar suport a la teoria d’aquests per abandonar l’ens autonòmic en desembre. Encara que la venda al PSPV-PSOE ja s’havia produït quan s’escriu aquest editorial, sembla que els lermistes encara no s’havien imposat en la direcció. *La primera raó que el PSPV (PSOE) tenia per a no cedir la presidència del Consell a UCD era la mateixa urgentíssima necessitat que UCD tenia d’aquesta presidència. I per què? Doncs perquè el reglament del Consell, i àdhuc el decret de constitució, és suficientment "presidencialista" per a que UCD, amb el poder central hagués convertit la presidència en una gran àrea de poder i d’influència. Àrea que hauria servit per tal de contrarestar el retrocés de la dreta en les eleccions municipals i la majoria parlamentària de l’esquerra. Ja vàrem anotar al seu dia com l’eix Presidència del Consell - Presidència de la Diputació - Ajuntament de València podia ser mortífer, en mans de l’esquerra, per a UCD. D’aquí la insistència, gairebé desesperada, del partit del govern. La presidència, al capdavall, representa la institució, el País Valencià en definitiva. I ben governada és un punt estratègic des del qual harmonitzar i englobar diverses línies de poder.* Fabregat considera que el pacte tripartit és lluny aleshores perquè els interessos autonomistes de la UCD es limiten al País Basc i Catalunya i que la dreta no estava disposta a establir un calendari autonòmic ni a canvi de la presidència del Consell. *La coherència ha estat aquesta volta del costat dels socialistes i els comunistes. Perquè és ara quan la seua posició és d’autèntica força si UCD s’ho repensa —què pot fer si no?— i pretén de negociar. Ha estat la primera bufetada terapèutica a aquesta solterona històrica que és el partit del govern. Si UCD vol jugar en aquesta pista ha d’acceptar les regles del joc democràtic. Les regles de les majories i les minories reals.*

És a través d'actuacions com aquesta d'ara o com la resposta del president de la Diputació de València negant-se a obeir un absurd decret d'un funcionari del govern civil, com el País Valencià començarà a guanyar-se de portes enfora el respecte que ara no té. Les contradiccions del muntatge pre-autonòmic han començat d'esclatar. UCD hi té dos camins. O democratitzar aquest muntatge renunciant a la manipulació dels resultats electorals, o assassinar definitivament el Consell deixant la bandera de l'autonomia en mans d'una esquerra majoritària que disposa ara de la presidència i de mecanismes de poder local per a cercar noves vies.

Número 82 (29 de juliol – 5 d'agost de 1979)

Títol de la revista: UCD no cumple

Fabregat dedica el seu editorial número 82 (després de diverses setmanes sense escriure'n cap) als alcaldes de les ciutats i els municipis valencians, en un intent per convèncer-los perquè inicien la petició, com manava la Constitució, de l'Autonomia per al País Valencià. L'editorial és de caire informatiu i en ell el redactor de VS explica les raons i el procediment que han de seguir els primers edils de cada ajuntament local per començar el procés autonòmic, justament cent dies després de la conformació dels consistoris després de les eleccions municipals. El director de publicacions considera, i així ho transmet als alcaldes, que en les seues mans estava el futur de l'Autonomia valenciana i que era el moment d'iniciar el procés perquè altre pobles d'Espanya amb menor entitat sòcio-econòmica i menys personalitat històrica, explica, ja han demanat la seua autonomia. *Senyor alcalde, els valencians estem a punt de tornar a perdre el tren. Una volta més. El nostre País té el dret històric a recuperar l'autonomia perduda en 1707, arrabassada pel rei Felip V. Però la circumstància històrica seria ben poca cosa si no fóra perquè som un País excepcionalment dotat —socialment, geogràficament i econòmicament— per a assumir aqueixa autonomia.*

Número 84 (26 d'agost – 2 de setembre de 1979)

Títol de la revista: Autonomía, el País está en sus manos

Lluny de les campanyes electorals, Fabregat analitza al seu editorial “On són les veus que cridaven ‘Volem l'Estatut’” com els diferents partits polítics havien ralentit o aturat els seus treballs en favor de l'Autonomia, a excepció, diu, del sector pròxim a Albiñana, que havien impulsat el procés autonòmic a prop de dos-cents municipis. *Com que no hi ha eleccions a la vista no cal parlar de l'Estatut. Els mitjans de comunicació -*

o de contaminació- locals i «regionals» tampoc no en parlen. S'ha acabat ja allò de les columnates i les editorials demanant l'autonomia, no siga que al final acabem aconseguint-la. La televisió «Aitana» dedica tota la seua atenció a rosaris i processons. És a dir, que fomenta involuntàriament l'anticlericalisme. Fabregat entén, donades les seues característiques i la seua procedència, l'actitud de la dreta però critica amb força el comportament immobiliària de l'esquerra, l'única via, segons diu, d'activar el procés autonòmic. El director de publicacions defensa el paper d'Albiñana i tot el seu treball (amb milers de quilòmetres arreu del País Valencià) dels atacs tant de la dreta, com de l'esquerra. Per altra banda, la irracionalitat continua dominant sovint qualsevol consideració política. Els atacs que el president del Consell està rebent per la dreta i per l'esquerra pel fet d'haver passat el mes d'agost demanant l'autonomia de poble en poble, són també competència del psiquiatra. Amb tots els respectes per a la institució que representa, cadascú és ben lliure de tenir del senyor Albiñana l'opinió que més li convinga. Però inhibir-se o negar a hores d'ara l'autonomia pel fet que haja estat el cap del Consell ei primer en aconseguir uns resultats concrets (dos-cent ajuntaments) resulta tan absurde com infantil. El senyor Albiñana ha fet únicament la seua obligació com a representant de l'organisme pre-autonòmic, i les simpaties o antipaties que puga despertar el polític o la persona no tenen perquè alterar la marxa d'un procés autonòmic del qual no en té l'exclusiva l'actual president, perquè pertany a tot el poble del País Valencià. Una certa dosi de reflexió en aquest sentit seria a hores d'ara molt oportuna per tal de col·locar cada cosa al seu lloc.

Número 87 (16-23 de setembre de 1979)

Títol de la revista: A pesar de la UCD. Castelló quiere la Autonomia.

Aquest editorial marcà un punt i apart en la història de la publicació. Amadeu Fabregat, director de publicacions, s'encarregà d'un article de dues planes en el que es reflexionava sobre la imminent celebració de la Diada del País Valencià de 1979. Fabregat considerava que el 9 d'Octubre *deuria ser el dia de la reactivació nacional a nivell popular*. La pèrdua del carrer (com ell ho anomena) feia que des de VS es demanara que *la reivindicació autonòmica deuria d'esdevenir novament un crit massiu enlairat amb el mateix èmfasi que fa uns anys, quan sortir al carrer tenia encara el risc de la 'sorpresa' o de la carrera forçosa*. L'esquerra s'havia desmobilitzat, segons Fabregat, pel desencís causat per una progressiva burocratització de la gestió política i

per la falta de sincronia entre la base i l'altura (la política i el carrer). El director de publicacions veia necessari recuperar el carrer per aturar *la campanya d'agitació terrorista de l'ultradreta*. Era, aquesta data de 1979, vista com un moment clau una vegada solucionats els processos autonòmics basc i català. Calia fer-se sentir perquè es valorava la possibilitat que l'adquisició de l'autonomia es congelés momentàniament i entrés en una fase de *pensament*. Per tot açò, Fabregat, aleshores, convida l'esquerra a *sumar forces*, eludint els matisos i les diferències estratègiques. A la UCD la considera *obstructora oficial d'autonomies allà on el carrer apreta i el soroll no arriba a Madrid* i per això, demana a l'esquerra menys ingenuïtat i *entrar al sac en les armes dialèctiques de la dreta* per accelerar un procés de redacció de l'Estatut que, segons ell, *avança a pas de tortuga*.

Número 88 (23-30 de setembre de 1979)

Títol de la revista: La batalla de Senyera

Aquest número de VS no té editorial però com hem nomenat, una infinitat d'articles d'opinió podrien passar per ell. Exactament, en aquest exemplar, apareix un article sense firma (signa indirectament, per tant, l'equip de redacció de VS) anomenat *Diada a la vista* que suposa un intent d'evocació de la multitudinària manifestació del 9 d'Octubre de 1977. Com hem vist, en l'anterior editorial, la Diada de 1979 es vista com una mena d'oportunitat per reviscolar nacionalment després de la decebedora jornada festiva de 1978. Des de VS es demanen plantejaments unitaris a les forces d'esquerres valencianes, sobretot entre el PSPV i el PCPV.

Número 89 (30 de setembre – 7 d'octubre de 1979)

Títol de la revista: 9 d'octubre. Volem l'Estatut!

Aquest número, que coincideix amb la celebració del 9 d'octubre de 1979, suposa l'entrada de VS en una nova etapa periodística en el que sembla que s'aposta definitivament per la publicació setmanal. La revista amplia continguts, passa a tenir al voltant de vuit o deu pàgines més i augmenta el preu deu pessetes per situar-lo, fins el final de la publicació, en setanta pessetes. Aquest número tanmateix, com tampoc l'anterior, no tingué editorial i malgrat tractar-se de dates transcendents, i malgrat també l'ampliació de continguts, s'obvia donar l'opinió oficial del mitjà. Tots i cadascun dels articles de la revista suposa una posada en escena de la ideologia del mitjà, una declaració d'intencions però, com hem observat, VS ix al carrer en un bon

nombre d'ocasions sense editorial. Al número 89 supleix a l'editorial (per la pàgina en el que es troba l'article i el fort contingut subjectiu) el treball de Rosa Solbes "Volem Estatut, ara!" en el que es parlava de la Diada per afirmar *este nou d'octubre tampoc serà festa laboral. Ni autonòmica, ni totalment unitària. Ni tansevol serà dia nou. Malgrat tots i després del 'impasse' desesperançador de l'any passat, aquest octubre 79 pot ser una festa molt important per al País Valencià. I potser, l'octubre 80 resulte el primer de l'Estatut*. Solbes realitza un repàs de la història dels Aplecs i de les conseqüències de la manifestació de 1977 *durant molts mesos la nostra classe política estigué vivint de les rendes d'aquella Diada del 77, asaborint el dolç vi sense voler veure que el barril del conscens s'esgotava*. VS es mantingué ferma en la seua demanda d'una manifestació com la del 77 sense adonar-se'n que aquell fet puntual ja no es repetiria. Els següents 9 d'Octubre ja no foren iguals i, per exemple, el de 1978 és considerat com un *trist spectacle*. La celebració perdé el seu caràcter espontani, unitari i massiu i passà a ser un mecanisme polític mesurat pels interessos de les eleccions generals, les primeres municipals o per la redacció i consolidació del text constitucional, opina Solbes. Ja tot semblava subordinar-se al benefici polític.

Número 91 (14 - 21 d'octubre de 1979)

Títol de la revista: 9 d'octubre. Fachas en la calle.

Aquest editorial és un dels més explícits de tots els publicats per Amadeu Fabregat a càrrec de VS. En ell, l'intel·lectual valencià carrega amb força contra la dreta valenciana i espanyola pels esdeveniments que tingueren lloc a l'ajuntament de València el 9 d'Octubre de 1979, una data que, segons el director de la publicació setmanal, dividia en dues parts la història de la transició democràtica del País Valencià. La revista observava els successos de València com la culminació de l'escalada de violència ultra que la dreta estimulà des que l'esquerra guanyà les eleccions i el procés autonòmic començà a ser una realitat. Fou en aquest moment quan un grup d'exaltats pròxims a les tesis blaveres ocuparen el consistori local de la capital valenciana i cremaren la bandera quadribarrada del balcó, enduent-se per davant, suposem que contra la seua voluntat, cal dir-ho, la espanyola. El setmanari veia, a més, una reacció tèbia i inútil davant *quatre o cinc mil persones concentrades davant de l'ajuntament de València que eren una autèntica massa homogènia i perfectament sincronitzada. Una xusma irracional i incivil (...) Allò era l'expressió d'un feixisme polític i sociològic*

envalentonat i que surt al carrer amb la total impunitat que garantitza la col·laboració de la dreta i de determinats sectors de la burgesia i la inhibició de l'autoritat competent en l'ordre públic.

L'esquerra s'havia deixat guanyar el carrer, ja aleshores, segons la revista, pels pistolers, els assassins i els vàndals de la dreta espanyolista. *El quadre del dimarts negre* (així anomena Amadeu Fabregat els successos de l'ajuntament) *era digne de les millors temporades de l'Alemanya pre-nazi.* VS considerava obvi demanar la dimissió del delegat del Govern al País Valencià, Fernández del Río, per ser agent executor d'un poder central de la UCD antiautonomista i autoritària. A més, assenyalava Abril Martorell *com a pontífex primer de la UCD valenciana i consentidor impassible i/o fonamentador de la cadena de manipulacions, hipocresies i falsedats que han desembocat en el deterior de la situació.* Fabregat insistia en responsabilitzar la UCD de tots els esdeveniments ocorreguts al País Valencià i que l'estaven convertint *en un infern incivil.* Per al director de VS, el País Valencià era el primer territori de l'Estat on la dreta havia reaccionat violentament per no admetre la legitimitat dels resultats electorals. *Amb les excepcions que calguen, la història més contemporània d'aquest País és la història de l'estupidesa i de la incompetència de l'esquerra. Així, en general. Desgraciadament. Els mitjans d'UCD han fet per culpar a aquesta esquerra poregosa dels incidents del dimarts negre, presentant al mateix temps a la dreta —és a dir, el senyor Broseta i els seus amics— com a l'auxili providencial i salvador que pacificarà definitivament aquest País. Que això podrien fer-ho, el senyor Broseta i els seus amics, és cosa segura. És una qüestió de lògica: aquells que desestabilitzen —per acció o per omissió— tenen sempre a les seues mans la possibilitat de deixar de desestabilitzar.* La publicació progressista considerava que si la UCD volia pactar, abans havia d'oferir el seu compromís de pacificació per així acabar amb la manipulació. A més, havia d'assumir la seua situació de minoria política. Tres premisses ineludibles per arribar a una mena de pacte esquerra-dreta. *No, no és l'hora dels pactes. Els fets del dimarts negre no han de llançar a l'esquerra en braços de la dreta. Ben al contrari: socialistes i comunistes han de dir ben clar a UCD que no hi haurà entesa de cap classe fins que el partit del Govern no entre en raó. Els centenars de mils de demòcrates que sortírem al carrer el dia set d'octubre per tal de donar suport moral i polític a l'autonomia no anem a acceptar, després del dimarts negre, la farsa d'un consens que regale a UCD l'esforç de molts anys de lluita. No ho acceptarem. És l'hora de la força de l'esquerra. L'hora, també, de reflexionar sense tòpics sobre la transcendència política i social dels fets del*

nou d'octubre. I que no tracte l'esquerra parlamentària de defugir les seues responsabilitats amb la majoria de l'electorat valencià. Res no va a justificar- ho. Ni tan sols l'Estatut d'Autonomia. Perquè més val no cap Estatut que un Estatut traïdor a les nostres consciències i al poble valencià.

Número 92 (21-28 de d'octubre de 1979)

Títol de la revista: No al divorcio de la UCD

El divorci és el tema central d'un editorial que planteja la problemàtica de les relacions esglèsia-Estat que dificultaven l'aprovació de lleis adaptades a les exigències de la nova societat democràtica. La proposta de llei de la UCD era, per a la revista, un mini-divorci que cercava culpables en la ruptura de la unió matrimonial amb les conseqüències socials i al sí de la família que això comportava. *Només a les àrees geopolítiques on, com Itàlia i Espanya, l'Església Catòlica manté una gran influència i una gran interferència sobre/amb el poder estatal, la dissolució d'aquest contracte que és el matrimoni esdevé un mecanisme ple de dificultats i també d'hipocresies.* A més, la revista observava la llei de la UCD com a nefasta per a les dones, a les quals l'ambigüïtat de la llei no atorgava cap mena de seguretat econòmica després de desenvolupar un rol laboral en la institució familiar i domèstica. *La jugada és clara i l'esquerra i les organitzacions implicades deurien d'avançar acompassadament en aquesta lluita per conquistar una altra llibertat elemental que també se'ns nega.*

Número 94 (4-11 de novembre de 1979)

Títol de la revista: Hemos abortado en el País Valenciano

Després d'un bon nombre d'articles editorials sense utilitzar la pràctica de dividir la secció en dues parts per tractar temes diametralment oposats, VS ho fa en aquest número per reflexionar sobre l'avortament i la seguretat ciutadana al País València, demostrant la manca de normes d'estil i la flexibilitat de la publicació. Si l'anterior editorial abraçava un tema delicat aleshores com era el del divorci, el número 94, de novembre de 1979, reprenia una problemàtica, també per a una revista progressista com la que centra l'estudi, *precipitada*, l'avortament. La publicació setmanal considerava aleshores que podria ser *forçat* atacar simultàneament tots els fronts en un país on mancaven drets tan elementals com el divorci o l'anticoncepció. Tanmateix, VS opinava que la situació urgia una resposta, doncs s'havia transformat en un tema classista on les dones amb més recursos econòmics avortaven sense

impediments i sense el perill de ser empresonades. *Cal aconseguir que el Govern, com feren en altres països, oblide la coartada de les sotanes i acare la realitat, abandonant encara siga per una volta la política de l'estruç.*

La segona part de l'editorial (amb el nom de “Fins a quan, senyor Governador?”) denunciava el buit de poder existent al País Valencià que permeté, pràcticament durant tot el període de la transició a la democràcia, pràctiques violentes de la dreta al carrer. Una dreta que agredí impunement polítics, intel·lectuals, periodistes o civils sense patir les conseqüències penals de la justícia. VS alçava la veu a aquest editorial contra l'agressió a un dels seus fotògrafs a la finalització d'una manifestació legal convocada per l'esquerra. El setmanari demanava explicacions al governador: *No s'hi identificaren els agressors; ningú no ha reivindicat tan heroica acció. Però sabem qui són els qui, contra la llibertat d'informació i altres llibertats democràtiques, usen la cadena, la porra i la pistola. Actuen en la impunitat, a plena llum i sense temor. Per alguna cosa serà això. Perquè aquells que tenen l'obligació de vetllar pel manteniment de l'ordre públic i netejar ciutats i pobles de valents i pistolers no ho fan. L'escusa de no intervenir per no reprimir la llibertat d'expressió, segons al·legaven des de les forces governants, no era vàlida. Com deia VS, era tot el contrari.*

Número 95 (11-18 de novembre de 1979)

Títol de la revista: Crisis en Lo Rat Penat

Suficientment explícit és el títol amb el que es presenta aquest editorial de mitjans de novembre de 1979, “Rèquiem per Lo Rat Penat”. En ell, la revista proclama la mort de la històrica institució cultural valenciana per l'acceptació de les normes *ortogràfiques* de l'Acadèmia de Cultura Valenciana. Tot acceptant que aquesta institució mai havia representat una font de cultura massa important al país, Fabregat la considerava *l'únic reducte de valencianisme que durant els anys més salvatges de la post-guerra ens estava permés*. A més, es penedia que una Renaixença tant feble com la nostra i una burgesia com la valenciana no haguera pogut proporcionar res millor. Altres vies i altres organismes culturals, segons observava la revista, tenia ja aleshores el País Valencià i el valencianisme per assentar les bases de la veritable recuperació lingüística i cultural. Els atacs i la confusió sols ajudaven a treure partit a la dreta.

Número 96 (18-25 de novembre de 1979)

Títol de la revista: Los valencianos del presidente

L'editorial d'aquest número cal analitzar-lo no sols pel seu contingut intrínsec sinó també per la seua perspectiva extrínseca, doncs suposava una excepció en la utilització d'un model de llengua, podem dir, poc correcte, escassament formalitzat i inapropiat per un mitjà de comunicació suposadament intel·lectual. Digne de periodistes que no realitzaren un treball de revisió per corregir els errors comesos. De fet, tan evident despropòsit lingüístic sols pot respondre a una estratègia de la revista, doncs, com s'ha dit, aquest és un fet puntual que no s'havia produït fins aleshores en la història de la publicació i que tampoc es tornà a repetir. Aquest editorial compté un bon nombre de faltes d'ortografia i, a més, les suma a errors d'impressió no subsanats. El format és diferent, amb una nova tipografia de lletra no utilitzada fins el moment als editorials del setmanari. El text subjectiu de l'editorial és partit en dos, ja denotant, la primera part, un bon nombre d'errors injustificats. "UCD contra la universitat" és el títol. Una presentació on la paraula 'universitat' ja substitueix les 'i' per 'l'.

Alguns exemples d'errors significatius són:

¿'Educado en compte de d'Educació

Situado – situació

Valencia – Valencià

Exigéncias – exigències

Deis – dels

Pía – pla

Escolare – escolars

Cure – curs

Culturáis – culturals

Aqüestes – aquestes

Liles – Illes

Dír – dir

Així fins contabilitzar cinquanta-tres errors sols en el primer editorial.

L'acusació de manipulació és molt forta, senyor governador, i si és precís tindrà que provar-ho en el seu dia. De manipulacions en sabem prou en aquesta casa, pero no de les pròpies, sino de les alienes, que mai han estat denunciades. Grades, no obstant, senyor governador, per la pública manifestado de qué s'havia preocupat de la nostra protecció. Esperem que segueixca sempre. I tal com várem quedar en la nostra

despedida, quan vosté va dir que havia de dedicar-se a les seues tasques, nosaltres, per tant, seguirem dedicant-nos a les nostres. Aquest és, literalment, el fragment final, amb faltes d'ortografia i de grafia incloses, del breu editorial número 2 de *Valencia Semanal* 96. La revista es retracta de l'acusació de manipulació informativa (exactament en la modificació voluntària de fotografies) feta pel governador sobre els esdeveniments de la manifestació del 9 d'Octubre de 1979.

Número 97 (25 de novembre al 2 de desembre de 1979)

Títol de la revista: Derecha, derecha, en blau la verdadera

Aquest editorial és una presentació del més famós article que aparegué durant els tres anys d'existència de VS. El número 97, com es pot observar al títol, incloïa la primera part del reportatge *Derecha, derecha, en blau la verdadera*, un serial d'estudis sobre la situació del món blaver valencià. L'editorial, titulat "La nostra tasca és informar", defensava l'obligatorietat de la publicació de fer una mena de resum del conflicte blaver que agafà força en aquest període per prolongar-se després en la política valenciana. *El que siga la premsa la que ha d'investigar i denunciar quasi en solitari ja és un mal senyal. No és la nostra missió, ni la volem, ni disposem de mitjans per a realitzar-la si de cas volguérem, el descobrir i castigar els culpables. Açò darrer és l'obligació de la policia i la justícia.* VS exigia a les autoritats emprendre una política activa contra les manifestacions violentes de part de la dreta blavera i proposava *des de la tribuna de paper* que s'actués quan més prompte millor. El setmanari era conscient dels riscos que corria amb la publicació d'un reportatge tan provocador que posava imatge i nom, no a tots, però sí a molts dels implicats en la trama política anticatalanista que provocà forts incidents arreu del País Valencià però sobretot a la ciutat de València on s'agredí, en ocasions físicament, i sovint verbalment, a tot aquell que semblara roig, catalanista o mitjanament d'esquerres. Les autoritats polítiques i els intel·lectuals no van quedar al marge d'aquesta violència. VS s'excusava del reportatge (el qual féu passar als seus responsables pels jutjats sense conseqüències penals) constatant: *Si tenim una dreta que pogué ser centre i és ultra, no és la nostra culpa. Si tenim una dreta que va canviar el blau de la brusa pel blau de la senyera, no som nosaltres els responsables. Si la dreta que manté els dos blaus, la dreta ultra, la dreta com cal, s'ha lligat amb l'altra, no som nosaltres els que ho hem propiciat. Com tampoc és nostre el pecat que la bandera honorable (amb franja blava) d'un ciutat (València) siga*

utilitzada com a arma d'agressió contra la democràcia i l'autonomia. I els que així la utilitzen són els qui li falten el respecte a una bandera tradicional.

Número 98 (2-9 de desembre de 1979)

Títol de la revista: Els pavesos es confessen

VS abraçà de nou en aquest editorial el problema lingüístic, convertit en una guerra entre dues parts fortament enfrontades. La direcció del setmanari es sorprenia de la prolongació del conflicte, de la seua politització o de l'analfabetisme que possibilitava la proliferació de determinades tesis. *Resulta increïble –i irritant- que a aquestes altures de la denominada ‘democràcia’ ens trobem encara reivindicant coses tan òbvies com el nom d’una llengua i, el que és més important, el dret d’un poble a conèixer i usar correctament el seu idioma. Resulta increïble – i irritant- que una sèrie de polítics aspiren a hores d’ara a tenir competències filològiques i a decidir, amb un decret o amb una ordre ministerial, allò que pertany, per pura lògica, a les entitats acadèmiques i, en definitiva, a la ciència.* La revista es veia en l’obligatorietat de confirmar algunes obvietats excloses del debat polític de qualsevol societat mitjanament avançada que respectés el paper del món científic i els seus representants. *Parlem català. Ens agrada o no. El valencià és una variant del català (...) Totes aquestes variants formen part d’un tronc comú internacionalment conegut com a ‘llengua catalana’. Totes aquestes variants, en peu d’igualtat i sense cap classe de subordinació, integren la llengua catalana (...) La unitat de la llengua no implica cap mena d’imperialisme.* El setmanari, aleshores tenia com a directora a Pilar López, observava el secessionisme lingüístic blaver com el símptoma *d’aquells que sofreixen el complex de inferioritat de la seua mediocritat –o de la seua profunda incultura-.*

Aquest editorial posiciona a la revista en tots i cadascun dels temes relacionats amb el conflicte lingüístic. Sobre la denominació del català afirma: *I no ens produeix cap complex el fet que el nom de la llengua coincidesca a hores d’ara amb el d’un territori –Catalunya- des del qual ens arribà aquesta llengua amb la vinguda del rei Jaume I. Parlem català, una variant del català que anomenem, per costum i per tradició, valencià. I el seguirem parlant encara que tota Catalunya s’enfonssara demà mateix en les aigües del mar Mediterrani. Parlem català. I ni aquesta UCD ni totes les que vinguen van a poder destruir una evidència tan transparent com que dos i dos fan quatre en un sistema aritmètic de base deu.* VS analitza, per últim, la figura de Manuel Broseta, observant la conducta contradictòria d’un polític que no dubtava en proclamar

la unitat de la llengua en les seues visites parlamentaries a Madrid *per tal de no arriscar-se al ridícul i després fer declaracions al País Valencià més propis d'una vulgar reventaplenaris que d'un catedràtic d'universitat.*

Perquè no es mana sobre la història, ni tampoc la història es pot canviar cada dia segons les conveniències polítiques i la falta d'escripols dels qui, ara com ara, tenen la paella pel mànec, acaba l'editorial.

Número 99 (9-16 de desembre de 1979)

Títol de la revista: Así se financia la 'blavor'

L'editorial número 99 profunditzava en la situació de la professió periodística arran del concurs convocat per l'Ajuntament de València per cobrir una plaça en la secció d'informació en el qual els aspirants necessitaven gaudir del títol de periodistes expedit per la Facultat de Ciències de la Informació. Una convocatòria que provocà les protestes de molts dels sectors del periodisme 'oficial'. *Passa però –quina coincidència!– que la gran majoria dels defensors del carnet com a premissa indispensable per a poder colar una sola línia als mitjans d'informació, o als gabinets de premsa, pertanyen a la nòmina dels qui feren la panxa grossa a la premsa “del Movimiento”; dels qui aconseguiren, ells mateixos, el famós diploma gràcies a la seua fidelitat al règim anterior i sense més mèrits que no tenir cap “antecedent” (d'esquerra, és clar) i de contar amb bons padrins en aquell Ministeri d'Informació i Turisme del llavors omnipotent senyor Fraga Iribarne. VS defensa el treball diari, el periodisme pràctic, com a títol periodístic que capacites els professionals per desenvolupar la professió de la informació. Defenia que sotmetre el periodisme al control oficial del poder, establint un carnet, es carregava els ciments de la independència i de la llibertat informativa. *Són professionals aquells que han demostrar ser-ho, amb o sense carnet, defenia Amadeu Fabregat, periodista sense títol aleshores. De la mateixa manera que no ho són, per més diplomes que tinguen penjats de les parets, aquells que han venut la ploma i la dignitat per un plat de lletilles, posant-se sistemàticament al servei del poder i, fins i tot, de vagades, de la repressió. VS demanava tranquil·litat a aquells periodistes 'oficials', menys inquisició i més realisme perquè ningú pretén robar el pa a ningú i perquè el nom no fa la cosa.**

Número 100 (16-23 de desembre de 1979)

Títol de la revista: La violencia “ultra” en el Senado. La izquierda pide cuentas.

Aquest, com era d'esperar, és un editorial especial. *Valencia Semanal* complia cent números al carrer i l'equip de redacció realitzà una revista que recopilava els dos anys de camí, sense oblidar i sempre mantenint-ho en la primera escena, l'actualitat política. L'editorial del número 100 és una visió amb perspectiva de VS sobre VS. Com veuen els seues creadors al seu fill periodístic. *Sortíem com una excepció, com una illa, en el panorama d'un premsa valenciana (més que valenciana caldria dir, simplement, editada al País Valencià), la biografia més recent de la qual es podria condensar en unes poques paraules: manipulació informativa, continus atacs a la llibertat d'expressió, llistes negres i anti-valencianisme interessat i sucursalista al darrere de la màscara hipòcrita de la 'valenciania'*. La revista partí d'unes premisses inicials que estaven interessades en respectar durant tota la vida periodística de la publicació: la llibertat d'expressió i l'assumpció de les reivindicacions nacionals del País Valencià. VS observà en el prolegòmens de la sortida del setmanari (i així ho analitzava en desembre de 1979) que el primer dels obstacles que havia de superar era un patent analfabetisme de la llengua catalana al País Valencià. Els mínims exigits per possibilitar la supervivència de VS en català no es complien al territori valencià. *Sacrificarem doncs, diu l'editorial, el desig, el desig de tot l'equip que fabricava cada setmana VS a l'efectivitat, a la urgència d'eixamplar l'àrea dels lectors més enllà dels cercles 'iniciats'*.

A més, VS observava que el País Valencià era una de les nacions de l'Estat espanyol on l'índex de lectura era més baix, amb uns mitjans de comunicació que fomentaven l'analfabetisme. *Han estat dos anys intensos al llarg dels quals els problemes i les incomprendions han estat superades amb les ganes d'informar i de col·laborar, des de la nostra àrea periodística, a clarificar un País la consolidació democràtica –i autonòmica– del qual difícilment arribarà sense uns mitjans de comunicació lliures, sense transparència informativa, sense llums i taquígrafs.*

Número 107 (3-9 de febrer de 1980)

Títol de la revista: ¡Tots al carrer!

La farsa s'ha acabat. Semblava que, ja en aquest editorial de principis de febrer de 1980 tot restava clar al voltant de la qüestió autonòmica. La UCD definitivament no

lluïtava per la consecució de l'autonomia al País Valencià i l'oposició d'esquerres ho percebia per fi. La proclama de VS era que tots eixiren al carrer a manifestar-se en contra de la política obstructionista de la dreta espanyola per demostrar pacíficament el refús del poble valencià. *Els temps ja no estan per a velles regles despòtiques, perquè les darreres dècades han demostrat que quan es trenquen les urnes s'omplen els carrers; que quan els mitjans de lliure expressió callen funcionen les vietnamites (multicopiastes); que quan comença l'ofensiva torna la resistència...* Per al setmanari valencianista existien llavors al País Valencià dos tipus de partits com eren, simplement, els que volien l'autonomia i lluitaven per aconseguir el màxim de competències procedents de l'Estat central per recuperar el poder decisorí propi del poble valencià i els que no la volien i enrellentien el procés complicant les negociacions. Aquests últims personificats en la gent d'UCD i Fuerza Nueva. *Finalment les coses semblen clares, molt més clares que en els temps consensuals de la Constitució. (...) Al cap de tres anys, quan han caigut ja els dents de llet i han eixit els queixals, ja no importa tant el lluentor com la confusió. Per això s'han donat pressa en practicar altra 'política' molt pròpia dels dictadors que en la història han existit: quan s'ha de cometre una injustícia és convenient dir que és 'pel bé del poble'. Però sense el poble. VS veu en les reivindicacions la urgència d'un poble que veu truncar-se per molt de temps les esperances de recuperació nacional. Així, el setmanari reconeix que una manifestació no és exactament un referéndum, tots ho sabem. Però si el Govern no ens deixa expressar lliure i secretament la nostra voluntat, haurem de dir-la en veu alta al carrer, pels poble, des de Vinaròs a Oriola (...) Per damunt d'ideologies de sigles, tranquil·la però inequívocament, aquest fi de setmana, ¡tots al carrer!*

Número 110 (24 de febrer – 1 de març de 1980)

Títol de la revista: El Opus entre nosotros.

En aquest punt son vostés, senyors parlamentaris del País Valencia, els qui han d'aixecar la veu ben forta i fer-se ressó de les aspiracions d'un poble que reclama, com a dret propi, una televisió digna per a tots els valencians. Ja n'hi ha prou d'escoltar cada dia lloances a tota la UCD local i desvirtuar el món cultural i social que ens envolta. Ja n'hi ha prou de manipulacions, Llistes negres, favoritismes, dilapidacions econòmiques, etcétera, etcétera. Vostés, senyors parlamentaris, son els qui han de començar a actuar. No han servit per a res les, fins ara, petites al·lusions al problema. Cal agafar-lo, el problema que és «Aitana», des de l'arrel mes baixa i amb força.

Aquesta tasca que falta per fer és precisament la seua, senyors parlamentaris, i a prop dels organismes del poder, o siga, a Madrid. Amb aquesta reflexió acaba la primera part de l'editorial 110 en el que Amadeu Fabregat preten denunciar les irregularitats que afecten a la televisió pública valenciana Aitana. Servilisme i compromís amb la UCD, atac diari a la llibertat d'expressió o menyspreu a l'ètica professional són alguns dels adjectius que utilitza la publicació per definir la política informativa –el modus operandi- de la cadena televisiva. Tanmateix, el setmanari considera que la denuncia pública que havia estat realitzant des de les seues planes en les darreres setmanes devia estar secundada amb la denuncia política feta pels parlamentaris per dur el tema fins les seues darreres conseqüències, acabant amb el govern monocolor de la UCD que està posant tots els entrebancs al seu abast per a què els mitjans de comunicació no siguen democratitzats i poder així instrumentalitzar-los al seu gust.

Per la seua banda, el segon dels editorials reflexiona sobre l'acord pesquer espanyol amb el Marroc que permetia els pas de productes agrícoles africans pel territori valencià. El president en funcions del Consell, Monsonís, demanà aleshores que no passaren els cítrics marroquins fins que l'Estat espanyol no formés part de la Comunitat Econòmica Europea, que el Mercat Comú igualés els aranzells d'ambdós països i que el govern espanyol abonés la diferència d'eixos aranzells. *L'argument, que no sols és qüestió d'aranzells, sino oferir al competidor els únics avantatges que hi havia (la proximitat i el transport terrestre), és ara silenciada. Després vindran els problemes en els mercats exteriors. Però els exportadors es limitaran a pagar la fruita en l'arbre més barata. I serà el camp, una vegada més, el perdedor. Els agricultors han estat marginats de bell nou, com si el problema no fóra també, i essencialment, seu. Però el camp ni ha comptat ni compta per al Govern d'UCD ni per als negociadors valencians.*

Número 111 (2-8 de març 1980)

Títol de la revista: ¡Que viva Andalucía!

VS torna a dividir l'editorial en dues parts per analitzar dos temes diferents. Per una part, s'afirma que la Campanya Carles Salvador suposava aleshores la única possibilitat per aprendre les nocions bàsiques de la llengua, la cultura i la història del País Valencià. El setmanari valencianista valorava el sacrifici dels ensenyants, mal pagats sovint però decidits a transmetre els seus coneixements sense cap tipus d'interès propi. *La campanya no va sobrada de mitjans, té encara un pressupost restringit. I, com qui diu, insignificant per a les metes que es proposa (que tots els valencians sàpiguen*

llegir i escriure i coneguen la història i la cultura del País Valencià). I no tenen mitjans suficients perquè els ministeris corresponents els bandegen i passen d'ells. El Ministeri de Cultura, el de Universitats, el d'Ensenyament fan ulls clucs. I el partit que els domina segueix entestat en negar el pa i la sal de la llengua, la història i la cultura. En això encara no ha canviat res. Segueixen fent demagògia sobre la llibertat d'ensenyament, però ni donen suport ni facilitats. I els qui s'omplen la boca de «valenciania» fan campanya en contra. Res nou. Sempre han fet el mateix.

El segon apartat no suposa una escenificació de l'opinió del mitjà sobre cap tema en concret i sols tracta superficialment –com anunciant- el Dia Internacional de la Dona Treballadora. Explora la història del moviment, el seu inici i, molt somerament, l'estat de la qüestió en 1980.

Número 112 (9-15 de març 1980)

Títol de la revista: La nostra falla

VS crema simbòlicament a la seua portada i al seu editorial de març de 1980 al polític de la UCD Fernando Abril Martorell, al qui considera un opressor dels drets nacionals del País Valencià, el *responsable primer de la política antivalencianista de la UCD, de la pràctica de l'estrategia de la tensió, de l'auge dels grupuscles que amb el pretext de la 'valenciania' col·laboren amb la UCD per tal de sembrar la confusió i la discòrdia, l'enfrontament i la desunió entre el nostre poble.*

El setmanari considera Abril Martorell un vicepresident del Govern nefast per al País Valencià. Com a ministre d'Agricultura *actuà a sobre una evident injustícia i amb una desídia imperdonables per a qualsevol gestor públic d'una parcel·la important dels recursos d'un país.* Uns errors que la revista els minoritzava comparant-los amb la seua actuació anti-autonòmica com a número u de la UCD valenciana. *Tots els «esforços» de Fernando Abril han anat encaminats, en aquest sentit, a frenar no sols l'autonomia sinó qualsevol intent de recuperació nacional del País Valencià. El senyor Abril sap que ni ell ni la seua UCD tindrien lloc en un País Valencià normalitzat i reconciliat definitivament amb la seua història, amb la seua identitat. Trobà la gallina dels ous d'or en el tema de la bandera i comptà, a més a més, amb la torpesa d'una esquerra els mètodes de treball polític de la qual estàn encara a molts quilòmetres del que seria mínimament desitjable. Al País dels cecs, el tort Abril Martorell s'ha convertit en rei. O en «virrei», que d'això es tracta.* Fabregat defensa a aquest editorial que tant vergonyós com l'actitud política d'Abril Martorell és el comportament servil i detestable des de la

perspectiva política, moral i intel·lectual dels seus acòlits. Entre ells destacava a Manuel Broseta *qui ha demostrat (...) la seua nul·la talla política, la seua ambició de poder sense cap altra consideració, i la seua necessitat, en conseqüència, d'escollir finalment, com ha fet, la vida de la burocràcia i de l'adulació als jerarques de Madrid com a camí segur*. Aquests dos, per a la revista, manipularen la història del País Valencià i llençaren els valencians els uns contra els altres. Sols els vots interessaven un Abril Martorell acusat d'expoliador de les arrels autòctones, mercader de la història, baluard en contra de la recuperació social i econòmica del País Valencià.

Número 114 (30 de març – 6 d'abril de 1980)

Títol de la revista: Constitución obliga: Referéndum

“Que parle el poble” és el títol de l'editorial 114 de març-abril de 1980 que suposa tota una proclama política en favor del dret de decisió del poble valencià. *Contra la verborrea política general, la confusió i el confusionisme imperant, només queda la solució de donar la veu al poble per tal que siga aquest qui decidezca, lliurement, quina és l'autonomia que convé al País Valencià*. Segons el setmanari, a les raons polítiques es sumaven, ara, les raons jurídiques mentre l'equip de govern de la UCD a Madrid feia tot el possible per congelar qualsevol opció de definició del poble valencià amb el disseny de paralytzar el canvi estructural electoralista que estava patint l'Estat espanyol. *La UCD (...) no abandona la seua intolerable actitud política de calcular l'autonomia en funció dels guanys que aquesta autonomia podria representar*. VS no dubtava en obrir foc sobre tots els sectors polítics amb representació al País Valencià i a Madrid al considerar que tots eren responsables del retràs de l'autonomia valenciana. *Tan lamentable com aquest segrestament de la voluntat popular l'actitud dels dos partits de l'oposició, que semblen jugar torpement, al gat i al gos, esperant segurament del col·lectiu governamental una oferta raonable que només podria arribar des de la pressió política l'anunci rotund, clar i ras, que ara com ara no existeix cap possibilitat d'entesa sense la prèvia convocatòria, per part del Govern, d'un referèndum que clarifique la situació i done la veu a un poble que vota uns partits que han promés repetides voltes —tot incloent-t'ho als seus programes— l'autonomia per al País Valencià*. A l'editorial d'Amadeu Fabregat, el govern ucedista practicava un tracte discriminatori amb els diversos pobles de l'estat doncs es negava, als valencians, el que si s'havia concedit a catalans, bascos i andalusos.

Número 115 (11-19 d'abril de 1980)**Títol de la revista: 25 d'abril. Dia de la llibertat nacional.**

Qui perd els orígens, perd la identitat. Aquesta és la idea principal d'un editorial que pretén utilitzar la commemoració de la data de la pèrdua dels furs per part del País Valencià en abril de 1707 per incitar la població valenciana en el record de la història com a justificació de les reivindicacions nacionals d'aleshores. Els fets històrics són utilitzats per VS per comparar-se amb les restants nacionalitats històriques o amb Andalusia, a la qual, a diferència del País Valencià, se li havia concedit la possibilitat de realitzar un referèndum consultiu per conèixer l'opinió de la població sobre el seu procés autonòmic. *El sentit d'Almansa —la lluita per l'autogovern— no deu de ser anul·lat per la moda furiosament antihistòrica que la dreta —i alguns sectors de l'esquerra— promocionen a hores d'ara. Cal dir molt clar que el País Valencià té uns drets, històricament adquirits i pendents ara de la seua devolució per part de l'Estat centralista. Cal dir molt clar que el País Valencià té, a l'hora de reclamar l'autogovern, l'aval de les necessitats presents i el seu currículum històric. Oblidar el segon terme seria debilitar el primer i el resultat produiria l'autonomia plastificada que les conveniències electorals d'UCD intenten imposar. Tenim una història, i nombrosos manuals que la contenen, per més que el partit del Govern l'amague a les escoles. Som tan «nacionalitat històrica» com puga ser-ho Euskadi o el Principat de Catalunya. I malgrat això, no sols no hem tingut els avantatges d'aquestes dues nacionalitats, sinó que, a sobre, UCD ens nega també el dret elemental —concedit a Andalusia— de pronunciar-nos en referèndum per tal d'expressar la nostra voluntat autonòmica.*

L'editorial, a més, adjuntava una mena de especejament —anomenat *La crisi de Valencia Semanal*— que reflexionava sobre els problemes econòmics en que s'estava trobant la publicació per dur endavant el projecte. És per aquest problema econòmic i per, com cita literalment la revista, *un inesperat accident esdevingut fa dues setmanes a un dels tallers on té lloc part del procés de producció de la revista*, pel que s'explicava l'absència (una setmana, entre el 6 i l'11 d'abril) de VS en els quioscos. *Afegint les peculiaritats del context valencià, la crisi de Valencia Semanal és la crisi que sofreix actualment bona part de la premsa de l'Estat. La crisi que ha fet tancar diaris i revistes, no massa grats als ulls del Govern, deixant en la indefensió i en la cuneta la possibilitat d'un País amb mitjans d'expressió plurals i democràtics. L'estratègia de La Moncloa ha col·laborat i col·labora en aquest procés de deixar morir la premsa i els mitjans de comunicació incòmodes per a UCD, gastant alhora centenars de milions de pessetes en*

l'ex premsa del Movimiento, que continua intacta, tret d'alguns rotatius desapareguts, i tan Movimiento com abans. VS arribava a disparar inclòs contra la societat valenciana dient: Al desempar en què deixa l'Estat els mitjans de comunicació on la llibertat d'expressió és norma s'afegeix també, en el nostre cas, l'actitud a voltes insolidària d'una societat valenciana incapaç de posar-se les ulleres per corregir, ni que siga amb aquest divulgat mètode, la seua miopia habitual. Mai no serà lliure aquesta societat sense mitjans de comunicació lliures, sense mass media que reflexen, amb major o menor encert professional, aquesta seria una altra qüestió, les mil cares d'un País Valencià que ara se'ns furten per a glòria del tòpic i de les conveniències d'uns pocs privilegiats. La direcció de la revista es comprometia, a través d'una campanya de subscripcions i de difusió de VS, a seguir publicant el setmanari nacionalista tractant de tornar la confiança a aquells que s'havien mantés fidels durant més de cent números. Malauradament, cinc números més tard (a penes un mes) la revista desapareixia dels quioscs per sempre.

Número 116 (27 d'abril - 4 de maig de 1980)

Títol de la revista: Las naranjas de Hassán pasarán.

Aquest editorial concentra un dels trets definidors de molts dels articles de VS al llarg de la seua curta història: Un missatge nacionalista sobre la mala gestió estatal dels interessos valencians que convida a reflexionar sobre la idoneïtat del model nacional existent. A mode de crítica regeneracionista de finals del segle XIX, Amadeu Fabregat considera que la incapacitat política de les autoritats espanyoles és patent i evident en la manca d'una defensa ferma dels interessos econòmics valencians, per exemple, en la problemàtica que afecta als agricultors valencians contra la taronja marroquina arribada del sud. *El pas dels cítrics marroquís pel territori de l'Estat espanyol, per a la seua venda als mercats europeus, és una altra de les punyalades draperes a que tan acostumats ens té el govern UCD de Madrid.* VS considerava que l'acord sobre la pesca entre els dos països impedia pactar també sobre l'arribada de taronges marroquines al País Valencià. Un problema endèmic que afecta a la concepció que, des de Madrid, es té dels valencians. *«Tengo por muelles a los valencianos», degué de pensar el vicepresident del govern, senyor Abril Martorell, diputat «cunero» per València i valencià circumstancial. La frase, encunyada històricament pel Comte-Duc d'Olivares, la podrien repetir —de fet, ja ho fan!— la sèrie de nous «validos» que ara amenacen amb dirigir els destins d'aquest País. (...) Perquè, primer: la CEE —i això ho sap*

sobradament qualsevol mitjania política— no acceptarà d'iniciar un desarmament aranzelari parcial fins que no comence el període transitori previ a la plena integració de l'Estat espanyol al Mercat Comú. I si resulta poc realista esperar de sobte l'arribada d'aquest període, ahí tenim, per acabar de complicar-ho més encara, la preparació de les pròximes eleccions franceses. I segon: parlar de «subvencions» és pecar d'ingenuïtat, o, potser, de mala fe. Perquè la formulació abstracta de la idea no deixa entreveure per a res el seu contingut real. I com que els agricultors valencians ja estan escarmentats... Que explique si no, el senyor Abril, quins serien els criteris per distribuir les subvencions, quins serien els seus possibles beneficiaris (comerciants, agricultors?), quin seria el seu abast, per quins canals, en quins terminis, i quines partides pressupostàries... Però, és clar, tot això queda, en els abruptes discursos del senyor Abril, submergit en l'èter de la incertesa i de la vaguetat que distingeix al vicepresident. La publicació nacionalista insistia en que era necessari conèixer en quina època, quina quantitat i on anaven destinades les taronges del Marroc. Cinquanta mil taronges (...) exportades en el mes de setembre podrien condicionar greument el avantatges que aconseguix l'exportació valenciana gràcies a la recol·lecció primerenca d'algunes àrees del nostre territori. Que fora en França reduïa automàticament la quota d'exportació valenciana allí i la seua capacitat d'imatge. (...) el pas dels cítrics marroquís produiria un shock generalitzat en el camp valencià, independent, fins i tot, dels possibles conflictes d'ordre públic: alguns comerciants jugarien potser amb un nou factor de risc que podria estimular la reducció dels preus i que provocaria, en conseqüència, un fort deteriorament de les rendes agràries. Per a VS es duia a cap una política basada en el menyspreu al sector cítricol valencià, que no ha sabut respondre encara de forma solidària eficaç a les discriminacions amb que ha estat «obsequiat» per la política dels governs de Madrid.

Número 118 (11-18 de maig de 1980)

Títol de la revista: Van a salvar El Saler. Se acabaron los 'gansters'

En l'intent d'Amadeu Fabregat de fer un ampli anàlisi de les variants econòmiques i sobre política estatal (coneixedor que el final de la publicació estava més prop del que sabien els lectors), els darrers editorials de VS es dediquen a aquestes temàtiques. La del 118 duu per títol "La Borsa de València" i suposà una posada en escena de la benvinguda que la revista realitza a la recent inaugurada Borsa de València, un ens nascut a partir del, fins el moment vigent, Borsi Oficial de Comerç de València.

Segons VS, a instàncies de la pregunta formulada pel grup parlamentari socialista al govern estatal, la UCD tractà de prendre la iniciativa *en un tema que havia deixat dormir al llarg de molts mesos*. La revista observava que segons el volum mitjà de contractacions fet pel Borsi en els darrers anys –tècnicament impedit a acaparar més nivell- la nova Borsa de València anava a tenir un impacte econòmic *gens despreciable*. Per a VS, la participació i la dinamització del País Valencià front a altres nacionalitats en la renda del conjunt de l'Estat desmuntava l'argument opositor a la conversió del Borsi per la suposada escassa capacitat de contractació o la poca activitat econòmica valenciana. *La pregunta que caldria plantejar no és què pot guanyar el País Valencià amb la creació d'una Borsa, sinó inquirir què estem deixant de guanyar amb una situació tan «sui generis» com l'actual. És possible que no sapiem, en aquests moments, que i quant pot donar de si la Borsa de València. Si que sabem, en canvi, que el Borsí arribà, fa prou de temps, al límit de les seues possibilitats. Així que, manipulacions electoralistes d'UCD a banda, benvinguda siga la Borsa al País Valencià*, opina Fabregat.

Número 119 (18-25 de maig de 1980)

Títol de la revista: El País Valenciano ante el mercado común

Fins a tres planes i tres temes diferents acumulava l'editorial 119 de finals de maig de 1980. Uns editorials que, a més, tenien la particularitat de que, dos d'ells, estaven escrits en castellà, mentre que el segon està en català. Després de quasi cent editorials fets en català, Fabregat, demostrant la manca d'un guió o llibre d'estil establert amb anterioritat, redacta aquests editorials (de caire econòmic ambdós) en castellà.

“El País Valenciano ante la CEE: ¿Suspense o suspenso?” és el primer dels títols. Aquest editorial pretén analitzar les conseqüències que per al País Valencià anava a tenir la integració en la Comunitat Econòmica Europea (CEE), una incorporació que, si bé podia ser positiva per al sector agrícola, per a l'entorn industrial es deia que el nivell de preocupació era altíssim perquè, segons VS, les seues bases encara eren molt dèbils en alguns subsectors i el fabricant seguia sense prendre atenció a la reinversió, al desenvolupament tecnològic i a la investigació científica o comercial. *Partim doncs d'uns industrials que (...) es troben lluny del model europeu*. Fabregat observava que en la majoria de les empreses afectava la desídia, quan no la indiferència per la integració i *la posada al dia*. Per superar aquesta situació, VS proposava la coordinació dels

organisme econòmics del País Valencià i la necessitat d'estendre els estudis previs sobre l'impacte que anava a ocasionar la integració en la CEE en la economia valenciana. Per últim, el setmanari proposava dibuixar una estratègia pròpia dels sectors del País Valencià, incloent a partits polítics i centrals sindicals.

El segon dels editorials del número 119 tractava sobre els Premis d'Honor de les Lletres Catalanes i la manca d'atorgació d'aquesta distinció a Josep Pla. Segons VS, el Nobel de la cultura catalana, lliurat per l'associació Òmnium Cultural, s'havia convertit *en un premi contra Josep Pla*. Per a Fabregat la reiteració en la no concessió del premi a Pla *ha esdevingut tan monòtona que interfereix fins i tot, inevitablement, el valor cultural i humà dels premiats*. VS valora que la col·laboració de Pla amb els serveis d'informació franquista durant la Guerra Civil justificava la marginació si s'era estricte però considerava a Pla com *un colós de les lletres no sols catalanes sinó també europees*. Per últim, la revista s'enorgullia, en un intent suposadament d'eludir el desprestigi des d'aquestes línies del prestigiós premi, del primer guardó aconseguit per una dona, Mercè Rodoreda.

La tercera i darrera part de l'editorial duia per títol "El caso de Altos Hornos del Mediterráneo" i suposava la reflexió de la revista sobre el conflicte en l'empresa del Port de Sagunt pel possible tancament decidit des del govern espanyol per la seua integració en Europa. VS convidava el govern de la UCD a deixar-se de mitges tintes i a *abandonar les ambigüitats i definir clarament quin són els projectes i propòsits amb aquest sector*. Segons la publicació setmanal, el conflicte havia dut els treballadors a la més desavantatjosa de les situacions: el laude. Una situació que deixava els treballadors amb menys sou i en el que perdien els avenços sindicals i socials pactats amb l'empresa durant les negociacions. El problema de fons, segons la revista, en el cas del Port de Sagunt i en tants altres (va ser) l'acord marc signat per la UGT i la CEDE. Segons Fabregat: *El sindicat comunista entengué el cas del Port de Sagunt com un conflicte en el que estava en joc el seu model sindicat. Un model que no ha evolucionat des de mitjans dels anys setanta i segons el qual les mobilitzacions en les empreses són imprescindibles per dur a bon terme les reivindicacions dels treballadors, siga quina siga la situació concreta d'eixes empreses. En la supervivència d'aquest model –la inoperància i rebuig del qual cada vegada és major per part dels treballadors ha restat molt clar en els casos de Seat i Fasa- ha fet que CCOO pose totes les seues intencions en el Port de Sagunt. I les ha posat reclamant a crits la unitat, la seua unitat i acusant de 'feixistes' i de 'traïdors' a tots aquells obrers que s'atrevien a discrepar dels seus*

mètodes estratègics. El resultat va ser un laude, defensaven des de la revista, en el que els treballadors dels Alts Forns eixiren clarament com a perdedors.

Número 120 (25 de maig -1 de juny de 1980)

Títol de la revista: Las listas de hacienda

El mes de maig de 1980 fou l'elegit pels socialistes espanyols, comandats pel jove Felipe González, per presentar una moció de censura al govern d'Adolfo Suárez. Especialment significatiu és aquest tema elegit d'avant mà per realitzar el darrer dels editorials de VS després de quasi tres anys de publicacions i acomiadar-se dels lectors. El darrer editorial de VS (baix el títol d'"Un debat històric") suposà una àmplia reflexió política a partir d'aquest fet puntual que el setmanari considerava *la primera gran catarsi política de la reforma. Una catarsi a portes obertes que desvetla als ulls de milions de ciutadans el funest costum d'Adolfo Suárez, i del seu partit en general, de concebre i exercir el poder com si d'una propietat particular es tractàs. El dia vint es trencaren molts mites. Acostumat a la impunitat que garantitza una determinada manera de gestionar el poder, el govern Suárez havia concebut el debat com un tràmit obligat que calia passar. Aquesta era també, per altra banda, la idea que el govern havia filtrat a l'opinió pública a través dels seus mitjans de comunicació. Interessadament o no, hi surava, sobre les possibilitats del debat, una intensa aura d'escepticisme. De sobte, però, aparegué un nou llenguatge des dels escons de l'Oposició. I UCD restà com nua entre la impotència dialèctica i el balbuçig d'un president el discurs del qual semblà una reedició mal actualitzada d'algun amanit parlament de la seua etapa de Ministre-Secretari del partit únic. L'actuació de Felipe González al Parlament de l'Estat, dimarts dia vint de març, dividí en dues parts la història política més recent d'aquest país. Per a VS negar-se a l'evidència de la gravetat (...) és una forma de prolongar els modals polítics de l'antic règim, per al qual no existien els conflictes socials, ni l'òrbita europea ni els daltabaixos interns. I així està reaccionant UCD des que la cúpula del partit abandonà les vel·leitats centristes i inicià un viatge vertiginós cap a la dreta dura, ni tan sols dissimulat amb una certa permissivitat a l'esfera de les llibertats individuals i col·lectives de la democràcia. El setmanari d'esquerres considerava que la situació del partit de dretes era aclaparant, tant a l'Estat espanyol com al País Valencià UCD perd tres referèndums autonòmics, tres, a tres nacionalitats d'una altíssima significació social, política i econòmica en l'estructura de l'Estat. Greus tensions esclaten al si del partit del govern, tensions*

únicament contingudes en virtut dels lligams econòmics i dels interessos creats en un partit on els consells d'administració priven per damunt de les possibles conviccions. L'atur i la crisi econòmica continuen imparables i a un ritme molt més enfollit del que puguen assenyalar les estadístiques edulcorades del vicepresident econòmic. El terrorisme no minva, ans al contrari, amb la 'pràctica' exhaustiva d'una ultradreta que, tal i com es digué al Parlament, deuria de resultar –per raons òbvies- molt més fàcil de desmantellar que no l'organització ETA o els extravagants -per dir-ho d'alguna manera- GRAPO. La televisió és un niu de corrupció per al qual no passen els anys, ni els règims. El retrocés de les llibertats democràtiques és col·lectivament sentit i denunciat... I el govern Suárez continua impassible.

*La fi del consens ha començat”, vaticinava el setmanari, ja aleshores en mans del PSPV-PSOE. El punt de no retorn ha estat ja establert (...) Aquest govern té els dies –o el mesos- comptats. Amadeu Fabregat considerava aleshores a Felipe González com un polític amb un tarannà polític excepcional mentre que de Suárez deia que era un senyor sense suficient bagatge intel·lectual ni de la necessària filosofia política. La revista considerava que la filosofia ucedista de *café per a tots* confonia el concepte de la igualtat de tots els pobles de l'Estat i realment era *café per a ningú*. El setmanari valencianista secundava les paraules de González en les que deia que la igualtat passava per la diferència i considerava, a més, que l'oposició *estava obligada moralment a re-situat-se*, tasca que, segons Fabregat, resultava inútil esperar en la UCD. L'editorial de VS considerava, per acabar, que els socialistes dirigits per González devien dur fins les últimes conseqüències la dinàmica política iniciada perquè *quan el país haja assumit la necessitat que una nova cara forme govern, Felipe González i el seu partit es trobaran en la complexa singladura d'haver de satisfer les demandes de canvi real que encara espera la ciutadania.**

7.2. L'humor

L'humor, a nivell genèric, assoleix un important paper a VS durant tota la seua existència, amb diverses seccions específiques i d'altres (inclús en les reflexions polítiques) que contenen una bona dosi d'àcida sàtira en la interpretació de la realitat. La càrrega periodística, en aquest apartat, fou assumida al setmanari valencianista pel director de publicacions, Amadeu Fabregat, i el responsable de Cultura, Rafael Ventura Melià, encara que també, en un bon nombre d'ocasions, a través de les portades realitzades artísticament per Artur Heras. La provocació fou una constant de força rellevància a VS. L'*alma mater* de VS, Fabregat, fou el responsable de les seccions signades com Verdurín, amb articles que llegien la realitat social o política amb caire humorístic, introduint constantment referències cinematogràfiques, amb les que es feien desproporcionats (per surrealistes) paral·lelismes. A més, les reflexions més importants d'anàlisi de la realitat política (amb la informació sempre carregada de contingut docent) contenen tints burlescos, en un intent de demonitzar, mitjançant l'humor, algunes de les propostes polític-ideològiques oferides aleshores sobretot per les formacions de dreta i, amb especial interès, amb els temes vinculats amb el conflicte dels símbols identitaris del País Valencià o amb l'idioma. Per la seua part, Ventura Melià capitaneja un apartat més obertament humorístic com fou La Peineta Rebelde, present a la revista en pràcticament tots els números. A les últimes pàgines de VS apareixen dues planes de sàtira oberta, de lectura distorsionada de la realitat amb la utilització de la ironia amb caràcter burlesc, que xuclava de la tradició desenvolupada per altres mitjans de comunicació anteriors de gran calat a terres espanyoles pel fort analfabetisme existent abans de la nova democràcia dels anys setanta. A la historiografia tradicional s'ha tendit a menysvalorar la importància d'aquest tipus d'informació, menystenint una relació entre humor i discurs polític que aconseguí una forta introducció social. Bordería, Martínez Gallego i Gómez Mompert²⁵¹, com a editors d'un volum que recull l'aportació d'altres historiadors, opinen que l'humor a rebut una escassa atenció acadèmica malgrat tractar-se de productes de tirades molt superiors a les de la premsa diària general. Els responsables critiquen que sovint s'ha situat el focus d'estudi en els efectes de l'humor i el mitjà en el que era traslladant, deixant en un segon plànol la producció i la recepció. La Transició en la qual es desenvolupa VS, pel

²⁵¹ MARTÍNEZ GALLEGO, F., BORDERIA, E., GÓMEZ MOMPART, J.L. (eds.) (2010): *La risa periodística. Teoría, metodología e investigación en comunicación satírica*. València. Tirant lo Blanch.

seu caràcter fronterer entre dues etapes, suposa un moment de força importància en la creació de l'imaginari democràtic, amb un rellevant paper dels mitjans de comunicació en la formació de l'opinió pública i els referents simbòlics. És per això que els apartats humorístics aconseguien una gran acollida, al poder ser consumits per tots els sectors socials, independentment de la seua formació acadèmica. La informació humorística suposa, des de segles passats, un nou paradigma per a entendre la relació entre la societat i l'Estat i els poders fàctics. Encara que el contingut ha sigut merament còmic, amb el pas del temps assolí un caràcter crític, de denúncia, que ajuda a entendre el nivell de maduresa democràtica de la societat en la qual es desenvolupava o, reduint expectatives, cert grau de llibertats, com a mínim d'expressió i impremta. Mitjançant la destrucció de la solemnitat, la formalitat o l'hermetisme polític, l'humor es convertí en una forma d'expressió que ajudà als mitjans de comunicació i, amb ells, als seus lectors, a desdramatitzar el joc parlamentari, aproximant els seus protagonistes al poble, a canvi de satiritzar els seus comportaments (polítics o personals) o les seues característiques físiques, així com les pràctiques dels seus partits. En la majoria d'ocasions, els acudits formen part d'una crítica anònima que danya aquests personatges (en el cas de VS, l'atac es centra en la classe política valenciana i espanyola i cert sector dels intel·lectuals autòctons) sense pràcticament permetre marge per al contraatac al fer-se de forma distesa. La reacció podia ser contraproductiva. La línia obertament reprovadora de VS a nivell genèric es complementava així amb aquests espais humorístics on totes les denúncies eren permeses, ampliant-se el marge de les acusacions. La comicitat gràfica va irrompre en el setmanari, mostrant-se com una esfera d'opinió i tots aquests gestos opacs (l'espai humorístic fou un apartat quasi innegociable a VS) són necessaris per realitzar un complet anàlisi del discurs editorial. Encara que moltes vegades es lluitava contra els estaments mentals establerts i acceptats (en la mateixa línia genèrica del setmanari), també es queia en la reproducció d'imatges o missatges estereotipats. La representació comporta a VS una multiplicitat de significats expressats a través de les característiques del personatge, dels gestos, de la contextualització, l'enfocament, els traços i també el text o l'idioma utilitzat.

Per entendre les diferents tipologies de peces que apareixen a VS (i de les que ací s'ha realitzat una selecció representativa) és necessari conèixer les diferències existents. Segons la Reial Acadèmia Espanyola²⁵², *l'humor és una qualitat consistent a*

²⁵² Termes consultats a l'edició digital de la Reial Acadèmia Espanyola, en gener de 2014.

saber descobrir i mostrar els aspectes còmics de persones i situacions, mentre l'acudit és una dita o historieta molt breu que conté un joc verbal o conceptual capaç de moure a riure. Moltes vegades es presenta il·lustrat per un dibuix. Per la seua banda, la RAE defineix la caricatura com un dibuix satíric en què es deformen les faccions i l'aspecte d'alguna persona. Per últim, la sàtira suposa una composició poètica o altre escrit l'objecte del qual és censurar acement o posar en ridícul a persones o coses. Discurs o dita aguda, picant i mordaç, dirigit a censurar o posar en ridícul a persones o coses. Les diferències realment no són àmplies, distanciant-se més bé en la intencionalitat sobre els consumidors. Mentre l'acudit té un objectiu merament humorístic (relacionat amb el simple divertiment), la caricatura i la sàtira assumeixen cert concepte incisiu, punxant, feridor. L'objectiu últim d'aquestes dues serà més bé la destrucció de l'element víctima de l'humor. Resulta impossible a aquest estudi realitzar una anàlisi de tot el contingut humorístic aparegut a VS en les seues diferents seccions i, simplement, s'observarà ací algun exemple significatiu per interpretar la línia seguida per la revista. A les diferents tipologies d'humor aparegudes al setmanari es tracten un número incalculable de temàtiques que abracen camps com la sociopolítica, el costumisme, el

món artístic-literari, l'economia o els mitjans de comunicació. A més, les peces informatives són publicades en tot tipus de tipologies, des de la tira satírica, caricatura, fotografia, vinyeta, fototrucatsges o fotomuntatges, a columnes, reportatges gràfics, acudits o versos. En les obres que s'analitzen a continuació també es vol observar la intencionalitat de l'autor cap al tema tractat, el mètode constructiu de l'humor o l'eix moral de les peces. El foto

muntatge fou un dels recursos més utilitzats en les portades d'Artur Heras, un dels artistes més importants del panorama valencià des de la Transició. La del número 104, publicada el 13 de gener de 1980, resultà una de les més impactants de la història de la publicació, doncs, baix el lema de "Autonomía, a UCD se le ve" utilitzava la cara del polític Manuel Broseta per burlar-se d'ell al situar-lo sobre una imatge de una dona alçant-se la falda i ensenyant les natges. La temàtica, per tant, es referia a la classe política valenciana, amb un missatge que pretenia referir-se a totes les estratègies, sovint eminentment ambigües, que desenvolupava la UCD en el territori valencià pel que respectava al procés autonòmic cap a l'Estatut. Com s'ha dit, la tipologia de la peça és un fotomuntatge i la intencionalitat de l'autor és la de perjudicar la imatge d'una de les cares més visibles de la dreta valenciana. El mètode constructiu abraça diferents camps, cas de la impropietat, la deformació mitjançant la disfressa, el doble significat o, simplement, la burla a través de la paròdia. Les portades d'Heras han sigut analitzades al llarg de l'estudi i per això no es vol reiterar el seu caràcter

eminentment artístic i provocador, malgrat que molts dels cent-vint treballs (encara que no totes les portades foren obra del dissenyador valencià) són de gran vàlua gràfica per la seua càrrega humorística i crítica.

Altre dels apartats satírics de

gran importància foren els articles que Amadeu Fabregat signà amb el pseudònim de Verdurín. Com també s'ha tractat en altres apartats, Fabregat va escriure una vintena d'articles d'opinió amb aquest nom postís, escenificant en ells la seua literatura

El bipartidismo estético

VERDURIN

DON Fabián Estapé explica en *La calle que Suárez* es un donjuán de hombres. Que los enamora, vaya, y que en la Moncloa deben de tener un almacén de trasillos con tanta escena del sofá como se gasta la política del país. Igual se los envía, pienso yo, mi amigo Ruiz Monrabal desde Sedavi, cuna del mueble. El caso es que Carrillo, que es el más impudico, ha hecho publica la cosa en *Cambio 16: Suárez, te quiero*. Ya no se podía contener, don Santiago. Y una señorita de Madrid ha escrito una comedia titulada ¡Oh, Suárez! que será el ¡Oh, Calcutta! de la reforma pero sin las partes correspondientes en escena, que por más que avanza el libertinaje jamás ha visto Occidente a un premier practicando al top less. Y eso que el presidente parece hecho a todo. Incluyen los rayos ultravioleta que se coloca para visiteos de ringo rango en los que el glamour de la Moncloa cuenta tanto como un buen tope salarial en su punto.

maslado... — el General, que salvo error o López Bravo, primera época, que fue la primera cosa asadita que nos puso el Caudillo para refocile de la Raza y del Imperio, nos llenó los ministerios de callos y de señores con verrugas. Y en ese trance, claro está, no habla manera de levantarle el brazo al país. Y menos aún a la *intelligentsia*, que suele ser más sofisticada.

Asi se escribe, a golpes de guapeza, la historia de la transición. Con abrazos y besos que demuestran que en política vale más una tierna sonrisa, una buena caída de ojos, o un lunar estratégico, que esos brevarios ideológicos que suelen acabar, a la vista está, en el museo de quita y pon de la historia. Ya lo dijo no sé quién: no hay política sin estética. Por eso los comunistas se han quitado las telarañas del leninismo aplicándose el *Rimel Revolucionario*. Seguro que dan mejor en la televisión. Lo de Lenin te sonaba terrible, a la nueva clientela. Predicar la *Revolución*, en cambio, es algo que no compromete ya a nada... Pero decía que lo que cuenta es el físico. Y eso no lo comprendió —o lo comprendió de-

autobús es ya un lujo— todos los ombligos redondos y todos los programas políticos resultan igualmente inaccesibles y aburridos en su misma monótona lejanía. Amén. Pero volvamos a lo nuestro. La foto de Felipe, en la cubierta del libro biográfico de Antonio Guerra, ha puesto en vilo al gobierno. Una imagen tal, convenientemente manejada, es muy capaz de derribar un gabinete. Aquí y en Australia, Suárez debe de andar como leco por su galaxia preguntando a todos los espejos estilo imperio de la casa 1 a *Abri Martorell*, que es pura luna pulida *Cristianola: "Dime, espejito magico, dime..."*

Yes que lo suyo es otra cosa. Es el prestigio de la nafalina, del lergal y de Santa Teresa de Cepeda y Ahumada contra la sensualidad de la pena socialista. Buen chico, este Suárez. Un rayo de luz. Pero le falta la pupila perversa del otro, su vez de mercurio lorquiano, de secitunero activo de verde luna y voz de chaval varonil. Y encima, dicen, Felipe le daba al "porro" en París entre tango y tango.

O sea que Suárez es un donjuán de nombres, y Felipe González puede llegar incluso a triunfar entre los pasotes del rollo y demás marginales del país. Y entre Pinto Suárez y Valdemoro González, el tinglado camina hacia el bipartidismo estético. Y los feos, se ve venir, tendrán que apuntarse a Fraga o al PCE, que son los dos Purgatorios de Las Cortes. O a la izquierda extraparlamentaria, que vive aún en el Limbo o seno de Abraham esperando que la historia los saque de la urna testimonial regalándoles un papiño en la función. Aunque sea de damita joven, que esas, a veces, se llevan también el Óscar.

punyent, provocadora i tantes vegades ofensiva des del respecte. La temàtica dels articles que signà Verdurín abraçaren camps molt distants però l'exemple que escau parla sobre el bipartidisme polític a l'Estat espanyol però des d'una perspectiva satírica amorosa. *Así se escribe, a golpes de guapeza, la historia de la transición. Con abrazos y besos que demuestran que en política vale más una tierna sonrisa, una buena caída de ojos, o un lunar estratégico, que esos breviaros ideológicos que suelen acabar, a la vista está, en el museo de quita y pon de la historia. Ya lo dije no sé quién: no hay política sin estética. Por eso los comunistas se han quitado las telarañas del leninismo aplicándose el Rimel Revolucionario. Seguro que dan mejor en la televisión. Lo de Lenin le sonaba terrible, a la nueva clientela. Predicar la Revolución, en cambio, es algo que no compromete ya a nada... Pero decía que lo que cuenta es el físico. Y eso no lo comprendió —o lo comprendió demasiado...— el General, que salvo error o López Bravo, primera época, que fue la primera cosa aseadita que nos puso el Caudillo para refocile de la Raza y del imperio, nos llenó los ministerios de callos y de señores con verrugas. Y en ese trance, claro está, no había manera de levantarle el brazo al país. Y menos aún a la intelligentsia, que suele ser más sofisticada*²⁵³, escriu Verdurín, en una escenificació d'eixa interpretació humorística de la realitat. La temàtica de l'article en qüestió es situa sobre la classe política, encara que apareixen referències costumbristes vinculades amb les relacions amoroses i altres de caire literàries, cas d'enveges o zels. En la intencionalitat de l'autor s'interpreta certa condescendència, amb bromes sobre els polítics lletjos, als que, considera, no podran formar part dels principals partits espanyols amb opcions a les eleccions: *O sea que Suárez es un donjuán de hombres, y Felipe González puede llegar incluso a triunfar entre los pasotes del rollo y demás marginalias del país. Y entre Pinto Suárez y Valdemoro González, el tinglado camina hacia el bipartidismo estético. Y los feos, se ve venir, tendrán que apuntarse a Fraga o al PCE, que son los dos Purgatorios de Las Cortes. O a la izquierda extraparlamentaria, que vive aún en el Limbo o seno de Abraham esperando que la historia los saque de la urna testimonial regalándoles un papelito en la función. Aunque sea de damita joven, que esas, a veces, se llevan también el Óscar*²⁵⁴. En el mètode constructiu de l'humor, per la seua part, es fan servir recursos com l'exageració, la deformació sentimental o el doble significat, un dels trets, aquest últim, dels més

²⁵³ VERDURÍN: "El bipartidismo estético". *Valencia Semanal*. Número 19. 16 d'abril de 1978. Pàgina 43.

²⁵⁴ *Op. Cit.*

característics de Fabregat a través dels seus escrits, tant els escrits importants sobre la realitat política com els humorístics. L'eix moral de la peça, en aquest cas, podria ser la fortalesa dels principals líders o partits del panorama estatal.

El tercer i últim dels apartats humorístics de VS a través de la història fou La Peineta Rebelde, que en la darrera etapa també s'anomenà El Provincial i La Traca,

canviant cert format de la maquetació i alguns dels humoristes gràfics. Aquesta secció, capitanejada per Rafael Ventura Melià, fou una de les més importants de la publicació

valencianista, apareixent durant tota la trajectòria. A més, signà en aquesta secció diferents articles d'opinió també carregats de tints humorístics.

Sovint, les vinyetes de La Peineta Rebelde ironitzaren sobre l'assumpte dels símbols, un tema que enfrontà la societat valenciana inclús de forma violenta (amb coneguts atacs de grups d'extrema dreta que comptaven amb la impunitat judicial oferida per l'estructura estatal postfranquista). El món intel·lectual valencià considerà sovint que les teories secessionista a nivell lingüístic, així com la defensa del blau a la bandera del País Valencià o la terminologia de Regne de València, mancaven, o bé de fonamentació històrica o bé de sentit en la nova realitat democràtica de finals dels anys setanta. És per això que, de vegades (moltes vegades), es volgué bromejar sobre l'assumpte per restar-li, per una part, importància, i per fer sentir ridículs els defensors de les teories acientífiques. La vinyeta sobre el, llavors, davanter argentí del València Club de Futbol Mario Kempes era un exemple. Apareguda en el número 30 que es publicà a finals de juny de 1978, la peça bromeja sobre la possibilitat que el règim del dictador Videla furtés Kempes als valencians, després d'haver patit la pèrdua, a mans dels catalans, de la senyera, la llengua llemosina i els versos d'Ausiàs March. La temàtica tornaria a ser, com en la majoria de les ocasions, sociopolítica, amb assumptes

de caire nacional i internacional, vinculant assumptes futbolístics (sols com a pinça curiosa) amb la crítica a la dictadura argentina de Videla i al conflicte identitari valencià. Així, la fotografia trucada té una intencionalitat destructiva i desfavorable de l'autor, fent-la visible a través de l'exageració, el doble significat, el joc de paraules i la deformació a través de la infantilització. Tot amb l'objectiu de traslladar un missatge

moral en el que els atacats per la vinyeta (els defensors de les teories secessionistes) foren considerats com incultes o ignorants.

Com es pot observar a través de la publicació, apareixen un gran nombre de peces humorístiques sobre la conflictivitat identitària valenciana. Amb els mateixos objectius que la peça anterior sobre Kempes, es publicà també en el número 12 de finals de febrer de 1978 aquesta falsa notícia que bromejava sobre la intransigència

de cert sector del poble valencià a acceptar que la llengua que parlaven era una modalitat de la rama catalana. *Vicente Febrero, vecino de esta localidad, asaltado por las dudas y ante el riesgo de que, efectivamente, lo que se habla aquí sea una variante del catalán, decidió en el día de ayer liquidar él mismo el asunto comiéndose su propia lengua por el método de engullirla hacia atrás*²⁵⁵, diu la falsa informació. Les característiques metodològiques tornen a ser les mateixes que en la peça anterior, amb la

²⁵⁵ LA PEINETA REBELDE: “Se come la lengua para no hablar en catalán”. *Valencia Semanal*. Número 12. 26 de febrer de 1978. Pàgina 49.

DICCIONARIO PREAUTONOMICO

IMPRENTA.— Maravilloso invento alemán que, una vez trasplantado a Valencia, los responsables de la ciudad no le encontraron mejor empleo inmediato que el de fabricar en gran escala odas y panegíricos a la "cheperudeta". Los actuales conductores del gobierno del "cap i casal" han sido durante muchos años dignos continuadores de tan piadosa y secular inclinación.

IBEROS.— Pueblo francamente divertido que rendía culto al falo y que fue expulsado de nuestro territorio al ser sorprendido en la playa de El Saler bañándose en plan muy decoroso. Desde entonces lo único que nos ponen en erección son los consabidos monumentos al Dictador, a algún obispo y a un Turia alegórico y pitopáusico. Los iberos eran diestros alfareros y trocaban sus cacharros por porretes de dos ceros en la plaza de la Virgen. Hablaban el alcorino (valenciano escasamente latinizado) y se montaron una red de moteles en las cuevas de El Maestrat para el pleno disfrute del sábado sabadete.

ILUMINACIÓN.— Problema que suele presentárseles a los barrios periféricos de nuestras grandes urbes y que sólo puede ser resuelto poniendo más bombillas o eliminando atributos viriles. La Peineta Rebelde se declara decidida partidaria de la electricidad y demás comodidades del mundo moderno.

INTERNACIONAL, Primera.— Primer tinglado de conspiración judeomasónica internacional cuya sección española instaló su domicilio social en Alcoi cuando esta ciudad ya tenía abundante obreraje y Valencia aún más botiguers si cabe que ahora.

INSTITUCIONALIZACIÓN del País Valenciano.— Reconocimiento de nuestra existencia como pueblo que se produjo después de que Abril Martorell nos visitara y comprobase cuán concurridas estaban las calles y plazas de estos pagos.

INCIENSO.— Oro y Mirra (Joan Francesc).

conflictivitat idiomàtica com a centre temàtic. Amb la intencionalitat destructiva, s'utilitza en aquest cas la deformació física (la falsa mutilació) i el joc de paraules (idioma-llengua) per introduir un doble sentit en la informació que sols pretén criticar l'enfrontament social al voltant de l'idioma dels valencians, promogut per cert sector de la classe política.

El diccionari preautonòmic fou un altre dels recursos utilitzats per Rafael Ventura Melià per oferir la seua visió humorística sobre l'actualitat política valenciana, apareixen també, en aquesta mena de glossari, temes de caire social, cultural o directament folklòrics. Com s'observa a l'exemple, el suposat diccionari no té intenció pedagògica alguna i sols pretén satiritzar la realitat per afrontar alguns problemes d'importància en la societat des d'una visió distesa. La peça, apareguda en la revista 31 de principis de juliol de 1978, segueix la línia temàtica de les anteriors, sent un reportatge amb un mètode constructiu de l'humor de caire irònic, amb la utilització de constants sarcasmes i del doble

significat.

La vinyeta signada per Harca i apareguda en el darrer número de VS (allà per finals de maig de 1980) reiterava l'humor sobre un dels temes més recurrents de la revista. S'adjunta ací amb la intenció de que s'observe que aquesta interpretació paròdica de la societat es feia per mitjà de tot tipus de tipologies. En aquesta cas, es fa ús de la vinyeta, amb un mètode constructiu de l'humor burlesc i exagerat i un eix moral

del protagonista de l'escena (el polític de la UCD Enrique Monsonís) caracteritzat pel cinisme i l'abús de poder.

Per últim, s'han vullgut adjuntar dues imatges còmiques per visualitzar l'amplitud de l'espectre temàtic de La Peineta Rebelde, acceptant que bona part de les peces humorístiques (a l'igual que la resta de la revista) es centraren en la conflictivitat identitària al País Valencià i el seu procés de consolidació de l'autonomia. El fotomuntatge sobre Joan Fuster pretenia parodiar la suposada servitud de les teories fusterianes als paràmetres ideològics establerts a Catalunya i, més enllà, la venda de certs personatges de la intel·lectualitat valenciana als interessos establerts per la classe

política o la burgesia catalana. Fou una de les acusacions que rebé VS al llarg de la seua història, malgrat la independència financera que, en aquest sentit, mostrà des del primer moment. Utilitzant la paròdia de la pel·lícula nord-americana Saturdat Night Fever (que a l'Estat espanyol es traduí com Fiebre del Sábado Noche) dirigida per John Badham i que llançà a actors como John Travolta o Karen Lynn Gorney, VS bromeja sobre la Fiebre del Oro Catalán, facilitant a Fuster una vestimenta pròpia del famós film. El

fotomuntatge tornà a parodiar sobre el tema identitari valencià, esta vegada utilitzant un dels intel·lectuals més respectats pel setmanari, amb l'objectiu de criticar les acusacions sobre la falsa venda de la cultura autònoma als interessos econòmics o culturals catalans. El mètode constructiu de l'humor, en aquest cas, és la deformació per mitjà de la disfressa, amb el joc de paraules per vincular la pel·lícula nord-americana a la situació política valenciana.

La darrera de les peces que es vol analitzar és una columna humorística amb una doble temàtica, doncs torna a unificar temes de caire nacional i internacional, en aquest cas, vinculats a l'economia. La falsa informació (apareguda en l'apartat El Provincial de

la revista número 90, que veié la llum a principis d'octubre de 1979), desvelava la suposada autoria per part d'infiltrats del règim comunista cubà de la vaga a la factoria d'automòbils de la Ford d'Almussafes. Es pretenia ridiculitzar amb aquesta notícia moltes altres aparegudes a mitjans d'informació de caire generalista en el que es carregava amb força contra el govern de Castro en la petita illa del Carib, culpabilitzant-lo d'inversemblants assumptes de la política internacional. Amb aquesta intencionalitat

Infiltrados cubanos provocan huelga en Ford

Según ha podido saber nuestra redacción de fuentes cercanas al Departamento de Estado y al Pentágono, las numerosas huelgas y conflictos laborales que se registran continuamente en la factoría Ford de Almusafes no se deben en modo alguno a la intransigencia patronal, ni a las condiciones salariales. Nuestros comunicantes nos han revelado la presencia en la fábrica de varios infiltrados cubanos, de la brigada Camilo Cienhuelgas, que aprovechando su parecido físico y antropológico con los hombres de l'Horta y la Ribera se distribuyen estratégicamente por las cadenas de montaje en forma de V y siembran el desconcierto y encrespan a los inocentes productores del mundo del trabajo. Para ocultar su acento caribeño, los cubanos en cuestión están siguiendo un curso intensivo, consistente en ver repetidas veces «La barraca» para escuchar detenidamente la entonación de estos auténticos valencianos de pura huerta virgen. Asimismo, el presidente Carter ha confirmado recientemente en Camp David la presencia en la fábrica de Almusafes de soldados bolcheviques disfrazados de señora de la limpieza muda, con lo que viene a corroborar lo que EL PROVINCIAL ha dicho desde hace mucho tiempo, a saber, que a los huelguistas les paga Moscú.

burlesca, s'inventa absolutament una notícia per ridiculitzar aquestes polítiques informatives, fent ús d'un eix moral que tematitzava sobre el cinisme comunicacional, la hostilitat cap a règims polítics adversos als establerts al món occidental i la incredulitat de determinats mitjans d'informació.

Aquestes seccions van aportar una visió voluntàriament deforme de la realitat política valenciana, en un intent, al contrari del que pot semblar, d'oferir claredat al discurs emès per les elits governamentals, és a dir, mitjançant la narració paròdica explicar els secrets de la política autòctona i espanyola. També, com es comenta posteriorment, es va pretendre en tot moment desmitificar les figures públiques en un intent d'acostar-les a la ciutadania, amb un total descontrol en la mescla de registres lingüístics i fins i tot en l'aplicació de diferents llengües, des del valencià, al castellà passant per l'anglès o el francès.

7.3. Les polèmiques informatives de VS

Si per algun tret va destacar *Valencia Semanal* al llarg dels seus quasi tres anys de trajectòria fou per erigir-se com un mitjà de comunicació provocador i valent que no va dubtar en llançar-se a la configuració d'informacions que l'enfrontaren als principals poders de tots els camps de la societat valenciana, des de la política a l'esport, passant per l'economia o la resta dels mitjans de comunicació. Alguns d'aquests conflictes ja s'han estudiat al present treball, cas de la pugna verbal que van mantindre el director de publicacions de VS, Amadeu Fabregat, i l'intel·lectual i polític Manuel Broseta; o la posició referent al principal dirigent de la dreta valenciana Fernando Abril Martorell, de la UCD. En aquest apartat, però, s'intenta aprofundir en els enfrontaments que a VS li van suposar determinades informacions, sobretot, sobre *Las Provincias* (el *media* més directament oposat ideològicament al setmanari valencianista) i l'extrema dreta valenciana i espanyola (sobretot a propòsit dels articles "Derecha, derecha, en blau la verdadera" i "Terrorismo en el País Valenciano"). També es visionaran altres conflictes de menor importància com alguns enfrontaments amb la revista *Valencia Fruits*, les discrepàncies i les contínues referències a la revista de caire blaver i secessionista *Murta* o el PSPV-PSOE, veient-se completada la secció amb els anàlisi introduïts en altres apartats.

La convicció democràtica dels responsables i autors que configuraren setmanalment VS va fer que s'emprengueren diferents “batalles” paral·leles a la informació en les que sempre es va pretendre millorar el múscul participatiu de la ciutadania mitjançant pràctiques democràtiques i democratitzadores que afavoriren la consolidació del nou sistema. Per exemple, les pàgines de VS en el seu número 45 de novembre de 1978 recollien un manifest de protesta contra un recent atemptat contra la seu del periòdic *El País*. *Un nuevo atentado contra la libertad de expresión se acaba de producir. El estupor y la rabia del primer momento no consiguen hacer acallar nuestra voz de protesta y condena por el salvaje hecho. Ya es sintomático que cuando este país alcanza lentamente su derecho a figurar entre los países democráticos surjan las manos de quienes se empeñan en volver a postrarlo en la miseria y el terror. Contra ellos, contra los que han atentado ahora contra El País la libertad o la democracia, levantamos nuestra voz. Sabemos que eso ya no basta. Pero aquí queda constancia de nuestra condena por el brutal y salvaje atentado y de nuestra solidaridad con quienes hacen El País*²⁵⁶. Tota una declaració d'intencions. El setmanari valencianista no va dubtar en recollir a les seues planes fragments de mitjans de comunicació d'arreu del territori espanyol que feien referència a l'actualitat valenciana. Baix el títol “Los Papeles” i situat en una posició privilegiada dins les fulles de VS, la publicació nacionalista cita mitjans com *El País*, *La Vanguardia*, *La Calle*, *Valencia Fruits*, *Canigó*, *La Verdad*, *Cal Dir*, *Andalán*, *Información* o *Levante*. Una infinitat de publicacions que ben bé es podien interpretar com la competència de VS però que a la redacció es veien com companys que treballaven per el mateix propòsit: la consolidació de la democràcia i de l'Estat de les Autonomies.

7.3.1. *Las Provincias*

Dins aquesta pretensió, VS prengué part obertament (de forma intrínseca i extrínseca) en la lluita per una oferta informativa plural que vetlés per un sistema de partits que superés les herències franquistes i els processos autonòmics desenvolupats a tot l'Estat espanyol. Aquest objectiu la va fer xocar constantment contra *Las Provincias* (LP), un mitjà de comunicació que aleshores (i fins a molt després) va capitanejar el moviment blaver en favor de la UCD i, per suposat, dels seus interessos comercials.

²⁵⁶ GRAU, G.: “Encuentros en la primera fase. Consell-Generalitat”. *Valencia Semanal*. Número 45. 5 de novembre de 1978. Pàgina 11.

Encara que constantment es feren referències al mitjà que es considerà l'*alter ego* de VS, la publicació valencianista dedica ja en setembre de 1978 una portada i un posterior ampli reportatge de Pilar López a *Las Provincias*, baix el títol de "Manipula que algo queda". L'article feia referència a una enquesta que el diari degà va publicar el diumenge 10 de setembre d'eixe any 1978 en el que s'afirmava, amb els suposats resultats de les preguntes a tres milions de valencians, que el País Valencià no era partidari dels Països Catalans i sí de la bandera amb franja blava. LP eludí donar els percentatges d'estratificació amb els que es realitzà el mostreig, realment confeccionat sobre 1.050 persones. A més, a la informació de López s'adjuntava unes clarificacions fetes per experts en enquestes i opinió de la Facultat d'Econòmiques de la Universitat de València, un debat amb les opinions de quatre distingits professors de sociologia com Josep Vicent Marqués, Damià Mollà, Josep Picó i Salvador Salcedo i una entrevista amb un encarregat de l'empresa que havia confeccionat el qüestionari, Icsa Gallup. *El día 10 se "omitieron" los datos de estratificación, número global de la muestra y porcentajes de error en el propio muestreo. "Las Provincias" se ha apresurado en poner remedio a esos "olvidos". Estos olvidos figuran en la encuesta del día 17, pero con escaso valor, ya que los porcentajes de estratificación no constan —interesante comprobar que el área Metropolitana de Valencia se lleva un 32 % de todas las encuestas realizadas—, como tampoco figuran el número de encuestas previstas y realizadas en cada pueblo o ciudad (Valencia Semanal ofrece estos datos en cuadro aparte). También el decano de la Alameda pisó fuerte el día 10, haciendo juicios y pontificando sobre los votantes del PSOE "decididamente a favor de la franja azul" y sobre la edad de los votantes más favorables a la misma. El día 17 dejó de pontificar: resultados limpios, porcentajes absolutos que es lo correcto, y abstención de intencionalidad, al menos en la portada. (...) Rectificar es de sabios —dicen por ahí—, pero una rectificación a medias deja el refrán en la mitad. Por ahora sigue la fiesta. Que siga, que siga, que en algo hay que divertirse...*²⁵⁷, finalitza López en un especejament en el que reflexionava globalment sobre les enquestes publicades per LP els dies 10 i 17 de desembre.

En un article sobre les reunions d'alguns dirigents valencians amb el president català, Josep Tarradellas, VS opina sobre el diari: *La ruptura del consenso que a nivel del Estado venia palpándose, tenía en el País Valenciano una clara materialización.*

²⁵⁷ LÓPEZ, Pilar: "Manipula que algo queda". Valencia Semanal". Número 39. 24 de setembre de 1978. Pàgina 22.

Ello pese a que, en la comida citada, Emilio Attard dijese que a nivel de País Valenciano no debería producirse, porque éste era imprescindible para alcanzar el estatuto de autonomía. El caso es que se ha roto. Y esa ruptura ha hecho navegar entre aguas revueltas a un Consell que cada día se ve más atacado — e impotente para hacer frente a las campañas que se le lanzan. No sólo desde la calle por grupos extremistas y desorientados, sino desde medios como "Las Provincias", o mejor desde los medios de que dispone María Consuelo Reyna y adláteres. Medios que practican eso que en información se conoce como terrorismo ideológico²⁵⁸. VS torna a dedicar una portada al degà de la informació baix el títol "Objetivo: Cargarse el País Valenciano", amb un posterior anàlisi en el que es situa el periòdic de María Consuelo Reyna com un mitjà destinat a la desestabilització del país en favor dels rèdits electorals de la dreta valenciana. El terrorismo ideológico de "Las Provincias" no pone bombas, pero fomenta desde sus páginas un clima de discordia civil y de enfrentamiento entre los valencianos. (...) En los medios periodísticos valencianos — mayormente vetados en la casa de la Alameda— se ironiza a menudo sobre la forma como María C. Reyna intenta influir en la vida política valenciana. "Un periodista — nos decía un colaborador de "Las Provincias"— ha de contar la realidad, pero María Consuelo pretende cambiarla". "Le gusta mangonear, poner y quitar reyes, ascender a la gente y quitarle luego los galones". El decano, desde luego, no refleja la realidad, sino que pretende inventarla, moldearla de acuerdo con sus intereses. "Es —nos comentaba otro colaborador de la casa que obviamente desea quedar también en el anonimato— una forma de periodismo más cercana al panfleto que a la objetividad". El decano se vale de todos los medios imaginables para modificar y manipular aquellas informaciones que no coinciden con la línea del periódico. Un ejemplo. El día que "Las Provincias" se vio en el trance de publicar unas declaraciones del conseller d'Educació Josep Lluís Barceló, en las que el ex diputado alicantino afirmaba la unidad de la lengua hablada por valencianos, catalanes y mallorquines, un duende misterioso se introdujo en la imprenta de la Alameda —o en el despacho de la sub-directora— y trastocó la palabra "unidad" en un término incomprensible en el contexto de aquella información. Parecía una errata, pero no lo era²⁵⁹. L'enfrontament al voltant dels símbols va ser continuat: El decano ha iniciado el 1979 con una brillante racha de manipulaciones informativas,

²⁵⁸ GRAU, G.: *Op. Cit.* Pàgina 11.

²⁵⁹ ANÒNIM: "Un periódico para la desestabilización". *Valencia Semanal*. Número 56. 21 de gener de 1979. Pàgina 26.

censuras e incluso falsedades. La primera de ellas pasará a la historia. El día de Reyes, seis de enero, aparecía en la primera plana de hueco del periódico un titular que decía así: "Ya ha tenido entrada en el Consell: el anteproyecto de Estatuto propone la bandera catalana como símbolo del País Valenciano". La manipulación era, en este caso, doble. Por una parte se reducía la bandera cuatribarrada a símbolo de Catalunya, cuando es bien sabido que se trata de la Senyera de todas las tierras de la antigua Corona de Aragón "Es una manipulación y una falsedad de juzgado de guardia", declararon a esta revista medios próximos al Consell, que no se ha pronunciado aún sobre el tema de la bandera. Por otra parte, "Las Provincias" presentaba este trabajo de un grupo de profesores de la Facultad de Derecho como si se tratara del anteproyecto oficial, cuando no es sino otro más de los varios que circulan por el País, con la particularidad de que sus autores son políticamente independientes y expertos en la materia²⁶⁰.

VS denuncia després les falsedats de *Las Provincias* a propòsit de la visita del Consell a Morella, amb la instal·lació de diferents banderes quadribarrades pel poble. *"Las Provincias" está, pues, en su punto álgido. Está en su salsa. No es previsible que con las tormentas electorales que se avecinan disminuya en la casa de la Alameda la estrategia de la tensión. María Consuelo Reyna juega ahora con la baza de la franja azul. Es su pretexto. Como antes jugó con lo de la lengua, hasta que vio y comprendió que por ese camino tenía todas las de perder. (...) El ambiente profesional es cada vez más difícil en la casa, en donde no todos los periodistas están de acuerdo con la línea del medio para el que trabajan. Sea como fuera, y con un José Ombuena en secundísimo plano, ahí está María Consuelo Reyna, Penélope del periodismo valenciano, que teje y desteje a su antojo la historia de cada día, la Historia grande. "Ella sabe —nos decía un ex-colaborador de la casa— que no hay lugar para un periódico como el suyo en un País Valenciano moderno, consciente y autónomo. Algo tendrá que hacer para evitarlo". Y lo está haciendo. Por eso, entre otras cosas, hay quien ha rebautizado ya al decano de la prensa valenciana con el nombre de "El Provincial"²⁶¹. L'anàlisi continua amb un estudi dels candidats polítics que el periòdic degà (sobretot amb la ploma de María Consuelo Reyna) intentava fer ascendir cap a cotes de poder cada vegada més àmplies, cas de Manuel Broseta i Ferrando Badía. Bastante se ha hablado ya del diario decano, pero siempre queda algo nuevo por decir.*

²⁶⁰ ANÒNIM: "Un periódico para la desestabilización". Op. Cit. Pàgines 27-28.

²⁶¹ ANÒNIM: "Un periódico para la desestabilización". Op. Cit. Pàgina 30.

Buena parte de su clientela valenciana —no de "las provincias" valencianas sino de "la provincia" de Valencia— hace tiempo que le cogió el truco a sus páginas, desconfiando sistemáticamente de ciertas informaciones e interpretaciones que se hacen en ellas. Pero muy pocos podían imaginar que algún día se acabaría de destapar la caja de Pandora, origen de tantos males, en un ambiciosísimo intento de intervenir directamente en la política local. De quitar y poner rey a su antojo. De Jugar burdamente a Washington Port pero al revés y en plan "casolano", a "Mercurio" gusanil que apuesta contra los Allende en favor de los Pinochet —perdón por la comparación— porque en ello le va el medro futuro. "Las Provincias" o, lo que es lo mismo, su subdirectora, acaba de dar el salto que le faltaba. De ser el diario de la derecha más recalcitrante —¿algún alma cándida lo había olvidado a pesar de aquella ya lejana "primavera progre"?— pasa a la beligerancia, a la intervención electoral directísima, con el fin de colocar a "sus hombres" en aquel escaño que pudiera quizá auparlos a una Generalitat, a un Consell o a un Ministerio central. ¿Y cuáles son los hombres de "Las Provincias", por si alguien no se ha dado cuenta? Pues muy fácil. Voilà²⁶².

Al número 62 de febrer de 1979, la portada de VS bromeja sobre les coincidències de la seua línia editorial i les critiques de LP contra Abril Martorell. A propòsit d'un article publicat setmanes abans sobre els secrets de la Caixa d'Estalvis de València i els interessos de certs sectors de la dreta en el negoci de l'entitat financera, VS redactà una informació sobre el calat que havia tingut la informació, també a LP. *Y circulaba como un "best-seller" entre los empleados de la Caja: desde el más alto ejecutivo hasta los mismos botones. María Consuelo Reyna también lo tenía en su mesa. Pero la subdirectora de "Las Provincias" tomó hace mucho tiempo la decisión de "no replicar en la vida nada de lo que se diga en Valencia Semanal, porque eso es lo que ellos buscan y no lo van a conseguir". La frase es textual, y demuestra que esta ciudad es un pañuelo y que no hace falta recurrir al espionaje electrónico para saber lo que ocurre en la casa del vecino²⁶³.*

L'equip Zig Zag (que Emilia Bolinches ha acceptat que era el seu pseudònim) redacta en maig de 1979 un reportatge de gran extensió en el que es fa un succint anàlisi de la situació de la premsa diària valenciana, estudiant també (encara que en menor

²⁶² ANÒNIM: "Los candidatos de Las Provincias. Manuel Broseta y Ferrando Badía", dins *Un periódico para la desestabilización*. Op. Cit. Pàgina 30.

²⁶³ GRAU, G.: "No les hagás caso, Fernando...". *Valencia Semanal*. Número 62. 25 de febrer de 1979. Pàgina 10.

profunditat) les revistes publicades al territori autòcton. En primer lloc es repassa la situació dels índexs de lectura del País Valencià, el camí cap a la privatització del sector i la introducció de mitjans de comunicació de tirada estatal entre els lectors valencians. Per exemple, del periòdic *Levante* s'afirma: *Si las páginas de Información han recogido una cierta brisa de aire fresco, no se puede decir lo mismo de Levante, editado en Valencia y que guarda celosamente su imagen formal de veterano, incómodo y absurdo diario. La mayor o menor apertura informativa, según qué secciones, ha estado más condicionada por el esfuerzo personal de algunos jóvenes redactores que por una planificación global. Difícilmente podría ser de otra forma puesto que el diario arrastra la visible rémora de contar con una plantilla envejecida y acomodaticia a los tiempos y poderes, proveniente en buena parte del en buena hora extinguido vespertino Jornada (también del Movimiento) cuyo personal absorbió. Y eso había de notarse, lógicamente*²⁶⁴. En aquest anàlisi, com no podia ser d'altra manera, també s'observa el paper del periòdic *Las Provincias*, del que es diu que era formalment conservador, campió dels titulars pitjor redactats de la premsa mundial, acumulador de capital sense contrapartida de millor tecnologia o professional alguna, la primera conclusió a la que s'arribava, afirmava VS, era que la empresa del periòdic degà no li interessava en absolut ni millor la qualitat ni augmenta la tirada als quioscos, situada en 43.564 exemplars segons la Oficina de Justificació de la Difusió (OJD), venent-se la majoria dels periòdics a la ciutat de València: *Ni le molesta la competencia (?) de Levante ni le falta publicidad, que cobra entre las 42 y las 130.000 pesetas, según ubicación y carácter de la página. Puede que por ello haya perdido una venta de aproximadamente dos mil ejemplares desde 1977. Los beneficios anuales se cifraban, hace unos cuatro años, entre 35 y 45 millones de pesetas. Un aumento de tirada —en el imposible caso de que se pretendiera de verdad hacer una prensa regional a estilo europeo— supondría forzosamente un aumento de gastos de papel y eso parece pesar decisivamente para que la empresa no se plantee más ambiciones cuantitativas ni cualitativas. La escasa influencia a niveles estatales de este diario— decano, y que podía haber jugado perfectamente a ello— se combina con la pobreza de tirada, y más si la comparamos con la de, por ejemplo, El Heraldo de Aragón (más de 64.000*

²⁶⁴ EQUIPO ZIG-ZAG: "Malos periódicos y pocos lectores. Prensa valenciana ¡Qué martirio!". *Valencia Semanal*. Número 72. 20 de maig de 1979. Pàgina 26.

*ejemplares) o La Voz de Galicia (68.800)*²⁶⁵. En un espejament posterior amb el títol “Las Provincias. Cuando la información destila veneno”, l'Equip Zig-Zag aprofundeix un poc més en el diari degà, considerant que, al ser una empresa privada, havia tingut l'ocasió de convertir-se en un respectable portaveu de la dreta democràtica, dissimulant mínimament el seu descarat partidisme en favor de algunes posicions que xocaven contra el pluralisme polític i la coherència informativa. *Si hay un astro que brille con fulgor propio, entre el mortecino firmamento de la prensa diaria valenciana, ése es, precisamente, el periódico "Las Provincias". Todos los reproches, todas las críticas que se podrían hacer a las demás publicaciones referidas a su más o menos descarado partidismo, a su escasa calidad informativa, a su conformista "ir tirando" porque los balances económicos de final de año siempre dan positivo... empalidecerían al lado de lo que las fuerzas democráticas, progresistas y nacionalistas opinan del diario decano. Tanto más considerando que una empresa estrictamente privada como Federico Domènech, S.A. podía, debía, haberse convertido cuando aún estaba a tiempo, al menos en el vehículo de la derecha "civilizada" y no en el soporte desinformativo de la desestabilización. Exageran algo quienes comparan a "Las Provincias" con el "Mercurio" chileno que tanto ayudó a los "gusanos" contra la democracia de Allende. Le regalan importancia y poderío a nuestro provinciano "Provincial". Pero tampoco hay que menospreciar los estragos que, en un pueblo desinformado, puede causar, y está causando, con ese tratamiento de la noticia totalmente manipulador, con esos globos sonda barriendo para casa, con esos inefables textos en los que director y subdirectora ponen al descubierto un talante absolutamente ultraderechista y antidemocrático. Sin el soporte de los mismos, difícilmente se produciría eco alguno, en la sociedad valenciana, de las estrambóticas teorías antiautonomistas que ponen en peligro el futuro del País Valenciano*²⁶⁶. VS considera que el diari del País Valencià (aquell que acabara aleshores convertint-se en hegemònic i defensor dels interessos autònoms) estava llavors per inventar. No com a conseqüència de que els valencians i valencianes tingueren els mitjans de comunicació que mereixien (com afirmava aleshores la dreta) sino, com reflexiona el Equip Zig-Zag, perquè els que posseïen el capital per invertir en la premsa democràtica valenciana no comptaven amb la

²⁶⁵ EQUIPO ZIG-ZAG: “Malos periódicos y pocos lectores. Prensa valenciana ¡Qué martirio!”. *Op. Cit.* Pàgina 27

²⁶⁶ *Op. Cit.*: Pàgina 28.

implicació per apostar per un mitjà plenament plural i preocupat i compromès per les necessitats del País Valencià, més enllà dels rèdits econòmics.

També els col·laboradors usuals de VS s'indignaren constantment per la política informativa del periòdic amb seu aleshores a l'Albereda. Així, un dels seus escriptors més insignes com Vicent Ventura reflexionava en setembre de 1979 sobre els criteris informatius de *Las Provincias* en referència als atacs violents contra alts representants del Consell i la Diputació de València i sobre les diferències entorn als símbols del País Valencià. *Per a "Las Provincias" les agressions físiques al president de la Diputació de València i la necessitat que va tindre el president del Consell d'ésser protegit no és més que culpa d'aquest últim, objectiu diari de les ires decanes de l'esmentat periòdic o, almenys, de la subdirectora, que signà una columna en la qual, referint-se a les agressions, escrigué: "Muchas veces se ha dicho que quien siembra vientos recoge tempestades, y algo de esto se podría aplicar al Presidente Albiñana, sobre quien recae gran parte de la culpa de la crispación existente..." Afegeix després que ha pres determinacions "antidemocràtiques", com establir que la bandera del Consell seria la "senyera" sense blau i amb un escut "singularitzador", el del mateix Consell. I oblida, és clar, perquè sense oblidar-ho no hauria "culpa", que és una "senyera" del Consell Preautonòmic i que, si no ho abona l'organisme que el segueixca, deixarà de tindre oficialitat. S'oblida també de què va ser adoptada per la majoria del Consell, d'esquerra aleshores, i que els ajuntaments que han acordat fer-la seua s'han sotmès a l'acord de majoria, com d'altres han decidit per majoria de la UCD, és clar, decantar-se per l'altra. I no pocs, defugint la qüestió, no ha adoptat cap "senyera"²⁶⁷.*

7.3.2. Valencia Fruits

Encara que de forma molt esporàdica, també fou d'interès l'enfrontament que VS va tenir a març de 1979 amb la revista especialitzada en el comerç *Valencia Fruits* després d'un article d'opinió d'un dels seus responsables, José Ferrer Camarena, criticant la revista valencianista per la seua falta d'orientació (més enllà de ser un "antitodo", deia, i la seua falta de convicció democràtica) i per ser citada el programa televisiu Aitana, el que *Valencia Fruits* considerava competència deslleial. *Está clara la*

²⁶⁷ VENTURA, Vicent: "La 'informació' nostra de cada dia". *Valencia Semanal*. Número 89. 30 de setembre de 1979. Pàgina 15

intención del señor Ferrer, don José. "Valencia Fruits" tuvo la "imparcialidad" informativa de recomendar desde sus páginas el voto a UCD. Entre sus cantos a la política del gobierno y los poemas que regularmente le publica don José a la hermana del vicepresidente Abril Martorell, espera sin duda el señor Ferrer conseguir alguno de los créditos que la Administración piensa conceder a la prensa. Por eso el ataque a VS intenta ser muy torpemente por cierto, un "desagravio" a la UCD. Esperemos que le cunda, que le sean pagados sus "servicios". Pero no vamos a cansar más a los lectores ni a proporcionarle más publicidad gratuita a "Valencia Fruits". El señor Ferrer, don José, ha conseguido la proeza de mandar en un semanario que proporciona pingües beneficios a costa de no incidir para nada en la sociedad valenciana. "Valencia Fruits" podría desaparecer, o editarse en Málaga o en Saturno y nadie, absolutamente nadie, lo iba a echar en falta. Ya es mérito, ya, alcanzar este nivel en una tierra tan necesitada de papeles democráticos como ésta²⁶⁸.

7.3.3. A braç partit: Murta versus Valencia Semanal

Per a realitzar una anàlisi degudament contextualitzada de VS és necessari també fer una ullada a la revista *Murta*, una publicació mensual que acollí la veu del blaverisme, encapçalat per les figures de Carlos Sentí Esteve, Miquel Adlert i Xavier Casp. La publicació començà a publicar-se en maig de 1978, sols un mesos després de *Valencia Semanal* (apareguda en desembre de 1977) i estigué present als quioscos durant seixanta-dos números. Amb una qualitat exquisida en quant al paper de la publicació (comparada en tantes altres iniciatives periodístiques de l'època), *Murta* comptà amb el suport del grup editorial Paraval SS, amb la figura de Manolo Zarzo com administrador únic. La seu, segons consta en les adreces facilitades per la revista per rebre els talons d'abonament, estava situada en el carrer Cronista Carreres, número 9 de València ciutat.

És curiós observar com la revista del valencianisme *blaver* posà en pràctica en els primers números un valencià molt similar al que ara s'accepta des dels aparells normatius, cas de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. Miquel Adlert publica en 1977 el seu llibre *En defensa de la llengua valenciana*, establint les bases lingüístiques

²⁶⁸ ANÒNIM: "Las rabietas de 'Valencia-fruits'. *Valencia Semanal*. Número 65. 25 de març de 1979. Pàgina 8.

adquirides per *Murta* durant els seus primers mesos de vida. Tanmateix, a partir del número 13 es produeix un canvi significatiu a instàncies de l'Acadèmia de Cultura Valenciana, capitana del valencianisme secessionista. S'anuncià en la portada i s'aplica en l'interior, amb un valencià allunyat de les formes normatives tàcitament aprovades pels especialistes filològics i que compté, per exemple, un nombre significatiu d'accents. L'enfrontament de *Murta* amb VS fou continuat, amb referències directes entre les dos revistes o amb la escenificació indirecta d'un País Valencià enormement polaritzat aleshores en l'apartat de la simbologia de la nova autonomia.

El número u de *Murta*, aparegut en maig de 1978, estava compostat pels articles:

- Benjamín Narbona Arnau “Política sanitària i politisació de la sanitat”. S’han respectat les formes ortogràfiques utilitzades a la revista de Sentí inclús en els noms dels autors.
- L’anònim sobre “Informe sobre la bandera”.
- Sereneta amb “Lo de casa, per als de casa”.
- Manuel Zarzo Lozano amb “L’agricultura en l’autonomia”.
- J.A. Gil Albors amb “València a teló baixat”.
- Xavier Marí amb “Des d’un racó del campus. Universitat: Ensenyament o reivindicació”.
- Josep Climent amb “A cascú lo seu”.
- Vicent Ll. Simó Santorja amb “A Joan Fuster se l’indigestà la paella”.
- Maria Teresa Oller amb “Les cançons de batre l’arròs en la Ribera del Xúquer”.
- J. Mª Arquimbau amb “Castelló davant d’un nou pla d’ordenació urbana”.
- Miquel Adlert amb “Raconet de la llengua valenciana”.
- Un text anònim sobre Ausiàs March.
- Informació de l’Acadèmia de Cultura Valenciana.
- Jaume Hernández amb “El deport valencià deixat de la mà”.
- Nelo sobre “Campeons de motorisme. Figures deportives de València”.

El preu inicial de la revista *Murta* fou de cinquanta pessetes, encarint-se després fins les setanta. Per la seua part, dos anys després, en el número vint-i-cinc de la publicació secessionista el contingut i els autors eren:

- “El Regne de València i la seua autonomia”, de Joà Ferrando Badia.
- “¡Admirable bona voluntat!”, de Miquèl Adlèrt Nogueròl.
- “L’Albufera se nos mor”, de J. Pelejero Ferrér.
- “Joan Btiste Comes, valencià de soca i arrèl”, de Josèp Climent.
- “El Corpus de València”, anònim.
- “El rei En Martí i la ciutat de València”, de Miquèl Llop Català.
- “Les arrels del poble valencià”, de Josèp Aparicio Pérez.
- “Guillém de Castro i sa obra ‘Las mocedades del Cid’”, de J.L. León Roca.
- “Crònica de Vallada: la nevassa”, de M^a. C. Perales Alcovér.
- “Almansa: La derrota militar (i II)”, d’Eduàrt Chulià Vicent.
- “A tu, amic, que eres polític d’ara, et recomane”, de Rafaèl Villar.
- “La Barraca plora”, de Carles Recio.
- “Camí avàll”, de Josèp Manuèl Vila.
- “Només part dels valencians, units a Europa per autopista”, per Vicent Pastor Chilar.
- “Açò ha vist Milo”
- “II Exposició d’Artesania organisaada per la Federació Provincial de Gremis Artesans de València”, de Francésc Ruiz López.
- “Illes valencians” (2ª part), de V. R. P.
- “La llengua valenciana en Capdét”, d’Alfóns Vila.
- “L’art de la cuina valenciana”, de Vicent Ll. Simó Santorja.
- “Raconét de la llengua valenciana”, de Laura Garcia Bru i Chimo Lanuza.
- “Premi Angel Villena 1980. Roméu”, de Enríc Calvo Dolz.

Al llarg dels diferents números apareixen constants argumentacions blaveres (sovint amb to victimista) entorn a tota la simbologia valencianista, aleshores per establir. Cas de la diferència del valencià i el català, la defensa de la bandera amb blau de la ciutat de València com l’ensinya de tot el País o la defensa de la denominació del territori com a Regne de València o Regió Valenciana. Sempre amb constants argumentacions històriques que no han comptat amb el suport del món acadèmic

valencià que ha estudiat la història cultural, social o lingüística i, per tant, limitant aquestes teories a un reducte d'intel·lectuals valencians. A *Murta* (de forma molt simptomàtica) apareixen constants articles reproduïts literalment de *Las Provincias*, aleshores el mitjà de comunicació més important en quant a la veu del blaverisme i en ella (en *Murta*) és fàcil trobar constants referències tant a la Real Acadèmia de Cultura Valenciana com al Grup d'Acció Valencianista, un GAV del que naixeren moltes de les accions més directes contra l'esquerra durant la Transició i la dècada dels huitanta.

Per suposat, es pretengué en tot moment fer política de confrontació amb el fusterianisme/catalanisme amb la utilització d'un determinat tipus de valencià, l'anomenat *secessionista*, per trencar les normes ortogràfiques establertes a Castelló el 1932 i emprar preferentment vocabulari farcit de castellanismes més que apropar-se a paraules catalanes en desús en el llenguatge col·loquial. La majoria temàtica, així doncs, es concentra en l'anticatalanisme, en el plantejament de que existia una intenció maquiavèlica d'acabar amb l'essència valenciana introduint-la en una macroestructura nacional com els Països Catalans. Aquesta obsessió temàtica féu que la revista "s'oblidés" de reclamar amb convicció una autonomia valenciana encara aleshores per aconseguir i després per consolidar i que es desenvolupés una visió totalment centralista, sense visibilitat de les diferències existents en el País més enllà del Cap i Casal.

Contràriament, *Murta* repetí durant molts números en la seua etapa inicial un text en defensa del castellà com a llengua també dels valencians: *Naturalment, Murta no desestima, ni molt manco pretén marginar de València l'esplèndida llengua castellana, perquè Murta comença a reconèixer i acceptar en pla d'igualtat el bilingüisme valencià que considera part integrant de la personalitat valenciana, per a l'afirmació plena de la qual naix la nostra revista. Però a eixa faceta entranyable de la personalitat valenciana que constituïx l'idioma castellà no l'ataca el pancatalanisme, conscient de la inutilitat, perquè sap que el castellà és fort; sinó que 'valentment' ataca al que se sap que està dèbil: el valencià. I perquè és l'atacat, perquè està dèbil, és el que necessita ajuda i defensa. I per a això naix i és Murta: per a defendre la nostra llengua valenciana a la que, després de quaranta anys sense tindre presa de ninguna periodicitat, ara ve Murta a donar-li-la, en el valencià sense contaminacions en qué es publica la nostra revista. Murta no solament considera la castellana com a l'altra*

*llengua 'dels valencians' (i ací sí que està ben dit), sinó que vol perviure i, en el futur, donar vida i anar acompanyada d'atra revista en castellà*²⁶⁹.

Tota una declaració d'intencions però també un text on es visualitza perfectament la trajectòria pressa pel blaverisme en la denominada Batalla de València. El text és de la primera època i les diferències lingüístiques (s'ha respectat el model utilitzat a la publicació de Sentí) són escasses. Serà després, amb el pas dels mesos i la intensificació del conflicte pels símbols, quan el valencianisme secessionista desenvolupe una política per ampliar la distància entre les diferents varietats del català, assumint normes ortogràfiques de complicada fonamentació lingüística.

Murta pren part també en l'aspecte més polític de la qüestió valenciana i reclama el vot activament per a les formacions que defensaven el seu valencianisme, exposant posicions (sempre dels partits d'esquerres) que consideraven catalanistes per a que els lectors “conegueren la veritat de les diferents opcions”. *Ciudadà valencià que sents la valencianitat: si no vols que t'obliguen a usar com a nom de ta Pàtria Valenciana, el d'un país català: ni que et facen tindre per bandera valenciana la bandera catalana, penjant-li o no càguila; ni que et forcen a usar en lloc de la llengua valenciana la llengua catalana, NO VOTES candidatures pancatalanistes. Com a guia recorda que són pancatalanistes tots els partits marxistes, des del PSAN que ho proclama en son nom, al PSOE que ha intentat amargar-ho. El Partit Nacionalista del PV i el Partit Carlí del PV. ¡Ha d'eixir elegida València! El candidat vencedor ha de ser València!*²⁷⁰

Murta llança també constants acusacions de pancatalanisme sobre diferents intel·lectuals progressistes, cas de Joan Fuster, Manuel Sanchis Guarner o Vicent Andrés Estellés i a les seues pàgines apareixen repetidament textos publicats pels mitjans de comunicació o els partits polítics catalans amb referències al País Valencià i la cultura compartida pels diferents territoris de parla catalana, en una exposició del que es suposa són els perills de colonització. Els autors de *Murta* es denominen a tot hora com “els autèntics valencians” i fan constants al·lusions a la manca de resposta de les autoritats polítiques davant les “proves” aportades per la revista. És també assidu a la publicació de Sentí l'afirmació que es defensa el Consell com a institució però no els integrants polítics que la representen amb el socialista Josep Lluís Albiñana al cap, que consideren no han sigut elegits pel poble.

²⁶⁹ *Murta*. Abril de 1978. Número 2. Pàgina 3. Aquest text apareix constantment en diferents edicions de la publicació secessionista, citant-se, en aquest cas, l'exemple del número 2.

²⁷⁰ *Murta*. Gener de 1979. Número 9. Pàgina 1.

Algunes de les conductes de *Murta* poden inclús qualificar-se de poc prudents en el context en el qual van ser expressades, perquè la revista acapara i promociona a les seues pàgines les opinions de grups que capitanejaren aleshores polítiques violentes, cas del GAV o els Ballesters del Centenar de la Ploma. És el cas de la cobertura que es fa sobre el programa televisiu de Martín Ferrand en el que aparegueren Joan Fuster, Vicent Andrés Estellés i el senador Vicente Bevià exposant la història i la fonamentació dels símbols valencians en la seua versió progressista (i acadèmicament acceptada). *Murta* recull les opinions d'aquests grups, d'UCD i de l'Associació Defensora de los Intereses de Alicante. En el comunicat dels Ballesters del Centenar de la Ploma es diu: *El fantasma dels Països Catalans, segueix cap avant. ¿Qué estem fent els valencians per apartar-lo dels nostres caps i dels caps dels nostres fills? I sobre tot, ¿qué nos caldrà fer per a posar punt final a tanta i tanta insensateja?*²⁷¹. Un escrit que, venint d'un grup que s'autoresponsabilitzà a la segona etapa dels anys setanta amb les sigles BCP de diferents atacs violents i de nombroses pintades en to amenaçant a les parets de la ciutat de València, ben bé podia considerar-se una amenaça perillosa que promovia la violència.

La revista, sense deixar de condemnar la violència, l'entén i es queda molt a prop de justificar-la quan en el número disset d'octubre de 1979 explica les agressions contra algunes autoritats valencianes en la Diada del País Valencià exposant que: *El rebúig de la violència no obsta al rebúig de la provocació que origina la violència. Perqué ben sabút es que quan es tracta d'un delit, també es condena la inducció, i una de les maneres d'induir a la violència es provocar-la. La civilitat es una condició humana que s'exigix a tots.*

El primer article que fa referència directa a VS en *Murta* apareix en el número cinc de setembre de 1978, titulat "Valencia Semanal, la Constitució i el Còdic Penal". En un article que no va signat i que, per tant, assumeix la direcció de la revista, es comença considerant *fascistes* (sic) a aquells pancatalanistes que *contra la llibertat i la democràcia, insulten i injurien als adversaris, atropellant les lleis, començant per la Constitució*. L'autor defensa que, malgrat que el text constitucional encara no s'havia aprovat formalment, era important començar a respectar-la per tots els demòcrates. *Valencia Semanal és lliberal i demòcrata o totalitària, de l'extrem opost al franquisme, clar? I així mateix, Valencia Semanal no té en conte el Còdic Penal*²⁷². L'article es

²⁷¹ *Murta*. Octubre de 1979. Número 17. Portada.

²⁷² *Murta*. Setembre de 1978. Número 5. Pàgina 24.

basava en que, segons es denunciava, sense que *Murta* ni el seu director literari, Xavier Casp, hagueren atacat VS, aquesta, en el seu número trenta-cinc del 6 d'agost de 1978 va publicar una foto de Casp sense autorització de l'escriptor secessionista, manipulant la imatge de forma còmica amb un barret nazi. *Murta* considerava que aquesta era una conducta anticonstitucional, qualificant-ho d'injúria greu. L'article acabava amb una amenaça més que oberta: *Valencia Semanal que seguix les maneres de Dos y Dos, inclús en posar cobrecaps a Xavier Casp, ja ho sap: deu retractar-se a temps. El que avisa no és traïdor.*

La següent referència és del número sis, pàgina 48, quan *Murta* intenta clarificar unes imatges sobre els actes de Caudete (Albacete) que recollia VS en el seu número 19, del 16 d'abril de 1978, en el que s'explicava que els participants en les festes de la localitat reclamaven tornar a formar part del territori valencià amb banderes valencianes. VS explicava el fet sense deixar clar quines banderes eren, mentre *Murta* explica que les imatges del setmanari de Sena contenien una mala qualitat intencionada que impedia observar amb claredat que les banderes eren quadribarrades coronades, l'enssenya de la ciutat de València. *Resulta que qui no ho té clar és Valencia Semanal*²⁷³, diuen per finalitzar.

Un article de Xavier Casp contestant a Manuel Sanchis Guarner suposa la següent menció a VS en *Murta*. És de novembre de 1978, en el número 9 de la publicació mensual, fent referència a un text de l'intel·lectual valencià publicat l'11 de març, en el número 63 i titulat "De Mallorca a València". El text versa sobre els inicis del valencianisme i l'aparició de Joan Fuster.

En el mateix sentit, contrari a la versió de Sanchis Guarner, ofereix la seua opinió (amb textos de gran llargària i densitat) Miquel Adlert en el següent número de *Murta*. Al número quinze publicat a juliol de 1979 Miquèl Lerma fa un aclariment a un article publicat a VS per J.T. referent als XVII Premis Ausiàs March de Poesia de Gandia. En el número 18 apareix una nova referència a VS, esta vegada indirecta a través de la persona de Fabregat. L'article d'opinió de la revista secessionista titulat "Fabregat-Verdurín" carrega contra l'escriptor de VS al considerar que erra en les seues afirmacions sobre la finançament de *Murta* i sobre els inicis del valencianisme. *Les criatures del pancatalanisme han de tindre en compte que per a escriure no basta en dir als adversaris totes eixes idiotees de fasciste, bunker, reaccionari, etc. I, per cert, ¿cóm*

²⁷³ *Murta*. Octubre de 1978. Número 6. Pàgina 48.

*Fabregàt-Verdurín es ara tan entusiaste de la mala reproducció minifabrista que son les normes de Castelló, quan abans dia que calia aprendre el Fabra de l'A a la Z i que ell el posava en la maleta quan eixia els fins de semana?*²⁷⁴.

En el número vint de *Murta* es recull un text anònim que fa referència a VS citant un reportatge de *Interviú*: *Se diu que el semanari València Semanal que s'oferi en venda al PSOE per 5.000.000 de pessetes, més uns altres 5.000.000 de pessetes que necessitava per a surar (puix que els administradors el tenien prou enfangat), ha venut les seues accions al senador Alfons Cucó i altres militants del PSOE valencià, entre els que pareix que està l'honorable Albiñana. (Per lo vist el PSOE no volgué comprar-lo). ¿D'on hauran tret els diners Cucó, Albiñana i altres?, pregunta Interviú. En lo qual continuen definint-se qui son qui en les esquerres valencianeres (o pancatalanistes)*²⁷⁵.

Murta i *València Semanal*, tant diferents l'una de l'altra, representant aquella les posicions del regionalisme secesionista (blaverisme) que va utilitzar la dreta com element de trencament (*cleavage*) durant la batalla de València; representant aquesta la defensa d'un país que aspirava a les màximes quotes d'autogovern dins un estat definitivament descentralitzat, viviren vides paral·leles. *Murta* desaparegué en 1984, dos anys després de la constitució del règim autonòmic valencià a través de l'aprovació definitiva de l'Estatut.

Al llarg dels sis anys d'existència, *Murta* va ser, sovint, una revista amb pretensions intel·lectuals, allunyada del to groller tan habitual en altres publicacions del sector blaver –com ara en *Som*, la revista del GAV– i amb el desig de donar cobertura a les institucions privades vinculades al blaverisme, com ara Lo Rat Penat o l'Acadèmia de Cultura Valenciana. En eixe sentit, *Murta* defuig donar-li autoritat a la universitat o als centres acadèmics públics per considerar-los emporis del pancatalanisme: *Advertim a l'alcalde de la capital del Regne de València que, encara que per sa joventut ho ignore, hi ha una "Academia de Cultura Valenciana" que acaba de publicar l'ortografia de la llengua valenciana. I nos extranya que no sàpia que ni el castellà, ni el català, ni el vasc, ni el galléc, ni ninguna llengua estrangera, no s'orienten per ningun institút ni càtedra universitaria, sinó per les respectives acadèmies, que en Catalunya li diuen Institut d'Estudis Catalans*²⁷⁶.

²⁷⁴ *Murta*. Novembre de 1979. Número 18. Pàgina 5.

²⁷⁵ *Murta*. Gener de 1980. Número 20. Pàgina 5.

²⁷⁶ *Murta*. Octubre 1979. Número 17. Pg. 5

Murta formava part de l'estratègia de respectabilitat que demanava per a si mateix el sector blaver, que no volia ser conegut, només, pel seu activisme a peu de carrer i amb maneres sovint violentes. Per això, *Murta* i *Valencia Semanal* toparan sovint. VS és una tribuna, un aparador, de la intel·lectualitat progressista i dels joves periodistes que li fan costat i que propulsen l'autogovern, mentre *Murta* és la revista d'aquells que poden donar-li arguments —o intentar fer-ho des de posicions acadèmiques o pseudoacadèmiques— als plantejaments secessionistes i antifusterians.

7.4. La violència vista a través de VS

Després d'analitzar en diferents apartats la posició de VS en referència als partits polítics de dretes i als mitjans de comunicació que va representar aquestes opcions durant la Transició, s'ha dedicat un apartat a estudiar la campanya informativa empresa per la publicació setmanal contra l'extrema dreta valenciana (de procedència) i espanyolista (de convicció) i les seues pràctiques violentes que atemptaven contra la convivència democràtica. Com s'ha comentat, el Col·lectiu B. Pérez de VS fou premiat amb el guardó de la Llibertat d'Expressió per el seu intrèpid i valuós reportatge sobre els integrants de les posicions més radicals de la dreta però, ni molt menys, representà aquesta l'única informació sobre aquest món, sovint desconegut, sovint impune judicialment i protegit políticament. La pretensió democratitzadora i plural dels artífexs de VS els va dur, inclús, a denunciar públicament (com no podia ser d'altra forma però introduint en un context en el que no era la pràctica usual) els atacs contra les seues formacions de dreta o d'extrema dreta com Fuerza Nueva.

Una de les primeres referència dins VS a les pràctiques violentes desenvolupades per diferents sectors, majoritàriament de dretes, al País Valencià fou l'atemptat contra les instal·lacions de la publicació a València, exactament al carrer Doctor Sumi número 19, on estava aleshores la seu de la firma Vila, una de les enquadernadores del setmanari. Una o dos botelles de líquid inflamable esclataren en la matinada del dia 22 de desembre de 1977, produint una gran alarma entre el veïnat i sols evitant que el local es cremés sencer la ràpida intervenció dels bombers. El líquid inflamable es va expandir pels muntons de llibres i revistes existents a l'enquadernadora, on també es treballava aleshores amb publicacions com *Cal Dir* (òrgan del PCPV), *El Poble Valencià* (revista del PSPV), *València CF* (del club de

futbol) i la mateixa VS. *Hasta el momento de redactar esta nota, nadie ha reivindicado el atentado, aunque se supone su intencionalidad política y el móvil desestabilizador que anima este tipo de acciones contra la democracia y en este caso, contra el hecho informativo mismo. Varios partidos políticos, entre los que se encuentran el PSOE, el PCPV y el PSP, así como otros de la izquierda extraparlamentaria, han expresado en una nota su indignación ante la absoluta impunidad con que estos hechos se vienen sucediendo sin la mínima aclaración de responsabilidades, cuando de todos son conocidos los grupos fascistas que impulsan y realizan estos atentados. La responsabilidad de las autoridades gubernativas y policiales, al no haber puesto los medios para acabar con estos actos, es innegable". En la misma nota se exige la detención y desarticulación de todos los grupos fascistas*²⁷⁷, exposava en to crític la informació anònima adjuntada per VS.

En un dels seus múltiples espais d'opinió (esta vegada el denominat "Temps barrat" que complementava l'editorial en quan a secció d'opinió representativa del mitjà), Amadeu Fabregat carrega contra les pràctiques violentes desenvolupades per l'extrema dreta (ultradreta, diu el periodista textualment) a mitjans de l'any 1978, sobretot per pressionar al Consell en la pressa de decisions al voltant dels símbols. *La ciutat de Valencia va plena de pamflets anònims i -és a dir, de la ultradreta- on es parla de la "traïció" del Plenari i es convida al "poble valencià" a la revolta antiparlamentària. Una pamfletada feta, per cert, amb un gran luxe de mitjans econòmics la procedència dels quals caldria esbrinar per tal de saber quina mena d'"or" promociona aquests papers. I tan insultants i poc civilitzats són els mètodes d'aquests grupuscles que una cosa, almenys, està quedant molt clara, si més no, per a quantitat de gent que vivia encara en el dubte o la confusió. I és que el País Valencià no es divideix, com volen fer creure, en "valencianistes" i "catalanistes". No. Ací nomes hi ha els demòcrates que volen un País autònom i lliure i els qui pretenen rebentar aquesta possibilitat al preu que siga. I entre els uns i els altres, milers i milers de persones desinformades o manipulades però que, atenció, votaren pel canvi democràtic en les passades eleccions del 15-J. I això, em sembla, ja vol dir alguna cosa*²⁷⁸. Fabregat considerava que en eixe context, els continus atacs al Plenari, les pintades i els crits contra la denominació de País Valencia (consagrada al Butlletí Oficial de l'Estat)

²⁷⁷ ANÒNIM: "Atentado contra la encuadernador de Valencia Semanal". *Valencia Semanal*. Número 4. 1 de gener de 1978. Pàgina 6.

²⁷⁸ FABREGAT, Amadeu: "Superar les ambigüitats del Plenari". *Valencia Semanal*. Número 19. 16 d'abril de 1978. Pàgina 17.

provenien d'una extrema dreta que no aconseguí col·locar, a les urnes del 15-J, cap dels seus personatges. La seua representativitat era, doncs, nul·la. El director de publicacions considerava que cal tenir-ho ben en compte per tal de no atorgar, a aquella espècie de terrorisme històric que suportaven sobretot a la ciutat de València, més importància que aquella que realment tenia. Fabregat creia que determinats mitjans de difusió amplificaven desproporcionadament la veu d'aquests grupuscles i que la supervivència del franquisme a les estructures municipals afavoria aquesta mena de maniobres. *El Plenari ha funcionat fins ara com un organisme quasibé burocràtic la tasca del qual ha estat d'aconseguir engegar la maquinària autonòmica. Sense recursos econòmics ni capacitat organitzativa, i amb una dosi d'ambigüïtat que pretenia la meta impossible de fer callar la ultradreta, els dèficits de la seua actuació han de ser a hores d'ara superats pel Consell. Aquest Consell ha de sentar, d'entrada, les bases de la seua autoritat i de la força moral i política que li atorguen els vots que l'han fet possible. Les vacil·lacions i els silencis del Plenari han de ser superats mitjançant l'estratègia més oportuna i emprant els mitjans de difusió estatals que, òbviament, han de col·laborar amb el Consell d'una manera total i sincronitzada. El Consell, doncs, ha de donar explicacions clares i rotundes al País. Ha de dir les coses pel seu nom sense deixar-se coaccionar ni prendre por per unes acusacions de "traïció" que, repetesc, sempre practicarà l'extrema dreta perquè l'insult i la destrucció són les seues úniques i possibles alternatives*²⁷⁹, finalitzava Fabregat.

Dos mesos després tingueren lloc diferents atacs contra l'intel·lectual Sanchis Guarner dels que la revista va informar de forma crítica a les seues pàgines. *Cuando el domingo 21 de mayo, los manifestantes que habían sido enardecidos previamente por el verbo de Ignacio Carrau y Juan Ferrando Badia, catedrático de la Universidad de Valencia, llegaron ante el domicilio del profesor Sanchis Guarner, allí protagonizaron uno de los actos más irracionales y estúpidos que registra la historia valenciana de nuestros días, poniendo de manifiesto su desprecio tanto contra la libertad de expresión, como contra la obra y la persona de uno de los intelectuales más preclaros del País Valenciano*²⁸⁰. Una veïna, en comprovar els exaltats ànims dels manifestants que ja havien forçat la porta del pati, va cridar a la policia que en cap moment ni va intervenir ni va acudir per a fer front als assaltants, malgrat l'evident risc que va patir el

²⁷⁹ FABREGAT: *Op. Cit.*

²⁸⁰ GRAU, G.: "Los ataques a Sanchis Guarner", dins "Siete días que conmovieron a Valencia". *Valencia Semanal*. Número 26. 4 de juny de 1978. Pàgina 13.

professor i la seua esposa. L'explosió d'un petard, els crits dels manifestants, les pintades que van efectuar, van aconseguir alarmar els veïns del professor i també a ell mateix. A partir d'aquell matí que recull VS, les trucades telefòniques en les quals se li amenaça de mort i els insults més obscens es van repetir sense descans. *Sanchis Guarner no ha pedido protección oficial. Simplemente se ha limitado a entrevistarse con el gobernador civil, que no le proporcionó sino que buenas palabras. Pero no es con buenas palabras con lo que se garantiza la integridad física de los ciudadanos y eso el señor Pérez Olea, gobernador civil de Valencia, lo sabe. O debería. La violencia contra Sanchis Guarner aconsejó al profesor y su esposa, dejar su vivienda durante unos días, pernoctando en casa de unos amigos. El lunes, día 22, los incidentes continuaron. El profesor Sanchis Guarner inició en la universidad una serie de conferencias sobre el cincuentenario de Vicente Blasco Ibáñez. Al inicio del acto fueron vistos en el salón diversos miembros de grupúsculos de extrema derecha que portando piedras en unas bolsas que llevaban pintada la senyera con franja azul de la ciudad de Valencia, intentaron, sin conseguirlo, reventar el acto, al emplear, incluso trons de bac. Cuando el resto de los asistentes comenzaron a aplaudir al profesor, los fascistas optaron por abandonar el recinto de uno en uno y dando a su salida grandes portazos. Los incidentes más graves se produjeron una vez finalizada la conferencia, en la que grupos de Fuerza Nueva apoyados por miembros del Grupo de Acción Valencianista y Unión Regional Valencianista, intentaron agredir al profesor y sus acompañantes cuando intentaron salir a la calle. Los acosados tuvieron que esperar durante una hora a que los ánimos se calmasen. El ciclo de conferencias que organizó la Universidad, hubo de ser suspendido finalmente a la vista de las escasas garantías que ofrecía su celebración*²⁸¹, relata VS. La publicació, encara que per mitjà d'una notícia merament informativa, aprofundeix en els fets dels atacs contra el món intel·lectual valencià, no sempre recollit pels diferents mitjans de comunicació de la Transició. També l'elecció d'informar d'uns determinats fets suposava una posada en escena de la política democratitzadora de la publicació nacionalista.

A juliol de 1978, VS denuncia els atacs verbals i físics patits per alguns dels participants en la tercera edició de l'Escola d'Estiu que, en la seua clausura, va celebrar una festa popular a una de les places de Campanar amb la col·laboració de l'associació de veïns del barri. Estava dedicada, principalment, als xiquets, però això no fou obstacle

²⁸¹ *Op. Cit.*

perquè es produïren diferents altercats protagonitzats, segons denunciava la publicació setmanal, per grups del GAV i Fuerza Nueva. VS recollia diferents declaracions dels testicles presencials i d'alguns dels agredits, dels que també s'adjuntava fotografies. Així, les agressors quedaren una vegada immortalitzats per les càmeres dels fotògrafs de VS, publicant-se les seues imatges per denunciar una vegada més la impunitat de la que gaudien aquests grupuscles. La reclamació de responsabilitats tornà a quedar sense resposta alguna.

A la setmana següent, 30 de juliol de 1978, apareix en les primeres pàgines de VS una denuncia contra els atemptats d'ETA soferts a Madrid que costaren la vida als militars Sánchez Ramos y Pérez Rodríguez. Per damunt de conviccions ideològiques, el setmanari valencianista es mostrà sempre (i en això cap dubte cap) com un mitjà plenament democràtic que lluità en tot moment per l'assoliment i la consolidació del nou sistema de partits, plural i lliure. És per això que acostumà a denunciar sempre que es produïren tots els atemptats que, en la direcció en la que anaren (foren les víctimes de dretes o d'esquerra, polítics o ciutadans, mitjans de comunicació o entitats com l'exercit) feren trontollar la jove democràcia espanyola. *En este país se vive desde hace demasiados años con el corazón en un puño. La jornada del viernes 21 de junio, después que los teletipos retransmitieran las noticias sobre los salvajes asesinatos de dos militares en Madrid, fue uno de los días más angustiosos de los últimos tiempos. Estábamos acostumbrados ya —aunque nunca nos resignemos— a ese paralelismo fatal que hace que cada paso trascendental hacia la Democracia vaya acompañado, en este país, con la sangre que la comparsa terrorista nos pone en el camino. Por eso se veía venir. Algo tan importante como una Constitución democrática no podía haber salido del hemiciclo del Congreso sin un gran intento desestabilizador contra el Estado y contra la voluntad de todos los ciudadanos. Seamos claros. Esto no será toda la Democracia que queremos, pero sí es ya, y desde que el pueblo lo votara, una democracia. Y desde que la soberanía volviera al pueblo a través de las urnas, el terrorismo no tiene ya, ahora y aquí, ninguna justificación ni coartada ideológica para seguir adelante con sus planes. Se sabía ya, o al menos se suponía, que la aprobación del proyecto constitucional se vería acompañado de acciones criminales como la que el viernes cosechó la indignación de todo el país. El miedo de quienes temen ver sus posiciones mermadas por la buena legalidad constitucional no podía sino traducirse en esta sangre de ahora. Sabemos lo que quieren. Conocemos los perfiles de sus cartucheras y el color y los emblemas de su fanática violencia. Una vez más nos*

*quieren salvar, y como señalaba un colega en las tareas informativas, "desde sus periódicos y sus tribunas alientan la subversión". Conocemos sus métodos. Sabemos a quiénes sirven*²⁸².

Després de les vacances estiuenques, els redactors de VS trobaren la seu de la revista decorada amb un bon nombre de pintades que alertaven la gent que allí s'elaborava una publicació catalanista. El setmanari tornà a fer públiques les imatges, avisant els agressors que hi havia *Valencia Semanal per a rato*, deien literalment. *Por lo Que hace a las frases nos dedican, juzgue el lector mismo de Valencia Semanal sobre la miseria argumental que exhiben. Causan vergüenza ajena, y dan más pena que otra cosa. Respecto a los autores, se ve que la cretinez y el fanatismo andan muy apareados con la cobardía de quienes no saben dar un paso ni ofrecer una serena razón como no sea amparados con el mantón del anonimato*²⁸³. Altra de les referències importants d'atemptats contra la publicació fou el suposat paquet bomba establert a pocs metres de la porta de la redacció de la revista, en setembre de 1978. Com es pot observar, hi ha una continuïtat quasi setmanal en les agressions. L'alerta dels veïns va fer presentar-se allí un bon nombre de policies, es va tallar el tràfic i sols els artificiers especialitzats pogueren desestimar que el paquet es tractés d'un explosiu perillós. Així es va analitzar a VS: *Resultó ser sólo, hizo saber la policía, un paquete de esponjas. ¿Una casualidad? ¿Puesto adrede para asustar? No creemos que pueda saberse. Pero los vecinos se asustaron, y nosotros también. Y eso, claro está, porque se sabe que hay gente muy capaz. Así fue el pequeño susto de la calle Sorní y ante el domicilio de VS. Ni más ni menos. Nos alegró que no fuera nada. Y ojala no hubiera habido ni susto ni alarma. Para que así sucediera sobran las amenazas y los grupos incontrolados que tan impunemente andan sueltos por ahí*²⁸⁴.

VS va dedicar un ampli reportatge a relatar tots els secrets coneguts sobre l'atemptat sofert per l'historiador Sanchir Guarner en el seu domicili en els mesos centrals de 1978, denunciant, una vegada més, la impunitat dels violents al País Valencià. *Y aún hoy, con la democracia recién parida y la dictadura definitivamente enterrada, los hijos de la última, los sicarios del fascismo, se chotean de un proceso que ha costado al país sangre, sudor y lágrimas. Y las que quedan por derramar hasta*

²⁸² ANÒNIM: "No conseguirán sus propósitos". *Valencia Semanal*. Número 34. 30 de juliol de 1978. Pàgina 6.

²⁸³ ANÒNIM: "Anónimos veraniegos". *Valencia Semanal*. Número 36. 3 de setembre de 1978. Pàgina 6.

²⁸⁴ ANÒNIM: "El extraño paquete de Valencia Semanal". *Valencia Semanal*. Número 37. 10 de setembre de 1978. Pàgina 15.

*que se sienten en el banquillo todos y cada uno de los provocadores e incitadores (ese terrorismo ideológico que tira la piedra y esconde la mano diciendo "yo no he sido"). Todos y cada uno de los gamberros antiautonomistas y antidemocráticos. Todos y cada uno de los asesinos*²⁸⁵. Ja en el número 52, de desembre de 1978, el tema del terrorisme al País Valencià centra VS, al que dedica la portada i un extens reportatge intern. L'article de RMS suposa un interessant informe sobre les activitats i els trets que defineixen els grups violents valencians, que van recórrer inclús a les bombes contra els intel·lectuals justificant les seues accions en suposades reivindicacions valencianistes. L'anàlisi parteix de l'època encara dictatorial per observar la seua connexió amb les pràctiques durant l'etapa democràtica. RMS repassa al seu article les primeres referències violentes, sobretot situades contra el món de la universitat, amb grups com el Frente Revolucionario Español Nacional Sindicalista (auto definit com falangista) o com el Partido Español Nacional-Socialista, de tall directament nazi. *Carteles arrancados, actos y asambleas boicoteadas, puños de hierro y destrozos en las aulas y vestíbulos fueron el paisaje general de aquellos años. La actividad caza-rojos se extendía a toda la población estudiantil. Todos los estudiantes eran "marxistas, borregos, cerdos y mercenarios a sueldo del oro de Moscú". La Facultad de Económicas también fue escenario de duros ataques que apenas si se puede calificar de enfrentamientos dada la contundencia de las armas —más de uno exhibía con total impunidad pistolas— que uno de los "bandos" empleaba. Las escasas detenciones de miembros de extrema derecha que se producían, nunca dieron lugar a acciones judiciales serias ni multas de consideración. Era vox populi las complicidades establecidas entre estos grupos y tanto el exterior como el mismo interior de la Universidad. Por ejemplo, que la cuota de 15 pesetas abonada por los estudiantes en concepto de financiación de las llamadas "Brigadas Sanitarias" introducida por el rector Báguena Candela, iban a parar a los escasamente "sanitarios" grupos agresores*²⁸⁶. Les llibreries foren víctimes de continus atacs, cas de Tres i Quatre, La Pau, Pueblo o Ausiàs March de València, Xúquer d'Alzira, Set i Mig d'Alacant o La Costera de Xàtiva i inclús arribaren a rebre llibres enviats per les forces de pressió neonazis per a que els posaren en els escaparates i així no ser atacats. El *Main Kampf* d'Adolf Hitler estava entre ells. Altres atacs es produïren contra centres culturals, seus

²⁸⁵ RMS: "La dinamita se vistió de turrón. Sanchis Guarner". *Valencia Semanal*. Número 51. 18 de juny de 1978. Pàgina 30.

²⁸⁶ RMS: "Ultras en la universidad, bombas contra las librerías. Terrorismo en el País Valenciano (1)". *Valencia Semanal*. Número 52. 24 de desembre de 1978. Pàgina 30.

de partits polítics o col·laboradors dels partits mentre penjaven els cartells de les campanyes electorals. El reportatge de RMS va continuar durant diverses setmanes. En el següent número, que ja feia referència a l'època democràtica, explicava: *Muerto el perro, queda la rabia. Y no por más reformas políticas ha habido en el País Valenciano menos bombazos. La distribuidora Enlace y la joven librería feminista "Dona" son ejemplos de que el rabo, separado de su tronco, sigue dando coletazos. Al mismo tiempo, el anticatalanismo militante —hasta hacía poco reducido a la hibernación de ciertos panfletos que daban más risa que otra cosa — empieza a adquirir virulencia, bien arropado por los siniestros personajes del "status" franquista. Una de sus primeras manifestaciones agresivas se produjo en abril de 1976, durante el acto de "exaltación de la Palabra Valenciana" organizado por la Junta Central Vicentina. Allí, Ramón Pascual Lamosa, presidente de la Junta Central Fallera, declaró, casi textualmente, la guerra a los "catalanistas". La semilla ya estaba echada y minutos después, durante el canto del Himno Regional, el clérigo Pere Riutort fue agredido. Su gran pecado había consistido en ser el responsable del Llibre del Poble de Déu y no haberlo traducido en valencianero. El padre Riutort habría de recibir también las amenazas y pintadas de un nuevo grupo —los mismos perros, distintos collares— denominado C.A.C. (Comandos Anti-Catalanistas)²⁸⁷. El periodista de VS crítica a l'article les irresponsables campanyes informatives patrocinades per determinats mitjans de comunicació de dretes, una pràctica que va anar intensificant-se amb el temps, durant tota la Transició. *El terrorismo dialéctico, a través de las páginas de "respetables" diarios, sigue haciendo de las suyas, dando cabida en sus páginas a las más burdas incitaciones e insultos, y protestando de vez en cuando por la violencia "venga de donde venga". Con cara de buenos chicos, como si jamás hubieran roto un plato. Es exactamente la misma actitud de un cierto candidato por Alianza Popular que tuvo la osadía de rascarse el bolsillo para insertar el siguiente anuncio: "Si votáis a estos candidatos, el 16 de junio ya no seréis valencianos, sino catalanes". Entre amenazas, palos y tentetiesos, transcurrió la campaña electoral, durante la que militantes de diversos partidos de izquierda hubieron de pasar por la mercromina y el vendaje. Bandas de extrema derecha — con o sin disfraz anticatalanista— se dedicaron a molestar y agredir a las brigadillas de pegadores de carteles²⁸⁸, explicava RMS.**

²⁸⁷ RMS: "Emboscados tras la franja azul. Terrorismo contra el País Valenciano (II)". *Valencia Semanal*. Número 53. 1 de gener de 1979. Pàgina 22.

²⁸⁸ RMS: Op. Cit.

El reportatge de VS també aprofundeix en la creació de màrtirs, utilitzats dins la campanya simbòlica de creació de la identitat. Dos mesos després de les eleccions del 15J i segons diu RMS *en plena efervescencia valencianista* queia víctima de l'impacte d'un maó en Alacant el jove Miquel Grau *primer mártir de la autonomía valenciana*. Grau penjava cartells en favor de l'autonomia quan llençaren l'objecte des d'un dels edificis de la Plaza de los Luceros. Panadero Sandoval fou arrestat i jutjat per homicidi i un fum de creus gammades van aparèixer per tot Alacant demanant l'alliberament del seu company. El setmanari valencianista havia publicat amb anterioritat un bon nombre d'informacions sobre la mort de Grau. Així, per exemple, en el número 14 de març de 1978, Pilar López va elaborar un ampli reportatge sobre el processament judicial de l'assassí del jove nacionalista valencià, amb una anàlisi de tot el procés d'acusació. RMS relata al seu reportatge, quasi un any després: *Tenía restos de cola en las manos. Estaba colocando carteles del día del País Valenciano cuando un ladrillo fue a estrellarse contra su cabeza. Se llamaba Miquel Grau Gómez. Estamos en vísperas de la celebración del Día del País Valenciano. Miquel coloca carteles con otros compañeros, ajeno por completo a la que se tramaba, estúpidamente, contra ellos. Fue él quien recibió el golpe. Es en la plaza de los Luceros de Alicante en donde otro joven lanza al vacío un ladrillo arrancado de la terraza de una casa de esa plaza. Antes ya había tirado agua y una maceta. Después un ladrillo hunde el cráneo a Miquel. Se intenta desesperadamente salvar su vida. Imposible que pueda sobrevivir. Cinco horas de operación tratan de encontrar un resquicio, una posibilidad. No la hay. Llega el 9 de octubre y Miquel sigue inconsciente en una clínica alicantina. Miquel, sin ninguna posibilidad de sobrevivir, no quiere morir antes del 9. Quiere que el País Valenciano celebre su Día sin el dolor de una muerte y que no se tome como una provocación. Pasa el Día del País Valenciano y Miquel se muere. Su entierro, lejos de ser una manifestación multitudinaria de pesar y de dolor, se convierte en batalla campal al intervenir las fuerzas de orden público, que llegan, incluso, a llevarse el féretro ante el intento de parte de la comitiva de acercarse al lugar en donde Miquel Grau fue agredido, muerto. Miquel Grau se convirtió, con su muerte, en el mártir de la autonomía. Vicent Andrés Estellés le dedicó unos versos "Prenem la senyera que deixes/els pètals de la teua sang..."²⁸⁹. La figura de Miquel Grau fou després utilitzada en la creació de cançons de l'emergent panorama valencià (de la música feta en valencià*

²⁸⁹ S. B.: "Miquel Grau", dins el reportatge "Objetivo: Estatut d'Autonomía". *Valencia Semanal*. Número 1. 10 de desembre de 1977. Pàgina 26.

com per exemple d'Al Tall) i recordada durant dècades com a símbol de la lluita valencianista i democràtica. Pràcticament tots els grups polítics l'utilitzaren en proclames i, per exemple, el Moviment Comunista del País Valencià (MCPV) va demanar que la plaça on va ser assassinat passés a denominar-se Plaça Miquel Grau. RMS considera que el soterrar fou històric i que, mentrestant, a València es vivien les conseqüències d'una manifestació que havia tret al carrer a 800.000 valencians i valencianes, altra de les mitificacions creades durant la Transició per escenificar una realitat de dubtosa comprovació. En l'imaginari col·lectiu valencià (construït, segons critica el professor de la Universitat de València Francesc Martínez, en clau de fet nacional com epicentre de l'època) tampoc ha romàs, per exemple, la història de Valentín González, un treballador del mercat d'Abastos de València que va fer una vaga de fam en juny de 1979 exigint un augment del salari i que acabà morint després d'intentar defensar al seu pare d'una càrrega policial. Els principals sindicats iniciaren després una vaga general a la ciutat i més de tres-centes mil persones acompanyaren González en el seu soterrar, convertint-se en la segona concentració de gent més important de la Transició després de la famosa manifestació del 9 d'Octubre. La vaga sindical acabà amb èxit, després d'aconseguir una pujada salarial d'un tretze per cent.

Durant aquesta època de la Transició i la primera democràcia, el nacionalisme valencià (d'un calat a la societat, com és sabut, minoritari) va estar pròxim (o quasi més bé, lligat) a les elits intel·lectuals i, amb elles, a les polítiques però sense aconseguir una introducció important a la societat per esdevenir amb capacitat mobilitzadora als comicis electorals. Aquest alineament ha fet que al llarg de la història del País Valencià s'haja, tal vegada, magnificat la transcendència del moviment nacionalista valencià a través dels estudis elaborats per aquestes elits intel·lectuals sovint vinculades a la universitat, creant una realitat acadèmica (per acumulació de nombre de reflexions, quasi totes centrades en el fracàs de la iniciativa valencianista) allunyada de la vertadera realitat que va tenir lloc al País Valencià a la segona part de la dècada dels setanta. Sempre s'ha considerat que el nacionalisme valencià fou molt minoritari i que els resultats electorals van anar reflectint el seu ínfim calat social. Tanmateix, no és menys cert que el nacionalisme, llavors, va ser el moviment hegemònic entre la majoria d'aquella minoria social mobilitzada en els primers anys de la democràcia, entre ells, molts dels que formaven part dels partits amb major representació electoral. També el blaverisme radical fou obra d'una minoria que, tanmateix, va aconseguir un fort ressò social a través de les seues pràctiques actives i constants, sovint, inclús, violentes. Els

setges que repetidament protagonitzaren al Palau de la Generalitat (VS conta amb deteniment un d'ells al seu número 45 publicat a novembre de 1978) foren protagonitzats per no més de dos desenes de persones. Tanmateix, la pressió fou màxima i la transcendència política molt superior a la que, numèricament, representava eixe sector de la població. Les minories, durant la Transició valenciana, foren enormement bullicioses i s'imposaren sobre unes majories silencioses que s'expressaren en les urnes però que després no veieren plasmada als grans acords la seua tendència de vot, durant tot el procés autonòmic inclinada cap a l'esquerra.

En els darrers anys s'ha polemitzat sobre la centralitat del debat nacional en la Transició valenciana, posant en qüestió que, en aquesta faceta de la nova democràcia, el període immers en els últims anys dels setanta i primers huitanta suposés un fracàs al no aprofitar (la societat valenciana) un moment històric. Aquestes interpretacions consideren simplistes la interpretació per la qual al País Valencià existia a la Transició (i abans) un gran desig d'autonomia que va ser silenciada per l'estratègia del Govern central i la UCD, amb la col·laboració, per acció u omissió, del PSOE. Aquest plantejament polític féu que l'autonomia valenciana s'aconseguís per mitjà de l'article 143 de la Constitució i no pel 151 que assegurava una autonomia plena, de màxim nivell, com sí feren Catalunya, País Basc, Andalusia i Galícia. Professors com Joaquín Azagra, Joan Romero o Francesc Martínez i polítics com Martín Cubas defensen que s'ha estès una lectura de la Transició coartada, errònia, voluntàriament interpretativa. És innegable que, després de les primeres eleccions de la nova democràcia celebrades a 1977 -i que suposaren la victòria del PSOE al País Valencià- la UCD inicià una estratègia de crispació, secundada sovint per grups que situaren la violència dins la seua pràctica política, aconseguint, per mitjà de la divisió dels valencians a través de la lluita per diferents posicions en quan als símbols o la llengua, que es ralentira el procés autonòmic fins evitar que s'accedís per la via del 151. L'investigador Luis-Amador Iranzo descobrí fa uns anys una carta d'Emilio Attard remesa a la direcció del seu partit (UCD) a Madrid en el que s'explicava l'estratègia per superar la confrontació entre l'esquerra i la dreta per introduir la lluita entre els valencianistes (estigmatitzats com catalanistes) i els espanyolistes (plantejats com els únics defensors de la essència identitària valenciana). També a Castelló i Alacant es promogueren altres confrontacions per dividir la població (enfrontant-la) al voltant d'altres diatribes que distorsionaren el vot de classe. Per a Martínez la qüestió nacional o identitària, per exemple, no té la centralitat real que li assigna la interpretació majoritària. Tot ser

imperant, el professor de la Universitat de València addueix que la qüestió central, aleshores, esdevingué la contundència del vot de classe, vinculat majoritàriament al partit socialista. *De manera que el duríssim procés autonòmic, fet bàsicament per un partit amb identitat de classe, que no nacional, no pot titllar-se com a fracassat. És cert que es van fer concessions simbòliques. Tan cert com a que es feren en un territori on les identitats de pertanyença son de molt baixa intensitat (ho eren aleshores, ho son ara). Però les competències, el pressupost, permetia al partit que havia constituït l'espina dorsal de l'autonomisme autòcton desenvolupar la política de classe que el seu electorat li exigia: la de construcció d'un govern de proximitat, superador del centralisme identificat amb formes opaques de dominació burgesa, i bolcat a la construcció d'un estat del benestar i d'unes infraestructures potenciadores de l'activitat productiva i generadora d'ocupació*²⁹⁰. Encara que Martínez accepta que els partits de l'antifranquisme es valencianitzaren notablement, considera que això no es traduí en l'assumpció de posicions nacionalistes. Les teories de Joan Fuster formulades més d'una dècada abans ja centralitzaren la mirada de les reflexions polítiques en el País Valencià. El territori autònom començà a ser pensat per intel·lectuals i polítics i les interpretacions acabaren per valencianitzar els missatges electorals a la Transició. Cert és que majoritari mai arribà a ser el nacionalisme, que assolí uns índexs a les eleccions poc més que irrisoris però també que els grans partits (especialment els d'esquerra) havien xuclat bona part de les seues proclames dins el procés de valencianització que caracteritza l'època. Pensar en el vot útil no és cap ximpleria, en la consolidació d'allò que s'havia aconseguit fins el moment, en l'estabilitat del sistema (amb el vot a partits o opcions ideològiques 'consolidades') més enllà de la voluntat del poble lligada, majoritàriament, a les proclames de llibertat, amnistia i Estatut d'Autonomia. És a dir, apostar per formacions eminentment nacionalistes tal vegada era anar massa enllà, demanar massa a la ciutadania dins el context de la transició a la democràcia. En aquest sentit es lliguen les famoses paraules de Joan Fuster, quan en 1977, digué que el País Valencià seria d'esquerres o no seria. Més enllà del potencial valencianista (germen primer del que després en la democràcia madura desembocà en el nacionalisme), l'intel·lectual suecà prioritzava l'opció ideològica esquerrana, progressista, també

²⁹⁰ MARTÍNEZ GALLEGO, Francesc-Andreu: *Llibertat, amnistia i estatut d'autonomia: del procés estatutari a la política autonòmica*. Conferència a propòsit del trenta aniversari de l'Estatut d'Autonomia del País Valencià. Castelló de la Plana. 15 d'octubre de 2012. Més ampliament a MARTÍNEZ GALLEGO, F.A. (2006): "La transició política al País Valencià (1975-1982)", dins PIQUERAS, J.A. (coord.): *Història del País Valencià. Vol. VI. Transició, democràcia i autonomia*. Barcelona. Edicions 62.

vinculada en els nous temps al valencianisme amb menys dubtes, que no sense dubtes. El pronunciament de Fuster no venia a dir altra cosa que, o el País Valencià optava per les forces d'esquerra (i per això calia unió entre elles) o mai aconseguiria acomplir els seus objectius plenament autonòmics, valencianistes o nacionalistes. Si el poble elegia forces polítiques de dreta seria alguna cosa menys que el País Valencià que Fuster imaginava. I ja es sap quin és el País Valencià que Fuster projectava al seu interior. PSOE i PSPV llegiren Fuster i s'uniren i el poble valencià votà esquerres durant molts anys, sense que els plantejaments de Fuster acabaren de ser certs doncs el País Valencià que ell imaginà no es féu realitat.

Com bé reflecteix Martínez, la identitat de classe era molt nítida i perdé força amb el pas de les dècades però la identitat de pertinença mai fou i les enquestes d'autoevaluació identitària sempre han mostrat un País Valencià en el que la seua gent es mostra en possessió d'una identitat nacional dual. Aquesta identitat de pertinença no sempre és (o, directament, poques vegades és) vinculant a l'hora de votar a les eleccions. Tanmateix, els moviments socials sí foren claus en l'esdevenir de la Transició, condicionant la transformació política i matisant moltes de les voluntats que la dreta franquista reformista pretengué posar en pràctica. S'ha magnificat la força de la veu de la minoria mobilitzada, tant de les forces blaveres mogudes com titelles per la UCD com dels moviments o formacions nacionalistes valencianes, enaltits per la construcció (o visibilitat) de la realitat que es feia des de les universitats o la cultura. Com remarca Martínez, les ideologies nacionalistes pertanyen al territori de la insatisfacció, almenys fins que no es materialitzen en la conquesta d'un Estat. El nacionalisme, la seua finalitat, el seu marc d'acció, tal vegada no canvia amb el pas del temps però sí ho fan les seues reivindicacions, la forma que pren en cada moment en la seua adaptació a les canviant circumstàncies polítiques. És per això que moltes de les demandes valencianistes de la Transició foren considerades nacionalisme valencià, al estar vinculades a la recuperació de la identitat pròpia, superant el marc de pensament espanyol. Aquest nacionalisme (si volem, entre cometes), entès com el nou paràmetre discursiu, no fracassà totalment al període transicional, calant en bona part dels partits valencians, també els hegemònics, sobretot de tendència progressista. Amb el pas de les dècades, aquest valencianisme-nacionalisme assumirà posicions economicistes per acabar reclamant el deute històric de l'Estat amb el País Valencià, vertebrant-se per diferents corrents ideològiques, des de l'esquerra més radical (sense caràcter pejoratiu sobre aquest terme) fins la dreta representada pel Partit Popular. Formes de

valencianisme (en el sentit d'enfocar el prisma cap als interessos del País Valencià) que poden ser també considerats autonomisme i, en la darrera instància, tipus de nacionalisme, acceptant que el pes de la població valenciana que reclama un Estat independent per al País Valencià era i és escàs.

La violència exercida pels grups radicals espanyolistes i anticatalanistes que analitza VS a través del reportatge de RMS també suposa un sistema de pressió que va accelerar la configuració de la nova democràcia valenciana malgrat estar protagonitzat per grups molt minoritaris. Tots els espais d'identitat col·lectiva són espais imaginats i les forces d'extrema dreta no estaven disposades a que el nou País Valencià el construïren (l'imaginaren) uns grups progressistes i plenament democràtics hegemònics aleshores a la societat. (...) *los valencianos observan atónitos cómo la excusa anticatalanista se ha instalado también en alguna prestigiosa entidad: el Ateneo suspende un ciclo de conferencias sobre la Constitución porque, simplemente, ¡va a hablar un catalán!* (Miquel Roca i Junyent). *Es disuelta también la dinámica y eficaz Comisión Jovenívola. Algunos se preguntan intrigados cómo es posible que partidos tan estrictamente españolistas, como Fuerza Nueva, ya hayan adoptado sin empalagos la bandera con la franja azul, rechazada en otros tiempos. Y muchos se contentan pensando que las orejas reaccionarias ya le asoman definitivamente al lobo anticatalanista. El ambiente se pone a punto de caramelo para los profetas de la violencia. Poco a poco, los "salvadores de la identidad" han cultivado el bombazo en el ánimo de los exaltados. Los profesionales se encargarán del resto. Para ellos es pan comido*²⁹¹. RMS continua el seu reportatge amb un tercer i últim número que aparegué una setmana després, en el que analitza els atacs que, durant el primer període democràtic, patiren associacions culturals, artistes, cantants o falles com la King Kong. També contra la mateixa revista VS. *En los últimos meses del año, la violencia ha ido "in crescendo". Amenazas telefónicas. Petardo en la ventana de Joan Fuster, en Sueca, el 17 de noviembre. El 4 de diciembre, paquete bomba contra Sanchis Guarner (según la policía, no podía estallar por no ir provisto de mecanismo de ignición), bomba en los lavabos de una academia (preparada para explotar en cualquier momento), llamadas avisando la colocación de explosivos en diversas Facultades, especialmente la de Filosofía y Letras, con el consiguiente susto al principio y molestias de desalojo siempre, por si acaso. Y todavía el GAV se atreve a hacer publicar una nota el día 8 de*

²⁹¹ RMS: Op. Cit. Pàgina 24.

diciembre diciendo que "ha llegado a sus oídos que han sido auto-provocados" los atentados contra Fuster y Guarner. El inventario de barbaridades sería, en fin, demasiado largo, un extenso capítulo de la historia de la "transición" valenciana que, en 1978, desembocó en unas cuantas detenciones en Alicante, de jóvenes fascistas que rompían coches con pegatinas autonomistas. En numerosas agresiones durante la campaña del referéndum. Y en un delirante anónimo recibido por el Consell que reivindica para los comandos de "los tres Vicent" unos cuantos atentados habidos y por haber²⁹², relatava el periodista de VS, fent un llistat d'agressions que en aquesta època es contaren per centenars. El GAV (Grup d'Acció Valencianista) fou denunciat per eixes afirmacions. Fou en aquest ambient sobre el que es va edificar la història del País Valencià en la Transició, amb llibertats coartades i violència promocionada i impune. Mucho nos cuidaríamos de generalizar en asunto tan delicado. No hay que acusar de terrorismo a quienes son utilizados de coro y comparsa en representaciones con tan poca gracia y tan mala baba. Pero tampoco hay excusa para quienes, pudiendo hacerlo, no impiden por tibieza, error u omisión, que la vida de muchos demócratas valencianos siga pendiente del hilo de la intolerancia, el fanatismo, de la acción impune de pescadores de sangre, en este río revuelto. No es posible construir o reconstruir país alguno en donde parte de la población se levanta cada mañana cruzando los dedos para que los desestabilizadores decidan no jugar más al tiro al blanco con la excusa de que nuestros vecinos del Norte nos quieren colonizar. Con unos "compatriotas" así, desde luego, al pueblo valenciano no le hacen falta enemigos foráneos. Suponiendo que los haya²⁹³. RMS acaba la informació-anàlisi amb un estudi de la violència protagonitzada per l'extrema esquerra, provinent de grups molt minoritaris sovint, segons tenien constància les forces de seguretat, arribats d'altres indrets de l'Estat espanyol per realitzar actes reivindicatius itinerants.

En el número 65 de VS publicat en març del 79 s'ofereix un espai per a que els grups ecologistes es defensien dels nombrosos atacs rebuts des dels mitjans de dreta valencians (sobretot, des de LP) pels esdeveniment que tingueren lloc en la manifestació del mes anterior, quan diferents grups convocants s'enfrontaren a dirigents de l'extrema dreta. VS publica en eixe número fotografies d'integrants de les forces ultres amb armes de foc i s'arribaren a fer diferents trets a l'aire. Al següent número, el 66 publicat a abril

²⁹² RMS: "1978: A bombazo limpio. Terrorismo en el País Valenciano (y 3)". *Valencia Semanal*. Número 54. 7 de gener de 1979. Pàgina 37.

²⁹³ RMS: Op. Cit.

d'eixe 1979, comença un nou serial en el que l'equip de redactors B. Pérez desvetlla quin són els integrants dels grups d'extrema dreta. Els periodistes de VS van fer servir per aquest reportatge els contactes que tenien amb grups sindicalistes, els quals havien realitzat estudis per conèixer els integrants ultres i a la redacció del setmanari es treballava amb un fum de privilegiada informació que incloïa fins a adreces de domicilis personals o els documents d'identificació personal dels agressors. *En este punto estábamos cuando recibimos una providencial llamada en la redacción: ¿Están Uds. interesados en conocer los nombres de los principales activistas “fachas” que hay en Valencia?”, nos preguntó nuestro anónimo comunicante. Tras unos momentos de perplejidad le comunicamos que sí, efectivamente, nos interesaría conocerlos. La voz anónima se identificó como miembro de un autodenominado Grupo de Inteligencia Antifascista. Y concertamos una cita: fila 29 del cine Rex. Sesión de tarde. Debemos llevar bufanda. El día convenido y mientras se proyecta en la pantalla “El cielo puede esperar”, con Warren Beatty y Julie Christie, un joven de unos 25 se nos acerca por detrás y tras revelarnos su pertenencia al autodenominado grupo de inteligencia nos pasa una carpeta oscura y bastante voluminosa: “Nada de fotocopias. La próxima semana os avisaremos de cuándo y dónde nos la tenéis que devolver”. En el interior de la carpeta pudimos hallar, más tarde, un extenso “dossier” que recoge, por partes: Relación de actos cometidos en Valencia, la extrema derecha en el País Valenciano, activistas que han participado en acciones de carácter violento (con nombre, domicilio, teléfono, vehículo, etc.), y una larga lista en la que aparecen reflejados los nombres de los ultras más peligrosos de Valencia, según el G.I.A. Aún un poco confusos, hicimos averiguaciones para comprobar la veracidad de los datos acumulados en el enmarañado “dossier”, y tras consultar a algunos expertos optamos por dar luz verdea la publicación de algunos apartados de tan increíble trabajo*²⁹⁴. Hi ha un abans i un després d'aquest reportatge en la història del periodisme valencià. El treball de VS reconeixia una infinitat de grups d'extrema dreta, com eren: Acción Universitaria Nacional, Bloque Nacional de Estudiantes, Círculo Español de Amigos de Europa (CEDADE), Comando Negro de la Falange, Defensa Universitaria, Fuerza Nueva, Fuerza Joven, Frente Socialista Obrero, Grupo de Acción Sindicalista (GAS), Guerrilleros de Cristo Rey, Generación Nueva, Guardia de Franco, Joven Europa, Movimiento Social Español (MSE), Movimiento Nacional Revolucionario (MNR),

²⁹⁴ B. PÉREZ: “El fascio valenciano con nombres y apellidos (I)”. *Valencia Semanal*. Número 66. 8 d'abril de 1979. Pàgina 27.

Orden Nuevo, Partido Español Nacional Socialista (PENS), Grupos de Acción Carlista, Juventudes Carlistas, Juntas de Estudiantes Tradicionalistas y Movimiento Obrero Tradicionalista. L'estudi del Col·lectiu B. Pérez repassava des del principi de la violència filo feixista al País Valencià (recordant l'article publicat setmanes abans per RMS), amb noms com l'advocat Miguel Ángel Ortuño o el franciscà Miguel Oltra com a dirigents de les primers agressions contra el món de la universitat. Després de repassar altres formacions, VS es centra en Fuerza Nueva: *Fuerza Nueva (...) es la organización ultra más potente que existe en todo el Estado Español; prueba de ello es la reciente elección como diputado de Blas Piñar, su dirigente y "caudillo". Surge de los simpatizantes y lectores de una revista, "Fuerza Nueva", que acogió en su seno a los sectores más integristas del franquismo, y que contó con el beneplácito del Dictador. Su promotor en Valencia fue Ángel Ortuño, otra vez. Y su delegado regional de Levante es Juan Gómez Ferri, valenciano- parlante él. El partido tiene como ideología una extraña mezcla del pensamiento de José Antonio y del de Vázquez de Mella. Tan confusa es la cosa que en su seno tienen cabida desde franquistas hasta nazis, pasando por falangistas, tradicionalistas y fascistas. (...) Según el autodenominado G.I.A., Fuerza Nueva tiene actualmente en Valencia un comando formado por 60 jóvenes entrenados para la lucha callejera*²⁹⁵. Malgrat que s'anunciava per a la setmana següent, el ben cert és que la segona part del reportatge va aparèixer quinze dies després, ampliant-se la informació amb una detallada relació dels atemptats i accions violentes de caràcter feixista en la que havien sigut identificats tots o alguns dels participants, pràcticament durant tota la dècada dels setanta. Després s'aporta una pinzellada de les més de dues-centes fitxes individuals amb noms i adreces amb les que comptava la GIA, incloent-hi algunes fotografies i carnets extraviats en algunes de les accions. El darrer número del serial suposa una entrevista amb dos membres del GIA, per al que els informadors de VS són traslladats a un pis secret al que accediren amb els ulls tapats. El qüestionari es realitza amb els antifeixistes totalment ocults rere passamuntanyes, com s'observa a les fotografies publicades junt al reportatge. A part de relatar quin havia sigut el procés de recollida de les dades i els objectius de la banda, de l'entrevista s'extrau la possibilitat de conèixer els artífexs d'un fum d'agressions feixistes al País Valencià, en contra del que afirmaven llavors les autoritats, tant estatals com autonòmiques, de que es tractaven de grups incontrolats, pràcticament sense

²⁹⁵ B. PÉREZ: Op. Cit. Pàgina 29.

estructura organitzativa i que era complicat detenir-los. *Ya está bien de decir que son unos "incontrolados"; tienen control y son personas de carne y hueso. O sea, que se les puede identificar y, caso de ser culpables de algún delito de terrorismo, detener. Queremos reseñar que todos los fascistas que forman parte de estos grupos que van sembrando el terror por el país son de una extracción social elevada, hijos de la burguesía y demás capas altas de la sociedad*²⁹⁶, explicava el militant del Grupo de Inteligencia Antifascista.

Dos artefactes explosius d'alta potencia foren col·locats i estigueren a punt d'explotar en els domicilis particular del president del Consell i de l'alcalde de València, el 26 d'abril de 1979, just uns dies després de la col·locació de la bandera quadribarrada en el Palau de la Generalitat i al dia següent de la celebració del 25 d'abril, la commemorativa data valenciana en la que es recorda any a any la pèrdua de la Batalla d'Almansa i el fi de l'autogovern. A propòsits del fet (i d'altres també esdevinguts en l'assenyalada data, com l'assalt de la Fira del Llibre i la destrucció de varies banderes quadribarrades), VS treu un comunicat de repulsa en el que torna a criticar la impunitat dels agressors. *Desgraciadamente, los atentados, agresiones, explosiones —ahí está, más reciente aún, por segunda o tercera vez, la bomba del bar El Racó— se han multiplicado a lo largo de los últimos tiempos sin que ninguno de los responsables haya llegado aún a manos de la autoridad judicial. El gobernador Pérez Olea declaró en su día a Valencia Semanal con respecto a los "incontrolados" que "tenemos sospechas, sabemos quiénes son, tenemos nombres y apellidos, pero resulta difícilísimo probarlo". Pues bien, señores, hay que hacer un esfuerzo. Son ya demasiadas bombas, demasiadas coincidencias, demasiadas amenazas, demasiada impunidad. El nuevo gobernador de Valencia, que será próximamente nombrado por el gobierno, tiene ante sí una soberbia ocasión para demostrar que algo está cambiando en el Estado, en el País Valenciano, en la ciudad de Valencia. Los pistoleros y dinamiteros de turno no van a acabar con esta democracia que asoma la cabeza, por fin, en los municipios. Pero pueden ensombrecerla, teñirla de sangre y salpicar de dolor la voluntad popular registrada por unas urnas a cuyos resultados hay que atenerse. Hay que acabar con esto, y hay que denunciar también —nosotros lo hacemos desde estas páginas —la conducta salvaje, el terrorismo ideológico, de quienes alientan los hilos de la subversión desde sus tribunas particulares, aprovechando el*

²⁹⁶ B. PÉREZ: "En el País Valenciano hay unos cien ultraderechistas violentos. GIA. Así descubrimos las bandas fascistas". *Valencia Semanal*. Número 69. 29 d'abril de 1979. Pàgina. 27.

*analfabetismo de cuarenta años de ayuno democrático para lanzar a los valencianos a una lucha fratricida y estéril que no tendrá ningún por venir el día en que en este País nuestro existan por fin escuelas, información, cultura en definitiva. Y ese día, no les quepa ninguna duda, llegará. Lo habrán de ver, para su desgracia, los mismos que ahora hacen valer su poder, del tipo que sea, para impedirlo. Torres más altas cayeron.*²⁹⁷

La següent referència a la violència feixista en el País Valencià es produeix a propòsit dels actes del 9 d'Octubre de 1979, quan diferents autoritats entre les que es trobaven l'alcalde de l'ajuntament de València, el president de la diputació o el president del Consell foren agredits i inclús hagueren de ser protegits per a protegir-lo de una massa fora de control que proposava assassinar-los. *No es verdad que allí estuviera el pueblo valenciano, ni siquiera una parte significativa del mismo. No eran solo exaltados, y si alguno estuvo al principio optó por irse al ver el cariz que tomaban las cosas. Quienes el día nueve intentaron acuchillar al alcalde de València, golpearon a autoridades, funcionarios, policías municipales y ciudadanos no tenían ninguna bandera que defender y sí muchas cosas que atacar: la convivencia ciudadana, la democracia, la autonomía, las legítimas instituciones municipales... (...) El escándalo de Valencia —la vergonzante impunidad de la ultraderecha— ha trascendido a la prensa estatal como noticia de primera plana. En los pasillos de las Cortes se comenta la barbarie fascista. Algún diputado de UCD tiene la desfachatez de echarle la culpa a la izquierda*²⁹⁸.

A finals encara d'eixe mes d'octubre de 1979, al finalitzar la cobertura informativa sobre una manifestació contra l'avortament, fou brutalment agredit el fotògraf de VS Josep Vicent Rodríguez. Quatre joves intentaren arravatar-li l'equip fotogràfic, colpejant-lo amb una porra i fent-lo caure a terra, sent agredit també amb una cadena un jove que l'acompanyava, al que sí li furtaren la càmera fotogràfica. L'article servia també per denunciar altres agressions feixistes a altres membres dels mitjans de comunicació valencians esdevinguts en els anteriors mesos i s'adjuntava un comunicat de repulsa contra les agressions i exigint una política activa dels responsables de la seguretat contra les organitzacions violentes de l'extrema dreta. El comunicat comptava amb sis punts en els que s'exposava que els individus que recorrien a la intimidació i la violència com a mètode habitual d'actuació política eren elements extraordinàriament

²⁹⁷ ANÒNIM: "Atentados impunes". *Valencia Semanal*. Número 70. 6 de maig de 1979. Pàgina 10.

²⁹⁸ ANÒNIM: "Fachas en la calles". *Valencia Semanal*. Número 91. 14 d'octubre de 1979. Pàgina 7.

actius, vinculats a organitzacions feixistes i fàcilment localitzables. El signants del comunicat (que, suposadament per error, no apareixen a la informació) exigeixen que siguin restablides les garanties necessàries pel desenvolupament normal de iniciatives com la informació, tal com acull i pretesament garantia el marc constitucional. Es reclamava per últim a governació civil que dispensés als professionals de la informació la seguretat policial necessària.

Així es va arribar, amb aquests pretextos, al reportatge que més impacte va tenir, referent a l'extrema dreta valenciana durant la Transició, aquella que ja es vincula plenament amb el moviment blaver a aquesta informació-informe elaborat de nou pel grup de treball B. Pérez, format per Rosa Solbes, Miguel Ángel Villena, Emilia Bolinches, Jesús Sanz, Emili Piera i Ferran Belda. El 25 de novembre de 1979 arribava als quioscos el número 97 de VS amb el titular "Derecha, derecha, en blau la verdadera", il·lustrada amb una fotografia d'un jove amb el braç alçat en alt en representació de la salutació nazi, amb un braçalet amb la bandera de la ciutat de València. Segons va publicar a *El País* Manuel Muñoz el 2 de març de 1983 (quasi tres anys després de desaparèixer la revista), els redactors de VS encara suportaven els processos judicials per la publicació d'aquesta i altres informacions anteriors. Una problemàtica que, com s'ha estudiat en altres apartats, fou una de les pràctiques de pressió organitzades pels grups de dreta contra el setmanari, encara que cap dels processos va fructificar després en cap tipus de denuncia o sanció. El periodista del periòdic *El País* explicava: *La Audiencia Provincial de Valencia ha ampliado a seis redactores de la desaparecida revista Valencia Semanal el procesamiento inicialmente dictado contra la directora de la publicación, Pilar López, por el Juzgado de Instrucción número siete de Valencia. Se trata de la cuarta vez que estos periodistas son procesados como presuntos autores de injurias por trabajos publicados en Valencia Semanal. Además de la directora han sido procesados los redactores Ferran Belda, Emilia Bolinches, Rosa Solbes, Miguel Ángel Villena y Jesús Sanz. En esta ocasión, el sumario está en relación con una querrela presentada por miembros de la formación anticatalanista Grup d'Acció Valencianista (GAV), de la que se denunciaban actividades violentas durante 1979 en una serie de reportajes titulados "Derecha, derecha, en blau la verdadera", parodia del eslogan de la derecha valenciana durante aquella época "Senyera, senyera, amb blau la verdadera" (Bandera, bandera, con azul la verdadera). En concreto, en los trabajos periodísticos se decía que los miembros del GAV desfilaban al paso de la oca, que eran "porristas profesionales", que "insultan y agreden a personas" y otras acusaciones del*

*mismo tono. Los integrantes del Colectivo B. Pérez se encuentran procesados y pendientes de juicio en virtud de una querrela del partido recientemente disuelto Fuerza Nueva por las afirmaciones vertidas en otra serie de trabajos que se publicaron en la revista bajo el título general de "El fascio valenciano, con nombres y apellidos", en los que se aludía a las actividades violentas de un buen número de ultraderechistas de la ciudad. También fueron procesados, siempre por injurias, debido a una querrela del miembro del GAV Salvador Tarazona, en relación con la misma serie antes citada. Si bien fueron absueltos por la Audiencia Provincial de Valencia, el querellante recurrió la sentencia. Los seis antiguos miembros de la redacción de 'Valencia Semanal' se entrevistarán hoy con el director general de Medios de Comunicación del Gobierno autónomo, con el fin de solicitar el apoyo de la Generalitat Valenciana*²⁹⁹. L'advocat José Luis Pérez de los Cobos fou l'encarregat de fer front a més de cinquanta procediments oberts per la publicació dels reportatges de VS, assumint una defensa jurídica que li va reportar gran prestigi durant la primera etapa de la democràcia. Va morir a l'any 2006 després de fer-se càrrec dels serveis jurídics del periòdic *Levante-EMV* i treballar també en la defensa del grup Prisa.

El serial (que recollia dades ja conegudes i publicades anteriorment i altres noves) es complementava amb un editorial d'Amadeu Fabregat ja analitzat en un altre apartat però que exposava: *Si tenim una drete que pogué ser centre i és ultra, no és nostra la culpa. Si tenim una drete que va canviar el blau de la brusa pel blau en la senyera, no som nosaltres els responsables. Si la drete que manté els dos blaus, la drete ultra, la drete com cal, s'ha lligat amb l'altra, no som nosaltres els qui ho hem propiciat. Com tampoc no és nostre el pecat que la bandera honorable (amb franja blava) d'una ciutat (València) siga utilitzada com a arma d'agressió contra la democràcia i l'autonomia. I els qui així la utilitzen són els qui li falten al respecte a una bandera tradicional. Podríem gastar rius de tinta i muntanyes de paper per a dir el que sabem. Si amb això seguim ajudant als valencianistes per a què no es facen còmplices de les bestieses de l'extrema drete, tant de bo. Però l'ordre públic no és el nostre afer. La investigació policíaca no és el nostre deure. L'administració de la justícia no és la nostra tasca. La nostra tasca és informar. I això seguim fent*³⁰⁰. El reportatge es repartí en tres entregues, amb l'anàlisi de les forces de xoc, l'estudi dels ideòlegs dels

²⁹⁹ Noticia consultada a l'arxiu digital que *El País* ha recopilat amb informacions dels anys huitanta. Es pot consultar a l'enllaç: http://elpais.com/diario/1983/03/02/sociedad/415407603_850215.html

³⁰⁰ FABREGAT, Amadeu: "La nostra tasca és informar". *Valencia Semanal*. 25 de novembre de 1979. Pàgina 5.

moviment feixista i, per últim, la visualització de les institucions (suposadament culturals o polítics) que servien per amagar les operacions violentes contra l'ordenació democràtica i autonòmica. La informació comença per l'estudi de l'organització del Grup d'Acció Valencianista: *Al hablar de la agitación callejera, de la acción de masas, hemos de referirnos reiteradamente a este GAV, creado expresamente con tal finalidad. Pues su presunta «acción cultural» no va más allá de la edición de su hoja parroquial Som», ofrecida gratuitamente en sus actos públicos para cazar adictos, y en las representaciones matinales de los domingos en el Parterre de la ciudad de Valencia. Como todo el mundo sabe, el GAV no presentó abiertamente candidaturas propias a las elecciones, aunque eso sí, veló por el apoyo a «auténticos candidatos valencianos», en una maniobra tan torpe como ridícula cuando su ex presidente Rafael Orellano, iba en las listas de UCD para el Ayuntamiento de Valencia. Los «no valencianos» eran — cómo no!— los «catalanistas», o sea, toda la variadísima gama de la izquierda*³⁰¹. A continuació, s'analitzen les trajectòries de personatges com Luis López Cuñat, Sergio Pérez Antón, Pedro Cimarro, el catedràtic de Dret Polític de la Universitat de València Juan Ferrando Badía, Carlos Manuel García Soriano o Antonio García Carpio. *En su Junta Directiva se mezcla, el capo máximo, Martín Villalba, «tradicionalista» tradicional —valga la redundancia— de Sixto de Borbón, con el «republicanismo» de Antonio Sahuquillo Oimedilla, vicepresidente segundo; la rancia sensibilidad poética de Alfons Ramón —librero de falla y vicepresidente primero—, y la «vocalía de agitación ciudadana» que ostenta Luis López Cuñat. Vamos, que no tienen otra «ideología» que la del mamporro, con o sin «personalidad valenciana», que a la postre lo que importa es el «palo y tentetieso». Que le pregunten, si no, por ideologías al «cansalaer (tocinero) de Massanassa», el alias de Vicente Baixaufi Raga. Que le pregunten qué «valores valencianos» defendía cuando a principios de este año se desplazó con un comando de una decena de «blaveros» a Morella a molestar al Consell allí reunido, a ensuciar las paredes del pueblo y a golpear la puerta del hostel Cardenal Ram, donde se alojaban sus miembros*³⁰².

El segon número del serial (aparegut en la revista 97 que veié els quioscos una setmana després) es centrava en els que considerava el col·lectiu B. Pérez com els ideòlegs dels moviment blaver vinculat a les continues agressions físiques i verbals

³⁰¹ B. PÉREZ: “Derecha, derecha, en blau la verdadera. Las ‘fuerzas de choque’: quienes son y qué hacen”. *Valencia Semanal*. Número 97. 25 de noviembre de 1979. Pàgina 6.

³⁰² Op. Cit. Pàgina 12.

patides al País Valencià de la Transició. *Los «ideólogos», desde la cobertura ofrecida por los medios de comunicación, de la derecha recalcitrante, lanzan puyas panfletarias y organizan actos de «altura» para propagar el extraño contenido de las ideas que intentan vender y, de paso —y esto es tan importante, por lo menos como lo anterior— darse el autobombo que necesitan. Lógico en quienes, por su pobreza intelectual, permanecen en el cajón del olvido —cuando no puro desconocimiento— del pueblo valenciano. El producto publicitado es la «defensa de la auténtica personalidad valenciana», el «anticatalanismo» furibundo. Como se ve, poca cosa. Nada. Es la definición en base al «anti» en vez de al «pro». Aparece así sobre la palestra del País Valenciano una rotunda oposición a la autonomía enfundada, no en un desnudo rechazo de la cultura, la tradición y la afirmación de la propia personalidad, sino en la negación de «lo catalán»: el pueblo vecino nos quiere ser presentado por los nuevos «teóricos del nacionalismo» como el enemigo público número uno. Resultaría así que los catalanes quieren quitarnos nuestra lengua, bandera, costumbres y hasta invadirnos el territorio. Y no es casualidad que los «ideólogos» que veremos a continuación hayan estado vinculados al franquismo o se arrimen a petardear la naciente democracia*³⁰³. El reportatge aprofundeix en les figures de Xavier Casp, Miquel Adlert, Vicente Ramos, Fermín Juanto, Simó Santorja, Julián Sanvalero o Ferrando Badía, dels que diu tenen un qualitat intel·lectual poc interessant, amb no-res que aportar als ciutadans dels País Valencià. D'ells s'afirma també que l'aparició de noves figures intel·lectuals de superior talla i la pèrdua del monopoli en les seues capelles els va fer renegar del seu passat i adquirir un trist paper, existint també d'altres nous oportunistes que van trobar en el moviment blaver la capacitat de continuar unes activitats, diu VS, mai mal vistes per la dictadura. Dos dels personatges més importants dels que s'analitzen al reportatge (pel seu passat i per el seu seguiment al món blaver, a més de ser responsables de la revista Murta estudiada en una altra secció d'aquest treball) són Miquel Adlert i Xavier Casp, dels que es diu: *Frustración también la de Xavier Casp y Miquel Adlert, cofundadores el año 44 de la editorial Torre y colaboradores en el semanario «Acción». Ambos valencianos se convertían por entonces, siguiendo sus convicciones de antes de la guerra civil, en los campeones de la unidad y la lengua y la cultura catalanas. Como diría Toni Domènech en un documentadísimo dossier de la revista «Dos y dos»: «Ellos son los primeros impulsores del moderno catalanismo en el País Valencià, entendiendo*

³⁰³ B. PÉREZ: "Derecha, derecha, en blau la verdadera. Los 'ideólogos' de la manipulación". *Valencia Semanal*. Número 98. 2 de desembre de 1979. Pàgina 28.

por tal la unidad cultural y lingüística de Cataluña, las Islas y el País Valenciano». Serían los libros poéticos de Casp «Volar», «Jo sense tu», «On vaig, Senyor?», preclaro ejemplo de literatura en lengua catalana, como serían también senda de recuperación cultural las tertulias semanales desde el año 49 en casa de Adlert, por las que pasarían la flor y nata de la intelectualidad del País: Joan Fuster, Vicent Andrés Estellés, Alfons Cucó, Joan Francesc Mira, Sanchis Guarner... (...) A partir de ahí ambos escritores se refugiarían en el recuerdo de un pasado más glorioso —por difícil que fuera— para ellos y en la búsqueda de mecenas a sus posiciones. Lo encontrarían —terminando de hundirse— en los promotores de la «valencianía anticatalanista», la URV, el GAV, «Som», «Murta» y otros tinglados por el estilo. Así, mes tras mes, Casp y Adlert se ven desgraciadamente abocados a elaborar, prácticamente en solitario — más aún que durante la dictadura—, «Murta», un producto de la más baja calidad literaria e ideológica. Mientras tanto, la intelectualidad de que ambos fueron predecesores se afirma en el País. Omitiendo algunos ejemplos citados, el papel que la derecha asigna a sus «intelectuales» es el único camino a que tiene opción la mediocridad o nulidad creativa de los arribistas³⁰⁴.

La darrera entrega del serial analitza quins eren els mecanismes del món empresarial per a finançar el món blaver, és a dir, la publicació de llibres, revistes o pamflets, la gravació de discos, l'organització de tot tipus d'actes com xarrades o conferències i inclús altres activitats vinculades a les demés arts, sempre des de la vessant secessionista i amb continuades vinculacions amb accions de caire moltes vegades violent i altres moltes coaccionador. *Entre la constitución de «Procuvasa» hace ahora tres años y la de «Valencia 2.000» en octubre del 79, se ha sucedido una retahíla de tinglados más o menos políticos (G.A.V., U.R.V.E.N.V.), «culturales» («Amics de València», «Unió Valencianista Independent de Borriana», «Amics de la barraca i l'alqueria», «Ballesters del centenar de la ploma»...) y otros montajes varios («Procuvasa», «Consell Valencià»...), frecuentemente unos en sustitución del escaso éxito de los precedentes, encaminados a envolver al ciudadano medio en la bruma de la confusión de «valencianía» frente a «catalanidad». Unos han sido —son todavía— apoyo de otros. Pero todos cortinas de humo para esconder el boicot a la autonomía y a la izquierda, su defensora más tenaz. Como veremos, la parodia teatral metamorfosea una y otra vez los mismos personajes, vestidos y revestidos de caretas varias.*

³⁰⁴ B. PÉREZ: Op. Cit. Pàgina 29.

*Destinadas unas a los espectadores, otras a la captación de recursos económicos para financiar el espectáculo*³⁰⁵. VS analitza la concentració de les diferents activitats del panorama blaver a través de les seues “diferents” organitzacions. La seu de Procuvasa (Promoción de Cultura Valenciana SA) es trobava en el mateix edifici de la ciutat de València que la Unión Comercial y Seguros Alfredo Camarena, finca des de la que també es creava la revista *Murta* i suposava el lloc d'encontre del GAV. En la mateixa finca, baix d'aquests locals, es trobava la seu d'UCD-València. Per últim, el col·lectiu B. Pérez desenvolupa un complet estudi sobre l'organització Valencia 2000, nascuda, com bé deien en el seus objectius inicials, per captar fons econòmics i finançar així la causa blavera. VS analitza els integrants de l'entitat i els seus llaços amb els demés organismes del món de la franja blava, cas dels pamflets *Murta* o *Som*.

El setmanari valencianista no torna a fer una referència a la violència blavera fins passats uns mesos, quan a finals de gener es fa ressò sobre la crema de la bandera quatribarrada del balcó de la Diputació de València el 20 de gener. Els protagonistes de l'atac (al voltant d'unes quinze persones) utilitzaren una canya amb una torxa per prendre-li foc a l'ensinya. El president de l'ens, Manuel Girona, es resignava al dia següent per la impunitat dels violents i l'escassa protecció que rebien els edificis públics, especialment el Palau de la Generalitat. Segons recollia VS, la secretaria de la Diputació es va posar en contacte amb Governació Civil per informar que la bandera del País Valencià tornaria a ser hissada, garantint aquesta última la protecció necessària. El diumenge 27, es va repetir l'acció i la bandera va ser cremada de nou. El setmanari es va posar en contacte amb els encarregats de governació per conèixer la raó de la irresponsabilitat en la seguretat i els responsables van acceptar una negligència per part de la policia encarregada de custodiar l'edifici governamental. Segons s'explica en la pàgina 6 del número 116, la patrulla encarregada de la seguretat i que va entrar en el torn de les dos, es va dedicar a vigilar de forma mòbil, cremant-se la bandera en un moment en el que l'edifici estava sense protecció. Segons governació s'investigarien responsabilitats i s'interposarien penes internes. Mai es va fer. Uns dies després es va tornar a establir una nova ensinya valenciana.

Rosa Solbes recollia en la recta final de la publicació el seguit de denúncies que havien tingut lloc com a conseqüència de la publicació sobretot dels reportatges sobre el món de l'extrema dreta valenciana i espanyola. *VS no se ha librado, especialmente en*

³⁰⁵ B. PÉREZ: “Derecha, derecha, en blau la verdadera (y 3). Como se financia”. *Valencia Semanal*. Número 99. 9 de desembre de 1979. Pàgina 22.

los últimos meses, de la peregrinación obligada de juzgado en juzgado, donde su directora, redactores y colaboradores han tenido que repetir hasta la saciedad aquello de «nuestra única intención al escribir esto o aquello es la de informar». Todo empezó con un procesamiento por supuesto escándalo público al publicar cierto fotograma de la película «Emmanuelle» que se exhibía ya en Valencia. El resultado fue la absolución. Al poco, las citaciones a declarar tuvieron un cariz bien diferente, al ser el resultado de mil y una querellas particulares. Con la publicación del serial «El fascio valenciano, con nombres y apellidos», el equipo B. Pérez fue demandado por injurias y calumnias, sucesivamente, por Juan Pedro Gómez Ferrer, José Manuel Fontes, Rafael Tormo, José Pascual Indarte, Leo Herrero y el partido Fuerza Nueva. La mayoría de las causas —entre las que no se encuentra esta última— han sido sobreeséidas. Mientras tanto, Juan Francisco García Pérez denunciaba a la directora por hurto y, poco más tarde, era dictado auto de procesamiento contra Ana Torralva y Javier Valenzuela por denuncia de Fernando Gomis Bonet. El Ministerio Fiscal denunció también por injurias y calumnias a cuerpos de seguridad del Estado con motivo de un reportaje sobre torturas durante el franquismo, en el que varios testigos afirmaban haber sufrido violencias en manos del hoy comisario Ballesteros, sustituto de Conesa. La publicación del serial «Derecha, derecha, en blau la verdadera» provocó una nueva ola de denuncias y una nueva tanda de viajes a los juzgados del nutrido equipo redaccional B. Pérez. Los supuestos ofendidos fueron, sucesivamente, Alonso Salvador, secretario de URV; Antonio García Carpio, ex candidato al Senado por URV; Sergio Pérez y Vicente Baixauli, Pedro Cimarra y S. Ramírez. La directora y el autor de un artículo sobre nacionalismo radical han sido también llamados a declarar por un supuesto delito de propaganda ilegal. Los expedientes se amontonan en los juzgados; las citaciones, en cada redacción de periódico, revista o cartelera que se atreva a publicar algo más que la simple guía de espectáculos³⁰⁶. No és, doncs, d'estranyar que la trobada de periodistes europeus es va celebrar en aquell anys a Madrid, confirmant entre les seues conclusions la falta de llibertat d'expressió en l'Estat espanyol, materialitzada en més de quatre-cents sumaris incoats i més de seixanta periodistes processats en els últims tres anys de la dècada dels setanta, incloent l'empresonament de Cid Canyar, les condemnes de Gregorio Morán i Ricardo Ojeda, l'acusació que pesava sobre Xavier Vinader i un prolongat etcètera que, segons denunciava VS, presentava als informadors i columnistes

³⁰⁶ SOLBES, Rosa: “Prohibido informar”. *Valencia Semanal*. Número 117. 4 de maig de 1980. Pàgina 23.

como auténticos maleantes, inductores de crímenes y máximos responsables de todas las desgracias de un país en que ni siquiera es posible decir las verdades con meridiana claridad³⁰⁷. Dos setmanes després, en la penúltima revista publicada, VS recollia el processament dels periodistes del col·lectiu B. Pérez per l'article citat dins el que el setmanari valencianista considerava una *ofensiva desencadenada contra la libertad de expresión desde distintos medios próximos al poder y que están sufriendo en sus carnes cineastas, periodistas, editoriales y, en general, todos aquellos que están relacionados con el mundo de la cultura y la comunicación (...)* No queremos arrogarnos ningún papel de víctimas; al fin y al cabo, nuestro procesamiento es un granito de arena más en la playa de la represión informativa. Aceptamos, por otra parte, la legalidad y la justa y necesaria defensa de cualquier ciudadano frente a injurias y calumnias. Pero lo que exigimos con firmeza es el total esclarecimiento de unos hechos ampliamente comprobados y denunciados en muchas ocasiones. No resulta casual ni gratuito que la inmensa mayoría de las querellas que ha sufrido VS procedan de personas o grupos relacionados con dos seriales en los que intentábamos desvelar las tramas negras del fascismo valenciano y los oscuros intereses que se mueven tras el movimiento blavero³⁰⁸. VS considerava llavors que, mentre les agressions a partits d'esquerra durant la campanya electoral anterior o els atacs a autoritats democràtiques, gaudien aleshores de la més completa impunitat, aquells que denunciaven uns fets que podien confirmar centenars de testimonis, es veien obligats a asseure'ns en la banqueta. Era evident que VS resultava, per a molts, un paper informatiu incòmode en un País que estava acostumat a uns mitjans de comunicació dòcils i domesticats. L'allau de querelles que van rebre i que els obligava a passejar-se pels jutjats pràcticament totes les setmanes així ho testificava. *Pero, desde luego, no pensamos arredrarnos y seguimos empeñados, desde nuestra parcela informativa, en normalizar un País devastado por la histeria y la manipulación interesada. Nuestro reto continúa en pie*³⁰⁹. Una setmana després es va publicar el darrer número d'un setmanari que va marcar un abans i un després en els mitjans de comunicació valencians.

³⁰⁷ SOLBES, Rosa: Op. Cit.

³⁰⁸ ANÒNIM: "Valencia Semanal, en el banquillo". *Valencia Semanal*. Número 119. 18 de maig de 1980.

Pàgina 11.

³⁰⁹ Op. Cit.

7.5. Els partits polítics segons VS

Dos grans trets es poden observar en quan a la línia editorial de VS en la seua visió dels diferents partits valencians. El primer seria una crítica feroç a la dreta (representada principalment per la UCD) per la seua manca de civisme democràtic (aquella dreta civilitzada que tant es va anhelar i no s'aconseguí) i, paral·lelament, una posició contrària a les seues polítiques estatutàries al considerar que es va perllongar voluntàriament el procés d'accés a l'autonomia, minvant l'adquisició de majors competències. En segon lloc, VS adquireix una posició molt crítica amb l'esquerra valenciana (capitanejada pel PSPV-PSOE) per les seues perilloses divisions internes i carregà amb força contra les direccions socialistes per les seues ambigüitats en determinats moments claus en la configuració política i identitària del País Valencià. La falta de voluntat negociadora de l'UCD i la manca d'autoritat per part del PSPV-PSOE foren les dos principals línies desenvolupades per VS sobretot a partir dels textos editorials signats per Amadeu Fabregat i les anàlisis polítiques (amb fort contingut subjectiu) protagonitzades pel pseudònim G. Grau. Unes visions que s'intensifiquen, a més, en la segona etapa de la publicació valencianista com a fruit de la major rellevància, a 1979 i 1980, del procés d'adquisició de l'autonomia valenciana.

Malgrat que VS es una revista que reserva bona part de les seues pàgines polítiques per a la interpretació subjectiva, sovint es fa mitjançant articles d'opinió de personatges externs a la redacció, entrevistes amb els principals protagonistes de l'època o la simple exposició de les posicions dels diferents partits. Tot amb la pretensió de que els lectors i lectores (electors i electores) coneguen els diferents candidats. Sovint VS apareix com una plataforma d'opinió, com a aparador on es dóna a conèixer el País que es vol construir des de les diferents opcions polítiques, econòmiques o socials, on els protagonistes de la Transició són els que creen el debat i l'opinió pública. VS, en la seua convicció plural i democràtica, ofereix informacions de tots i cadascun dels partits de l'espectre valencià, des de l'esquerra revolucionària fins els partits d'extrema dreta hereus del franquisme. Això sí, a les agrupacions que no respecten el joc democràtic no els ofereix les seues pàgines perquè oferisquen la seua visió de l'esdevenir polític i les informacions són sempre de caire crític i amb la pretensió de donar a conèixer conductes antidemocràtiques i inclús violentes. Tanmateix, per a l'anàlisi de la visió de la publicació no són vàlides aquestes tres fórmules, reservant-se els extractes estudiats als editorials o als articles dels representants de la redacció, cas del mateix Fabregat o

altres periodistes importants durant tota la vida de VS com Rosa Solbes o Emilia Bolinches.

PSPV-PSOE

El PSPV-PSOE fou, junt la UCD, el partit amb major presència a VS, inclús abans de configurar-se com un bloc de dos partits que inicialment, a la Transició, començaren a caminar separats, inclús enfrontats. José Luis Torró, aleshores director de la publicació valencianista, analitza al número sis de VS el procés d'unió (el primer contacte amb els acords que es conegueren com el "Document d'Alacant" entre el PSPV i el PSOE. El titular (ja una declaració de la posició de la revista) és "PSOE-PSPV al fin juntos". Després d'exposar les posicions dels diferents integrants de les dues parts i la possible ampliació de l'acord a altres formacions també del panorama socialista, cas d'Unitat Socialista del País Valencià que capitanejaven els germans Garcés, Torró considerava que el *camino hacia la unidad de los socialistas valencianos lo han comenzado con optimismo el PSOE y el PSPV. Se acabó el tiempo de las batallitas y las puñaladas. Y el de las réplicas, contrarréplicas. A no ser que a partir de ahora surja un tercero en discordia*³¹⁰. Unes pàgines després, Amadeu Fabregat protagonitza un article d'opinió de gran qualitat literària en el que es pot observar a la perfecció la capacitat d'anàlisi del periodista valencià i la seua immillorable talent per oferir una visió molt particular, carregada sempre d'una acidesa dialectal que sols cercava aprofundir en la realitat tal com era, lluny de focus o maquillatges. La cita és, tal vegada, una mica llarga, però es respecta perquè no perga el filó literari que tan bé és lligat per Fabregat: *El ósculo, la pipa de la paz. PSOE-PSPV, sienta en la política valenciana un insólito precedente. Después de muchos meses —años— de crispaciones mutuas, de polémicas acidas que no iban más allá, en la mayoría de los casos, del insulto personal y de la capillita de la media docena de iniciados, dos partidos con una tarea histórica muy concreta —construir el socialismo valenciano deciden aterrizar de los limbos alimentados por la misma Dictadura con el fin de adaptarse a las nuevas condiciones creadas en el país —y en el País— después del 15-J. Pues bien, sin entrar ni salir en las triquiñuelas internas de este noviazgo -militantes tienen el PSOE y el PSPV que decidan la bondad o no de los acuerdos tomados— es evidente que la manera decidida —y, casi diría yo, sanamente descarada— con que unos y otros han*

³¹⁰ TORRÓ, José Luis: "PSOE-PSPV al fin juntos". *Valencia Semanal*. Número 6. 15 de gener de 1978. Pàgina 11.

*cogido el toro por los cuernos, inaugura, en el País Valenciano, una nueva dimensión. Es, sin duda, el paso de la "politiqueta" a la política, la superación de una politiquería doméstica de amiguetes y conocidos que tan a menudo ha practicado la izquierda del País: unas veces obligada por los imperativos del fascismo y otras, todo hay que decirlo, por culpa de una cerrilidad y de una miopía de las que, desgraciadamente, no siempre ha estado exenta esa izquierda. La actitud admirable y realista del PSOE y del PSPV, su voluntad de aparecer ante el público sentados en torno a la misma mesa puede abrir al tráfico —y ojalá que sea así— una nueva autopista: la de un socialismo valenciano fuerte, mayoritario y dialogante. Que buena falta le hacen estas varillas al abanico político del País Valenciano*³¹¹. Fabregat continua dient que no vol entrar a analitzar els pros i contres de la decisió dels diferents partits socialistes però que molts polítics o ciutadans podien sorprendre's per el pragmatisme de la unió. *Yo mismo, que tantos dardos envenenados le he lanzado al PSOE cuando en conciencia -y mi conciencia es ante todo una conciencia nacionalista— lo he creído necesario, me encuentro ahora, y confieso que sin ningún pudor, en una postura bien diferente. Pero es que políticamente hablando no sirve, en este caso, el recurso al pasado, el "efecto retroactivo"*³¹². Fabregat analitzava inviable que els nacionalistes del PSPV seguien dogmàticament incomunicats amb el principal partit del País Valencià segons els resultats de les eleccions. Un article anònim aparegut a finals de febrer de 1978 reflexionava a propòsit de la possible integració en el partit unificat dels socialistes del Partit Socialista Popular (PSP): *El término "numantinismo" aplicado al PSP del PV, en las últimas semanas se ha convertido en el calificativo inseparable de sus siglas. Este numantinismo a la valenciana podría crear un fenómeno de encerramiento del partido en sí mismo y llevarle a perder contacto con las grandes aspiraciones políticas del exterior*³¹³.

La primera etapa de VS als quioscs compta amb una major proporció d'articles centrats en la política espanyola, amb un ampli anàlisi del govern d'Adolfo Suárez i el paper de les diferents oposicions vehiculades sobretot per PSOE i PC. El País Valencià encara té per construir les seues estructures governamentals i des de la publicació nacionalista es va fent una lectura dels esdeveniments amb una clara pretensió de

³¹¹ FABREGAT, Amadeu: "Sadat y Begin en Valencia". *Valencia Semanal*. Número 6. 15 de gener de 1978. Pàgina 19.

³¹² FABREGAT. *Op. Cit.*

³¹³ ANÒNIM: "Pesepés valencianos. No nos dejamos manipular". *Valencia Semanal*. Número 10. 12 de febrer de 1978. Pàgina 13.

prendre part en la pressa de decisions. Així, es reclama una “educació” dels valencians i valencianes en el joc democràtic i en la transmissió de la importància de l'Estat de les Autonomies, amb la recuperació de les competències valencianes. La frase de *Fer País* no anava més enllà que en donar a conèixer (en recuperar) la vida dels valencians en clau valenciana, canalitzada (aquest mode de vida) a través d'un Estatut que recolliria les pretensions de l'autonomia. Per tant, VS centra bona part dels seus anàlisis polítics i editorials, en els primers mesos, en la política merament espanyola, la desenvolupada a Madrid, amb tots els moviments als ministeris i el poder valencià dins el govern de Suárez. La connexió d'aquesta política amb la valenciana era necessària. El País Valencià no deixa d'observar-se la unificació dels socialistes i els primers moviments per configurar el Consell preautonòmic, a més dels inicials símptomes de la guerra dels símbols. Un exemple de les múltiples connexions, en un article de Gironés: *El PSOE acepta la nueva estrategia ofrecida por Suárez, le conviene el calendario pactado, pero quiere cambiar de campo de juego. En la Moncloa, Felipe, por el momento, no es más que un invitado y en el Parlamento (que es el terreno natural para el debate y el acuerdo entre los partidos) puede ser bastante más que eso. Todo está en que los astros vuelvan a dar una conjunción como la del pasado miércoles. En esta dialéctica de salir de la provisionalidad atendiendo rápidamente a lo más urgente (que dicen que es la Constitución) a nosotros, los valencianos, nos pueden querer colar de penalty un gol particular: La injustificadamente retardada preautonomía. Creo que nuestros parlamentarios no se lo deberían dejar meter, simplemente porque los niveles de autonomía a alcanzar ya no serán los mismos*³¹⁴. Una setmana després, Grau reflexionava sobre l'assumpte a propòsit de l'acceleració del procés autonòmic a l'Estat espanyol: *Cada vez comprendo más la gran distancia que existe entre el ser y el estar cerca de los centros de decisión política, y por ahora sólo existen en Madrid. A los que nos dedicamos a la información política y no estamos en Madrid, la versión nos llega o con retraso o deformada. Sólo al cabo de unos días y después de una paciente labor de cotejamiento puede uno hacerse una idea medianamente clara. Entonces, después de este desahogo, ¿qué razones pueden haber llevado a Suárez y su gobierno a sacar del atolladero las embarrancadas preautonomías? El presidente Suárez es un hombre tan hábil como intrépido. Y muy astuto. Le basta que le presenten un problema insoluble*

³¹⁴ GIRONÉS, J.M.: “El calendario suareciano”. *Valencia Semanal*. Número 14. 12 de març de 1978. Pàgina 12.

para que se lance a su solución³¹⁵. Una vegada conegut que el president del Consell seria el socialista Josep Lluís Albiñana, VS continua els seus anàlisis sobre la unificació dels diferents grups socialistes valencians: *El PSOE, por ejemplo, se enfrenta con la disyuntiva, según reconoce en este mismo número José Luis Albiñana, de recoger las exigencias producto del proceso de unificación de los partidos socialistas. USPV ya se integró y el PSPV está a punto de hacerlo. Tal vez debió haberse consumado ya esta unidad con el fin de que el PSOE pudiese contar con algunos de los hombres más significativos de este partido para algún cargo. De USPV está claro. El problema, pues, reside en los socialistas de Cucó. Ofrecerles una viceconsellería, por ejemplo, puede ser mal interpretado por las bases del partido, antes de que esa fusión se haya materializado, lo cual pone esposas al PSOE a la hora de tomar una determinación*³¹⁶.

VS es va mostrar contínuament satisfet quan la consolidació de la unificació entre els diferents partits socialistes valencians fou un fet. Així, Marisa Ortega, signa un article que recull un especejament on es reflexiona sobre els beneficis de la fusió i els reptes que el partit (ja un) tenia en endavant. *Se veía venir la fusión de los socialistas valencianos. Y ya era hora, porque mantener un electorado dividido en varias opciones socialistas cuando el País Valencià ha demostrado en los primeros comicios que es manifiestamente un país de izquierdas, sólo conduce a la dispersión de esfuerzos y de posibilidades, en favor de esta derecha amalgamada que hoy gobierna bajo las siglas UCD. La unidad socialista es desde hace tiempo la única vía para que esa alternativa de gobierno que significa el PSOE se haga realidad en el plazo más breve. Pero la alternativa tiene que plantearse a nivel estatal y por ello es necesario que el proceso de unificación se consolide en las demás nacionalidades y regiones. La fusión PSOE-PSP ha sido un primer paso decisivo. A escala del País, el proceso unitario se hacía indispensable de cara a las próximas elecciones municipales y en el marco preautonómico ya iniciado. Si el PSPV, como decía Vicent Soler en El Poble Valencià, es "el símbolo del nacionalismo de izquierdas, organizado y con voluntad de poder", está claro que el último presupuesto, la voluntad de poder, no puede traducirse en alternativa de gobierno desde las posturas testimoniales mantenidas hasta ahora. El mismo Soler afirmaba que, a partir de la unidad con el PSOE, "pasaremos decisivamente a "hacer política", a perder ciertas gratificaciones misticistas de la*

³¹⁵ GRAU, G.: "Sábado, 11 de marzo de 1978. Día de la Preautonomía en el País Valenciano". *Valencia Semanal*. Número 15. 19 de març de 1978. Pàgina 10.

³¹⁶ ANÒNIM: "El Consell debe ir a la Generalitat". *Valencia Semanal*. Número 17. 2 d'abril de 1978. Pàgina 10.

*época aún no enterrada de la clandestinidad y a embarcarnos en una nueva dinámica, ciertamente agria y llena de complicaciones*³¹⁷. Segons Ortega, el III Congrés havia evidenciat que les reticències cap a la unitat es basaven en raons viscerals i no en arguments polítics i els delegats del PSPV, per primera vegada, havien votat políticament, deixant al marge les males consciències i les actituds litúrgiques d'uns altres temps. La mística havia cedit el pas, defensava l'autora del text, al plantejament polític realista, perquè al PSPV només li quedaven dues opcions: o configurar-se clarament com un grup testimonial o formar part d'aquell gran partit i incidir des d'ell directament en la realitat política. Ortega adduïa que el camí havia sigut llarg, espinós i sinuós i que el PSPV havia fet un continu viatge durant tot el recorregut, guardant les formes i mantenint la dignitat, col·laborant decisivament en aquesta funció el punt de referència del Partit Socialista Català i el diputat per Girona d'aquella formació i ex-PSPV, Ernest Lluch. Això, i l'existència en el PSPV de noms llavors inqüestionables per al futur immediat del País, li va permetre col·locar en l'executiva del PSOE del PV a una sèrie de quadres capaços d'exercir certa influència en la línia política del nou partit, de cara a la reconstrucció nacional del País Valencià. Tanmateix, Ortega deixava clar que: *Por más autonomía formal que consiga establecer el partido socialista a nivel de PV, por más que el actual PSPV forme parte de su ejecutiva y por más que sus hombres más significados accedan a la dirección del partido del País, la línea política del PSPV-PSOE o del PSV-PSOE se elaborará en última instancia en los órganos centrales del partido de Felipe González. La democracia interna es una cosa y la política superestructural es otra. Ahí están las cúpulas del Partido Socialista Portugués para constatarlo*³¹⁸.

Irremeiablement, les anàlisis de pràcticament tota la vida als quioscos de la revista lliguen als socialistes valencians amb el Consell. La dreta política i mediàtica carregà aleshores amb força contra la primera institució valenciana al considerar que era utilitzada (moltes vegades il·legítimament com es defensa a la revista *Murta*, de caire secessionista) pels socialistes, malgrat que fou el resultat de les primeres eleccions les que varen conformar els integrants del Consell preautonòmic. Com observa G. Grau a finals d'octubre de 1978: *Si el Consell llegase a fracasar, todo el País Valenciano sería el perdedor, con él desaparecería la posibilidad real de conseguir la autonomía. Pero,*

³¹⁷ ORTEGA, Marisa: "PSPV, despedida, oración y cierre". Dins l'article "Rosas rojas para el PSPV". *Valencia Semanal*. Número 23. 14 de maig de 1978. Pàgina 24.

³¹⁸ *Op. Cit.*

por lo que se refiere al partido socialista, el fracaso del Consell llevaría implícito — además— el fracaso de su gestión política como partido mayoritario en el País Valenciano y que tiene en el Consell plasmación. (...) Las acusaciones de que el Consell es socialista, tal como lo hacía el controvertido personaje que se esconde bajo el seudónimo de Luis de Almoína, en Levante el pasado domingo, son bien significativas. ¿Y qué quiere que sea el Consell de un País que ha votado mayoritariamente a la izquierda? Repase los resultados del 15 de Junio y podrá opinar sobre si el Consell "es" o "está" formado por los socialistas. Lo primero es difícilmente demostrable desde el momento en que la base socialista ha dicho en repetidas ocasiones que sus consellers no están haciendo política como tales; y lo segundo, pues es cierto, pero menos, porque resulta que pese al triunfo del PSOE en Valencia y Alicante y al de UCD en Castellón, la representación de ambos partidos, y más la del PSOE, queda descompensada por el concurso de los enviados de las diputaciones franquistas, (algunos de los cuales, por cierto, han hecho repetidamente honor a su procedencia), con lo que la acusación de que tenemos un Consell socialista es una imprudencia temeraria. Y más teniendo en cuenta que la administración del Estado, que el Gobierno está en manos de UCD, y que el gobierno de los valencianos está aún sin competencias. Pero hay algo innegable; si el Consell fracasara, los socialistas serán los primeros en lamentarlo. La pérdida de credibilidad de su gestión tendría en el País Valenciano una mayor incidencia que en otras áreas del Estado en que los socialistas son la oposición³¹⁹.

A propòsit de les eleccions generals de l'1 de març i les municipals del 3 d'abril de 1979, VS realitzà un estudi detallat de les diferents opcions electorals. G. Grau deia del principal partit socialista: *Es una guerra sorda, la que mantienen entre sí las diversas familias de los partidos, con el fin de alcanzar un puesto en la lista definitiva. La guerra es tanto más dura como número de votos obtuvo el partido en las anteriores elecciones. De este modo, los socialistas, que ven peligrar su hegemonía en el País Valenciano, están sufriendo las consecuencias de disponer de muchos candidatos para tan pocas plazas. En sus filas no menos de tres tendencias claramente definidas pugnan por colocar sus hombres en la candidatura. Y no sólo eso, sino que buscan apoyos de la federal que será, en definitiva, quien dé el visto bueno. Pero después de una guerra de desgaste en la que no siempre es posible conseguir el objetivo final, ni siquiera saber la*

³¹⁹ GRAU DE MONTMAJOR, G.: "Tempestad sobre el Consell". *Valencia Semanal*. Número 43. 22 d'octubre de 1978. Pàgina 10.

*fuerza real del contrincante, los socialistas de la ejecutiva de un lado y los socialistas del Consell del otro, han comprendido que para el viaje que van a iniciar deben repartirse las alforjas. Todo parece indicar que las conocidas, por públicas y notorias, desavenencias entre Joan Pastor, secretario general del partido, y el presidente del Consell quedarán para otra ocasión. La única batalla que queda por librar es la de conocer el orden en que figurarán en la lista. Puesta la paz entre ambos e impuesta al denominado sector histórico del partido, los socialistas han procedido en los últimos días a una campaña de "limpieza" de imagen ante un electorado sensible a los tan repetidos como estúpidos temas de la lengua, la bandera, el himno, etcétera*³²⁰. Aprofundia després en les divisions internes del PSPV-PSOE al considerar que la reunió celebrada eixe mes seguia tenint les seues conseqüències doncs, primer en Madrid, el comitè federal va respondre a les propostes del Consell Nacional del País Valencià amb noves llistes, que, a la seua vegada, trobaren la seua contraposició a l'executiva del partit, amb Joan Pastor al front: *El contencioso suscitado desde aquel momento, aún no ha tenido un vencedor. La decisión salomónica impuesta por la Ejecutiva Federal sirvió para dejar a todos descontentos, porque albiñanistas y pastoristas —que las fuerzas cada vez están más claras— quedan de este modo enfrentados ante una campaña electoral en la que jugará la disciplina del partido, pero que tendrá al mismo tiempo alguna manifestación de desagrado por parte de los marginados. Pudiera ser perfectamente lógico que algunos de estos sectores diesen a conocer su disgusto en los próximos días. Dimisiones incluidas*³²¹.

VS va elaborar un important dossier dels partits que es presentaren a les eleccions de 1979, amb uns articles de major envergadura en els que s'exposava l'opinió dels diferents partits sobre els principals temes a debat a la política valenciana. L'estudi sobre els socialistes valencians està signat per R. M. S., mentre la informació (exposició) sobre la UCD estigué elaborada per Manolo Peris, amb l'ajuda a Castelló de Ernest Nabàs i de Pere Miquel Campos a Alacant. Malgrat que en algunes ocasions són textos de gran llargària, aquest estudi s'ha limitat a traslladar-los literalment perquè s'observe amb nitidesa la visió de VS sobre cada partit, podent ser comparable els escrits entre les diferents organitzacions malgrat ser més bé de caire descriptiu.

³²⁰ GRAU, G.: "La que se nos viene encima". *Valencia Semanal*. Número 55. 14 de gener de 1979. Pàgina 10.

³²¹ *Op. Cit.*: Pàgina 11

Sobre el PSPV-PSOE es destaca: *Una primera característica de las candidaturas del PSPV (PSOE) es la juventud relativa de sus componentes, siendo abundantes aquéllos que no llegan a los 30 y, principalmente, los que están por la mitad de la treintena. La edad media de los candidatos por Alicante es de 39 años, por Castellón de 40 y por Valencia inferior todavía: 35 años. A esto ha contribuido notablemente la incorporación de nuevas generaciones a la cancha política y la "jubilación" pública, al menos momentánea, de varios de los "históricos". Por lo que se refiere al lugar de nacimiento, la gran mayoría son nacidos en ciudades o comarcas del País, con escasos inmigrados. También la mayoría son casados, y generalmente con escaso número de hijos. Muchos de ellos tienen cargos orgánicos dentro del partido a diversos niveles; locales, comarcales, nacionales o federales. Pero no se trata de funcionarios "liberados", sino que siguen ejerciendo sus profesiones u oficios. Éstos son, generalmente, actividades llamadas "liberales", y abundan los licenciados en Filosofía, los abogados, los economistas, los ingenieros agrónomos y los administrativos. También hay un par de catedráticos, un pintor, un agricultor, una maestra. Tanto el Secretario General del partido como su presidente, forman parte de la candidatura y en ella están también varios líderes de la UGT, tanto a nivel provincial como local. Igualmente, aparecen 5 consellers y el Presidente del ente preautonómico, José Luis Albiñana, que encabeza la lista de Valencia. En cambio, las mujeres están en franca minoría, apareciendo sólo una en la candidatura de Valencia y dos por Alicante. Ninguna de ellas sería diputado de repetirse los resultados del 15-J, excepto Asunción Cruaños, ex-diputado y segunda por Alicante³²².*

En una mena de balanç sobre el resultat de les eleccions, els professors adjunts de Dret Polític Manuel Martínez Sospedra i Lluís Aguiló Lúcia afirmen a les pàgines de VS (en un article que la revista fa seu al representar el principal estudi dels resultats dels comicis): *Ideològicamente la campaña ha sido sucia y gris. Nuevamente se ha repetido el espectáculo de programas incoloros presentados en forma insípida, ofreciendo al personal un producto en el que las "especias" del ataque personal apenas lograban ocultar la vaciedad de buena parte de las propuestas. De ahí tal vez la abstención. La izquierda debe aprender no sólo que lo es, sino que a sus electores lo que les va es el rojo —sólo y barras— pero que el rosa les hace en unos casos sonreír y en otros*

³²² R.M.S.: "Volveremos a ganar. Socialistas valencianos". *Valencia Semanal*. Número 58. 4 de febrer de 1979. Pàgina 18.

*enfadarse. En pocas palabras: la derecha dijo a su electorado lo que éste quería oír, la izquierda ha dejado mucho elector insatisfecho, y a la vista están los resultados*³²³.

Així la interpretació que es va fer dels comicis dugué molta cua al País Valencià, doncs la dreta demanà el poder malgrat l'empat tècnic i la majoria de les forces d'esquerra amb la unió entre el PSPV-PSOE i el PC. G. Grau va començar ràpidament una campanya per donar-li legitimitat al poder de l'esquerra i al seu manteniment al Consell. L'anàlisi serveix per visualitzar la posició del setmanari valencianista respecte a les posicions dels dos principals partits de l'esquerra autonòmica. Així s'analitza que els socialistes perderen espai electoral respecte la UCD al passar alguns escons a mans de la dreta valenciana. La majoria socialista al Plenari de Parlamentaris quedava reduïda després del 1M, amb un empat a dinou escons entre els principals partits. Tres parlamentaris del PCPV completaven la nòmina del Plenari i s'erigien com a àrbitres de la situació política. *Pero es el suyo, el de los comunistas, un arbitraje que tampoco se presta a subastas G regateos. De hecho el PCPV no tiene otra opción que la de alinearse junto con el PSOE o quedarse en casa. Y los socialistas, por su parte, están condenados también a entenderse con los comunistas abandonando las indefiniciones y archivando en el baúl de los recuerdos cualquier vestigio de coqueteo con la UCD. Las prolongadas dudas sobre el cuarto escaño senatorial por Valencia han confundido a la opinión pública, que se pasó dos semanas entre Pinto y Valdemoro sin saber por dónde iban los tiros y las mayorías y quién iba a cortar el paño en el Plenari. La derecha, cómo no, ha capitalizado esa confusión a través de sus medios de información, y el empate en el Plenari ha sido presentado como una mayoría aplastante del partido del gobierno, que, en consecuencia, “debiera presidir el próximo Consell”. Sin embargo, con el decreto-ley en la mano, los socialistas pueden seguir al frente del Consell siempre y cuando les haga costado el PCPV*³²⁴. VS considerava que calia deixar de costat les valoracions polítiques i la conveniència o no de que el PSOE es mantingués al cap del Consell, ja que eixe era el mecanisme legalment previst per a la designació del president del govern preautonòmic. El debat va anar intensificant-se en les següents setmanes i VS sempre prengué part en favor de que els socialistes mantingueren el poder al considerar que era el resultat de les urnes i no un ardit legal, estirant les regles de joc franquistes, per oferir a les diputacions un poder especial allunyat de la sobirania

³²³ MARTÍNEZ SOSPEDRA, Manuel i AGUILÓ LÚCIA, Lluís: “Ganó la izquierda. El 1M en la circunscripción de Valencia”. *Valencia Semanal*. Número 65. 25 de març de 1979. Pàgina 17.

³²⁴ GRAU, G.: “Dos presidencias en juego (la del Consell y la del Plenari)”. *Valencia Semanal*. Número 66. 8 d'abril de 1979. Pàgina 10.

popular. El fet era que, en la configuració del Consell per l'elecció del seu màxim representant, el president, durant moltes setmanes es desconeixia si el Congrés dels Diputats sostenia que calia tenir en compte els resultats electorals (amb els quatre socialistes, quatre ucedistes i un comunista, per tant, majoria d'esquerres) o mantenia que calia sumar el vot dels nou membres de les diputacions, en representació de les tres zones del País Valencià, i que donaven majoria a la UCD. Grau considerava que allò important era que el calendari preautonòmic havia quedat ja establert i que calia intensificar les negociacions per reclamar, quan abans, les competències que pertanyien al govern del País Valencià. A més, defensava la possibilitat i la potestat dels socialistes per seguir ocupant la primera magistratura civil del País *Así lo permite la ley. Y no faltan tampoco, ahora menos que nunca, razones políticas para que esa izquierda insista en ello*³²⁵. Una setmana després seguia la ressaca de les eleccions i VS, també mitjançant els articles de Grau, continuava defensant el dret socialista a ocupar la presidència. *Algo funciona mal. O mejor dicho: casi nada funciona bien. Si exceptuamos a los comunistas, que juegan con la ventaja de no contar con las hipotecas que genera el ser poder y el ser "alternativa", el resto, PSOE y UCD, es una pura perplejidad. Un intento de convertir la voluntad en realidad, por parte de Emilio Attard, que al paso que va podría terminar colocando vallas publicitarias pidiendo la Presidencia del Consell para su partido. Y un auténtico juego suicida por parte de unos socialistas que desde hace dos meses hacen como que no ven —ellos sabrán porque les compete y les pertenece ocupar el primer sillón de la Generalitat valenciana. Y les compete por ley y por mayoría. ¿Qué ocurre? La pregunta es ésta: ¿cometerá el PSOE la estupidez política de regalar la Presidencia del Consell a la UCD? (...)¿Cómo explicarle eso a un militante de base, de la puta base, como suele decirse? ¿Cómo explicarle que igual va y se nos priva, a la mayoría que votamos izquierda, de tener un president de izquierdas de la Generalitat?*³²⁶. Respecte el tema, G. Grau opinava sobre UCD: *Porque si el PSOE pendía de las resoluciones del Congreso, el mar de fondo existente en estos momentos en la UCD no necesita de ninguna celebración de este tipo para ponerse en evidencia. Algo se mueve, y sobran indicios para establecerlo así, en el partido del gobierno. Aquí, en el País Valencià, y en la cumbre del Estado, en Madrid. La inquisición desatada en Valencia por el ayatollah Emilio Attard deberá*

³²⁵ GRAU, G: "El decreto que no llegó al río. La izquierda puede continuar en la presidencia". *Valencia Semanal*. Número 71. 12 de maig de 1979. Pàgina 11.

³²⁶ GRAU, G.: "Crónica provisional". *Valencia Semanal*. Número 72. 20 de maig de 1979. Pàgina 10.

*recurrir finalmente a los tanques imposibles para contener la avalancha que puede venirse encima si un día llegaran a debilitarse en el conjunto de la UCD las apoyaturas que recibe de Madrid. La familia ucedista, unida por el solo ligamento del Poder, tiende de nuevo a volver a los reinos de taifas. El último reparto de cargos no ha sido lo suficientemente hábil como para contentar a todos, y la falta de una definición política y de una perspectiva real de gobierno, con programas claros y con una idea de hasta dónde se quiere llegar, pesan como una losa sobre el futuro de UCD. La improvisación política se sucede a sí misma en el seno del gobierno, y el cabildeo de unos pocos está levantando ampollas en los más. Otro día le hincaremos el diente al tema*³²⁷. I, mentrestant, la crisi interna dels socialistes valencians (i també espanyols) seguia creixent, també augmentada per els esdeveniments polítics esdevinguts al País Valencià. *Sembraron vientos, los Gómez Llorente, Joan Pastor, Bustelo y etc., y recogieron tempestades, provocando una grave crisis de partido que podría convertirse también en una crisis de Estado. En este contexto ¿cuál era la aspiración de Joan Pastor? Presentar a la delegación valenciana como un todo homogéneo que se abstuviera a la hora de votar la gestión de la ejecutiva saliente para poder capitalizar así los quince mil votos que llevaban consigo los representantes valencianos. A partir de ahí, de esa demostración de fuerza, Pastor podía negociar su propia entrada o la de algunos de sus hombres, en la nueva ejecutiva y en el comité federal. La maniobra, sin embargo, falló estrepitosamente, y la delegación valenciana, que votó mayoritariamente "sí" a la gestión de la ejecutiva, se mantuvo ostentosamente dividida a lo largo de todo el Congreso. (...) Albiñana dimitió porque un sector de su partido le negó su apoyo. González se fue porque otro sector —el mismo, pero ampliado a nivel estatal— pretendía imponerle el corsé de unos programas imposibles de cumplir ahora y aquí ¿Qué va a ocurrir en los próximos días? De momento, lo único claro es una resolución innegociable del comité nacional del PSPV (PSOE) en el sentido de seguir ocupando la Presidencia del Consell*³²⁸.

Les pretensions de l'esquerra per caminar cap a l'Estatut de plenes garanties i els obstacles situats en el trajecte per la dreta centraren el debat polític assumit per la direcció de VS en la segona etapa de 1979 i la primera de 1980, pràcticament fins el tancament de la publicació, a finals de maig de la nova dècada. G. Grau considerava que

³²⁷ GRAU, G.: "Cuenta atrás para el Consell". *Valencia Semanal*. Número 73. 27 de maig de 1979. Pàgina 11.

³²⁸ Op.Cit: Pàgina 12.

la negativa socialista a seure's a la taula de negociacions i el fet que el Partit Comunista del País Valencià no hagués fet fins eixe moment marxa enrere en els seus plantejaments autonomistes feien que la dreta es crispés encara més, si cabia la possibilitat, recurrent de nou a campanyes anticatalanistes. *Mientras tanto, y por una vez, la izquierda está manteniendo posiciones más firmes que nunca, con la nota en contra de que esas posiciones carecen de imagen. No hay pacto, ni conversaciones del PSPV (PSOE) con la UCD, pero más bien parece lo contrario. No hay «entente», en el PCPV, entre Antonio Palomares y ex presidente de la Junta Democrática Manuel Broseta. Pero no es ése el reflejo que se da —por la continua manipulación informativa— a la opinión pública. La izquierda, mientras tanto, mantiene la tesis siguiente: puesto que ha sido UCD quien ha dado marcha atrás desdiciéndose de lo dicho, de la vía del 151, que sea UCD quien le dé una salida al embrollo, porque nosotros estamos donde estábamos. Esta es, de momento, la actitud de socialistas y comunistas. Están donde estaban. Lo que ocurre es que esa actitud, causa de todos los males en el seno de UCD, tiene también, temporalmente hablando, sus topes. Y de la negación a pactar con UCD habrá que pasar, antes de que el verano se nos caiga encima, a la construcción de una alternativa*³²⁹.

Unión de Centro Democrático (UCD)

Ja en el primer número de la revista, en desembre de 1977, apareix un elaborat estudi realitzat per Salvador Barber sobre la situació de la UCD, tant a nivell estatal com valencià. El partit de dretes es convertirà en el principal protagonista del setmanari al llarg de la seua història, protagonitzant autèntics enfrontaments directes per la publicació d'informacions exclusives que feren molt de mal entre els integrants de la UCD. Barber explicava en l'estrena de VS: *Cuando esto escribo, los ejes de la carreta —más bien carroza triunfal - de la UCD a nivel de Estado, chirrían que no hay más que oírlos. Y no es que les guste que suenen. No. Es que no los pueden engrasar. El acceso al poder, tras la victoria electoral; el reparto de cargos, carguitos y cargazos, no han sido suficiente aceite para suavizar los goznes mediante los que se articulan las distintas fuerzas de aquel matrimonio de conveniencia hecho en base al tálamo electoralista. Las tesis de unificación de todas las fuerzas integrantes, objetivo claro de Suárez, encuentra la oposición de un posiblemente resentido Camuñas, y las reservas*

³²⁹ GRAU, G.: "La empresa está nerviosa". *Valencia Semanal*. Número 117. 27 d'abril de 1980. Pàgina 13.

*de una democracia cristiana, algunos de cuyos sectores se niegan a disolver el azucarillo de su ideología en la mixtura del vaso ucedista. Hay quien habla de que se fragua otro tipo de operación que conduciría a ser dos bloques — un centro derecha y un centro izquierda—, lo que hoy es sólo una UCD. Pero en cualquier caso, este último supuesto no es probable que llegue a producirse, al menos de una manera inmediata. Pudiera ser, más bien, a un medio plazo. En este panorama hay que inscribir, con sus peculiaridades propias, con sus notas de color características, el cuadro de tensiones de la muy convulsa UCD Valencia*³³⁰. Barber considerava que el naixement de la delegació valenciana de la UCD havia sigut molt més difícil que el del partit a nivell estatal. Segons el periodista de VS, la desconfiança inicial en la dreta valenciana va fer que en Madrid es creés un Centro Popular que es va presentar en algunes circumscripcions electorals. El xoc entre els diferents representants de la UCD valenciana va ser des del principi, segons Barber, molt fort, utilitzant les famílies polítiques els mitjans de comunicació en el seu favor. El reportatge adjuntava al final un article d'opinió sobre el cas de la UCD a València del diputat de la coalició Francesc de Paula Burguera³³¹.

A propòsit de l'assemblea constituent de UCD-València celebrada a principis de maig de 1978, el periodista M.O. considera: *En el fondo de la actual controversia está la incapacidad de unas personas muy concretas para aglutinar una variada gama de tendencias y formar un bloque compacto de derecha civilizada. Quizá porque esa operación de diluir ideologías diversas -o seudoenunciados de dichas ideologías- en una ambigua formación centrista, sea imposible. Quizá porque los personalismos propios de concepciones antidemocráticas, subsisten aquí. O, sencillamente, porque la reconversión de unos planteamientos reaccionarios a otros aperturistas es una difícil tarea. Lo que es evidente es que la correlación de fuerzas liberales-“papos” se ha invertido y con ello se inviabiliza la posibilidad de llenar un espacio político para la burguesía liberal y preocupada por el país, que algunos piensan que existe aquí y ahora. Y para ‘sectores pequeño burgueses y capas populares con baja conciencia de clase, que tardarán algún tiempo en asumir opciones socialistas y comunistas. Ahora*

³³⁰ BARBER, Salvador: “Cuando reucece la marabunta”. *Valencia Semanal*. Número 1. 10 de desembre de 1977. Pàgina 10.

³³¹ Com ja s'ha comentat anteriorment, per a una anàlisi més exhaustiva de l'estratègia de la UCD a terres valencianes es pot consultar l'estudi de GASCÓ ESCUDERO, Patricia: *UCD-Valencia. Estrategias y grupos de poder*. Op. Cit.

*UCD-Valencia se conforma con una alternativa monolítica, que interfiere el terreno de Alianza Popular. Y si no, al tiempo*³³².

VS acusa (mitjançant els textos de G. Grau) a la UCD de controlar els mitjans de comunicació en benefici propi en vistes a les eleccions generals i locals de 1979. *¿O no hay que considerar campaña electoral el tratamiento que RTVE ha dado al partido en el gobierno desde el 15 de Junio en que obtuvo la mayoría minoritaria suficiente para alcanzar el poder en solitario? Televisión española ha sido uno de los baluartes de los que la UCD se ha servido con mayor intensidad para hacer su campaña. En este sentido habría que recordar cómo la información televisiva de un acto interno del partido UCD, su primer congreso, provocó airadas reacciones en determinados medios informativos, El País, por ejemplo, acusando a UCD de abuso de poder. Desde que UCD se confirmó en el poder sus dirigentes iniciaron una vasta campaña para introducirse en los medios informativos. Los primeros resultados hablan claramente del éxito de la operación. Sin citar los casos más fáciles de lograr, como era el control de jo que fue Prensa y Radio del Movimiento, hay que constatar por ejemplo las afinidades de Diario 16 con el partido del gobierno, después de haber abandonado sus veleidades socialistas*³³³. Tot això feia que la campanya electoral, segons Grau, es presentara amb característiques ben diferents per als partits que anaven a participar en la mateixa. Una problemàtica ampliada pel, llavors, recent decret-llei que limitava la presència davant les càmeres de televisió d'aquells partits que no reunien determinats requisits, afectant a l'esquerra extra parlamentària com era el cas de la ORT, LCR o el Moviment Comunista.

El serial d'anàlisi de les principals candidatures a les eleccions de 1979 deia sobre la UCD en febrer: *En las listas de UCD del País Valenciano, un primer dato salta a la vista: la casi ausencia de mujeres entre los candidatos. En efecto, en Valencia una sola mujer en la lista del Congreso — Pilar Bosch— y ninguna para el Senado. La de Alicante está mejor servida. En la del Senado aparece Paloma Gómez Osorio y, en casi los últimos puestos del Congreso, Esther Pardial, María Julia Miró y María José Torres. En Castellón las mujeres brillan por su ausencia: ni tan sólo una figura en las listas ucederas para el Congreso y Senado. En una rápida comparación con los diputados y senadores elegidos el 15 de junio del 77, resaltan algunas ausencias importantes. Así, por Alicante no aparece el nombre del parlamentario Barceló,*

³³² M. O.: "UCD, vaya marcha". *Valencia Semanal*. Número 22. 7 de maig de 1978. Pàgina 18.

³³³ GRAU, G.: "Comenzó la campaña". *Valencia Semanal*. Número 59. 11 de febrero de 1979. Pàgina 10.

hombre destacado por su trabajo al frente de la Conselleria de Educación. En Valencia es significativa la ausencia de José Antonio Noguera de Roig, que era el único senador de UCD elegido en esta provincia. Entre las ausencias valencianas también la lógica del que fue diputado de UCD, Francisco de P. Burguera, que en estas elecciones encabeza la lista del recién formado Partit Nacionalista del País Valencià. En Castellón no puede hablarse de preeminencia de los liberales, pero sí de hombres de confianza del diputado y conceller Monsonís, procedente de los sectores liberales. Y así, de la lista de Castellón desaparecen el diputado Beltrán y el senador Farnós, a los que parece ser les han prometido respectivamente las presidencias del Consejo de Administración de lo que fue Segarra y de la futura Diputación Provincial en el caso de triunfo del partido gubernamental. En Valencia, con preponderancia del "grupo de Attard", se ha buscado el equilibrio entre las distintas posiciones ideológicas. En este sentido, Emilio Attard, José Ramón Pin y Javier Aguirre aparecen situados en segundo, cuarto y quinto lugar. El tercer puesto es para el liberal Joaquín Muñoz Peirats y el sexto para el democristiano Vicente Ruiz Monrabal. Los socialdemócratas, según se nos dijo, estarán representados con Manuel Broseta Pont en la lista del Senado. El sector valencianero está cubierto con la presencia en la candidatura del que fue presidente del Grup d'Acció Valencianista (GAV) Rafael Orellano. También es significativo el hecho de que las listas para el Congreso estén encabezadas en las tres provincias por hombres fuertes de la administración central. Por Valencia la cabecera corresponde al Vicepresidente del Gobierno y Ministro de Economía, Fernando Abril Martorell. Por Alicante lo hace el Secretario de Estado y de la Seguridad Social, Luis Gamir, y por Castellón, el actual ministro de Agricultura, Jaime Lamo de Espinosa. Profesionalmente, las listas se nutren fundamentalmente de hombres de negocios y de miembros del empresariado y de las profesiones liberales³³⁴.

En la publicació de la setmana següent, un text anònim analitzava l'organització de la dreta política, econòmica i mediàtica en un intent per donar resposta efectiva a la previsible victòria de les esquerres en les eleccions. *Que la derecha está cerrando filas es un hecho. Ante la vorágine socialista, y el riesgo que corre UCD de no ser ella quien vaya a fabricarse un Estatuto de Autonomía a la justa medida de sus intereses, todos los recursos son buenos: La alianza con el Grup d'Acció Valencianista, insignias del cual fueron vistas, por cierto, entre los reventadores de misas en valenciano que*

³³⁴ PERIS, Manolo; NABÀS, Ernest; CAMPOS, Pere Miquel: "Habla la UCD". *Valencia Semanal*. Número 59. 11 de febrer de 1979. Pàgina 14

últimamente la habían tomado con la de la iglesia de la Compañía; la inclusión de Broseta en las listas como supuesta —Attard dixit— ala izquierda del partido del gobierno; la monopolización escandalosa de los medios de comunicación del Estado; las "matinales" bancarias con la Caja; las purgas "catalanistas" en el partido; y esa especie de apropiación exhibicionista de la senyera de Valencia que el señor Abril no toleraría si en lugar de tratarse de un "emblema regional" fuera la bandera de España. UCD no quiere, ni puede permitirse el lujo, de perder las elecciones del 1-M en el País Valenciano. Roto el consenso, cabe la posibilidad de que la izquierda valenciana decida no conformarse ya con el juguete pre-autonómico y exija de Madrid envíos más sustanciosos con intermediarios menos complacientes. Eso, claro está, en el supuesto improbable de que UCD continúe su marcha en solitario por los jardines de la Moncloa. Y si el gobierno es de coalición UCD-PSOE, pues peor lo tiene, mucho peor, la derecha valenciana. Las bases, entre el desconcierto y el aburrimiento, lo están pidiendo y la izquierda parlamentaria tendrá que enseñar los dientes o ver descender a la carrera la nómina de los carnets³³⁵.

Grau considerava que els socialistes espanyols estaven preparats per si guanyaven les eleccions, que Felipe González comptava amb una bitàcora governamental i que la seua esposa, Carmen Romero, estava en perfectes condicions per passar d'activa militant ugetista a primera dama del país. Per contra, sobre les lluites de poder internes a la UCD s'afirma al número 61: *En la UCD —la política es simetría— ocurre todo lo contrario: la inquietud y los nervios les vienen de cómo montársela, a dónde ir, si se quedan sin el poder. UCD no se entiende sin el poder, sin la Moncloa, sin Adolfo. O eso, o los Consejos de Administración de las grandes empresas, que son el cementerio de los elefantes de la derecha de este país. Ésa es la teoría que circula, allá en Madrid, en las altas esferas socialistas. El mínimo descalabro electoral podría romper a UCD en sus partes naturales. Ésas que, digan lo que digan los congresos, jamás han sido soldadas. Los mantiene unidos, a unos y otros, la pasión de mandar, que es el pegamento Suárez*³³⁶. I el text continua amb una exposició de clares intencions per part de G. Grau, exposant l'opinió del mitjà valencianista (cal no oblidar que el pseudònim de G. Grau corresponia a Amadeu Fabregat, l'alma mater de VS) sobre la configuració de les llistes de la dreta autonòmica: *¡Y las listas para las municipales!*

³³⁵ ANÓNIM: "La derecha se organiza". *Valencia Semanal*. Número 60. 18 de febrer de 1979. Pàgina 10.

³³⁶ GRAU, G.: "Poco ruido y muchos nervios". *Valencia Semanal*. Número 61. 25 de febrer de 1979. Pàgina 11.

¡Válgame Dios qué listas! No es por señalar, pero si los partidos invirtieran en aprovechar a la buena gente que tienen —poca, pero alguna— el tiempo que pierden en tirarse los trastos en el seno de cada familia, pues mejor iríamos todos. A la izquierda y a la derecha. Claro que en esta ocasión, con las generales a la vuelta de la esquina, no han vuelto a repetirse los aquí me pongo y allá te quito de las listas del 1-M. Una ojeada por esas listas que han pasado sin pena ni gloria, permite afirmar que ni la derecha ni la izquierda han utilizado a sus grandes figurones para cubrir las vacantes municipales. Del PSOE ha salido lo que se esperaba. El nombre de Fernando Martínez Castellano sonó desde el primer día y fue finalmente a misa. Suya, o del ucedista Miguel Pastor, amigo personal de Manuel Broseta, su valedor y mayor apoyatura. El señor Martínez Castellano es un técnico, Y el señor Pastores un jurista. La izquierda pone números y matemáticas, precisión y cálculo, que de eso va, allá donde la derecha intenta poner relumbrón y continuismo remozado. El señor Pastor igual va y resulta un excelente alcalde, aunque sea de derechas, pero UCD ha perdido una vez más el carro desaprovechando dos o tres, o incluso cuatro nombres de esta ciudad que hubieran representado un serio peligro para el PSOE. Gente con rostro liberal. Gente como Chimo Muñoz Peirats, gente como José Antonio Perelló, gente como Salvador Castellanos, gente como Javier Aguirre... Pero UCD, o séase, don Emilio, don José Ramón y don Manuel, no está por la labor, y dedica más tiempo a la caza de brujas que a ponerle raíces al partido. Mejor para la izquierda. Mejor para todos³³⁷. S'observa, en primer lloc, la reclamació de sectors més liberals dins la UCD, en un intent per assolir una dreta civilitzada que acceptara i complira el joc democràtic en totes les seues instàncies. Al capdavall, a l'observar que el partit de Suárez no anava a oferir lloc a aquest sector, s'alegra obertament perquè, considera, és millor per a l'esquerra i per a la totalitat del País Valencià.

En referència al traspàs de les competències i la potenciació de les autonomies, Emilia Bolinches reflexiona en febrer de 1979. La periodista de VS considerava que la potenciació de la província per part de la UCD suposava una tàctica d'obstaculització dels processos autonòmics i un intent de retardar el traspàs de competències mitjançant la creació d'un enemic dins els territoris valencians. La redacció dels articulats abans mencionats, segons Bolinches, anaven en aquesta direcció, creant el govern de Suárez els ens, sense assenyalar ni concretar quines competències devien traspassar-se amb

³³⁷ *Op. Cit.* Pàgina 13.

titularitat total i quines coordinar-se o integrar-se en la legislació vigent: *Con esto se lava las manos y deja el embrollo para los entes autonómicos. Barriendo para casa, Martín Villa, en lo que se ha llamado la "política del sandwich", da el espaldarazo a las diputaciones diciendo que la Constitución las respeta al subsistir la "provincia". Y las diputaciones se agarran fuerte a este argumento interpretando que tienen que subsistir con las mismas competencias que tenían. El famoso, y vago, decreto queda así como una mera declaración de principios. Con lo que el enfrentamiento entre el estado periférico (las diputaciones) y los gobiernos autonómicos queda planteado como un escollo de difícil solución*³³⁸.

A nivell estatal, la lectura dels comicis, pel que respecta a la dreta, duïen a G. Grau a afirmar que la dreta (UCD) encara no havia fet recomptes per adonar-se'n dels resultats i que sols reaccionava donant crits i sense vestigi algun d'elegància democràtica davant la seua derrota en les municipals. Continuava amb la seua dinàmica, adduïa Grau, d'acusar a les esquerres de frontpopulisme, desenterrant així els pitjors tòpics del franquisme, demostrant, paral·lelament, la seua incapacitat per demostrar el centrisme del que presumia abans de les eleccions: *Fraga Iribarne no lo hubiera hecho mejor. Pero Fraga esta callado ahora. Es el más silencioso de todos y sus razones tendrá, aunque no nos convengan. Debe de pasar el día contando y recontando esos ocho escaños que Coalición Democrática le prestó a UCD y con los que el señor Fraga puede tener en su mano –lo tiene ya - al señor Suárez, Porque esa es una parte de los malos presagios que la bola anuncia para don Adolfo, para el gobierno -otro mal presagio en-sí y para-todos- y para el resto de la población, mujeres y niños incluidos. Donde hay patrón no manda marinero, y la Coalición sigue siendo de Fraga por más “defenestraciones” que se anuncien o se supongan. El silencio de Fraga es pavoroso. Da ganas de gritar*³³⁹.

Les lluites de poder per la presidència del Consell s'intensificaren a l'equador de 1979, amb la dimissió d'Albiñana i els dubtes sobre quins devien ser els representants polítics amb potestat per votar al màxim representant dels valencians. Mentrestant, el procés autonòmic seguia el seu camí, amb molts obstacles. VS criticava tots els aportats per la dreta. Grau considerava que el plenari celebrat a Castelló va demostrar la falta de voluntat autonomista de la UCD, taponant les iniciatives de l'esquerra, especialment les

³³⁸ BOLINCHES, Emilia: “Tranferencias de competencias. Embolados electoralistas”. *Valencia Semanal*. Número 62. 26 de febrer de 1979. Pàgina 16.

³³⁹ GRAU, G.: “Ayuntamientos, Diputaciones, Plenari y Consell”. *Valencia Semanal*. Número 68. 22 d'abril de 1979. Pàgina 10.

plantejades per Manuel Girona que pretenien la posada en marxa, de forma immediata, del procés estatutari per la via ràpida i plena establerta a la Constitució. *Ese día –o esa noche- iba a demostrarse además que la izquierda puede poner, si se lo propone, a UCD contra las cuerdas. Basta con llevar al pleno iniciativas que reflejen realmente la vida y el pulso del País, es decir, situadas a cien leguas del artificio centrista. Eso, y sólo eso, basta para descomponer al precario y primario político que es Enrique Monsonís. Ahí queda Si no la acusación de UCD al president del Consell y de la Diputación. (...) Pero el gran aprieto le vino a UCD cuando Girona Rubio presentó la propuesta de continuar aceleradamente el proceso autonómico que se inauguró hace unos meses, cuando el ayuntamiento de Picanya pidió la autonomía. ‘Fue entonces cuando UCD, que había firmado en su día el Compromiso Autonómico, tuvo que recurrir a diversos artilugios verbales para decir, con otras palabras, que no. (...) Lo importante, sin embargo, es que la izquierda, desplazada de las consellerías ejecutivas, económicamente bloqueada por el monopolio de UCD, sin posibilidad de actuación real, puede forzar a UCD a adoptar actitudes al borde de la crispación y, por tanto, a hacer sentir su fuerza. Monsonís insiste mientras tanto en que ellos son los que deciden, y la izquierda a hacer ganchillo, con el president incluido*³⁴⁰. VS insisteix en la falta de convicció llavors de UCD per assolir el procés autonòmic per la via del decret 151 que suposava l'autonomia plena per als valencians. *La diferencia está en que UCD, aunque no lo diga abiertamente, y ojalá que nos equivoquemos, no quiere la autonomía plena del artículo 151, sino solamente la descentralización administrativa que marca la vía del 143. Claro que, de momento, siguen confundiendo al personal porque en la falta de claridad está su mayor ventaja. Lo primero, para ello, es no explicar la Constitución y hacer un lío con el articulado. Lo segundo, ganar tiempo. Sus razones tiene, la UCD, para seguir con ambas tácticas. Razones partidistas, que son las únicas que atiende. (...) UCD confunde deliberadamente y tampoco los partidos de la izquierda han llevado a la calle dando la batalla pedagógica que debieran*³⁴¹.

L'enquistament va durar mesos a la política valenciana, amb una UCD que va utilitzar l'arma de l'ambigüitat per guanyar temps i una esquerra que no va saber o no va poder exercir una pressió social que les urnes li asseguraven. *Esta UCD de aquí no tiene luz verde —ni tampoco la desea— para el proceso autonómico: ni por el 151 ni*

³⁴⁰ GRAU, G.: “Monsonís, o el plumero de UCD”. *Valencia Semanal*. Número 81. 22 de juliol de 1979. Pàgina 8

³⁴¹ Op. Cit: Pàgina 9.

por el 143. El cerrojo está echado, y de lo que se trata es de prolongar la larga agonía de un diálogo imposible con el fin de ver quién se levanta primero de la mesa y queda como el primero en romper la baraja. A lo largo de estas últimas semanas se ha demostrado que lo único que UCD pretendía era, simplemente, ganar tiempo, prolongar la confusión. Todos estos factores, al fin y al cabo, juegan en su favor. Si UCD consiguiera llegar a las elecciones de 1983 con un País Valenciano tan absolutamente impresentable y deshilachado como éste de ahora, las cosas le irían sobre ruedas. Se trata, pues, de taponar cualquier alternativa racional para llevar el desconcierto e incluso la desmoralización de muchos sectores de esta sociedad al límite máximo, desacreditando de paso a la izquierda. La confusión es la única salida posible para una UCD que no representa — nunca ha representado— los intereses de clase que de natural debiera enarbolar el partido del Gobierno. Pero UCD está más a la derecha del pragmatismo político y económico de que campea por la mayoría de esos sectores, y los prohombres del partido sustituyen en Valencia los «intereses de clase» por los «intereses personales». Vean si no las conversaciones y «ententes» que ocurren ahora en Madrid entre las fuerzas económicas, sindicales y el partido del Gobierno, y busquen con un candil su correlato en el País Valenciano. No lo van a encontrar. Esto es otro mundo³⁴². Grau considerava que en la política seguida per la dreita mediàtica valenciana sols interessava que Broseta continuara la seua prodigiosa ascensió, encara que fora a costa de mantenir a un correigionari, deia el periodista de VS, com Monsonís en guerra oberta al Consell. Per a Grau, UCD sols estava disposada a pactar el procés autonòmic si les seues condicions eren respectades completament, pràcticament sense negociacions.

Pràcticament totes les setmanes es troben referències al procés autonòmic en VS, intensificant-se les crítiques cap a la UCD. *UCD continúa sin bajar del caballo. O todo o nada. O los socialistas consienten que la ley electoral del futuro —o lo que sea— Parlamento valenciano sea un paseo en barca para el partido del Gobierno, o no habrá autonomía. Y no aun así, porque es bien sabido que UCD no va a consentir, al menos «de motu proprio», ni una sola autonomía por la vía del artículo 151. UCD no quiere más «ruidos» autonomistas, y ofrecería en todo caso un «estatutet» vía 143 ampliado con algunas otras competencias, como sería por ejemplo una especie de asamblea parlamentaria que no tendría, como un Parlamento con mayúscula, capacidad*

³⁴² GRAU, G.: “Estamos donde estábamos”. *Valencia Semanal*. Número 97. 25 de noviembre de 1979. Pàgina 12.

legislativa. Sea como fuere, es evidente que la tesis de Abril es dejar que las negociaciones se pudran. Tesis cuya aplicación corresponde aquí a Manuel Broseta, «vicario regional», como le llaman en su partido, del vicepresidente³⁴³.

Menors són les referències als restants partits de l'espectre valencià o espanyol. Tanmateix, sempre es poden trobar cites interessants que s'han volgut adjuntar en aquest apartat per a que els lectors i lectores puguen conèixer algunes de les impressions de VS al respecte. Els anàlisis que es fan a la revista de determinats grups de la dreta valenciana (sobretot aquells lligats a l'extremisme i la violència com el GAV) es poden observar en l'apartat d'estudi en el que s'examina la continuada denuncia que VS elabora contra aquestes pràctiques antidemocràtiques.

Unió Democràtica del País Valencià (UDPV)

UDPV, que obtuvo alrededor de 50.000 votos en el País Valencià el 15 de junio, fue considerada, con razón, la gran perdedora de las elecciones. El enorme esfuerzo personal y económico de sus militantes, el hecho de ser los primeros en comenzar la campaña de propaganda -sus vallas y anuncios en prensa estuvieron en la calle con antelación a las otras fuerzas concurrentes Y aun a la propia campaña electoral-, no sirvieron para nada. Casi cincuenta millones de pesetas invertidos fueron a fondo perdido. Todos los buenos augurios que respecto a sus resultados electorales se hicieron de antena- se vieron estrepitosamente derribados por la dura realidad. La aparición de una UCD que capitalizó la imagen y el apoyo de Suárez, restaron enormes contingentes a la presumible clientela demócrata cristiana. El nacionalismo jugó escaso papel a la hora de la decantación de los votos. Por otra parte, el hecho de que la D.C. se esforzara en dar una imagen más a la izquierda de lo que en la realidad le corresponde, el hecho de que un partido de derechas se inventara en un determinado momento un extraño y nunca bien explicado “socialismo de base”, un juego un tanto ambiguo -especialmente al principio – en el vidrioso y un tanto fantasmagórico asunto del valencianisme-catalanismo, acabaron de rebañar otro potencial contingente de

³⁴³ GRAU, G.: “Impasse político, movilización estudiantil”. *Valencia Semanal*. Número 100. 16 de desembre. Pàgina 10

*electorado. Total, que entre todos la mataron y ella sola se malhirió*³⁴⁴. El reportatge analitzava després les intencions de Ruiz Monrabal d'ampliar el marc d'acció del partit a àmbit estatal i les posteriors incorporacions de membres de la UDPV en UCD, optant per la via pràctica. Aguantaven, segons Barber, un grup numantí d'integrants que confiaven en les possibilitats del partit, testimonial per al periodista de VS. La informació de Barber no comenta les escissions de la UDPV que acabaren creant la publicació valencianista, cas d'Ernest Sena o Paco Carrasco.

Partit Socialista del País Valencià (PSPV)

El reportatge de Salvador Barber comentat en l'anàlisi dels principals partits derrotats a les primeres eleccions democràtiques continua amb el PSPV, analitzant la formació valencianista just abans de la seua unió amb el PSOE. Repassa inicialment les negociacions seguides dins la formació nacionalista per concórrer al comicis, per exemple amb el Moviment Comunista del País Valencià (MCPV) o el Partit Socialista Popular (PSP). Les divisions internes per aquests pactes acaben en escissions de calat, que s'uneixen a la irrupció del PSOE, que ven la imatge d'una marca històricament consolidada i que mou fortes quantitats de diners en publicitat. El resultat són 28000 vots, bastants menys del que inicialment es presumia i menys de la meitat dels que es necessitaven per a la conquesta d'un escó parlamentari. *El PSPV se ha recuperado, no obstante, en el medio año transcurrido desde los comicios. Tiene una organización consolidada en cierto número de pueblos del País Valenciano. Especialmente en la zona valenciano-parlante. Pero como una tentación de cara a la - por otra parte necesaria - unidad de los socialismos, a su lado en el espectro político, casi en el mismo espacio, radicalismos nacionalistas aparte, está el PSOE. Se sabe de buena fuente que cierto número de dirigentes del PSPV están realmente interesados, son realmente proclives a una integración en el PSOE con más o menos condiciones. Pero sería necio ignorar de cara a este proceso otro factor. ¿Cómo los dirigentes de un partido que basó gran parte de sus esfuerzos identificadores en furibundos y a veces viscerales ataques al PSOE, le dicen ahora a su base -que en general tiene asumido este tema-, "chicos, conviene matricularse en el Partido Socialista Obrero Español" ¿Cuántos van a seguir tan unitario consejo? Eso, hoy por hoy, parece que no lo tienen*

³⁴⁴ BARBER, Salvador: "Los que perdieron las elecciones". *Valencia Semanal*. Número 3. 24 de diciembre de 1977. Pàgina 10.

*muy claro ni los más convencidos dirigentes del PSPV en la cuestión pro-unidad. Y ahí está, ahora mismo, la clave de la cuestión*³⁴⁵, afirma Barber.

Partit Nacionalista del País Valencià (PNPV)

En la presentació del Partit Nacionalista del País Valencià, amb Francesc de Paula Burguera al capdavant, G. Grau opina: *A la vista de los resultados obtenidos en la única confrontación electoral habida por el momento, por las fuerzas nacionalistas, léase UDPV y PSPV, salieron escaldados. El PNPV deberá reflexionar sobre su papel. Y su papel no se presenta como capaz de cosechar grandes ovaciones. Y ello porque este país está a medio hacer y no va a ser fácil que una fuerza exclusivamente nacionalista pueda contar con una mediana clientela. Han sido muchos años de despersonalización como para que en cuatro días el País se ponga a funcionar sin problemas. Que se lo pregunten si no al Consell. Paco Burguera podrá ser un equivocado, pero es también un profeta. Y con las tablas de la ley bajo el brazo se dispone a predicar por el País Valenciano su buena nueva*³⁴⁶.

Partit Comunista del País Valencià (PCPV)

En les primeres publicacions de la revista es poden observar diferents opinions d'Amadeu Fabregat sobre el Partit Comunista, no en la seua delegació valenciana sinó més bé sobre els canvis que, a nivell estatal, estava encetant Carrillo per situar els comunistes en el panorama polític de la nova democràcia. Així, el director de publicacions escriu en febrer de 1978: *Leo que los comunistas de Carrillo abandonan ahora el leninismo. Más o menos. Se va a quedar en porreta, esta gente. Cualquier día, y con esta operación urgente de pérdida de lastre, igual va Carrillo y decide abandonarse a sí mismo. Por lo demás, el Secretario General parece haberse metido en una inmensa batidora: lo zarandean de todas partes. Pero Carrillo es uno de los pocos políticos que, en este país, usa la lógica y la experiencia en lugar del chupete de los recién llegados y del puritanismo ideológico de los principios inmutables. Eso lo sabe hasta Semprún, aunque diga lo contrario, que al fin y al cabo lo suyo -y lo de su editores vender la mercancía. Con la venia y la simpatía, claro está, de Cambio 76 y de toda la charanga anticomunista del país. El tiempo lo dirá, pero no sería la primera vez*

³⁴⁵ BARBER, Salvador: "Los que perdieron las elecciones". Op. Cit. Pàgina 11.

³⁴⁶ GRAU, G.: "PNPV: Ja sóc aquí". *Valencia Semanal*. Número 47. 19 de novembre de 1978. Pàgina 10.

*que Carrillo capitalizara, al final de los finales, una tramoya tan descaradamente preparada como la que ahora soporta*³⁴⁷.

La crisi dels comunistes valencians patida pel partit d'esquerres a mitjans d'any de 1978, després de la renúncia de Doro Balaguer, nomenat per a substituir a Emèrit Bono en la conselleria de Transports i Benestar social, féu saltar les espurnes i VS li va dedicar algunes línies a través de la secció de G. Grau. Balaguer, després de rebutjar el nomenament —per no acceptar l'equip que la secretaria del partit li havia designat— va dimitir de tots els seus càrrecs en el partit. Immediatament es van posar al descobert les desavinences que en el si del PCPV venien existint. *Los enfrentamientos entre Antonio Palomares y amplias capas del partido —y no sólo de los sectores intelectuales— parecen ser la causa determinante. A partir de ahora se ha abierto un proceso interno que o desemboca en una profunda autocrítica y renovación de cargos o en crisis galopante. Hay que recordar que las dimisiones presentadas por Ramiro Reig y Antonio Conca, no están ni aceptadas ni solucionadas, sólo planteadas, pero pueden convertirse en irrevocables en los próximos días. José Galán Peláez, el nuevo conseller comunista, es un hombre gris, con escasa proyección pública. (...) Dicen de Galán que es un hombre que ni está con Palomares ni en contra de él. Habrá que esperar. Y confiar en que la crisis del PCPV no se extienda más allá de los límites del propio partido, porque de lo contrario el Consell sería el primero en recibir rías consecuencias. Antes de que finalice el año el PCPV tiene anunciada la celebración de su primer congreso. Si la crisis dura hasta él, puede que se convierta en un volcán, llegando a entorpecer, incluso, el proceso autonómico que viven los comunistas valencianos respecto al comité central. Y por supuesto, a la autonomía valenciana*³⁴⁸.

En el serial d'estudi de les diferents candidatures, l'article anònim sobre el PCPV analitzava que era el partit a nivell valencià amb més dones a les llistes electorals, amb dos d'elles encapçalant les seues candidatures. En la província de València, la mitjana d'edat dels integrants era de 39'2 anys i el número d'anys de militància, de mitjana també, era de setze anys: *Por profesiones un treinta y cinco por ciento son trabajadores manuales de la industria y los servicios, un 10% son trabajadores del campo, los administrativos representan el 15% y los trabajadores intelectuales el 40% de los componentes de la candidatura. Sólo hay un soltero en la*

³⁴⁷ FABREGAT, Amadeu. "A mi manera". *Valencia Semanal*. Número 9. 5 de febrer de 1978. Pàgina 37.

³⁴⁸ GRAU, G.: "Unidad socialista, divorcio comunista". *Valencia Semanal*. Número 29. 25 de juny de 1978. Pàgina 12.

*candidatura y el número medio de hijos es de dos. Otro dato políticamente significativo es el hecho de que a partir del tercer puesto de la lista casi todos los candidatos encabezaran las respectivas candidaturas municipales de las ciudades y cabeceras de comarcas más importantes. Hay un 60% de castellano parlantes y un 40% de catalanoparlantes*³⁴⁹.

A propòsit de les mobilitzacions contra els decret de bilingüisme patrocinat pel ministeri a finals de 1979, G. Grau opinava que era una incògnita la posició que anava a prendre el PC valencià, en el que l'ofensiva del sector d'Antonio Palomares estava produint cada vegada més l'arraconament o la destrucció de la més dinàmica, potencialment parlant, que havia aconseguit, temps enrere, modificar la imatge del partit: *Resulta incomprensible —y quien sea debiera de explicarlo— como el PC favorece las movilizaciones en contra del Estatuto de los Trabajadores de UCD y no se adhiere después a una protesta tan absolutamente unitaria como es la que el sector de la enseñanza encabeza ahora y aquí. El PCPV se descolgó esta vez por la vía legalista de llevar el asunto al Pleno de un Consell con mayoría UCD. La lucha por la «cuestión social» y la lucha por la «cuestión nacional» —dos caras de una misma moneda— siguen siendo aún, a la vista está, vasos no comunicantes para determinados —que no todos— sectores del comunismo valenciano*³⁵⁰.

Els problemes en l'Ajuntament de Sueca, en abril de 1980, es convertiren en una forta crisi al cim del Partit Comunista del País Valencià, sobretot per les diferents opcions per afrontar la problemàtica, traduïdes en la visibilitat de famílies i divisions internes. És per això que l'Equip Zig Zag de VS analitza la situació ampliant les mires i intentant reflectir la conjuntura comunista: *Todo el mundo parece estar de acuerdo en que el «affaire» de Sueca no es más que la punta del iceberg. La clásica polémica que subyace en el fondo resulta, aunque parezca mentira, mucho más complicada y necesitada de matizaciones. ¿Qué es lo que pasa realmente en el PCPV? ¿Qué ha ocurrido desde las viejas crisis anteriores al congreso y que ya provocaron enfrentamientos y dimisiones en la alta dirección valenciana? Para entenderse, algunos simplifican quizá demasiado la confrontación «estalinistas-eurocomunistas». Algo de cierto hay en todo ello, como también en la clasificación «nacionalistas-centralistas». Pero es necesario ir un poco más allá. Porque las tesis y los estatutos de que se dotó el*

³⁴⁹ ANÒNIM: "Partit Comunista del País Valencià. Vamos a doblar los votos". *Valencia Semanal*. Número 60. 18 de febrer de 1979. Pàgina 19.

³⁵⁰ GRAU, G.: "País Valenciano y Andalucía, mano a mano". *Valencia Semanal*. Número 99. 9 de desembre de 1979. Pàgina 11.

PCPV en su I Congreso de hace más de un año dejan pocos resquicios a una interpretación autoritaria de las relaciones internas y marcan claramente una actitud eurocomunista y de nacionalismo valenciano³⁵¹. Una setmana després, una breu informació de Grau de Montmajor informava sobre les possibles solucions aportades per Carrillo en la seua visita. Els sis afectats de Sueca foren reincorporats als seus càrrecs a l'ajuntament riberenc, sense que la Junta Electoral de Zona veiés motius per crear un grup separat. Tot indicava aleshores que la comissió no anava a decretar la expulsió, deixant-ho simplement en una sanció interna. *No obstante, muchas cosas en el PCPV ya no volverán a ser lo que eran después de este primer estallido. Los comunistas saben muy bien que sería ingenuo pensar que «aquí no ha pasado nada» y toman posiciones de cara al futuro*³⁵². La resolució del conflicte, amb la doble expulsió dels comunistes de Sueca per indisciplina i rebel·lia, aprofundí la crisi. La reacció interna no es féu esperar i al poc es féu públic un document signat amb urgència per membres de la base en el que es criticava l'incompliment de la política eurocomunista aprovada pels congressos del PCE y del PCPV.

Partit Socialista d'Alliberament Nacional (PSAN)

Miguel Ángel Villena realitza a finals de gener de 1980 un reportatge sobre els problemes del Partit Socialista d'Alliberament Nacional (PSAN). Suposa una de les poques informacions extenses sobre aquest grup, del que es considerava que la crisi d'identitat interna que estava patint des de feia mesos havia esclatat fonamentalment en l'assemblea de representants celebrada a Vinaròs a principis de gener d'aquell any 1980. El resultat havia sigut la divisió del PSAN en dos grups, afectant la divisió tant al partit a Catalunya com al País Valencià, responnent les diferències polítiques a qüestions de fons i no, com afirmava alguna part de la premsa aleshores a enfrontaments personals: *La adecuación del PSAN a la nueva situación política ha sido en cierto modo la manzana de la discordia. La táctica, las formas de lucha y la concepción de la militancia eran analizadas y valoradas de forma distinta en las dos ponencias que se presentaron en Vinaròs. El PSAN se encontraba dividido desde hace unos meses y su actividad pública paralizada. A partir de Vinaròs se han sucedido los comunicados y los contracomunicados, las acusaciones y las defensas. (...) La batalla de las siglas*

³⁵¹ EQUIPO ZIG-ZAG: "Terremoto en el PCPV". *Valencia Semanal*. Número 115. 13 d'abril de 1980. Pàgina 19.

³⁵² GRAU, G.: "Soluciones para el PCPV". *Valencia Semanal*. Número 116. 20 d'abril de 1980. Pàgina 16.

*corre pareja a la guerra de las cifras y la implantación. Mientras unos (Blasco) afirman que la ruptura ha dividido al partido en dos mitades iguales, los otros (Guía) dicen que de eso ni hablar. Que tres cuartas partes de la militancia valenciana y algo más de la mitad de la catalana siguen fieles a esta línea. Todos aseguran que tienen pruebas de lo que afirman. En fin, que estas cuestiones suelen ser el cuento de nunca acabar. Lo que es indudable es que estas disputas internas hacen un flaco servicio a los sectores nacionalistas, que cada día se encuentran más confusos y perplejos*³⁵³.

Alianza Popular (AP)

Els textos amb pretensions editorialistes de G. Grau, amb les seues anàlisis polítiques, pretengueren denunciar en tot moment els intents de la classe política franquista per introduir-se en la nova democràcia, mitjançant partits de dretes com Alianza Popular. Considerava que quan el Congrés dels Diputats va acceptar amb la rotunditat que ho féu, al igual que el Senat, el projecte de Constitució, estava deslligant els darrers llaços del nus gordià que foren les anomenades Leyes Fundamentales del Reino, legislació que dona suport a la dictadura de Franco. *Los franquistas puros que habían conseguido auparse de nuevo al escaño que en vida de Franco ya usufructuaron, votaron en contra de la Constitución. ¿Los franquistas puros? Tampoco es eso, so pena de meter en la misma talega a Letamendia y Fernández de la Mora. Y eso no es posible. Pero sí es cierto que dos ex-ministros de Obras Públicas del franquismo, Gonzalo Fernández de la Mora y Federico Silva Muñoz, protagonizaron los "no" más significativos. A ellos se uniría, entre otros, Alberto Jarabo Paya. A partir de aquel momento los hijos del franquismo, versión Alianza Popular, hacían estallar su propio partido. Fernández de la Mora y Silva Muñoz anunciaban la suspensión de la federación que sus grupos mantenían con el partido unido de Alianza Popular. Parecía como si una vez barridos los restos del franquismo, quienes los representaban, hubiesen decidido hacerse el harakiri, después de haber pataleado su no en el Congreso*³⁵⁴. En referència a les eleccions de 1979, Grau de Montmajor afirmava de Alianza Popular: *Las apasionadas defensas que hacía Alianza Popular de la autonomía valenciana no pasaban de ser fruta del tiempo que se ofrecía a un electorado hipersensibilizado por un tema que no había tenido nunca claro en la formulación*

³⁵³ VILLENA, Miguel Ángel: "Se rompió el PSAN". *Valencia Semanal*. Número 106. 27 de gener de 1980. Pàgina 26.

³⁵⁴ GRAU, G.: "La Constitución a punto". *Valencia Semanal*. Número 46. 12 de novembre de 1978. Pàgina 8.

establecida por determinados grupos, "apóstoles" de la nueva valenciana. AP, como éstos, se decantó hacia la autonomía en tanto en cuanto le interesaba capitalizar el voto de un electorado que a fuerza de extrañas presiones y propaganda anticatalana se echaba en brazos de aquel partido que prometía, por encima de todas las cosas, la defensa de la personalidad valenciana³⁵⁵.

Unió Regional Valenciana (URV)

El periodista que signava com PLS realitzava en febrer de 1979 un somer anàlisi sobre la Unió Regional Valenciana, un partit els integrants del qual aplicaren durant un temps una política de crítica als contraris electorals amb afirmacions que pretenien posar en dubte la solidesa de les seues conviccions nacionalistes. El redactor de VS posava aleshores en qüestió el caràcter valencianista de URV: *El que más y el que menos hace lo que puede en el juego electoral por llevarse los votos a su partido. Y en muchas ocasiones "el hacer lo que puede" se convierte en el ataque personal, o el ataque a la ideología del partido contrario. Suele surgir siempre este «diálogo» entre derechas e izquierdas, o, como se prefiera, entre izquierdas y derechas. Sin ir más lejos, hace pocos días la prensa local recogía las declaraciones de Alonso Salvador, candidato por URV, que atacaba directamente al ex-diputado Burguera, alegando que se presentaba como un nacionalista con un partido nacionalista, pero que había que conocer su pasado y, por tanto, dudar de ese nacionalismo. URV se presenta como una opción nacionalista clara y honesta, pero sin pasado ni presente demostrable de nacionalismo. Siguiendo en el campo nacionalista, la URV sigue acusando a UCD y PSOE de utilizar el nacionalismo como arma electoral, pero que cada uno, dentro de su programa, no tienen ni han tenido claro el concepto. Falta conocer si verdaderamente URV lo tiene claro también*³⁵⁶.

7.6. Les autoritats polítiques baix la mirada de VS

En quant a la posició de la revista davants les diferents personalitats polítiques, es pot fer un interessant estudi en el que s'observen també que la publicació serví en

³⁵⁵ GRAU, G.: "Candidaturas, cuneros, tensiones y dimisiones". *Valencia Semanal*. Número 57. 28 de enero de 1979. Pàgina 10.

³⁵⁶ P.L.S.: "Todos a una. Elecciones 79". *Valencia Semanal*. Número 60. 18 de febrer de 1979. Pàgina 18.

moltes ocasions per a que aquests exposaren les seues conviccions ideològiques o els seus mètodes procedimentals sobre els principals temes de l'actualitat valenciana de la Transició. Tanmateix, cert és que els textos de Fabregat a l'editorial (analitzats en altre apartat) i els escrits signats amb els pseudònim de G. Grau contenen una bona dosi d'opinions sobre aquests polítics que escenifiquen amb gran profunditat la línia de la publicació valencianista, tant pel que respecta a les forces d'esquerra (molt crítics amb Albiñana per algunes ambigüitats en quan als símbols però també qualificant-lo de valent quan va capitanejar el procés estatutari amb els seus viatges pel País) com per a les de dreta, amb una crítica continuada contra Abril Martorell, Emilio Attard, Manuel Broseta o Enrique Monsonís per l'aplicació de mesures amb regust dictatorial i el desenvolupament d'unes pràctiques obstructionistes en quan al procés autonòmic. Clarivident és també l'escassetesa de referències a la monarquia i la seua màxima figura, el rei, Juan Carlos I. No apareix cap titular (i per tant, centralitat temàtica d'una informació) dedicat al monarca, en el que pot tractar-se d'una concessió de VS al discurs oficialista.

Josep Lluís Albiñana (PSPV-PSOE)

La visió de VS sobre el president del Consell preautonòmic, Josep Lluís Albiñana, va fluctuar enormement al llarg del temps de vida de la publicació. *A grosso modo*, des de les pàgines de la publicació valencianista es va criticar la seua falta de fermesa des de l'autoritat del seu càrrec contra les polítiques desestabilitzadores de la dreta, sobretot en referència al procés autonòmic. Tanmateix, es va elogiar el seu treball continuat en aquest procés, per exemple, amb la visita a pràcticament tots els municipis del País per aconseguir el seu suport al desenvolupament de la legislació autonòmica. La figura d'Albiñana es estudia a aquest treball en la part referent a la lluita de poder dins el PSPV-PSOE en la que VS pren part, utilitzada pel sector lermista. Tanmateix, s'exposaran ací alguns exemples de la visió de la revista. A propòsit del discurs del president a la televisió a maig de 1978 G. Grau defenia: *Se había anunciado repetidas veces que el president José Luis Albiñana iba a hacer público un documento en el que mostraría la política a seguir por el Consell. Se había dicho que se trataría de un documento en el que el Consell se pronunciaría sobre los problemas que de un modo más directo afectan a los valencianos. Se esperaba, consecuentemente, que el discurso respondiese a aquel interés. Pero no fue así. Quienes el jueves pasado, en un programa*

*especial de sobremesa de "Aitana", siguieron el discurso del president, encontraron, en la pequeña pantalla, a un hombre cansado y falto de reflejos, a lo que contribuyó sin duda un plano inmóvil con que se le encuadró durante casi toda su intervención. La mala imagen del president vino determinada, sin duda, por la hora en que se grabó el discurso: cerca de las dos de la madrugada, después de quince horas de despacho y de haber preparado sobre la marcha su discurso. Sus palabras, por otra parte, no aportaron apenas novedades. Todo lo que dijo, casi todo, parecía extrapolado de los discursos pronunciados en El Puig, momentos después de su elección en la Generalitat, en el acto de la toma de posesión, y el pasado día 2 en Castellón de la Plana. En el discurso del jueves 11, Albiñana repitió, casi con las mismas palabras, párrafos que aparecen en las citadas referencias³⁵⁷. Grau critica la no utilització del valencià per part d'Albiñana, així com la precipitació i la falta de preparació d'un discurs de gran importància. Això sí, apreciant la bona voluntat del president per recuperar el temps perdut anteriorment però afirmant que calia administrar degudament les parcel·les de poder aconseguides i que el procés autonòmic no depenia de la seua capacitat per recorre el País. Ja en el càrrec de president de l'ens preautonòmic, Albiñana va començar diferents visites pel País que VS va criticar al considerar que no en totes elles es complia els objectius preestablerts. Diferents manifestacions en la visita institucional a Castelló van fer reflexionar Amadeu Fabregat en un dels seus espais d'opinió personal, a l'analitzar que el nou president no havia de posicionar-se a favor del patriotisme espanyolista (Albiñana havia afirmat que el País Valencià tenia el patriòtic orgull de sentir-se espanyol) ni de l'organització del País a partir de les províncies, eludint les comarques. Fabregat actua en aquest cas quasi com un assessor polític del president del Consell. *Vull creure que el president, que és advocat, és home de paraula fàcil, capaç del discurs improvisat i sotmès en conseqüència al risc del espontaneïsmes. I estic segur que el Sr. Albiñana no signaria, amb ploma i paper, aquestes frases. Seria però catastròfic que aquestes manifestacions tornaren a repetir-se d'una forma tan gratuïta. Mai no ha de dir, el Sr. President del Consell, ni una sola paraula que no haja estat abans acuradament avaluada. Com no ha de realitzar tampoc cap altre viatge que no estiga perfectament sincronitzat i calculat per tal d'evitar la mínima estridència per a la institució que representa. I no ha de menysprear, sobretot, l'altíssima i lògica sensibilitat dels valencians cap a una sèrie de qüestions que han marcat profundament**

³⁵⁷ GRAU, G.: "Habló Albiñana. Un discurso decepcionante". *Valencia Semanal*. Número 24. 21 de maig de 1978. Pàgina 10.

la nostra vida col·lectiva. La figura del president serà una figura ascendent — i amb ella la del País que representa— en la mida que sàpiga connectar amb aquesta sensibilitat i se'n faça l'interpret i el portantveu. Aquesta és la clau, i aquesta és la immensa oportunitat del cap del Consell per a encapçalar dignament, i amb el suport popular, el nou País Valencià³⁵⁸.

Joan Pastor (PSPV-PSOE)

Les referències al secretari general del principal partit socialista valencià quasi sempre circularen en la mateix direcció, la crítica a les seues pretensions d'escalar dins el partit i les divisions internes al partit contra la seua gestió. Tanmateix, a l'inici de la seua trajectòria al front del PSPV-PSOE se'l va elogiar per algunes manifestacions clarividents sobre els símbols i la llengua dels valencians, en que defensava la unitat amb el català. Amadeu Fabregat, recull en un dels seus editorials (exactament la del número 27 publicat a mitjans de juny de 1978) (...) *d'aquí la importància —que em sembla que no se'ls n'ha donat prou— d'aquestes declaracions absolutament clarificadores de banda del partit de l'Oposició. Entre aquesta imatge socialista d'ara i aquell PSOE nacionalment incolor, inodor i insípid, va una distància quilomètrica. Resten definitivament abandonades —i la unitat amb el PSPV acabarà d'arrodonir el cicle— les temptacions "lerrouxistes" que un dia semblaren possibles. I queda oberta una altra via a una "credibilitat valenciana" de la qual put arribar a ser-ne el portantveu la jove figura del Secretari General del PSOE. El senyor Pastor no és, exactament, un Felipe a la valenciana, però sí que dóna la imatge del polític planer i directe, extremadament sensible a l'alta temperatura del País en determinades qüestions. La jugada del Secretari General li atraurà sense dubte les bases nacionalistes del futur partit dels socialistes valencians. Però és que, a més d'això, resulta que aquesta ha estat una de les poques ocasions en què el PSOE capitalitza públicament l'autoritat moral i política que li atorga el ser el partit guanyador, al País Valencià, de les eleccions del 15-J. I ningú no s'ha atrevit a replicar-li. Ni tan sols Las Provincias.*³⁵⁹

Tanmateix, com s'ha indicat, van prevaldre les crítiques a la seua gestió. A la secció anònima l'Araña Negra (una de les més punyents de la revista) s'exposava un

³⁵⁸ FABREGAT, Amadeu: "Els viatges del President". *Valencia Semanal*. Número 23. 14 de maig de 1978. Pàgina 16.

³⁵⁹ FABREGAT, Amadeu: "El consens cultural valencià". *Valencia Semanal*. Número 27. 11 de juny de 1978. Pàgina 8.

exemple, a abril del 79: *El secretario general del PSOE-PV comienza a ser "contestado" por diversos sectores de las bases de su partido que consideran como "muy dudosa" la gestión de Joan Pastor a lo largo de los últimos meses. Dentro del PSOE, el señor Pastor encabeza actualmente una fracción cuyo objetivo sería conseguir su entrada en la futura ejecutiva federal que habrá de decidir el XXVIII Congreso del PSOE. Dicha fracción es conocida ya, en medios socialistas, como "el Pacto del Romeral", y la integran Manuel Sánchez Ayuso, Joaquín Ruiz Mendoza, Vicent Garcés, Manuel del Hierro y el mismo Joan Pastor. De momento, el descontento contra el secretario general se ha materializado en el hecho de que no haya conseguido ningún puesto en la nueva dirección que coordinará los trabajos de los parlamentarios socialistas valencianos. Es muy posible también que ese descontento existente entre las bases desemboque próximamente en la celebración de una serie de congresos comarcales*³⁶⁰. Tanmateix, la principal referència (l'article més important) sobre Joan Pastor ja s'adjunta en aquest estudi, en l'apartat sobre les lluites de poder dins el principal partit dels socialistes valencians. G. Grau exposa la pèrdua de poder de Pastor entre les bases del partit en el número 67 de VS publicat a abril de 1979.

Joan Lerma (PSPV-PSOE)

Sobre Joan Lerma també es fa un ampli anàlisi a la secció sobre les confrontacions internes i les lluites per el poder (amb la utilització de VS) dins els socialistes valencians. Al contrari que amb els integrants de la dreta valenciana, no hi ha un estudi sobre els dirigents o personatges més importants de l'esquerra del País i, en ocasions, resulta complicat trobar a la revista de Fabregat perfils subjectius (més enllà de la simple exposició de la trajectòria professional o política) dels polítics. Sobre Lerma, en una entrevista que tingué lloc a juliol de 1979, s'afirmava: *Tiene veintiocho años y una intensa biografía política. Joan Lerma nació en el Grao de València. Fue el impulsor, en su día, de la reorganización de las Juventudes Socialistas, y el representante del PSOE en la Taula de Forces Polítiques. Delegado en el XXVII Congreso socialista, participó en la elaboración de la ponencia sobre nacionalidades y regiones defendiendo la estructura federal del partido. Secretario general del PSOE de València, fue miembro del último Comité Federal socialista. Economista, ocupó la*

³⁶⁰ ANÒNIM: "Joan Pastor y el Pacto del Romeral". La Araña Negra. *Valencia Semanal*. Número 66. 8 d'abril de 1979. Pàgina 5.

*cartera de Trabajo en el anterior gobierno preautonómico, siendo actualmente diputado por València y miembro de la Comisión de Energía del Congreso*³⁶¹.

Alfons Cucó (PSPV-PSOE)

En el seu estudi de les candidatures electorals, a l'anàlisi dels socialistes VS fa una succinta referència sobre Alfons Cucó, del que s'afirma: *Presentar a Cucó, a estas alturas, es un perder tiempo y espacio. Más interesa la opinión de uno de los nacionalistas históricos, de cuando aquí casi no se movía ni dios, que ya recorrió una larga trayectoria hasta desembocar en el PSPV (PSOE) y ser uno de sus candidatos, para el I-M, al Senado. Casi por los pelos, pero felizmente al fin y al cabo*³⁶². El 18 de març de 1979, en la revista número 64, Pilar López ofereix una entrevista amb Cucó, el senador més votat del País Valencià. Tanmateix, el treball fa un estudi del polític en el que sols s'exposa el seu perfil públic, la seua trajectòria, sense valoracions.

Les referències als polítics de les formacions de dretes (especialment de la UCD valenciana) foren constants a la publicació nacionalista però ací s'extrauen alguns fragments que analitzen més directament els perfils dels principals personatges, cas d'Abril Martorell, Broseta, Attard o Monsonís. Al llarg de tot l'estudi es poden observar moltes de claus de la visió que *Valencia Semanal* tenia sobre els partits de dretes en relació als diferents aspectes de la nova democràcia, sobretot pel que fa referència al procés autonòmic, autèntic centre de les preocupacions del mitjà de comunicació valencià. Tanmateix, ací queda un succint estudi dels polítics de la dreta valenciana. En ulls de VS.

Fernando Abril Martorell (UCD)

Una de les primeres referències importants a Abril Martorell es produeix amb les inicials informacions sobre l'arribada del ministre a terres valencianes, dins l'estratègia de la UCD per guanyar posicions electorals al País Valencià. Un article de G. Grau dubta ja, a mitjans de febrer de 1978, de la voluntat autonomista del polític nascut a Picassent, negant-li mèrits com a valencià ja que sempre visqué per terres castellanes:

³⁶¹ ANÒNIM: "Este gobierno no tiene salida para la crisis". Entrevista amb Joan Lerma. *Valencia Semanal*. Número 80. 15 de juliol de 1979. Pàgina 16.

³⁶² R.M.S.: "Volveremos a ganar. Socialistas valencianos". *Valencia Semanal*. Número 58. 4 de febrer de 1979. Pàgina 16.

*Nunca, desde los tiempos del General, habíamos tenido tantos ministros juntos en el País Valenciano. Pese a todo, sólo uno de ellos vino en su condición de tal, Martín Villa. Los otros, Abril Martorell en Valencia, Fernández Ordóñez en Alicante y Garrigues Walker en Castellón, lo hicieron desprovistos de sus carteras. Venían como líderes -y resulta presuntuoso decirlo así- de un partido que dice ponerse en marcha. Abril Martorell desmintió, en una rueda de prensa, que la ofensiva que UCD desató a nivel nacional durante el pasado fin de semana, respondiese a una pérdida de imagen tanto del presidente Suárez como de su gabinete. En Valencia, Abril Martorell se mostró tan cauto como siempre. A este hombre parece que le faltan palabras. Dicen que es valenciano, de Picasent, pero por su flema más bien parece un británico trasplantado cerca de la Moncloa a cuya sombra ha hecho toda su carrera política. De valenciano, pues, tiene poco³⁶³, addueix Grau. Joan Gralla elabora poques setmanes després un perfil molt dur sobre el polític de la UCD, remarcant de nou la seua escassa afinitat valenciana, terra de la que va partir molt jove, i les seues limitades aptituds polítiques, sent fortament criticat en tots els gabinets dels que formà part: *Fernando Abril Martorell ha hecho toda su carrera política al lado de Adolfo Suárez. este le hizo presidente de la Diputación provincial de Segovia, cuando ocupaba el gobierno civil de esta provincia. Abril Martorell fue ministro de Agricultura en el segundo gobierno de la monarquía, a la caída de Arias. Y en este departamento se le recuerda como uno de los hombres menos dotado, menos eficiente, menos práctico, más polémico, más contestado, y a uniones de labradores y ganaderos pongo por testigos. Como premio, Suárez lo hizo vicepresidente del Gobierno para asuntos políticos. Algo así como querer convertirlo en un cerebro gris. Quienes le conocen dicen que tiene mucho más de lo segundo que de lo primero. Y uno no está en condiciones de desmentir a quienes le conocen³⁶⁴, afirma Gralla, qui agrega: Nuestro ministro es lento de reflejos, parsimonioso, flemático, serio. Con unas pronunciadas entradas que agrandan una frente por lo demás no demasiado despejada. Es alto, eso sí. No tiene ni acento ni dejo que permitan adivinar de dónde viene. Vino de Picasent, pasó por Valencia y muy pronto en Madrid se quedó. Allí sigue. No se sabe que quiere ser cuando sea mayor. Presidente de la FAO, pero falta que la FAO se deje presidir.**

³⁶³ GRAU, G.: "Muchos ministros y poca preautonomía". *Valencia Semanal*. Número 10. 12 de febrer de 1978. Pàgina 10.

³⁶⁴ GRALLA, Joan: "Fotomatón. Fernando Abril Martorell". *Valencia Semanal*. Número 12. 26 de febrer de 1978. Pàgina 11.

VS dedica a Abril Martorell un bon nombre d'articles i no poques portades. En una d'elles, la del número 61 del 25 de febrer de 1979, titula "Abril Martorell, de espaldas a su pueblo. Un extraño en su tierra", amb un reportatge de tres pàgines en el que analitza tota la trajectòria del dirigent de la UCD. Nascut a Picassent, la revista nacionalista afirmava en la primera part la seua afinitat a Segovia, ciutat que va visitar més que València durant els seus anys d'adolescència i joventut. Reiterava aquesta informació amb la intenció de donar-li sentit a la frase del mateix Abril Martorell que, segons recollia VS, havia afirmat en la revista *Blanco y Negro* dos anys abans que el home no era d'on naixia sino d'on es feia. Les valoracions més interessants, més enllà de la seua vida privada (àmpliament analitzada) arriben sobre la seua relació amb el govern Suárez. *Dicen que Suárez y Abril son completamente distintos en cuanto a temperamento se refiere. Que el primero es el hombre público y el segundo su cerebro gris, uña y carne en lo político, tímido, circunspecto, lógico y deductivo. Cualidades que le han servido para ir mejorando paulatinamente aquellas primeras intervenciones como ministro de economía, francamente desastrosas. También se ha dicho de él que, en materia económica, era un "perfecto ignorante" y es público que alguno de sus "currículums" oficiales (como el publicado en la revista del Ministerio de Agricultura) decía: "Cursó estudios en la Escuela de Ingenieros Agrónomos de Madrid y Facultad de Ciencias Políticas, Económicas y Comerciales", Y que hubo que rectificarlo porque Abril no ha sido jamás economista*³⁶⁵. Solbes fa seues les afirmacions de molts agricultors valencians que consideren Abril Martorell el pitjor ministre d'Agricultura pel seu suport als contactes comercials amb el Marroc i, en la faceta privada, inclús indaga en les relacions comercials del seu germà o en les preocupacions artístiques de la seua germana, per exposar després que són una família que sempre s'expressen en castellà. Políticament se'l considera un element frontissa, interessat i maquiavèlic. *Políticos de izquierda valencianos reconocen que Abril ha aprendido a dialogar. Que lo escucha todo, que se asesora, aunque luego ganen los de siempre. Como en el caso de la traducción de la Constitución al "valencianero", que fue asunto directamente suyo, de su hermana y de Emilio Attard. Cuando Sancho Rof se enteró del conflicto, concluyó: "pues ni una ni otra". Pero el señor Abril decidió lo contrario: que una. Y ya se sabe cuál fue. Ahora viene a recoger los votos que no sembró, poniendo cara de turista y mirando de reojo desde sus eternas gafas de niño aplicado. Extremando*

³⁶⁵ SOLBES, Rosa: "Abril Martorell, de espaldas a su pueblo. Un extraño en su tierra". *Valencia Semanal*. Número 61. 25 de febrer de 1979. Pàgina 29.

*amabilidades y diplomacias. Poniendo cara de sorpresa ante hechos bien sabidos. El segoviano volvió a Ítaca. E Ítaca le elegirá miembro del plenario de parlamentarios que ha de elaborar nuestro Estatuto. El señor Abril volverá, si las urnas lo consienten, a la vera de la Moncloa. Y a larga distancia volverá a mover, como siempre, los hilos de la política*³⁶⁶.

Els integrants d'UCD (sobretot després que el 8 de setembre de 1979 es configurés el comitè regional) són analitzats per Joan Gravina (pseudònim de Jesús Sanz) en un reportatge on s'estudia la trajectòria personal i professional de cadascun. Encara que els perfils de vegades són merament descriptius i no ofereixen amb massa profunditat l'opinió de VS sobre el personatge, són útils per observar la visibilitat que des de les posicions progressistes es tenia dels membres del partit de centre-dreta. Sobre la figura d'Abril Martorell s'exposa informació més o menys reflectida en l'extens reportatge anteriorment citat, reiterant les crítiques rebudes de part dels agricultors valencians per la seua política en favor del comerç amb el Marroc. Si s'agregà alguna dada nova fou sobre la seua situació financera: *En cuanto a su economía, digamos que declara a Hacienda ingresos superiores a los de cualquier otro político del País Valenciano. No se le conocen vinculaciones personales directas con empresas, pero está muy ligado a industrias del campo, entre cuyos dirigentes tiene buenos apoyos: así, Arturo Gil Pérez, de Andújar, gerente y máximo propietario de «Clesa»; Luis García, veterinario y presidente del FORPPA, personaje no muy bien visto en el Banco de Crédito Agrícola, por ser uno de sus principales deudores; y el ex presidente de ese mismo banco, Jorge Pastor. Su hermano Joaquín preside la «Empresa Nacional de Gas, S. A.», y «Butano, S. A.»*³⁶⁷.

Rosa Solbes, a propòsit del llibre de Gregorio Morán sobre la vida del president Adolfo Suárez, elabora una mena de biografia del líder ucedista sols fixant-se en la seua relació amb personatges valencians. Amb aquesta pretensió fa una anàlisi de diferents representants de la dreta autòctona amb calat a la vida política espanyola, cas de Herrero Tejedor, Mariano Nicolás o Luis Ezcurra. Sobre Abril Martorell, afirma: *El segoviano de Picassent, el otro valenciano clave en la carrera política del presidente Suárez, contestó en aquella ocasión, entre otras cosas, que pertenecía a una generación que no cree en las labores personales, que un hombre nace varias veces y que se siente*

³⁶⁶ *Op. Cit.* pg. 30.

³⁶⁷ GRAVINA, Joan: "Quien es quien. UCD regional". *Valencia Semanal*. Número 88. 23 de setembre de 1979. Pàgina 13.

entrañablemente vinculado a Segovia. Que solicita la ayuda de Dios de todo corazón y: «Quiero rogar a nuestro gobernador civil que transmita mi agradecimiento al señor ministro de la Gobernación y que se haga portador ante el Jefe del Estado de mi adhesión a los Principios Fundamentales del Movimiento.» Hace algo más de diez años. Luego vinieron las direcciones generales, las vicesecretarías, los ministerios, las presidencias y las vicepresidencias. Luego desaparecieron unos valencianos de la vida de Suárez, como su valedor Herrero Tejedor, y reaparecieron otros, como Sánchez Bella, Graullera y Lamo de Espinosa, Berenguer, Broseta, Attard o Gamir³⁶⁸.

En el segon lliurament del serial, Solbes remet als reportatges anteriorment analitzat (cas del de Gravina o el d'Abril Martorell d'ella mateix publicats al número 61) per no repetir la informació però apunta: *Volviendo al valenciano de Picassent y Segovia, en la remodelación de primeros del 78, motivada por la dimisión de Fuentes Quintana (enfrentado numerosas veces con Abril, «el hombre que mueve los hilos de La Moncloa»), la escalada continúa hasta hacerse al mismo tiempo con la dirección de ia orquesta en el baile de las preautonomías y la política económica. Irrumpen, al mismo tiempo, nuevos nombres valencianos: Jaime Lamo de Espinosa, que sustituye a Abril en la cartera de Agricultura, es uno de ellos. En el Comité Ejecutivo de UCD aparece también Luis Gamir Casares. A su alrededor, los Berenguer, Monsonís, Attard, Broseta..., y otra caterva de valencianos de segunda o cuarta fila en Madrid. Para no repetir lo ya sabido, remitimos al lector que desee más información sobre los mismos a diversos trabajos ya publicados en VS: «Abril Martorell, de espaldas a su pueblo», número 61; «Hacienda: lo que declaran los valencianos», número 75; «Quién es quién en la UCD regional», número 88... Hoy, de todos los valencianos del presidente Suárez, Abril sigue siendo el primero, a pesar de los periódicos rumores sobre su «caída en desgracia». Apartado ya de la política autonómica, hasta en el campo económico va Suárez ganando parcelas de intervención personal en los asuntos terrenales. Que los del más allá son cosa de otro valenciano de Castelló, el cardenal Tarancón, en plena batalla contra el divorcio y el aborto. Todo el mundo sabe que «los valencianos del presidente» han sido siempre más de lo segundo que de lo primero. Podrían, la mayoría de los aquí mencionados, haber nacido en Vigo o en Jaén, que poco hubieran cambiado los destinos del País Valenciano. No obstante, siempre quedará la intriga de*

³⁶⁸ SOLBES, Rosa: "Los valencianos del presidente (1). De Herrero Tejedor a Abril Martorell". *Valencia Semanal*. Número 96. 18 de novembre de 1979. Pàgina 6.

*pensar qué hubiera sido de Suárez sin un Herrero Tejedor, un Graullera, un Sánchez Bella o un Abril Martorell. Imaginen, imaginen...*³⁶⁹.

Les negociacions estatutàries prompte entraren en un atzucac de complicada eixida, per a frustració de les forces progressistes que havien capitanejat els procés autonòmic des de la mort de Franco. També a VS es mostra aquest desencís, criticant amb força els responsables de la dreta –sobretot a la UCD- al considerar que les negociacions entre els diferents partits estaven podrides per la política exercida per Abril Martorell, al que se'l considerava un expert en arruïnar països i en deixar que les tensions arribaren tant lluny com al País Basc: *Ha sido esta vez [Abril Martorell] el responsable de que el deterioro político del País Valenciano llegara al punto en que está. Aquella vieja teoría —a caballo entre la «boutade» y la realidad— de que no hay peor desgracia para el País Valenciano que tener a un paisano en las alturas del poder central, se confirma sobradamente con Abril Martorell. La ética política del señor Abril pasa únicamente por la obsesión por el voto, y de ahí que no dude de llevar al País al borde del abismo si con ello considera que puede deducirse alguna ganancia electoral ucedea*³⁷⁰.

Emilio Attard (UCD)

Una de les primeres referències a Emilio Attard es produeix en la revista número 5, publicada en gener de 1978. Una entrevista anònima serveix per exposar la visió del polític de la UCD sobre el panorama valencià. Encara que VS no pren part de l'entrevista (és una simple exposició de les pretensions i creences d'Attard) sí que titula el treball “Emilio Attard, centro de los centros”, un qualificatiu que amb el temps es modificarà al considerar el polític part de la dreta més retrògrada. A propòsit de la reunió que mantingueren el dirigent de la UCD Emilio Attard (aleshores president de la comissió ideològica del partit de Suárez a terres valencianes) i el president de la Generalitat de Catalunya, Josep Tarradellas, VS opinava: *¿Se ha pretendido cierta clarificación con el viaje a Cataluña? El oportunismo político del que acusa el señor García Miralles al señor Attard puede ser cierto. Pero en política, una decisión vale más que mil intenciones. Y el infierno ya se sabe de qué está lleno. Por supuesto que el presidente de UCD-Valencia actuó con oportunismo. En definitiva, no hizo más que*

³⁶⁹ SOLBES, Rosa: “Los valencianos del presidente (y 2). De todo hay en la viña del señor”. *Valencia Semanal*. Número 97. 25 de novembre de 1979. Pàgina 18.

³⁷⁰ GRAU, G.: “Impasse político, movilización estudiantil”. *Valencia Semanal*. Número 100. 16 de desembre de 1979. Pàgina 10

*disparar cuando el pichón se puso en su punto de mira, después de que el Consell lo dejase pasar, con el agravante de que éste ha tenido repetidas oportunidades para derribarlo, y no lo ha hecho*³⁷¹. La convicció per assolir els modes de vida democràtics, també als mitjans de comunicació, permet a VS publicar, en el mateix número en el que es fan les declaracions anteriors, un article d'opinió del mateix Attard sobre el primer congrés nacional de la UCD. Sobre la conflictivitat al voltant del procés autonòmic, en maig de 1979, i la voluntat del partit de dretes d'assolir la presidència de la Generalitat, G. Grau afirma: *El "show" de Emilio Attard explicando su almuerzo con Santiago Carrilio, ha producido rubor y vergüenza ajena en más de uno. Attard se ha convertido en pocos días en una especie de Pinito de Oro provincial de la política de aquí: al final de la cuerda está la Presidencia del Consell pero en medio se encuentra el vacío más absoluto, y Attard, que ni siquiera lleva la pértiga para el equilibrio, no ha traspasado aún los umbrales del otro extremo. Y sin embargo sigue esperando por si acaso, fiando más en la torpeza de la izquierda que en sus propios recursos. ¿Recursos? Apenas tiene ninguno*³⁷².

Unes setmanes després, Gravina analitza la trajectòria d'Emilio Attard, aprofundint en els seus negocis paral·lels a la política:

Reelegido para la presidencia de UCD-Valencia, Emilio Attard sigue presidiendo— pese a los reiterados anuncios de abandono para mejor atender sus tareas políticas— el Banco de la Exportación. Banco que vincula a buena parte de la burguesía valenciana y del que es subdirector su hermano y concejal del Ayuntamiento de Valencia, Rafael Attard, y que ha servido y sirve al titular de plataforma política, aunque a veces haya tenido fracasos como el de la nonnata Corporación Financiera. Attard estuvo, desde su juventud, vinculado a la «Santa Casa», nombre con que se conocía el círculo del reaccionario antiguo diario «El Debate», fundado por el difunto cardenal Herrera Oriá. Perteneció a la Asociación Nacional de Propagandistas, pero se negó siempre a formar parte de la Democracia Cristiana, donde lo hizo su mentor económico e ideológico, Joaquín Maldonado. Sin embargo, Attard aprovechó habitualmente la buena imagen de éste entre la oposición franquista para lograr éxitos personales: ahí está, por ejemplo, el origen de su decanato en el Colegio de Abogados de Valencia en el 62, aunque diez años después triunfara la candidatura de Miguel Ramón Izquierdo, último alcalde franquista, gracias al apoyo —según autorizadas fuentes— de don Emilio. Diputado ucedista por Valencia en dos legislaturas, presidente de la Comisión Constitucional del Congreso de Diputados, Attard ha llevado batallas personales en favor propio hasta límites —y con medios— poco frecuentes. Y no sólo en el terreno político. También en

³⁷¹ GRAU, G.: "Encuentros en la primera fase. Consell-Generalitat". *Valencia Semanal*. Número 45. 5 de noviembre de 1978. Pàgina 11.

³⁷² GRAU, G.: "Crónica provisional". *Valencia Semanal*. Número 72. 20 de maig de 1979. Pàgina 11.

el económico, con la defenestración, por ejemplo, del Banco de la Exportación del economista Simón Cano y de un hijo del mismo Maldonado, que le había introducido en el banco que luego presidiría el propio Attard. Sobre el atizamiento del fantasma del «catalanismo» por Emilio Attard no vale la pena insistir, por haber sido ésta una de sus más conocidas y confusas batallas políticas cara al electorado. En recesión dentro de partido para dar cabida a mentes de mejor «savoir faire», no ha sido incluido en ninguna presidencia o secretaría regional³⁷³.

Amb l'eixida d'Attard del Banc d'Exportació, un article anònim del número 99 publicat en desembre de 1979 adduïa que amb el polític valencià al capdavant, l'entitat bancària havia arribat a les més altes cotes d'estancament financer i que la dimissió sols arribava després de haver-se produït una reestructuració severa del consell d'administració: *Don Emilio se va oficialmente, pero se queda. Las cosas están atadas y bien atadas. En efecto, la salida de Attard sólo se ha producido en el momento en que ha colocado a sus hombres y se ha deshecho de aquellos otros que podían hacerle sombra o, lo que es más grave, demostrar su incapacidad financiera a lo largo de estos años. Lo cierto es que Banex no ha levantado cabeza y a la vista de los actuales cambios operados tampoco parece que la situación vaya a mejorar, en opinión de amplios³⁷⁴.*

Manuel Broseta (UCD)

Una de les anàlisis més importants (per amplitud) sobre els diferents polítics valencians la realitza Joan Gravina sobre Manuel Broseta, un personatge considerat per la publicació com un polític sols interessat en la seua ascensió política i social que va aprofitar la seua neutralitat inicial per vendre's com un estadista d'opinió centrista sense ser-ho:

Con su ascendencia a secretario general del comité, Manuel Broseta remata su carrera, al menos una de sus etapas, política. Perpetuo equilibrador de tendencias, antes de su integración en la formación centrista, previa a las generales de este año, Broseta perdió su «independencia» de la que tanto hiciera gala en épocas pasadas. Presidente de la Junta Democrática del País Valenciano en las postrimerías del franquismo, precisamente por su condición no partidista, cargo sacado para «prestigiar» la lista senatorial de UCD-Valencia, que le incluía y que le dio un ajustadísimo y comentado escaño. Becario del SEU, durante su juventud, en el Colegio Mayor «San Carlos» de Madrid —para postgraduados de élite—, trabó amistad con Pío Cabanillas y

³⁷³ GRAVINA, Joan: “Quien es quien. UCD regional”. *Op. Cit.* Pàgina 14 i 15.

³⁷⁴ ANÒNIM: “Emilio Attard se va... pero se queda”. *Valencia Semanal*. Número 99. 9 de desembre de 1979. Pàgina 29.

otros personajes de siempre vinculados al poder. Además de catedrático, ejerce como abogado en su bufete de la finca de Vifasa, junto a Viveros de Valencia. Es un hombre de los Garrigues, la familia defensora de los intereses-de las multinacionales yankees en España. Un Garrigues fue su maestro en judicatura, y a los Garrigues se vinculó y defendió públicamente desde una plataforma como el diario «Las Provincias». Su repentino horror a los «países Catalanes» difícilmente imaginable en su etapa densamente autonomista de la Junta Democrática, es el precio que le está costando haber llegado a la cúspide de UCD regional y aspirar a la presidencia del Consell, tareas en las que ha tenido que desbrozar no poco terreno por el pugilato hacia el poder con nombres como Emilio Attard, de quien se dice no cabe en el mismo saco que el profesor, por el protagonismo de ambos. Su carrera política postfranquista le situó como hombre-puente entre los diversos Emilio Attard Alonso partidos del Consell, hasta que fichó por UCD, partido al que se dedica intensamente hasta el punto de haber abandonado, al menos teóricamente, la Secretaría de la Caja de Ahorros de Valencia poco antes de las legislativas del año en curso³⁷⁵.

Enrique Monsonís (UCD)

A l'estrena de la revista ja apareix una referència interessant sobre Monsonís. A l'espai de l'Araña Negra (un dels més provocadors de la publicació al fer-se ressò de possibles moviments polítics i rumors mitjanament contrastats) s'afirmava: *Este verano, inesperadamente, el diputado de UCD por Castellón Enrique Monsonís, fue nombrado Asesor del Vicepresidente Abril Martorell. El cargo, fruto de los pactos electorales, fue una especie de pedrea que le tocó al señor Monsonís por no disponer Abril de ningún gobierno civil lo suficientemente importante. A varios meses vista de aquel súbito nombramiento se ignora aún en qué consiste y cuál es la función 'asesor' de Enrique Monsonís. Parece ser, sin embargo, que el diputado castellonense cobra sus buenas pesetas por la suerte de la pedrea³⁷⁶.*

L'aparició més important d'Enrique Monsonís a VS és tardana però coincideix amb la intensificació (per la major confrontació entre els partits) del procés autonòmic i, per tant, les referències són constants. En juliol del 79 G. Grau considerava que la pressió de les forces polítiques de l'esquerra en el Consell s'estava notant considerablement i que, en proporció directa, augmentava la crispació de les declaracions de Monsonís *cuyo tono bufonesco, cantonal y más bien propio de aficionadillo de la cosa pública, está haciendo temblar a más de un prohombre de la UCD de aquí. El señor Monsonís es la última pieza que le faltaba a UCD para*

³⁷⁵ GRAVINA, Joan: "Quien es quien. UCD regional". *Op. Cit.* Pàgina 14.

³⁷⁶ ANÒNIM: "La Araña Negra". *Valencia Semanal*. Número 1. 10 de desembre de 1977. Pàgina 7.

*completar la estela de mala imagen que dejó Emilio Attard más allá de los círculos de sus íntimos del GAV. Monsonís hace política como quien compra o vende alpargatas o naranjas, sin que uno tenga nada, por supuesto, contra semejantes y honradas formas de comercio. Aun así -lo cortés no quita lo justo- Emilio Attard cuenta con un bagaje político que le permite presidir la comisión constitucional. El señor Monsonís, en cambio, es un espontáneo, el más claro exponente de una idea feudal de la política. Un maletilla de escasas luces en un ruedo cuyo perímetro no consigue abarcar*³⁷⁷.

Gravina, en la seua secció per desvelar qui era qui dins la UCD, amplia la informació: *Enrique Monsonís, diputado castellanense y portavoz de UCD en el Consell, es secretario adjunto del comité. Todo ello al tiempo que acapara tres conselleries del ente preautonómico. De actuación fuertemente caciquil en la política de su «provincia» —que gusta de presentar a modo de feudo propio—, Monsonís ha vivido largas épocas en Alemania, donde anduvo dedicado a negocios de importación (alimenticios esencialmente), y presidió la Cámara de Comercio española. Ingresó allí en el Partido Liberal, cuya ideología profesó a su vuelta a España en el grupo de Garrigues Wálker. Junto al dinero de sus propios negocios, el conseller ingresa mensualmente unas 200.000 pesetas en calidad de asesor agrícola de Abril Martorell. Es, desde la Conselleria de Economía y Hacienda, el principal instigador del ahogo económico que la Presidencia del Consell viene sufriendo*³⁷⁸.

Pràcticament en la darrera publicació (era principis de maig i ja s'encarava la recta final, encara que no es va informar els lectors), VS (a l'espai "Compás político" de G. Grau) reflexiona al voltant de les divisions internes a la UCD, amb les seues diferents figures perseguint interessos de vegades fortament encontres que trencaven una disciplina de partit que sovint havia caracteritzat la dreta valenciana. Un dels fragments més interessant es redacta sobre la figura emergent de Monsonís:

Monsonís es, en este concierto de disidencias que no llegan al río, un punto y aparte. Hay quienes opinan que sobre Enrique Monsonís pesa más su condición de simpatizante y ex militante del partido liberal alemán que su carnet de UCD. El «criticismo de Monsonís, cuyos orígenes en el Partit Demòcrata Liberal del País Valencià no pasan de ser ya, a estas alturas, un dato para el archivo, vendría por su oposición al grupo de fieles de Fernando Abril. La permanencia de Enrique Monsonís al frente de un Consell remodelado y con la participación -cada día más lejana- de los socialistas no entra en los

³⁷⁷ GRAU, G.: "Monsonís, o el plumero de UCD". *Valencia Semanal*. Número 81. 22 de juliol de 1979. Pàgina 9.

³⁷⁸ GRAVINA, Joan: "Quien es quien. UCD regional". *Op. Cit.* Pàgina 15.

cálculos del vicepresidente económico, cuyo último candidato para este cargo es José Luis Manglano. Monsonís lo sabe. De ahí que juegue por un lado a la «oposición» subiendo a un tiempo al carro de lo que Abril considera como su gran baza electoralista en el País Valenciano: el anticatalanismo. Quemada su figura política en un Consell desprestigiado y sin el mínimo eco ciudadano, aislado incluso por los medios de comunicación de UCD que, como “Las Provincias”, pertenecen al feudo exclusivo del tándem Abril-Broseta, sin posibilidades, además, de obtener el visto bueno de la oposición, Enrique Monsonis ha optado finalmente por la vía del populismo demagógico. En ese sentido habría que calibrar su telegrama despectivo a Josep Tarradellas y su negativa a asistir a la toma de posesión de Jordi Pujol, así como su propuesta de crear una “academia de la lengua valenciana”. Claro que también están, por la parte del «criticismo ucedeo, sus declaraciones a «Levante», altamente significativas en función del medio y del declarante. “No vamos a consentir – dijo Monsonís refiriéndose sin duda a los socialdemócratas y liberales del partido- que continúen las unanimidades en UCD”. Y al día siguiente intentó ir más allá de Manuel Broseta proponiendo la creación de la mentada «academia». Sin saber -¡pobre Enrique!- que los agentes y los dividendos del anticatalanismo están ya del todo controlados y adjudicados. Y que la alegre muchachada del GAV no le va a agradecer su benemérita acción. Porque la salvación de la “lengua valenciana” les tiene sin cuidado y porque su hombre se llama José Luis Manglano³⁷⁹.

Grau considerava que totes eixes confrontacions -o directament dissidències- no anaven a produir a curt termini cap resultat explosiu en el partit del Govern i tampoc en la configuració política d'eixa sigla al País Valencià. Però cada dia li feia més difícil, a UCD, operar des dels criteris d'una mínima coherència. Segons el periodista de VS, les tensions havien arribat en UCD més enllà del que els seus mateixos dirigents podien pensar o preveure i el desgast i el caos tenien també, en política, el seu temps límit.

Jaime Lamo de Espinosa (UCD)

En el reportatge de Joan Gravina sobre els integrants de l'elit valenciana d'UCD s'analitzava també altres personatges de menor importància dins la dreta valenciana. Per exemple Jaime Lamo de Espinosa va arribar a ser ministre d'Agricultura entre 1978 y 1981, després d'exercir la subsecretaria de la cartera. Comptava ja aleshores, a la dècada dels anys setanta, amb els títols de tretzè Marqués de Mirasol i baró de Friganani i Frignestani. Després del ministeri fou portaveu de la UCD fins 1982 i en 1986 va passar al Partido Liberal. Gravina destacava: *Lamo es persona, por lo demás, que ha conseguido una de las cosas más difíciles en el terreno sindical: poner en contra suya incluso a los propios dirigentes de AVA (Asociación Valenciana de Agricultores,*

³⁷⁹ GRAU, G.: “Disidencia en UCD”. *Valencia Semanal*. Número 119. 18 de maig de 1979. Pàgina 17.

sindicato amarillo montado por UCD para frenar las reivindicaciones de los no-amarillos) en el tema, por ejemplo, de las importaciones de patata. Pocas veleidades tiene por el nuevo régimen político en que nos encontramos: «Yo, eso de la democracia, no me lo creo», confesaba a Lluís Font de Mora en el restaurante Club Siglo XXI de Madrid, tras la muerte de Franco y antes de su fichaje por UCD³⁸⁰.

Luis Gamir (UCD)

Sobre Luis Gamir (que arribaria a ser ministre de Comerç i Turisme i Transport entre 1980 y 1982) Gravina analitzava: *El homólogo a Lamo por Alicante es Luis Gamir Casares, también vicepresidente regional. De 36 años, catedrático de Política Económica en la Universidad de Alcalá de Henares, es, como en los anteriores casos, poco frecuente que pise suelo paterno, en este caso Alacant. Acumula en su trayectoria de cargos públicos la Secretaría General Técnica del Ministerio de Cultura, la vicepresidencia primera del FORPPA y la Secretaría de Estado para la Seguridad Social, ésta en el pasado gabinete. En el terreno ya estrictamente privado es presidente del Banco Hipotecario de España y vocal del I.C.O. (Instituto de Crédito Oficial). Becado por la «American Field Service», residió hace años en Estados Unidos, donde se casó con Rosalie Henderson, de una familia de la alta burguesía americana. Sobre la citada institución alguna revista de izquierdas ha manifestado, tiempo ha, conjeturas de vinculaciones con la CÍA³⁸¹.*

Gamir fou elegit per la circumscripció d'Alacant ja en 1977 i repetí en 1979. Abans de l'entrada a la direcció del ministeri, Adolfo Suárez el va designar secretari general tècnic del ministeri d'Agricultura, passant a exercir amb posterioritat la presidència del Banco Hipotecario i la secretaria d'Estat de la Seguretat Social. L'entrada de Luis Gamir en el ministeri en abril de 1979 possibilità un nou article anònim de VS sobre el polític valencià: *Joven cachorro del partido centrista desde poco antes de las primeras elecciones, el futuro diputado por Alacant llevaba ya un brillante curriculum técnico sobre sus espaldas. Estudiante en Madrid —donde nació, pese al desliz de algunos diarios—, USA y Oxford, pronto conectó con el sector socialdemócrata y en el primer gobierno de Suárez inauguraba su vertiginosa carrera hacia los aledaños del poder desde la secretaria general técnica del Ministerio de Agricultura, con Abril. Cargo que dejaría para presentar candidatura a las primeras*

³⁸⁰ GRAVINA, Joan: "Quien es quien. UCD regional". *Op. Cit.* Pàgina 14.

³⁸¹ GRAVINA, Joan: "Quien es quien. UCD regional". *Op. Cit.* Pàgina 14.

legislativas de la postguerra. Más adelante dejaría también la presidencia del Banco Hipotecario para pasar a la cúspide de la Seguridad Social, de donde salió a punto de ser por segunda vez diputado por Alacant. (...) Dicen que ahora Gamir es un «hombre de Abril», y de eso quedan pocas dudas. Las «inamovibles fidelidades» en que se ha cimentado el partido gubernamental no han sido óbice para que algunos camaradas de Fernández Ordóñez —como el caso que nos ocupa— hayan hecho sus números concluyendo dónde está el futuro de los ministerios. Por Alacant se dice de Gamir que es astuto, también inteligente, moderadamente progresista —al menos de fachada—, lo cual no deja de ser escaso mérito en un gabinete como el remodelado... y tremendamente ambicioso. Con un defecto: que esto último se le nota mucho³⁸².

Luis Berenguer (UCD)

Luis Berenguer (llicenciat en Dret per la Universitat de València) fou elegit diputat per la província d'Alacant dins les files de la UCD en les eleccions de 1979, partit amb que també fou regidor a l'Ajuntament d'Alacant. Amb l'ensulsiada de la UCD, passà al PSPV-PSOE amb el que fou també elegit diputat per Alacant en les eleccions entre 1982 i 1993. L'anàlisi de Gravina deia sobre Berenguer: *Segundo de a bordo de Luis Gamir, Luis Belenguer —diputado alicantino y uno de los dos secretarios adjuntos del comité, es un paradigmático caso de reconversión ideológica paralela a la ascensión económica. Militante del Partido Comunista en el segundo lustro de los años 60, cuando estudiaba Derecho en Valencia, precisamente bajo la docencia de Manuel Broseta, participó activamente —abril del 68— en el homenaje antifranquista a Miguel Hernández. Finalizada la carrera académica inició la económica en el bufete alicantino de su padre, al calor de saneados José Luis Manglano estipendios, que no le hicieron perder temporalmente sus inclinaciones por la izquierda: actuó como abogado laboralista y prolifero en contactos profesionales con militantes de extrema izquierda. Participó, como «independiente», en la Junta Democrática. Su entrada como asesor jurídico en la constructora «Yoraco» marca su inflexión ideológica hacia la derecha. En la parte vieja del Arrabal Roig de Alacant, frente a la playa y zona de pescadores, en la finca construida contra toda norma urbanística, dispone de una lujosa vivienda de*

³⁸² ANÒNIM: "Luis Gamir. Por fin ministro". *Valencia Semanal*. Número 117. 4 de maig de 1979. Pàgina 19.

quinientos metros cuadrados y terraza sobre el mar, valorada, hace un lustro, en ocho millones de pesetas³⁸³.

José Luis Manglano (UCD)

La trajectòria de José Luis Manglano en la política va començar a finals de la dècada de 1970. Va ser tinent d'alcalde de l'Ajuntament de València i portaveu de la UCD en diferents estaments, a més de secretari provincial i president del partit. Va exercir al Consejo Político Nacional fins el 13 de setembre de 1982, quan va renunciar a tots els càrrecs i es va donar de baixa a la UCD. Gravina exposava al seu estudi: *En la pasada asamblea de Valencia José Luis Manglano de Mas se hizo con la secretaría general provincial. Su aparición en la política pública data de marzo de este año, al ser presentado por UCD en segundo lugar de la lista para el Ayuntamiento de Valencia. Destinado a ser presidente de la Diputación —donde no llegó por el pacto de la izquierda —, es en la actualidad portavoz de su partido en el Ayuntamiento y Diputación, ha pasado por derecho propio de secretario de Valencia al comité regional y se habla de «altos cargos» para el futuro. Lo que no es tan conocido es que recientemente, pese a tal acumulación de obligaciones, continuaba pidiendo la dedicación «exclusiva» en su cátedra de Física Fundamental, que viene desempeñando en la Universidad Politécnica de Valencia. Ingeniero industrial, José Luis Manglano es hijo de José Manglano Selva, alcalde de Valencia del 47 al 51, y está emparentado con Joaquín Manglano y Cucalo de Montuil, barón de Cárcer y Llaurí, y primer mandatario municipal franquista de esa ciudad, del 39 al 43. «Víctor de plata» al «mérito profesional» por el SEU al terminar sus estudios, de José Luis Manglano dicen sus compañeros de profesión académica que se ha montado el mejor laboratorio de la escuela a base de desdotar a las demás cátedras, que en su derrota electoral —curso 77-78— al rectorado de la Politécnica tuvo como apoderados a conocidos militantes de Fuerza Nueva y ultras en general, y que siendo jefe de estudios del Politécnico, allá por el año 73, solía llamar a la policía para que desmantelara actividades democráticas. Fue además uno de los causantes de la «depuración» en el politécnico del profesor Tomás Lloréns³⁸⁴.*

³⁸³ GRAVINA, Joan: "Quien es quien. UCD regional". *Op. Cit.* Pàgina 15.

³⁸⁴ *Op. Cit.*, pg. 15.

Ignacio Carrau (presidente de la Diputación)

President de la Diputació de València entre 1975 i 1979, Ignacio Carrau procedia de la política franquista, en la qual va desenvolupar diferents càrrecs. Abans d'ostentar la presidència de l'ens supramunicipal fou procurador de les últimes corts franquistes. Des del seu càrrec va boicotejar les cessions de competències al Consell preautonòmic dirigit per Albiñana. La posició de VS fou sempre (en les múltiples cites que feren referència a ell) la de considerar-lo un vestigi del passat que calia superar, deslegitimitzat per els nous temps democràtics. A finals de juliol de 1978, G. Grau considerava en la seua crònica política setmanal que Carrau s'havia convertit en el cap visible del moviment anti Consell però que, tanmateix, l'actitud del president de la Diputació era coherent amb els seus principis, plenament franquistes. VS considerava que Carrau no tenia altra alternativa que acceptar a la llarga que el traspàs de competències de la Diputació al Consell era innegociable i que per molt que ho retrassés es produiria. *El presidente de la Diputación es hombre que conoce la administración local. Por esta razón sabe de los mil trucos que puede utilizar para que aun dándose un traspaso de competencias sobre el papel, resulte que en definitiva sigue con resortes en su mano para poder obstaculizarlos. O hace concesiones como la de poder crear una policía, posibilidad recogida ya en el ordenamiento de la administración local vigente y que nadie ha puesto en práctica por su total inviabilidad. Mientras el traspaso llega Carrau sigue siendo el hombre que en el delirio de su próximo adiós promete a diestro y siniestro. En la misma diputación están asombrados de la magnanimidad que demuestra el presidente cuando alguien se le acerca a su despacho a pedir una ayuda o un crédito. Lo da todo. Y sabe que no podrá hacerlo. Un funcionario de la Diputación comentaba que la táctica del señor Carrau es bien sencilla: sabe que el único que puede dar una subvención o ayuda es la Diputación, "su Diputación", y no el Consell, porque éste no tiene un duro. Su táctica, aunque engañosa, tiene la habilidad de crear una sensación de impotencia de cara al Consell*³⁸⁵.

Adolfo Suárez (UCD)

Sobre la figura del president del Govern espanyol, Adolfo Suárez, apareix un article d'opinió d'Amadeu Fabregat de gran clarividència doncs, en un paràgraf, es pot observar l'opinió del mitjà sobre un dels personatges més importants del període de la

³⁸⁵ GRAU, G.: "La impotencia del Consell". *Valencia Semanal*. Número 33. 23 de juliol de 1978. Pàgina 11-12

Transició a l'Estat Espanyol. El director de publicacions de VS qualifica el polític de la UCD com un estratega de gran incultura en la governació d'Espanya, més enllà de saber a la perfecció quin és el joc d'ascens dels diferents polítics per copar el poder amb els seus afins: *Aquesta teoria i pràctica de l'escalafó, del càrrec "caiga qui caiga" i a fer punyetes l'ètica personal i els interessos del país, la segueixen practicant a Madrid els polítics del partit en el poder. Al capdavant, el number one de la situació, Adolfo Suárez, no passa de ser un asèptic estructuralista que, evidentment, mai no li haurà clavat dent a un text filosòfic d'aquesta família, i ni falta que li fa, però que conjuga el seu aprenentatge tàctic sota el franquisme amb una manera de fer política que ell mateix ha anat improvisant sobre la marxa, mirant més de salvar la pell i el càrrec que d'aportar a l'aparell del Govern i de l'Estat una autèntica filosofia política. Ai, si en sap Suárez de tot açò de la dansa dels càrrecs! Jo diria fins i tot que no en sap, pràcticament, de res més. Profundament incult —i en dir "cultura" dic teoria de l'Estat, cosmovisió política, doctrines econòmiques i una sèrie d'etcèteres imprescindibles per a un premier— però no més ignorant que bona part de la gent del seu equip en particular i d'un nombre alarmant de la classe parlamentària en general, la "carrera" de Suárez resulta, per tot això, doblement admirable. I que se'm perdone el cinisme³⁸⁶, explica Fabregat.*

Enrique Fuentes Quintana (UCD)

A principis de l'any 1978 es produeix la dimissió del ministre d'Economia en el govern d'Adolfo Suárez, Enrique Fuentes Quintana, que VS interpreta com a fruit d'un joc polític que pretenia concentrar més i més poder entorn a la figura del president, col·locant als diferents ministeris persones més afins al seu perfil, cas de Fernando Abril Martorell. Fuentes Quintana és, segons diferents anàlisis que es realitzen a la publicació valenciana, un home de gran intel·ligència que controla a la perfecció el rumb econòmic que volia per a l'Estat Espanyol però que no controlava gens els regats, transaccions o polsos polítics. Abril Martorell, considerava VS, era tot el contrari. Joan Gralla elabora un perfil del ja llavors exministre en el que s'exposava bona part de l'opinió de VS sobre Fuentes Quintana: *¿Se acuerdan de aquel programa de la primera televisión que se llamaba reina por un día? Ahora tendría que volver a las pantallas con el título de ministro por un rato. Estos de la ucedé son muy flojos. Tanto hablar de*

³⁸⁶ FABREGAT, Amadeu: "La dansa dels càrrecs". *Valencia Semanal*. Número 18. 9 d'abril de 1978. Pàgina 17.

que harán esto o aquello y en cuanto alcanzan un ministerio se desinflan. A Camuñas le duró el cargo menos que un pastel a la puerta de Cáritas. Al profesor le ha durado más porque ha estado apuntalado y con un corsé ortopédico para que no se descoyuntase. En agosto del pasado año ya había dimitido. Desde entonces, fíjense si ha llovido y nevado y el profesor ha seguido en el cargo hasta que el asunto se ha desbordado y todo por culpa de la energía. No le sienta bien la energía a Fuentes Quintana. Se lo 'dijo el médico de cabecera cuando vio que la energía le produjo algunas alergias. Al final, lo mismo de siempre: a régimen. Y régimen de descanso. Esto es lo que quería el profesor. Porque una vez que llegó a ministro, a los pocos días, en una íntima y serena reflexión se dijo: "¿Y esto es un ministerio? ¿Esto es una vicepresidencia? Si lo sé, no hubiera venido". Para irse tenía que dimitir. Y lo hizo. Sólo que si se iba, Suárez se quedaba sin profesor. Por eso lo retuvo hasta que Abril Martorell le dijo: "Adolfo, dale el bote que me he hecho con una chuleta sobre economía y ya no necesitamos al profesor". Abril tiene una libretita que cabe en la palma de la mano. Es como un prontuario que utilizará en las Cortes cuando sea interpelado. Porque como nuevo ministro de economía tendrá que verse interpelado cada dos por tres. Pero, ¿y el profesor? Nos vamos por los cerros de Úbeda sin duda, porque en nuestro fuero interno nos repele hacer leña del árbol caído. Pero el profesor no ha caído, sino que se ha ido, lo cual es mucho más cómodo y tranquilo. Y, ¿por qué se ha ido? Porque el profesor, que sabía mucho, no sabía cómo enseñarlo. Aparte que él tiene poco que enseñar. Es grandote y bastante feo. Y usa gafas. ¿Qué puede enseñar siendo así? Además le faltaba capacidad de maniobra. Parecía que iba a piñón fijo. Y eso, entre la UCD, no se puede aguantar, porque ucedé está en marcha. Como no había consejo de administración de banco que ofrecerle, lo han hecho asesor del Presidente. Nihil novum sub sole. Amén³⁸⁷.

Emèrit Bono (Partit Comunista del País Valencià)

La posició de la revista sobre el líder del comunistes valencians, Emèrit Bono, la realitza Amadeu Fabregat a propòsit d'una entrevista que tingué lloc a finals de desembre de 1977, en els primers números de la publicació valencianista. En una llarga entradeta, el periodista de VS dissenya una mena de perfil aproximatiu sobre la figura del polític, al que diu conèixer des de fa molts anys i del que opina que és un dels

³⁸⁷ GRALLA, Joan: "Fuentes Quintana. El profesor". *Valencia Semanal*. Número 13. 5 de març de 1978. Pàgina 10.

estrany parlamentaris oberts i cordials, de fusta trempada i de poble, amb el que sempre prevalia l'amistat per damunt de les discrepàncies ideològiques. Segons Fabregat, Bono era un dels diputats més humans i menys dogmàtics del comunisme valencià i espanyol. *Yo no sé lo que harían los otros, los procuradores en Cortes, pero nosotros vamos de cabeza". Y así, con la prisa a cuestras, conseguí robarle al Parlamento una hora de vida de Emèrit Bono. Con todo, el diputado por Valencia del PCE (aquí Partit Comunista del PV) convirtió mi casa, durante ese tiempo, en su cuartel general. Las llamadas telefónicas iban y venían: desde Mari Luz, su mujer, preguntándole si iría a cenar, hasta don Fernando Álvarez de Miranda, que reclamaba la firma del diputado para no sé qué comisión del Congreso. El valenciano -de Sagunto- Emèrit Bono es uno de los protagonistas de la irresistible -parece - ascensión del PCE, una "minoría" parlamentaria que ha conseguido ya colar más de un gol al joven e incoloro portero de la Moncloa. (...) La cohesión interna entre los militantes del PCE -y, por supuesto, del PCPV- es realmente asombrosa. En ninguna parte como en el PCE, se hace tan real, tan palpable, aquello de la "comunidad de los santos". Y digo esto, sin el menor ánimo peyorativo, porque el diputado Bono exhibió de manera ejemplar, a lo largo de toda la conversación, el mismo talante que luce en conjunto el actual PCE: conciliar, no atacar frontalmente nada ni a nadie, tirar moderadamente la piedra de vez en cuando y esconder la mano sin pasarse. Hubo también, en la retórica de Emèrit Bono, la mezcla curiosa -y supongo que inevitable- entre los viejos hábitos lingüísticos de la clandestinidad y los nuevos modos parlamentarios. Se ve que el diputado Bono le está encontrando el gusto a la oratoria porque daba la impresión, durante el 'diálogo que sostuvimos, de ser una máquina que se entusiasmaba ella misma con su propio funcionamiento. Debe de ser, esta especie de énfasis declamatorio, la deformación profesional de las señorías...*³⁸⁸

Miguel Ramón Izquierdo (alcalde franquista de València entre 1973 i 1979)

Procedent del franquisme (durant el que va desenvolupar un bon nombre de càrrecs d'importància) Miguel Ramón Izquierdo fou alcalde de la ciutat de València entre 1973 i 1979, introduint-se així en l'etapa democràtica. VS va denunciar constantment aquestes ingerències de polítics del règim franquista en el joc democràtic i va demanar la convocatòria d'eleccions municipals per depurar els ajuntaments del país.

³⁸⁸ FABREGAT, Amadeu: "Emerit Bono, un comunista sin peluca". *Valencia Semanal*. Número 3. 24 de desembre de 1977. Pàgina 18.

Sobre Miguel Ramón Izquierdo afirma Amadeu Fabregat en febrer de 1978: *Es grave, muy grave, que siga mandando en esta ciudad de Valencia un fascista de la talla y las habilidades de Miguel Ramón Izquierdo. Este hombre, educado en todas las tramoyas y sabidurías del franquismo, nos pesa aún a los demócratas -él no lo es, y la aclaración está de más tanto como nos revienta la retina esa céntrica falla de bronce con caballo y demás que no ha conocido aún su “nit de foc”. Pero, ¿cómo es posible? A casi nueve meses de las elecciones del 15-J, un franquista de pura cepa, con un historial de gestas y de hazañas hasta allá, sigue mandando en la tercera alcaldía del país; tomándose poco menos que el té con pastas con una Oposición muy digna y muy suya, que entra y sale con la cabeza muy alta del Salón de la Chimenea, pero que no ha conseguido aún borrar la sensación de que la democracia, en esta ciudad, es un decorado de fachada, un espejismo, una estafa de poca monta*³⁸⁹.

7.7. La construcció del valencianisme polític en VS

Pràcticament durant tot l'estudi del setmanari VS s'ha fet una exposició de la ideologia del mitjà, sempre vinculada a un valencianisme militant que situà en el centre de les seues proclames el País Valencià, la visió de la realitat de la nova democràcia amb el prisma autòcton. Tanmateix, s'ha volgut dedicar un apartat exclusiu al tema de la transformació del valencianisme durant el temps que la publicació es pogué adquirir als quioscs, afegint alguns aspectes de la reflexió al voltant de la identitat valenciana i de la praxis analítica de la història del País Valencià, la Transició, les estructures econòmiques, les mancances que explicaven el pràcticament nul nacionalisme a terres valencianes o la visió del futur vinculat a l'Estatut d'Autonomia. Amb tot, també els vincles ideològics o interpretatius de VS amb Joan Fuster.

El setmanari valencianista va viure immers durant la seua trajectòria en el cim de la denominada Batalla de València, un conflicte polític impulsat pels partits que no aconseguiren els resultats electorals esperats a les primeres eleccions democràtiques després de la mort de Franco i que utilitzaren part de la societat valenciana perquè pugnara per imposar una visió del País, diferent de la que semblava majoritària

³⁸⁹ FABREGAT, Amadeu. Secció: “A mi manera”. *Valencia Semanal*. Número 10. 12 de febrer de 1978. Pàgina 33

aleshores al vincular-se els nous temps democràtics amb el valencianisme antifranquista i progressista que patí l'exili o lluità en silenci per acabar amb la dictadura. El fet és que el setmanari es perllonga durant dos anys i mig en els que no és fàcil observar àmplies modificacions en la ideologia o en el moviment valencianista, més enllà de la praxis, l'adequació de les diferents reclamacions a la situació política, eixa sí, enormement canviant.

Com ja ha quedat reflectit a l'estudi en l'anàlisi de la línia editorial de la publicació (sobretot a través dels editorials d'Amadeu Fabregat), VS desenvolupa un valencianisme que, com difícilment podia ser diferent aleshores, xucla de les tesis i les conviccions del pensador de Sueca Joan Fuster. Un valencianisme vinculat a la necessària autonomia política, administrativa i econòmica, amb la llengua com a ens vertebrador d'un territori que reclama ser reconegut com nacionalitat històrica. A diferència de l'intel·lectual riberenc, VS eludeix la defensa dels Països Catalans com a ens polític uniforme i sols accepta la vinculació lingüística o cultural, analitzant com a necessàries les bones relacions amb la resta de les antigues zones de la Corona d'Aragó, tant per enfortir una llengua minoritzada i perseguida com per canalitzar relacions econòmiques que unien el País Valencià amb la resta d'Europa.

Els artífexs de VS són fills d'unes teories fusterianes ja curtides que havien madurat, com va reflectir Alfons Cucó, des de la rotunditat granítica de determinades informacions o textos escrits en l'exili al que obligava el franquisme a la formulació d'idees en les que s'al·ludia a la restauració d'una consciència unitària sense adoptar, Fuster, una especial concreció política. *Al mateix temps, convé deixar ben insistit que les diferències 'internes' entre les nostres regions, són igualment marcades i tenen uns efectes no menys determinants. Voler ignorar-ho seria tan estúpid com absurd. Tot això són obvietats. Aquestes obvietats, però, la 'unitària' i la 'diferencial', solen ser deformades, sovint, per malentesos puerils. Hi ha 'regionalistes' recalitrants, suspicços, que s'imaginen víctimes anticipades d'una 'absorció' maligna, d'un 'imperialisme català', potser més perillós que l'altre. Simètricament hi ha uns 'almogàvers' precipitats que creuen que, si 'tots som uns', la Greater Catalonia és una cosa expeditiva i fàcil. Totes dues actituds em semblen improcedents: improcedent la por localista, i improcedent la impaciència unificadora*³⁹⁰, explicava Fuster.

³⁹⁰ FUSTER, Joan: "Pròleg", a Josep Melià: *Els mallorquins*. Daedalus. Palma de Mallorca, 1967. Pàgina 15.

Els ideòlegs de VS analitzen la societat valenciana de la Transició en aquests termes, observant diferents estructures socials entre els diversos territoris de parla catalana i per això, malgrat acceptar els punts comuns, intenten sempre oferir un producte periodístic exclusivament valencià. És per això que l'arrel fusteriana queda diluïda a la publicació setmanal ja que Fuster va fer prevaler l'essencialisme lingüístic-cultural (en la seua convicció de que la nació era la llengua) sobre els elements subjectivistes o voluntaristes (les diferents estructures socials ja citades), mentre VS no té tan clara la disjuntiva i, reconeixent la importància dels fets diferencials dels territoris de parla catalana, mai deixa d'analitzar (posant-la també en un lloc privilegiat) l'actualitat política i social del País Valencià, les decisions que pren el poble, el camí que pren la Història. VS considera que, en un moment tan crucial com la Transició s'imposava deixar a un costat les reaccions visceral, amb la finalitat de reflexionar serenament sobre el sentit real, i el possible abast, dels successos polítics que esdevenien llavors en la ciutat de València des del moment en que es va iniciar la llarga marxa cap a la democràcia:

Ese nuevo y presunto "valencianismo" ha entrado en la escena del "cap i casal" por la puerta grande. Gracias, evidentemente, a las autoridades y personajes del franquismo que pretenden convertirlo en una base de lanzamiento para las próximas elecciones municipales. Y gracias también a determinados empresarios de esa derecha valenciana más conservadurista que financia la maniobra con sus buenas pesetas. Pero ese nuevo y presunto "valencianismo" que nace al margen, después, e incluso "contra" los movimientos democráticos que resistieron a la Dictadura, juega todas sus cartas a una sola baraja. Se trata, y los hechos hablan por sí solos, de desacreditar a los demócratas ante la opinión pública valenciana, tachándoles de "traidores" y de "vendidos al imperialismo catalán"; de invalidar, en definitiva, por "catalanistas", los trabajos y los logros que han posibilitado este resurgir del valencianismo político. Es decir, que los nuevos y presuntos "valencianistas" limitan su programa al nombre de una lengua, el color de una bandera, o la manera de denominar esta tierra que pisamos. Y andan por ahí, sin más bagaje que éste, con su cuestionario en ristre como método para detectar posibles "infiltrados catalanistas". Se definen pues, única y exclusivamente, en base a lo que atacan, y no ofrecen a cambio otra alternativa más allá de los cuatro tópicos folklóricos que tanto favoreció el régimen anterior³⁹¹.

Segons VS, no existia, doncs, per més que interessadament es digués, un valencianisme partit en dos per una polèmica sobre els signes identitaris. Grau de

³⁹¹ GRAU, G.: "Cuando llega septiembre". *Valencia Semanal*. Número 36. 3 de setembre de 1978. Pàgina 10.

Montmajor (pseudònim utilitzat per José Luis Torró fins febrer de 1979) considerava que hi havia un valencianisme polític possible i històricament compromès en l'alliberament autonòmic, representat per algunes opcions socialistes, dretes liberals, comunistes o demòcrata-cristians. La resta era, segons VS, quan no violència feixista, pur i simple regionalisme que sorgí molt significativament amb el crepuscle de la dictadura franquista, quan els últims beneficiaris del règim anterior es veieren en la necessitat de reagrupar les seues files per a millor defensa dels seus privilegis davant el devesall democràtic que se'ls venia damunt. VS mostrà sempre la seua voluntat de diàleg, la seua visió constructiva del País i del procés autonòmic, perquè sempre, malgrat formar part del debat identitari, volgué deixar clar que eixe (la de la lluita pels símbols) era secundari i que per davant es situava l'estructuració de l'autonomia, de l'autogovern.

A través de les diferents opinions aparegudes tant a l'editorial com a espais de reflexió política (amb un contingut enormement subjectiu) s'observa que ja VS visualitzava les relacions amb els diferents territoris de parla catalana com perillosos (en el sentit de contraproductius en quan a la interiorització del sentiment identitari valencià entre el poble), sobretot amb Catalunya. L'anticatalanisme s'expandia a terres valencianes, sent utilitzats els símbols comuns per desvirtuar el procés autonòmic. VS considera que la relació entre els països de parla catalana, més que enfortir el valencianisme (la famosa mata de jonc de Fuster) debilita l'autonomisme propi al dividir la societat valenciana:

Lo apuntamos por enésima vez. Nadie pretende hoy la federación política de los Países Catalanes. Cesen pues los graznidos. Hay, sin embargo, la lengua común, que nosotros llamamos valenciano, y la historia común. Y también la comunidad de intereses culturales que estos dos ámbitos determinan. Y están además los problemas que nuestra vecindad geográfica nos va a obligar a compartir: el aprovechamiento de las aguas del Ebro, por ejemplo. Problemas que ambas instituciones pre-autonómicas tendrán que resolver algún día y que mal podrán hacerlo si el president Albiñana sigue rehuyendo —como hizo ya con su negativa a viajar a Mallorca— su encuentro con Tarradellas. Sin recelos y sin miedos a los manipuladores, el Consell y la Generalitat deben de establecer de inmediato relaciones normales y propias de dos preautonomías vecinas. Las cosas, pues, claras, antes de que la situación se deteriore y problemas comunes como el citado nos exploten en las manos. Y cada cual en su casa y la democracia en la de todos. Amén³⁹².

³⁹² Op. Cit.

La revista es declara en les seues informacions, per exemple, partidària de l'aprovació de la Constitució de 1978, sense que en cap moment es promocionés cap campanya contra els articles de la Carta Magna que declaren la indissoluble unitat de l'Estat espanyol, encara que sí apareixen opinions de Fabregat contra la impossibilitat de federacions entre els diferents territoris.

Més enllà de la connexió amb les restants terres de parla catalana, l'autor intel·lectual del gros de la línia editorial de VS, Amadeu Fabregat, es declara en diverses ocasions com nacionalista. El valencianisme d'aleshores (també el del setmanari) tenia com objectiu primordial la consecució del procés autonòmic, amb l'aprovació d'un Estatut que s'observava com la recuperació de moltes de les competències perdudes des de 1707 quan la pèrdua de la Batalla d'Almansa va desembocar en el Decret de Nova Planta. És per això que es treballa sobre uns mínims assolibles (hui mínims, aleshores —a finals de la dècada de 1970- màxims) que s'aconseguiren (amb totes les cessions i els retalls soferts durant el procés) en 1982. És un valencianisme pragmàtic que cercava aconseguir l'obtenció d'una estructura legal. Durant aquest període de consecució de l'autonomia, des de VS es va criticar amb duresa les polítiques obstructionistes de la dreta i les indecisions de l'esquerra:

Això, d'una banda, pel que fa a la forma en què han estat realitzats els viatges del president. Forma criticable si es vol, i l'apreciació de la qual no passa de ser, per la meua part, una simple "opinió". Més enllà de les "opinions", i com a clara imprudència política, estan les declaracions del president a Castelló. El Sr. Albiñana digué, entre altres coses, que "el País Valencià tiene el patriótico orgullo de ser español", y que "si la provincia no existiera habría que inventarla". El president es dedica, una volta més, a atacar fantasmes inexistents —qui pot prendre's seriosament, ara i ací, això del separatisme "valencià"?—, amb frases que semblen apreses al túnel del temps. No sóc independendista, però la frase del "patriótico orgullo" en boca del primer president de la preautonomia em sembla, políticament, una provocació. Potser s'explicaria, en aquestes circumstàncies, en boca d'un Rubial, perquè el problema del separatisme existeix a Euskadi, o dita per un Tarradellas, que al capdavant féu la guerra i sempre pot resultar "sospitós" als ulls eternament desconfiats de Madrid; però, el president Albiñana se l'hauria poguda estalviar, aquesta frase. Home moderat —moderat fins i tot en el camp del socialisme—, jo li aconsellaria l'assessorament d'un expert a l'horta de fabricar els discursos o les idees a exposar públicament. Perquè no és aquesta, precisament, l'hora de fer espanyolisme, que ja n'hem fet prou al llarg dels darrers anys. No, és l'hora de fer patriotisme valencià, nacionalisme valencià o com vulgueu dir-ne³⁹³.

³⁹³ FABREGAT, Amadeu: "Els viatges del President". *Valencia Semanal*. Número 23. 14 de maig de 1978. Pàgina 16.

A aquesta visió de Fabregat l'acompanyà la pretensió d'assolir la històrica ordenació del territori a partir de les comarques i fugint de les províncies. *L'altra referència, o l'altra imprudència, dit siga amb tots els respectes, és allò d'"inventar la província". Resulta inadmissible, i el president deu de saber-ho, que després de tants anys de lluita de la nostra intelligentsia per tal de retornar al País les divisions territorials naturals, és a dir, les comarques, vinga ara el Sr. Albiñana a pronunciar una frase tan sorprenent. Es possible, Sr. President, que si la Plana no existirà calgués, efectivament, inventar-la. I que caldria inventar també El Maestrat, i Els Ports de Morella, i l'Alcalatén... però la "província" de Castelló, Alacant o València, el seu concepte i la filosofia centralista que implica no té res a veure, pense, amb la idea del País*³⁹⁴.

A principis de 1978, Fabregat redacta un article que suposa una posada en escena molt important de la convicció valencianista de la revista. El director de publicacions considerava que des de les alçàries del poder central es pretenia aleshores homologar les diverses reivindicacions nacionals i regionals per tal de neutralitzar la possible virulència anticoncentralista d'algunes d'aquestes opcions, configurant models estàndards, preautonomies de plàstic de goma inflable. La idea, segons relexionava Fabregat, no era nova doncs ja Calvo Sotelo intentà, durant la dictadura primoriverista, anul·lar el fet diferencial català creant arreu de l'Estat mancomunitats a l'estil de la catalana. Ni Catalunya és Galícia, ni Euskadi és Extremadura, ni el País Valencià és Múrcia. Són nivells de conscienciació diferent, amb històries diferents i amb exigències autonòmiques forçosament dispars, explicava Fabregat:

La nova conjuntura creada per l'establiment del règim preautonòmic al País Valencià reclama, pense, una nova actitud. Una actitud unitària de recolzament al Consell en tant en quant aquest organisme adopte, com a nord de la seua tasca, l'assoliment d'una Democràcia i una Autonomia que vagen més enllà, molt més enllà, d'aquests palidíssims i descolorits reflexos d'ara. Una actitud, d'altra banda, que de cap de les maneres ha d'excloure la crítica de la realitat. I en aquest sentit fóra absurd i temerari, enlluernats potser pels esdeveniments dels darrers dies, d'oblidar qui és qui a casa nostra. No passem, doncs, per alt, les miraculoses conversions al "valencianisme" i a l'autonomia" esdevingudes al País al llarg dels últims mesos en general i fa quatre dies, arran de la formació del Consell, en particular. Una cosa és la convivència democràtica, i l'altra, insistesc, l'oblit i la confusió. Aquesta és, em sembla, l'actitud més racional i precabuda —malpensa i encertaràs, que diu el refrany...— de banda dels qui no hem tingut la necessitat, perquè el nostre

³⁹⁴ Op. Cit.

nacionalisme no ve d'un dia, d'acudir apressadament al Palau de Benicarló a dipositar la nostra adhesió. Una postura, doncs, generosa i vigilant alhora, compartida fins i tot per l'esquerra extraparlamentària i per significats independents. La presència, en aquest sentit, de Joan Fuster al Puig i l'abraçada de l'intel·lectual sueca amb el President Albiñana resumeix admirablement aquesta postura: recolzar el Consell, si, però sense deixar de tocar, d'altra banda, de peus a terra³⁹⁵.

Posa en escena, Fabregat, un pragmatisme que desenvolupa també posteriorment: *El risc del desencant d'aquesta precària aproximació a l'autonomia és evident. Cal evitar-lo, però, deixant de banda l'actitud emocional dels dies històrics que hem passat i xafant de peus a terra. I no ho dic, no, per fotre la festa. Ni per restar-li al Consell un gram de recolzament. Però cal repetir, per tal que el bou del desencant no ens pille desprevinguts, que sí, que som possiblement en el recte camí, però que açò d'ara no és, ni molt menys, l'Autonomia del País Valencià³⁹⁶.* Calia efectivitat política per aconseguir i consolidar l'autonomia valenciana superant els conflictes existents. El moment, que s'entenia històric, calia que desemboqués en la tornada de l'autogovern del País Valencià.

Aquest pragmatisme interpretatiu (tal vegada realista) també és escenificat en el procés d'unificació de les diferents vessants del socialisme valencià, seguint aquella mítica cita de Joan Fuster que avançava que el País Valencià seria d'esquerres o no seria. Fabregat exigeix pragmatisme en la política valenciana, explícitament, per exemple, a la seua columna d'opinió "The last Picture show" publicat a finals de febrer de 1980. No venia a interpretar altra cosa, el pensador de Sueca, que la unió entre les posicions de l'esquerra valenciana era necessària per assolir el procés autonòmic que recuperaria l'essència perduda després d'anys d'intent d'aniquilació dels trets diferencials. I és que Fuster (les seues propostes ideològiques i la seua visió del País, tant del passat com del present i inclús del futur) s'introdueix profundament en el pensament polític dels creadors d'opinió a VS. A les pàgines del setmanari apareixen constants referències a les visions de l'intel·lectual riberenc, assolint algunes de les interpretacions que Fuster havia fet sobre les mancances i la idiosincràsia valenciana, el que vingué a denominar *l'amarga singularitat*.

L'altra gran constant de Fuster és la consideració de la societat valenciana com a acèfala, sense una burgesia que manés, sense una burgesia integrada a nivell de País o

³⁹⁵ FABREGAT, Amadeu: "El discret desencant de la preautonomia". *Valencia Semanal*. Número 21. 7 de maig de 1978. Pàgina 18.

³⁹⁶ *Op. Cit.*

que, des de la ciutat de València, en dirigís una bona part. Fabregat fa seus els suggeriments de Fuster pel que fa a la manca de visió de País de la burgesia valenciana. Més que defensar la inexistència de la burgesia, creu que mai ha assolit el seu paper en la història del País Valencià. Fabregat (així com també Ernest Sena en les seues reflexions econòmiques) contaven ja, a finals de la dècada dels setanta, amb un bon nombre d'estudis universitaris que posaven en qüestió els plantejaments fusterians, negant el agrarisme del país. Un bon grapat d'investigacions seguiren avalant les teories econòmiques i històriques de Fuster, cas dels suggeriments sobre la fallida de la industrialització realitzats per Emili Giralt o Joan Reglà. Tanmateix, molts altres (que iniciaren els seus estudis per inspiració directa de Fuster) sí matisaren les propostes fusterianes, donats els nous coneixements, sobretot estadístics, que començaven a fer-se lloc. El mateix Fuster també corregeix, a la dècada dels setanta, moltes de les teories llançades a *Nosaltres, els valencians*.

A la mateixa VS, en un homenatge a l'artista Josep Renau i al poeta Vicent Andrés Estellés celebrat en juliol de 1978, Fuster exposava:

No és ara l'ocasió de discutir sobre "la burgesia valenciana". De vegades, troben les monografies erudites dels nostres historiadors, dels nostres economistes, dels nostres sociòlegs, expressions com "burgesia agrària". Em pregunte si la fórmula és tècnicament adequada. D'una manera bruta i ràpida, estem parlant dels rics. I el ric rural és el "terratinent", i el terratinent, encara avui, al País Valencià, és un tipus, sociològicament parlant, distint del "burgès". Però la societat valenciana, dels anys 50 i sobretot dels 60 ençà, s'ha industrialitzat. Ja tenim "burgesos" com Déu mana. Els pocs que, dins l'esquema de la classe dominant, apareixien abans del 36, no van assumir la seua condició de "burgesia nacional". Les excepcions, dignes de reconeixement, van ser tan escasses que només podem evocar-les com això: com excepcions. Però la burgesia actual, tardana, al País Valencià, ja no podria ser la "burgesia nacional" de les definicions marxistes. S'ha convertit en "burgesia antinacional". Hi ha, novament, excepcions; però fan la impressió de ser perplexes, cagadubtes, avars. Són els altres, la "burgesia antinacional", els qui manen i paguen. I la incidència de les multinacionals no serà gens favorable a qualsevol proposta nacional-popular³⁹⁷.

Ben al contrari. Fuster reiterava que històricament, la burgesia valenciana hauria d'haver encapçalat el nacionalisme, si algun nacionalisme era factible al País Valencià però que aquella falsa burgesia valenciana ni tan sols va donar suport als Jocs Florals. Per això adduïa que aleshores, davant aquesta dimissió cronològica de la burgesia, la

³⁹⁷ FUSTER, Joan: "El que digué Joan Fuster". *Valencia Semanal*. Número 29. 25 de juliol de 1978. Pàgina 19.

bandera de la reivindicació nacional havia passat a mans de les classes populars. És per això que les reflexions polítiques i econòmiques aparegudes a les editorials de VS contenen major maduresa analítica, amb una visió del País més precisa i verídica.

La crisi d'identitat que sofreix el País Valencià —explicava Fabregat— no és una malaltia metafísica o romàntica com de vegades hem estat en perill de creure. És la crisi d'unes estructures que mai no han arribat a quallar en res definitiu, i d'unes capes socials que no han volgut assumir en cap moment la funció històrica que els hi pertocava. La frustració valenciana és la conseqüència d'una llarga comèdia— no sé si dir-ne "drama" o "sainet"— on quasi bé cap dels actors no ha arribat a representar el paper que el temps li havia assignat. L'esquerra mai no ha estat prou "esquerra". I a sobre practicava un sucursalisme escandalós. I la dreta democràtica —allò que ara podríem dir-ne "centre"— no ha passat mai de ser una provinciana conjunció de mediocritat i apatia. Això, és clar, dit siga esquemàticament i amb tantes excepcions com vostès vullguen, encara que no massa. Però l'esquema ha funcionat així. Hem estat — i som encara— un País d'estructures immadures i indefinides, on els possibles interlocutors han estat tan ambigus i difuminats que malament podien engegar la dinàmica històrica que els hi corresponia haver ficat en marxa³⁹⁸. El director de publicacions de VS considerava alhores que les classes socials valencianes, les forces polítiques i les institucions havien de jugar el paper que els hi pertocava, superant, amb perspectiva de futur, l'habitual miopia històrica. I en aquella reestructuració urgentíssima, creia Fabregat, la burgesia valenciana tenia també el seu paper.

Secundaven aquestes afirmacions aquelles teories de Fuster en les quals plantejava la idea del país sense política, sense una classe burgesa com calia:

El fet palpable és que, avui, la població del País Valencià, d'un cap a l'altre —de Vinaròs a Oriola—, no sent un gran entusiasme per l'autonomia. I parle de la gent del carrer. Els grans cacics de sempre —la "classe dominant"— s'han apuntat a la broma de la "preautonomia" sense escrúpols: a ells, tant se'ls en fot la "qüestió nacional" dels valencians, i han estat els primers a boicotejar-la, a negar-la, a afligir-la; però s'han afanyat a ocupar els tímids llocs de poder que la situació present brinda. Per a ells, l'autonomia serà, si cau en les seues mans, i ja hi ha caigut, la perduració del tinglado³⁹⁹.

³⁹⁸ FAFREGAT, Amadeu: "La responsabilitat (i la irresponsabilitat) de la burgesia valenciana". *Valencia Semanal*. Número 44. 29 d'octubre de 1978. Pàgina 8.

³⁹⁹ FUSTER, Joan: "Autonomia i paciència". *Valencia Semanal*. Número 31. 9 de juliol de 1978. Pàgina 21.

Un mesos després, a propòsit de la Diada del País Valencià de 1978, l'il·lustrat riberenc afirmava:

El problema valencià no és un problema de simple "autonomia", com podria ser el d'altres zones de l'Estat espanyol. I ho estem veient. La ràpida, improvisada adhesió a la idea d'"autonomia", procedent de partits i de grups de pressió que mai no s'havien manifestat ni poc ni molt interessats en el projecte d'un País Valencià autogovernable, revela que la hipòtesi "autonòmica" és, per a ells, si no un pur oportunisme, l'oportunitat de renovar una hegemonia de classe o de no deixar escapar unes vives il·lusions populars. La meua experiència personal em fa desconfiar d'aquestes efusions imprevisibles. Sobretot, de les que han emergit després del mític 15 de juny electoral⁴⁰⁰.

I agregava després:

En la història concreta del País Valencià, les "classes" han pesat sobre la reivindicació nacional tant o més que en cap lloc del món. Descobrir el 1978 una "burguesia valencianista", o no, ni tan sols "valencianista", senzillament "autonomista", fa riure. Les excepcions són òbvies, i, per cert, mal vistes: mal vistes pel fals neovalencianisme de la burgesia castellanitzant, dimissionària, espanyolista. ¿Caldrà afegir que també és catalanòfoba? Seria molt divertit esbrinar per què és catalanòfoba la burgesia valenciana d'avui. I ja ho deia aquell: 'la ideologia dominant és la ideologia de la classe dominant'.

Segons afirma Ferran Archilés al seu estudi sobre la figura del pensador de Sueca, significava la manifesta incapacitat de ser “dominante-regional”. *De nou, aquest era el moll de l'os. Si no podia detectar -Archilés reflexiona sobre Fuster però és extrapolable- aquesta dimensió 'regional' (per no parlar, és clar, de la 'nacionalista'), la conclusió és que no hi havia cap 'dominació' de la burgesia valenciana⁴⁰¹.*

Els plantejaments de Fabregat també xocaven amb altres existents ja llavors com els d'Ernest Lluch, que polemitzava a la pròpia revista VS contra Fuster a través de dos articles: *Sobre una base agrària que va perdent pes amb el temps, hi ha hagut —cosa que no és en absolut incompatible— una burgesia que ha dominat el capital bancari, empreses privades de caràcter públic, la gran comercialització (mes d'importació que d'exportació) i la construcció immobiliària. Aquesta burgesia ha dominat i domina encara el País i li ha donat una política. És una burgesia molt semblant a la d'altres*

⁴⁰⁰ FUSTER, Joan: “Reflexions per al 9 d'Octubre”. *Valencia Semanal*. Número 41. 8 d'octubre de 1978. Pàgina 14

⁴⁰¹ ARCHILÉS, Ferran: *Una singularitat amarga. Joan Fuster i el relat de la identitat valenciana*. Editorial Afers. Catarroja-Barcelona. 2012. Pàgina 392.

*llocs de l'Estat. La que forma la Restauració i les Dictadures posteriors. Té un pes a nivell estatal i, naturalment, no oblida les seves clientele locals. És la història del capitalisme a l'estat espanyol, i àdhuc a Catalunya. La burgesia catalana no és la burgesia industrial catalana. Hi ha també negreros, comerciants, rendistes de sol, etc. La burgesia de l'ànima pura del capitalisme, que només obté els seus excedents de la plusvàlua del treball productiu, ha estat més un model ideal de Ricardo o de Marx, que una realitat catalana. Tot i que n'ha estat un element més important que al País Valencià⁴⁰². Juan Antonio Tomás Carpi, per la seua part, opinava: *No pensemos que los burgueses con conciencia regional tienen varitas mágicas, cambian duros por cuatro pesetas o anteponen el interés de la región al suyo propio*⁴⁰³.*

Com recull Archilés a propòsit del debat historiogràfic al voltant del fusterianisme, les reflexions revisionistes de les teories del pensador de Sueca, amb les noves informacions sobre l'estructura del País, sobretot pel que feia a la importància dels seus diferents sectors econòmics, no calaren tot el que s'esperava a la dècada dels setanta i huitanta, respectant-se molts dels dogmes establerts a *Nosaltres, els valencians* i altres llibres de reflexió històrica de Fuster. *He escrit alguna altra vegada que Nosaltres els valencians separa la història de la nostra prehistòria. Abans d'aquest llibre les interrogacions sobre el País existien però eren escasses. Nosaltres els valencians ha estat el llibre del tombant, que té una vàlua històrica incommensurable. Això dit, seria injust considerar-lo, així com el pensament posterior de Joan Fuster, com un mite o un intocable. La gran virtut de les aportacions fusterianes és que permet avançar i aprofundir en el que suggereixen, i això, sortosament, des de l'angle social i econòmic, s'ha pogut fer, i s'ha fet al nostre País en els darrers disset anys. L'aparició de Fuster i la seva obra significa plantejar d'una manera nítida i rigorosa quina era la nostra llengua, quina era la nostra història i quina era la nostra nació. Això era inèdit i agosarat⁴⁰⁴, considerava Ernest Lluch, qui agregava: *El conjunt de papers que ens permeten de conèixer cada dia millor el País, tot intentant de transformar-lo, respon a una autèntica fúria d'interès. Els estudiants valencians s'han interrogat en català i en castellà, sobre el seu País, amb una intensitat que no ha existit a Catalunya. Tots els professors vinguts de fora ho han fet notar. Els uns per dir que no estaven interessats en**

⁴⁰² LLUCH, Ernest: "Ernest Lluch polemitzava amb Joan Fuster". *Valencia Semanal*. Número 110. 24 de febrer de 1980. Pàgina 35.

⁴⁰³ TOMÁS CARPI, Juan Antonio (1977): *La economía valenciana: modelos de interpretación*. Fernando Torres. Valencia. Pàgina 161.

⁴⁰⁴ LLUCH, Ernest: Op. Cit.

problemes regionalistes o localistes, els altres per abocar-hi el que sabien. El resultat ha estat un treball col·lectiu d'uns centenars de persones lligades majoritàriament a la Universitat. Hi insisteixo, perquè si bé la Universitat té l'obligació d'estar oberta als problemes del seu territori, tampoc no cal trobar bé cap menysteniment del que es fa a les seves aules.

Amb el pas del temps, historiadors com Justo Serna o Anacleto Pons sí veieren la necessitat de refutar (o, com a mínim, matisar, revisar o actualitzar) les propostes de Fuster al considerar que *eran perspectives desideratives por cuanto atribuían misiones históricas a entes colectivos (burguesía, el País Valenciano) como si estos fueran capaces de actuar de un modo auténticamente intencional*⁴⁰⁵.

Les reflexions de VS, a través de les editorials de Fabregat com la publicada a octubre de 1978, segueixen l'estela ideològica i interpretativa de Fuster també en aquests termes:

*Una volta més ha fallat la cohesió i la coherència d'una burgesia que es nega encara, per bé que no tota, a assumir el seu paper històric. I mentre aquesta certa burgesia perdia novament el tren impulsada pels habituals personalismes, era paradoxalment d'algun sector de l'esquerra (que hauria d'haver afirmat el seu recel i les seues reticències) d'on sortien privadament algunes veus més tranquil·les demanant temps al temps per tal de comprovar la bondat del projecte. I resulta també curiós i demostratiu de la crisi d'identitat i de la incoherència que domina aquest País que hagen estat d'altra banda alguns mitjans de l'esquerra els responsables de les consideracions més professionals al projecte; mentre que aquests sectors de la burgesia que abans assenyàvem no han passat de les crítiques més grollerament esquerranes en el sentit més pamfletari i anticientífic de la paraula. Tot això resulta lamentable. Si la classe empresarial valenciana no canvia, si no abandona actituds tan històricament inacceptables i irresponsables com aquestes, no ens quedarà altra alternativa que convertir en virtut un dels defectes que més se li han retret a la Corporació Financera: que en ella estan involucrats professionals l'origen dels quals no es valencià*⁴⁰⁶.

Fabregat, tal vegada cal dir-ho, no tenia una altra intenció que la provocació, la bufetada per fer despertar “el poble”, la insistència a mode d'espurna que encengués la flama. Podia estar errat analíticament en la visió del País (o més bé, en les intencions que pressuposava devien existir en els diferents estrats de la societat valenciana) però la intenció era la que era. Lluch, al seu article a VS de 1980 ja insistia en que: *Ni del cantó*

⁴⁰⁵ PONS, Anacleto i SERNA, Justo: “Los burgueses valencianos. Lo que sabemos y lo que no sabemos”. Dins Preston, Paul i Saz, Ismael (2001): *De la revolución liberal a la democracia parlamentaria. Valencia (1808-1975)*. Biblioteca Nueva Fundación Cañada Blanch/Universitat de València. València. Pàgina 117.

⁴⁰⁶ FABREGAT, Amadeu. *Op. Cit.*

de la dreta, ni del cantó de l'esquerra. Hi han prevalgut les abstraccions, la subversió inútil, la picaresca idiota, el deixar-ho córrer resignat. Sense política. Penso el contrari pel que fa referència a la dreta. Han fet política al País i a Madrid. El Marqués de Campo, Luis Mayans o Navarro Reverter no són més que unes mostres d'homes que han manat en termes de govern i d'Estat, naturalment a favor de la classe dominant del País Valencià. I han manat amb tant d'èxit que sembla que no hagin manat. Naturalment no han manat per a beneficiar les classes subalternes o el renaixement nacional del País Valencià, però sí han fet política al servei del seu Estat i del seu País o de la seva Nació i de la seva Regió. Jo diria que potser Blasco Ibáñez ha estat el menys polític, un agitador que no sabia on anava. Un país sense la política que voldríem, no és un país sense política⁴⁰⁷.

Justo Serna i Anacleto Pons consideren que a força de preguntar el que havien sigut els valencians, els que havia sigut la història local o la burgesia, es corria el risc d'ignorar el que havia ocorregut vertaderament i els processos en que havien estat envoltats els subjectes reals, uns subjectes racionals dotats d'informació sempre insuficient que actuaven intencionalment a partir d'opcions sempre escasses. Poc havia canviat a la Transició quan es publicaren, a finals de la dècada dels anys setanta, les reflexions sobre la situació social del País Valencià però VS seguia considerant, seguint les propostes fusterianes, que la crisi d'identitat era global, de totes i cadascuna de les parts del cos social valencià, que no hi havia dinàmica històrica possible perquè no hi podia haver interlocutor sense una burgesia organitzada i democràtica que no trencara la baralla front de les lògiques exigències d'una esquerra l'obligació de la qual era exercir la crítica i practicar l'oposició.

No hi ha cap altre poble hispànic que com el País Valencià hagi tingut una industrialització tan ràpida i de dalt a baix i una presa de consciència nacional tan de cop i volta i desigual. Moltes de les tensions resultants han quedat paleses i possibles en el marc d'una nova i encara feble democràcia i d'una nova i encara més feble autonomia. I tot a sobre d'una crisi econòmica que no para d'avançar. Treure endavant el País Valencià és i serà difícil i caldran mans fermes. Caldrà lluitar per a completar la revolució democràtica, per primera vegada, superant tants i tants obstacles. Trobar

⁴⁰⁷ LLUCH, Ernest. *Art. Cit.*

*la sortida que als anys 30 no tingué porta i que ara caldrà bastir*⁴⁰⁸, considerava Lluç a les pàgines de VS, refutant Fuster.

Si la burgesia valenciana, la classe empresarial, els seus dirigents econòmics, adduïa Fabregat, volia comptar amb el respecte de l'opinió pública, devia oblidar els protagonismes i les actituds personalistes, duent endavant empreses importants i altament professionalitzades. La Corporació Financera, la Corporació Industrial i totes les possibles entitats d'aquesta mena havien d'avançar sincronitzades, a l'uníson, i la burgesia s'havia d'organitzar als seus voltants sense caure en l'error de la crítica fàcil, reservada per als grups polítics de l'oposició. *Que cadascú –afegia Fabregat– es col·loque definitivament allà on ha d'estar, que les classes socials valencianes assimilen el "rol" que els hi correspon sense equivocar-se tan a sovint de paper com ara passa. Nosaltres, mentrestant, seguirem oferint les nostres pàgines com a pista de joc per a tots els sectors, per a totes les opinions que tinguen com a nord la democràcia i l'autonomia del País Valencià*⁴⁰⁹.

VS continuava així el que s'anomenà “ideologia lacrimògena” que féu a molts intel·lectuals afirmar que el País Valencià visqué a partir de les propostes ideològiques de Fuster el seu 98, en referència a la revisió dels plantejaments que a l'Estat espanyol es visqué després de la pèrdua de les colònies a 1898. Malgrat que no completament el text de Fabregat analitzat (doncs gaudeix d'un rerefons presentista), VS sí desenvolupa cert historicisme en les seues reflexions, doncs qualsevol fet de l'actualitat valenciana era immediatament identificat amb altre esdeveniment ocorregut en el remot passat. Archilés considera que fou arran dels canvis polítics posteriors al 1977 quan les noves reflexions acadèmiques van trobar un context nou i es van albirar alternatives al paradigma fusterià. El cop de les forces nacionalistes o de l'esquerra valencianista a les eleccions havia sigut molt fort i calia una revisió de plantejaments.

VS fou, des de l'inici de la seua fundació, un ens valencià, d'obediència valenciana i dedicada al poble valencià. Evidentment, Fuster no era refutable completament, més enllà de la seua visió de la història del País o la identitat valenciana. Els llibres de capçalera de Fuster aguditzen sobre el País Valencià la influència del marxisme, sobretot gramscianista, com a eina heurística i analítica en l'estudi de les classes socials i la seua fonamentació econòmica. El pensador de Sueca opinà constantment que

⁴⁰⁸ LLUCH, Ernest: “L'internacionalisme econòmic del País Valencià. Ernest Lluç polemítza amb Joan Fuster /y 2)”. *Valencia Semanal*. Número 111. 2 de març de 1980. Pàgina 34.

⁴⁰⁹ FABREGAT. *Op. Cit.*

ni els llibres, els pamflets i tampoc els programes electorals tenien en compte el poble valencià i volgué donar un toc d'atenció o de queixa davant la indiferència també de l'esquerra antifranquista. En els plantejaments autonomistes de VS es desenvolupaven també aquelles teories de la dependència que Fuster defensà al opinar que el capital o els processos d'industrialització no eren autòctonament valencians, secundant el notable predicament que tingué aquesta teoria de la dependència als països subdesenvolupats als anys seixanta i setanta.

A més, al llarg dels seus escrits, Fabregat (procedent de terres castellonenques) sempre volgué superar el centralisme del Cap i Casal valencià, amb classes socials incapaces de visualitzar la complexitat i la diversitat del País. En el que el director de publicacions considerava una operació de sanejament mental i un examen de consciència sincer per tal de neutralitzar les absurdes pretensions que suraven per València, Fabregat creia que la ciutat devia ser envaïda per les comarques per ensenyar-li la realitat estructural de l'essència valenciana. I és que, segons es defensava a la revista, el provincialisme i el sucursalisme suposaven dues malalties fomentades des de Madrid que havien deixat un País Valencià disgregat i dispers, on la part era incapaç de contemplar el tot i de contemplar-se, la ciutat de València, com a una porció inseparable del conjunt. Els problemes de conjunt dels diferents territoris valencians no eren interpretats com a seus per les elits que operaven des del Cap i Casal, provocant la distància (més enllà dels quilòmetres geogràfics) de les zones alacantines i castellonenques. Alacant, per exemple, seguia immers en els contactes fronterers de les llengües, patint, els parlants del valencià, una indefensió per a la que València, la classe política centrada en la capital del País, no oferia solució, ni tant sols un útil contrapès.

Al contrari, des de la zona castellonenca, apareixia un País que veia amb ulls totalment diferents el fantasma del catalanisme venut per algunes classes socials i diferents partits polítics a València. Les afinitats lingüístiques i els contactes comercials reduïen la distància de Castelló amb les terres catalanes i les seues ciutats, ampliant-la sobre València i consolidant la fragmentació del País, tant pel nord com pel sud: *El cas és que ni tan sols la magnificació del folklore capitalí, tan afavorida per la Dictadura, aconsegueix 'colar' molt més enllà de l'Horta. I la burgesia local, per a la qual els senyals d'identitat del País coincideixen exactament amb l'u i el dos i amb la processó del Corpus, quedarà capbussada en aquesta limitada realitat. Desganada i sense espenta, seduïda repetidament pel poder central i còmplice del funcionariat que Madrid ens col·locarà als càrrecs primers de la ciutat i de la 'província', aquesta burgesia*

renunciarà còmodament a la capitalitat real. I València passarà de ser una gran ciutat de la Corona d'Aragó a ser, únicament i per poc de temps encara, 'la tercera capital'. La burgesia domèstica i d'Amparitos poca-solta que ens tocà, tampoc no pretenia d'anar més lluny. I la petita burgesia de menestrals i botiguers que Blasco pintà esdevindrà molt prompte mimètica. També per a ells residien en l'u i el dos les claus de la identitat del País, o de 'lo Regne', com ara diuen. Còmodament instal·lats en unes mediocres i miops conviccions, aquests petit-burgesos s'han trobat de sobte amb una nova realitat que els costa de digerir. I és natural. Identificar 'lo Regne' amb l'u i el dos no reclama, al capdavall, cap esforç. Obrir els ulls a una cultura en marxa, a una llengua que cal dur a les escoles, a un País que cal treballar, a una reconstrucció nacional on no siga ja necessari seguir ofrenant-li noves 'glories a España' perquè prou de falta que ens fan a casa nostra, les glòries, tot açò, dic, és possiblement excessiu per a aquesta capa social. Per això reacciona com reacciona. Sempre és més fàcil destruir que construir, atacar que edificar, inventar-se enemics que fer examen de consciència...⁴¹⁰, considerava Fabregat, qui agregava que la ciutat de València havia d'obrir els ulls i aconseguir que es trenqués la indiferència mútua i de vegades recelosa entre els diferents territoris valencians i el Cap i Casal, sense caure en descentralitzacions pretesament originals (alguns plantejaven aleshores establir la seu d'algunes conselleries a diferents ciutats del territori valencià) i força ineficaces.

Fabregat reitera en un bon nombre d'ocasions la incapacitat cohesionant de la societat valenciana: *La incapacitat de moltes estructures i dirigents democràtics per a traure's de sobre el "provincianisme", la mentalitat de sucursal i el ressentiment que provoca el complex d'inferioritat, són alarmants. La miopia dominant, fins i tot de sectors que han lluitat contra aquesta malaltia, fa pena. És com un "spray" generosament aplicat arreu del País. La tendència a l'anècdota, al diminutiu, la manca d'amplitud mental, de perspectiva, la incapacitat per a assimilar globalment el conjunt dels problemes que planteja la reestructuració valenciana és realment decepcionant. Cadascú avança com pot, amb la mediocre i nacional consigna de l'anar fent. Cadascú és sabedor només del seu melic, i de vegades ni tan sols això, ignorant que el País és*

⁴¹⁰ FABREGAT, Amadeu: "Més enllà del terme municipal". *València Semanal*. El Temps Barrat. Número 51. 18 de juny de 1978. Pàgina 8-9.

*una xarxa la integritat de la qual reclama una suma de voluntats concordes i sincronitzades. ¿Un exemple? El panorama polític valencià*⁴¹¹.

⁴¹¹ FABREGAT, Amadeu: “Un lloc per als vençuts”. *Valencia Semanal*. Editorial. Número 52. 24 de desembre de 1978. Pàgina 8.

8. Conclusions

Valencia Semanal fou un símptoma de l'època, de la Transició democràtica i de tots els aldarulls i canvis que en ella esdevingueren⁴¹². Les paraules d'Amadeu Fabregat reflexen com poques una síntesi d'allò que fou la revista nacionalista que ha centrat l'estudi. VS fou un mitjà de comunicació fruit de la seua època, com tots, és cert. Però, introduïda dins l'època de majors i més accelerats canvis de la història contemporània del País Valencià, el setmanari nacionalista fou víctima i afortunat hereu de la conjuntura de la Transició. En la revista dels Fabregat, Torró o Sena es concentrà l'idealisme propi dels temps de canvis i la il·lusió pròpia del final d'una època obscura i el principi de dies amb major llibertat. També el desencís y el fracàs.

VS reuní l'espontaneïtat del procés. *El País Valencià serà d'esquerres o no serà*. Encara que la revista pretengué en tot moment configurar-se com un ens comunicacional prural, les famoses paraules de Joan Fuster calaren amb força en la redacció de *Valencia Semanal*. Definien part important del que, aquells joves i principiants periodistes i escriptors volien per al seu país, aleshores en procés de reconstrucció després d'anys d'ombra. El franquisme havia dit adéu, semblava que per sempre, i els nous temps arribaven plens d'anhels autonomistes i llibertaris per a unes nacionalitats espanyoles silenciades durant més de quaranta anys. La llengua catalana, la seua recuperació, centrava bona part del discurs d'aquesta esquerra que veia, en la reanimació d'un valencià tocat de mort, la clau de la conjunció i el redreçament nacional. Eren uns joves periodistes que s'havien "critat intel·lectualment" baix els dogmes de Fuster i que construïen la realitat a partir de *Nosaltres, els valencians*.

Eren, a més, uns professionals idealistes que perseguïen el igualitarisme propugnat pel marxisme i l'esquerra internacionalista dels anys seixanta i setanta. Defensaven els drets de la dona, dels immigrants i dels obrers, lluitaven per les llengües perseguides i les nacions oprimides, alçaven la veu a favor de tota classe de llibertats, tant de premsa com d'opinió i clamaven per la destrucció de les barreres que afavorien els rics en detriment dels pobres. Eren, en fi, joves convençuts de que el País Valencià en construcció sols podia ser d'esquerres o es dissoldria en un Estat centralista que li furtaria l'essència. És per això que després de les eleccions de 1977 s'adonaren que la ciutadania valenciana necessitava d'un mitjà de comunicació lliure de l'obediència

⁴¹² Entrevista personal amb Amadeu Fabregat. València. 17 de juny de 2009.

espanyola, fet per valencians i per als valencians, convençuts de que la proximitat de l'ens ajudaria a farcir la visió pròpia. *No anem a renunciar a res. No podem ni deguem fer-ho*⁴¹³, es deia a l'editorial 20, fent referència al procés autonòmic tantes vegades travat i retallat per les aspiracions centralistes dels partits de centre-dreta. El pas del temps, tanmateix, amb la revista sent venuda a un partit polític com fou el PSPV-PSOE aprofundí en el desencís de molts dels artífexs, conscients del finançament dels valors capitalistes units a la consolidació de la democràcia. Els esdeveniments han sigut els que han sigut.

L'ens doctrinal de VS s'observa amb uns primers editorials en els quals es tracten temes més genèrics –amb una perspectiva global del què era el País Valencià de la Transició- que els que es poden visualitzar en la segona època estudiada, on el problema identitari pràcticament homogeneïtà el missatge dels mitjans de comunicació valencians. En els primers editorials de VS es prioritza la petició d'accelerar el procés autonòmic i la convocatòria d'eleccions per consolidar les institucions democràtiques. A més, l'opinió del mitjà s'orienta, per exemple, cap a les demandes d'eliminació de qualsevol tipus de violència d'Estat a través de la pena de mort o les agressions policials; la finalització de la utilització del sol valencià per a les pràctiques militars nord-americanes o la necessitat de la participació de la dona en el procés de canvi i transformació social i polític que s'estava produint en la nova democràcia. Com ja s'havia demostrat en els darrers anys del franquisme, els mitjans de comunicació s'erigiren amb una enorme capacitat de suggestió col·lectiva, acceptant inclús les mancances en quan als índexs de lectura. Tanmateix, la televisió comença aleshores a ser una membre més de les famílies, conformant-se des del món audiovisual el relat de la transició a la democràcia que més èxit (o calat social) va acabar tenint. Es va lluitar escassament des de la televisió contra el relat oficial, mentre en altres plataformes (principalment la premsa escrita) aparegueren disconformitats discursives que lluitaren, per exemple, contra la centralitat geogràfica de la creació del relat, la marginalitat del pes de la perifèria de l'Estat i també contra la configuració d'una narració monopolitzada per les elits polítiques. VS juga aleshores, en la societat de finals dels anys setanta, un paper essencial al País Valencià, establint connexions entre la premsa, el relat històric i la creació (o recuperació) de la identitat valenciana, tot imbricat en un context intel·lectual dominat per les corrents marxistes. VS pretén (com demostra en els

⁴¹³ ANÒNIM: Editorial: "Superar el provincianismo". *Valencia Semanal*. Número 20. 23 d'abril de 1978. Pàgina 9.

seus textos dedicats a la classe política valenciana i espanyola) modificar les pautes governamentals, configurant-se com una guia parlamentària. Tanmateix, no oblida l'esdevenir de la vida quotidiana, barrejant la creació del discurs identitari i polític des de les dues vessants. Així, la selecció temàtica qüestionarà constantment el discurs oficial i la direcció marcada per molts dels mitjans de comunicació majoritaris, amb un paper hegemònic de la televisió pel que fa a la difusió entre la població.

A partir de l'editorial número 24, Amadeu Fabregat es fa públicament càrrec d'aquesta secció. A l'igual que es realitza en periodismes com el nord-americà (en el que l'escriptor de l'editorial el signa en representació del mitjà) Fabregat, primer a través de l'apartat *Temps barrat* (que bé podria ser un article d'opinió sobre el tema principal de la publicació) i, més tard, obertament mitjançant la secció *Editorial* signada per ell, evidencia qui dictamina el corrent ideològic que ha de seguir VS. Sembla que la revista volgué fer digerir aquesta mena de transformació periodística (en la que el mitjà sembla més un espai personalista que un conclave d'opinions consensuades) de forma progressiva. Al número 28 de VS apareixen els dos títols per a l'apartat de Fabregat (tant els de *Temps Barrat* com el d'*Editorial*) per passar a ser obertament un editorial personal i així signat al número 30 i fins la revista 77. Després (fins a una desena de números abans de finalitzar l'experiència del setmanari) apareixen publicacions soltes on Fabregat reprèn aquesta pràctica (editorials 84, 85, 86 i 87, per exemple). Són, a més, els editorials que més amplament analitzen el tema d'actualitat. La revista passa de dividir el seu espai editorial en dos assumptes d'actualitat a dedicar dues planes signades pel director de publicacions sobre temes no exactament subjectes amb pinces d'actualitat però que afectaven la vida política, econòmica o social dels valencians de forma estructural. Al tractar-se d'una publicació que mesclava sense pudor la informació amb l'opinió, els temes d'actualitat imminents restaven analitzats en altres apartats que no obligatòriament responien a l'editorial, reservant aquest transcendental apartat a l'escenificació de l'opinió d'Amadeu Fabregat sobre els temes importants, com pogueren ser el procés autonòmic, el catalanisme, el blaverisme, la violència o les maniobres centralistes de la dreta. Com ja havia ocorregut amb anterioritat, a partir de la revista número 77 (de juny de 1979) i fins la revista 84 (de finals d'agost), VS es publica sense editorial en si. Tampoc existeixen editorials entre els números 101 i 110. L'editorial es convertí en un espai tan personal de Fabregat que quan aquest hagué d'absentar-se a causa d'alguna malaltia com fou la grip (en novembre de 1978) la publicació no tingué editorial (exactament en el número 46 del 12 al 19 de novembre).

El setmanari incorporà les noves corrents professionals del periodisme, copiant pràctiques avantguardistes que provenien del nou periodisme nord-americà que començava a entendre la necessitat comercial dins la professió per damunt d'altres valors com l'ètica o el rigor periodístic. Segons Fabregat: *Jo vaig encunyar llavors allò del 'nuevo periodismo', un poquet perquè fèiem coses distintes i, de vegades, reportatges que no es corresponien amb l'estricta realitat. Recorde un reportatge de Javier Valenzuela sobre el 'barrio chino' de València que em va parèixer tan horrorós que el vaig reescriure pràcticament tot reinventant-me les declaracions, i quedava molt millor. D'això en dèiem 'nuevo periodismo'⁴¹⁴. En to distès, Rosa Solbes explica: *La broma nostra a la redacció, en clau familiar, diguem-ne, era que el 'nuevo periodismo' era crear la realitat de forma fictícia, inventar les notícies. No es feia sovint però existia, com a tots els altres mitjans. El periodisme sensacionalista que tan s'aplicà a Valencia Semanal era donar-li vida als titulars i buscar un grafisme espectacular. En eixe sentit, el grafisme del fotògraf José Vicente Rodríguez era molt bo. Sí, va ser escola de periodisme. Sense mestres, entre nosaltres, aprenent uns dels altres'⁴¹⁵. En paraules d'un altre dels artífexs, el periodista Javier Valenzuela: *Jo estava molt influenciat llavors per la forma de narrar dels autors de l'anomenat Nou Periodisme nord-americà, els Tom Wolfe, Gay Talese, Hunter Thompson, Michael Herr, Robert Sabbag i companyia, els treballs dels qual publicava a Espanya l'editorial Anagrama. Així que procurava donar-li un estil no 'agencier' als meus textos per a Valencia Semanal, intentava modestament presentar-los com a històries tal com feien aquells autors nord-americans. Doncs bé, Fabregat es mostrava sempre molt receptiu, confirmant que, en l'origen, era un escriptor amb voluntat d'estil. El temps no ha fet sinó confirmar-me en la meua idea que va ser una pena que no seguira escrivint en la línia de Falles folles fetes foc'⁴¹⁶. Podia haver sigut el Terenci Moix valencià'⁴¹⁷.***

VS reuneix l'interès lector per la informació potser més residual (i per això tantes vegades marginada) que comptava amb la legitimitat que la població oferia a la creació subterrània, evitant l'oficialisme vinculat, primer, al règim franquista i, després, al Govern central de dretes. Fruit de la societat postmoderna però també de l'experiència espanyola per la dictadura, les febleses del projecte també es van llegir com a sinònimes

⁴¹⁴ XAMBÓ i OLMOS, R.: *Dies de premsa*. Entrevista amb Amadeu Fabregat. València. Editat per L'eixam, 1995. Pàg. 82-83.

⁴¹⁵ Entrevista personal amb Rosa Solbes. *Op. Cit.*

⁴¹⁶ FABREGAT, Amadeu (1974): *Assaig d'aproximació a Falles folles fetes foc*. Col·lecció La Unitat. Editorial 3i4. 180 pàgines.

⁴¹⁷ Entrevista personal amb Javier Valenzuela realitzada per correu electrònic el 19 de desembre de 2013.

de veracitat i resistència. VS estigué lliure de la qualitat i la nitidesa que oferia l'oficialisme vinculat al poder i per això trufat d'interessos partidistes. No va ser el cas de la publicació valencianista durant la seua primera època independent, fins i tot sent-ho en molt baix nivell en el seu període de control socialista, amb una important llibertat en la redacció. VS va ser un mitjà transgressor de les regles establides i des de la seua marginalitat va trencar amb els paràmetres establerts, ja fos en quant a la temàtica com en l'estètica, assimilant una cultura política que xocava frontalment contra molts dels valors, creences o símbols establerts, procedent del període dictatorial i imposats fins i tot en la nova etapa plural.

VS, a més, anà progressivament incorporant el català a la seua publicació, fins fer-la la llengua principal als darrers números. Exemple significatiu foren els editorials, escrits en primera instància en castellà (aproximadament els vint-i-cinc primers números) i després fets, exclusivament i sols excepte excepcions, en català. Quantitativament, la proporció d'articles (i amb ells, d'editorials) referits al procés autonòmic i a la consecució de l'Estatut dels valencians supera la de qualsevol altre tema. A les planes de l'editorial la majoria és absoluta, evidenciant la complicada conjuntura en la que es trobava una democràcia assolida però no estable. *Valencia Semanal* va resultar, al llarg dels seus aproximats tres anys de vida, una experiència setmanal de presentació provocadora, estil avantguardista i tirada realment discreta (però difusió rellevant) centrada bàsicament en l'anàlisi polític espanyol en general però sempre des del prisma valencià i amb una mentalitat majoritàriament esquerrano-progressista-nacionalista-fusterina desenvolupada aleshores per una part molt representativa de la intel·lectualitat valenciana. VS, al llarg de la seua història en els quioscs, demostra ser un mitjà de comunicació (un espai de debat) de missatge positiu, realitzant enormes aportacions a l'establiment i definitiva consolidació de la democràcia espanyola. Si en algun moment va recórrer al discurs negatiu (de negació de la realitat del contrari polític o ideològic) va ser emmarcat en la conflictiva Batalla de València, quan el blaverisme va representar un element davant el qual contraposar-se. No obstant això, i encara que VS pot definir-se com una publicació nacionalista valenciana (Fabregat comenta en diferents ocasions que ell se sent nacionalista), no és eminentment nacionalista, o essencialment nacionalista. Preval el seu discurs democràtic, la seua pretensió de consolidació del nou joc polític. Per això, principalment, de la seua confrontació amb el blaverisme, al que no s'oposa per temes simplement identitaris sinó més aviat pels valors antidemocràtics i antiautonomistes que representava. És eixa

convicció democràtica la que marca el discurs de VS, tal vegada, això sí, utilitzant el prisma valencià que, en aquest moment, passava per l'establiment d'un Estat autònom que aproximara el poder al poble. Supera així cert sectarisme o mirada esbiaixada que sí van tenir altres publicacions de caire nacionalista.

Trampolí, a més, per als nous periodistes democràtics que buscaven crear una alternativa social que les urnes no havien donat. Una política marcada per una complicada època de transició des d'un règim dictatorial que s'havia perllongat durant més de quaranta anys a un sistema democràtic a l'estil dels nous temps europeus i mundials. Tot estava per fer aleshores. Calia pensar el País i lluitar per fer-lo possible. Segons explica el periodista Javier Valenzuela: *Valencia Semanal va ser una escola de periodisme per a la generació que caminava pels vint i tants anys en la segona meitat de la dècada dels 1970. I resulta curiós que el nostre director i, en conseqüència mestre, Amadeu Fabregat, no fora en absolut un veterà professional del periodisme, sinó un jove escriptor. Retrospectivament, resulta molt interessant comprovar la gran intuïció d'Amadeu Fabregat sobre el que havia de ser el periodisme en la naixent València democràtica. Per exemple, la política tenia, lògicament, un important pes -el més important, de fet, en la revista-, però Fabregat era així mateix molt sensible, molt obert a la informació de tipus cultural i social en el sentit més ampli de la fórmula, és a dir, no solament l'institucional, sinó les noves tendències literàries i artístiques i les noves maneres de vida que emergien en la Transició. De fet, jo em vaig especialitzar a escriure a Valencia Semanal sobre aquells assumptes: drogues, divorci, avortament, homosexualitat, ludisme, velles i nous costums populars, alimentació, hipisme, delinqüència juvenil, barris marginats, etc. Fabregat no em va rebutjar mai cap proposta concreta sobre aquest tipus de temes. A l'inrevés, em deia, en to de confiança, que aquelles eren les coses que més li interessaven personalment. Encara que tant ell com jo sabíem, era obvi, que la gran batalla política pel retorn de la democràcia al País Valencià i al conjunt d'Espanya era el gran tema d'aquell període⁴¹⁸.*

La divisió política i les dificultats per avançar en el procés democràtic eren visiblement patents –potser més que en cap altre lloc de l'Estat espanyol- en un País Valencià assetjat per la divisió fictícia creada pel poder. VS demanà, una i altra vegada, el vot per a les esquerres al considerar que sols aquestes forces defensaven els interessos

⁴¹⁸ Entrevista Javier Valenzuela. *Op. Cit.*

democràtics i valencians. L'anomenada 'dreta no civilitzada' començà aleshores –VS coincideix de ple amb la màxima propagació del moviment blaver- una política de confrontació marcada per les discrepàncies al voltant dels símbols històricament defensats pels lluitadors que s'oposaren al franquisme per la seua validesa en el passat del País Valencià. Una divisió, com s'ha dit, promoguda per una dreta que s'havia vist fora del poder valencià com a conseqüència del resultat dels comicis celebrats en 1977. La reacció, dissenyada a Madrid i desenvolupada pel partit que governava a la capital de l'Estat –la UCD-, suposà una autèntica guerra contra els pilars ideològics de l'esquerra. L'anticatalanisme posat en pràctica consolidà un espai polític idoni per a la recuperació de les opcions conservadores allunyades del poder en la primera etapa democràtica, amb una dreta que es mostrà totalment espanyolista i poc inclinada a la recuperació cultural i nacional del País Valencià. Amb aquest disseny, la dreta autoritzà i promocionà una estratègia de xoc de caràcter ultra que impedí el funcionament normal de centenars d'actes de l'esquerra i relacionats amb la cultura del país, segons Adolf Beltrán, amb l'objectiu de *construir un front d'intransigència, que s'aprofitàs de les tergiversacions històriques, la intrínseca debilitat 'nacional' del país i els tòpics 'regionals' consagrats per la dictadura, per a contenir el que aleshores apareixia com un imparable procés de consolidació en la política valenciana d'una lògica de reivindicació autonomista amb coloracions nacionalistes i àmplia base esquerrana, perillosament complementària, a més a més, de la de Catalunya*⁴¹⁹.

Època la de VS, a més, de crisi i readaptació del sistema periodístic en el que les principals revistes que s'havien erigit com a símbols de llibertat (com reductes de llum democràtics en la penombra feixista) es trobaren en 'fora de joc' per la fi d'unes reivindicacions que les féu perdre l'essència de la seua existència i àmplies quotes de mercat. En pocs anys, desapareixien revistes com *Cuadernos para el Diálogo*, *Triunfo* o *Destino*, per citar-ne d'algunes de referència ineludible. VS també es convertí, com aquestes, en un dels símbols de la lluita per la democràcia com a únic camí possible d'assolir l'Autonomia del País Valencià. A l'igual que es considera amb les revistes citades (com amb tot l'antifranquisme en sí) de que no aconseguiren la caiguda de Franco però feren impossible la continuïtat del franquisme després de la mort del dictador, VS suposà –acceptant la seua discreta difusió però defensant la seua rellevant influència político-social- un espai de conscienciació de cara a la recuperació dels drets

⁴¹⁹ XAMBÓ i OLMOS, R.: *Op. Cit.* Entrevista amb Adolf Beltrán. València. Editat per L'eixam, 1995. Pàg.116.

històrics dels valencians. La que fou periodista de VS Rosa Solbes insisteix en no atorgar un poder i una influència a *Valencia Semanal* que, segons ella, no tenia: *També t'he de dir una cosa, no magnifiquem el poder de Valencia Semanal. Dir que aquella revista podia provocar al món faller... "ni flores". Ja voldriem! Però si veníem quatre mil exemplars! Tenia influència perquè arreplegava un sentiment, tenia firmes de gent considerada líder d'opinió i proporcionava una informació, pense, prou professional per al que es feia en l'època i prou valenta. Per tant, tenia influència en determinats sectors. Ara, el món faller que va participar a la Batalla de València no sabia què era Valencia Semanal ni falta que li feia. No magnifiquem el poder dels mitjans*⁴²⁰. Tanmateix, a l'igual que el moviment nacionalista al País Valencià -que ha contat amb escàs èxit a les urnes però amb una influència molt destacada en la configuració de la identitat i la cultura dels valencians- VS representà un mitjà que, malgrat la reduïda dimensió de les seues vendes, obtingué un ampli ressò a la política del País Valencià. El missatge del setmanari valencianista fou bastant influent, enormement actiu en la seua faceta cultural i molt provocador en el seu aspecte polític. Potser també perquè era dels pocs mitjans que s'atrevia a fer front a l'aparell comunicacional traçat al voltant del diari *Las Provincias* i al seu missatge anticatalanista, enfilat per una estructura postfranquista poc inclinat a perdre les quotes de poder dominades durant dècades i disposada a aplicar tots els mecanismes al seu abast.

*Valencia Semanal no té ideologia. VS té una declaració de principis que està en el número 1 i té una línia editorial de defensa radical dintre del context històric en la que es troba de defensa del País. Com a mitjà, l'únic que estigué a la posteriorment anomenada Batalla de València fou Valencia Semanal pel que es veié obligada a radicalitzar-se en la seua defensa del País i del valencianisme. La Batalla de València són determinades actuacions polítiques, sobretot de la UCD però no exclusivament de la UCD i també jugà el seguidisme del PSOE. En els mitjans escrits esclata amb els pronunciaments de Broseta. I davant d'això, l'únic mitjà que contesta és Valencia Semanal. Es contesta amb les editorials d'Amadeu. Ell escriu i escriu molt bé però no és ideòleg ni polític i entén el País com un país plural, no com un país d'esquerres*⁴²¹, afirma Sena.

"Ací [al País Valencià] hi ha hagut sempre –i sobretot aleshores- una premsa absolutament agenollada i sotmesa. La inèrcia del franquisme va durar fins fa quatre

⁴²⁰ XAMBÓ i OLMOS, R.: *Op. Cit.* Entrevista amb Rosa Solbes, Pàg. 244.

⁴²¹ Entrevista personal amb Ernest Sena. *Op. Cit.*

*dies com aquell que diu. Dura encara en Las Provincias*⁴²². Ben conegut és el caràcter camaleònic dels mitjans de comunicació espanyols, sotmesos a les exigències del poder però també interessats en aproximar-se a aquest en la defensa dels seus beneficis empresarials. Aparegué durant anys una dòcil subordinació i inclús una important complicitat política amb els franquisme per passar a desenvolupar després, ja durant el període democràtic, una lleugera capacitat de crítica amb els estaments de poder. *La dreta s'agafava a una paret llisa, que es diu. Atacaren De Dalt a Baix* [programa de ràdio en valencià dirigit per Mestre i posterior columna d'opinió amb el mateix nom a VS] *el concurs de teatre, qualsevol cosa que poguera pujar una miqueta, ho atacaren tot. La provocació, a una mala, és una resposta tardana a milers de provocacions. La batalla de València no va anar així; vingué de Madrid amb molts milions darrere i amb gent especialitzada, i contra això no teníem res a fer. Era l'Estat i tot el seu aparell contra quatre faves que pensàvem que açò podia ser un país normal. Ells se n'ocuparen a fons. (...) Qualsevol que es menejara en una determinada direcció, era atacat per l'aparell de l'Estat, no per quatre ties maries. No era Paquita la 'rebenaplenaris', era el senyor Abril Martorell*⁴²³.

Contra aquells estaments franquistes obsessionats amb el manteniment de les seues quotes de poder sols es situà VS. Però el rival era massa poderós. Les pressions polítiques i financeres pogueren amb aquells idealistes decebuts amb les circumstàncies valencianes. La realitat del País no podia canviar-se amb una revista. Calia enfilat un procés molt més complex que involucrés bona part d'aquella societat, llavors en part desmobilitzada. Calia i cal molt més implicació.

Valencia Semanal realitzà un model de periodisme crític "propi" d'una època de transformacions permanents i accelerades com és la Transició a la democràcia. Les reivindicacions que interioritzà la revista són les pròpies de l'esquerra nacionalista-progressista de l'època, pròximes a les formulades pel PSPV. Es demanà amb fermesa l'Autonomia de qualitat per als valencians, la igualtat de la dona i que aquesta participés en el procés, el respecte cap a les cultures minoritàries, els drets obrers i la constitució d'una economia respectuosa i racional. Es reclama, a més, l'aparició d'una dreta 'civilitzada' convençuda de la democràcia i que treballés pel País Valencià. En conjunt, la configuració d'una societat sòlidament democràtica basada en la igualtat d'oportunitats a l'estil dels valors de la Il·lustració. La idea fundacional de VS naix del

⁴²² XAMBÓ i OLMOS, R.: *Op. Cit.* Entrevista amb Vicent Ventura, 10 de març de 1993. Pàg. 244.

⁴²³ XAMBÓ i OLMOS, R.: *Op. Cit.* Entrevista amb Toni Mestre, Pàg. 138. Març de 1993.

convenciment d'Ernest Sena de crear un mitjà de comunicació que no respongués a l'exclusiva obediència espanyola, una revista feta pels valencians i cap als valencians. Una convicció desenvolupada amb el coneixement de que els mitjans de comunicació actuen plenament en la configuració de l'opinió i per tant de la visibilitat que la ciutadania té del món que l'envolta. Tot això, en el cas de VS, per actuar en contra del reforçament de les estructures de poder establertes llavors, no sols en el marc polític, sino també en espais culturals o econòmics. Calia aleshores trencar amb els aparells estatals i el seu control per tallar de soca-rel la reproducció de la ideologia hegemònica.

VS no fou aliena a la realitat exterior i així com molts mitjans de comunicació de l'època anaren assumint els postulats de pluralitat i democràcia per "l'obligació" de la societat, els creadors del setmanari valencianista ho feren per convicció i maduresa. Les opinions, actituds o moviments socials foren part de VS més que exigència comercial. En la seua mirada històrica, la redacció del setmanari fou conscient en tot moment que la cultura política de la democràcia valenciana i espanyola devia enorgullir-se del paper de l'antifranquisme, element ineludible de l'arribada dels nous temps plurals. És per això que constantment realitzà un treball de *deconstrucció* de la realitat creada per molts dels mitjans de comunicació contemporanis a VS i els justament anteriors, així com del discurs creat pel règim franquista i posteriorment des de les elits, sobretot del centre de l'Estat. Plenament democràtics, els artífexs de VS prengueren part en el conflicte social per reclamar l'hegemonia del poble en la conducció del procés de transició cap a la democràcia, així com també en els processos valencians que tenien lloc, per exemple, per la consecució de l'Estatut d'Autonomia. VS volgué ser part de la negociació. Per a això, no dubtà en traspassar els marges de la tolerància reformista acceptada a la Transició, mitjançant una exposició de periodisme incisiu i valent, compromès. No hi hagué exposició pública diferent a la que els artífexs mantenien en la intimitat, ja que hi havia la convicció ferma de transmetre a la societat valenciana la necessitat d'un nou model, d'una democràcia plena, d'una ruptura sincera amb el passat dictatorial.

Els artífexs del setmanari valencianista, després del desencís polític sofert en les seues diferents opcions electorals, enfocaren les seues conviccions democratitzadores i autonomistes al camp del mitjans de comunicació i la cultura per la seua convicció que també des d'aquest àmbit es podia forjar i mantenir la vigència dels seus plantejaments, introduint-los en altres esferes de la societat valenciana i homogeneïtzant les pautes culturals, els gustos i les opinions en les quals s'havien educat ells i creien plenament. Una publicació, a més, VS, deslligada dels vincles polítics d'un partit i voluntàriament

plural, en la que tot els corrents ideològics (a excepció dels retardataris franquistes) tingueren veu a les seues pàgines. Enarbora la bandera de les corrents autonomistes valencianes plenament democràtiques i construeix un escenari obert per al debat ideològic en el qual participen tots aquells que cerquen l'estabilitat institucional democràtica. Una VS, a més, allunyada també de les possibles vinculacions econòmiques amb Catalunya per la pretensió de no supeditar des de l'inici el seu missatge valencianista a les corrents nacionalistes del Principat dins una societat on la Batalla de València estava aconseguint la divisió del País pels temes d'identitat.

L'equip de redacció del setmanari valencianista pretén incorporar el nou periodisme que aleshores començava a difondre's, caracteritzat per la informació de consum menys elaborat, una mica sensacionalista i enfocada al mercat, amb la utilització de trets característics de la literatura en les pràctiques informatives. La dimensió estètica adquireix així major importància per redactar notícies o reportatges que es llegeixen com si foren relats i basats en àmplies investigacions que s'elaboren a partir de investigacions al carrer, aconseguint la proximitat dels lectors i lectores. L'estructura formal de la publicació valenciana respon a una maquetació fresca i àgil pròpia del nou periodisme en el que es valora el mitjà com a part del missatge. Les portades d'Artur Heras són un exemple de la praxis de la revista, on manen les fotografies i un disseny artístic de la presentació.

L'equip de redacció prengué part en els grans canvis polítics, socials i econòmics que esdevingueren en un moment clau del País Valencià i oferiren continguts audaçs i provocadors amb un estil que, importat de la premsa anglosaxona, regenerà amb el temps els usos periodístics del país. En aquest context i amb un planter de periodistes de gran talent, sols la desconeixença del públic al que anava destinat el mitjà féu flaquejar el nombre de vendes de VS. Els continguts del setmanari es dirigien cap uns compradors essencialment valencianistes que lluitaven aleshores per aconseguir l'autonomia del País Valencià des de visions esquerranes. Els continguts de *Valencia Semanal* foren acordes amb les demandes d'aquest públic i l'estil innovador i provocador actuà en consonància amb els continguts. La revista valencianista suposa una autèntica escola de periodistes, coincidint en les pàgines del setmanari un bon nombre de professionals que, amb el temps, han demostrat la seua vàlua en multitud de mitjans de caire nacional, estatal i internacional. El nivell de la redacció és excel·lent però, segons defensen els gerents en el moment de la venda de la capçalera al PSPV-PSOE, estan mal pagats, doncs el sou mitjà es situa en 25.000 pessetes al mes amb un

horari de treball de nou del matí a dos i mitja de la vesprada, cobrint informació fora de la redacció en l'horari vespertí. Per altra banda s'informava que les col·laboracions es retribuïen també molt deficitàriament, entre 1.500 i 2.000 pessetes el foli i 3.500 per a col·laboracions molt importants. Les despeses en personal es calculaven al voltant de les 50.000 pessetes per número (tenint en compte el planter fixe i les col·laboracions). El personal de jornada continuada no estava inclòs en la seguretat social pel que l'equip de redacció estava aleshores (en maig de 1979) molt pendent d'una reestructuració o d'un canvi de propietat de VS per reivindicar unes condicions més justes.

Predominen en VS els temes de caire polític valencià, encara que la publicació no oblida, tant els temes de política estatal i internacional, com els de caràcter cultural, econòmic o social. Tot tractat des d'un estil on difícilment es pot diferenciar la informació de l'opinió, amb textos reflexius propis d'assajos subjectius. Les pàgines de la revista estan plens d'editorials, gèneres interpretatius, comentaris personals i opinions subjectives en els que es posa de manifest en tot moment la línia argumental d'un setmanari que mantindrà un compromís polític i ideològic clar i explícit i no es quedarà al marge de les confrontacions diàries sinó que tindrà la voluntat d'esdevenir un agent polític més. Com a conseqüència del moment històric en que apareix i viu, es pot veure també un fort sentit de responsabilitat per part de la revista amb la voluntat d'intervenir en l'acció política per contribuir a la calma i la serenitat necessàries per consolidar la democràcia. A més, té una voluntat pedagògica, d'instruir al lector en els principis polítics i democràtics que van apareixent perquè els ciutadans puguin anar adquirint coneixements que els permeta obrar políticament en conseqüència.

Aquesta revista nacionalista valenciana és l'únic mitjà que planta cara frontalment a l'estratègia blavera vehiculada a través del periòdic *Las Provincias* i amb el suport de l'aparell estatal post-franquista. És per açò que bona part de la producció del setmanari durant la Batalla de València es centra en els anomenats continguts simbòlics. VS, malgrat les limitades vendes, suposà un referent intel·lectual ineludible per conèixer l'estat de la qüestió valenciana en la Transició. Un mitjà de comunicació que s'enfronta a l'aparell estatal i a la seua estratègia centralista de forma valenta i decidida. Molts problemes en forma de agressions físiques i verbals foren el fruit d'aquesta ferma confrontació contra les tesis autoritàries. A més, les pressions cap a la revista arribaren en forma de continuades denúncies després desestimades pels jutges. Sols en l'època de Pilar López a la direcció del setmanari, la periodista acudeix a vuitanta-sis judicis sense conseqüències, més enllà de la pressió contra els treballadors.

A més, els intents de manipulació per perjudicar l'idoni desenvolupament de VS arribà als inversors privats que publicitaren els seus productes a les planes del setmanari valencianista. L'aparell de manipulació de la dreta intentà colpejar així els escassos ingressos dels que disposava la revista, dificultant al màxim el seu manteniment als quioscos.

Com bé recull l'informe realitzat pel PSPV-PSOE en el moment de la compra, un bon nombre de comerços es mostren poc inclinats a publicar les seues publicitats a VS pel seu estigma catalanista o esquerrana, ja siga per les conviccions contràries dels propietaris dels comerços o empreses o per la voluntat de que no se'ls identifique i vincule i puguen així perdre quota de mercat. El fet que el setmanari nacionalista es difongués principalment a la ciutat de València i a la seua zona perifèrica (centre del blaverisme reaccionari) limità les seues vendes però l'aproximà al món intel·lectual valencià de la capital del País. VS fou fruit de l'espontaneïtat de l'època i malgrat que l'equip de redacció estava format per magnífics professionals (com s'ha demostrat amb posterioritat), el producte estigué formant-se continuadament, inclòs una vegada en el mercat. La revista és fruit de la llavor d'un grup d'idealistes valencians que cregueren en un projecte amb més voluntarisme que mitjans. En cap moment, VS naix com un projecte destinat a generar recursos econòmics amb els que enriquir-se. Al contrari, i a excepció dels periodistes que participaren en l'experiment periodístic i que cobraren a preu de mercat d'aleshores, VS suposà un negoci prou nociu per a la gent que, de forma voluntària i altruista, decidí participar en el projecte, així com també per als polítics que es van embarcar en el rescat de la capçalera i, amb ells, per al PSPV-PSOE.

Els periodistes de VS mai reberen directrius polítiques o ideològiques en la formulació dels seus treballs en la primera època de la publicació de falsa influència democristiana. Amadeu Fabregat, com a director en la pràctica de la revista, sols parla de recomanacions estilístiques per part d'Ernest Sena. VS fou un producte independent dels partits com demostren tant els editorials de Fabregat que ací s'han analitzat (i on no es dubta en criticar totes les esferes de la vida política valenciana o espanyola) com en la resta d'articles de la publicació, caracteritzats per la pluralitat més absoluta, llevat, és clar, dels sector reaccionaris contraris a la democràcia. La situació canvia a partir de maig de 1979 quan es produeix la venda de la capçalera al PSPV-PSOE, moment en el qual, primer la direcció socialista, i més tard el sector lermista del partit, introdueixen directrius ideològiques per afavorir els seus interessos. Fabregat segueix gaudint d'una àmplia independència però la revista es veu trufada de multitud d'informacions que

donen visibilitat a l'opinió i les formes de procedir i entendre la política de Joan Lerma. Apareixen constants notícies o entrevistes amb el nou secretari general, per beneficiar-lo en la consolidació en el càrrec contra les famílies internes (al cim del PSPV-PSOE) contràries, cas dels sectors crítics configurats al voltant de Joan Pastor o, amb posterioritat, contra el ex president del Consell, Josep Lluís Albiñana. És aquest últim el que defineix la imposició de Lerma en la direcció de la revista com un autèntic cop de mà que el margina des del principal càrrec polític del País a un segon plànol (a ell personalment i al seu grup d'afins de forma genèrica). Un reflex de la vida política valenciana.

VS, sobretot a través del seu màxim propulsor periodístic –Amadeu Fabregat–, participa activament en la configuració del debat ideològic al voltant del valencianisme nascut als anys seixanta amb les teories de Joan Fuster. Ho fa des de posicions reformistes, quasi postfusterianes, coneixedor de les noves exigències que se li plantegen al País Valencià i dels nous estudis patrocinats per un bon grup d'estudiosos valencians també incitats per les 'provocacions' de l'intel·lectual suecà. VS és, així, part del procés de maduració del valencianisme polític i del nacionalisme autòcton, en un moment clau, immers en la denominada Batalla de València. Malgrat les seues limitades vendes, al setmanari de Fabregat (així com també el nacionalisme valencià) cal valorar-lo pel seu pes qualitatiu, no quantitatiu, situant-se com un marc de debat clau en la Transició, sobretot pel que fa a la vertebració del discurs més lligat a la intel·lectualitat autonòmica (sempre, per suposat, adherida al món de la universitat i als potencials creadors d'opinió). Encara que no fou la intenció de VS (manifestat des dels primers números), el setmanari acabà caient en l'estratègia de la dreta valenciana, situant el centre del debat en el 'problema' identitari (en el fet nacional), eludint així una conflictivitat de classe que beneficiava (per tradició antifranquista i per capacitat de resposta en els primers anys de la democràcia) a les forces d'esquerra, com així es visualitzà als primers comicis. VS, amb el pas dels mesos, concentrà bona part del seu esforç (les tribunes i les plomes més insignes) al debat identitari, focalitzat en la batalla dels símbols. És complicat (i usualment ineficaç) el treball contrafàctic en la història però és interessant pensar VS en un context social allunyat de la Batalla de València. Tal vegada, hagués patit inclús un nombre menor de vendes als quioscs però la redacció (fermament demòcrata) hagués pogut treballar amb més esforços pel País Valencià plural i autònom en el que creien. En aquest temps convuls monopolitzat pel 'conflicte' identitari (com també en moltes altres tessitures de la iniciàtica vida política) VS, i

especialment Amadeu Fabregat, actuà quasi com un assessor dels principals polítics, amb articles enormement subjectius que realitzaven magnífiques lectures de la conjuntura valenciana, utilitzant constantment la pràctica del consell quasi paternal. Fabregat s'erigí (gràcies a VS) com un periodista de referència, com una veu ineludible dins la configuració del dia a dia de la política valenciana de finals de la dècada de 1970 i principis de la de 1980. Al seu voltant es seguiren configurant les lletres valencianes i 'nasqueren' molts dels periodistes que capitanejaren el món professional de la informació valenciana en les següents dècades.

El primer projecte privat de VS desapareix per la crisi econòmica que l'assetja i que fa inviable la seua continuació com a ens sostingut amb la 'caritat' d'una sèrie d'idealistes disposats a gastar grans quantitats de diners a canvi d'aconseguir un mitjà de comunicació d'exclusiva obediència valenciana i convençudament demòcrata. Els problemes financers faciliten que VS passe a mans socialistes, on, per una part, era considerat un mitjà incòmode i, per tant, podia estar en els seus desitjos acabar amb la revista i, per altra, l'equip de redacció i, sobretot Amadeu Fabregat sense Ernest Sena, ja no troben les motivacions per seguir endavant el camí. És Fabregat qui comunica al PSOE el seu desig de què VS tanque definitivament les portes. Una decisió emmarcada en unes noves condicions laborals en les que bona part de l'equip de redacció havia canviat per l'eixida d'insignes periodistes i les complicacions financeres del grup, amb protestes dels professionals pels problemes en el cobrament i la manca de cobertura a través de la seguretat social.

A més, la necessària pluralitat i disparitat ideològica de la Transició, que es traduïa en una gran quantitat de mitjans diferents, anirà deixant pas a una homogeneïtzació política al voltant d'unes poques idees (dreta, esquerra, centre, comunistes, nacionalistes) per restar escassos mitjans de comunicació al voltant de cadascuna d'aquestes postures. D'aquesta manera, seran les lleis del mercat les que decidiran quina premsa sobreviu i quina no, en un quiosc altament saturat d'oferta que no respon a la demanda real. La premsa diària adopta el model editorial de la revista i amb mitjans com *El País* (el primer periòdic nacional obertament democràtic) es redueix el camp d'acció del setmanari en general. El dèficit més costós de la revista procedia de la producció ja que VS no tenia rotativa i el treball es tenia que realitzar de forma externa. En total, es calcula que les pèrdues es situaven al voltant de les 250.000 pessetes per número publicat. De l'estudi que el PSPV-PSOE realitza de l'estat de resultats de VS en el moment previ a la compra es dedueix que l'alt grau de

descapitalització de l'empresa Puvasa havia arribat provocat per una manca de generació de recursos a causa de que els ingressos obtinguts per la venda d'exemplars havia sigut inferior a les despeses provocades per la reproducció de les revistes. La diferència entre ingressos i despeses donava lloc a pèrdues d'11.595.000 pessetes a finals de 1978. Segons consta a l'estudi, estimant una tirada mitjana de 10.000 exemplars a la setmana, es venien 6.200 exemplars, creant una diferència de 3.800 sense vendre. De l'anterior equació es diu que el nombre d'exemplars de venda per setmana mínims per a que l'empresa fora rentable es situava en 7.700 exemplars. Comparant el llindar de la rendibilitat amb la xifra mitjana de vendes i amb les vendes setmanals que realment tenien lloc, donava una diferència negativa de 1.100 exemplars per setmana, el que proporcionava una situació en la que l'empresa no donava un mínim de rendibilitat adequat a la seua quadratura de costos.

El problema es creà en el moment en el que el creixement del negoci fou superior al creixement de les vendes, és a dir, que la penetració en el mercat estava limitada a causa d'una deficient xarxa de distribució i una deficient penetració en el seu mercat potencial. A la vegada es pot sumar una deficient publicitat tant en la compra com en la venda d'ella. En eixe sentit sobre la xifra setmanal mitjana es distribuïen 5.500 exemplars en València, 728 en Alacant i 324 en Castelló. La revista nacionalista recapta escassos beneficis econòmics per als seus inversors i inclús quan es produeix la venda al partit socialista, les úniques condicions són que el partit d'esquerres es faça càrrec dels passius que acumula l'empresa, que es mantinga l'equip de redacció sense acomiadaments i que s'assegure la continuïtat del projecte. No es parla mai, així, del pagament d'una quantitat per modificar els propietaris de VS.

Valencia Semanal suposa un experiment periodístic sense precedents a la història del País Valencià. Una illa informativa atractiva i atrevida que lluita amb convicció per la llibertat d'expressió i l'adquisició d'un Estatut d'Autonomia amb plenes competències a través de les reivindicacions nacionals del País Valencià. Un mitjà de comunicació, a més, convençudament democràtic en temps de dubtes i ambigüitats. Una experiència professional, també, que serví d'escola de periodistes per a magnífics intel·lectuals que, amb posterioritat, amb omplert el panorama de les lletres valencianes.

9. Apèndix

9.1. Subscriptos de VS, un a un

A continuació s'adjunta un llistat de tots els subscriptors de la publicació valencianista segons registrava l'equip d'administració. S'ha reproduït de forma mimètica la llista, pel que si existeixen errates en els noms o la localització és perquè així estaven a la relació original. Alguns subscriptors no han pogut ser reproduïts a aquest estudi al estar el directori oficial defectuós.

Ignacio Abalde Calparsoro (Sant Sebastià)
Josep Abellat Boix (Novelda)
Miquel Adrián Arribas (València)
Agrupació Musical (Pego)
Amparo Aguilar Gimeno (Alboraia)
Guillermo Agulló Lázaro (Burjassot)
Arturo Ahumada (Alfarrasí)
Eduardo Alacreu Crespo (València)
Josep Alandete Mayor (Gandia)
Joaquín Alba Cases (La Pobla de Vallbona)
Amparo Albarracín Navarro (Burjassot)
Alfred Alberola i Candel (València)
Fernando Abellán Bleda (Petrer)
Jesús Aberastury Zulueta (Bilbao)
Manuel Agramunt (València)
Ferran Agud Blasco (València)
Bernardo Ajero Cobo (Madrid)
Agustí Alacreu Ocaando (València)
Vicent Alapont Llopis (Massanassa)
Manuel Alarcón Oviedo (l'Alcúdia)
William Alba Puig (Silla)
Vicent Alberó Silla (Castelló)
Vicent Albert Martí (Màlaga)
Màxim Abella i Sales (Barcelona)
Carlos Albí Martín (València)
José Ignacio Albiñana Bertomeu (València)
Miguel Albuixech Grau (València)
Salvador Alcàsser i Tomas (Aldaia)
Fina Alcáñiz Fernández (Paterna)
Juan del Alcázar (València)
Antoni Algre i Ripollés (Castelló)
Vicente Aleixandre García (la Pobla de Vallbona)
Pedro Alemany (Elx)
Virgilio Alepuz Ferrer (València)
Vicent Alfonso Llorens (Massanassa)
José Almarche Codoñer (Catarroja)
Emilio Albí Ibáñez (Madrid)
Carmen Albiach Català (Meliana)

Vicente Alcàcer García (València)
Franciscà Alcaide Delgado (València)
José María Alcàzar Payá (Aspe)
Joaquín Aldeguer Sánchez (Guardamar del Segura)
Juan Aleixandre García (la Pobla de Vallbona)
Francisca Aleixandre Tena (València)
Fernando Alemany Ortola (Pego)
Andreu Alfaro (Rocafort)
José Manuel Aliaga Martínez (València)
Bienvenida Almala Díez (València)
Santiago Alez Belén (Paterna)
Assoaciació de Veïns Montcada (Montcada)
Josep Lluís Alós Catalá (València)
Carmen Albors Orengo (València)
Eduard Agustí Almela (Onda)
José M. Alama Salvador (Llíria)
Federico Aznar Escrig (Sagunt)
Mateu Arbelaiz (Barcelona)
Santiago Álvarez Sáez (València)
Francesc Almela i Domingo (Benaguasil)
Clemente Alonso (Almassora)
Javier Alonso (Bilbao)
Luis Alonso de Armiño (València)
Miquel Alonso i Comes (Massanassa)
Isabel Alonso Davila (València)
Jaime Altava Amat (Madrid)
Marlen Álvarez (Brussel·les, Bèlgica)
Alfonso Álvarez García (València)
Amparo Álvarez Rubio (València)
Rafaela Amezcua Casas (Mislata)
David Amorós Aguirre (València)
Francisco Ramón Ample Blat (Vinalessa)
Dominga Almodóbar Campos (Vall d'Uixó)
Eduardo Alfonso (Madrid)
Josep V. Alonso (València)
Lluís Alonso Comes (Massanassa)
Agustín Alonso Conega (Cartagena)
Juan V. Alonso Fayos (València)
Josep Altur i Casanova (València)
Ignaci Álvarez (Alacant)
Emili Álvarez Moliner (Barcelona)
Antonio Amat Primo (Carlet)
Luis Amor Moreno (València)
Carmen Amorós García (Palència)
Enric Andrés Martínez (València)
Josep María Àngel Batalla (València)
Antonio Antoli Gosálbez (Mislata)
José Antón Montesinos (València)
ANUE (València)
Josefina Aparicio (Elda)

Francisco Aracil (Alacant)
Vicente Aragonés Mayor (Vila Joiosa)
Ángel Arenas Bernabeu (Alacant)
Rodolfo Arias (València)
Eugeni Arlandis i Sánchez (València)
Rafael Armengol (Benimodo)
Eugeni Arnal i Torres (Tavernes Blanques)
Patri Arroyo Zamora (l'Olleria)
Elena Ángel Picó (Pozuelo de Alarcón)
José Antolín del Brio (València)
Isidro Antiñano Maruri (València)
Vicent Aparici Gómez (Castelló)
Mª Ángeles Aparicio Egea (l'Olleria)
Rafael Aracil Martín (Barcelona)
Josep Archilés Pèris (Castelló)
Francisco Arenero Sebastián (Paiporta)
Francisco Ariza Tarazón (Sagunt)
Antonio Armando Ferrer (València)
Enric Armengol Serrano (Castelló)
Miquel Aroca Rodríguez (Sogorb)
Associació Veïns Benicalap (València)
Associació Veïns Benimaclet (València)
Associació Cultural (Alacant)
Associació Familiar Fuensanta (València)
Associació Veïns D. Martítim (València)
Associació Veïns Nazaret (València)
Associació Familiar Paterna (Paterna)
Associació Veïns Port de Sagunt (Port de Sagunt)
Associació Veïns Torrefiel (València)
Associació Veïns Barri del Cristo (Aldaia)
Associació Veïns Devesa (València)
Associació Veïns Malilla (València)
Associació Veïns Mislata (Mislata)
Associació Veïns Parc Sant Roc (Silla)
Associació Veïns Pobla de Vallbona (la Pobla de Vallbona)
Associació Veïns (Tavernes Blanques)
Ateneu Alboraiet (Alboraiet)
Pedro Ayuste García (Elda)
Rafael Aznar Carmen (Alacant)
Justo Almela Català (València)
Javier Álvaro Puig (València)
José de la Asunción Aguado (València)
Manuel Aucejo Zarzoso (Navajas)
Mario Azara García del Busto (València)
Fernando Albert Bellver (Borbotó)
Miguel Aguilar Martínez (Port de Sagunt)
José Antón Civera (València)
Ferran Badal i Granell (Berga)
Josep Mª Badenes Trillas (Castelló)
Guillermo Badenes Franch (Castelló)

Rosa Mª Bailén Rico (Elda)
Josep Baixauli Raga (Massanassa)
Juan Balaguer Manasé (Castelló)
Pascual Balanza i Ruiz (Madrid)
Joan Ballester i Canals (Barcelona)
Antonio Ballester Sancho (l'Alcúdia de Crespins)
Maribel Banacloche Pérez (Benaguasil)
Banco de España (Madrid)
Mercé Banyuls (València)
Bar La Vall (Alcàntera de Xúquer)
Julián Badenes Ferrer (València)
R. Badía C. (Almàssera)
Manuel Baeza (Alaquàs)
Filo Bauxali Jornet (València)
Pepa Balaguer Jacinto (la Pobla de Vallbona)
Sara Ballenilla G^a de Gemarra (Alacant)
Enric Ballester García (Massanassa)
Joaquín Ballester Vicent (Alquerías del Niño Perdido)
Banc de l'Exportació (València)
Salvador Bañón Ortega (Barcelona)
Bar Borrás (Vilanova d'Alcolea)
Ester Barberá Heredia (Burjassot)
Juan Francesc Barberá (Barcelona)
José Luis Barberá Prosper (València)
Francisco BARGUES March (la Pobla de Vallbona)
Joan Josep Barres Paulo (Alboraia)
Antonio Bataller Català (la Pobla del Duc)
Salvador Bataller Ferrer (Alzira)
Xosè M. Beiras (Santiago de Compostela)
Mª Dolores Belda Martínez (Enguera)
Pepe Belenguer Belenguer (València)
Joan Bellido Blasco (València)
Enrique Beltrán (Sueca)
Pilar Beltrán Mir (Castelló)
Jeremies Barberà Martí (Albalat de la Ribera)
J. J. Barceló (València)
Enrique Barón (Madrid)
Vicente Bartoll Herrero (Vila-real)
Juan J. Bataller Corella (Port de Sagunt)
Jaume Bayarri Dolz (Alboraia)
Trinidad Belda Cirujeda (Port de Sagunt)
Francisco Belda Tortosa (Xàtiva)
Mercedes Bellido Galiana (Elda)
Josep Lluís Belmar Ibáñez (València)
Mª Dolores Beltrán Boix (Barcelona)
Amalia Beltrán Moll (Petrer)
Rafael Beltrán Vázquez (València)
Francesc Benavent Jacinto (la Pobla de Vallbona)
Rafael Beneyto Torres (Alginet)
Carmen Berenguer Fuster (Alacant)

Joan Bermejo Frigola (París)
Antonio Bernabé Jordá (València)
Vicenta Bertomeu Melia (València)
Josep V. Bevià Pastor (Alacant)
Biblioteca Cinctorrana (Cinctorres)
Biblioteca Pública Municipal (Carcaixent)
Biblioteca Municipal (Pego)
Osvaldo Blanco Bayarri (València)
José Luis Blanco Seguí (València)
Juan Benavent Alberola (Quatretonda)
Pepa Benavent Torrijos (Mislata)
Francesc Benlliure i Navarra (València)
Jaume Berenguer Orts (Benidorm)
Vicent Bermejo Frigola (València)
Julio Bernabé Navarro (Alacant)
Marius Bevia i García (València)
José Bevia Soler (Albufereta)
Biblioteca Gabriel Miró (Alacant)
Biblioteca Municipal (Elda)
José Bisbal Peris (València)
Julio Blanco González (Enguera)
Isabel Blas Ferrer (Meliana)
Julia Blasco (Alacant)
Olga Blasco Adrián (Port de Sagunt)
Gonzalo Blay Torrent (Castelló)
José Bodi Quilis (Albaida)
Manuel Boix Álvarez (l'Alcúdia)
Pedro Boix Ferrando (València)
Mª Rosario Borda Eguia (Azpeitia)
Leopoldo Bornay Bernabeu (Borriana)
Enrique Borràs Capella (Alqueria del Niño Perdido)
Miquel Bort Asensio (Llíria)
Empar Bosch Bosch (València)
Aurora Bosch Sánchez (València)
Alicia Bou Olanía (Castelló)
Ricard Blasco (Madrid)
Cari Blat Tarazona (L'Elia)
Amparo Blesa Cuñat (València)
Carme Boix Álvarez (l'Alcúdia)
Pere Boix Boix (Albocàsser)
Guillermo Borderia Pardo (La Pobla del Duc)
Antonio Boriabad Martínez (Sagunt)
Josep Lluís Borredà i Mejías (Xàtiva)
José Boscà Roca (Alcoi)
Joan Bosch Rodríguez (Benidorm)
Melchor Botella Martínez (Elx)
Mari Brines Enguix (Tavernes de la Valldigna)
Ramón Briz Carbó (València)
Juan Bru Ribes (Castelló)
Salvador Bleda Bleda (Alcoi)

Vicent Bermejo Frigola (València)
Francesc Bletrán Castell (Canet lo Roig)
Josep Abdón Bosch Bosch (València)
Enric Lluís Belenguer Salvador (València)
Joan Brines i Blasco (València)
M. L^a Brotons Montesinos (Petrer)
Jaime Buigues Ortiz (València)
Guillermo Bolufer Buigues (València)
Francisco Bosch Ibáñez (València)
Arturo Balaguer San Jenaro (L'Elia)
Ismael Boronat Alemany (Pego)
Biblioteca Parroquia San Carlos (Ciudad Real)
José Ángel Bolinches Perelló (València)
Pedro Cabanes García (València)
Aleixandre Cabrera Agüir (València)
José Miguel Calabuig (Xàtiva)
Miguel Calatayud (València)
Encarna Calvet Sancho (València)
Eduardo Calle Ballesteros (Alacant)
Camara de Comercio (València)
Rafael Campillo Sendra (Guardamar del Segura)
Josep Candela i Quesada (València)
Joan B. Canet Parrilla (Barcelona)
Fanny Canet Valles (València)
José Cano Ivorra (València)
Canut-Bardina (València)
José Mª Cabanes Ibáñez (Artana)
Xavier Cabrerizo i Plaza (València)
Josep Mª Calafat Escrivà (Calahorra, Logroño)
Jaime Calduch Tomás (Alfarrasí)
Concepció Calvet Soriano (València)
Godofredo Camacho Pérez (Málaga)
José Cami Orrit (Torrent)
Rafael Campos Estuch (Massamagrell)
Gerardo Canet (València)
Teresa Canet Pericó (Alcoi)
Mª Isabel Cano Centro (Petrer)
Carmen Cano Soldevila (Godelleta)
Adelina Canut Lluch (València)
Cayetano Canuto Chuliá (Torrent)
Juan Capella (Sedaví)
Francesc Capilla i Císcar (Massanassa)
Bernardo Capo (Benissa)
Mª José Cardona (València)
Manuel Cardos Morant (Alfajar)
Guillermo Carnero Muñoz (València)
Ramón Caro Torrecillas (Sindelfingen, Alemanya)
Arnaldo Carrascosa Villar (Bunyol)
Javier Carvajal (València)
Josep Casalta i Casanovas (Vila-real)

Benjamín Casany Bernal (Castelló)
Mati Casany (Massanassa)
Juan Caparrós Morales (València)
Joanquín Capella Galarza (Sagunt)
Victoriano Caplliure Sáez (València)
Alfredo Carbonell Filloi (València)
Francesc Cardo i Pereto (València)
Manuel Cardó Torres (València)
José Antonio Carnero Peón (Alacant)
Alfred Carod i Carbonell (València)
José L. Carrión Bolumar (València)
Luis Casado Martín (València)
Eloy Casanovas Vázquez (València)
Alfred Casany (Sueca)
Vicent Casany Laplaza (Catarroja)
La Terreta (Massanassa)
Cipriano Císcar Casaban (Picanya)
Josefa Císcar Peiró (València)
Manuel Civera Gómez (Vilanova de Prades, Tarragona)
Daniel Climent Giner (Alacant)
José Mª Climent Bel (Alquerias del Niño Perdido)
Encarnación Climent Giner (Alacant)
Club Juvenil La Calzada (La Calzada, Oviedo)
Luis Colom Monfort (Castelló)
Enrique Collado Garcha (Madrid)
José V. Collado Marín (València)
José Comes Corzano (Torrent)
Mariano Cones Hernández (València)
Mª Ángeles Cia Ruiz (Alacant)
Jesús Císcar March (València)
Amadeu Císcar i Penella (Massanassa)
J. Lluís Claur Bardissa (València)
Miquel Clemente Grau (l'Alcúdia)
Eliseu Climent Corberà (València)
Club de Amigos de la Unesco (Alacant)
Joan Cogollos i Cerdà (València)
Juan Colón Beltrán (València)
Alfred Collado García (Madrid)
Abilio Comes Borràs (València)
J.M. Company (València)
Juli Conesa Martí (València)
José Chapa Alarcón (València)
Mª Natividad Chapí Albero (l'Alcúdia de Crespins)
Francisco Chinchilla Rodríguez (València)
Miguel Chofre Lloret (València)
José Chuliá Borros (l'Olleria)
Josep Ignasi Chiner Gabaldó (Fuenterrebolia, Segovia)
Josep Joaquim Company Sanchis (Coll de Enrrabassa, Palma de Mallorca)
Juan F. Coscollar Martínez (Bétera)
Miquel Cifre Clemente (Canet lo Roig)

José Cebrián Pascual (València)
Rafael Cerveró Sánchez Capellí (Verga, Barcelona)
Joan Josep Cardona Ivars (Benissa)
Francisco J. Cascant Llopis (Barcelona)
Ferran Chiner Gabaldó (Quart de Poblet)
Justo Carmona Alonso (València)
Ezequiel Castellano Moreno (Torrent)
Joan Miguel Chafer Altabert (Palomar)
Purificación Colón (València)
José Vicent Cano Viana (València)
Baltasar Castelló Peidró (Bocairent)
Miguel Carboneras Santolaya (València)
Vicent Collado Galarza (València)
Josep Collado Galarza (València)
Manuel Camacho Hermoso (Burjassot)
Miguel A. Casany Llopis (València)
Casino (Novelda)
Gonçal Castelló (Madrid)
Josep Castelló Vives (Pedreguer)
Victoriano Català Prats (l'Elia)
Vicent Caurín (València)
Wenceslao Cebrián (València)
Centre Cultural (Alaquàs)
Centro Artístico Musical (Pedreguer)
Centro de Servicios e Informació Colegio Oficial Arquitectos (València)
Vicente Cerezo Rubio (Alboraia)
José Cervera Expósito (Loriguilla)
Vicente Cervera Tomás (Madrid)
Manuel Casesnoves Soldevila (Xàtiva)
Casino (Port de Sagunt)
J.J. Castelló Castellano (Benaguasil)
Rafael Català Moros (Sagunt)
Pedro Català Raja (València)
Carmen Ceballos Romero (València)
Lluisa Cendra i Cendra (Pego)
Centre Cultural Popular El Racó (Aldaia)
Centro de Orientación de Universidades Laborales (Xest)
José R. Cerezo Enriquez (València)
Pedro Cervantes Herranz (Port de Sagunt)
Nuria Cervera Ocheda (Carlet)
Rafael Cerveró Sánchez (Madrid)
Fernando Conesa Plou (València)
Soc. Coop. Cred. Caja Rural (l'Alcúdia)
Fernando Cordón Aranda (València)
Enrique Conesa Martínez (Port de Sagunt)
Jesús Corcoles (Peñas de San Pedro, Albacete)
Josep Costa i Mas (Alacant)
Miguel Crespo Alba (la Pobla de Vallbona)
Francesc Crespo i Diego (Gata)
Idili Crespo Primo (Carlet)

Joan Vicent Cubedo (València)
Encarnación Cueras Cebrián (València)
Mª Carmen Canet Molla (Tavernes de la Valldigna)
Josep M. Contel Berzagay (València)
Soc. Coop. Cred. Caja Rural (l'Alcúdia)
Teresa Coronado Cáceres (València)
Setmanari Cort (Palma de Mallorca)
José Costa Ferandis (València)
Víctor Cremades i Payà (Novelda)
José-Fco Crespo Albiach (València)
Francisco Crespo Navarro (la Pobla de Vallbona)
Josefa de la Cruz Moreno (Port de Sagunt)
Alfons Cucó Giner (València)
Luis E. Culla Blay (Vall de Almonacid)
José Juan Cañas del Rincón (Paiporta)
Francisco Castillo Serrano (València)
Francisco Dalman Agramunt (Castelló)
José Manuel Dapena Alonso (València)
Vicent Dassic Albalat (Senyera)
Mª Dolores Descalzos Reymundo (Sevilla)
Mª Pilar Devis i Faustino (Albuixech)
Manuel Díaz (Alacant)
Pedro Díaz Díaz (Burjassot)
Aurelio Dies Navas (València)
José Ramón Dies Navarro (València)
Distribuidora de Enlace (València)
Salvador Dolç i Ferrer (València)
Carles Dols (València)
Carlos Dols Puchol (València)
Gregorio Dolz Centelles (València)
Joaquín Domarco Arnandis (l'Alcúdia)
Martín Domínguez (València)
Pedro Domínguez Sánchez (Benigànim)
Fco. Dupla López (València)
José Delgado Ruiz (València)
Tomàs Deltell Gran (Monover)
Francesc Devesa Jordà (València)
Vicent Domarco Arnandis (València)
Pilar Edo Barelga (València)
Josefa Estela Sastre (Pego)
Juan Estellés Belenguer (València)
Rafael Esplugues Palanca (Burjassot)
Escoles Professionals Sant Josep (València)
El Viejo Topo (Barcelona)
Edicions de la Nagrana (Barcelona)
Pepita Elbal Fernández (Aldaia)
Paco Enguee Pla (Xàtiva)
Revista En Punta (Madrid)
Urtsa de Errazti (Bilbao)
Josep Manuel Escalada Besalduch (Castelló)

Fco. Escobar (Albalat dels Sorells)
Carlos Escrig Martínez (Port de Sagunt)
Josep Escrivà Tomaa (Mislata)
Antonio Esclava Martínez (València)
Salvador Esparza Pedrol (València)
Josep Espasa (València)
Ramón Espinosa Ruiz (l'Elia)
Sal·lustià Estadella Senat (Lleida)
Pau Lluís Esteller i Caldach (Torreblanca)
Juan Augusto Estellés (València)
Rafael Esteve-Casanova (València)
Manuel Esteve Mas (València)
Fco. Esteve Rodríguez (Castelló)
Fco. Esteve Sáez (Massamagrell)
Luis Estrela Alventosa (Cerdà)
Vicente Estrem Burgal (Bonrepòs)
Mª Isabel Fabado Alfonso (València)
M. Fabra Sánchez (València)
Cristina Fajarnes (València)
Josep Fauli (Diari Avui) (Barcelona)
Carles V. Feliu Pons (Pego)
Benjamín Fernández (Mislata)
Joan Fernández Aguilar (Madrid)
Salvador Fernández Michavila (València)
Vicente Ferrando Berlanga (València)
Rafael Ferrando Andrés (València)
José Luis Ferrer Ferrer (València)
Francesc Ferrer Pastor (València)
Mª Asunción Fabra Sánchez (Carlet)
Amadeu Fabregat (Alpicat, Lleida)
Ferran Fajarnes Dols (València)
Teresa Fas Arguedas (Xirivella)
Jaume Faus i Fornes (Beniatjó)
Vicent Felip Sempere (Barcelona)
Pilar Fernández (Madrid)
Clemente Fernández Escojo (València)
Dolores Ferrada (València)
Roberto Ferrandiz (Paiporta)
Andreu Ferrando Puig (Manises)
Joan V. Ferrer Milian (Castelló)
Luis Ferrero Ferrero (Port de Sagunt)
Francesc Ferrero Tudela (Torrent)
Joan Figueres Sendra (Gandia)
Josep Flors i Bonet (Castelló)
Ángeles Francés Martínez (Mislata)
Josep Franco i Vila (l'Alcúdia de Crespins)
Agustín Froufe Sánchez (València)
Josefa Fuentes Bautista (Girona)
Regina Fuentes i de Illuesca (València)
Joan Fuster (Sueca)

Provi Fernández (Las Cuevas de Utiel)
Antoni Ferrando (València)
Josep Ferrando Brines (València)
Joan-A. Figal Alonso (Benaguasil)
J. F. Felip Bernat (València)
Hèctor Folc (Barcelona)
Domingo Forner Coll (Vinaròs)
Ventura Francés (Petrer)
M^a de los Llanos Frías López (Alacant)
Víctor Fuentes (Picanya)
Bernardo Fuentes Fuentes 8Burjassot)
Rafael Furió Gomar (Gandia)
Jesús Fuster Millet (Gandia)
Isabel Fernández Izquierdo (Castelló)
Jaume Ferrando Ballester (Benidorm)
Rafael Ferrando Sales (València)
Lluís Fito Oliver (València)
Roberto Fortanet (Vilafranca)
Juan Ferre Pérez (València)
Carlos Fortanet Alcor (Vilafranca)
Aveli Flors Bonet (Alfara del Patriarca)
Vicente Fenollar Gisbert (Oliver)
Vicent Ferrer (València)
Josep Galán I Martínez (Montserrat)
Miquel Galindo Marza (Castelló)
Mª Mercedes Gallent Marco (València)
Vicent M. Garcés (València)
Juan José García (la Pobla de Vallbona)
José García (Ginebra, Suïssa)
Inés García (Rafelfunyol)
José A. García Albiñana (l'Olleria)
Pere García Alemany (Alacant)
Miguel A. García Andrés (Saragossa)
Luis García Ballester (Granada)
José Mª García Bellvís (Alfarrasi)
José L. García-Blanco Peinador (València)
J. Francisco Galindo (Rojales)
Mario García Bonafé (València)
Dunia García Bonet (València)
Ceferino García Buelga (València)
Amparo García Cabo (Rocafort)
Francesc García Cortés (València)
Juan J. García Espartero (Madrid)
José C. García García (Pego)
Ángel García García (Port de Sagunt)
José Luis García García (València)
Marcelo García García (Vall d'Uixó)
Jesús Javier García Carusuan (Pamplona)
Balbina Gas Valverde (Castelló)
José Gilabert Ferrer (Xàbia)

Gramma (Santa Coloma de Gramanet, Barcelona)
José Luis García García (València)
Joaquín Guillamón (València)
Floreál González (València)
Marcos Granell Rodríguez (València)
Jesús Javier García Carasusan (Pamplona)
Josep Galell Ortiz (València)
Valeriano Guillem Ricarte (Xiva)
Jesús Gabaldón López (València)
Francesc García Vendrell (València)
Manuel Gavino Sanchis (València)
Vicent Joan González Durà (Palomar)
Grup 13 (Benidorm)
José González Jiménez (València)
Antonio Grau Quellos (València)
Pau Guillem (València)
Ricard García Bayo (València)
José Garrigós Picó (Elda)
Tomàs García Giménez (Alboraia)
Fernando García Comeche (València)
Miguel García Giménez (Sagunt)
Loli García Ivars (Calp)
Vicente García Roselló (l'Alcúdia de Crespins)
J. José García Soria (València)
Antoni García i Sebastià (Alacant)
Vicente García Serra (la Pobla de Vallbona)
Víctor García Terol (Alcoi)
Jesús García Verdú (Guardamar del Segura)
Mino Garí Sánchez (Manuel)
Lluís Garrigós Oltra (Colmenar Viejo, Madrid)
José Garza Encinas (Paiporta)
Joan M. Gascó Melguizo (Alfagar)
Juan García Gras (l'Olleria)
Manuel García López (Port de Sagunt)
Joaquín Gascón Peris (l'Alcúdia)
Juan Gaspar Marguis (Quartell)
Lluís Gea Mas (Agullent)
Bernat Genoll i Martínez (Carlet)
Fco. Genovés Ponz (València)
Gerente de la Universidad (València)
J. Enric Gerona Maura (Benicarlo)
José Manuel Gil (Alboraia)
Miquel Gil i Alfonso (Albal)
Antonio Gil Bonanad (Altura)
J. Luis Gil de la Calleja (València)
Suspiros Gil Falgo (Vila-real)
Miguel Gil Romero (València)
Marisa Gil Pérez (València)
Mª Vicenta Gil i Vila (València)
José Gilabert Ballester (l'Olleria)

José Giménez (Monòver)
Antonio Giménez García (Sant Joan)
Emilio Giménez Julián (València)
Antonio Giménez Ronda (Albufereta)
José Giménez Tarazona (Port de Sagunt)
Carlos Giménez Tarazona (Madrid)
Juan M. Gimeno Reverter (València)
Llorenç Gimeno Soler (Genovés)
Juan Giner
Rodolfo Giner Martí (València)
E. Giral Ballester (Barcelona)
Emilio Giropes (València)
José Ángel Gironés Muñoz (Ontinyent)
María Gisbert Sorolla (València)
Juan Gogorza Martirena (Andoain, Guipúscoa)
Rosa Gómez Company (Benetússer)
Enrique Gómez Lahor (València)
José Manuel Gómez Moret (València)
Valentín Gómez Navarro (Paiporta)
Mª Dolores Gómez Ros (Vall d'Uixó)
Alfonso Gomis Pintor (Sant Joan)
Josep Gomis Pellicer (València)
Marisol González
José González Boz (Algorfa)
Joaquín González Caturla (Alacant)
José González Madrid (València)
Josep González Millán (Bunyol)
F^o González Molinero (València)
Vicente González Mostoles (València)
Josep Lluís González (València)
Carmen González Senent (Port de Sagunt)
Mª Dolores González Cerdà (Elda)
Luis Gordón Beguer (Madrid)
Vicente González Bort (València)
Ramón Granell Trencó (València)
Ascensión Gras Faus (València)
Inés Grau García (València)
Joaquín Gregorio Solsona (València)
Enrique Greus Gil (Alginet)
Mª Josefa Grima Roja (València)
José Luis Grosson (Friburgo, Suïssa)
Gracia Guillen Navarro (Castelló)
Mª Teresa Guniel Parra (Madrid)
Vicent Gutiérrez Ballester (València)
Aurelio Gutiérrez Beltrán (Castelló)
Odilo Galindo Galindo (Castelló)
Juan A. Hagaña Navarro (Petrer)
Joan Josep Heliodoro Pous (València)
Telesforo Hernández Sempere (València)
Luis Hernandis Esparza (Carlet)

Mari Carmen Herrero Orts (València)
Antonio Hidalgo Sánchez (València)
José Higón Torres (Alboraia)
Gerónimo Honrubia (Vall d'Uixó)
Francisco Hueso Baltrina (València)
Manuel Huguet Tamarit (Madrid)
José Hurtado Jordá (Alacant)
Emilio Huertas García (València)
Luis Haro Hernández (València)
Joan Emili Hernández Alorda (València)
Virtudes Hernandis (Elda)
Bernardo Hernandis Oruig (Alzira)
Luis Hervás Amado (València)
Manuel del Hierro (València)
Joan P. Hijarrubia Tomás (València)
Hotel Roca (Vinaròs)
Jesús Huguet Pascual (Alberic)
Carmen Huerta (València)
Mª Dolors Herrero Eced (València)
Gloria Ibáñez Ibáñez (València)
Josep Iborra (València)
Juan Antonio Icardo (València)
IKER SA (Bilbao)
Antonio Inglés Musoles (València)
Josep Mª Iborra Pozo (Alacant)
Miquel Ibáñez (Benissa)
Lluís Ibáñez Melià (Benicarló)
Àngel Iborra Porta (la Pobla de Farnals)
Joaquín Iglesias Tomás (València)
Begoña Inchaurreaga (Por de Sagunt)
Fernando Inglés Musoles (València)
Cristóbal Izquierdo Ibáñez (Castelló)
Joan Ivars i Cervera (Teulada)
Alicia Janini Montés (València)
Vicente Jarque Soriano (València)
Ana Mª Jiménez Bernabeu (Elda)
Mariano Jiménez Pans (Port de Sagunt)
Frederic Jordan Calvo (València)
Rafael Jorge Cervera (la Pobla de Vallbona)
Amador Jovani Codina (Vinaròs)
Juan Barberà (Xàtiva)
Celeste Juan i Mollet (València)
Francisco Juan Navarro (Petrer)
Ramón Juan Revert (Montaverner)
Valentí Jornet (Ontinyent)
Francesc Jarque Bayo (València)
Antonio Jiménez Bernabeu (Petrer)
Juan F. Jiménez Martínez (Castelló)
M^a del Mar Jiménez Tirado (València)
Josep Jordan Salduf (Llíria)

José Ismael Jorge Cervera (la Pobla de Vallbona)
Vicente Juan López (València)
Empar Juan Navarro (València)
José Luis de Juan Navarro (Elda)
Aurora Labarada (València)
José Lacoba Giménez (Port de Sagunt)
Cipriano Labrada Santos (Burjassot)
Amparo Lacreu Cuesta (Burjassot)
Rafael Lafuente (València)
José Antonio Lahoz Rodrigo (València)
Claudio Lerín Atienza (València)
Librería Víctor Jara (Salamanca)
Dolores Lila Vidal (l'Olleria)
José Lilas González (Port de Sagunt)
Vicente Lillo Guijarro (Sant Vicent)
Francisca Lon Mateu (Benetússer)
Jordi de Lama (València)
Lan Asesoría Jurídica (San Sebastián)
Antonio Landete Moya (Alboraia)
Mayte Lario Marigil (València)
Enrique Lavarias Broseta (Port de Sagunt)
Fco. De Lera Vidal (València)
Bernardo Lerda Sirvient (València)
Pilar Linares i Asensio (València)
Joaquín Lizondo Vergara (Massamagrell)
Francisco Lodeiro Rodríguez (Múrcia)
Encarna Lopera López (Port de Sagunt)
Andrés López Blasco (Munic, Alemanya)
Eduard López Busquets (València)
Vicente López Mayol (Arenys de Mar, Barcelona)
Vicente López Merino (València)
Nicolàs López Olivares (València)
Carles López Moscardó (Port de Sagunt)
Miguel A. López Soler (València)
Mª Carmen López Turegano (València)
Javier Lorente Tallada (València)
José A. Lorente Tallada (València)
Antonio Lenes Morales (València)
Ramón Lafuente Martí (Castelló)
José López Centelles (Port de Sagunt)
Juan Manuel Lorente Tallada (València)
Rafael Vicent Losado i Boixò (València)
María Lozano Llorente (Port de Sagunt)
Luis Lozano Rosell (Alginet)
Carlos Lozares (Gènova, Suïssa)
Juan Luna García (Alaquàs)
Antonio Luna Sánchez (Tarragona)
Mª Assumpció Lafuente Escrig (València)
Carmen Laita de la Roca (Castelló)
Manuela Liñana Alfonso (Massanassa)

Regino Lorente Martínez (València)
Josefa Lladosa Tomás (València)
Mª Amparo de Llago Díaz (Port de Sagunt)
Miguel Lledó Agulló (La Vila-Joiosa)
Manuel Lleó Valor (València)
Josep X. Lliso Brocal (València)
Federico Llobregat Canut (València)
Vicent Llopis Pastor (Calp)
Jesús Llorens Crespo (la Pobla de Vallbona)
José Lloret Esquerdo (la Vila-Joiosa)
Ernest Lluch Martín (València)
Salvador Llinares Martínez (Simat de la Valldigna)
Carmen Llorens Herrerías (Sagunt)
Vicente Lladró Carbonell (Almàssera)
Mª Llavata Llavata (la Pobla de Vallbona)
Ángel Lleó Rodrigo (Benetússer)
Ángela Llinares Llorca (la Vila-Joiosa)
Enrique A- Llobregat (Alacant)
Isidro Llopis de Gracia (Mislata)
Carlos Llorens Castillo (València)
Jaime Lloret Esquerdo (Madrid)
Clara Lloret Vaello (la Vila-Joiosa)
Claudio Llagaria Fabra (València)
Carles Llorca Timoner (Benidorm)
Juan José Lorente (València)
Placid Madramany Vallés (l'Alcúdia)
Vicente Maestre Navarro (Petrer)
Miguel Magallón Ferrer (València)
Josep Vicent Malo Concepción (València)
Alexandre Manyes i Empar Lluch (València)
José Manzanera Sayón (Alacant)
Vicent Marco (l'Alcúdia)
Mari Carmen Marco Juan (València)
Leonardo Margareto Layunda (Montcada)
Antonio Marín Dato (Peníscola)
Marketing i Estudis (Barcelona)
Francisco Martín Comba (Sogorb)
José Luis Martín Galindo (Madrid)
Vicent Madramany Vallés (l'Alcúdia)
Mª Josefa Maestre Pina (Petrer)
Vicente Mainar García (València)
Rafael Masanet Solanes (València)
Francisco Manzaneque Álvarez (Albalat dels Sorrells)
Mario Máñez Aracil (València)
Antonio Marco Coll (l'Eliana)
Marisa Marco Juan (València)
Mª Juana Marí Giménez (València)
Carmen Marín Montesa (València)
María Dolores Martí (Torrent)
Tomás Martín Galiana (València)

Mª Carmen Martín Marín (València)
José Martín Padilla (Port de Sagunt)
Luis José Martín Roca (València)
Mª Victoria Martínez (València)
Mª Dolores Martínez (València)
Gonzalo Martínez Catalán (Aiora)
Josep Martínez García (Utrecht, Països Baixos)
Modesto Martínez Jordá (Rafol de Salem)
José Martínez Martí (Xarafull)
Enrique Martínez Muñoz (Paiporta)
José Ramón Martínez Rodríguez (Mislata)
José Luis Martínez Sant (Port de Sagunt)
José Mª Martín Gil (Xàbia)
Manuel Martín (Bello, Terol)
Josep Morales Navarro (Almenara)
Enrique Martín Ríos (València)
José Mª Martín Rodríguez (Castelló)
Rafael Martínez (Castelló)
Miguel Martínez Aznar (Port de Sagunt)
Ildefonso Martínez Clemente (Castelló)
Miguel Martínez Giménez (Port de Sagunt)
Ángel Manuel Marínez Llana (València)
Rafael Martínez Moya (Paiporta)
Tomás Martínez Ríos (Múrcia)
Miguel Martínez Vázquez (Port de Sagunt)
Ernesto Martínez Castelló (Alcoi)
Aureli Mansanet Mansanet (València)
Enric Montanyana Català (Madrid)
Manuel Martínez i Verdeguer (Alfagar)
Teresa Mas i Llopis (Crevillent)
José Mas Reus (Llíber)
Joan J. Masia i Folqués (Algemesí)
Ángel Mata Sánchez (Paiporta)
José V. Mateo (Alacant)
Joan Matoses Ribes (Sueca)
José Manuel Mayer (Castelló)
Fernando Melchor Corell (Guadalajara)
Josep Melià Pericas (Madrid)
Mauricio Méndez Alonso (València)
Ángela Mundo i Ferrer (Benicarló)
Juana Martínez Yago (Benetússer)
Josep Lluís Mas Pascual (Cullera)
Salvador Mascarell Briones (Pego)
José L. Mata Montoro (Port de Sagunt)
Vicente Mataix Pont (València)
Josefa Mateu (València)
Margaret Mayans Dickinson (València)
Juan Mateu Caldés (Benicarló)
Rosa Medina Miralles (Elda)
Arturo Mena García (València)

Vicenta Méndez Martínez (Port de Sagunt)
Rafael Menezo Rozalen (Castelló)
Víctor Menezo Rozalen (Castelló)
Dídac Mestre Climent (Silla)
Luis Miguel Díez (València)
Amón Mínguez Cisart (València)
Jaime Miralles Albentosa (Elx)
Miquel Miralles i Climent (Castelló)
Albert Mitjanas Fábregas (València)
Abelardo Molinar Blay (Alfajar)
Amalia Moll (Petrer)
Joan Mollà López (Madrid)
Mª Ángeles Momparler Carrasco (València)
Joaquín Monfort Almela (Borriana)
Joan Monleón Novejarque (València)
Miguel Monfort Carratalá
Francisco Meno Torres (Oliva)
José Micó Catalán (València)
Josep Lluís Millo Vallés (l'Alcúdia)
José Mir Piles (València)
Antonio Miralles Climent (Castelló)
José L. Miralles Pascual (Santiago de Compostela)
Vicente Molina Ramos (València)
Frederic Molins i Orts (Meliana)
Damià Mollà Beneyto (València)
Jordi Mollón Giménez (Barcelona)
Nicolás Monago Pasuelo (Vall d'Uixó)
Jesús Mongo i Pascual (Xàbia)
Manuel Monleón Pradas (València)
Vicent M. Monreal (Sagunt)
Jorge Monserrat Masvidal (València)
Rosa Montalvà (València)
Luis Montañés Barba (Alaquàs)
Juan Ramón Montesino Mániz (Petrer)
Brauli Montoya i Abad (Novelda)
Emilio Monzonís Martínez (València)
José Mora López (Madrid)
Vicent Moragrega Martínez (Castelló)
Gloria Morant Faus (Gandia)
Antonio Morant Mora (València)
Antonio Lloren Lloren (Paterna)
Josefa Muñoz Masarell (Villalonga)
Mª Rosa Muñoz Pomer (València)
Esteban Monrós Lliso (Alboraia)
Manuel Montalbán Herrero (Port de Sagunt)
Carmen Montañana (Torrent)
Antoni Montesinos i Castelló (Burjassot)
Helena Montesinos Marín (València)
José Monserrat Sirerol (Llíber)
Ricardo Mora (Alacant)

Cristina Mora Zika (València)
Juan Morales Vázquez (València)
Jeremías Morant Faus (Badajoz)
Francisco Moratal Raset (Gandia)
Manolita Moreno Pardo (València)
José L. Muñoz del Ordi (Getafe)
Jara Mur Estada (València)
Joan Mulet i Roca (Vila-real)
Pedro Muñoz Ibáñez (Elda)
Francesc Miquel Mossi i Marco (València)
Xavier Moscardó (Xàtiva)
José Manuel Mira Valls (Barbastro, Huesca)
Jaime Mulet Signes (València)
J. Moya Angeler (Barcelona)
Ximo Mayor Estcupo (Gandia)
Josep Molina i Nadal (Gandia)
Vicent Miralles Marzá (Canet lo Roig)
Vicent Muñoz Sanjosé (Port de Sagunt)
José Museros Recatalà (Madrid)
Josep M. Muntaner i Pascual (Barcelona)
Rafael Moreno Prima (València)
Miguel Moya Bueno (Mislata)
Jesús Miralles (Vall d'Uixó)
Antoni Miró (Altea)
Josep Muñoz Raga (Massanassa)
Elisa Rubio Monteagudo (València)
G. Martínez Gil (València)
Vicente Moncholí (Massanassa)
José Antonio Nácher Ases (Adzaneta d'Albaida)
Teresa Navarrete Morales (València)
Tomás Navarro (Petrer)
Luis Navarro Baeza (Ontinyent)
Sergi Navarro Bixquert (València)
Juan Navarro Esteve (València)
Rosa Navarro Gómez (Villanueva de Castellón)
Inés Navarro Lazcano (l'Alcúdia de Crespins)
Rafael Navarro Poveda (Elda)
Francisco Noguera Giménez (València)
Santiago Navarro Sánchez (Alcant)
Ricardo Navarro Serrano (València)
Rafael Nebot Aranguren (València)
María Napal Gavari (Madrid)
Josep Mª Navarro (Hamburg, Alemanya)
Xavier Navarro Arnal (València)
Carmel Navarro Dobón (València)
Enrique Navarro García (València)
Juan Fco. Navarro Ibáñez (València)
Joaquín Navarro Maestre (Petrer)
José Noguera García (Terrassa)
Enrique Navarro Quiles (Petrer)

José Navarro Serrano (València)
Andrés Navarro Vera (Elda)
Rosa Nieves Ruiz (Alboraia)
Rafael Ll. Ninyoles Monllor (València)
Fernando Nos Llopis (Castelló)
Enric Novella Martínez (València)
Carles Nácher i Pedro (València)
Amparo Nopales Espert (València)
José Navarro (Madrid)
Enric Noguera Gascón (València)
Josep Navarro López (Novelda)
Raimon Obiols (Barcelona)
Benilde Ochedo Tortosa (Benimodo)
Piedad Ochoa Sánchez (València)
Josep Enric O'connor Blasco (Benicarló)
Jesús Olavarria Iglesia (València)
Evarist Olcina (Madrid)
Fº Ollina Carchano (València)
Marta Oliván (Barcelona)
Carme Oliver Carbonell (Alboraia)
Enriqueta Oliver Ferri (Port de Sagunt)
Enrique Oliver Gabalda (Port de Sagunt)
Enric Oliver i Garrigues (València)
Antonio Oltra Moreno (Beniopa)
Emilio Ordeix Fos (València)
Carlos Orduña Orduña (València)
Víctor Oroyal Tomás (Carcaixent)
José L. Ortega González (Alacant)
Vicente Ortega Vila (València)
Josep Ortiz Fabregat (Carlet)
Antonia Ortiz Lázaro (Port de Sagunt)
Salvador Ortiz Nadal (Santa Coloma de Farnes, Girona)
Isabel Ortiz Vázquez (València)
Joaquín Ortolá Pastor (València)
Antonio Osorio Arijón (València)
Francesc Olmos Cano (Quart de Poblet)
M. del Carmen Ordaz Álvarez (Barcelona)
Juan Ortolá Femenia (Pego)
Juan Francisco Padilla García (València)
Jordi Palafox (València)
Isabel Palafoz Gámir (València)
Milagros Palomares Caerol (Villanueva de Castellón)
Alfredo Paredes Agulló (València)
Josep Paricio i García (València)
Luis París Cánovas (València)
Rosa Pascual Alameia (València)
José Pascual Chiner (València)
Delfina Pastor Collado (Madrid)
Laura Pastor Collado (València)
Enric Pastor Roig (València)

Joaquín Pastor Núes (Pego)
José Padilla García (València)
Mª Eugenia Palafox (Madrid)
Antonio Palmer Casnos (Nules)
Ana Pallardó (València)
Tina Paricio (València)
Emilia Payá Bernabeu (Elda)
Alicia Payá Madruga (València)
Enrique Payá Murgui (València)
Manuel Peirats Valle (València)
Geraldo Pelecha Badia (Pobla de Vallbona)
Raimon Pelejero (Barcelona)
Josep Pellicer Miret (Madrid)
José Pellicer Roig (Gandia)
Miguel Pitarch Monfener (Castelló)
Santi Pizarro (Santa Coloma de Gramenet, Barcelona)
Adolf Pizcueta (València)
Mª Dolores Pla (València)
Marcial Pla López (Sagunt)
Ramiro Pla i Pérez (Xàtiva)
Sebastià Pla i Sanz (Vinaròs)
Marcial Pla i Torres (Benetússer)
Enric Pla Vall (València)
Joan Planelles Marco (València)
José Joaquín Planells Benedito (Torrent)
Emili Pomares i Albiñana (Carceixent)
Josep Pons i Grau (València)
Alejandro Pons Romaní (València)
Juan J. Poquet Arrando (Xirivella)
Manuel Portaceli Roig (València)
Francisco Prado Quintana (Paiporta)
Joan Antoni Prats Martínez (Sagunt)
Promocions Socials i Llengües (Mallorca)
Ana Poveda Poveda (Petrer)
Pedro Mª Pradera Petrement (Mislata)
Fco. Puchades Olmos (València)
Fernando Puig Chuliá (Villanueva de Castellón)
Rafael Pumar Rudilla (Elx)
Juan Fco. Pérez Yagüe (Port de Sagunt)
Emili Peris Porta (Massamagrell)
Carme Peris Sáez (Sumacàrcer)
Tera Peris Sánchez (Port de Sagunt)
José Pertejo Lefeña (Elda)
Francisco Pli Mulet (Port de Sagunt)
Josep M. Picó (València)
Josep Picó López (València)
Joan Josep Pinazo Trenzano (València)
Claudio Pintor Vázquez (València)
Marcelino Piñana Edo (Benicarló)
Cristina Piris López-Doriga (València)

Josep Pitarch (Silla)
Vicent Pitarch Almela (Castelló)
Antonia Peñas López (Port de Sagunt)
Alberto Peñín (València)
Salvador Perales Gómez (València)
Joan R. Pérez Andreu (Guardamar del Segura)
Gloria Pérez Cano (València)
Ricard Pérez Casado (València)
Francesc Pérez García (València)
Eleno Pérez Giménez (Vall d'Uixó)
Ricardo Pérez Martínez (València)
Leopold Pérez Reig (Cocentaina)
Manuel Pérez Ruiz (l'Eliana)
Andrés Luis Pérez Velasco (Renteria, Guipúscoa)
Francisco Pérez Ventura (València)
Didin Puig (València)
Mari Puig Reig (Catarroja)
Antoni Pérez de Tudela (Geneve, Suïssa)
Salvador Pla (Benigànim)
Victoria E. Padres Coello (València)
Josep Puertes Domingo (Barcelona)
Amand Picó i Morant (Xixona)
José Palau Botella (València)
Manuel Peirats Valle (València)
Carles Pelanca Lluesma (Segovia)
Mª José Pérez Noguera (Madrid)
Vicente Poveda Anadón (Madrid)
José Prades Porcar (Vilafranca)
Viki Pérez Baeza (València)
Francisco Prado Huidro (València)
Joan Raga i Blas (Meliana)
Remedios Raga Marí (València)
Pura Ramón (Benicarló)
José Ramón Mesado (València)
Edmundo Ramos Torreblanca (Alacant)
Joan Reventós (Barcelona)
Francisco Redondo Benito (Alzira)
Juan R. Renau Artero (Almassora)
Antoni Rey Vara (Sagunt)
Vicente Ribelles Llobat (València)
Francisco Ribes Yañez (Sagunt)
Enric Riera Martí (Alboraia)
Federico Riquelme Riquelme
Francesc Raga Burdeus (València)
Vicent Raga i Pujol (València)
Fdo. Ramón Cortina (Burjassot)
Manuel Ramos Gascón (València)
Eduard Ranch Sales (Alacant)
Antonio Recio Reyes (Elda)
Francisco Reina Alfaro (Port de Sagunt)

Encara Resurrección (Vinalesa)
Alfonso Ribas Fraga (Santiago de Compostela)
Pascual J. Ribera i Serra (València)
Josep V. Ricart Baixauli (València)
Antoni Ricart Juan (Alcàntera de Xúquer)
Josep Rigoberto (Vinalesa)
Ángel Risueño Gabaldón (València)
Antonio Rivera Lorenzo (Alacant)
Manuel Robles Cia (Castelló)
Emilio Roch Esteban (Pobla de Vallbona)
Rafael Rodríguez Calvo (València)
Joan Rodríguez León (València)
Julio Rodríguez Sánchez (Madrid)
Mari Roldán (Torrent)
José Romero Femenia (Palmera)
Joan Bte. Romero Pallarés (Favareta)
Ricardo Rizo Bertomeu (València)
Josep M. Del Rivero Zardoya (València)
Vicente Rocabert Bent (València)
Vicente Rocher Parra (Oliva)
Ismael Rodríguez (València)
Bernard Rodríguez i Castelló (Grau de Gandia)
Xose L. Rodríguez Pardo (A Coruña)
Inmaculado Roig Aygües (València)
Joan Roig Llopis (Almenara)
Miguel Romaguera Aguilar (València)
Jesús Romero Escrivà (Benirredrà)
Emilio Romero Mialdea (València)
Roque Ros (València)
Juan Jesús Ros Piles (Torres)
Jordi Rouras Marzá (Peníscola)
Artur Royo Garrido (Guardamar)
Francisco J. Rozas Fuster (València)
Álvaro Ruiz Sampedro (l'Alcúdia)
Josep Lluís Raga Guanter (Medina del Campo, Valladolid)
Amparo Rams Genovés (València)
José Ricart Aranda (Xàtiva)
José Luis Rubio (Madrid)
Agustí Romero i Civera (València)
Jesús Ríos Rodríguez (Alaquàs)
José Luis Roselló Paredes (Paiporta)
Amparo Rovira Sánchez (València)
Manuel Rozalén Sales (Castelló)
Santos Ruesga Benito (Madrid)
Manolo Ruso Pérez (Guardamar)
Vicent Ramos Campos (Massanassa)
Agustín Ribera Gómez (Ontinyent)
Francesc Rodrigo Comes (Massanassa)
Ramón (Xàbia)
Salvador Rodríguez Martínez (València)

Alberto Quero Domingo (Vilafranca del Cid)
Alejandro Querol Isuar (Castelló)
Vicent Quiles i Tarazona (Massanassa)
Vicent Quilis Moscardó (Madrid)
Joan Quiles Tarazona (Massanassa)
Miguel Saborit Tomás (Borriana)
V́ctor Saenz de Juano (València)
Alejandro Sáez (València)
Antonio Sáez Rebull (Alfajar)
Manolo Safont Castelló (Onda)
Ernesto Sahagun Beltrán (Alcant)
SAIDA (Madrid)
Alexandre Salanova i Penalba (València)
Pepa Salavert Pitarch (València)
Enric Sales Flors (Barcelona)
José Salort Server (València)
Vicent Salvador (Aldaia)
Josep Manuel Sanabdón (Benicarló)
Manuel Sánchez Ayusa (València)
Jesús Sánchez Bolero (Vall d'Uixó)
José Sánchez Borragón (Elda)
Cristóbal Sánchez Cuesta (Alzira)
Concepción Sánchez Esquer (València)
Juan José Sánchez (Elda)
Gregorio Sánchez Gómez (Múrcia)
Rosario Sánchez Navalar (València)
Fco. Sánchez Sánchez (Port de Sagunt)
José Sanchis Ćscar (Almàssera)
Arturo Sanchis Domingo (València)
Manolo Sanchis Fortea (Pobla de Vallbona)
Ana Sanchis Moya (València)
Elisa Sanchis Pérez (València)
Alberto Sanchis Pérez (València)
Vicenta Sanchis (València)
Joaquim Sanchis Serrano (l'Alcúdia)
José Sancho Calvo (l'Olleria)
Miguel Sanmartín (Quart de Poblet)
Carmen Santa Castronejo (Vigo)
Miguel Santaaulalia (Burjassot)
Mª Rosario Santolaria (València)
Joaquín Santonja (València)
Marisol Santos de la Torre (Madrid)
Margarita Sanz Alonso (València)
Cristofor Sarrias (Madrid)
Jaime Sarrión (València)
Ana Sastre (València)
Concepción Sebastián (Silla)
Secretariat de l'Ensenyament de l'Idioma (València)
Agustí Segarra (Castelló)
Vicente Seguí Pascual (Benifaió)

Vicente Segura (Elda)
Conchín Segur (València)
Juan Ángel Segura (València)
Isabel Segura (València)
Javier Senpere Corral (València)
Rafael Sena i Guzmán (València)
Gabriel Sendra García (València)
Augusto Sendra (València)
Juana Serna (Alacant)
Doménec Sernequet (València)
Vicente Serrano (València)
José Serrano (València)
Alfonso Serrano Puig (València)
Josep Serrano (Alaquàs)
Avelino Serrano Soria (València)
Amparo Serrano (València)
Francesc de P. (Alacant)
Sergio Sevilla Segura (València)
Jaume Signes Soler (Xàbia)
Ernest Siguero Abad (València)
Concepción Simó Andrés (València)
Rafael Simó Martínez (València)
Matilde Simón Fuentes (València)
Mr. T. M. Smyth (Southsea Potoll, Anglaterra)
Rosa Mª Solbes (València)
Pedro Solbes Jordá (Alacant)
Vicent Soler Alba (Burjassot)
Teresa Soler Jarque (Castelló)
Pilar Soler Miguel (Silla)
Joan Soler Puig (València)
Juan Solis Vera (Paiporta)
Mª José Soria Bertomeu (Petrer)
Josep Mª Soriano Bessó (Massanassa)
Francisco Soto Iborra (València)
Mateo Signes Pineda (València)
Julio Sanchis Aguado (València)
Miquel Santos Costa (Albal)
Euluteri Serena Tena (la Pobla Llarga)
Joan Serrano (Meliana)
Societat Coral El Micalet (València)
Vicent Soler Marco (València)
Àngel Soler Pastor (Pobla del Duc)
Juan I. Soler Tormo (València)
José Fco. Soriano (València)
Vicente Soriano Alfaro (València)
Rafael Such García (Alzira)
Frederic Sampedro Camps (Barcelona)
Josep A. Sanz Pardo (Paterna)
Enric Josep Segarra Garibo (València)
Enric Serrano Giménez (València)

José Luis Sierra Bellés (Castelló)
Societat Cultural Carròs (la Font d'En Carròs)
Ismael Soria Valero (Massanassa)
Antonio Soriano (París, França)
Jesús Sorribes (Madrid)
Josep Suey Redondo (València)
Rafael Soriano Boscá (Pobla del Duc)
José Suay Bartolomé (València)
Vicente Sánchez Cervera (Xiva)
Javier Sanchis Moreno (València)
Eduardo Sepúlveda Guillem (València)
Josep Soriano Soler (Barcelona)
Joaquín Sorolla Beltrán (Vilafranca)
Vicente Suay Bonet (València)
Enric Josep Segarra Garibo (València)
Salvador Salas Seguí (Alfagar)
Abelard Saragossa (Silla)
Lluís Francesc Sanjuán Nebot (València)
Manuel Sanchis Ambrós (València)
Arturo Sanjuán Colomer (Alcoi)
Amparo Sabater Santalucía (València)
Paulino Tallón Jiménez (Córdoba)
Ramón Tamarit i Saurí (Meliana)
Miguel Tarín (València)
Josep Tarrassó i Pellicer (València)
Antoni Ten Ros (Alboraia)
Tierras de Sur (Sevilla)
Fina Tolosa (València)
Sabino Tomás Escuriet (Senyera)
Antoni Toral Sánchez (la Vall d'Uixó)
Carmen Tormo Jarque (Castelló)
Juan Ramón Torregrosa (Guardamar)
Antonio Torres Ferrando (València)
Mª Luz Torres Tello (Aldaia)
Carlos Tamarit Sáez (Pego)
Federico Tarazona Llácer (València)
Josep Taronger i Assensi (Burjassot)
Enric Tárrega Andrés (Xirivella)
Carme Ten Balaguer (Campanar)
Antoni Toboso Murcia (Paiporta)
Carles Tomás Domínguez (València)
Antoni Tomás i Morales (Novelda)
Mercedes Torán i Clar (València)
Vicent Tornero i Álvarez (València)
Vicent Torret Centelles (Torrent)
Amparo Torres Martín (Vall d'Uixó)
Francisco Tortosa Vidal (Cadis)
M^a del Carmen Traver Padilla (Castelló)
Mª Luisa Tregon Moliner (Port de Sagunt)
Josep Trull Pérez (Algemesí)

Cartelera Turia (València)
José Tormo Colomina (Alcoi)
Josep Torrent Badia (l'Elia)
Herminia Traver Torreblanca (Alacant)
Miguel Ángel Trilles Cano (Castelló)
Ramón Trullenque Peris (València)
Rogelia Tena Monforte (Vilafranca)
Miquel Taronger Asensi (Burjassot)
Fina Taberner Ruiz (Godollet)
Vicent Miquel Tinadó Fabregat (Castelló)
Lluís Ricar Valero Rubio (València)
Rafael Valls Montes (València)
José Vázquez Jiménez (Quart de Poblet)
Agustí Ventura Conejero (Alacant)
Juli Vercher Garrigós (l'Alcúdia de Crespins)
Carmen Verdú Ferrer (València)
Consuelo Vicedo Soler (València)
Carlos Viante Escolano (València)
Manolo Vila (Port de Sagunt)
Lorenzo Villaescusa Sánchez (Alfara)
José Villaplana Teruel (Benetússer)
Bárbara V. Ortega Calabuig (València)
Francisco J. Viñoles Andreu (Sueca)
Rafael Valldecabres (València)
José Vayà Herrero (València)
Amapro J. Vendrell Muñoz (València)
Francesc Vercher García (Gandia)
Javier Valenzuela (València)
Lorenzo Verdú Martínez (Alacant)
José Vicent Adsuara (Alquería del Niño Perdido)
Vicente M. Vidal Vidal (Alcoi)
Carlos Vilar Llop (Vila-real)
Ángel Villalba Fonaria (Port de Sagunt)
Josep Villarrubia i Juan (Bocairent)
Antonio Viñas Almenar (València)
Rosa Mª Valverde Martínez (Castelló)
Hermini Vicent Banyez (València)
Ferran Vivas López (Madrid)
Antonio Viciano (Port de Sagunt)
Gabriel J. Viñals Agual (Madrid)
Vicente Vives Llorca (Madrid)
Vicent Vila i Borja (València)
Gaspar Vicent García (Elx)
Vicent Xanzà Romaguera (Alcàsser)
Vicente Verdú (Madrid)
Francesc Úbeda Bataller (Genovés)
Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Ciències de la Informació (Barcelona)
Julio Yago Lázaro (Pobla de Vallbona)
Vicente Yanini Montes (Ontinyent)
Vicent Yusà Pelecha (Pobla de Vallbona)

Josep V. Yudici Rosell (Alboraia)
Vicente Zaragoza Bolinches (Silla)
Gaspar Zaragoza Gomis (Madrid)
Guillermo Zomeño Martínez (València)

9.2. Opinió de VS sobre els debats més candents

De vegades resulta força complicat diferenciar el contingut temàtic dels editorials de *Valencia Semanal*. Sovint el tema del text no es centra en un aspecte merament de l'actualitat de la Transició democràtica per aprofundir en apartats de la problemàtica valenciana. Conflictivitat genèrica que s'interrelaciona amb l'actualitat més immediata. Són fases del mateix conglomerat, aspectes inseparables d'un tot, àmbits complementaris i parts integrants d'un discurs comú. Tanmateix, la intenció inicial d'aquest apartat és aprofundir, esqueixar, tots i cadascun dels temes importants d'aquest període i, per tant, s'ha optat per tractar separatament cada una d'aquestes qüestions. Sols així es podrà analitzar el transcurs dels esdeveniments de forma temàtica i estudiar l'evolució de les opinions de la revista –o, millor dit, d'Amadeu Fabregat autor en la majoria de les ocasions dels editorials- davant cada àmbit concret. Al contrari del que s'ha fet durant el gros de l'estudi (al qual s'han traduït els textos per conformar un escrit íntegrament en català) a aquest apèndix, i encara que la majoria dels textos són en català, si s'ha donat el cas que s'ha extret algun en castellà s'ha respectat la llengua original en la qual foren publicats per VS doncs també l'elecció de la llengua suposa una senya d'identitat de la publicació setmanal.

En un intent per abraçar aquells temes que centraren el major nombre de pàgines en la publicació valencianista de la Transició, s'han analitzat a aquest apartat els editorials que parlaren de la cultura i la identitat dels valencians (incloent els temes referents a la guerra dels símbols), la política valenciana (amb la posició del setmanari en quant al procés autonòmic), els problemes genèrics de l'Estat espanyol (procés constituent, ensenyament, terrorisme o religió), la defensa i la lluita pels drets socials de tots els ciutadans (sobretot referent a l'avortament o els divorcis, dos temes aleshores forçament latents), el posicionament ideològic del mitjà dels Fabregat i Sena i la intenció de vot i la lectura de determinades eleccions com les celebrades a març de 1979. Els temes elegits teixeixen un tronc que vertebrava i explica la “problemàtica” valenciana. Tots ells estan entrelaçats i ajuden a la comprensió global.

Cultura i identitat

Llengua

Parlem català. Ens agrada o no. El valencià és una variant dialectal del català. La llengua que es parla a Mataró, a Lleida, a Alcoi, a Girona, a Morella, a Elx, a Alginet, a Menorca, a Andorra i fins i tot a l'illa italiana de l'Alguer és la mateixa. Totes aquestes variants formen part d'un tronc comú internacionalment conegut com a «llengua catalana». Totes aquestes variants, en peu d'igualtat i sense cap classe de subordinació, integren la llengua catalana. I aquesta és una realitat indestructible, contra la qual no hi ha res a fer fora de la manipulació o la mentida. Parlem català. I tan bo és el català de València com el de Barcelona o Mallorca. La unitat de la llengua no implica cap mena d'imperialisme ni de pressió dels uns sobre els altres. (...) Parlem català. I no ens produeix cap complexe el fet que el nom de la llengua coincideisca a hores d'ara amb el d'un territori —Catalunya— des del qual ens arribà aquesta llengua amb la vinguda del rei Jaume I⁴²⁴.

Batalla de València

La majoria d'aquest País Valencià és admirable: vota esquerra saltant per sobre de les mentides, de les calúmnies, de la manipulació, del detritus de la informació. Informació? Merda. Menstruacions retardades. Enveja. Frustració. Menopausa prematura. La cuneta de la Història. Recorde aquells versos de l'Estellés... El psiquiatra, que vagen al psiquiatra...⁴²⁵

*

A l'hora de repartir les responsabilitats indirectes d'aquesta escalada de la tensió, UCD deuria d'endur-se la palma. L'actitud del partit del Govern a València, com també l'actitud dels mitjans de comunicació/confusió que UCD controla, és incompatible amb la democràcia. Si UCD és la primera que sembrà aquests vents que divideixen i enfronten als valencians, hem de suposar que les seues (condolències), quan esclata la tempesta, són tan cíniques com hipòcrites. UCD ha trobat en la tàctica de l'anticatalanisme la seua «gallina dels ous d'or. Perquè el partit del Govern disposa d'enquestes que assenyalen com el foment de l'anticatalanisme i de la confusió pot arribar a produir uns bons dividendes electorals. No estic dient, evidentment, que els

⁴²⁴ *Valencia Semanal* – Editorial 98 (2-9 de desembre de 1979) Pàgina 5.

⁴²⁵ *Valencia Semanal* – Editorial 71 (13-20 de maig de 1979) Pàgina 9.

dirigents d'UCD-València vagen de poble en poble llençant ous sobre les autoritats democràtiques. Sí que dic que sense la demagògia localista i les manipulacions i omissions del partit del Govern, fets com els de Quart i tants d'altre., no haurien estat possibles. Perdre la moralitat política no és el fort dels capdavaners d'UCD València, i per això no dubten en manipular els senyals d'identitat d'un poble, enfrontant a la seua gent, per tal d'obtenir uns guanys partidistes. Els fets de Quart havien estat prèviament amanits. Com ja sol passar. Les agressions contra les autoritats eren agressions contra l'autonomia, una forma de retardar el procés quan la violència esdevé quotidiana. Si sabem qui són els antiautonomistes sabrem qui són, en l'última instància, els responsables. La solidaritat espontània que esclatà a Quart de Poblet entre els alcaldes, i la que el seu gest ha despertat entre tots els demòcrates d'aquest País, no deu d'acabar ahí. La repulsa del poble valencià contra la dreta manipuladora i violenta i el suport al procés autonòmic han de continuar.. I el 9 d'octubre és ahí per demostrar-ho⁴²⁶.

*

No, no és l'hora dels pactes. Els fets del dimarts negre no han de llançar a l'esquerra en braços de la dreta. Ben al contrari: socialistes i comunistes han de dir ben clar a UCD que no hi haurà entesa de cap classe fins que el partit del Govern no entre en raó. Els centenars de mils de demòcrates que sortirem al carrer el dia set d'octubre per tal de donar suport moral i polític a l'autonomia no anem a acceptar, després del dimarts negre, la farsa d'un consens que regale a UCD l'esforç de molts anys de lluita. No ho acceptarem. És l'hora de la força de l'esquerra. L'hora, també, de reflexionar sense tòpics sobre la transcendència política i social dels fets del nou d'octubre. I que no tracte l'esquerra parlamentària de defugir les seues responsabilitats amb la majoria de l'electorat valencià. Res no va a justificar- ho. Ni tan sols l'Estatut d'Autonomia. Perquè més val no cap Estatut que un Estatut traïdor a les nostres consciències i al poble valencià⁴²⁷.

Bandera

No és possible, per tant, cap mena de "polèmica" allà on no existeixen ni objectes aptes per a la discussió ni oponents interessats en seguir les regles d'una dialèctica lògica i recolzada en alguna cosa més que els seus propis fantasmes. És per

⁴²⁶ Valencia Semanal – Editorial 86 (9-16 de setembre de 1979) Pàgina 9.

⁴²⁷ Valencia Semanal – Editorial 91 (14-21 d'octubre de 1979) Pàgina 5.

això que l'única cosa que podem fer consisteix en denunciar la mentida, allà on siga possible, i oferir a més a més allò que mai no han fet "ells": les proves palpables i elementals de la nostra identitat; el fet, com dèiem la passada setmana, que més enllà del terme municipal hi ha més País Valencià encara. El cas del fratern Aragó és tota una lliçó per a qui vulga aprofitar-la. De Salses a Guardamar i de Tarazona a Maó només hi ha una bandera possible: la de la Corona d'Aragó. És a dir, les quatre barres de la Confederació catalano-valenciano-aragonesa que, segons conta la crònica, fins i tot els peixos de la mar Mediterrània duïen marcades al seu llom als temps de més gran esplendor de la nostra Corona⁴²⁸.

*

La Senyera que ara penja al Palau de la Generalitat i als primers ajuntaments del País Valencià —i no únicament al del cap i casal— és la quatribarrada dels territoris de l'Antiga Corona d'Aragó. I aquest origen és un fet que no deuria d'escapar-se-li al ciutadà més o menys perplex o confós pel terrorisme ideològic que practiquen alguns mitjans com "Las Provincias". El diari degà qualifica aquesta bandera comuna de "catalana", i amaga descaradament que es tracta també de la bandera d'Aragó i de les Balears. Tant és així —i VS en deixà constància gràfica al seu dia— que la quatribarrada és actualment el distintiu de l'organisme pre-autonòmic aragonés, la Diputació General. "Las Provincias", el periòdic que defensà la Dictadura més vocacionalment que els mateixos diaris del Movimiento, el rotatiu que criticava durament les vagues obreres i silenciava les manifestacions universitàries per la democràcia, alhora que aplaudia les accions repressives de la policia franquista i del Règim en general, el periòdic la història del qual és una antologia negra de l'antivalencianisme que algú deuria d'animar-se a escriure, "Las Provincias", dic, no publicà la felicitació que el cap del Consell valencià rebé del president pre-autonòmic aragonés, José Antonio Bolea, arran de la decisió del Consell d'adoptar com a distintiu de la institució la històrica senyera de la Corona d'Aragó comuna a aragonesos, catalans, valencians i illencs. I això que el senyor Bolea és de la UCD, i que la UCD s'ha manifestat ací en contra de l'acord del Consell. (...) Què més vol el partit del govern? La terminologia científica, "llengua catalana", ha estat "abolida" ja per boca dels líders de l'esquerra en favor d'una hipotèticament conciliadora. Per bé que inexistent, "llengua valenciana". I damunt d'una quatribarrada que mai no dugué res a

⁴²⁸ *Valencia Semanal* – Editorial 29 (25 de juny al 2 de juliol de 1978) Pàgina 9.

sobre ha estat col·locat l'escut d'un Consell representatiu de tots els valencians. Què més cal acceptar, quan UCD sap sobradament que ni Alacant ni Castelló estarien d'acord en el projecte, obsessiu per a alguns, de convertir la bandera de la ciutat en senyera de tot el País? ¿O és que els homes d'UCD-Valencia no han viatjat mai a les comarques?⁴²⁹.

*

A propòsit de la manifestació del sectors blavers que tingué lloc a la ciutat de València en maig de 1979 en contra de la bandera quatribarrada acceptada pel Consell, VS afirmava: *UCD-Attard —i sembla que aquesta és una de les deduccions polítiques més valuoses de la manifestació —se'n sortí formalment dissabte proppassat de la pista democràtica del Consell. És un fet que l'esquerra valenciana, que està condemnada a entendre's, ha d'analitzar serenament. Els qui clamen contra els acords de l'esquerra acusant-los de "frontpopulisme", feren dissabte la seua primera aparició pública com allò que realment són: el "frente nacional"*⁴³⁰.

Identitat

La crisi d'identitat que sofreix el País Valencià no és una malaltia metafísica o romàntica com de vegades hem estat en perill de creure. És la crisi d'unes estructures que mai no han arribat a quallar en res definitiu, i d'unes capes socials que no han volgut assumir en cap moment la funció històrica que els hi pertocava. La frustració valenciana és la conseqüència d'una llarga comèdia— no sé si dir-ne "drama" o "sainet"— on quasibé cap dels actors no ha arribat a representar el paper que el temps li havia assignat. L'esquerra mai no ha estat prou "esquerra". I a sobre practicava un sucursalisme escandalós. I la dreta democràtica —allò que ara podríem dir-ne "centre"— no ha passat mai de ser una provinciana conjunció de mediocritat i apatia. Això, és clar, dit siga esquemàticament i amb tantes excepcions com vostès vullguen, encara que no massa. Però l'esquema ha funcionat així. Hem estat — i som encara— un País d'estructures immadures i indefinides, on els possibles interlocutors han estat tan ambigus i difuminats que malament podien engegar la dinàmica històrica que els hi corresponia haver ficat en marxa. Les classes socials valencianes, les forces polítiques, les institucions, etc. han de jugar en aquests moments el paper que els hi pertoca, han

⁴²⁹ Valencia Semanal – Editorial 70 (6-13 de maig de 1979) Pàgines 8 i 9.

⁴³⁰ Valencia Semanal – Editorial 72 (20-27 de maig de 1979) Pàgina 9.

*de superar amb perspectiva de futur l'habitual miopia històrica. I en aquesta reestructuració urgentíssima la burgesia valenciana té també el seu paper. Negar-ho seria idiota*⁴³¹.

Cultura

*(...) la manipulació interessada de les arrels culturals d'un poble és una de les formes més aberrants de la immoralitat política. Manipular una cultura és, al capdavant, l'altra versió, incruenta però criminal, de l'extermini dels pobles*⁴³².

*

*I tanmateix, Almansa representa un daltabaix tan greu i profund per als valencians, i és tan a prop encara, que hom acaba demanant-se com ha estat possible esborrar aquest fet a la consciència col·lectiva -tèbia i esmorteïda consciència- dels valencians. Perquè Almansa és un desastre nacional, una hecatombe major que el colp d'Estat de 1936 (...) No oblida el poble, només cal rascar un poc en l'epidermis, aprofundir més enllà de les rentades de cervell primorosament practicades pels "filipistes" de torn per retrobar les arrels, el 9 d'Octubre, Almansa. I gent apallissada, i els quaderns de la història plens a vessar d'humiliacions, i Miquel Grau, i la impunitat dels altres, i les calúmnies... No oblida el poble. Perquè cada volta en som més els qui recordem. Perquè cada volta hi ha més coses a recordar*⁴³³.

*

Les dificultats del panorama llibreter valencià són en general les mateixes de la resta de l'Estat, agreujades ací per la política de genocidi cultural que govern rere govern han aplicat sistemàticament a les nacionalitats que cometeren el pecat històric d'emprar una llengua que ni era ni és l'oficial. Per contra, Espanya és la quarta "potència" editora del món, amb uns vint-i-cinc mil títols a l'any, i ocupa un dels darrers llocs entre els països industrialitzats pel que fa a l'índex de lectura dels seus habitants. (...) El president Suárez no és ni un home culte ni una persona especialment receptiva envers el tema cultural. Tampoc no intenta dissimular-ho, tot s'ha de dir. Sap, però, perfectament que les cultures vives del país són cultures crítiques i que els seus màxims exponents militen en l'oposició que siga amb el cervell, el vot, el carnet, o tot plegat a la vegada. Per això Cultura s'ha convertit, pel que fa al seu titular, en una

⁴³¹ *Valencia Semanal* – Editorial 44 (29 d'octubre al 5 de novembre de 1978) Pàgina 8.

⁴³² *Valencia Semanal* – Editorial 27 (11-18 de juny de 1978) Pàgina 9.

⁴³³ *Valencia Semanal* – Editorial 68 (22-29 d'abril de 1979) Pàgines 8 i 9.

mena de cementiri d'elefants: abans fou Pío, ara és Clavero. (...) L'alfabetització en les diverses llengües de l'Estat, l'augment de l'índex de lectors, l'eixamplament dels mercats de les nacionalitats, la incidència dels intel·lectuals en la societat, la conversió del llibre en un potent mitjà de comunicació crític o creatiu, el rescat dels avorrits televidents com a clients potencials de les econòmicament estrangulades llibreries o de les abandonades o inexistents biblioteques públiques, etc., són fenòmens que juguen en contra de la dreta⁴³⁴.

Política valenciana

Procés Autonòmic

No ens enganyem. La reforma Suárez, tèbia, contradictòria, que enderrocà les bases legals de l'antic règim emprant sovint els mateixos recursos sofisticats que el general consagrara, no podia anar més enllà. A cent dies vista, hom ja pot comprovar com les limitacions de la pre-autonomia, de les pre-autonomies en general, són les limitacions de la reforma Suárez. És a dir, les limitacions, d'alguna manera, que els partits de l'Oposició pactaren amb el Poder des d'un principi i que han seguit "repactant" després a través d'acords tan explícits com els de la Moncloa. La democràcia comença a caminar a l'Estat espanyol com a fruit d'un compromís entre els qui volien continuar en el poder i els qui tenien una certa pressa d'arribar-hi. I així, sobre un rosari de pactes i de concessions mútues i amb les ganes de canvi de la immensa majoria del país, la cosa començà a moure's. Però la inexperiència de tots en les tasques del joc democràtic obert i legalitzat, i potser el desig de guanyar punts a la carrera, fa que de volta en quan, regularment, grinyolen les rodes de l'eix democràtic i se'ls veja el plomall a uns i altres. El govern, per exemple, ensenya el plomall franquista en el seu retard a reaccionar enfront de la situació d'Euskadi⁴³⁵.

*

De la redacció de l'avantprojecte d'Estatut —que serà posteriorment refrendat a les urnes pel poble valencià— i de la interpretació que posteriorment se'n faça, depèn el que aquest País mamprenge els camins del futur en un o altre sentit: bé per la senda del "regionalisme" folklòric i conservadorista de la dreta que visqué durant la Dictadura genuflecta a les ordres de Madrid i que es convertí miraculosament al valencianisme a l'endemà de morir-se Franco; bé per la ruta progressista i innovadora

⁴³⁴ Valencia Semanal – Editorial 69 (29 d'abril al 6 de maig de 1979) Pàgina 9.

⁴³⁵ Valencia Semanal – Editorial 33 (23-30 de juliol de 1978) Pàgines 8 i 9.

*dels partits de l'oposició que, amb matisos diversos i des d'ideologies diferents, representen la idea d'un País Valencià modern, lliure i autònom*⁴³⁶.

*

*El més alarmant, però no és el cinisme natural d'UCD-Attard ni l'escassa confiança democràtica i valenciana que aquest grup aporta, sinó la falta de previsió de l'esquerra. Aquesta esquerra deuria de saber ja —i en conseqüència anar practicant-ho— que l'autonomia valenciana caldrà construir-la no "amb" la UCD-Attard, sinó "malgrat" ella. Per això resulta preocupant que negociacions puguen iniciar-se a tres bandes sense un pla a mig i llarg termini esbossat entre socialistes i comunistes. Pla que amb el suport de la realitat deuria de comptar ja amb el fet que aquesta UCD —i subratlle deliberadament el matís: "aquesta"— és contrària a l'autonomia per la seua naturalesa. Pla que deuria de fonamentar-se en un nou compromís entre les forces progressistes del País Valencià encapçalades per l'esquerra parlamentària i els sindicats. Mobilitzar el poble, reforçar la presència de l'esquerra als municipis amb una política efectiva i seriosa que decante més encara els vots en aquest sentit a les urnes de 1983, intensificar l'acció cultural de les institucions com a part de la dinàmica nacional, desemascarar massivament l'antivalencianisme d'UCD-Attard i afavorir alhora el possible sorgiment d'una dreta democràtica que pogués esdevenir un interlocutor vàlid per a l'esquerra i catalitzador del vot conservador del País Valencià... Aquests són alguns dels grans trets de la nova estratègia que el País reclama. És a dir, començar des de baix al recer dels municipis democràtics, aguantant posicions invertint amb bons dividendes les conquestes de les darreres urnes. (...) UCD-Attard insisteix: o nosaltres o el caos. Declaracions, contradecaracions, espais als diaris... i ni un sol argument polític mitjanament sòlid que avale les seues pretensions. I què? No és el seu estil. Ells simplement reclamen, exigeixen, amenacen. La política d'UCD-Attard és l'exercici del Poder pel Poder, una successió de volantins—no importa acosta de què o de qui— per tal de mantenir-se, quan més temps millor, a dalt de tot. No, l'alternativa no està entre ells i el caos, perquè el caos són ells. Ací i a Madrid*⁴³⁷.

*

⁴³⁶ *Valencia Semanal* – Editorial 60 (18-25 de febrer de 1979) Pàgines 8 i 9.

⁴³⁷ *Valencia Semanal* – Editorial 73 (27 de maig al 3 de juny de 1979) Pàgines 8 i 9.

Per a UCD els catalans són ciutadans de primera; El valencians, no. Per això hi haurà «estatut» dels Pirineus fins a l'Ebre; per això UCD farà tots els possibles per tal que haja «estatutet» de l'Ebre al Segura. La discriminació resulta divertida per vindré de qui ve. Don Emilio, don Manuel, don Enrique, don Fernando i companyia no volen que al poble valencià parlem de tu a tu al poble català. ¡Vaja quina manera de defensar-nos contra l'«imperialisme» dels nostres veïns del nord! (...) Al mateix temps que la dreta governamental augmenta el seu «pessimisme», augmenta també la conflictivitat i la desinformació. La violència fa esclat en alguns municipis a l'hora dels plens autonòmics i aprofitant la qüestió de les banderes. És una forma deliberada i pre-fabricada violència, que serveix, en definitiva, als interessos anti-autonomistes d'alguns sectors de la dreta. Del que tracta és de boicotejar el procés, cosa que no ha aconseguit de moment cap d'aquests grupuscles feixistes, de vocació o per encàrrec⁴³⁸.

Centralisme

Els perills d'aquesta actitud defensiva són ben clars per a bascos, gallecs, valencians i d'altres "perifèrics". La progressia madrilenya ja s'ha adonat: les autonomies regionals i nacionals no representen només el reforçament dels diversos pobles que ara conformen l'Estat, sinó també i com a conseqüència, la fi de l'imperi de Madrid, la primera potència colonitzadora del país. La proliferació dels "centres" arreu de l'Estat haurà de redundar necessàriament en la disminució gradual del poder omnipotent del que ara és "centre dels centres". L'imperialisme de Madrid rebria un colp molt dur amb la major potencialitat d'un Bilbao, d'una Barcelona, d'una València, d'una Sevilla. I és precisament a aquest privilegi de dictar les modes culturals, d'influir en la resta del país a través de la seua capacitat informativa que controla monstres com ara la televisió, de poder llançar al mercat del consum productes i personatges que han crescut a l'ombra d'aquest imperialisme, etc., etc., és precisament a aquest privilegi, dic, que no vol renunciar Madrid. O, si més no, un cert Madrid. Pensem per un moment en un País Valencià autònom, amb el seu Parlament, amb la seua televisió, amb els seus mitjans de difusió, amb les seues universitats, amb una política cultural pròpia... Pensem en un País així i veurem com aquest enlluernament

⁴³⁸ Valencia Semanal – Editorial 85 (2-9 de setembre de 1979) Pàgines 6 i 7.

*que encara provoca Madrid entre molts perifèrics es veuria progressivament minvat fins esdevenir un zero a l'esquerra*⁴³⁹.

*

*Resulta per altra banda que aquells que bramen en contra d'«imperialismes» fantàstics —els únics imperialismes» que ací han funcionat i funcionen són els de la Villa y Corte— neguen ara al poble valencià allò que, ben a desgrat seu, concediren a catalans, bascos i andalusos. L'«agravi comparatiu», que així cal definir aquesta actuació d'UCD, és en el cas valencià, una demostració que el partit del Govern practica un tracte discriminatori amb els diversos pobles de l'Estat*⁴⁴⁰.

Provincianisme

*L'Estatut que ja és en marxa —el paper, vull dir, no les institucions— haurà d'assassinar per sempre més aquesta infamant partició territorial. No voldria jo que el text en qüestió es contagiàs del vergonyant provincianisme d'alguns dels polítics que hi intervindran. Espere que facen un esforç ni que siga per mimetisme d'altres territoris i estableixquen la comarca com a divisió unificadora i natural. Això, és clar, no eliminarà d'entrada el provincianisme, però ben bé podria ser-ne el primer pas. "Província", "per als vençuts", terra de vençuts, d'inferiors, de ressentits, de ciutadans de segona de servidors. Una infamant imposició contra la qual cal començar a vacunar-se. A veure si amb unes poques generacions desapareix d'una volta per totes la tara de les "amparitos repantigades a la mecedora"*⁴⁴¹.

Problemes genèrics arreu de l'Estat

Manipulació informativa

A casa nostra tenim algun que altre exemple d'aquests mitjans. No cal dir el nom. I l'atemptat a Joan Fuster és, en certa manera, el producte del confusionisme i la crispació que alguns mitjans informatius han fomentat en el cap i casal del País. Després d'una llarga cadena d'atemptats a la cultura que encara no han estat penalitzats per la llei, l'artefacte que esclatà al domicili de Fuster culmina uns quants anys de manipulacions informatives i de joc brut. La responsabilitat, per tant, va més

⁴³⁹ *Valencia Semanal* – Editorial 30 (2-9 de juliol de 1978) Pàgina 9.

⁴⁴⁰ *Valencia Semanal* – Editorial 114 (30 de març al 6 d'abril de 1980) Pàgina 8.

⁴⁴¹ *Valencia Semanal* – Editorial 52 (24-31 de desembre de 1978) Pàgina 9.

enllà dels autors directes d'aquesta acció criminal i covarda, i ateny també els qui dia rere dia atien el foc de la discòrdia des de les seues privilegiades trinxeres de valencianistes hipòcritament conversos o des de màquines d'escriure hipotecades per la frustració, la mediocritat i l'enveja. Perquè sense el clima incivil creat per aquest mitjà de comunicació és molt possible que els vulgars delinqüents culpables de l'atemptat no haguessen dut endavant els seus propòsits. (...) Mentre el terrorisme ideològic de la confusió i de la manipulació de la realitat continue en vigor a algun que altre mitjà de comunicació de València, hi haurà terrorisme cultural, terrorisme, vull dir, de bombes contra la cultura, contra els seus treballadors, contra els homes que han invertit la seua vida en desenterrar un patrimoni condemnat a l'oblit per una circumstància brutal i contrària a la intel·ligència. Per això és motiu d'indignació, encara que no ve d'un dia, el relleu informatiu amb què un diari de València, precisament aquell que més ha contribuït al genocidi cultural del nostre poble, ha tractat el lamentable succés. La tàctica de tirar la pedra i amagar la mà no és nova en aquest rotatiu, i per això aquesta exhibició de "civisme" d'ara resulta encara més irritant i grotesca. Pretendre adoptar una actitud democràtica, cortès i civilitzada amb Joan Fuster després d'haver-lo vetat durant tants anys —i la cosa continua— a les seues pàgines és una més de les incoherències d'aquest diari. O una forma —certament estrambòtica - de cridar l'atenció⁴⁴².

*

El nivell professional i ètic de la TVE és tan mesquí i partidista que certes veritats que aquests dies hi han aparegut sonen com propostes terribles a les oïdes de molts espectadors que duen encara el cos marcat per la por i per les misèries del règim de Franco. (...) La UCD-TV és una fàbrica d'imatge al servei de la Moncloa. Per això l'esquerra resulta a voltes "anormal", precisament per la seua major fidelitat a la realitat del país, una realitat que UCD-TV ofereix a diari prostituïda i passada pel tamís dels interessos de la dreta instal·lada en el poder. La petita pantalla és un aparell retentiu, que segresta al país unes evidències que canviaran la correlació de forces el dia que aquestes imatges s'instal·len verament als menjadors i a les saletes d'estar del veïnat⁴⁴³.

⁴⁴² Valencia Semanal – Editorial 48 (26 de novembre al 3 de desembre de 1978) Pàgina 9.

⁴⁴³ Valencia Semanal – Editorial 61 (26 de febrer al 4 de març de 1979) Pàgines 8 i 9.

Ensenyament

Cal avançar cap a l'ensenyament obligatori no sols del valencià sinó també en valencià. El mot "obligatori" no té ací el sentit de "coacció" o de "imposició" amb que la llengua castellana envaí al seu dia els centres educatius del País. Obligatorietat vol dir simplement normalització. Això, és clar, no s'aconseguirà en quatre dies. És, a més a més, una tasca que va més enllà d'un simple decret-llei o d'un consentiment ministerial. L'ensenyament de i en la pròpia llengua mai no ha de semblar una imposició. I en les circumstàncies actuals de misèria cultural i ignorància col·lectiva llargament fomentades podria arribar a semblar-ho. És per això que, paral·lelament als avanços de la conselleria d'Educació prop del Ministeri, cal dur endavant una gran campanya de conscienciació social. La comunitat valenciana s'ha de fer càrrec d'aquesta necessitat i ha d'assumir-la com a un factor imprescindible per a la seua mateixa cohesió social. No pot haver País sense escola, i sense escola tampoc no hi haurà Universitat, ni mitjans de comunicació ni res de res. Es tracta doncs de començar la casa pels fonaments. I cal trencar aquesta rutina imposada que fa que milers de xiquets hagen de canviar de llengua en entrar a l'escola. És una aberració que el temps i l'apatia ciutadanes han anat convertint en costum. Una aberració, però, cada volta més sentida com a tal per amplis sectors del País. És també, vist des d'aquesta consciència valenciana d'ara, una terrible humiliació que tant de bo no hagen de sofrir les generacions futures⁴⁴⁴.

Església

L'Església —que travessa ara un període d'involució amb el pontificat conservadurista de Wojtila— es resisteix a l'Estat espanyol a perdre els seus privilegis feudals, i l'Administració, acostumada a comptar amb el suport de la institució eclesial, s'estima més de seguir amb les velles, i no tan velles, complicitats. Tot això s'ha vist força clar, per part del Govern UCD, en la qüestió de l'ensenyament privat i de l'avort. I torna ara a repetir-se amb la qüestió del divorci⁴⁴⁵.

⁴⁴⁴ *Valencia Semanal* – Editorial 40 (1-8 d'octubre de 1978) Pàgina 9.

⁴⁴⁵ *Valencia Semanal* – Editorial 92 (21-28 d'octubre de 1979) Pàgina 5.

Terrorisme

Estem contra el terrorisme, contra el crim organitzat de la sigla que siga. Però no estem amb el senyor Martín Villa, que poredós de parlar de les bandes feixistes —ell sabrà per què— s'estima més col·locar-ho tot al mateix sac i fer una barreja, que no va enlloc, entre ETA i els sospitosos i estrambòtics GRAPO, entre l'assalt a la facultat de Madrid i el darrer policia assassinat a Euskadi. No és aquest el mètode. Si allò que UCD-TV pretenia era augmentar la neurosi de l'odi, de la incomprensió, i de la inseguretat entre els ciutadans, doncs aquest és el camí. (...) Els ciutadans del País Basc que estan a hores d'ara entre el terror d'ETA i la incompetència i la mala voluntat del govern de Madrid per trobar una solució al problema d'aquella terra, acabaran decantant-se per la banda de la violència en vista de la incomprensió i de la manipulació a què un mitjà estatal com és la TVE (perdó, la UCD-TV) sotmet el problema. (...) Estem contra el terrorisme, i estem contra Martín Villa. Estem contra els mètodes d'ETA i també estem contra tota la ultradreta salvatge que tantes voltes s'ha manifestat a València, per no anar més lluny, sense que ni un sol —¡ni un!— d'aquests feixistes haja estat detingut⁴⁴⁶.

*

Los artefactes explosius d'alta potència estigueren a punt de provocar una autèntica catàstrofe, la matinada del 26 d'abril, als domicilis del president del Consell i de l'alcalde de València. VS responia així al terrorisme de la dreta: *Los pistoleros y dinamiteros no van a acabar con esta democracia que asoma la cabeza, por fin, en los municipios. Pero pueden ensombrecerla, teñirla de sangre y salpicar de dolor la voluntad popular registradas por unas urnas a cuyos resultados hay que atenerse. Hay que acabar con esto y hay que denunciar también —nosotros lo hacemos desde estas páginas— la conducta salvaje, el terrorismo ideológico, de quienes alientan los hilos de la subversión desde sus tribunas particulares aprovechando el analfabetismo de cuarenta años de ayuno democrático para lanzar a los valencianos a una lucha fratricida y estéril que no tendrá ningún porvenir el día en que en este País nuestro existan por fin escuelas, información, cultura en definitiva. Y ese día, no les quepa ninguna duda, llegará. Lo habrán de ver, para su desgracia, los mismos que ahora hacen valer su poder, del tipo que sea, para impedirlo. Torres más altas cayeron⁴⁴⁷.*

⁴⁴⁶ Valencia Semanal – Editorial 59 (11-18 de febrer de 1978) Pàgina 9.

⁴⁴⁷ Valencia Semanal – Editorial 70 (6-13 de maig de 1979) Pàgina 10.

Política espanyola

Constitució

(...) la constitució a més a més de driscriminar-nos retalla el nostre dret de federar-nos amb qui ens done la gana en el context de l'Estat espanyol. És a dir, que ens poden colonitzar els americans, i l'OTAN pot convertir el país en un arsenal de bombes, podem establir tractats d'amistat i cooperació amb qui siga i promoure la comunitat castellanoparlante —o espanyoloparlante, que ja s'ho arreglaran— per la televisió. I a banda d'aquesta ració que ens pertoca per ser part de l'Estat, hem de suportar els valencians la "colonització" del centralisme i dels partits centralistes per començar. Ara bé, que un territori "d'Espanya" es federe amb un altre territori "d'Espanya" i dins de la unitat "d'Espanya", això no. Això és pecat. Així és d'estreta la Constitució. Així era de racional, lògica i en absolut "colonitzadora" l'esmena dels bascos ¿o és que també els bascos "nos volen colonitzar"?— a un paràgraf de la Constitució que retalla sense més la llibertat dels pobles d'Espanya a federar-se lliurement i sobiranament entre ells. És a dir, que podem practicar el veïnatge, però sense passar-se'n⁴⁴⁸.

*

¿I la Constitució? El "sí", el "no" i l'abstenció ja són al carrer. Una part de l'esquerra extraparlamentària, acreditadament democràtica per altra part i que lluità contra el franquisme sota la Dictadura, demana ara l'abstenció, és una actitud testimonial molt respectable però que sembla vinguda d'un altre món. Però ¿en quin país vivim? ¿Estan les coses com per a demanar l'abstenció quan precisament l'ultradreta fa ara propaganda a favor del "no", quan els senadors militars per designació reial votaren també "no" al text constitucional? Clar que l'argument més estès entre aquesta esquerra és allò que "jo m'abstindré perquè de totes maneres eixirà que sí". ¡Doncs vaja argument d'anar per casa! Si aquesta esquerra tingués consciència que el "sí" perillava, de segur que ficaria tota la llenya al foc per tal d'aconseguir el vot afirmatiu. Perquè, no ens enganyem, o la Constitució s'aprova amb un marge mínimament discret en favor del "sí", o la crisi que s'obri en aquest país no la para ningú, i ja poden amanir les esquerres abstencionistes —i les altres— el seu passaport. A mi no m'agrada la Constitució. I no per allò de l'autonomia de segona. Al capdavall, vista la poca disposició dels polítics valencians per tal de crear i fomentar la consciència autonòmica entre els valencians, tant se me'n fot que demà mateix ens

⁴⁴⁸ Valencia Semanal – Editorial 34 (30 de juliol al 6 d'agost de 1978) Pàgina 9.

regalaren un Estatut des de Madrid. Les coses clares: l'autonomia l'ha de demanar el poble, i el poble, mentrestant no se li explique allò que ja deuria d'haver estat explicat, passa d'aquestes coses. La Constitució que personalment pense votar afirmativament, és una Constitució que atorga una sèrie de llibertats individuals a canvi de deixar nugada i ben nugada una altra nòmina de qüestions, És una Constitució "tutti-frutti", i si algú pensava que podia sortir altra cosa del consens, doncs anava ben errat. Tanmateix, i a la vista de la lamentable marxa pre-autonòmica, si alguna cosa ha deixat de preocupar-me pel que fa a la Constitució és tota la tramoia muntada amb les autonomies de segona, amb l'autonomia, en definitiva, del País Valencià. Perquè més greu, molt més greu que les limitacions que imposa la Constitució a l'autonomia valenciana, és l'actitud —millor dit, la ineptitud— d'una classe política mediocre i sense espenta, incapaç per a aprofitar i multiplicar l'extraordinari material humà que podria fer costat en favor d'una sòlida reclamació autonòmica i que, avorrit i desenganyat, acabarà retirant-se de l'escena⁴⁴⁹.

Democràcia

(...) anem cap a una democràcia mecànica sense adjectius ni matisos. Sense raons ni arguments. Sense debat ni polèmica. Quan lluitàvem contra Franco sabíem el que volíem, o almenys així ho creïem. Ara que les possibilitats d'expressió són majors sembla que hàgem perdut el rumb. Som demòcrates caiga qui caiga, demòcrates per consens, demòcrates de carnet. No calia haver gastat tantes paraules per tal d'arribat a aquest absurd i perillós conformisme d'ara⁴⁵⁰.

*

Aquesta és una democràcia tocada d'esquizofrènia. Un rere altre, els pactes i les bones intencions dels diversos contubernis incubats entre el Govern i l'Oposició semblen fondre's com l'aire a la vista de la mínima dificultat real. La realitat, ja ho hem dit, avança per la seua banda aliena al "menage" polític. La realitat és la plaça de bous de Pamplona, l'atur, el caos monstruós de la Seguretat Social, els atacs contra la llibertat d'expressió, el comissari Rubio en Xirivella, el problema basc... El govern mentrestant s'inventa substitutius. Es tracta, al capdavall, de guanyar temps, de retardar el "tête a tête" amb aquesta realitat ni que siga al preu de l'onanisme polític més rutinari. Les preautonomies, sense anar més lluny, il·lustren perfectament aquesta

⁴⁴⁹ Valencia Semanal – Editorial 47 (19-26 de novembre de 1978) Pàgina 9.

⁴⁵⁰ Valencia Semanal – Editorial 30 (2-9 de juliol 1978) Pàgina 9.

tàctica. Madrid odia les diferències pel fet que ataquen la seua mateixa prepotència. I en un intent d'homologar tothom es trau de la mànega una operació preautonòmica plastificada el destí últim de la qual, si les coses no canvien, sembla ésser la mort per inèrcia, impotència o cansament del personal interessat. L'Administració practica, en aquest sentit, una bàsica i elemental hipocresia. L'esquizofrènia política fa que el govern insistesca en la validesa de la fórmula pre-autonòmica quan és segur que cap ministre, siga del ram que siga, pot ser tan ingenu com per a creure que aquest vaixell arribarà algun dia a bon port si hom no introdueix les esmenes necessàries. És ridícul pensar que tots els pobles de l'Estat hagen de rebre igual tracte de banda de l'Administració. Perquè ni els seus drets són els mateixos, ni són tampoc iguals les seues condicions objectives, ni les prestacions que Madrid rep d'aquests pobles. Tanmateix, sota el pretext d'una solidaritat passada de rosca se'ns vol imposar ara la ridícula hipòtesi que tant hi fa la preautonomia d'Extremadura com la del País Valencià⁴⁵¹.

Drets socials

Avortament

Els rics acudeixen a les clíniques de luxe on els costa cent mil pessetes la intervenció. Però el drama no s'ha conjurat. Fa ben poc, una jove d'Alacant, casada amb un obrer sense recursos, va morir després d'haver-se introduït una rama de julivert, perquè no podien alimentar altre fill. Mentre casos com aquest es repeteixen ,tots els insults de la dreta immobiliària, totes les grans paraules dels hipòcrites «defensors de la vida», els quals han signat i signen sentències de mort, directa o indirectament, no faran sinó reforçar més la perentòria necessitat d'una llei d'avortament lliure, controlat mèdicament i gratuït. Cal aconseguir que el Govern, conferen en altres països, oblide la coartada de les sotanes i acare la realitat, abandonant encara siga per una volta la política de l'estruc⁴⁵².

Divorci

A banda d'això, si el divorci d'UCD és nefast per a les dues parts del matrimoni, és novament la dona qui s'enduu la part pitjor. D'un extrem a l'altre, si el divorci nord-

⁴⁵¹ *Valencia Semanal* – Editorial 39 (24 de setembre a l'1 d'octubre de 1978) Pàgina 9.

⁴⁵² *Valencia Semanal* – Editorial 94 (4-11 de novembre de 1979) Pàgina 5.

americà imposa sovint unes dures quotes econòmiques al cònjuge masculí, el divorci d'UCD augmentarà, per la part de la dona, la xifra de població aturada. L'ambigüitat del projecte, en aquest i en molts d'altres punts, no atorga cap mena de seguretat econòmica a la dona que ha estat desempenyant un rol laboral en la institució familiar i domèstica. Tot això s'esdevindrà a més a més a un país on la dona no ha estat secularment educada per a ser econòmicament autosuficient. Per altra part, tampoc no es tracta d'atornillar al cònjuge masculí a unes obligacions pecuniàries que, en el cas de la classe obrera i de moltes capes mitjanes de la població, podrien ser un impediment per a trencar situacions matrimonials sense sortida, sinó de possibilitar el reciclatge i la reinserció social de la dona. Paradoxalment, resultava més fàcil fins ara, per a les classes privilegiades, obtenir l'anul·lació eclesial del matrimoni. UCD ha redactat el seu esborrany sense consultar a cap de les organitzacions implicades. La pressió de la institució eclesial continua, i una entitat com l'Opus Dei, on s'apleguen el poder polític i el poder de l'Església, clama a hores d'ara en contra de qualsevol possibilitat divorcista. Els papers de la comèdia semblen perfectament repartits. I del que es tracta és que, al final i front d'aquesta eventualitat, acabe «colant» el «mini-divorci» d'UCD. La jugada és clara i l'esquerra i les organitzacions implicades deuriem d'avançar acompassadament en aquesta lluita per conquistar una altra llibertat elemental que també se'ns nega⁴⁵³.

Feminisme

La escasa integració en las tareas productivas -“gracias” a una ancestral marginación educativa y a una falta de condiciones sociales-, las notables discriminaciones que sufre al ocupar algún puesto “a su alcance” -“gracias” a leyes decimonónicas y a convenios firmados por hombres-, varían en intensidad y en gravedad según la parte del planeta en que nos fijemos. Pero eso no significa que el problema no siga existiendo a nivel universal. Los hombres arguyen, a veces, que tampoco su situación es envidiable. Se preguntan por qué razón las feministas insisten en la igualdad cuando en el mejor de los casos van a equipararse a un macho generalmente explotado e insatisfecho con su oficio y su patrón. Pero la mujer ha decidido que esos deben ser problemas de todos y que ella también tiene derecho a ser

⁴⁵³ Valencia Semanal – Editorial 92 (21-28 d'octubre de 1979) Pàgina 5.

*motor de cambio, protagonista de la Historia hacia una sociedad más justa. Bienvenidas a la cancha*⁴⁵⁴.

Ideologies

Dreta

*Si tenim una dreta que pogué ser centre i és ultra, no és nostra la culpa. Si tenim una dreta que va canviar el blau de la brusa pel blau en la senyera, no som nosaltres els responsables. Si la dreta que manté els dos blaus, la dreta ultra, la dreta com cal, s'ha lligat amb l'altra, no som nosaltres els qui ho hem propiciat. Com tampoc no és nostre el pecat que la bandera honorable (amb franja blava) d'una ciutat (València) siga utilitzada com a arma d'agressió contra la democràcia i l'autonomia. I els qui així la utilitzen són els qui li falten al respecte a una bandera tradicional*⁴⁵⁵.

*

Començant per les forces de l'extrema dreta, que s'aprofiten de les llibertats democràtiques per tal de sabotejar la democràcia, i acabant per la UCD, la credibilitat valenciana d'aquests partits és nul·la. De la URV, que més prompte o més tard acabarà en els braços d'Emilio Attard, no cal parlar-ne. Només preguntaríem als seus dirigents on eren, ells i el seu partit, a l'hora de donar la cara per València i per la democràcia durant els quaranta anys de franquisme. Pel que fa a la Coalición Democrática, les arrels valencianes del seu candidat, el català Cruz Martínez Esteruelas, es redueixen a les temporades d'estiueig que l'ex-ministre ha passat a Xàbia. I la UCD? En UCD apuntà en algun moment la possibilitat d'un centre civilitzat i moderadament connectat amb les aspiracions del redreçament valencià. Fou, pel que es veu, un llampeig, un miratge, una esperança, o un desvari dels sentits. La trajectòria última de la cúpula del partit al País Valencià no permet ja ni el dubte ni l'expectativa. UCD, que ha procurat a Barcelona reforçar la seua credibilitat amb la inclusió d'algun nom acreditadament nacionalista, ha escollit al País Valencià una via força diferent. En lloc d'avançar cap a un centre modern s'ha estimat més marginar les poques personalitats que haurien pogut donar a UCD la imatge valenciana que ara no té. (...) El "coctail" es completa amb la inclusió a les llistes de persones de l'ultradreta GAV i amb l'entrada del prestigiós transformista polític Manuel Broseta en el clan d'Emilio Attard amb "Las Provincias" sota el braç. Però encara n'hi ha més. Un valencià que mai no ha exercit com a tal, el

⁴⁵⁴ *Valencia Semanal* – Editorial 14 (12-19 de març de 1978) Pàgina 9.

⁴⁵⁵ *Valencia Semanal* – Editorial 97 (25 de novembre al 2 de desembre de 1979) Pàgina 5.

senyor Abril Martorell, i un banquer que no s'arriscà a fer política fins a l'endemà de morir el general, Emilio Attard, encapçalen la llista⁴⁵⁶.

*

La dreta instal·lada en el poder ha demostrat, al País Valencià, la seua incapacitat per a convertir-se en una dreta seriosa i conscient del paper que li pertocava de representar en la història valenciana més contemporània. El sàinet electoral organitzat per UCD València i les maniobres de claveguera que els seus prohoms han protagonitzat des del 15-J són elements suficients com per a desqualificar-la com a alternativa representativa. (...) Però la farsa provinciana organitzada a hores d'ara per homes com Emilio Attard i Manuel Broseta, és suficientment eloqüent. I no cal ser "d'esquerres" per adonar-se'n. N'hi ha prou amb tenir un mínim sentit de la democràcia i de la decència política per adonar-se'n. És per això, i perquè ja són massa anys de lamentacions per part de l'esquerra als voltants d'aquesta dreta civilitzada que mai no arriba, que caldria abaixar el teló i encetar possiblement una nova actitud⁴⁵⁷.

Esquerra

Amb les excepcions que calguen, la història més contemporània d'aquest País és la història de l'estupidesa i de la incompetència de l'esquerra. Així, en general. Desgraciadament. Els mitjans d'UCD han fet per culpar a aquesta esquerra poregosa dels incidents del dimarts negre, presentant al mateix temps a la dreta —és a dir, el senyor Broseta i els seus amics— com a l'auxili providencial i salvador que pacificarà definitivament aquest País. Que això podrien fer-ho, el senyor Broseta i els seus amics, és cosa segura. És una qüestió de lògica: aquells que desestabilitzen —per acció o per omissió— tenen sempre a les seues mans la possibilitat de deixar de desestabilitzar⁴⁵⁸.

Eleccions: intenció de vot i resultats

Eleccions de l'1 de març de 1979

L'alternativa valenciana no passa, evidentment, ni per l'ultradreta, ni per la URV ni per la Coalición de Fraga ni per la UCD d'Emilio Attard. Els ciutadans que el dia 1 de març vulguen votar "autonomia", "democràcia" i "País Valencià" han de ser-

⁴⁵⁶ Valencia Semanal – Editorial 60 (18-25 de febrer de 1979) Pàgines 8 i 9.

⁴⁵⁷ Valencia Semanal – Editorial 62 (4-11 de març de 1979) Pàgines 8 i 9.

⁴⁵⁸ Valencia Semanal – Editorial 91 (14-21 d'octubre de 1979) Pàgina 5.

ne conscients. Els qui volem un País lliure i habitable, un País clar, no podem permetre'ns el luxe de malgastar ni un sol vot ¿Quines són les opcions? Des del centre-esquerra del Partit Nacionalista del País Valencià fins als extraparlamentaris del BEAN o del MC-OEC, passant pel PCPV i per l'esquerra majoritària del PSPV (PSOE), que segons les enquestes seguirà essent el primer partit valencià després de l'I-M, hi ha una gama variada de possibilitats a l'abast dels ciutadans. Dels ciutadans que vulguen resoldre en favor de la llibertat i l'autonomia aquesta incògnita valenciana d'ara⁴⁵⁹.

*

A més d'això, l'esquerra valenciana és suficientment diversa com per a encabir en el seu espectre una àmplia gama d'opcions que poden atraure el vot socialdemòcrata, demòcrata cristià, marxista, marxista-leninista, maoista o socialista. És una esquerra, sobretot pel que toca als dos partits majoritaris, PSOE-PV i PCPV, flexible i folgada i que s'adapta cada volta més a l'esquerra antidogmàtica i oberta que reclama el País Valencià. Aquest és el vot que cal exercir, i que demanem clarament des d'aquestes pàgines. No ho fem, però, i em sembla que el matís és evident, empesos per consideracions ideològiques o partidistes, sinó simplement des de la perspectiva sobre la qual s'assenta la línia d'aquesta revista: la d'un País Valencià lliure i tolerant, pròsper i cuït, assentat definitivament d'una forma realista i possible en el camí del progrés i de l'autonomia. Ens juguem l'Estatut, l'u de març, i ens el tornarem a jugar el tres d'abril. Votar a l'esquerra és l'única possibilitat d'impedir que la dreta, UCD, la dreta dispersa i —diguem-ho clar— antivalenciana, ens canvie les aspiracions nacionals en un indigne Estatut fet i pensat per a una sucursal d'esclaus⁴⁶⁰.

*

Doncs bé, a la vista dels resultats electorals de l'I-M i considerant que el destí d'aquesta unitat és d'aconseguir un Estatut d'Autonomia que vaja més enllà de les avars concessions regionalistes i simplement descentralitzadores que la UCD podria aprovar, és evident que el futur del País Valencià depèn en gran part de la capacitat del PSOE i del PCPV per a arribar a una espècie de "pacte nacional valencià" que possibilita una redacció progressista, moderna i clarament nacionalista de l'Estatut d'Autonomia. La necessitat d'aquesta unitat és ara més evident pel fet que la dreta,

⁴⁵⁹ *Valencia Semanal* – Editorial 60 (18-25 de febrer de 1979) Pàgina 9.

⁴⁶⁰ *Valencia Semanal* – Editorial 62 (4-11 de març de 1979) Pàgina 9.

UCD, ha guanyat posicions al País Valencià. Tanmateix, hi ha un fet cabdal que tard o d'hora hauria reclamat aquesta unitat encara que els resultats electorals haguessen estat més favorables a l'esquerra. Aquest fet és una discussió de principis: la dreta que ara domina a la UCD valenciana no creu, ni menys encara practica, en les reivindicacions nacionals valencianes. Rebaixant fins i tot els nivells, no creu tampoc, la dreta d'Emilio Attard, en un País Valencià deslliurat del folklore i del tòpic, del localisme i del sucursalisme. Aquesta és, al capdavant, l'essència d'aquesta dreta. Malament podrien doncs permetre's el luxe de negar-la acceptant postulats nacionalistes que passen necessàriament pel PSOE i pel PCPV. (...) Només la unitat de l'esquerra i una política de mobilització valenciana pot evitar que després de tanta lluita la dreta ucedista ens endosse ara uns projectes regionalistes d'aquells que només serveixen per a continuar ofrenant "nuevas glorias a España" i que fins i tot el general Franco hauria pogut signar⁴⁶¹.

*

Els resultats són els que són, i després de les primeres impressions viscerals cal acceptar-los serenament, com ha fet ja l'esquerra, i traure'n les conseqüències que caiga. Conseqüències que al País Valencià són negatives per al PSOE i fins i tot no massa bones per al PCPV, que compta ara amb el mateix nombre de parlamentaris que tenia després de l'entrada del senador Josevicente Mateo al PCPV. Però el naufragi electoral ha estat, sobretot, el naufragi del PSOE. Els socialistes comptaven amb vint-i-dos parlamentaris el dia que el Rei dissolgué les Corts, i en sumen ara dinou entre diputats i senadors. És cert que en el còmput dels vint-i-dos comptaven els dos parlamentaris que s'afegiren de banda del PSP i la US, restant alhora Josevicente Mateo, i que en total foren vint-i-un els escons que el PSOE obtingué el 15-J. Però malgrat que el PSOE ha perdut només dos candidats electes, l'ascensió inesperada d'UCD des dels seus catorze parlamentaris als dinou d'ara transforma la pèrdua dels dos escons socialistes en una catàstrofe electoral per als socialistes i per a l'esquerra en general. (...) Abans de l'I-M el PSOE era tota una fortalesa: tenia cinc parlamentaris més que la suma de tots els escons de la resta dels partits. Però les tensions internes, el desgast del Consell, la falta d'organització, i l'escassa capacitat de reacció del PSOE-PV han generat, a banda d'altres causes extra-valencianes, aquests resultats d'ara⁴⁶².

⁴⁶¹ Valencia Semanal – Editorial 63 (11-18 de març de 1979) Pàgines 8 i 9.

⁴⁶² Valencia Semanal – Editorial 64 (18-25 de març de 1979) Pàgina 9.

*

Amb el decret i amb el suport dels comunistes, el PSOE no té altra alternativa que assumir la seua responsabilitat de partit majoritari de l'esquerra valenciana. ¿Que el futur president es trobarà amb un Consell on la dreta tindrà la majoria gràcies a la irrupció —patrocinada per UCD— dels nou consellers de les Diputacions? També la té a hores d'ara, la dreta, la majoria, i no ha renunciat el PSOE a la presidència. ¿Que el futur president corre el risc de cremar-se i de cremar de rebot el PSOE? Aquest és el seu risc, el risc del president i el risc del PSOE, que deuria d'escollir, en el pitjor dels casos, entre servir al partit o servir al País. Són, però, elucubracions. Perquè no hi ha ni una sola raó política que justificara l'abandonament socialista de la presidència. Algú pot invocar, ja ho sé, la perfecció i la coherència d'un gabinet monocolor UCD i d'un PSOE i un PCPV exercint d'oposició estatal i pre-autonòmica. Això, és clar, no passa de ser una broma. No ho seria, no, en un Estat asèpticament estructurat i on la dreta no ens obligués tan sovint com ací a desconfiar de les seues intencions democràtiques. (...) No cal enganyar-se. Si el PSOE no continua a la presidència, i pot fer-ho amb el decret llei a la mà i amb el suport del PCPV, aquest País Valencià caminarà cap a la ruptura pre-autonòmica en l'únic moment que resultaria altament inoportú. No sé si vostès se n'han adonat, però el triomf de l'esquerra el tres d'abril és un dels fets polítics més extraordinaris de tota la història del País Valencià. Abandonar el Consell amb el poder municipal a les mans i amb el suport moral de la majoria dels electors seria un suïcidi polític que comprometria greument el procés autonòmic valencià que deu d'impulsar la primera institució del País. La responsabilitat de l'esquerra és ara de guanyar posicions, i de mantenir-les⁴⁶³.

⁴⁶³ Valencia Semanal – Editorial 67 (15-22 d'abril de 1979) Pàgina 9.

9.3. La segona experiència de *Valencia Semanal*

Encara que malgrat les diferències entre les publicacions són pràcticament absolutes, apareix una segona etapa de la capçalera de *Valencia Semanal*, capitanejada per un històric dels mitjans de comunicació valencians com Juan José Pérez Benlloch i que arriba per primera vegada als quioscos el 10 de desembre de 1999 amb un preu de dues-centes pessetes. La darrera experiència (que duu el subtítol de *Ocio, Cultura y Opinión*) es converteix en una capçalera cultural amb important contingut polític i una línia editorial pròxima a l'esquerra, mentre la seua difusió es limità a la ciutat de València i l'àrea metropolitana. *No hi ha cap enllaç entre la primera etapa i la segona, més enllà de la capçalera, que jo sabia que era cridanera i bona periodísticament parlant i per tant l'adquiriren. La capçalera havia prescrit i, per tant, podíem adquirir-la sense problemes*⁴⁶⁴, explica el màxim propulsor de la cartellera. La capçalera era propietat de l'impressor, Juan Gabriel Cort Climent-Vila, amb una gran experiència en la compra de capçaleres i la seua patent i la seua posterior comercialització. De fet, Carrasco i Sena també compren la capçalera de VS a aquest empresari en la primera etapa de la publicació. Cort Climent-Vila també se la quedà després de la iniciativa dels anys 2000. La revista està finançada per Enrique Roig, vinculat al món de l'arquitectura i amb interessos immobiliaris. Segons Pérez Benlloch, les seues pretensions eren tenir un espai de difusió mediàtica on promocionar els seus projectes. *És un pacte entre dimonis doncs ell volia tenir una publicació que tingués força, pes i criteri i jo li propose que té que ser una revista amb caire esquerrà, sense fer la revolució però distingint-se des del principi de la premsa normalitzada com Las Provincias i Levante*⁴⁶⁵, adueix el periodista. El projecte informatiu fracassa per la fallida empresarial de Roig, al voltant de mig any després de l'arribada als quioscos, publicant-se 33 números. Segons considera Pérez Benlloch: *Fou una fallida del tipo construcció, és a dir, de la nit al dia i sense que ningú s'ho esperés. Allí es perdé una barbaritat perquè era una revista organitzada i teníem moltes propietats. L'arxiu era molt valuós*⁴⁶⁶. És impossible la revista sense el mecenes, doncs Pérez Benlloch considera que encara no havia pogut consolidar-se als mercats i, per tant, no havia aconseguit el nivell d'ingressos per publicitat òptims.

⁴⁶⁴ Entrevista personal amb Juan José Pérez Benlloch. València. Novembre de 2013.

⁴⁶⁵ *Op. Cit.*

⁴⁶⁶ *Op. Cit.*

El projecte tenia un equip professionalitzat que modificà la seua redacció segons l'estat de les finances del mecenes de la revista. *Primer estiguérem en el carrer de l'Hospital i després ocupàrem diferents baixos. Allí teníem una redacció esplèndida. Era una d'eixes iniciatives que pensaves que podia quallar. Com a col·laboradors teníem dos publicitaris, una mecanògrafa, una secretaria, un redactor en cap, a més de mi i un bon nombre de periodistes de renom com Jordi Sebastià, José Luis Arnal, Rosa Solbes. En arxiu estava Julia Calabuig⁴⁶⁷, esposa Pérez Benlloch.*

La manxeta del primer número reproduceix:

Edita: Obrador de Comunicació SA. Gran Vía Marqués del Turia, 40-2^a. 46005. València.

Director: Juan José Pérez Benlloch

Redacció: José Luis Arnal i Javier Crespo.

Opinió: Andrés García Reche, Alfons Llorens, Paco Bayarri, Mara Ruano, Joan Dolç, Lluís Motes i Mariví Crespo.

Seccions: Cinema: José Manuel Alfonso, Susana Alfonso, Eva Blázquez. Teatro: Ramón Roselló. Música: Juan Enrique Tur, Juli Millet. Arte: Boye Llorens. TV: María José Marín. Tiempo libre: Alfredo Argilés, Rafa Xambó, Luis Charcos, Cayetano Ros, Juan R. Pérez, Javier Mínguez y Guillermo Arazo.

Maqueta: Javier Aniz.

Fotografia: PEC, Pepa García i Emma Ferrer.

Fotomecànica: Ready to Press SL

Impressió: Gráficas Sorell SA. Rafelbunyol.

Distribució: DISVESA

Publicitat: Mercado de Medios

Depòsit Legal: V-5061-1999

Tancament d'edició: Dimecres a les 14 hores.

Al darrer número (que es publica el 21 de juliol de l'any 2000) apareixen diverses modificacions en la manxeta, malgrat haver transcorregut sols sis mesos des del primer exemplar als quioscos. Així, el domicili havia passar a la Plaza Zumalacárregui, 5, baixos 7 i 12. A l'apartat de la Redacció desapareixia Javier Crespo i

⁴⁶⁷ *Op. Cit.*

s'incorporava Jordi Sebastià; a Opinió ja no estaven Mariví Crespo, Alfons Llorens i Lluís Motes i entrava Victoria Segura. Les Seccions quedaven conformades de la següent manera: Cinema: Susana Alfonso, Rafael Ballester Añón, Alejandro Herraiz, Josep Vicent Lorca. Teatre: Ramon Roselló. Música: Juan Enrique Tur, Guillem Miralles. Arte: Boye Llorens. Televisió: Mª Josep Marín, Ricardo Hernando. Esports: Juan Pérez Ortiz. Gastronomia: Alfredo Argilés. Reportatges: Xavier Mínguez, Abel Lobo, Magdalena Ruiz, Guillermo Arazo. Sexologia: Rafael Xambó. Internet: Ricardo Burriel. Motor: Pepe Charcos. L'apartat fotogràfic quedava reservat únicament per a Pepa García i apareixia un nou àmbit a les il·lustracions, a càrrec de PM 2000. Mª Cruz Guillot era aleshores la responsable del departament de publicitat.

En cap moment apareix en la redacció de la nova etapa un intent per reproduir aspectes de la primera època. Volia entrar en el mercat de *la Cartelera Turia* però – segons Pérez Benlloch- *fou un error perquè la Turia és de butxaca i esta no és ni una cosa ni l'altra, encara que la nostra estava millor feta i tenia més contingut. Hagués pogut funcionar si no hagués estat sustentada en un fonament tan volàtil*⁴⁶⁸. La maqueta, una vegada confeccionada, se la quedà la redacció, sent treballada pels mateixos periodistes. Fonts pròximes a la publicació sostenen que assolí una tirada als quioscos d'entre set i vuit mil exemplars, introduint en la redacció que el projecte podia fructificar i fer-se un lloc al mercat. De fet, alguns dels artífexs defensaven la possibilitat que parts de la revista acabaren convertint-se en publicacions autònomes, cas de *El Pulso Semanal*, part íntegrament d'opinió política i que es publicava setmanalment com un suplement independent definit pel diferent color, el sèpia. Aquesta secció era dirigida més específicament per Juan Pérez Benlloch.

El primer editorial d'aquesta secció (que normalment respon a una clarivent declaració d'intencions) exposava:

El bautizo de una nueva publicación periódica, como ésta que hoy aparece, es buena ocasión para el gozo cívico, incluso de aquellos que tienen el culo pelado de tanto repetir la misma ceremonia. Celebrémoslo. Se supone que, mediante otras voces y distintos criterios, se enriquece el pluralismo informativo que condimenta la democracia. Y a mayor democracia, más fiscalización del poder, de toda clase de poder, y menor impunidad. Eso es lo que se tiene por conveniente, pues a decir verdad poca cosa ha cambiado la morfología y metabolismo del poder –digo de su opresión latente y codicia indisimulada- desde que se enseñoreó del mundo con la complicidad del demonio y del dinero.

⁴⁶⁸ *Op. Cit.*

Pero no nos pongamos metafísicos, pues es una actitud risible y apenas pertinente en tan fausta oportunidad como la que nos ocupa. Es habitual en estos casos formular una declaración solemne de principios, que damos por hecha y sabida, siendo así, además, que el lector podrá degustarla con más provecho en cualquier manual de ética o deontología. Soslayémosla aquí. Baste con anotar que cuantos editamos y nutrimos estas páginas alentamos la acaso ingenua querencia de escribir sin más cortapisa que la decantada de nuestras limitaciones personales, ya sean de orden intelectual o meramente neurótica. Nadie aquí, es un decir, verá mermada su libertad, si no cede a la malicia o a la mentira. Amén. De ceder y avivar la crispación, puerta. A todo esto no hemos dicho, porque sin duda el lector ha de estar al cabo de la calle, que también –o todo el tiempo– ésta es una revista de ocio y cultura, si se nos admite la redundancia, adscrita a la brillante tradición que alumbró la veterana Cartelera Turia (salut, companys), abundó Qué y Dónde (con la que tanto hemos querido) y ensayaron otros proyectos frustrados. Concurriendo y compitiendo hemos de buscarnos un lugar al sol que, de hallarlo, habremos justificado nuestra presencia en el mercado. Así, pues, a quien Dios se la dé, san Pedro se la bendiga⁴⁶⁹.

El primer exemplar adjuntava, com a tema estrela (i, per tant, protagonitzant la portada), una entrevista amb la ex directora de *Las Provincias* María Consuelo Reina poc després del seu acomiadament al diari degà. S'encarregava de la informació la periodista Mariví Crespo. Per la seua part, i com a temes més rellevants, Guillermo Arazo feia una anàlisi de la forma de vestir dels valencians, Francesc Bayarri entrevistava el director de l'Institut de Robòtica, Gregorio Martín Quetglas, i Cayetano Ros analitzava el paper de Levante UD i Valencia CF en la temporada.

⁴⁶⁹ ANÒNIM: Editorial. *Valencia Semanal*. 10 de desembre de 1999. Pg. 3.

9.4. Artífexs amb menys pes a VS

Després de repassar els que van ser els protagonistes principals de la publicació a l'apartat corresponent, a més s'ha volgut analitzar quins foren els periodistes o escriptors (també polítics) que feren incursions esporàdiques a *Valencia Semanal*. Com és obvi hi ha tot tipus de participacions però aquí hem volgut introduir els que tenen certa quantitat d'articles, és a dir no responen a una participació massa volàtil, i els que desenvoluparen una carrera professional, per una o altre circumstància, de gran renom, cas Sanchis Guarnier, Estellés o Broseta. El fet de que hi existiren intervencions d'enorme esporadicitat fa que no consten en aquest apartat, sense intenció de menystenir el seu treball i sols amb un intent de no estirar massa la dimensió de l'estudi. De molts d'ells i d'elles (per la impossibilitat de contactar amb tots els artífexs de VS) no estan totes les dades personals. Han tingut cabuda ací els artífexs sobre els que, per diferents raons, no s'ha pogut oferir una biografia degudament informativa.

Salvador Barber (?) - Titulat a 1970, ja aleshores col·laborava al diari *Jornada* i en els serveis informatius de Ràdio Popular, on cobria la informació municipal. Des de 1973 Barber s'especialitzà en la naixent informació política valenciana, de la secció de la qual s'encarregaria a *Las Provincias* al llarg de tota la Transició i primers anys de la democràcia. En 1982 va ser nomenat director de *Hoja del Lunes* i en 1992 de Ràdio Nacional al territori valencià. Un any més tard es va traslladar a Madrid en ser nomenat director de programes de Ràdio Nacional d'Espanya. Entre els anys 1965 i 1980 va simultanejar les seues activitats en la premsa escrita amb l'adreça i presentació de nombrosos programes d'entrevistes i magazins en diferents emissores de ràdio, el centre regional de TVE i Canal 9. Treballa també com assessor de comunicació en la Universitat Politècnica de València i columnista en *El Mundo* al País Valencià.

Articles a VS

Cuando reucedo la marabunta. VS 1, p. 10-11.

Andaaa... la cartera. VS 2, p. 10-12.

Los que perdieron las elecciones. VS 3, p. 10-11.

Ni gordo ni preautonomía. VS 4, p. 11-12.

Preautonomía: Un paso más. VS 5, p. 10-11.

Adolf Beltran (València, 1958)⁴⁷⁰ - Periodista i escriptor. Fou membre del consell de redacció de la revista de literatura *Cairell*. Treballà al periòdic de València *Notícies al Dia* i en la primera redacció del setmanari *El Temps*. Des de 1986 forma part de la delegació valenciana del diari *El País*, on ha ocupat fins el 2009 el càrrec de subdelegat. Una de les tasques més importants al front del diari ha estat la coordinació i direcció des del seu naixement el 1997 del suplement cultural *Quadern*, premiat el 2009 pels Escriptors Valencians. Aquest suplement ha esdevingut la publicació especialitzada en informació cultural en català més important de la premsa valenciana on han col·laborat, entre moltíssims altres, Joan Francesc Mira, Enric Sòria, Vicent Alonso, Joan Garí, Xavier Aliaga, Carles Gàmez, Manuel Baixauli, Martí Domínguez, Francesc Pérez Moragón, Marc Granell, Francesc Calafat, Francesc Viadel o Albert García i Hernández. Beltrán ha publicat també les novel·les *No digues adéu* (1989) i *Les llunes de Russafa* (2005), així com el recull de relats *Hores buides* (1990). En el camp de l'assaig és autor dels llibres *Un país possible: Identitat valenciana i modernització* (1994) i *Els temps moderns: societat valenciana i cultura de masses al segle XX* (2002). La seua bibliografia inclou també el llibre d'entrevistes *Vicent Ventura, converses amb un ciutadà* (1993), el volum *Ramon Lapiedra: La raó cívica* (2002), el llibre de text, en col·laboració amb Gemma Lluch i Montse Ferrer, *Notícies, dissenys i redacció de premsa* (2000), i la coordinació i edició d'un volum dedicat a la correspondència que Joan Fuster mantingué amb Vicent Ventura i Josep Garcia Richart (2002). És col·laborador de revistes com *L'Espill*, *Caràcters* o *L'Avanç*, entre altres. A la brillant contribució d'aquest periodista a la reflexió valencianista cal incloure també una trajectòria professional en bona part dedicada a la difusió de la producció cultural i social més important del país. D'altra banda publica regularment articles d'anàlisi política, especialment incisius i influents, a l'edició valenciana d'*El País*. La seua és fonamentalment la mirada d'un periodista, ofici que exerceix des de mitjan dels anys vuitanta, encara que ja anteriorment comença col·laboracions en mitjans de comunicació, cas de VS, en la que realitzà una crítica d'un llibre.

Articles a VS

Crítica: Llibros: Poesía política valenciana. VS 102, p. 42-43.

⁴⁷⁰ Biografia extreta de l'annex del llibre de Francesc Viadel *Valencianisme, l'aportació positiva. Cultura i política al País Valencià (1962-2012)*. València. Publicacions de la Universitat de València. 2012. Pàgina 302.

Sigfrido Blasco-Ibáñez Blasco (València, 1902 - 1983) - El fill de Vicente Blasco Ibáñez tingué contacte amb els mitjans de comunicació i el periodisme des de ben jove ja que, en 1929, quan encara tenia vint-i-set anys, comprà el periòdic *El Pueblo* que havia fundat el seu progenitor. Els esdeveniments de la Guerra Civil marcaren després la seua carrera professional. Al costat d'Alejandro Lerroux fou elegit diputat a les Corts, tant en 1931 com en 1933. Tanmateix, els escàndols (vinculats a l'enriquiment amb l'estraperlo) feren que pergués el suport del republicanisme valencià, unint-se després a les tesis d'Alcalá Zamora i presentant-se com a independent a les eleccions de 1936, en les que no obtingué representació. El seu exili el realitzà a França i Xile i sols tornà a l'Estat espanyol de forma esporàdica.

Articles a VS

Mi padre, Blasco Ibáñez. VS 7, p. 29-32.

Manuel Broseta Pont (Banyeres de Mariola (Alacant), 1932 - València, 1992)⁴⁷¹. En 1955 obté la Llicenciatura en Dret per la Universitat Literària de València, cursant els estudis de Dret Mercantil amb el professor Calvo Alfageme. Inicia en 1956 la seua carrera universitària en la Càtedra del Professor Garrigues en la Universitat de Madrid, on es doctora, al maig de 1959, amb la qualificació d'excel·lent *cum laude*. El 14 de febrer de 1964 obté la Càtedra de Dret Mercantil de la Facultat de Dret de València. Sota la direcció de Garrigues s'integra en la Secció de Justícia de l'antic Institut d'Estudis Polítics i en el Seminari de Dret Mercantil de la Societat d'Estudis i Publicacions, on treballa en els primers estudis que es fan a Espanya sobre la regulació comunitària de la lliure competència. També contribueix decididament a la creació de la Facultat de Ciències Econòmiques a València. Dimiteix com a degà en 1972 com a protesta i oposició als intents del Ministeri d'Educació i Ciència de depurar per raons polítiques a més de tres-cents professors i a més de mil estudiants universitaris espanyols que havien destacat en la contestació universitària al franquisme. En 1973 és el primer signatari de la sol·licitud d'una càtedra de Llengua i Cultura Valencianes en la Universitat de València. Com a estudiós de la seua societat, i especialment, de la societat valenciana, treballa al capdavant de Prevasa, Societat de Promocions i Estudis

⁴⁷¹ Biografia consultada a la pàgina web de la Fundació Manuel Broseta:
<http://www.fundacionbroseta.org/ver/36/Biograf%C3%ADa.html>

de València, creada per la Caixa d'Estalvis de València. En 1974 propicia la formació i assumeix la presidència de la Junta Democràtica del País Valencià i, seguidament, de la Taula de Forces Polítiques i Sindicals del País Valencià. En aquesta època forma part de la candidatura a rector de la Universitat Literària de València, encapçalada per don Joaquín Colomer i, acompanyat, entre uns altres, per don Manuel Sánchez Ayuso. Després de les eleccions generals de 1977, assessora al president del Consell preautonòmic valencià i forma part de la Comissió Mixta de transferències Estat-Consell. S'afilia en 1979 a Unió de Centre Democràtic i és triat senador per València, ostentant tal condició entre els anys 1979 i 1982. En 1980 és nomenat Secretari d'Estat per a les Comunitats Autònomes, càrrec que exerceix fins a 1982. Són els anys de l'elaboració de l'Estatut d'Autonomia valencià, de la seua defensa en el Senat, i de la preparació de la Loapa. Participa activament com a jurista en el procés de concentració bancària dels anys vuitanta i és membre dels consells d'administració d'importants empreses, entre unes altres, del Banc de València, d'Espanyola de Zinc, de Dragatges i Construccions o d'Unió Naval de Llevant. Des del seu Estudi Jurídic es continua la labor d'assessorament de la Borsa de València. En 1985 li és concedida la Creu d'Honor de l'Ordre de Sant Raimundo de Peñafort i és nomenat membre de nombre de l'Acadèmia Valenciana de Legislació i Jurisprudència. Des de 1987 és Conseller Electiu del Consell d'Estat. Fundador i membre del consell de redacció de diverses revistes jurídiques (*Revista de Dret Mercantil*, *Revista Espanyola de Dret d'Assegurances*, *Revista Espanyola de Dret Bancari i Borsari*, *Revista General de Dret*). En 1991 és nomenat president del Consell de Cultura de la ciutat de València i, en el si de la Comissió General de Codificació, rep novament l'encàrrec de preparar amb altres insignes mercantilistes un Avantprojecte de Llei General o Codi de Societats. El 15 de gener de 1992, quan, des del Departament que ara porta el seu nom, es dirigia a impartir les seues classes, és assassinat en atemptat terrorista. En el seu record, l'Ajuntament de València va erigir una columna, rèplica de les quals delimiten el claustre de la seua històrica de l'Estudi General de València, en el carrer de la Nau, en el mateix lloc on va caure abatut.

Libres

- *La empresa, la unificación del Derecho de obligaciones y el Derecho mercantil* (Ed. Tecnos, Madrid, 1965).

- *La empresa como objeto del tráfico jurídico. Problemas previos en el vol. Problemática jurídica actual de la empresa* (València, 1965).
- *Las empresas públicas en forma de sociedad anónima* (RDM nº 100, 1966).
- *Hacia una más fácil negociación y administración de los valores mobiliarios al portador* (València, 1967).
- *La transmisión de la empresa: compraventa y arrendamiento* (RDM, 1968)
- *Concepto sustancial del Derecho Mercantil*, en *Studi in Memoria de T. Ascarelli* (Giuffré, Milà, 1969)
- *La reforma de la empresa en el sistema neocapitalista español* (RDM, 1970)
- *Problemática jurídica de la custodia, compensación y administración de valores a través de una entidad depositaria* (Bilbao, 1970).
- *Determinación e indeterminación del objeto social en la Ley y en los estatutos de las sociedades anónimas españolas* (RDN, 1970)
- *Estudios de Derecho Bursátil* (Ed. Tecnos, Madrid, 1971)
- *Cambio de objeto y ampliación de operaciones sociales en la Ley española de sociedades anónimas* (en *Estudios Jurídicos* en homenatge a J. Garrigues, Madrid, 1971).
- *Régimen jurídico de las operaciones bursátiles entre plazas* (València, 1972).
- *La sociedad gestora en los Fondos de Inversión Mobiliaria* (Bilbao, 1974).
- *La prohibida transmisión de acciones antes de la inscripción de la Sociedad Anónima en el Registro Mercantil* (amb F. Vicent Chuliá, València, 1975).
- *La necesaria reforma del Consejo de administración español ante la sociedad anónima europea* (en *Estudios en homenaje a F. de Castro*, Madrid, 1976).
- *Reflexiones sobre la reforma de la censura de cuentas en la Ley de sociedades anónimas y sobre la verificación contable en el Codi de Comerç* (en *Estudios en Homenaje a Rodrigo Uría*, Madrid, 1978).
- *Regulación del contrato de seguro privado en un sistema de economía de mercado* (RES, 1978).
- *Reforma de la Ley de sociedades anónimas* (en *La Reforma de la legislación mercantil*, Madrid, 1979).
- *Las instituciones de la economía capitalista. Sociedad anónima, Estado y clases sociales* (amb C. Alborch Bataller, València, 1980).
- *Aspectos generales para una introducción sobre el Derecho de los consumidores* (en *Estudios en homenaje a Antonio Polo*, Madrid, 1981).

Articles en VS

Para qué sirve la Comisión. VS 25, p. 17.

Dos rectificaciones de Manuel Broseta. VS 44, p. 12.

Manuel Broseta replica a Valencia Semanal: Tres meses después. VS 46, p. 13-15.

Guillermo Carnero Arbat (València, 1947)⁴⁷² - Llicenciat en Ciències Econòmiques i doctor en Filologia Hispànica. Catedràtic de Literatura Espanyola en la Universitat d'Alacant des de 1986. Ha sigut professor visitant en les Universitats nord-americanes de Virgínia, Berkeley i Harvard, i membre del Consell Assessor de la Fundació March i de la Societat Estatal de Commemoracions Culturals per al centenari de Rafael Alberti i l'exposició del Museu del Prado i el Centre Cultural Conde Duc, Tres mites espanyols: El Quixot, Don Juan Tenorio i la Celestina. Membre del consell editorial de les revistes com *Hispanic Review*, *Dieciocho*, *Ínsula*, *Castilla*, *Voz y Letra*, *La Nueva Literatura Hispànica*, *Studi Ispanici*, i de las *Sociedades Españolas y Internacional de Estudios sobre el siglo XVIII*. Dirigeix des de la seua fundació la revista *Anales de Literatura Española*. Ha practicat la crítica literària en *Ínsula*, *El País*, *El Cultural* de *El Mundo*, *Letras Libres* i altres periòdics i revistes. Ha publicat quinze llibres de poesia des de 1967, i existeixen recopilacions de la seua obra poètica de 1979 i 1998. Va ser un dels autors inclosos en l'antologia nou *Novísimos poetas españoles* (1970) de José María Castellet. Els seus poemes han sigut traduïts a l'alemany, búlgar, txec, francès, holandès, anglès, italià i valencià. Com a poeta se'l sol enquadrar en el grup culturalista entre els poetes dels 70 anomenats Novíssims o venecians. La poesia de Carnero es caracteritza per l'hermètic culturalisme dels seus referents i la metapoesía. La seua obra, molt complexa, es desenvolupa en forma d'espiral, aprofundint al llarg de cada títol sobre uns mateixos problemes i fonamentalment sobre el tema de la mort, del que deriven altres temes com la crisi del racionalisme, el poema, no com a forma de transmissió de la realitat, sinó com a ficció i la relació conflictiva entre la personalitat de l'autor, el llenguatge i el món.

⁴⁷² Biografia extreta de diferents pàgines web, pertinentment contrastades, cas de: www.lecturalia.com/autor/4119/guillermo-carnero, www.poemas-del-alma.com/guillermo-carnero.htm, www.artepoetica.net/guillermo_carnero.htm, www.cervantesvirtual.com/bib_autor/carnero/ i es.wikipedia.org/wiki/Guillermo_Carnero.

Premis

Premi de la Crítica de poesia castellana, per *Verano inglés*, (1999)

Premi Nacional de Poesia, per *Verano inglés*, (2000)

Premi Fastenrath, per *Verano inglés*, (2002)

Premi Internacional de Poesía Fundación Loewe, per *Fuente de Médicis*, (2005)

Obra**Poesía**

Dibujo de la muerte (1967)

Libro de horas (1967)

Modo y canciones del amor ficticio (1969)

Barcelona, mon amour (1970)

El sueño de Escipión (1971)

Variaciones y figuras sobre un tema de La Bruyère (1974)

El azar objetivo (1975)

Ensayo de una teoría de la visión, poesía 1966-1977 (1979)

Música para fuegos de artificio (1989)

Divisibilidad indefinida (1990)

Dibujo de la muerte. Obra poética / edición de Ignacio Javier López (1998).

Verano inglés (1999).

Espejo de gran niebla (2002)

Poemas arqueológicos (2003)

Fuente de Médicis (2006).

Cuatro Noches Romanas (2009)

Estudis

El grupo "Cántico" de Córdoba. Un episodio clave en la historia de la poesía española de posguerra (1976).

Los orígenes del Romanticismo reaccionario español. El matrimonio Böhl de Faber (1978).

La cara oscura del Siglo de las luces (1983).

Las armas abisinias. Ensayos sobre literatura y arte del siglo XX (1989).

Estudios sobre el teatro español del Siglo XVIII (1997).

Espronceda (1999).

Articles en VS

Entrevista: Francisco Brines: El peregrino en su patria. VS 3, p. 30-31.

Juan Gil Albert: Donde la frivolidad cambia de nombre. VS 6, p. 34-35.

Antonio Mestre: Aquellos tiempos de la ilustración. VS 11, p. 38-39.

Los fotomontajes de Renau: Forma de arte y arma política. VS 12, p. 40-41.

Barral: Los años sin excusa: El novelista que perdió su sombra. VS 16, p. 35.

Pedro Costa Morata (Águilas, Murcia, 1947) – El professor de la Universitat Complutense de Madrid i de la Universitat Politècnica de Madrid col·laborà amb tres articles de caire mediambiental a VS en la primera etapa de la revista. Costa és també enginyer de Telecomunicacions, llicenciat en Ciències Polítiques i Sociologia i doctor en Sociologia i a partir dels anys setanta començà una important vinculació amb les empreses nuclears, treballant a la central nuclear de Lemóniz (Biscaia). Deixà el seu càrrec i inicià la seua lluita antinuclear, convertint-se amb el temps en un referent de l'ecologisme espanyol. Sense anar més lluny, en 2011 encapçalà la candidatura d'Izquierda Unida-Verdes per Múrcia.

Libres

Nuclearizar España (1976)

Hacia la destrucción ecológica de España (1985)

Electromagnetismo: campos magnéticos, silenciosos, ubicuos, inquietantes (1996)

Ecologíada, 100 batallas: Medio ambiente y sociedad en la España reciente (2011).

Articles en VS

Técnicos americanos denuncian la falta de seguridad: Cofrentes: Chatarra nuclear. VS 23, p. 14-15.

Autopista Alicante-Murcia: Absurda, nefasta y cara. VS 35, p. 24-26.

Transvase Tajo-Segura: Entre el fraude y el maná. VS 42, p. 26-29.

Alfons Cucó i Giner (València, 19 de juliol de 1941 - 26 d'octubre de 2002)⁴⁷³
– Important membre del PSPV des del seu inici com a partit. En 1977, la formació va haver de fer front a una profunda divisió, en la qual un sector, encapçalat per Joan Garcés i constituït com a partit, Unitat Socialista del País Valencià, va ratificar la coalició, denominada Unitat Socialista, entre la Federació de Partits Socialistes (de la qual el PSPV era part) i el Partit Socialista Popular (encapçalat a Madrid per Enrique Tierno Galván i al País Valencià per Manuel Sánchez Ayuso), mentre que l'altre, encapçalat per Cucó es va oposar al pacte de coalició, mantenint els pactes amb el Moviment Comunista del País Valencià i el Partit Carlista del País Valencià. Davant la negativa de la Junta Electoral a permetre la presentació del sector de Cucó amb el nom PSPV, es va presentar en la candidatura denominada Bloc d'Esquerreres per l'Autonomia i el Socialisme. Després dels mals resultats de l'organització, es va integrar en el PSOE. En les següents eleccions, el PSPV es va fusionar amb el PSOE i Alfons Cucó es va presentar al Senat. Va ser el senador amb més vots de la província en sumar els dels votants socialistes i els d'un sector dels nacionalistes d'esquerra que el van recolzar al costat de Francesc Codonyer, del Partit Comunista d'Espanya i un membre de l'anterior Bloc, Josep-Vicent Marquès. Des de l'àmbit polític valencià, va tractar que el primer Estatut d'Autonomia valencià reconegués la condició de nacionalitat històrica al País Valencià, enfrontat amb les tesis d'Unió de Centre Democràtic, representades per Fernando Abril Martorell, que tancaven tota possibilitat a aquest reconeixement. Cucó va ser reelegit en les cinc primeres legislatures, des de 1979 fins a 1996. Va ser membre de la plataforma cívica Valencians pel canvi. L'11 d'abril de 2003 es va crear la Càtedra Alfons Cucó de Reflexió Política Europea en la Universitat de València

Llibres

El valencianisme polític, 1874-1936, Ed. Afers, Catarroja. 1971.

Els confins d'Europa. Nacionalisme, geopolítica i drets humans de la Mediterrània oriental. 1998.

Roig i blau: la transició democràtica valenciana. Ed. Tàndem, València. 2002.

⁴⁷³ Biografia consultada a pàgines web com: elpais.com/diario/.../1035836281_850215.html, www.levante-emv.com › Comunitat Valenciana, ca.wikipedia.org/wiki/Alfons_Cucó_Giner y www.abc.es › Hemeroteca › 26/10/2002

Articles a VS

El blasquismo: Un populismo valenciano. VS 12, p. 32.

Cucó responde a Las Provincias. El vía crucis de una Reyna. VS 62, p. 12.

Autonomía: La opinión de los partidos: Alfons Cucó (PSPV-PSOE): La única vía para los socialistas es el artículo 151. VS 84, p. 13-14.

Polémica: Cucó responde a Burguera. VS 113, p. 18-19.

Francesc de Paula Burguera (Sueca, Ribera Baixa, 1928)⁴⁷⁴ - Poeta en els primers moments, i autor teatral, tanmateix s'ha dedicat fonamentalment a la tasca periodística com a comentarista polític (*Levante-EMV, Las Provincias, Avui, El País*). Fundador del Partit Demòcrata Liberal del País Valencià (PDLPV) juntament amb Joaquim Muñoz Peirats, del qual va ser secretari general, i va ser elegit diputat al Congrés el 1977 formant part de la coalició UCD. En convertir-se la coalició UCD en un partit, Burguera deixà el grup parlamentari centrista i passà al grup mixt. Tot seguit va fundar el Partit Nacionalista del País Valencià (PNPV) en octubre de 1978, que el 1982, junt a l'Agrupament d'Esquerres, donà lloc al naixement de la Unitat del Poble Valencià (UPV). No obstant es va retirar de la política l'any 1983 seguint la seua tasca com a periodista. L'any 1990 publicà una obra que obtindria el Premi Joan Fuster d'assaig dels XIX Premis Octubre: *És més senzill encara: Digueu-li Espanya*. El 1991 va ser nomenat Miquelet d'Honor per la Societat Coral el Micalet. El 1997, la Universitat de València li va atorgar la medalla de la institució. Amb aquest motiu es va publicar en 1998 el recull de textos seus titulat *Francesc de P. Burguera: l'obsessió pel país*, a cura d'Antoni Furió i Antoni Ferrando. També Antoni Furió va preparar, el mateix 1998, un altre recull d'articles i escrits de Burguera titulat *Del poble, del país. Escrits compromesos 1945-1998*. El 1998 Burguera va rebre la Creu de Sant Jordi i en 2006 va ser guardonat amb el premi Llibertat d'Expressió que atorga la Unió de Periodistes Valencians. Poc després rebé també el Vicent Ventura, que atorguen les universitats de València i Castelló. Entre el 22 de setembre de 2005 i el 5 de juny de 2008, Burguera va presidir la plataforma cívica *Valencians pel Canvi*. En maig de 2010 la Universitat de València publica el llibre *Francesc de Paula Burguera*.

⁴⁷⁴ Biografia consultada a pàgines web com: <http://francescviadel.wordpress.com/2012/10/29/francesc-de-paula-burguera-una-vida-sacsejant-consciencies/>, http://ca.wikipedia.org/wiki/Francesc_de_Paula_Burguera_i_Escriv%C3%A0_y y http://www.valencianisme.com/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=38

Des de la trinxera periodística. Articles 2003-2009, a cura de Francesc Pérez Moragón, Gustau Muñoz i Veiga, Antoni Furió i Francesc Bayarri.

Articles a VS

El caso de UCD en Valencia. VS 1, p. 11.

Las visiones peregrinas del Señor Presidente. VS 50, p. 12.

Reflexions nacionalistes. VS 70, p. 13.

Autonomies: Stop!. VS 95, p. 30.

Assumir el fet nacional. VS 111, p. 36-37.

Senyor president. VS 120, p. 30.

Vicent Andrés Estellés (4 de setembre de 1924, Burjassot - 27 de març de 1993, València)⁴⁷⁵ - La vocació literària es va desvetllar molt aviat, però no pel costat de la poesia sinó pel teatre, tot i que als volts dels anys 1935-36 ja va començar a escriure poesia. Quan va esclatar la guerra civil espanyola tenia 12 anys i ja havia començat a escriure algunes peces teatrals que ell anomena “de combat”. El 1942 va publicar el seu primer article al diari *Jornada* i a partir d'aquest fet va fer gestions per formalitzar l'ingrés a l'Escola Oficial de Periodisme de Madrid, on va cursar la carrera com a becat. A Madrid, va publicar poesies que eren la traducció castellana de poemes que havia escrit en català. L'any 1945 va anar a fer el soldat a Navarra on va escriure poesia en català. En tornar a València, el 1948, va començar a treballar com a periodista a *Las Provincias* publicació de la qual va arribar a ser el redactor en cap el 1958, càrrec que va exercir fins a l'any 1978, que va ser arbitràriament substituït. Cap a inicis dels anys cinquanta, inicia la seua amistat amb intel·lectuals com Manuel Sanchis Guarnier i Joan Fuster. El seu primer llibre va ser *Ciutat a cau d'orella* (1953). El 1955 es va casar amb Isabel Llorente, que treballava a l'Ajuntament de València, i deu mesos més tard van tenir una filla que es va morir als quatre mesos. La mort de la nena els va aclaparar i va dur el poeta a escriure *La nit* (1956) i *Primera soledad*. També recull la desesperació com a pare al cant III de *Coral romput*. La parella va tenir dos fills més, Vicent i Carmina. Després, publicaria *Donzell amarg* (1958), poemari que va quedar finalista del Premi Óssa Menor i *L'amant de tota la vida* (1966). Poeta extraordinàriament prolífic,

⁴⁷⁵ Biografia adquirida íntegrament de la pàgina web de la fundació de l'escriptor i poeta: <http://www.fundacioestelles.org/>

editava al començament de forma molt dispersa, corregia i refeia els primers llibres a partir d'un corpus que ell mateix havia anomenat “els manuscrits de Burjassot”, de difícil datació a causa d'aquest continuat procés de reelaboració. Treu a la llum cinc llibres: *La clau que obri tots els panys*, *Llibre de meravelles*, *Llibre d'exilis*, *Primera audició* i *L'inventari clement*. L'any 1972, l'editorial Tres i Quatre va començar a publicar l'Obra Completa amb un primer volum *Recomane tenebres*, que va obtenir el premi de la Crítica Serra d'Or. Més endavant va germinar en Estellés la idea de fer un cant a València que aviat es va convertir en un projecte més ambiciós, la idea de fer tot un mural del País Valencià i sobre la gent que hi vivia, un mural on s'identifiqués tot el país, fet des del poble i per al poble. Va començar a escriure el poemari *Mural del País Valencià* un parell o tres de dies després de la mort del dictador Franco. Consta de seixanta llibres, on va evocar personatges històrics, geografia, naturalesa, els productes de la terra i per primera vegada, el poeta va cantar amb optimisme desesperat, fet que en l'evolució poètica, fins aleshores marcada pel sofriment i les tenebres, li donarà una nova dimensió. Fruit de la feina de gairebé quatre anys, *Mural del País Valencià* –del qual va començar a publicar fragments a partir del 1978–, es va anar configurant com la cantata dels pobles, de tots els pobles del País Valencià units en l'alegria d'un futur que s'endevinava joiós. Va conrear altres gèneres literaris, però tant les obres narratives com les teatrals han tingut poca difusió. L'única obra de teatre publicada correspon als poemes escènics *Oratoris del nostre temps* (1978). També va escriure guions de cinema, tots inèdits, un dels quals el va presentar a un concurs a Barcelona i va quedar finalista. Va publicar tres obres de caràcter autobiogràfic *Quadern de Bonaire* (1985), *El tractat de les maduixes* (1985) i *La parra boja* (1988). En prosa té publicada una novel·la breu, *El coixinet* (1987). En homenatge del poeta, des del 1973 es convoca, dins la Nit dels Premis Octubre de València, un premi de poesia amb el seu nom. Altres reconeixements li arriben el 1975 amb la Llettra d'Or, i el 1978 amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. El mateix any que va ser substituït del seu càrrec a *Las Provincias*, i obligat a una jubilació anticipada als 54 anys. Alhora que rebia els màxims guardons literaris de l'àmbit lingüístic català, es veia perseguit per sectors de la dreta enyoradissa del franquisme. A més de la destitució de la feina de periodista, va ser objecte d'amenaques per telèfon i d'altres escarnis com la mutilació del seu bust instal·lat a la plaça de Burjassot. Els temes recurrents en la poesia d'Estellés són la fam, el sexe, la mort i l'amor. El 1984 va rebre el premi de les Lletres Valencianes. L'any 1990, la XXII Universitat Catalana d'Estiu a Prada i els Premis

d'Octubre li van retre homenatge. Va deixar una abundant obra inèdita. Pòstumament, l'editor Eliseu Climent va aplegar complet el *Mural del País Valencià*(1996). Moltes poblacions del País Valencià han posat el nom del poeta a un dels seus carrers. Vicent Andrés Estellés va ser membre de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

Obra

Poesia

Ciutat a cau d'orella. València: L'Espiga, 1953.

La nit. València: 1956.

Donzell amarg. Barcelona: Pedreira, 1958.

L'amant de tota la vida. València: L'Espiga, 1965.

Lletres de canvi. Palma: 1970.

L'inventari clement. Gandia: Ajuntament, 1971.

L'ofici de demà. Palma: Moll, 1971.

La clau que obri tots els panys. València: Diputació, 1971.

Llibre de meravelles. València: Estel, 1971; València: Tres i Quatre, 1983.

Primera audició. València: 1971.

Boix, Heras, Armengol. Palma de Mallorca: Pelaires, 1972.

Hotel París. Barcelona: Edicions 62, 1973.

Hamburg. Barcelona: Edicions 62, 1974.

El gran foc dels garbons. València: Eliseu Climent, 1975.

Tancat a l'Alter. 1975.

Manual de conformitats. València: Eliseu Climent, 1975.

Antibes. Barcelona: Edicions 62, 1976.

Balanç de mar. València: Eliseu Climent, 1978.

El procés. Barcelona: Proa, 1978.

Festes llunyanes. Barcelona: El Bardiol, 1978.

Lletra al pintor Josep Renau. València: Eliseu Climent, 1978.

Document de Morella. Tarragona: Foc Nou, 1979.

El corb. Barcelona: Quaderns Crema, 1979.

Les cançons d'Ariadna. Barcelona: Proa, 1979.

Manuscrits de Burjassot: Llibre de meravelles. València: Eliseu Climent, 1979.

Ofici permanent a la memòria de Joan B. Peset que fou afusellat a Paterna el 24 de maig de 1941. València: Eliseu Climent, 1979; Xàtiva: Alberic, Jesús Huguet, 1980. La Marina, 1981.

Poemes preliminars. Manacor: Ajuntament, 1983.

Cant a València. Andorra la Vella: Serra Airosa, 1984.

Cançoneret de Ripoll. Barcelona: Empúries, 1985.

Ram diürn. Barcelona: Proa, 1986.

El forn del sol. València: Gregal Llibres, 1986.

Primera soledad. València: IVEI, 1988.

Odes temporals. La casa de la música vora el mar. Barcelona: Edicions 62, 1989.

Puig Antich. Barcelona: Empúries, 1989.

Mare de terra. Barcelona: Edicions 62, 1992.

Testar. València: 1993 (dins *Antologia poètica*, a cura de Jaume Pérez Montaner).

Mural del País Valencià. València: Eliseu Climent, 1996.

L'inventari clement de Gandia. La Pobla Llarga: Edicions 96, 2012.

Poesia infantil i juvenil

La vida contada a un nen del veïnat. Algemesí: Andana, 2012.

Novel·la

El coixinet. (Novel·la eròtica). Barcelona: Laia, 1988.

Teatre

Oratoris del nostre temps. València: Eliseu Climent, 1978.

Dos drames i una farsa. València: Denes, 2002.

Infantil i juvenil

Aventura d'un dia de mercat. (Contes). València: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, 1987.

Obres completes

Recomane tenebres. València: Estel, Obra Completa, 1. 1972; València: Tres i Quatre, 1982 (3a ed.).

Les pedres de l'àmfora. València: Eliseu Climent, Obra Completa, 2, 1974 (1979, 2a ed.).

Manual de conformitats. València: Eliseu Climent, Obra Completa 3, 1975 (1980 2a ed.); València: L'Estel, 1977.

Balanç de mar. València: Eliseu Climent, Obra Completa, 4, 1978.

Cant temporal. València: Eliseu Climent, Obra Completa, 5, 1980.

Les Homilies d'Organyà. València: Eliseu Climent, Obra Completa, 6, 1981.

Versos per a Jackeley. València: Eliseu Climent, Obra Completa, 7, 1982.

Vaixell de vidre. València: Eliseu Climent, Obra Completa, 8, 1983.

La lluna de colors. València: Eliseu Climent, Obra Completa, 9, 1986.

Sonata d'Isabel. València: Eliseu Climent, Obra Completa, 10, 1990.

Premis

Premi Cantonigròs (1956): *Donzell amarg*.

Premi València (1958): *La clau que obri tots els panys*.

Ausiàs March (1966): *L'inventari clement*.

Lletra d'Or (1975): *Les pedres de l'àmfora*.

Crítica Serra d'Or de poesia (1975): *Les pedres de l'àmfora*.

Crítica Serra d'Or de poesia (1978): *Balanç de Mar*.

Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (1978).

Creu de Sant Jordi (1982).

Premi de les Lletres Valencianes (1984).

Medalla d'Or Belles Arts. Ministeri de Cultura, a títol pòstum (1993).

Articles a VS

Tres poemes inèdits de Vicent Andrés Estellés. VS 41, p. 16-17.

L'últim senyor de Bearn: Mort de cavaller. VS 107, p. 42-43.

Joan Fuster i Ortells (Sueca, 23 de novembre de 1922 - Sueca, 21 de juny de 1992)⁴⁷⁶ – Autor de referència intel·lectual a VS, col·laborà amb la revista de manera

⁴⁷⁶ Biografia de Joan Fuster consultada en diferents pàgines web com www.escriptors.cat, http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0028550 o www.casajoanfuster.sueca.es/. La part relacionada amb VS és d'el·laboració pròpia. Per realitzar una anàlisi en profunditat de l'escriptor de Sueca és ineludible el treball de l'estudi de Ferran Archilés, qui va escriure centenars de pàgines sobre el riberenc i les conseqüències de les seues hipòtesis. Part d'aquesta magnífica labor va prendre forma en el llibre *Una singularitat amarga. Joan Fuster i el relat de la identitat valenciana*, publicat per l'Editorial Afers, en 2012. Es pot trobar la referència completa en la bibliografia.

esporàdica amb la publicació de diferents articles de caire polític, la majoria relacionats amb el procés d'adquisició de l'autonomia, cas d'"Autonomia i paciència", en *Valencia Semanal* número 31, publicada del 9 al 16 de juliol de 1978. D'ascendència pagesa, el seu pare abandonà el camp, creà un taller d'imatgeria, exercí de professor de dibuix i fou un destacat carlí de la comarca de la Ribera. Fuster començà els estudis de dret a la Universitat de València, on es llicencià el 1947 i es doctorà en filologia catalana el 1985. El 1944 publicà el primer article en català -*Vint-i-cinc anys de poesia valenciana*- i col·laborà a l'almanac de *Las Provincias*. Del 1946 al 1956 codirigí amb Josep Albi la revista *Verbo*, on publicà els primers articles literaris d'una certa ambició. Els seus primers llibres, però, foren versos -*Sobre Narcís* (1949), *Ales o mans* (1949), *Terra en la boca* (1953) i *Escrit per al silenci* (1954)-, a més d'una *Antología del surrealismo español* (1952), composada juntament amb Albi. El 1952 començà a *Levante*, de València, les seves col·laboracions periòdiques a la premsa -una de les facetes més destacades i constants de la seva producció-, que prosseguí fins a una edat molt avançada, en diaris i revistes de València, Barcelona i Madrid i en moltes altres publicacions periòdiques, entre les quals algunes de l'exili. El 1955 inicià, amb *El descrèdit de la realitat*, una brillant carrera d'assagista, de vasta amplitud temàtica, servida per un estil incisiu, d'adjectivació hàbil i precisa. Un altre aspecte de la seva obra, començat també aleshores, fou el de l'erudició, la història i la crítica literàries, que alternà amb antologies de prosa -*Pàgines escollides de sant Vicent Ferrer* (1955) i *Recull de contes valencians* (1958)- i de poesia -*Antologia de la poesia valenciana* (1956) i *Ausiàs March: Antologia poètica* (1959)-. La seva dedicació als temes valencians culminà el 1962 amb la publicació de *Nosaltres, els valencians*, *Qüestió de noms* i *El País Valencià*, llibres bàsics per al coneixement de la història, la cultura i els problemes d'identitat nacional del País Valencià. Sempre dins d'aquesta temàtica, publicà *Raimon* (1964), *Combustible per a falles* (1967), *L'albufera de València* (1970), *La decadència al País Valencià* (1976), *El blau de la senyera* (1977), *Destinat sobretot a valencians* (1979), *Ara o mai* (1981) i *País Valencià, per què* (1982), a més de nombrosos estudis i articles erudits, històrics, biogràfics i de viatges. Finalment, cal esmentar-ne el suggeridor *Diari 1952-1960*. Dins el camp de l'assaig, publicà *Les originalitats* (1956), *Figures de temps* -que rebé el premi Yxart- (1957), *Indagacions possibles* (1958), *Judicis finals* (1960), *Diccionari per a ociosos* (1964), *Causar-se d'esperar* (1965), *L'home, mesura de totes les coses* (1967), *Consells, proverbis i insolències* (1968), *Examen de consciència* (1968),

Babels i babilònies (1972), *Exploració de l'ombra* (1974), *Un país sense política* (1976), *Notes d'un desficiós* (1980), *Pamflets* (1985) i *Sagitari* (1985). En aquestes obres Fuster ret tribut a la tradició de l'humanisme clàssic d'arrel moral, tot tractant de temes que van de la història a la política, passant pels més diversos aspectes de la vida cultural i quotidiana; hom hi troba, també, l'alè dels moralistes i reformadors francesos, de Montaigne als enciclopedistes. Dins els treballs d'història, de crítica i de divulgació literària ha publicat *La poesia catalana* (1956), *Joan Serrallonga* (1961), en col·laboració amb Joan Reglà, *Poetes, moriscos i capellans* (1962), *El bandolerisme català: la llegenda* (1963), *Heretgies, revoltes i sermons* (1968), *Literatura catalana contemporània* (1972) i el recull d'estudis *Llibres i problemes del Renaixement* (1989); a més de tres extensos pròlegs a les obres respectives de Joan Salvat-Papasseit (1962), Salvador Espriu (1963) i Josep Pla (1966), d'una gran penetració analítica i capacitat de síntesi, aplegats a *Contra el Noucentisme* (1978). També dirigeix la revista *L'Espill* (1979) i diferents col·leccions de llibres. Joan Fuster fou, sens dubte, l'assagista català més considerable de les generacions sorgides després de la guerra civil. La força de la seva personalitat intel·lectual i l'amplitud de la seva obra -la qual manifesta, alhora, tant una profunda visió humanista i un innegable voluntarisme polític com un criticisme escèptic i un humor corrosiu- han depassat l'àmbit literari i s'han projectat sobre la vida cultural i civil dels Països Catalans, la consciència unitària dels quals contribuï poderosament a crear. La irreductible catalanitat de la seva obra el feren objecte d'alguns atemptats. Fou membre agregat de l'Institut d'Estudis Catalans (1978) i promotor i president d'Acció Cultural del País Valencià (1978). Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (1975), l'any 1983 rebé la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya. El 1984 fou nomenat doctor honoris causa de la Universitat de Barcelona.

Articles a VS

Homenatge a Renau i Estellés: El que digué Joan Fuster. VS 29, p. 19-21.

Autonomia i paciència. VS 31, p. 20-21.

Polémica: Joan Fuster y els botiguers. VS 32, p. 15.

Reflexions per al 9 d'Octubre. VS 41, p. 14-15.

La Nit dels Octubre: Les paraules de Joan Fuster. VS 44, p. 41.

Ernest Lluch i Martín (Vilassar de Mar, Barcelona, 21 de gener de 1937 - Barcelona, 21 de novembre de 2000)⁴⁷⁷ - El professor català fou un dels activistes més actius de la lluita antifranquista dins la universitat durant l'època dictatorial. A VS tingué una escassa intervenció, encara que la seua importància com a polític fa que siga considerada de gran rellevància. Polemitzà amb Joan Fuster amb dos articles en els que es repassa l'estructura econòmica del País Valencià i es confronten teories sobre el desenvolupament amb l'intel·lectual de Sueca. Cursà el doctorat en Ciències Econòmiques per la Universitat de Barcelona i amplià després els seus estudis a la prestigiosa Sorbona de París.

Quan era un jove estudiant es va sumar a l'oposició democràtica al franquisme, esdevenint el representant dels alumnes de la Facultat d'Econòmiques. La seua convicció democràtica féu que fos expedientat, detingut i expulsat de la Universitat de Barcelona quan encara treballava com a professor ajudant. A més, durant la dictadura fou detingut diverses vegades per participar en moviments socials i polítics contra el règim. El seu activisme continuà a València, on fou vice-degà de la Facultat d'Econòmiques i fundador del Partit Socialista del País Valencià. Guanyà la càtedra d'Economia de la Universitat de València en 1974 i d'Història de Doctrines Econòmiques a la Universitat Central de Barcelona. Arribà inclús a ser rector de la Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Santander. Mort Franco, continuà amb el seu compromís militant i tornà a Catalunya el 1977 on va ser elegit diputat per Girona amb la coalició "Socialistes de Catalunya", del qual el 1980 en fou portaveu en el Congrés dels Diputats. Com a diputat després del Partit Socialista Català ocupà la cartera de Sanitat i Consum del govern espanyol baix la presidència de Felipe González.

Al ministeri estigué des de 1982 fins 1986, exercint després la seua plaça en la càtedra d'Història de Doctrines Econòmiques de la Universitat Central de Barcelona. Enfrontat als sectors més conservadors del món sanitari, com a ministre va generalitzar la cobertura sanitària estatal i va crear el departament dels drets del consumidor, per primera vegada a Espanya. Paral·lelament a una permanent acció pública com a articulista, tertulià i comentarista polític, continuà amb els seus treballs minuciosos i erudits especialment d'història i pensament econòmic. Era un coneixedor profund de la qüestió nacional catalana i per això s'interessà tant pel País Valencià i, els darrers anys, per Euskadi. S'enamorà tant del País Basc que s'establí durant llargues temporades allí.

⁴⁷⁷ Biografia d'Ernest Lluch extreta de diferents pàgines d'Internet, pertinentment contrastades, cas de: www.lavanguardia.com, <http://fundacioernestlluch.org/es/biografia> o www.wikipedia.org

Estudià a fons el problema basc i es comprometé una i altra vegada a favor d'Euskadi, la seva identitat i la seva cultura, contra els violents i a favor del diàleg, cercant camins constitucionals per resoldre els problemes. Fou assassinat per la banda terrorista ETA amb dos tirs al cap quan es trobava a l'aparcament del seu domicili, el 21 de novembre de l'any 2000.

Les seues obres més importants són:

El pensament econòmic a Catalunya (1760-1849). Edicions 62, 1973

La via valenciana. Editorial Tres i Quatre, 1976

Pensament econòmic a Catalunya

La Catalunya vençuda del segle XVIII. Foscors i clarors de la Il·lustració. Edicions 62, 1996

Las Españas vencidas del siglo XVIII. Editorial Crítica, 1999

L'alternativa catalana (1700-1714-1740).

Ramon de Vilana i Perlas i Juan Amor de Soria: teoria i acció austracistes. Eumo Editorial, 2000.

Articles a VS

La economía sumergida italiana. VS 68, p. 12-13.

Ernest Lluch polemitza amb Joan Fuster (I). VS 110, p. 32-35.

Ernest Lluch polemitza amb Joan Fuster (i II): L'Internacionalisme econòmic del País Valencià. VS 111, p. 32-34.

Josep Torrent (l'Eliana, setembre de 1953) - Va estudiar Filosofia i Lletres en la Universitat de València i Ciències de la Informació en la Universitat Autònoma de Barcelona. Després d'un període en el setmanari *Barcelona Esportiva* va ser corresponsal del diari *Avui* al País Valencià i col·laborador en la revista *Dos y dos*. Posteriorment es va incorporar a la redacció de la revista *Qué y Dónde* de la qual va ser director executiu, al mateix temps que col·laborava amb *Valencia Semanal*, en la qual desenvolupà treballs de caire social. Col·laborà durant al voltant de dos anys a la revista nacionalista. D'allí va passar en 1981 al *Diario de Valencia*, treballant en la secció de comarques. Un any després s'incorporà al periòdic *Noticias al Día* on aconseguí la categoria de cap de secció de l'àrea de local. En 1983 deixa *Noticias al Día* i entra a

treballar en el periòdic *Levante-EMV*. Durant catorze anys va treballar en aquest diari on va ser cap de secció de comarques, redactor cap de l'àrea de política i institucions i sotsdirector. En 1997 deixa *Levante-EMV* i s'incorporà a *El País* com a delegat al País Valencià, lloc que ocupa encara en l'actualitat. A principi de la dècada dels noranta del segle passat va dirigir la tertúlia "A cau d'orella" de Ràdio 9. Ha participat en programes de debat en Canal 9 i ha col·laborat en diversos llibres.

Articles a VS

Las tirades en Sueca, sólo para vips: Patos más caros que la ternera. VS 102, p. 20-21.

Montserrat Roig (Barcelona 1946-1991)⁴⁷⁸ - Llicenciada en Filosofia i Lletres escriu novel·les i contes, que va alternant amb reportatges i articles periodístics, i presenta i dirigeix diversos programes de televisió. El 1970 guanya el premi Víctor Català amb el recull de narracions *Molta roba i poc sabó... i tan neta que la volen*. La seva segona novel·la, *El temps de les cireres* reprèn el fil d'alguns dels personatges de la primera. *Ramona, adéu* guanya el premi Sant Jordi de 1976. El 1977 obté un important ressò amb un rigorós llibre documental sobre *Els catalans als camps nazis*, que aporta dades inèdites sobre l'holocaust i que és guardonat amb el premi de la Crítica Serra d'Or (1978). Protagonitzà un sol article a *Valencia Semanal*, el titulat *Les dones, ¿tenim fantasies sexuals?*, aparegut en el número 61 de finals de febrer de 1979. Publica *L'agulla daurada*, premi Nacional de Literatura Catalana (1986), després d'una estada de dos mesos, convidada per Edicions Progrés de Moscou per elaborar un ampli reportatge sobre el setge de Leningrad durant la Segona Guerra Mundial. Fa també de columnista de la premsa diària en diferents mitjans i es vincula públicament a la lluita per la condició de la dona. Va ser membre de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana i, del 1989 al 1990, va ser vicepresidenta de la Junta Territorial del Principat de Catalunya.

⁴⁷⁸ Biografia de Montserrat Roig extreta íntegrament de diferents planes web, cas de : www.escriptors.cat, www.wikipèdie.org, www.lavanguardia.com o www.lletra.com. S'ha agregat la seua relació professional amb VS.

Principals obres

Novel·la

Ramona, adéu! (1972)

El temps de les cireres (1977)

L'hora violeta (1980)

L'òpera quotidiana (1985)

La veu melodiosa (1987)

No ficció

Els catalans als camps nazis (1977)

L'agulla daurada (1985)

L'autèntica història de Catalunya (1990)

Digues que m'estimes encara que sigui mentida (1991)

Un pensament de sal, un pessic de pebre : dietari obert (1992)

Premis

Premi Víctor Català en 1970 per *Molta roba i poc sabó*.

Recull-David Puig i Llena de narración en 1970 per *Aquella petita volta blava*.

Premi Sant Jordi en 1976 per *El temps de les cireres*.

Premi Crítica Serra d'Or de reportatge històric en 1978 per *Els catalans als camps nazis*.

Premi de Literatura Catalana de la Generalitat de Catalunya en 1986 per *L'agulla daurada*.

Articles a VS

Les dones, ¿tenim fantasies sexuals? VS 61, p. 21.

Vicent Escrivà i Peiró (Font d'En Carròs, 1948) – La seua tesi doctoral sobre l'obra d'Enric Valor li valgué el títol per la Universitat de València, centre en el que treballa com a professor de filologia moderna. Encara que també a realitzar diferents treballs sobre l'ensenyament del valencià, la seua carrera literària s'enfocà a la narrativa infantil i juvenil, a més de realitzar reflexions al voltant de la crítica i teoria literàries.

Llibres

- *El collar maragdí del rei Hussein* (1984)

- *Viatge contra l'horitzó* (1988)
- *Paradís d'enlloc* (1986).

Articles a VS

Crítica: Libros: Poesía va. VS 115, p. 46.

Recuperant L'Espill: Jaume Roig, un novel·lista burgés. VS 87, p. 43.

Crítica: Libros: Les estructures d'Arcadi López Casanova. VS 94, p. 45.

Crítica: Libros: La fugida present de Marc Granell. VS 110, p. 49.

Vicent Franch i Ferrer (Borriana, 1949)⁴⁷⁹ - Jurista, polític i escriptor. Professor Sènior de Dret Constitucional i Ciència Política i de l'Administració de la Universitat de València-Estudi General. Autor d'una dotzena de llibres i de quasi un centenar d'articles especialitzats sobre història política valenciana, dret autonòmic, drets lingüístics i teoria i pràctica política. És ex Magistrat de la Sala del Contenciós Administratiu del Tribunal de Justícia de la Comunitat Valenciana (on va exercir del 1990 al 1995). Ha realitzat nombrosos estudis i dictàmens sobre problemes actuals de l'autonomia valenciana i és redactor d'un extens informe sobre la modificació del sistema electoral del Senat espanyol encarregat pel propi Senat el 1997. Ha estat Director del Centre de Documentació Electoral de la Comunitat Valenciana i des de fa uns anys és director de la col·lecció de llibres *Estudi General-Textos Valencians* de la Institució Alfons el Magnànim de la Diputació de València, que es proposa recuperar tots els llibres importants de les aportacions valencianes al debat social i el pensament des d'Arnau de Vilanova a l'actualitat. Ha estat en diferents períodes director del Departament de Dret Constitucional i Ciència Política i de l'Administració de la Universitat de València-Estudi General. En l'actualitat és director de la revista *Tractat de l'Aigua* (Revista Valenciana Interdisciplinària de l'Aigua). Redactor, junt a altres professors universitaris, de l'Estatut de Morella (1979), document sobre el qual es van enllestir els projectes d'Estatut d'Autonomia valencians dels partits polítics a la transició. Ha dirigit i publicat nombrosos treballs sobre eleccions i comportament polític dels valencians, i és autor d'un plec de propostes per a la reforma de l'Estatut d'Autonomia valencià (2005), així com en matèria de drets lingüístics. Sense ànim de

⁴⁷⁹ Biografia adquirida íntegrament de la pàgina web del professor Vicent Franch: <http://vicentfranchiferrer.tractatdelagua.com/>

ser exhaustius podem citar els llibres *Volem l'Estatut! Una Autonomia possible per al País Valencià* (en col·laboració) (1977); *El nacionalisme agrarista valencià (1918-1923)* (1981); o *El blasquisme: Reorganització i conflictes polítics (1928-1936)* (1984), que va ser Premi d'Assaig Vicent Boix); *Document 88* (en col·laboració) (1989); i nombrosos estudis sobre drets lingüístics, comportament i enginyeria electoral, i cultura política, entre els quals *El sentiment constitucional dels valencians* (2003) i *Les eleccions autonòmiques i municipals del 25 de maig del 2003 a la Comunitat Valenciana* (2005), on és autor i editor. La seua darrera obra d'investigació ha estat una extensa biografia del patrici borrianenc Vicent Cañada Blanch: *Vicent Cañada Blanch (1900-1993): la voluntat de mecenazgo* (2010). Les seues aportacions al debat identitari dels valencians i a les febleses i mancances que han acompanyat el nacionalisme polític han estat en el centre del renovellament del discurs nacionalitari del valencianisme democràtic i progressista. En aquest sentit cal recordar que durant els anys 80 animà una important tertúlia a l'Hotel Inglés de València, on nasqué la denominada Tercera Vía i d'on eixiren les propostes de pau lingüística entre unitarisme i secessionisme que culminarien en la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. És columnista de premsa d'ençà del 1976 i ha escrit en un munt de diaris: *Castellón Diario*, *Mediterraneo* i *Levante de Castelló*, d'entre els castellonencs; i a *Las Provincias*, *Diario de València*, *Notícias al Dia*, *Levante-El Mercantil Valenciano* i *Hoja del Lunes de València*; i *ABC*, *Diario de Mallorca*, *El Temps*, *Avui*, *Deia*, *La Vanguardia*, i des del 1995 fins el 2008 columnista habitual de *El País*. Des del 1976 ha emprat el pseudònim de Joaquim Pi de Vallvert per publicar articles d'humor a la premsa.

Articles a VS

Joan Lluís Vives: Un exiliat valencià. VS 74, p. 32-34.

Tribuna libre: El descrèdit d'una antiga paraula. VS 90, p. 24-26.

Crítica: Libros: Sobre la ideologia blasquista. VS 95, p. 48-49.

Un dia o altres es desfarà el empastre. VS 113, p. 41.

Rèquiem per unes ulleres. VS 114, p. 23.

Mallorca o donar lliçons a UCD. VS 118, p. 25.

Josep Guia i Marín (València, 1947)⁴⁸⁰ - Assagista, professor de matemàtiques i activista polític. Al llarg de la seva trajectòria ha estat detingut, multat i processat en diverses ocasions per les seves idees i actuacions en favor de l'independentisme dels Països Catalans. Com a dirigent del PSAN ha desenvolupat una intensa tasca en favor de la cultura i la llengua catalanes, i ha merescut premis com de l'activitat cívica catalana que li va atorgar la fundació Jaume I el 1986. D'entre les seves publicacions destaquen els assaigs que ha dedicat a la qüestió nacional, com ara *Països Catalans i llibertat* (1983), *És molt senzill, digueu-li Catalunya* (1985), *Des de la Catalunya del Sud* (1987), *València, 750 anys de nació catalana*, que va guanyar el premi d'assaig Joan Fuster del 1988, i *Catalunya descoberta* (1990). També s'ha de ressenyar la seva activitat com a estudiós de la literatura medieval valenciana, en temes com l'anàlisi fraseològica i al respecte de obres com el *Tirant lo Blanc*. Dins d'aquesta línia d'investigació destaquen els llibres *De Martorell a Corella. Descobrint l'autor del Tirant lo Blanc* (1996) o *Els primers reculls de proverbis catalans*, premi Valeri Serra i Boldú del 1996. En l'actualitat continua amb la seva tasca cívica, sense abandonar els estudis literaris i els de teoria matemàtica, exerceix com a doctor al departament d'Àlgebra de la Universitat de València, dins la qual ha estat vicerector d'Estatuts, i presideix la junta electoral. És soci de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

Obra

Crítica literària o assaig

Països Catalans i llibertat. Sant Boi de Llobregat: Lluita, 1983.

És molt senzill: digueu-li Catalunya. Barcelona: El Llamp, 1985.

Des de la Catalunya del sud. Sant Boi de Llobregat: Lluita, 1987.

València, 750 anys de nació catalana. València: Tres i Quatre, 1988.

Catalunya descoberta. València: Lluita, 1990.

De Martorell a Corella. Descobrint l'autor del Tirant lo Blanc. Catarroja-Barcelona: Afers, 1996.

Els primers reculls de proverbis catalans (amb Maria Conca). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996.

Fraseologia i estil. Enigmes literaris a la València del segle XV. València: Tres i Quatre, 1998.

⁴⁸⁰ Biografia consultada a: http://www.escriptors.cat/autors/guiaj/pagina.php?id_sec=466, es.wikipedia.org/wiki/Josep_Guia, blocs.mesvilaweb.cat/josepguia y www.naciodigital.cat/.../josep/guiia/.../autonomistes

Ficció i realitat a l'Espill. Una perspectiva fraseològica i documental. València: Publicacions de la Universitat de València, 2010.

Altres

El Tractat d'Almïçra, 750 anys (1244-1994) [edició revisada i ampliada per M. Conca i J. Guia, a partir del text original de S. Domènech (1979)]. València: Universitat de València, 1994.

Per l'autonomia universitària. Commemoració dels 15 anys dels Estatuts de la Universitat de València (Josep Guia, coord.). València: Universitat de València, 2001.

Premis

Guanyador de la III Olimpíada Matemàtica (1966).

Becari de la Real Sociedad Matemática Espanyola (1966-71).

Becari de Formació de Personal Investigador (1971-74).

Premi Activitat cívica catalana de la Fundació Jaume I (1986).

Premi de assaig Joan Fuster (1988).

Premi de cultura popular Valeri Serra i Boldú (1995).

Premi a la unitat de la llengua catalana Manuel Sanchis Guarner (1997).

Premi Tio Canya (2002).

Articles a VS

Un país docil? VS 53, p. 13.

Independència. VS 111, p. 37.

Juan José Millás (Valencia, 1946)⁴⁸¹ – És actualment un dels escriptors més respectats i exitosos en llengua espanyola. Després de viure a València els primers anys de la seua vida, es va traslladar amb la seua nombrosa família a Madrid (1952). En la universitat va començar Filosofia i Lletres, que va abandonar al tercer any. La seua primera novel·la estava influïda per Julio Cortázar mentre la segona ja li va obrir les portes de la crítica. Gràcies a un entusiasta membre del jurat, Juan García Hortolà, va poder publicar després *Visión del ahogado* (1977) i *El jardín vacío* (1981) en la prestigiosa editorial Alfaguara. Però la seua novel·la més popular, i també la més

⁴⁸¹ Biografia consultada a diferents pàgines web: es.wikipedia.org/wiki/Juan_José_Millás, <https://www.escriitores.org/biografias/312-juan-jose-millas> o <http://www.epdlp.com/escritor.php?id=2042>

transcendent per a la seua obra gràcies a escriure-la amb la llibertat de no pensar en la crítica, va ser *Papel mojado* (1983). Simultàniament va començar a col·laborar en la premsa amb un gran èxit, com a fruit de la seua imaginació i el seu insubornable compromís amb els desfavorits. En la seua nombrosa obra, d'introspecció psicològica en la seua majoria, qualsevol fet quotidià es pot convertir en un succés fantàstic. Per a açò va crear un gènere literari personal, el *articuento*, en el qual una història quotidiana es transforma per obra de la fantasia en un punt de vista per a mirar la realitat de forma crítica. Les seues columnes dels divendres en *El País* han aconseguit un gran nombre de seguidors per la subtileza i originalitat del seu punt de vista per a tractar els temes de l'actualitat, així com pel seu gran compromís social i la qualitat del seu estil. En el programa *La Ventana* de la Cadena SER disposa d'un espai en el qual anima els oients a enviar petits relats sobre paraules del diccionari. Les seues obres han sigut traduïdes a vint-i-tres idiomes. En el mes de maig de 2006 va ser nomenat doctor honoris causa per la Universitat de Torí. El 15 d'octubre de 2007 va ser guardonat amb el Premi Planeta per la seua novel·la autobiogràfica *El mundo*, unes memòries d'infància, quasi d'adolescència. El 3 de desembre de 2007 va ser també nomenat doctor honoris causa per la Universitat d'Oviedo al costat del poeta asturià Ángel González. El 13 d'octubre de 2008 li va ser concedit el Premi Nacional de Narrativa.

Obres

Cerberos son las sombras (1975).

Visión del ahogado (1977).

El jardín vacío (1981).

Papel mojado (1983).

Letra muerta (1984).

El desorden de tu nombre (1987).

Primavera de luto y otros cuentos (1989).

La soledad era esto (1990).

Volver a casa (1990).

Ella imagina (1994).

Tonto, muerto, bastardo e invisible (1995).

Algo que te concierne (1995).

Trilogía de la soledad (1996).

El orden alfabético (1998).

No mires debajo de la cama (1999).
Cuerpo y prótesis (2000).
Articuentos (2001).
Numeros pares, impares e idiotas (2001).
Dos mujeres en Praga (2002).
Los sueños se cumplen (2002).
Cuentos de adúlteros desorientados (2003).
Hay algo que no es como me dicen (2004).
Todo son preguntas (2005).
María y Mercedes (2005).
La ciudad (2005).
El ojo de la cerradura (2006).
Laura y Julio (2006).
Sombras sobre sombras (2006).
El mundo (2007).
Los objetos nos llaman (2008).
Lo que sé de los hombrecillos (2010).
Articuentos completos (2011).

Premis

1975 - Premi Sésamo de Novela
1990 - Premi Nadal
1999 - Premi de Periodisme Mariano de Cavia
2000 - Premi Periodística de la Fundació Germán Sánchez Ruipérez
2002 - Premi Primavera
2002 - Premi Nacional de Periodisme Miguel Delibes
2005 - Premi de Periodisme Francisco Cerecedo
2007 - Premi Planeta
2008 - Premi Nacional de Narrativa
2009 - Premi Don Quijote de Periodisme

Article a VS

La respiración anaerobia. VS 67, p. 31.

Terenci Moix (Barcelona, 1943-2003)⁴⁸² - Pseudònim de Ramon Moix. De formació autodidàctica, treballà en tota mena d'oficis. Residí a Londres. Es donà a conèixer com a narrador amb *La torre dels Vicis Capitals* (1968), que representà una ruptura temàtica amb la tradició de postguerra i amb el realisme històric. La seva obra s'ha centrat en gran part en la crítica i la mitificació dels valors de la cultura, l'educació o el sexe, temàtica desenvolupada a *Onades sobre una roca deserta* (1969), *El dia que va morir Marilyn* (1969), *Món mascle* (1971) i *Sadístic, esperpèntic i àdhuc metafísic* (1976). Professional de les lletres ha col·laborat en mitjans de comunicació escrita com *Tele-Exprés*, *Tele-Estel*, *El Correo Catalán*, *Destino*, *Nuevos Fotogramas*, en la qual pogué desenvolupar la seva passió pel cinema, *Serra d'Or* i a *El País*. També ha publicat llibres de viatges, *Terenci del Nil* o *Viatge sentimental a Egipte* (1971) i *Terenci als USA* (1974); ha escrit assajos com *Los cómics, arte para consumo y formas pop* (1968) o *El sadismo de nuestra infancia* (1970). Les entrevistes que li han estat fetes les ha recollit a *Preguntar no és ofendre* (1975). Ha conreat el teatre amb *Tartan dels micos contra l'estreta de l'Eixample* (1974) i ha col·laborat junt amb J.M. Benet i Jornet a *Quan la ràdio parlava de Franco* (1980). Ha fet una notable versió de Hamlet, a més d'altres versions i guions per a la televisió. S'ha decantat per la utilització del castellà en les seves últimes obres *Amami, Alfredo* (1984), *No digas que fue un sueño* (1986), *El sueño de Alejandria* (1989) o la publicació dels tres volums de les seves memòries, sota el títol genèric de *El peso de la paja*. L'any 2003 fou guardonat amb el premia Fernando Lara de novel·la per *El Arpista ciego* (2002). Morí a Barcelona la primera setmana del mes d'abril de 2003 d'un emfisema pulmonar.

Articles a VS

L'ultim senyor de Bearn: Els àngels rebels de Villalonga. VS 107, p. 44-45.

Gustau Muñoz (València, 1951)⁴⁸³ - És un economista, assagista i traductor valencià. Començà la seua activitat política el 1966 sent estudiant de batxiller i

⁴⁸² Biografia consultada a diferents pàgines web: www.lecturalia.com/autor/188/terenci-moix, [www.wikipedia.org/wiki/Terenci_Moix](http://es.wikipedia.org/wiki/Terenci_Moix), www.xtec.cat/~jducros/Terenci%20Moix.html o http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0043091

⁴⁸³ Biografia de Gustau Muñoz consultada a l'annex del llibre de Francesc Viadel *Valencianisme, l'aportació positiva. Cultura i política al País Valencià (1962-2012)*. València. Publicacions de la Universitat de València. 2012. Pàgina 358 i a diferents webs, cas de http://ca.wikipedia.org/wiki/Gustau_Mu%C3%B1oz_i_Veiga

participant contra el règim franquista. Formà part de les Joventuts Comunistes i després de diversos grups en la universitat, on promogué els Comitès de Curs. Durant una etapa fou membre de la Germania Socialista. Entre 1975 i 1980 fou militant de PCE, que en 1976 es transformà en PCPV. En aquest partit formà part del Comitè del País i posteriorment del Comitè Central i de l'Executiu. Fou responsable de Cultura i organitzà la Primera Conferència Cultural del PCPV, membre de la redacció de l'òrgan del partit *Cal dir* i, a partir de 1980, fou coordinador de la revista *Trellat* i també un dels fundadors de l'agrupament d'Esquerra del País Valencià (AEPV) i de la UPV. Formà part del Consell Polític de la UPV fins al 1989, moment en el que abandonà la UPV quan aquesta formació donà suport a CiU a les eleccions europees. Posteriorment sols ha pres part en l'activisme cultural i cívic com a impulsor de plataformes com País Valencià i Democràcia o Valencians pel Canvi. Llicenciat en Ciències Econòmiques per la Universitat de València, durant un breu període fou professor de política econòmica d'aquesta universitat. La seua activitat professional s'ha centrat en el món de l'edició. Fou un dels editors de la Institució Valenciana d'Estudis i Investigació (IVEI), on exercí com a cap de la redacció de la revista *Debats*. Ha estat fundador i director de les col·leccions d'assaig *Sagitari* (Editorial Germania) i *Arguments* (Tàndem Edicions). A hores d'ara és editor de Publicacions de la Universitat de València, on s'ocupa especialment de les publicacions periodístiques i de les col·leccions *Assaig* i *Breviaris*. És cap de la redacció de la revista *L'Espill* i coordinador d'assaig en *Caràcters*, a més de secretari de redaccions de *Passatges* i cap de redacció (per PUV) de *Transfer*. Ha estat coordinador durant deu edicions del Congrés de Pensament dels Premis Octubre. Ha publicat nombrosos articles en revistes i diaris. És autor dels llibres *Intervencions. Entre cultura i política* (1988), *A l'inici del segle. Un diari de reflexions* (2002) i *L'herència d'una època* (2006). Així mateix és editor del volum *Joan Fuster i l'anàlisi de la realitat social* (PUV, 2009) i *Els reaccionaris valencians. La tradició amargada* (Afers, 2010). Ha traduït més de quaranta llibres al català i al castellà, així com diversos articles. D'entre els autors traduïts destaquen Jacob Burckhardt, Max Horkheimer, Rudolf Hilferding, Johann Wolfgang Goethe, Alain Touraine i Ernest Gellner. Així mateix, ha realitzat i publicat estudis d'història del pensament sobre Marx, Rosa Luxemburg, Rudolf Hilferding, Max Stirner i el valencià Joan Fuster, entre d'altres.

Llibres publicats

Entre cultura i política, Tàndem, 1998.

A l'inici del segle. Un dietari de reflexions, Tres i Quatre, 2002.

Articles a VS

Responsabilitat frente al feixisme. VS 92, p. 32.

La situació de la llengua al País Valencià: Cal llançar aquest debat. VS 117, p. 41.

Rafael Lluís Ninyoles i Monllor (València, 1943)⁴⁸⁴ - És un sociolingüista considerat un dels pares de la sociolingüística catalana, juntament amb Lluís Vicent Aracil i Boned. Estudià el batxillerat amb els jesuïtes al col·legi de Sant Josep. Al mateix temps es dedicà a l'estudi del piano ja que la música és un dels seus interessos predilectes. Després es llicencià en dret i sociolingüística a la Universitat de València i el 1967 viatjà als Estats Units gràcies a una beca del govern nord-americà. Després, entre 1971 i 1991, va treballar com a professor de sociologia a la Facultat de Ciències Econòmiques de València, ha treballat com a expert a la Diputació de València i a la Generalitat Valenciana i actualment ensenya a Facultat de Sociologia de la Universitat d'Alacant. Ell i Aracil van desmuntar el mite del bilingüisme i van introduir el concepte de diglòssia i conflicte lingüístic per a definir la situació lingüística de la llengua catalana. També ha publicat articles a diaris i revistes com *Serra d'Or*, *Gorg*, *Valencia Semanal*, *Cuadernos para el Diálogo* o *El País* sobre el conflicte lingüístic al País Valencià, i ha col·laborat amb el CEIC Alfons el Vell.

Obres

L'opinió pública (1968)

Conflicte lingüístic valencià (1969)

Idioma i prejudici (1971)

Idioma y poder social (1972)

Sociología del lenguaje (1974)

Estructura social y política lingüística (1975)

⁴⁸⁴ Biografia de Rafael Lluís Ninyoles i Monllor consultada a diferents pàgines webs, cas de: http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0046137, ca.wikipedia.org/wiki/Rafael_Ninyoles_i_Monllor o www.babylon.com/definicion/Rafael%20Ninyoles%20i%20Monllor/

Cuatro idiomas para un estado (1977)

Madre España (1979)

Estructura social i política lingüística (1989)

El País Valencià a l'eix mediterrani (1992)

Informe sociològic de les comarques centrals Valencianes (1996)

Sociologia de la ciutat de València (1996)

Articles a VS

Maximalismos, utopias y otras cosas. VS 1, p. 15.

El joc dels malefics. VS 7, p. 15.

Els més novíssims. VS 13, p. 15.

De la confusió i el conflicte. VS 25, p. 21.

Madre España: El último libro de R. LL. Ninyoles. VS 72, p. 38-39.

Emili Piera Cardó (Sueca, 6 de gener de 1954) - Llicenciat en Ciències de la Informació per la Complutense on realitzà també estudis de Cinematografia. Periodista de premsa, ràdio i TV, guionista de ràdio, TV i cine, humorista en diversos mitjans i escriptor. Fou Premi Llibertat d'Expressió (1984) de la Unió de Periodistes i Premi dels Escriptors Valencians (2005) per l'assaig *Dietari de Guerra*. Finalista dels Premis Octubre per la novel·la *El Punyal d' Abraham* (1996). Altres llibres escrits són la novel·la *L'any de la invasió* (1986) i *La Nostra Cuina* (2002). Autor dels assaigs ambientals: *El cas de l' Albufera* i *L'aigua de tots* (en col·laboració amb Àlex Milian) i de les recopilacions d'articles *El Moscardón* i *Columnas de Agua*, del llibre d'humor *La Cosa Nostra* (en col·laboració amb Ferran Torrent i Manolo Jardí) i de la guia *Passejades per Xàtiva* (en col·laboració amb Juanma Játiva). Publicà junt a Tonino Guitián la novel·la negra d'humor *Asesinato en el Palacio de las Artes (Un mort al Palau, en valencià)*. Coautor del llibre col·lectiu *Nosaltres ex-valencians*. Autor de diversos contes, narracions i relats de viatges publicats de manera dispersa. Ha publicat el llibre de viatges *Camí d'estrelles (Camino de estrellas, en versió castellana)*. Columnista diari al periòdic *Levante-El Mercantil Valenciano*. Col·laborador en diverses publicacions de València, Madrid i Barcelona. Comentarista gastronòmic a la *Cartellera Turia*. Conferenciant, tertulià i col·laborador del Màster de Gestió Ambiental

de la Universitat de València, de les Universitats Menéndez Pelayo y Universitat d'Estiu de Gandia i de l'organització de la Fira del Llibre de València. Fundador del Lobby del Fangar i del Festival Agro-eròtic de l'Alcúdia. Presentador i animador cultural. *Actualment porte a la cartellera de Levante-EMV, l'espai de paisatges i racons Parada y Fonda. També vaig ser delegat de TVE a Eivissa-Formentera i formí part de l'equip que llançà La Dos a les Illes Canàries. He publicat relats i contes en català i castellà a diverses revistes i llibres col·lectius*⁴⁸⁵.

Obres de divulgació

El cas de l'Albufera: zones humides valencianes (1998)

La nostra cuina (2002)

Dietari de guerra (2005)

L'aigua de tots (2006)

El camí de les estrelles (2010)

Guía turística

Passejades per Xàtiva (1994)

Humor

La Cosa Nostra (1990)

Novel·les

L'any de la invasió (1987)

El punyal d'Abraham (1995)

Mort al Palau (1999)

Reculls d' articles

El Moscardón (2000)

Columnas de agua (2006)

Articles a VS

El Aberri Eguna de Herri Batasuna: A pesar del protagonismo del PNV. VS 69, p. 16-17.

Crítica: Libros: Los pasos contados de J. G. Martínez. VS 103, p. 46-47.

⁴⁸⁵ La biografia d'Emili Piera ha sigut extreta de la seua página web personal, complementada amb una entrevista via correu electrònic, en febrero de 2013.

Ramir Reig (Xàtiva, 1936)⁴⁸⁶ - Professor titular d'Història i Institucions Econòmiques de la Universitat de València. Entre les seues obres destaca *Obrers i ciutadans. Blanquisme i moviment obrer, 1898-1905* (València, 1982). Ha participat en diverses obres col·lectives d'història social. Actualment treballa sobre qüestions relacionades amb nivells de vida i organització del treball durant el franquisme. Autor de treballs sobre famílies o personatges com Juan, José i Vicente Lladró Dolz i Luis Suñer Sanchís, Enrique Mariner Gurrea, Nicolau Primitiu Gómez Serrano, Manuel Casanova Llopis i Vicente Casanova Giner, Vicente Noguera Bonora i José Antonio Noguera de Roig, Manuel Gómez Jiménez, Vicente Iborra Gil i Vicente Iborra Martínez, Luis Suñer Sanchís, Carmen Vidal Ballester, Silvino Navarro Vidal i Arturo Virosque Ruiz.

Articles a VS

Alternativas sindicales: Nosotros somos quien somos. VS 8, p. 12.

El 1 de Mayo pendiente. VS 21, p. 13.

Per què hem escrit un llibre i no hem plantat un arbre. VS 27, p. 33.

Sobre el Estatuto del Trabajador: Las razones de nuestro rechazo. VS 101, p. 39.

Las franjas son indiferentes pero no inocentes. VS 109, p. 30-31.

Manuel Sánchez Ayuso (Múrcia, 1941 - València, 8 de novembre de 1982) - En matèria política, va ser un actiu opositor al franquisme. Va estar integrat en la Junta Democràtica i va ser membre del Partit Socialista Popular d'Enrique Tierno Galván, formació amb la qual va concórrer a les eleccions generals espanyoles de 1977, obtenint l'únic escó que va tenir la coalició entre el PSP i el Partit Socialista del País Valencià (Unitat Socialista) en la província de València. Conformat l'ens preautonòmic, va ser Conseller de Sanitat i Seguretat Social. Després de la fusió del PSP i el Partit Socialista Obrer Espanyol, es va presentar amb aquesta formació en les eleccions de 1979, sent triat de nou diputat, i en les eleccions de 1982, que van donar el govern al PSOE, encara que va morir abans d'arreglar la seua acta de diputat. Així mateix, va ser un dels promotors del corrent Esquerra Socialista, a l'esquerra del PSOE, juntament amb Luis

⁴⁸⁶ Biografia redactada a partir de la informació consultada a pàgines web com: http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0263024, <http://www.numerossueltos.com/ramiroeid.html> y <http://www.lecturalia.com/autor/6284/ramiro-reig>

Gómez Llorente, Francisco Bustelo i Pablo Castellano. Com a economista, va destacar amb una formació molt completa (doctor en Ciències Econòmiques i llicenciat en dret). Va treballar per al Banc d'Espanya, va ser col·laborador extern de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic i membre de la comissió encarregada de la creació de la Borsa de València. Va ser catedràtic de Política Econòmica de la Universitat de València i degà de la Facultat d'Econòmiques. És autor dels llibres *Por un socialismo de izquierdas* (1976) i *Socialismo y crisis. Reflexiones para una alternativa* (1980).

Articles a VS

Respuesta a un artículo desdichado. VS 75, p. 12.

Manuel Sanchis Guarner (València, 9 de setembre de 1911 - 16 de desembre de 1981)⁴⁸⁷ - Fou un filòleg, historiador i escriptor. Fou doctor en Filosofia i Lletres i llicenciat en Dret. Durant la seua època d'estudiant fou membre d'Acció Cultural Valenciana. Treballà al Centro de Estudios Históricos amb els prestigiosos filòlegs espanyols Ramón Menéndez Pidal i Tomás Navarro Tomás. Abans d'acabar la carrera s'incorporà a l'equip d'enquestadors de l'*Atlas Lingüístico de la Península Ibérica* i recorregué els països de parla catalana per fer enquestes per a aquest atlas. Sanchis Guarner va ser un dels participants en l'elaboració de les Normes de Castelló. Defensava que el valencià és una modalitat dialectal d'una llengua comuna compartida amb diferents variants a Catalunya i Balears, però mai subordinada o inferior a elles. Idees que va exposar al llibre *La llengua dels valencians*, argumentant que ningú en el passat havia discutit la unitat de la llengua al País Valencià. Va participar en la Guerra Civil defensant la legalitat republicana. Per la qual cosa va ser represaliat durant el franquisme, passant pel camp de concentració de presoners polítics de Salamanca fins a complir la seua condemna a un penal de Madrid (1939-1943). Estigué bandejat a Mallorca entre 1943 i 1959 (període en el qual es produeix la seua col·laboració amb Francesc de Borja Moll en l'elaboració del DCVB i en la revista literària *Raixà* (1953) i en el qual va descobrir i estudiar el valencià que es parla a la comarca murciana d'El Carxe. El 1959 va tornar a València com a professor de francès

⁴⁸⁷ Dades extretes de http://es.wikipedia.org/wiki/Manuel_S%C3%A1nchez_Ayuso

a l'Institut San Vicente Ferrer fins que el 1960 va ser nomenat professor no numerari a la Universitat de València. En els primers anys seixanta va ingressar en l'Institut d'Estudis Catalans i va ser expulsat de la societat cultural Lo Rat Penat per la seua defensa de la unitat de la llengua. El 1966 va ingressar en la Real Academia de la Historia. Després de la mort de Franco fundà l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. El 1978 pateix un atemptat amb bomba per part de sectors de la ultradreta després d'una manifestació conjunta d'AP, GAV, Fuerza Nueva... L'any següent rebé un paquet bomba camuflat dins de torrons, el qual no obrí gràcies als seus coneixements adquirits com a militar. També va rebre múltiples amenaces, tant per correu com en forma de pintades amenaçadores a la porta de sa casa. El jutge no condemnà ningú per cap d'aquests fets, la qual cosa anà apagant la seua salut fins que pel desembre de 1981 s'aturà per sempre el batec del seu cor. La seua mort causà un profund impacte dins del panorama valencià. El seu llegat, però, continua ben viu en el panorama valencianista.

Obres

Crítica literària o assaig

La llengua dels valencians. València: l'Estel, 1933.

Els poetes romàntics de Mallorca. Palma: Moll, 1950.

Gramàtica valenciana. València: Torre, 1950.

Els poetes insulars de postguerra. Palma: Moll, 1951.

Calendari de refranys. Barcelona: Barcino, 1951.

Els vents segons la cultura popular. Barcelona: Barcino, 1952.

Les barraques valencianes. Barcelona: Barcino, 1952.

València visigòtica. Assaig de síntesi. València: Torre, 1953.

Els parlars romànics anteriors a la reconquesta de València i Mallorca. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1955.

Els molins de vent a Mallorca. Barcelona: Barcino, 1955.

Els noms catalans de la cuereta (Motacilla alba). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1956.

El cant de la Sibil·la. Antiga cerimònia nadalenca. València: Institució d'Alfons el Magnànim, 1956.

L'Ideal Cavalleresc definit per Ramon Llull. Palma: Maioricensis Schola Lullistica, 1958.

- Cançoneret valencià de Nadal*. València: Torre, 1960.
- Prehistoria i antiguitat*, [amb Miquel Tarradell]. Dins *Història del País Valencià*, vol. 1. Barcelona: Edicions 62, 1961.
- Els parlars romànics de València i Mallorca anteriors a la Reconquista*. València: Institució d'Alfons el Magnànim, 1961.
- Poetes universitaris valencians 1962*. València: L'Estel, 1962.
- Els moros valencians i el Cid: literatura, historisme i historicisme*. València: Successor de Vives Mora, 1962.
- Els pobles valencians parlen els uns dels altres*. València: L'Estel / Eliseu Climent, 4 vol., 1963-1983.
- Els valencians i la llengua autòctona durant els segles XVI, XVII i XVIII*. València: L'Estel, 1963.
- Els noms catalans de l'oronella: hirundo rustica*. Madrid: Gredos, 1963.
- Dos dominics coetanis en les antípodes literàries: Antoni Canals i Sant Vicent Ferrer*. València: successor de Vives-Mora, 1966.
- Contribució al nomenclàtor geogràfic del País Valencià*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1966.
- Mentalitat i costums dels valencians quatrecentistes*. València: Marí Montañana, 1968.
- Les generacions literàries de la Renaixença Valenciana*. València: Lo Rat Penat/Fermar, 1968.
- Renaixença al País Valencià*. Estudi per generacions. València: Tres i Quatre, 1968; Barcelona: Edicions 62, 1968.
- La ciutat de València. Síntesi d'Història i de Geografia Urbana*. València: Publicacions del Cercle de Belles Arts, 1972.
- Per a una caracterització valenciana*. València: Publicacions del Archivo Municipal de Valencia, 1972.
- Estimem la nostra llengua* [amb Josep Melià]. València: Gorg, 1973.
- Les Trobes en lahors de la Verge Maria*. València: Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de València, 1974.
- Jaume I, el Conqueridor*. Barcelona: Barcino, 1976.
- València, els seus grans gravadors i la gran aventura d'Ernest Furió*. València: Vicent Garcia Editors, 1977.
- El sector progressista de la Renaixença Valenciana*. València: Universitat de València, 1978.

La processó valenciana del Corpus. València: Vicent Garcia Editors, 1978.

Aproximació a la història de la llengua catalana. Creixença i esplendor. Barcelona: Salvat, vol. 1, 1980.

Els inicis del teatre valencià modern 1845-1874. València: Institut de Filologia Valenciana, 1980.

De la terra i la gent del país teu. Crestomatia de prosistes valencians moderns (1900-1981). València: Fundació Birlanga-Fuster, 1985. (A cura d'Antoni Ferrando).

En defensa de la llengua. Alzira: Fund. Bromera, 2007.

Obres completes

Per a una caracterització valenciana. València: Tres i Quatre, vol. 1, 1976.

Els pobles valencians parlen els uns dels altres I. València: Tres i Quatre, vol. 2, 1982.

Els pobles valencians parlen els uns dels altres II. València: Tres i Quatre, vol. 3, 1982.

Els pobles valencians parlen els uns dels altres III. València: Tres i Quatre, vol. 4, 1982.

Els pobles valencians parlen els uns dels altres IV. València: Tres i Quatre, vol. 5, 1983.

Teatre i Festa I. De Nadal a Falles. València: Tres i Quatre, vol. 6, 1987. (Edició i pròleg d'Alfons Llorens)

La ciutat de València: geografia, història i art del País Valencià. València: Tres i Quatre, vol. 1, 2007. (Nova Obra Completa).

El Regne de València. València: Tres i Quatre, vol. 2, 2009. (Nova Obra Completa).

Altres

Joan Fuster, correspondència. València: Tres i Quatre, vol. 4, 2000. (Epistolari).

Lletres de la resistència (1939-1981). València: Afers, 2005. (Epistolari).

Epistolari Joan Coromines & Manuel Sanchis Guarner. Barcelona: Fundació Pere Coromines, 2006. (Epistolari).

Premis

Premi Cerdà Reig de la Diputació Provincial de València (1963).

Premi Cerdà Reig de la Diputació Provincial de València (1974).

Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (1974).

Premi de la Unitat de la Llengua (1981): Aproximació a la Història de la Llengua Catalana, vol. 1.

Premi pòstum de la Diputació de València (1982).

Medalla de la Universitat de València (1996).

Articles a VS

Sant Vicent Ferrer, hoy. VS 3, p. 21.

1930/1978, dos plantejaments distints. VS 10, p. 15.

Mal camí per al cinema valencià: Del Fava de Ramonet al Virgo de Vicenteta. VS 15, p. 21.

El mal que vingue d'Almansa. VS 20, p. 31-34.

Vicent Sanchis i Llàcer (València, 1961)⁴⁸⁸ - Periodista valencià, professor de la Facultat de Ciències de la Comunicació de la Universitat Ramon Llull de Barcelona. És vicepresident d'Òmnium Cultural. Llicenciat en Ciències de la Informació per la Universitat Autònoma de Barcelona, ha estat director del setmanari *El Temps*, de la revista *Setze*, suplement en català de *Cambio 16*, del diari *El Observador* i del diari *Avui* entre el 1996 i el 2007. Presideix el Consell Editorial de la Corporació Catalana de Comunicació SL. També ha estat director i guionista de diversos programes de televisió a TVC i a Barça TV. El 27 de setembre de 2012 rebé el 33è premi Carles Rahola per un assaig sobre el País Valencià, cinquanta anys després de la publicació de l'obra més famosa de l'escriptor de Sueca Joan Fuster, *Nosaltres els valencians*. D'ençà 2012 és de nou director del setmanari *El Temps*.

Obres

Franco contra Flash Gordon (2009)

Valencians, encara (2012) Premi Carles Rahola d'assaig de 2012

Articles a VS

San Sebastián 78: Bajo el signo de la mediocridad. VS 40, p. 42.

⁴⁸⁸ Biografia de Vicent Sanchis i Llàcer consultada a pàgines web com: http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0243848 i ca.wikipedia.org/wiki/Vicent_Sanchis_i_Llàcer

Entrevista: Gonzalo Herralde habla de El Asesino de Pedralbes: José Luis disfruta contando su crimen. VS 43, p. 36-37.

Entrevista: Bertolucci habla de La luna: Lo pillamos en San Sebastián. VS 89, p. 41-43.

San Sebastián 79: Cine de las nacionalidades. VS 89, p. 44-45.

Anna Torralva (San Fernando, 1957) – La seua família es trasllada de Cartagena a València en 1979, heretant Anna la passió per la fotografia del seu pare, Esteban Torralva. És en el Cap i Casal on estudia pintura mentre col·labora en publicacions com VS. En 1986 obté la llicenciatura de Belles Arts per la Universidad Complutense de Madrid. Després té ocasió de treballar per al periòdic *El País* i el seu dominical, feina que manté durant una bona quantitat d'anys, introduint fotografies també al suplement de literatura Babelia. Durant la seua carrera s'ha especialitzat en el retrat, creant serials que han sigut exposats de forma permanent a la galeria de retrats dels magistrats del Tribunal Constitucional en Madrid. També ha estudiat mitjançant la imatge l'antropologia i el paisatge de la regió murciana. Combina les incursions fotogràfiques amb la docència a la Facultad de Bellas Artes de la Universidad de Salamanca.

Maria Aurèlia Capmany (Barcelona, 1918-1991)⁴⁸⁹ - Novel·lista, autora de teatre i assagista. És una de les escriptores catalanes més polifacètiques. Estudia a l'Institut-Escola i es llicencia en Filosofia. Treballa com a gravadora de vidre i com a mestra a l'ensenyament secundari. El 1947 queda finalista del premi de novel·la Joanot Martorell amb *Necessitem morir* i el guanya l'any següent amb *El cel no és transparent*. El seu prestigi com a narradora li arribarà, però, el 1956 amb l'obra *Betúlia*. El 1959 funda amb Ricard Salvat l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual, on exerceix de professora, fa d'actriu, de directora i de traductora. També hi estrena tres obres pròpies. En aquesta mateixa etapa és quan apareixen dues novel·les bàsiques en la seva producció, escrites anteriorment, *El gust de la pols* i *Un lloc entre els morts*, premi Sant Jordi 1968. Com a assagista, dedica nombrosos articles als temes al voltant de la dona i també sobre

⁴⁸⁹ Biografia extreta de la pàgina web d'escriptors.cat, amb altres referències per ampliar la informació: http://www.escriptors.cat/autors/capmanyma/pagina.php?id_sec=414

diversos aspectes de la cultura i de la societat catalana. Es dedica també al guionatge de ràdio i televisió. En el seu vessant de política és regidora i responsable de les àrees de Cultura i d'Edicions de l'Ajuntament de Barcelona i membre de la Diputació de Barcelona, des del 1983 fins a la seva mort. Va ser membre de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

Articles a VS

Maledicència i/o xafarderia. VS 50, p. 26-27.

Joan Bosch (?) - Intervenció esporàdica la de Joan Bosch a VS, amb tres articles entre els números 34 i 38, situats entre juliol i setembre de 1978. Tanmateix són de gran importància al ser tres entrevistes de calat amb personatges de la rellevància d'Antonio Gala, Carles Mira i Paco Umbral.

Articles a VS

Entrevista: Antonio Gala: Los valencianos son muy árabes. VS 34, p. 22-24.

Entrevista: Paco Umbral, cronista de la Villa: El éxito es una estupidez. VS 36, p. 35.

Entrevista: Carles Mira, director de El Padre Vicente: Mi película no insulta a ningún santo. VS 38, p. 34-35.

Luis Carbonell (?) – El periodista fou un dels escriptors més prolífics de VS en els primers nou números, escrivint un article per setmana durant els dos mesos inicials, sobretot amb informacions relacionades amb la política.

Articles a VS

Una presencia política. VS 1, p. 06.

El centralismo derrotó a la preautonomía. VS 2, p. 06.

El Imparcial. VS 3, p. 06.

La Dama de Elche. VS 4, p. 06.

Autonomía vasca. VS 5, p. 06.

La mejor RTVE de España. VS 6, p. 06.

Alianza anti-PCE. VS 7, p. 06.

Salvar la historia. VS 8, p. 06.

Política norteafricana. VS 9, p. 06.

Josep Antoni Comes Ballester (?) – Director de la revista *Saó* entre juliol de 1976 i novembre de 1987, Comes Ballester protagonitzà la seua incursió a VS amb diferents articles situats en èpoques distants i sense continuïtat. Així, signà sis informacions relacionades en el món de la religió catòlica, apartat del qual era coneixedor al ser sacerdot. Els seus articles, especialment, vinculen els aspectes de la religió amb el valencianisme, tret que ha definit a la revista *Saó* des dels seus inicis.

Articles a VS

Capellans i consciència valenciana. VS 46, p. 12.

Capellans, treball i classe de religió. VS 64, p. 15.

Pluralisme de i en els centres escolars. VS 76, p. 14.

Crítica: La involució de l'Església. VS 110, p. 48-49.

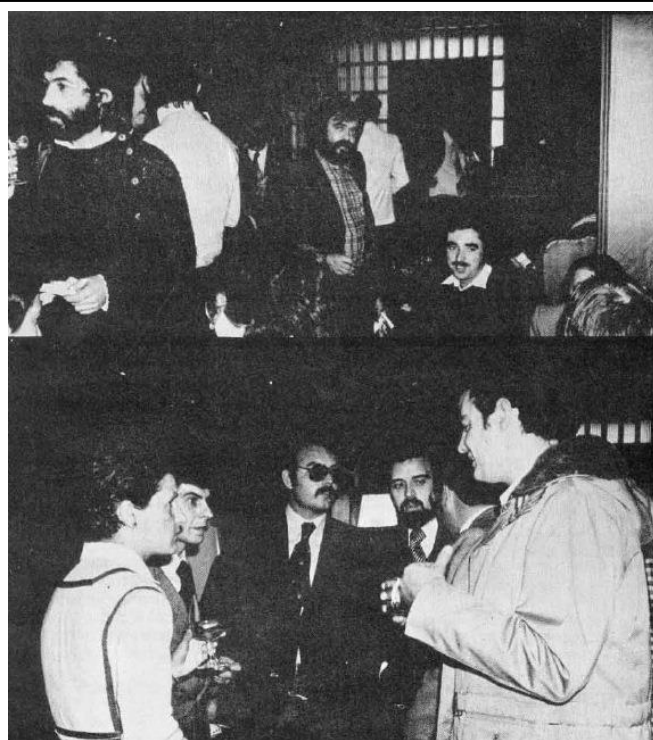
Crítica: Religión: Els diners de la Església. VS 111, p. 48-49.

Crítica: Religión: No volem el ossos, volem la llengua de Sant Vicent. VS 112, p. 47-49.

9.5. Les imatges de VS

Presentació en societat de *Valencia Semanal* en l'Associació de Premsa Valenciana, a principis de desembre de 1977. En la imatge, el president de l'associació informativa, José Barberá, un dels màxims promotors de VS com Ernest Sena i el primer director de la publicació, José Luis Torró, durant els parlaments de la presentació.

Alguns dels periodistes presents en la inauguració.

Les pressions contra la revista valencianista apareixen arreu del País i es transformaren en pintades, agressions físiques, col·locació d'artefactes explosius i amenaces.

La pressió de l'aparell post-franquista arribà a traduir-se en la instal·lació d'un paquet bomba a la porta de la redacció de *Valencia Semanal*.

Pintades en la porta de la seu de *Valencia Semanal*, en 1979.

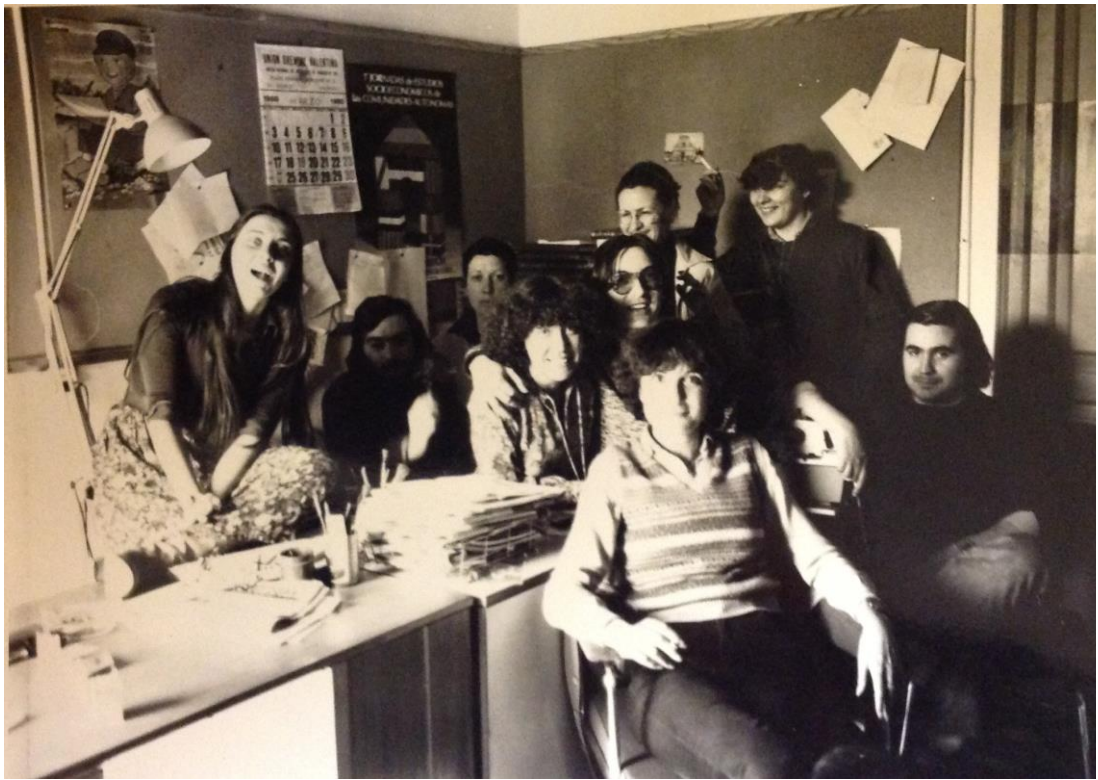

Col·lectiu B. Pérez a l'eixida del jutjat després de declarar per una denuncia. En la fotografia: Miquel Angel Villena, Emilia Bolinches, Rosa Solbes, Jordi Pérez Boix, Emili Piera, Jesús Sanz, Ferran Belda i Pilar López Surroca.

L'equip B. Pérez al lliurament dels Premis Llibertat d'Expressió de l'associació de periodistas valencians. D'esquerra a dreta, Jesús Sanz, presentador, Rosa Solbes, Emilia Bolinches, Jordi Pérez, Xavier Vinader (premiat per un reportatge sobre la violència feixista a Catalunya), Pilar López, Emili Piera, Ferran Belda y Miguel Ángel Villena. Els premis tingueren lloc al complex Devesa Gardens del Saler en 1979.

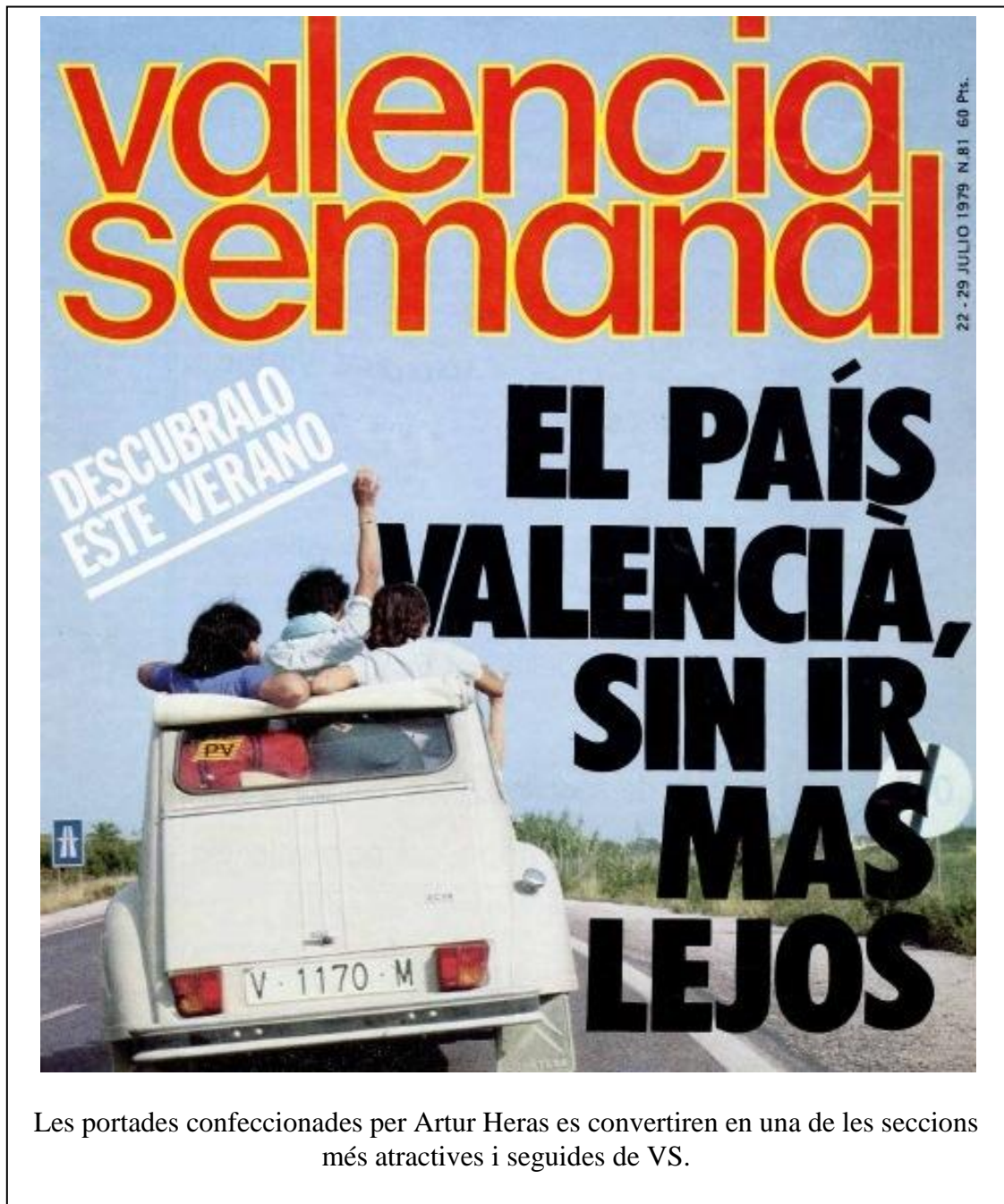

Redacció de *Valencia Semanal*, amb (d'esquerra a dreta) Rosa Solbes, Miguel Ángel Villena, Pilar López, Milagros Julve (secretària), Rafa Ventura-Melià, Emilia Bolinches, Paqui Llorens (secretària), Kica Sena i Toni Paricio.

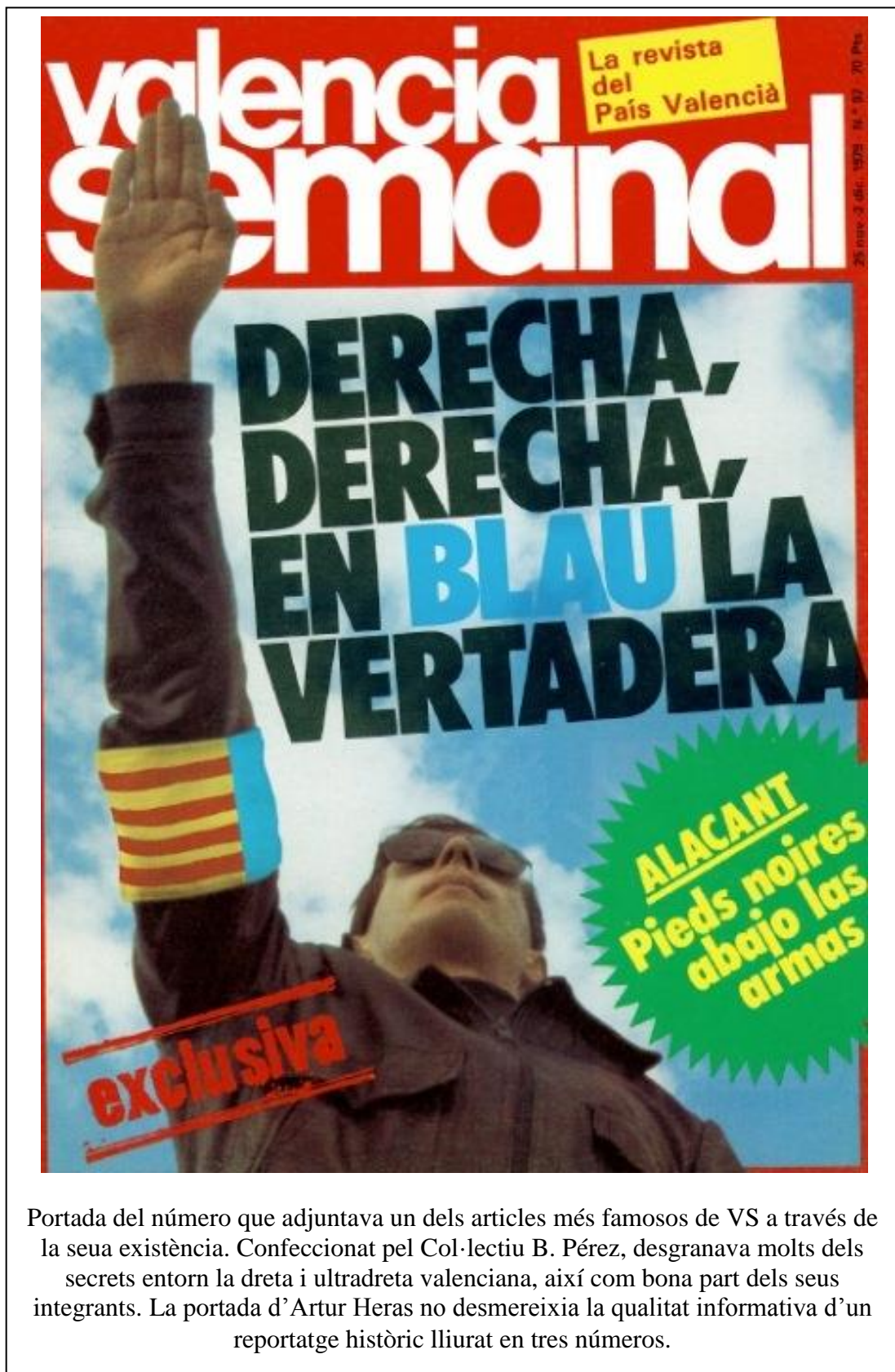

Esmorzar en un bar situat en front de la redacció de VS, situada en el carrer Sorní. A la fotografia: Emili Piera, Emilia Bolinches, Manuel Peris i Toni Paricio.

Les portades confeccionades per Artur Heras es convertiren en una de les seccions més atractives i seguides de VS.

Portada del número que adjuntava un dels articles més famosos de VS a través de la seua existència. Confeccionat pel Col·lectiu B. Pérez, desgranava molts dels secrets entorn la dreta i ultradreta valenciana, així com bona part dels seus integrants. La portada d'Artur Heras no desmereixia la qualitat informativa d'un reportatge històric lliurat en tres números.

9.6. Referències a la premsa del moment

El periòdic *El País*, després de digitalitzar moltes de les seues notícies, ofereix encara hui a internet algunes de les informacions que va publicar en els anys setanta i vuitanta sobre VS, sobretot vinculades, com es pot observar, amb l'engegada del projecte periodístic i les denúncies i judicis, esdevinguts fins i tot després del tancament de la publicació nacionalista, contra alguns dels seus periodistes pels reportatges, sobretot, sobre la dreta i extrema dreta valencianes (sense conseqüències judicials en cap dels casos). Algunes de les informacions estan redactades per professionals que també col·laboraven en VS, demostrant el limitat món de la informació (sobretot de caire progressista) que es gaudia encara en aquell moment.

*Presentada la revista Valencia Semanal*⁴⁹⁰

Jaime Millás, València, 8 de desembre de 1978

Profesionalidad e independencia son las dos características del primer semanario valenciano de la democracia, Valencia Semanal, presentado ayer en la Asociación de la Prensa. En el acto intervinieron José Luis Torró, director; Ernest Sena, consejero delegado de la empresa editora PUVASA, y José Barberá, presidente de la Asociación de la Prensa. En el editorial del primer número, cuya tirada ha sido de veinte mil ejemplares, se afirma que no es una revista de partido o grupo de presión, que no trata de ser objetiva, sino veraz y honesta, y que sus objetivos serán la democracia y la autonomía para el País Valenciano. La UCD en Valencia, Sagunto en la calle, informes sobre el estatuto de autonomía, declaraciones de Jorge Semprún («Carrillo es el tapón del PCE»), el bingo, ocupan las 44 páginas, junto con las habituales secciones de un semanario moderno de información general.

Anys després de la desaparició de la publicació encara seguien apareixent notícies a la premsa sobre els processos judicials contra els periodistes de VS. Cap fructificà en condemna contra els treballadors.

⁴⁹⁰ Información digitalizada por el periódico *El País*. Se puede consultar en la dirección electrónica: http://elpais.com/diario/1977/12/08/sociedad/250383608_850215.html

Procesados por tercera vez cinco redactores de Valencia Semanal⁴⁹¹

Manuel Muñoz, València, 12 de noviembre de 1978

Cinco periodistas de la desaparecida revista Valencia Semanal han sido procesados como presuntos autores de un delito de "injurias graves por escrito y con publicidad". El juez ha decretado su libertad provisional bajo fianza de 250.000 pesetas por cada uno de ellos y hasta el momento no hay petición fiscal de pena. Se trata de la tercera vez que este colectivo es procesado bajo la misma acusación. Los cinco periodistas - Emilia Bolinches, Jesús Sanz, Ferrán Belda, Rosa Solbes y Miguel Ángel Villena- firmaban, con el nombre de Colectivo B. Pérez, un reportaje publicado el 25 de noviembre de 1979 en la revista Valencia Semanal y titulado "Derecha, derecha, 'en blau' la verdadera", título que parafrasea irónicamente el eslogan de los grupos anticatalanistas: "Senyera, senyera, amb, blau la verdadera" ("Bandera, bandera, con azul la verdadera"). El denunciante es el comerciante Rafael Martínez Montoliú, apodado Mannix y miembro del Grup d'Acció Valencianista (GAV). En el reportaje se denunciaban las actividades violentas del GAV y se citaba a algunos de sus miembros, entre ellos a Rafael Martínez.

En concreto, se hacía alusión a las agresiones de que fue objeto el alcalde de Valencia, Ricard Pérez Casado, el 9 de octubre de 1979, durante la celebración del Día del País Valenciano, por parte de elementos anticatalanistas y ultraderechistas. En este marco, se hablaba en el reportaje de las actividades del GAV y se dedicaban a esta, organización y a sus miembros calificativos como "porristas profesionales", "insultan, amenazan y agreden a personas", "violencia fascista", "agresiones de tipo nazi" y otros parecidos. También por este mismo reportaje, los cinco miembros del Colectivo B. Pérez ya fueron juzgados y absueltos del supuesto delito de injurias graves por escrito y con publicidad. En aquel caso el demandante fue Salvador Tarazona, otra de las personas citadas, junto al ahora demandante Rafael Martínez, y la vista se celebró el pasado mes de abril.

El mismo equipo está procesado además, con idéntica acusación, en virtud de una querrela interpuesta por la organización provincial de Fuerza Nueva en Valencia. No se trata del mismo reportaje, sino de una serie de informaciones tituladas "El fascio valenciano con nombres y apellidos". Se espera que la vista de esta causa se celebre en las próximas semanas.

⁴⁹¹ El País: http://elpais.com/diario/1982/11/12/sociedad/405903605_850215.html

Cerró en 1980

Valencia Semanal salió a la calle por primera vez en diciembre de 1977 y cerró en mayo de 1980. Pese a haber sido objeto de numerosas demandas, sólo en las tres ocasiones mencionadas las actuaciones judiciales han llegado al procesamiento de redactores de la revista. Estaba dirigida por Amadeu Fabregat y Pilar López.

Seis redactores de 'Valencia Semanal', procesados por cuarta vez por injurias⁴⁹²**Manuel Muñoz, València, 2 de març de 1983**

La Audiencia Provincial de Valencia ha ampliado a seis redactores de la desaparecida revista *Valencia Semanal* el procesamiento inicialmente dictado contra la directora de la publicación, Pilar López, por el Juzgado de Instrucción número siete de Valencia. Se trata de la cuarta vez que estos periodistas son procesados como presuntos autores de injurias por trabajos publicados en *Valencia Semanal*. Además de la directora han sido procesados los redactores Ferran Belda, Emilia Bolinches, Rosa Solbes, Miguel Angel Villena y Jesús Sanz. En esta ocasión, el sumario está en relación con una querrela presentada por miembros de la formación anticatalanista Grup d'Acció Valencianista (GAV), de la que se denunciaban actividades violentas durante 1979 en una serie de reportajes titulados "Derecha, derecha, en blau la verdadera", parodia del eslogan de la derecha valenciana durante aquella época "Senyera, senyera, amb blau la verdadera" (Bandera, bandera, con azul la verdadera).

En concreto, en los trabajos periodísticos se decía que los miembros del GAV desfilaban al paso de la oca, que eran "porristas profesionales", que "insultan y agreden a personas" y otras acusaciones del mismo tono. Los integrantes del Colectivo B. Perez se encuentran procesados y pendientes de juicio en virtud de una querrela del partido recientemente disuelto Fuerza Nueva por las afirmaciones vertidas en otra serie de trabajos que se publicaron en la revista bajo el título general de "El fascio valenciano, con nombres y apellidos", en los que se aludía a las actividades violentas de un buen número de ultraderechistas de la ciudad. También fueron procesados, siempre por injurias, debido a una querrela del miembro del GAV Salvador Tarazona, en relación con la misma serie antes citada. Si bien fueron absueltos por la Audiencia Provincial de Valencia, el querellante recurrió la sentencia. Los seis antiguos miembros

⁴⁹² *El País*: http://elpais.com/diario/1983/03/02/sociedad/415407603_850215.html

de la redacción de 'Valencia Semanal' se entrevistarán hoy con el director general de Medios de Comunicación del Gobierno autónomo, con el fin de solicitar el apoyo de la Generalitat Valenciana.

Agraïments

És evident que aquests treballs de magnitud considerable, en la majoria de les ocasions, per no dir en la totalitat, no són assumibles per la feina única d'una sola persona. Evidentment, no serà l'autor d'aquest estudi qui s'adjudique la responsabilitat plena d'aquesta feina desenvolupada durant quasi una dècada. Principalment, a nivell acadèmic, aquesta tesi doctoral sobre *Valencia Semanal* no hagués sigut possible sense l'ineestimable ajuda dels professors que s'han convertit en els meus mestres per excel·lència i dels qui no sols he après en l'apartat merament investigador. Francesc A. Martínez Gallego, riberenc com jo, s'ha convertit en un referent intel·lectual del qui mai em cansaré d'aprendre, com tampoc d'escoltar. Suposà una autèntica revolució. Amb el pas del temps superà les fronteres de la relació acadèmica per situar-se com un amic, com un bon amic. Els seus treballs han ajudat a comprendre la història del País Valencià, convertint-se ell mateix en història de la nostra xicoteta nació. També ha de situar-se ací un sentit agraïment a la catedràtica Teresa Carnero, sempre al meu costat, immensament accessible, des que vaig començar l'estudi. Un exemple modèlic per a mi. Abans d'accedir a l'alcaldia d'Almussafes, Albert Girona, dirigí els meus primers passos en el món de l'estudi de la revista, mentre fou Ferran Archilés, (un altre dels meus amics amb el que compartisc molt més que amor per la nostra terra i la passió per la història) qui em proposà abraçar l'estudi de la trajectòria de *Valencia Semanal*. Gràcies també al professor Marc Baldó per tenir sempre obert el seu despatx per a les meues continuades preguntes. El meu deute intel·lectual amb tots ells és impagable.

Les innumerables fonts consultades per elaborar l'estudi també han de situar-se en un lloc ben destacat d'aquests agraïments, ja que totes elles em facilitaren l'estudi des del primer minut d'iniciar-lo. Ernest Sena m'acollí a sa casa per accelerar l'anàlisi de la revista d'una forma increïble gràcies a una memòria envejable. Amadeu Fabregat m'ajudà a entendre moltes de les claus d'una revista que es situà en moltes ocasions com una publicació quasi que personalista, mentre Pilar López, Paco Carrasco, Toni Paricio, Emilia Bolinches, Juan José Pérez Benlloch, Rosa Solbes, Artur Heras, Javier Valenzuela, José Luis Torró, Josep Torrent o Ferran Belda, entre molts d'altres, m'aportaren la seua visió sobre la publicació, sobretot observant el calat de la seua transcendència passats els anys. No cal dir-ho, però ho dic, que els errors existents són únicament meus.

Per últim (però ja es sap, no per la menor importància) cal que conste que entenc aquest treball com el resultat d'una etapa de la meua vida. Un període que hagués sigut inexplicable sense les persones que m'envolten dia a dia, en la majoria d'ocasions, menys del que volgués. També ells m'han ajudat a elaborar aquest estudi, potser no en l'apartat de continguts però sí en el suport necessari per abastar un treball d'aquesta dimensió. Els meus amics ho deixaren de ser fa molt de temps per passar a ser germans. Julio Jiménez, Teo Varea, Josep Escandell i Pau Gallego han escrit, sense fer-ho, moltes de les planes d'aquest treball i han aguantat moltes de les angoixes que han aparegut al llarg d'aquests anys de redacció. També als David Pardo, Sergio Juan, Sergi Cerdà i companyia. Altres m'han ajudat a entendre el país en el que visc i a tenir forces per teclejar esta quantitat salvatge de lletres, cas dels meus companys de futbol (on he acostumat a alliberar energies indègudament acumulades) o dels històrics del valencianisme que enfortiren la meua estima per l'essència de la meua terra (Pau Montagudo, Anna Noguera, Fran Mateu i Pep Peris), els meus companys a la universitat de periodisme (Carlos Besó, Joan López, Teresa Gascón, Paloma Avaria, Eugenio Viñas i Pedro Carretero), així com dels meus companys (Pascual Fandós, Carlos Alós, Vicent Borja, Bernat Clari, Vicent M. Pastor, Teresa Juan-Mompó, Salva Vives, Pepe Bohigues, Rafa Puchades, Víctor Tomàs o Eva Melero) a l'edició comarcal del periòdic *Levante-EMV*.

La meua família ho és tot per a mi. El que sóc en la vida és culpa directa dels meus pares i la seua obsessió per fer-me una persona vàlida, autònoma i amb la capacitat per treballar per tenir majors facilitats de les que tingueren ells. Santiago Senso i Rosario Vila són els meus Déus. Els meus germans, Bárbara, Santi i Maria José, són l'explicació primera de la meua felicitat. La resta de la família (inclosos els meus nebots Pau, Santi, Júlia, Iván, Paola i Norman) són una motivació per a ser millor persona cada dia. I, com no, a la meua ineludible Candela Casanova, raó de tot el que sóc i el major tresor de la meua vida.

10. Bibliografia i fonts

- AGUILÓ, Luis (1979): “El voto nacionalista valenciano (UDPV-PSPV)”, a *Las elecciones del 15-6-77 en la circunscripción de Valencia*. València. Universitat de València.
- ALCARAZ, Manuel (2009): *De l'èxit a la crisi. Pamflet sobre política valenciana*. València. PUV.
- ALFÉREZ, A. (1986). *El cuarto poder en España: la prensa desde la Ley Fraga 1966*. Barcelona: Plaza & Janés.
- ANDERSON, Benedict (1991): *Imagined Communities: Reflexions on the Origins and Spread of Nationalism*, Londres, Verso.
- ARACIL, R., MAYAYO, A. i SEGURA, A. (eds.) (2004): *Memòria de la Transició a Espanya i Catalunya. Els mitjans de comunicació*. Barcelona. Publicacion de la Universitat de Barcelona.
- ARCHILÉS, Ferran (1997): «'...o no serà'»: 20 anys de nacionalisme polític al País Valencià». *L'Avenç. Revista de història i cultura*, 214, 26-31.
- ARCHILÉS, Ferran (Coord.) (2010): “Transició política i qüestió nacional al País Valencià”. *Afers* (Catarroja), Vol. XXV. Número 67. Pgs. 561-740.
- ARCHILÉS, Ferran (2012): *Una singularitat amarga. Joan Fuster i el relat de la identitat valenciana*. Catarroja-València. Afers.
- ASSOCIACIÓ D'ESCRITORS ENS LLENGUA CATALANA – Biografies d'alguns dels artífexs de la revista com Josep Lluís Seguí o Rodolf Sirera Turó. <http://www.escriptors.com/>
- AZAGRA, Joaquín y ROMERO, Joan (2007): *País complex. Canvi social i polítiques públiques en la societat valenciana (1977-2006)*. València. PUV.
- BALLESTER, Josep (2006): *Temps de quarentena*. València. PUV.
- BARRERA, C. (1997): “Poder político, empresa periodística y profesionales de los medios en la Transición Española”, *Comunicación y Sociedad*, X (2), pgs. 7-46.
- BARRERA, Carlos (1995): “Factores de cambio en el periodismo de la Transición”. Dins TUSELL, J. i SOTO, Á.: *Historia de la transición y consolidación democrática en España*. Madrid. UNDE i UAM, Vol. 2.
- BASTENIER, Miguel Ángel (2001): *El blanco móvil. Curso de periodismo*. Madrid. El País-Grupo Santillana.

- BELTRÁN, Adolf (1994): *Un país possible (Identitat valenciana i modernització)*. València. L'Eixam.
- BORDERIA ORTIZ, Enrique (2000): *La prensa durante el franquismo: represión, censura y negocio. Valencia (1939-1975)*. Valencia. Fundación Universitaria San Pablo CEU.
- BORDERÍA ORTIZ, Enrique: "La transición periodística en la prensa y la privatización de la prensa del Movimiento: el caso de Levante, 1975-1984", comunicació presentada al VII Congrés de l'Associació de Historiadors de la Comunicació. 25 anys de llibertat d'expressió. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. 2004. Allotjat a Internet en la pàgina http://www.upf.edu/periodis/Congres_ahc/Documents/Sesio2/Borderia.htm
- BORRAT, Héctor (1998): *El periódico, actor político*. Barcelona. Gustavo Gili.
- BURGUERA, Francesc de Paula (1991): *És més senzill encara, digueu-li Espanya*. València. Eliseu Climent Editor.
- CAMPS, Sibila i PAZOS, Luis (1996): *Así se hace periodismo. Manual práctico de periodismo gráfico*. Buenos Aires. Paidós.
- CARDÚS, Salvador (1998): *La prensa diària a les Illes Balears, el País Valencià i Catalunya (1976-1996)*. Fundació Jaume Bofia.
- CARDÚS, Salvador i TOLOSA, Lluís: "La difusió de la premsa diària en els Països Catalans entre 1976 i 1996", article allotjat en Internet a la plana <http://www.uoc.es/jocs/2/articles/cardus/index.html>
- CARNERO, Teresa i ARCHILÉS, Ferran (eds) (2007): *Europa, Espanya, País Valencià. Nacionalisme i democràcia: passat i futur*. València. PUV.
- CASALS MESEGUER, Xavier (2003): *Ultrapatriotas. Extrema derecha y nacionalismo de la guerra fría a la era de la globalización*. Barcelona. Crítica.
- CASASÚS, Josep Maria (1985): *Ideología y análisis de medios de comunicación*. Barcelona. Mitre.
- CASTELLET, Josep Maria (direct.), GIMFERRER, P., GUBERN, R., TAMAMES, R., TUÑÓN DE LARA, M., VÁZQUEZ MONTALBÉN, M. i altres (1977): *La cultura bajo el franquismo*. Barcelona. Ediciones de Bolsillo.
- CASTRO TORRES, C. (2010): *La prensa en la Transición Española, 1966-1978*. Madrid. Alianza Editorial.
- CHULIÁ RODRIGO, Elisa (2001): *El poder y la palabra. Prensa y poder político en las dictaduras. El régimen de Franco*. Madrid. Biblioteca Nueva-UNED.

- COLOMER, Agustí i MONZÓN, August (eds.) (2001): *Emmanuel Mounier i la tradició personalista*. València. PUV.
- CRESPO i DURÀ, Alexandre (2003): *La primavera de Las Provincias 1975-1977*. València: UV. Tesi doctoral inèdita dirigida per Ismael Saz Campos. València.
- CRESPO, Alexandre (2004): "La utilización de la historia como arma política: la Transición valenciana (1975-1983)", en FORCADELL, C. et al. (coords.): *Usos públicos de la Historia*. Zaragoza: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Zaragoza.
- CROZIER, Michel y FRIERBURG, Erhard (1991): *El actor y el sistema. Las restricciones de la acción colectiva*. Madrid: Alianza.
- CUCÓ, Alfons (1989): *País i Estat: la qüestió valenciana*. València. Edicions 3i4.
- CUCÓ, Alfons (1999): *El valencianisme polític. 1874-1939*. Catarroja. Editorial Afers.
- CUCÓ, Alfons: *Roig i blau. La transició democràtica valenciana*. València. Edicions Tàndem Arguments, 2002. 369 pàgines.
- CUENCA, Maria Josep (2003): *El Valencià és una llengua diferent?*. València. Tandem.
- DAVARA TORREGO, Francisco Javier: (2001): *Cuadernos para el Diálogo, un modelo de periodismo crítico*. Madrid: UCM. Tesi doctoral inèdita dirigida per José Luís Martínez Albertos.
- DE CABO, Isabel: *La resistencia cultural bajo el franquismo. En torno a la revista Destino (1957-1961)*. Barcelona. Ediciones Áltera, 2000. 236 pàgines.
- FABREGAT, Amadeu (1974): *Assaig d'aproximació a Falles, folles fetes foc*. València. Edicions 3i4.
- FABREGAT, Amadeu (1977):- *Partits polítics al País Valencià*. València. Edicions 3i4.
- FABREGAT, Amadeu (1978): *Converses extraparlamentàries*. València. Edicions 3i4.
- FAGOAGA, Concha (1982): *Periodismo interpretativo. El análisis de la noticia*. Barcelona. Editorial Mitre.
- FELIP, Josep Maria (2002): *Política y políticos valencianos. 25 años: 1975-2000*. València, Gules.
- FERNÁNDEZ AREAL, Manuel (1971): *La libertad de prensa en España. 1938-1971*. Madrid. Editora Nacional.
- FERNÁNDEZ BARRERO, María Ángeles (2003): *El editorial. Un género periodístico abierto al debate*. Sevilla. Comunicación Social Ediciones y Publicaciones.

- FERRANDIS i IBAÑEZ, Francesc (1998): *La València virtual. Propostes per a la renovació valencianista*. València. L'Eixam Edicions.
- FERRÉ, Xavier (2000): *No tot era Levante Feliz. Nacionalistes valencians (1950 – 1960)*. Benicarló. Edicions Alambor.
- FERRER i MIRALLES, V. (): *La llengua en portada. Ideologia lingüística en la premsa valenciana. 1902-1923*. Paiporta. Editorial Denes.
- FILGUEIRA, C.H. i NOHLEN, D. (comp.) (1994): *Prensa y transición democrática. Experiencias recientes en Europa y América Latina*. Vervuert-Iberoamericana: Frankfurt-Madrid.
- FLOR, Vicent (2011): *Noves glòries a Espanya. Anticatalanisme i identitat valenciana*. Catarroja. Editorial Afers.
- FONTES, I. I MENÉNDEZ, M.A. (2004): *El Parlamento de Pepel. Las revistas españolas en la transición democrática*. Madrid. Asociación de la Prensa de Madrid. 2 Vols.
- FUENTES, Juan Francisco y FERNÁNDEZ SEBASTIÁN, Javier (1998): *Historia del periodismo español. Prensa, política y opinión pública en la España contemporánea*, Madrid. Editorial Síntesis.
- FUNDACIÓ ERNEST LLUCH: Biografia d'Ernest Lluch a la plana web de la seua Fundació. <http://www.fundacioernestlluch.org/elluchbio.php>
- FURIÓ, Antoni (1995): *Història del País Valencià*. València. Edicions 3i4.
- FURIÓ, Antoni, MUÑOZ, Gustau i VICIANO, Pau (eds.) (2009): *País Valencià, segle XXI. Noves reflexions crítiques*. València. PUV.
- FURIÓ, Antoni, MUÑOZ, Gustau i VICIANO, Pau (eds.) (2009): *País Valencià, segle XXI. Vint-i-una reflexions crítiques*. València. PUV.
- FURIÓ, Antoni, MUÑOZ, Gustau i VICIANO, Pau (eds.) (2009): *País Valencià, segle XXI. Reflexions i experiències de la generació que ve*. València. PUV.
- FUSTER, Joan (1995; primera ed. de 1976): *Un país sense política*. Alzira-València. Bromera.
- GALLEGO, Juana; ALTÉS, Elvira; MELÚS, Maria Eugenia; SORIANO, Jaume i CANTÓN, Maria José (eds.) (2002): *La prensa por dentro. Producción informativa y transmisión de estereotipos de género*. Barcelona. Los Libros de la Frontera.
- GARRIDO MAYOL, Vicent (coord.), SOLER SÁNCHEZ, Margarita (coord.), MARTÍN CUBAS, Joaquín (coord.) (1998): *La Transició política en la Comunitat Valenciana*. València. Fundació Manuel Broseta.

- GASCÓ ESCUDERO, Patricia (2009): *UCD-Valencia. Estrategias y grupos de poder*. València. PUV.
- GELI, Carles i HUERTAS, Josep M.: *Les tres vides de Destino*. Barcelona. Col·legi de periodistes, 1990. 288 pàgines.
- GELLNER, Ernest (2008): *Nations and Nationalism*. Cornell University Press. New York. 152 pàgines
- GIMENO, Celestí (2007): *L'espòli del País Valencià*. Barcelona. Edicions de la Tempesta S.L.
- GIRONA, Albert (et al.) (1992): *Història contemporània del País Valencià*. València. Tabarca Universal.
- GÓMEZ MOMPART, José Luis i MARÍN OTTO, Enric (eds.) (1999): *Historia del Periodisme Universal*. Madrid. Editorial Síntesis S.A.
- GRIMALDOS, Alfredo (2004): *La sombra de Franco en la Transición*. Madrid. Oberon.
- GUILLAMET, J. I SALGADO, F. (eds.) (2014): *El periodismo en las transiciones políticas. De la Revolución Portuguesa y la Transición Española a la Primavera Árabe*. Madrid. Biblioteca Nueva.
- GUILLAMET, Jaume (2003): "El periodisme en la transició a la democràcia. Factors polítics, econòmics i professionals" en SERRA, S., COMPANYY, A. i PONS, J.: *La comunicació audiovisual en la història*. Palma de Mallorca. Universitat de les Illes Balears. Vol. 1. Pgs. 269-274.
- GUTIERREZ PALACIO, Juan (1984): *Periodismo de opinión*. Madrid. Ed. Paraninfo.
- HARO TECGLEN, Eduardo (1988): *El 68: las revoluciones imaginarias*. Madrid. El País-Aguilar.
- HOBBSAWM, Eric y RANGER, Terence (Eds) (1983): *The invention of tradition*. Cambridge, Cambridge University Press.
- HOPKIN, Jonathan (2000): *El partido de la transición. Ascenso y caída de la UCD*. Madrid. Acento.
- HROCH, Miroslav (1985): *Social preconditions of national revival in Europe: a comparative analysis of the social composition of patriotic groups among the smaller European Nations*. Cambridge. Cambridge University Press.
- HUERTAS CLAVERIA, Josep Maria (ed.) (1992): *200 anys de premsa diària a Catalunya*. Barcelona. Fundació Caixa de Catalunya.

- HUERTAS, José M. (2005): *El plat de lleties. Periodisme i transició a Catalunya (1975-1985)*. Barcelona. Col·legi de Periodistes de Catalunya.
- IMBERT, G. (1990): *Los discursos del cambio. Imágenes e imaginarios sociales en la España de la Transición (1976-1982)*. Madrid. Akal.
- IRANZO MONTÉS, Luis Amador (2011): *El papel de la prensa diaria durante la transición a la democracia en Valencia (1976-1982)*. Valencia. UV. Tesi doctoral.
- JEREZ, A, SAMPEDRO, V. i BAER, A. (2000): *Medios de comunicación, consumo informativo y actitudes políticas en España*. Madrid. CIS.
- LAGUNA i PLATERO, A. (1990): *Historia del periodismo valenciano. 200 años en primera plana*. València. Generalitat Valenciana.
- LAGUNA PLATERO, Antonio i LÓPEZ BLASCO, Andrés (eds.) (1992): *Dos-cents anys de premsa valenciana: I Congrés Internacional de periodisme: actes: València, 1990*. València. Generalitat Valenciana.
- LAGUNA, A. (2006): “La comunicación: mitjans, empreses privades i corporació pública”, en PIQUERAS, J.A. (coord.): *Història del País Valencià. Vol. VI. Transició, democràcia i autonomia*. Barcelona. Edicions 62, pgs. 355-372.
- LANUSSE, Manuel, MARTÍNEZ, Joan A., MONZÓN, August (eds) (2008): *Vida amunt i nacions amunt. Pensar el País Valencià en temps de globalització*. València. Universitat de València.
- LLUCH, Ernest (2001, segona ed.): *La via valenciana*. València. Afers.
- MAINER, José-Carlos (1962): “La revista Escorial en la vida literaria de su tiempo”, *Ínsula*, núms. 271, (juny 1969) i 275-276 (octubre-novembre 1969)
- MAINER, José-Carlos (1971): *Falange y Literatura*, Barcelona, Labor.
- MAINER, José-Carlos (1972): *Literatura y pequeña burguesía en España*, Madrid, Cuadernos para el Diálogo.
- MARQUÉS, Josep Vicent (1974): *País Perplex*. València. Edicions 3i4.
- MARTIN, Seymour i ROKKAN, Stein (1967): *Party Systems and Vote Alignments: Cross National Perspectives*. New York. Free Press.
- MARTÍNEZ ALBERTOS, José Luis (1983): *Curso general de redacción periodística*. Barcelona. Editorial Mitre.
- MARTÍNEZ, F.A. i LAGUNA, A. (eds.) (1992): *Historia del Levante. El Mercantil Valenciano*. València. Editorial Prensa Ibérica S.A.
- MARTÍNEZ, F.A. i LAGUNA, A. (dirs.): *La gran historia de la Comunitat Valenciana*. València. Editorial Prensa Valenciana S.A. 10 Vols.

- MARTÍNEZ, F.A., BORDERIA, E., GÓMEZ MOMPART, J.L. (eds.) (2010): *La risa periodística. Teoría, metodología e investigación en comunicación satírica*. València. Tirant lo Blanch.
- MARTÍNEZ, F.A. (2006): “La transició política al País Valencià (1975-1982)”, en PIQUERAS, J.A. (coord.) (2006): *Història del País Valencià. Vol. VI. Transició, democràcia i autonomia*. Barcelona. Edicions 62, pgs. 29-110.
- MARTÍNEZ, F.A. (2012): “Llibertat, amnistia i estatut d'autonomia: del procés estatutari a la política autonòmica”. Conferència inèdita en el simposi *30 aniversari de l'Estatut d'Autonomia del País Valencià*. Castelló de la Plana. Universitat Jaume I. 15 d'octubre de 2012.
- MIRA, Joan F. i OLMOS, Vicent S. (coords.) (2006): “El valencianisme polític. Homenatge a Alfons Cucó”. *Afers. Fulls de recerca i pensament*, núm 21.
- MOLLÀ, Toni (1994): *La utopia necessària (nacionalisme i societat civil)*. València. Editorial Bromera.
- MONEDERO, Juan Carlos (2013): *La Transición contada a nuestros padres. Nocturno de la democracia española*. Editorial Catarata (segona edició).
- MONTABES, Juan (1994): “Los parlamentos de papel en el caso español”, en FILGUEIRA, C.H. i NOHLEN, D. (comp.): *Prensa y transición democrática. Experiencias recientes en Europa y América Latina*. Vervuert-Iberoamericana: Frankfurt-Madrid.
- MONZÓN, August (1988-89): “Societat valenciana i qüestió nacional: a propòsit de De impura natione”, *Afers*, núm. 8. Pgs. 409-423.
- MUÑOZ SORO, Javier (2005): *Cuadernos para el Diálogo (1963-1976) Una historia cultural del segundo franquismo*. Madrid. Marcial Pons.
- MUÑOZ, Gustau (2006): *Herència d'una època*. València. Tàndem Arguments.
- NAVARRO DE LUJÁN, Vicente L.: *Valencia Semanal. La revista del País Valencià. Notas a la edición digital*. València. Prefaci de l'edició faximil de *Valencia Semanal*.
- NAVARRO NAVARRO, Francisco Javier (1997): *El paraíso de la razón. La revista Estudios (1928-1937) El mundo cultural anarquista*. València. Edicions Alfons el Magnànim – IVEI.
- PAGÈS I BLANCH, Pelai (dir) (2005): *La transició democràtica als Països Catalans. Història i memòria*. València. PUV.
- PAGÈS I BLANCH, Pelai, (dir.) (2004): *Franquisme i repressió. La repressió franquista als Països Catalans (1939-1975)*. València. PUV.

- PÀMIES, Oriol (1993): *El grup Món: pecats i penitències d'una premsa de transició*, Barcelona. Col·legi de Periodistes de Catalunya.
- PASCUAL, Pedro (1995): *La prensa en la transición*. Madrid. FAPE.
- PECOURT, J. (2008): *Los intelectuales y la transición política. Un estudio del campo de las revistas políticas en España*. Madrid. Centro de Investigaciones Sociológicas.
- PICÓ, J. i REIG, R. (1988): “Crisis final del franquismo y transición a la democràcia” en AA.VV. (1988): *Historia del Pueblo Valenciano*, vol. III. València. Levante.
- PIQUERAS, J.A. (coord..) (2006): *Història del País Valencià. Vol. VI. Transició, democràcia i autonomia*. Barcelona. Edicions 62
- PIQUERAS, J.A. (2006): “Cultura”, en PIQUERAS, J.A. (coord..) (2006): *Història del País Valencià. Vol. VI. Transició, democràcia i autonomia*. Barcelona. Edicions 62, pgs. 323-354.
- PIQUERAS, J.A., MARTÍNEZ GALLEGO, F., LAGUNA, A., ALAMINOS, A. (2011): *El secuestro de la democracia. Corrupción y dominación política en la España actual*. Madrid. Akal.
- PIZARROSO QUINTERO, Alejandro (1992): *De la Gazeta Nueva a Canal Plus. Breve historia de los medios de comunicación en España*. Madrid. Editorial Complutense S.A.
- PRATS MAHIQUES, Lluís Bernat (2010): “La UDPV entre els anys 1974 i 1978”, en ARCHILÉS, F. (coord.): “Transició política i qüestió nacional al País Valencià”, *Afers, fulls de recerca i pensament*. Catarroja
- PRIETO, Joaquín; JULIÀ DÍAZ, Santos y PRADERA, Javier (coord.) (1996): *Memoria de la transición*. Madrid. Taurus.
- REDERO SAN ROMAN, Manuel (ed.) (1996): *Ayer*, núm.5 (*La Transición a la democracia en España*). Madrid. Marcial Pons.
- REIG CRUAÑES, J. (1999): *Opinión pública y comunicación política en la transición democrática*. Alacant. Universitat d'Alacant. Tesi doctoral.
- REIG CRUAÑES, José (2008): “Movilización y pacto en la Transició valenciana”, en MARTÍNEZ GALLEGO, F.A. i LAGUNA, A. (dirs.): *La gran historia de la Comunitat Valenciana. La democracia reconquistada*. València: Prensa Valenciana S.A. Vol. 10, pg. 10.
- RENAUDET, I. (2003): *Un parlment de papier. La presse d'opposition au franquisme durant la dernière décennie de la dictature et la transition démocratique*. Madrid. Casa Valázquez.

- ROVIRA i MARTÍNEZ, M. (2005). “La memòria de la transició, una herència del franquisme?”. Congrés *La transició de la dictadura franquista a la democràcia*. Barcelona. 20-22 d'octubre de 2005 (págs. 548-552). Barcelona: CEEFD.
- SÁNCHEZ ARANDA, José Javier y BARRERA del BARRIO, Carlos (eds.) (1992): *Historia del periodismo español. Desde sus orígenes hasta 1975*. Pamplona. Eunsa.
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1994, 3ª ed.): *La llengua dels valencians*. València. Succesors de Vives Mora.
- SANTACREU, José Miguel i GARCÍA, Mariano (2002): *La transició democràtica al País Valencià*. Simat de la Vallidigna. La Xara.
- SANZ, Benito i NADAL, Miquel (1996): *Tradicció i modernitat en el valencianisme*. València. Edicions Tres i Quatre.
- SANZ, Benito (1988): *Los socialistas en el País Valenciano (1939-1978)*. València: Edicions Alfons el Magnànim.
- SANZ, Benito (1990): *Sociología y política del socialismo valenciano, 1939-1989*. València: Edicions Alfons el Magnànim.
- SANZ, Jesús (1982): *La cara secreta de la política valenciana*. València. Fernando Torres Editor.
- SERNA, Justo y PONS, Analet (2011): *Antonio Gramsci. ¿Qué es la cultura popular?*. València. PUV.
- SOLÉ TURA, Jordi (1985): *Nacionalidades y nacionalismos en España*. Madrid. Alianza Editorial.
- SOLER, Vicent (2011): *L'ofici de raonar. Societat, economia, política, valencianisme*. València. PUV.
- SOLVES, Josep (2003): *El pensament nacionalista valencià: una discussió sobre la identitat*. València-Paiposta. Denes, 2003.
- SOTO, Álvaro (1998): *La transició a la democràcia*, Madrid. Alianza Editorial.
- TAMARIT, Ana (2006): *Periodistas locales*. Madrid. Fragua.
- TUSELL, J. i SOTO, A. (1996): *Història de la transició, 1975- 1986*, Madrid. Alianza Editorial.
- TUSELL, Javier (1991): *La transició espanyola a la democràcia*. Madrid. Història 16.
- VALLÉS CASANOVES, Santiago-Andreu (2005-6): *Anàlisi i estudi de la revista Acció Valenciana (1930-1931)*. Treball d'investigació del programa de Doctorat d'Estudis Filològics Interdisciplinaris del Departament de Filologia Catalana. Treball dirigit per Antoni Ferran Francés. València.

VIADEL, Francesc (2006): *No mos fareu catalans. Història inacabada del blaverisme*. València. L'Esfera dels Llibres.

VIADEL, Francesc (2012): *Valencianisme, l'aportació positiva. Cultura i política al País Valencià (1962-2012)*. València. PUV.

XAMBÓ i OLMOS, R. (1995): *Dies de premsa: la comunicació al País Valencià des de la Transició*. València. L'eixam.

XAMBÓ i OLMOS, R. (2001): *Comunicació, política i societat. El cas valencià*. València. Edicions 3i4.

YSÀS, Pere i REDERO, Manuel (eds.) (1997): *La Transició a Catalunya i Espanya*. Barcelona: Fundació Doctor Lluís Vila d'Abadal.

FONTS

- **Entrevistes (i materials d'arxiu personal proporcionats per):**
 - Ernest Sena
 - Amadeu Fabregat
 - Paco Carrasco
 - Pilar López
 - José Luis Torró
 - Rosa Solbes
 - Emilia Bolinches
 - Javier Valenzuela
 - Juan José Pérez Benlloch
 - Rafael Ventura Melià
 - Rafael Esteve Casanova
 - Emili Piera
 - Ferran Belda
 - Josep Lluís Albiñana
 - Joan Lerma
 - Ana Senent
 - Toni Paricio
 - Ernest Nabàs
 - Artur Heras
 - Josep Torrent

- Ciprià Císcar
- Vicent Franch
- Francesc de Paula Burguera

- **Revistes:**

- *Valencia Semanal*. Totes les revistes, des del número 1 publicat a finals de 1977 fins el 120 de principis de juny de 1980.
- *Murta*. Tots els números. Apareguda en maig de 1978.
- *Dos y Dos*. Tots els números en edició faxímil. Del número 1 del 16 de maig de 1976 fins el darrer, del 16 de setembre de 1977.
- *Cal Dir*. Tots els números en edició faxímil. Del número 1 publicat l'1 de març de 1977 al darrer, que sortí als carrers el 22 de setembre de 1978.
- *Almanaque de Las Provincias*. Almanac entre els anys 1975 i 1979. Sobretot referent als articles sobre política amb el règim franquista i cultura valenciana.

*No pot haver llibertat en una comunitat
que no tinga la informació necessària
per detectar la mentida.*

Walter Lippman, 1920.